# RICHARDI BRISTOÏ

**VIGORNIENSIS,**

EXIMII SVO TEMPORE SACRÆ Theologiæ Doctoris & Professoris

# MOTIVA,

*OMNIBVS CATHOLICÆ DOCTRINÆ Orthodoxis Cultoribus pernecessaria; vt quæ singulas omnium ætatum ac præsentis maximè temporis hæreses funditùs extirpet: Romanæ autem Ecclesiæ auctoritatem fidemq́; firmissimis argumentis stabiliat.*

TOMVS PRIMVS.

ATREBATI,
Ex Officinâ Typographicâ ROBERTI MAVDHVY,
sub signo nominis IESV.
CIↃ. IↃ. C. VIII.

## SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTVS & ISABELLA Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Diplomate ſuo Sanxerunt ne quis citra voluntatem Roberti Maudhuy Typographi Atrebatenſis RICHARDI BRISTOÏ VIGORNIENSIS ANGLI MOTIVA ANTIHÆRETICA vllo modo imprimat, aut alibi impreſſa in has Regiones importet, venalèſue habeat. Qui ſecus faxit, confiſcatione librorum & graui pœna mulctabitur, vt latius patet in litteris datis Bruxellæ, in priuato Principum Concilio, tertio Auguſti 1607.

Signatum.

*S. de Grimaldi.*

# ADMODVM NOBILI ET ILLVSTRI VIRO MAGISTRO IOANNI DV BOYS, DOMINO

*de Behagni, Iuris vtriusque Licentiato.*

EXTREMOS Clarissimi Doctoris Richardi Bristoï labores, seriùs fateor quam decebat, citiùs tamen per tuam singularem benignitatem (vir Illustris) quam per nostram fortunam, opportunè, vt arbitror, in lucem damus. Equidem diuinitùs factum interpretor, vt qui Gentis ac causæ nostræ gloriam hactenùs egregiâ quâdam pietate mirari soles, ac colere, iam potissimùm & vniuersæ Reipublicæ Christianæ vtilitati, & doctissimi Bristoï, adeòque Collegij nostri dignitati, consulendum nouo hoc tanti operis splendore putaueris, dum post diuturnas in Angliâ ingrauescentes, pro fide Catholicâ, persecutiones, ita plus solito crescat Catholicorum ibi numerus, ac Zelus, vt spes effulgeat (Diuinâ præstante Misericordiâ) totum illud amplissimum regnum ad Sanctæ Matris Ecclesiæ gremium breui rediturum. Qui quantuscunque

ſit, ſiuè re, ſiuè ſpe exortus fructus, totus poſt Deum Seminariorum fundatoribus ſimul & operarijs ipſis debetur. His enim in Collegijs Sacerdotes initiati, & indè in Angliam miſſi, tum paruas ibi Religionis reliquias conſeruârunt, tum eaſdem ( vt nunc videmus ) in immenſum propagârunt. In iſtis autem Briſtoüs noſter & primus fuit Seminarij iſtius Anglorum primi Alumnus, & primus in eodem Presbyter conſecratus, & in hoc ſancto inſtituto ſapientiſſimi Patris noſtri Alani Primogenitus, Eccleſiæque noſtræ refloreſcentis primitiæ. Quæ cum ita ſint, diuinam non immeritò admiramur prouidentiam, vt quamvis ipſe iampridem æternâ ſit potitus beatitudine, nouum tamen etiamnùm ex ſuo in plurimorum commodum edito libro accipiat gloriæ acceſſum, ita Deo meliùs hoc illi prouidente, vt non ſine multis intereà glorificatis fratribus conſummaretur. Nobis inſuper eiuſdem Collegij Alumnis periucundum accidit, quod ſimul & fratri noſtro maximo, pretioſum hoc eius depoſitum tandem aliquandò reddamus, & tuæ Dominationi pro meritis in nos maximis, hoc ipſum gratitudinis ſymbolum conſecremus. Sub tuâ enim potius, quàm alterius cuiuſquam tutelâ prodire debet, cui & auctoris virtutes, ſcientia ac zelus iamdiù innotuerunt, & cuius ardenti ſtudio, hortatu, conſilio, induſtriâ, & (qui rerum gerendarum neruus eſt) ſumptibus, iam plurimi tanti boni participes fient. Quam propterea ſiuè gratiam, ſiuè gloriam, ſiuè debiti

debiti noſtri partem aliquam præ cæteris omninò mereris,quo magìs hoc ipſum conſtanter fugis. Mihi deniq́ue ad ſingulare venit ſolamen, vt & Dominationi tuæ, & immortali Auctori hoc pacto aliquam etiam debiti mei particulam, præter id quod tota hæc familia debet, perſoluam. Hoc enim vt libenter, ſic veriſſimè profiteor, quod cum omnes illius ingens & ingenuus animus arctiſſimâ beneuolentiâ proſecutus ac complexus ſit Fratres, tum me præcipuè velut vnicum indulgentiùs ſemper habuit; eaq́ue propter, reciprocâ erga illum animi gratitudine,cæteros ſuperare debeam. Et licet aliquos (abſit arrogantia) vincam, tamen abs te me victum agnoſco. Quippe qui nudum vix ſignum pro immenſis beneficijs rependo: Tua vero Dominatio, quæ nihil debet, plurimùm elargitur. Erit nihilominùs (vti ſpero) perindè gratum ac vtile multis, vtriuſq́ue noſtrûm amoris ſtudium, quo hunc tanti viri fœtum, etſi iniuriâ temporis, poſthumum proferimus, vt qui huc vſque linguâ tantum vernaculâ contra Angliæ ſolius Pſeudominiſtros, nunc Romani eloquij commercio, contra omnes Europæ Hæreticos firmiſſima auitæ Fidei fundamenta proponit, explicat, ac defendit: & qui multoties victor in terris, nunc velut recidiuo ſpiritu (vſitatiſſimo apud Sanctos Doctores certandi genere) pugnet è cælo. Supereſt vt tuæ, quod debemus, beneuolentiæ, cum ſoluendo non ſimus, (quæ vna eſt obnoxiorum maximis beneficijs ſolutio) perpetuò agnoſ-

camus. Et quoniam hoc quantulumcunque est quod possumus, soles nimium appellare, placeat hâc lege rem temperare : ipse de nobis bene promereri non desines, hoc est, eum erga nos conseruabis animum, quem experimur; nos non pares facultate sed votis, æternam tibi fœlicitatem, quam mereris, comprecabimur. Ex collegio Anglorum Duaceno, ipso festo Verbi Incarnati 1606.

*Illustris Dominationis tuæ ad Obsequium,*

*Thomas Vvorthingtonus*
*Presbyter.*

A D

## AD EVNDEM DOMINVM

### DV BOYS.

*SI bene ſint memores, quidni & meminere, beati*
*Omnia queis diæ Mentis imago refert?*
*Officioſa animo ſi grato munera condant,*
*Et certè ingratos quis ſuper aſtra locet?*
*Affectus memor vſque tui, Vir nobilis, vſque*
*Briſtoüs veſtro munere gratus erit.*
*Perque Illum creſcet Tibi gratia, gloria cuius*
*Per Te incrementum cœpit habere nouum.*
*Vtque peregrinam radix nutritia ſtirpem*
*Concipiens, fructu nobiliore tumet:*
*Briſtoliana tuæ ſoboles ſic poſthuma curæ*
*Inſerta, alterius fama laborque Patris,*
*Fructifica expandet latè ramalia; nempe*
*Succus adoptiuam plus alienus alit.*
*Expandet, patrio naſcens inopina ſepulcro*
*Natali Phœnix ceu recidiua rogo.*

APPRO-

# APPROBATIO.

EGo *Paulus Boudot ſacræ Theologiæ Doctor Sorbonicus, Cathedralis Eccleſiæ Atrebatenſis Canonicus Pœnitentiarius, & Reuerendiſsimi in eâ Domini Epiſcopi Eccleſiaſtes, ac librorum Cenſor ab ipſo deputatus, fidem facio me librum hunc in duos tomos diuiſum perlegiſſe, qui inſcribitur,* Richardi Briſtoï Vigornienſis Angli, Eximij ſuo tẽpore Sacræ Theologiæ Doctoris & Profeſſoris Anti-Hæretica Motiua, &c. *in quo nihil deprehendi quod fidei Catholicæ aduerſetur; quinimo tale eſſe opus, quod hæreſes omnes ita radicitùs exſtirpat, & Ortodoxam Religionem ita ſtabilit & confirmat, auctoritate veterũ omnium Patrum ac Hiſtoricorũ, qui ſingulis retro actis ſæculis, vel ab ipſis Eccleſiæ incunabulis vixerunt, vt nullum aliud opus vix accommodatius manibus teri poſsit, vel ad Hæreſin propriam detegendam ac abiurandam, vel ad Fidem ſuam Catholicam contra omnium aduerſariorum calumnias tuendam. Etenim quæcunque controuertuntur hodiè inter nos & hæreticos, ita familiari ac facili ſtylo, non quali Doctores Scholaſtici vtuntur, non omnibus obuio, ſed tantùm peritioribus Theologis, vt ex ipſis fontibus tota Fidei noſtræ doctrina, vel ab ipsâ antiquitate repetita omninò eſſe videatur. Quare digniſsimum opus iudico quod typis mandetur, ad totius Eccleſiæ vtilitatem. In cuius rei teſtimonium chirographo proprio approbatum à me hunc librum muniendum duxi. Datum Atrebati in Palatio Epiſcopali, Die* 14. *Martij, Anno* 1607.

PAVLVS BOVDOT.

*Visâ hac Confratris mei D. Pauli Boudot Doctoris Sorbonici approbatione, lubens eidem subscribo, & Librum hunc duobus Tomis diuisum, cui titulus* RICHARDI BRISTOÏ &c. ANTI-HÆRETICA MOTIVA, *prælo dignissimum censeo. Actum Atrebati* 15. *Martij* 1607.

H. DE MOEVSYENBROVCQ
*Iuris Licentiatus, Protonotarius Apost: Canonicus Atrebateñ. & Librorum Censor.*

c COM-

# COMPENDIVM VITÆ AVCTORIS
## *Ad Lectorem.*

*Anno Domini 1538.*

RICHARDVS BRISTOVS parentibus honestis Vigorniæ in Angliâ natus est, anno salutis humanæ supra sesquimillesimum trigesimo octauo. Fortunæ mediocritas verâ nobilitate virtutis emersit. Etenim adhuc puer, præceptore Golburno (viro pio iuxtà ac erudito) disciplinis est imbutus ijs, quarum præludio ætatis ille flos instituto Maiorum informari solet. Hisce in primordijs dum & æqualium industriam, & spem suorum, & communes annorum leges animi celeritate præcurreret, latentis ingenij ardor statim emicuit.

*Anno circiter 1556.*

Subinde missus Oxonium (Vniuersitatem antiquissimã, & ad nostra vsque tempora celeberrimam) liberaliores ibidem artes non accepit citiùs quam percepit, manifesta cunctis ad summa tandem perueniendi præmonstrans auguria. Præsertim verò illa quæ sursum sunt non quæ super terram, iam tum adolescens, sapiebat. Vix enim logices nedum Philosophiæ elementa prælibauerat, cum auditâ Catholicæ fidei verâ gloriâ, quasi ad iniectam diuinæ flammæ scintillam totus exarsit. Itaque in medio fortunæ decursu, ipso ætatis suæ flexu, erupit ex illis quasi carceribus laudis humanæ, quam per hæresim assequi potuisset, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperiũ Christi. Ad omnem igitur oblatam occasionẽ, ita apud socios hæreses ipsorum, quibus poterat argumentis refutauit, vt omnibus orthodoxa illius fides atque Religio innotesceret.

Qui

2. Qui Catholicæ Religionis zelus luculentiùs inclarescebat deinceps, cum grandior factus in scholis Theologicis, publicâ disputatione Laurentij Humphredi fregisset superbiam, viri inter hæreticos omnium opinione, primas facile obtinentis. Prorsùs vt illius diei triumphus hodie celebretur ab illis, qui diuinum ipsius ingenium, vel tum perspexerunt, vel modò audientes admirantur: dolentque adhuc hæretici ipsorum vices, qui illo die, etiam suorũ iudicio victi cesserunt. Victoris verò Bristoï laudant vel inuiti, tum naturæ præstantiam, tum varietatem doctrinæ, disputandi acumen, & argumentorum vim maximam cum validissimo dicendi neruo coniunctam. Quæ omnia hominem ad inuidiam vsque mirabilem hostibus reddiderũt, charum & venerabilem suis. Hanc conspicuam cum fecisset fidei professionem coram multis testibus, nec sibi tutum in Angliâ manendi locum aduerteret, nec magnos ibi se facturum in sacris studijs progressus, quamuis gratiâ optimorum, ingenij doctrinæque famâ vsque adeo floreret, vt si temporibus vel paululùm cessisset, ad dignitates euehi potuisset maximas; ipse tamen humanis rebus altior, patriâ voluit ad tempus carere, ne deesset patriæ. Atque hoc solo nomine migrationem cogitans, se ipsum omni ambitionis periculo subduxit. Ita in Belgium spontaneus exul traijciens, imprimis Louanium petijt, quo se anteà contulerant Religionis simul & studiorum patriæque suæ iuuandæ causa, quamplurimi insigniter docti ac illustres viri, Hardingus, Sanderus, Alanus, Stapletonus, Hauodus, alijque quorum longum esset citare catalogum.

*Anno Domini 1567.*

3. Louanij vix pedem fixerat, cum Alanus perspectis

*Anno 1568.*

ipſius ingenio, doctrinæ, morum facilitate ſummâ, cum pietate zeloque ſociatis, Briſtoüm primum omnium ſelegit in lapidem, quaſi fundamentarium huiuſce Seminariæ ſuæ ſubſtructionis, quam tunc animo præconceperat, nondùm inchoauerat. Alijs autem deinceps aſcitis ſocijs, Duacum veniunt, Collegium inſtituunt. In quo Collegas præcipuos habuit Ioannem Vrictum, qui poſt magnos in Anglicanâ vineâ labores, poſt inſignem contra Huitonum (egregium apud Pſeudo-Euangelicos Doctorem) partam diſputando de Religione victoriam, poſt diuturnos duroſque pro fide carceres, tandem in exilium deportatus, Eccleſiæ nunc Beatiſſimæ Virginis Cortracenſis Decanus eſt: Gregorium item Martinum, virum omni literarum ac virtutum genere apprimè inſtructum: & qui ſanctam poſteà Societatem Ieſu ingreſſus, Martyr euaſit, mundo celebris, cælo glorioſus; Edmundum Campianum: Collegæ inſuper ei fuerunt Edouardus Riſdenus poſteà ſanctiſſimi Carthuſiæ Ordinis religioſus; Thomas Fordus, Cutbertus Mainus, Ioannes Nelſonus, Martyres, alijque viri eximij, vel Martyres, vel ſtrenui eiuſdem vineæ in Angliâ operarij. Horum omnium primus erat Briſtoüs, non Ordine tantùm vocationis & in Collegium hoc inſcriptionis, verumetiam doctrinâ, morum grauitate, auctoritate & apud ſapientiſſimum Alanum æſtimatione. Hoc ipſum ſi cui mirum videatur, vel inde liquidiſſimè demonſtratur, quod Alanus iſtum ſtatim conſtituit & ſtudiorum Præfectum, & erudiendis deinceps aduentantibus Præceptorem, ſibi verò ipſi in regimine Collegij primum adiutorem, in abſentiâ ſubſtitutum ſeu Vicepræſidem; ac demum in ſuo loco eundem

eundem ſurrogauit ſucceſſorem publicum ſacræ Theologiæ in hâc almâ Vniuerſitate Duacenâ Profeſſorem, cui muneri ſummâ cum laude ac omnium applauſu abunde ſatisfecit.

4. Verùm Alanus Rhemis, quò hoc Collegium propter Belgij tumultus migrauerat, diutiùs quam putarat, cum ſuis commorari coactus, vbi Briſtoï quotidianâ operâ carere non poterat, illum, poſt annum ad ſe reuocauit. Nec morâ vocatus, publicum ſemper patriæ ſuæ commodum priuato anteponens, neglecto Academici Profeſſoris honore, ad priſtinum in Seminario opus aduolat. Prætereo hîc, quàm dignè ad gradus omnes Bacchalaureatus, Licentiæ, & Doctoratus in ſacra Theologia promotus fuerit. Eum etenim qui publici Profeſſoris laudabiliter (vt iam diximus) eſt functus officio, proculdubio omnes ad illum apicem gradus & aſcenſus optimè fuiſſe meritum, in confeſſo eſſe debet.

*Anno Domini 1579.*

*Anno 1580.*

Illud tamen ſilere non poſſum, quod ſicut in alijs præclaris quidem rebus, ſed humanis: ita in ſacris etiam primitias habuit. Primus enim omnium in iſto Collegio (quod cæterorum Anglorum Seminariorum mater quædam eſt & origo) conſecratus eſt Sacerdos, hac ſingulari honoratus prerogatiuâ, qui præcipuo quodam virtutis ſplendore ſocijs prælucebat. Præſertim verò in ipſo altiſſimo humilitatis fundamento, dum plurimos ſibi ſuo quidem iudicio præpoſuit, omnes ſuperauit. Nam & aliorum virtutes, quas præclaras conſpexit diligenter laudare conſueuit, & proprias quaſi nullas reputauit. Hinc ſummã in rebus omnibus ſapientiam Alani, velox Stapletoni acumen, eloquentiam admirabilem & vere

*Anno 1575.*

oratoriam Campiani, linguarum omnium sacrarum exactam peritiam Martini; solidum Vricti in Theologicis difficultatibus iudicium, Blactuelli in concionibus præstantiam, & aliorum dona excellentiora, nunquam satis sibi prædicasse visus est; sua verò vel occultare, vel verbis diminuere modestissimè & sincerissimè voluit, cum reuera, si vniuersè loquamur (licet alij alijs in singulis facilè præirent) Bristoüs nulli istorum erat secundus. Quod etiam concionando, perorando, epistolas ac libros scribendo, omnia in humili stylo peregit, huic omninò humilitatis virtuti, & sacrarum rerum reuerentiæ tribuendum est. Considerauit enim, & sæpiùs illud Apostoli apud suos inculcauit, quod non in persuasibilibus humanæ sapiẽtiæ verbis enarranda essent Magnalia Dei, sed in ostensione spiritus & virtutis, vt fides audientium & instructio, non in sapientiâ hominum esset, sed in virtute Dei; vt Dei honor accresceret, & humana gloria vitaretur. Sic in omnibus sibi cauit, ne fortè quis putaret aliquid in ipso esse quod ipsemet in se non sentiret. Ex altissimo igitur humilitatis fundamento, quod posuit & firmauit, non incertam faciet prudens lector coniecturam, quam sublimis fuerit aliarum illius virtutum structura.

5. Res modò gestas ipsius aliquas tantarum virtutum verissimos iudices videamus. Ita omnium non solùm Ecclesiæ præceptorum & Collegialium institutionum atque piarum consuetudinum obseruantissimus erat, verùm etiam aliarum similium ipsemet auctor esset. Nam cum quidam Religiosi Angli, tum Carthusiani, tum Patres ac Sorores Ordinis sanctæ Brigittæ, cooperantibus

quoque

quoque alijs in Belgio exulibus Anglis, continuas instituerant pro patriæ suæ ab hæresi & schismate conuersione, preces horarias, sic toto partito tempore, vt nulla vacaret hora siuè nocte siuè die, quâ aliqui non orarent, cumque in isto tam sancto exercitio vna tantum hora huic Collegio Duaceno singulis diebus designaretur, quæ Bristoo pars modica videbatur pro re tam graui, hortabatur vt huiusmodi orationi ieiunium adiungeretur. Fecitque consensu Alani (Collegij Institutoris & Præsidis) & vnanimi omniũ approbatione, vt omnibus ferijs sextis, iuxta antiquam Angliæ cõsuetudinem, Sabbathis autem pro Angliæ ad fidem reductione, omnes ieiunarent. Cernis hic, lector, quam pius fuit in Deum, quam pius in patriam; fuit etiam pius in parentes. Matrem enim viduam omnesque suos insigni studio, Duacum ex Anglicano schismate, velut in tranquillitatis ac securum cuiusdam otij portum, grauissimis patriæ suæ temporibus euocauit, vt animæ ipsorum saluæ imprimis fierent. Quin & alimenta ac vestitum pro statu exulum, diuinâ bonitate & bonorum charitate, ijs omnibus procurauit. Ex quibus quidam beati iam in Domino mortui sunt, Mater nimirùm pijssima, & soror, ex nepotibus etiàm vnus vel alter. Alij in Anglicanâ messe nunc strenuè laborant; alij ad idem opus se parant, dum ætas & doctrina ad tantum munus accrescant; alij denique nobiscum superstites sunt, nempe frater vnicus, & qui Sororis, dum viueret, fuit maritus.

*Anno 1568.*

*Anno 1574.*

6. Hâc ita domesticorum peractâ curâ, suorum iam securus, prodigus sui, vir magnus alacriori animo, corporis quidem cum dispendio, cæteros indesinenter prosequitur.

ſequitur egregios labores; quovſque ferè confectus, vt priùs aliquem in ipsâ dulciſſimâ ac deſideratiſſimâ patriâ haberet fructum, quàm extremum exhalaret ſpiritum Angliam tandem repetit, nihil veritus animoſitatem Reginæ, nec minis atque odijs hæreticorum perterritus, quamvis eum inter præcipuos hæreſeon malleos, non quidem immeritò connumerârant. Nam eo ipſo tempore, quo Campianus, Hartus, Sheruinus, Briantus, Fordus, vterque Ionſonus & alij ſeptem Martyres cogerentur tormentis, ſuam, de doctrinâ Sanderi & Briſtoï, circa ſummi Pontificis in excommunicandis & deponendis Principibus Hæreticis, poteſtatem, ſententiam ferre, ipſe Briſtoüs ex Franciâ in Angliam pergit; ipſam Londinum adit, vbi maximus ſæuiret perſecutorum furor; vbi præcipuè falſi quidam fratres tales Fidei Catholicæ Athletas ad necem proderent. Ibi moratur Briſtoüs; ibi bella indicit ſpiritalia contra tenebrarum infernalium nequitias, contra inſanos nouorum hominum impetus, contra tyrannos ſanguinarios; omninò paratus, imò cupidiſſimus (ſi ita Deus ſtatuiſſet) ſua ipſius, de Chriſti Vicarij poteſtatis plenitudine, doctiſſima, certiſſimaque dogmata ſanguine proprio conſignare: funes ipſorum collo nudo, cultros proprijs viſceribus, opprobria, maledicta, iniuriam omnem puriſſimo corde excipere & ſuſtinere, vt ita glorioſum & optatiſſimum mortis genus, pro Sedis Apoſtolicæ Primatu, vel pro ijſdem ſuis fratribus, vel ſaltem cum illis obiret. Sed Deus Opt. Max. qui delectiſſimorum Deiparæ Matris & Apoſtoli Ioannis voluntatem pro Martyrij merito acceptauit, qui Sanctorum Pontificum

*Anno 1581.*

*Aetatis 43.*

Martini,

Martini, Ioannis, Siluerij, Pontiani & Marcelli ærumnas, confeſſiones, paratos animos inſtar ſanguinis effuſi pro martyrio habuit, hunc quoque multas anguſtias pro fide propagādâ paſſum præuenit in benedictionibus dulcedinis, poſuitque in capite eius coronam de lapide pretioſo. Fractus enim laborum onere; non annorum in ædibus Bellamianis, familiæ conſtanti Fidei profeſſione celebris, è vitâ diſcedit mortali, ad immortalem tranſit, cui nullo modo deerat ſummum Martyrij deſiderium, nec proindè meritum, haud dubiè nec præmium. Ita breuiſſimè habes (beneuole lector) vitam mortemque candidiſſimi doctiſſimique Briſtoï, quem nudis potiùs verbis delineare, quàm vllis floſculis ornare volui. Ipſimet in hoc morem gerens, ipſius vtiquè imitatus exemplum, qui ſemper iudicauit, opera cuiuſque, auctorem ſuum meliùs, quàm verba commēdare: hoc tamen te admonitū volo, nec omnia me attigiſſe encomia, quæ noui, multoque minùs ad meam notitiam perueniſſe omnia.

7. Cæterùm de libris Doctoris Briſtoï adhuc quæres: Quoſnam ſcripſit? Varia quidem volumina. Ex quibus edidit, primò *Perſpicua quædam veræ fidei documenta*, quaſi totidem firmiſſima propugnacula, quæ *Motiua ad fidem Catholicam* inſcripſit, Anglicanum librum ſatis amplum. Deindè, *Interrogationes* hæreticis proponēdas. Tertiò *Apologiam* pro Alano & ſeipſo, contra calumnias cuiuſdam Guilielmi Fulcti. Magnâ inſuper ex parte, collegit Briſtoüs Annotationes illas doctiſſimas, in Teſtamentum Nouum Anglicè verſum, & ab iſto Collegio euulgatum. Poſtremò latinè ſcripſit *Rationes* iſtas pro fide Catholicâ eiuſdem ferè argumenti & Methodi, cum Anglicanis, vt

vocant, *Motiuis* quas proindè ipſemet eodem titulò inſigniuit. Has tandem tibi, lector, offerimus. Quibus eò fruaris vberiùs, quò diutiùs caruiſti: Ita præclarè temporum detriméta præterita geminato in poſterum ſtudio redimes. Hoc age, & vale.

---

## EIVSDEM AVCTORIS VITA COMPENDIOSO VERSVVM circuitu complexa.

INGENIOSA *canat viuacis acumina mentis*
*Alter, & emeritam bene doctâ Pallade Famam*
*Quæ populi dubiâ dependent aure vel aurâ,*
*Non fibris libriſque tuis, nec propria tandem*
*Effecit ſolerti opifex induſtria cultu,*
*Vix tua iure voces. Illud Briſtoiùs, illud*
*Iure ſuum propriumq́; vocet ſibi penè; nec acri*
*Ingenio tumuiſſe altùm; penituſque merentem*
*Errabunda vagæ ſpreuiſſe encomia famæ.*
*Sic poſtquam Oxonij iuuenili peregerat æuum*
*In ſtudio, ſtadioque frequens ſudauerat illo*
*Victor, & aſsiduo fidei certamine paſsim*
*Sollicitata ſacræ micuiſſent ſemina flammæ,*
*Ambitos alijs nihil ambitioſus honores*
*Linquit: Adulantum teneras dum ſpirat odorum*
*Primitias, expirat honor mundanus, opeſque*
*Sicut apes, vbi mella ferunt, feriunt fugiuntque.*
*Iamque irritato ſubſiſtere liber ab hoſte*
*Vix poterat: natiuo illi lare, tutior ora*
*Iam peregrina fuit; peregrinas tendit in oras*

*Aduena,*

*Aduena, Musarumque petit Musæa Louainum.*
*Ilicèt æternum memorando gratus Alano*
*Excipitur, gratusque alijs; quos vnus in vnum*
*Relligionis amor sociauerat. Indè relictæ*
*Se patriæ impendens, socialem in pectora cœtum*
*Pallada virtutumque choros inuitat: Aperto*
*Euphrosinea sinu, taciturna modestia, blanda*
*Mitities, victrix constantia, mater honestas*
*Virtutum, nutrix pietas, prudentia custos,*
*Vita supernus amor, pax indiuisa, cruoris*
*Prodigus ob patriam zelus, Deuotio zeli*
*Et soror & coniux, animi submissio centrum,*
*Sobrietas medicina, piæ sapientia mentis*
*Cauta gubernatrix & consiliaria, cura*
*Ah deploratæ patriæ indefessa; receptæ*
*Bristoliani intra penetralia cordis alumnum*
*Erudiunt radiantque suum. Tali Anglica tali*
*Nixa edurabunt Collegia fundamento.*
*Ille humilis paradigma animi, protonatus Alani*
*Ille, Sacerdotum nulli pietate secundus;*
*Tempore primus erat, primus formando iuuentam*
*Ille artus artesque suas librauit; at eheu*
*Magnanimus, spiransque Deum, discrimina certi*
*Exitij, hæreticæque odium implacabile turmæ*
*Dum spernit, totusque suis impendier ardet,*
*Immatura truces secuerint stamina Parcæ*
*Nestoreum emeriti fusum: secuere, iacetque*
*Nunc gremio libitinæ; eius sed fama sepulcro*
*Dedignata tegi, viget æternumque vigebit.*

# INDEX MOTIVORVM,

## SEV CAPITVM PRIMI

## TOMI.

## MOTIVVM DECIMVM-SEXTVM.



## MOTIVVM DECIMVM-SEPTIMVM.



RICHAR-

# INDEX PRÆCIPVARVM
## RERVM QVÆ HISCE DVOBVS
*Tomis continentur*. A. *priorem tomum*, B. *posteriorem*, *numerus paginam designat*.



† Altaria

Appol-

## B.

## C.

Conti-

## E.



Ecclesiæ

F.



Fides

## I.



Idola.

## K.



## L.



Lectorum

## N.



## O.



Obser-

## P.

Prote-

Reli-

## S.



Sancto-

Sepul-

## T.

## V.

*FINIS.*

---

OPERIS HVIVS EDITIONEM PRIMAM ROBERTVS MAVDHVY, SEXTO IDVS MARTIAS ANNO M. D. C. VIII.

ABSOLVIT.

# ERRATA SIC CORRIGAS.

## IN PRIMO TOMO.

| *Pagina* | *linea* | *lege* | *Pagina* | *linea* | *lege* |
|---|---|---|---|---|---|
| 8. | 30. | propitio. | 51. | 24. | ego. |
| 21. | 7. | inquit. | 185. | 2. | donata. |
| 31. | 37. | exierunt. | 294. | 8. | Ecclesia. |
| 44. | 12. | fine. | 308. | 9. | adumbrare. |

## IN SECVNDO TOMO.

| *Pagina* | *linea* | *lege* | *Pagina* | *linea* | *lege* |
|---|---|---|---|---|---|
| 50. | 25. | consuetudinis. | 216. | 13. | Memphitica tellus. |
| 80. | 15. | Smyrnensi. | 240. | 16. | nulloque. |
| | 16. | Abagaro. | 257. | 17. | Sic ab. |
| 91. | 19. | hebdomada. | 254. | 11. | Catholica. |
| 95. | 21. | tempestate. | 256. | 11. | alia. |
| 109. | 8. | Hunnerico. | 281. | 20. | ipse. |
| 118. | 2. | Magnus. | 282. | 5. | irritatus. |
| 132. | 27. | commanentes. | 300. | 14. | regnum. |
| 156. | 3. | Altari. | 302. | 13. | confectam. |
| 159. | 23. | abijssent. | 303. | 31. | responsum. |
| 160. | 13. | lychnos. | 311. | 3. | iudicia. |
| 178. | 8. | cura. | | 15. | Neque enim. |
| 187. | 35. | miramur. | 313. | 25. | venundatum. |
| 205. | 13. | consecrandi. | 317. | 23. | reuertentibus. |

# PRÆFATIO
## *Ad Lectorem.*

QVI hac ætate viuimus, lector Christiane, non tantùm videmus facilè, sed etiam molestè & grauiter experimur, malorum & turbarum plenos esse dies nostros; idque propter quasdam de Religione quæstiones, intra sexaginta annos à Luthero eiusque sequacibus excitatas. Vnde, licèt maxima Christianorum hominum pars adhæreat vsque constans & immota Religioni illi, quam solam Christianorum omnium ipsiusque adeò Lutheri ante secessionem suam fuisse, in confesso est: plurimi tamen alij penitus sunt abrepti; multi etiam vacillant, interque Deum & Baal, vel ignari vel incerti quem sequantur, hæsitant. Singulorum istorum generum, defuncti sunt iam hac vitâ post initia tumultuum innumeri; atque ad illa peruenerunt loca, vbi, quis hic rectum tenuerit, quis à recto deuiauerit, singuli experiuntur. Nos quoque ad vnum omnes idem casus manet, istâ enim viâ caro vniuersa graditur. Conditio grauis ac luctuosa: cum vitam hanc transegerit quis (vt sibi visum est) in securitate, demergi vno statim momento, vel pertinaciæ causâ, vel negligentiæ, vel ignorantiæ, in æternum ignem, sine fine, sine solatio, sine leuamine, sine spe, continuo fletu & stridore dentium.

Similia mala, animarumque pericula extiterunt (vti scimus) prioribus quoque seculis frequentissima: nulla ferè ætas, per mille hos iam & sexcētos annos, quæ huiusmodi calamitate vacauerit: imò pleræque ætates varijs generibus, magnisque cumulis eiusmodi calamitatum miserabiliter afflictæ, & grauiter oppressæ sunt. Quod quidem planè ita fore prædixit & præmonuit Dominus & Saluator noster Iesus Christus, eiusque Apostoli.

*Mat. 24. 2. Tim. 3. 2. Pet. 3. Iud. epist.*

Simon Magus, eiusque discipuli, ipso Apostolorum tempore, quas turbas dederunt? Nicolaitas, & pseudoapostolos ipsa sacra Scriptura commemorat. Deinde verò antiqui Patres, Clemens, Irenæus, Eusebius, Epiphanius, Philastrius, Augustinus, & alij, quantam præterea Hæreticorum cateruam memoriæ prodiderunt? Ebionitæ, Valentiniani, Montanistæ,

*Apoc. 2. Epist. Pauli & cæterorum.*

Nouatiani, Sabelliani, Manichæi, Donatistæ, Ariani, Macedoniani, Pelagiani, Nestoriani, Eutychiani, Monothelitæ, & sexcenti alij varijs temporibus varias tragœdias excitarunt. ita vt vix vlla particula, vix vllus articulus totius Fidei sit, quin aliquem aliquo tempore inuenerit aduersarium. Tamque plausibilis visus est ad tempus istorum conatus, vt singuli ferè greges & armenta secum traxerint sectatorum, plurimosque alios fecerint fluctuare.

Quinam istorum omnium probandi fuerint, qui rursus improbandi, non hîc definio. Illud verò identidem submoneo, recessisse eos iam de medio, & recepisse singulos pro meritis; tam eos qui vento quolibet sese dimoueri noluerunt, quàm eos qui flatibus ipsis sese excuti permiserunt. Nosque iam post illos in scena sumus: sed instat in proximo sua cuique subductio, & mox districto Iudici reddenda ratio, quo quisque modo partem suam egerit: adeoque & in dies, & in horas accersuntur aliqui. Moxque vt tribunali quis sistitur, sententiam de se Iudicis audit, pergrauem illam quidem & importabilem, si eius sic merita postularunt. Ac tum pœnitere, serum: rerum tum humanarum consueta quærere solamina, prorsus cassum. Non tum puluillos cubitis licebit assuere. Non tum vana profuerit quicquam gloria, non splendor vestium; non magnitudo redituum; non magnificentia structurarum; non libido, non patrimonia, non regna & imperia, nihil denique rerum terrenarum omnium opulentia, quarum inani specie stulti hîc quilibet capiuntur, pro momentanea earum vmbra corpus æternæ vitæ dimittentes. Quod vnum si seriò & sedulò cogitemus, nonne eos censemus nunc fœlices, qui in illis superioribus similium procellarum periculis viam rectam inuenerunt, nullaque cupiditate, nullo metu deduci de ea potuerunt? Et eos rursum nunc miserrimos, qui prædictarum vmbrarum studio vanissimo, relictâ viâ, secuti sunt deuia? Nos igitur etiam, qui hoc tempore in simili versamur periculo & sempiterno animarum discrimine, non expergiscemur? non excutiemus socordiam, non veram religionem studiosissimè inquiremus?

Non ego nunc cum illis insipientibus ago, qui dicunt in corde suo, & quidam impudentiores etiam in ore suo, Non est Deus, Non Christus, non anima, non cœlum, non infernus, non via recta, non peruersa. quorum, heu, nimis plena sunt omnia. Neque cum illis ago, qui viam nullam sic peruersam putant, quin ad cœlum ferat. Quorum hominum vanissimorum genera omnia, quantumcumque in suis oculis sapientes sibi videntur, habent proculdubio omnem sanam rationem, omnem veram sapientiam, & (quæ inter Christianos est penitus irrefragabilis) Diuinam omnem

Scrip-

Scripturam, sibi prorsus aduersam. Vbi enim de Nicolaitis & similibus eadem Scriptura loquitur, quam quæso illis relinquit spem salutis? Hos igitur euanescentes in stultissimis cogitationibus suis prætermittens parumper, alios interim conuenio qui Scripturis credunt, ideoque non ambigunt, quin in prioribus illis seculis quidam viam quæ ad cœlum duceret, tenuerint; alij verò sequuti errores præcipitarunt se in æternum Gehennæ ignem. Itaque hos interrogo (saltem si animas suas pluris æstimant quam mammona suum mox deserendum) vtrum eis placeat harum rerum tam salutarium, tam necessariarum cognitionem capere, vt rectum iter aggrediantur, & obliquos calles vitent? Antiqui illi, quos dixi in similes incidisse tempestates, defuncti sunt, nec habent iam relictum aut deliberandi aut pœnitendi locum. Nos autem sumus, qui vt grauissimè periclitamur, ita consilij de salute nostra capiendi breue adhuc tempus habemus. Quod si fortè in illorum incidere vestigia possemus, qui iam defuncti periculis portum vitæ æternæ tenent, salua nobis res esset. At si aliorum deuia sequamur ad inferos deducentia, actum de nobis & salute nostra in æternum est.

Hoc igitur loco vtilissimum foret didicisse; quam illi qui nunc securi in cælo agunt, viam tenuerint tum cum & ipsi in periculo erant. Nam diuersis quoque ipsorum temporibus quæstiones plurimæ atque maximæ (vt dixi) à Nouatoribus excitatæ sunt. Ac semper extiterunt aliqui altitudine scientiæ admirabiles viri, qui de rebus singulis controuersis accuratè differendo veritatem eruerunt, & insipientiam aduersariorum manifestarunt. Sed hi paucissimi fuerunt, si cum cætera turba comparentur: & via ipsa longissima fuit tum docentibus, tum discentibus; ita vt plerisque, antequam eam confecissent, de hac vita fuerit exeundum, idque ad certissimam condemnationem, si abirent incerti. Quapropter doctissimi quidam & sapientissimi Maiorum nostrorum vias alias & communiores, & breuiores, & omnino meliores indagandæ veræ religionis animaduerterunt, easque propter tunc præsentia, & post futura periculosa tempora posteris tradiderũt. vellet modò quis libenter viam cognoscere, & cognitam tenere: satis erat, nihil aliud requirebant.

Et hac nunc ætate nostra similiter, certissimè sciunt rerum periti, & planissimè perspexerunt qui quærendi adhibuerunt diligentiam: effectus quoque ipse, reuocatis (laus Deo) innumeris animabus ab errore, euidentissimè declarauit: Catholicos, quoad huius infelicis seculi nostri controuersias, sufficientissimè & manifestissimè demonstrasse, quòd veritas fidei ac religionis per omnia & singula stet cum ipsis: scriptis nimirum varijs

per varios voluminibus de rebus ipsis singulis controuersis, non solùm in Latina lingua, verumetiam in plurimarum Gentium vulgaribus atque vernaculis. In nostra certè Anglicana (vt de ea nominatim loquar) fecerunt id Catholici aliquot doctissimi Gentis nostræ, per plerasque controuersias, tam eruditè, tam copiosè, tam solidè, vt eorum aduersarij, eiusdem nostræ Gentis hæretici, conscij sibi quòd nihil possint contradicere, non sint ausi, ad plerosque eorundem Catholicorum libros vel attentare responsionem: sed coacti sint cum summo suo dedecore à Regina edictum petere, catholicos libros omnibus interdicens; cum tamen Hæretici ipsi tunc Catholicos nostros silentes ad scribendum confidentissimè prouocassent. Quantumque attinet ad paucos illos, quibus respondere conati sunt, tantam dederunt in responsis copiam, tantos aceruos apertissimorum & impudentissimorum mendaciorum, vt Angli plurimi omnium ordinum, examinatis diligenter ijsdem responsis, ad Catholicam fidem sint conuersi, qui (vt verisimile est.) solis Catholicorum libris legendis conuerti nunquam voluissent.

*Vide, an vnum hoc non sit idoneum motiuum.*

Hæc omnia vel sunt, vel esse possunt cognita & perspecta omnibus veritatem scire cupientibus, aut animas suas saluare curantibus. Cæteri, qui oculos suos claudunt, & videre ista nolunt, non alij sunt, quàm quos D. Paulus intelligit, vbi dicit: Quòd si etiam opertum est Euangelium „ nostrum: in ijs qui pereunt est opertum, in quibus Deus huius seculi ex„cæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat eis illuminatio Euangelij glo„riæ Christi.

*2. Cor. 4.*

Neque tamen omnes ego vel Gentis meæ, vel aliarum adhuc conuersos, huiusmodi esse puto. Nam probè equidem scio, quosdam esse qui libros prædictos non habent, nec habere possunt: quosdam, quibus non vacat eos perlegere: quosdam, quibus tam multa volumina, vel vnum etiam quoduis eorum percurrere, nimis molestum videtur: quosdam denique, qui pleraque eiusmodi scripta, nimis ipsorum tarditati difficilis vel argumenti, vel tractationis existimant. Quibus tamen fortasse omnibus vel optabile est, vel placeret saltem discere, si commodiorem, breuiorem, faciliorem viam cernerent.

*An. 1574.*

In talium igitur gratiam, scripsi ego anno superiori Anglicè: Et, quia id intelligo, operante Deo, plurimis meis popularibus profuisse, idem, eodem adiuuante Deo, adgredior latinè, sed penè nouo & longè (vt spero) meliori opere: vt quales dixi veritatis inueniendæ vias aperiam & ostendam plurimas, certissimas, planissimas, simulque breuissimas: in quarum etiam vnaquaque, si quis laborem & longitudinem reformidat, veritatem

quam

quam quærit inueniet: nec tamen, si vniuersas perambulare dignabitur, nimis prolixum comperiet aut molestum. Quin & hoc insuper addo, quòd, licèt vni integro aliorum autorũ qui de singulis tractant Catholicæ religionis articulis, libro legendo incumbas, tantum vnam, aut certè non multas veritates addisces; imò nec legendis illis omnibus, nisi certas quasdam addisces veritates, vt de venerabili Sacramento, de Primatu, de Purgatorio, de Confessione, alijsque paucis; ideóque istis veritatibus cognitis & receptis, remanere poteris de alijs dubius & incertus: at verò hoc nostrum legens volumen, imò & quodlibet ferè eius capitulum, veritates planè vniuersas addisces, nec eas solùm de quibus hodie tantis dissentientium animorũ contentionibus disceptatur, verùm etiam alias omnes, de quibus vel olim fuit, vel inposterum esse queat inter Christianos digladiatio.

Non hæc, si mihi bene conscius sum, fiducia proprij loquor ingenij, nec mei ipsius commendandi libidine. Sed profectò ita est, vt Catholicæ fidei contra omnes hæreses præiudicia, præscriptiones, & firmamenta existant innumera & inuicta: mihique contigit, Diuinâ sic præter mea merita ordinante clementia, per annos iam multos contubernio frui cuiusdam viri Catholici & nostratis, maxima pietate, sapientia, doctrina, multisque alijs Dei pretiosissimis donis præditi, quo quidem eiusque similibus miserrima nostra Anglia non est digna. Cuius ego viri familiares & quotidianos de rebus hisce sermones, quemadmodum cum summa admiratione, ita cum omni diligentia & attentione audire consueui. Animaduerti autem facilè, postea mecum omnia cogitans & pependens, easdem viri sapientissimi veritatis methodos, etiam Antiquorum Patrum in similibus hæreticorum temporibus extitisse. Nam & ipsorum quidam (vt præmonui) præter speciales rerum singularum defensiones ex proprijs cuiusque rei locis depromptas, quædam generaliora totius eruendæ veritatis quasi loca populis demonstrarunt: eaque doctis indoctisque communia; quorum adminiculo vtrique veram religionem facillimè inuenirent, & in ea se iustissimè continerent. Talia multa D. Augustinus simul interdum coaceruat: vt vbi Manichæos, quorum semel sectæ fuit, sic alloquitur:

In Catholica Ecclesia, vt omittam sincerissimam Sapientiam, ad cuius cognitionem pauci spiritales in hac vita perueniunt, vt eam ex minima quidem parte, quia homines sunt, sed tamen sine dubitatione cognoscant: (cæteram quippe turbam non intelligendi viuacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit.) Vt ergo hanc omittam Sapientiam, quam in Ecclesia esse Catholica non creditis: multa sunt alia quæ in eius gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio populorum atque gentium. Tenet authoritas

*Cō ep. fund. cap. 4.*

„ miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oues ſuas poſt Reſurrectionem „ Dominus commendauit, vſque ad præſentem Epiſcopatum Succeſſio Sa- „ cerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomen, quod non ſine cauſa „ inter tam multas Hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, &c. Et alibi ad eoſdem Hæreticos ſic rurſus ait: Chriſto eſſe credendum, credidi famæ, celebritate, conſenſione, vetuſtate roboratæ. Vos autem & tam pauci, & tam turbulenti, & tam noui, nemini dubium eſt, quin nihil dignum autho- „ ritate præferatis. Hoc autem eſt, quod etiam Vincentius Lirinenſis Scriptor notiſſimus monet, Sequendam eſſe in omnibus vniuerſitatem, Antiquitatem, Conſenſionem. & eſſe hanc certam, & quaſi generalem, ac regularem viam, qua poſſit quis catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pra- „ uitatis falſitate diſcernere, hæreticorum exurgentium fraudes deprehende- „ re, laqueoſque vitare, & in fide ſanus atque integer permanere. Et, cum „ ſæpè magno ſtudio & ſumma attentione perquireret à quamplurimis ſan- „ ctitate & doctrina præſtantibus viris, id ſe ſemper reſponſum ferè ab omnibus retuliſſe. Porrò D. Auguſtinus paulo poſt prædicta etiam hæc ſubiungit; quæ in hoc genere his qui ſalutem ſuam non nimis negligunt, ſola ſufficerent: Chriſtus, inquit, afferens medicinam, quæ corruptiſſimos mores „ ſanatura eſſet, miraculis conciliauit authoritatem, authoritate meruit fi- „ dem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetuſtatem, „ vetuſtate roborauit Religionem, quam non ſolùm Hæreticorum ineptiſ- „ ſima nouitas fraudibus agens, ſed nec Gentium quidem veternoſus error „ violenter aduerſans, aliqua ex parte conuelleret. Sed & ante hos antiquiſſimus ſcriptor, & martyr glorioſiſſimus Irenæus, tertij libri ſui Contra Hæreſes argumentum proponens: In hoc autem tertio, inquit, ex Scrip- „ turis inferemus oſtenſiones &c. Sed & præterquam opinabaris, ad arguen- „ dum & euertendum eos qui quolibet modo malè docent, occaſiones à nobis „ accipies, &c. pleniſſimam habebis à nobis aduerſus omnes Hæreticos con- „ tradictionem, & fiducialiter ac inſtantiſſimè reſiſtes eis, pro ſola vera ac „ viuifica fide, quam ab Apoſtolis Eccleſia percepit, & deſtribuit filijs ſuis. Denique de pleniſſimis huiuſmodi contra omnes hæreticos exceptionibus, & iuſtiſſimis cauſis ſemper atque in omnibus credendi Catholicis, eſt integer liber Auguſtini, De vtilitate Credendi: eſt integer liber Tertulliani, „ De præſcriptionibus aduerſus Hæreticos: eſt integer liber Vincentij Lirinenſis, Contra prophanas omnium hæreſeôn nouationes. Quos libros opto & hortor omnes verſare diligentiſſimè, quibus cognitio veritatis & ſalus animarum ſuarum cordi curæque eſt.

*Ioan. 21.* *De vtil. cred. cap. 14.* *Com Proph. omn ū hær. (?) nouationes, ca. 1. 38. Ca. 1.* *Cap. 14. de vtil. cred.* *Iren. præf. li. 3.* *Aug. Tertul. Vinc. lir.*

Quænam

Quænam autem eiuſmodi rationes ſeu Motiua fidei Catholicæ contra hæreſes, ex dictis libris, eorumque ſimilibus, decerpi poſſint: propoſitum mihi eſt, in hoc ſcripto, cum Dei adiutorio indicare; ſimul autem & è ſacra Scriptura ac veriſſima ratione dilucidè demonſtrare, in ſingulis eorum tantum eſſe ponderis ac momenti, quantū homines ſuæ ſalutis amantes iuſtiſſimè debeat commouere ad credendum nobis, & non Lutheranis, Caluiniſtis, Anabaptiſtis, Proteſtantibus, Puritanis, Trinitarijs, vel alijs quibuſcumque hæreticis quocumque nomine cenſeantur. Hoc, inquam, in ſingulis huius libri capitulis demonſtrabitur. In omnibus autem pariter capitulis euidentiſſimè apparebit, nihil prorſus eſſe, quod quidem Chriſtianus homo requirat, quin manifeſtè nobiſcum, & manifeſtè contra illos faciat; nihil verò tale eſſe, quod contra nos, aut cum illis vllo modo faciat. Nam cùm Hæreſis iſta huius temporis non tam propriè hæreſis ſit, id eſt, fidei noſtræ quadam ex parte corruptio, quàm Apoſtaſia quædam, & integra ac plena à tota propemodum fide diſceſſio (id quod aliquo huius libri commodiori loco ſpero me clariſſimè oſtenſurum:) inde fit, vt non, quemadmodum contra veteres hæreticos, ſic contra iſtos paucæ quædam demonſtrationes ſeù Motiua ſint: ſed planè quicquid ferè vnquam contra vllos hæreticos, imò & contra Paganos, & contra Iudæos, & omnino quicquid pro Chriſto ipſo adferri à Maioribus noſtris potuit, id omne nobis nunc contra iſtos militet; & multa inſuper alia, quia non ſolùm in veterum inimicorum caſtris conſpiciuntur iſti, ſed ſua etiam propria contra Chriſtum eiuſque Eccleſiam caſtra fixerunt. Cæterùm quæ ſint iſta quæ dico arma, D. Auguſtinus & Vincentius Lirinenſis pauloante ex parte inſinuarunt; & hoc legendo libro, plenius cognoſces. Id quod quiſquis cum vlla Diuini timoris mica facere dignabitur, multum equidem miror, niſi vel ore vel corde confiteatur, ſiqua ſit veritas in Chriſto, eam indubiè noſtram eſſe. Adeò hic perſpicuè videbit oculis ſuis, quòd noſtra ſit Religio, quæ à Chriſto Domino eiuſque Apoſtolis tradita mundo fuit; quæ etiam ab illo vſque tempore ſine mutatione durauit; quæ item certiſſimè & procul omni dubio poſthac etiam ad conſummationem vſque ſeculi perdurabit: nullis terroribus aut violentijs, nullis fraudibus aut inſidijs vnquam eam conuellere ac ſubuertere aliqua ex parte valentibus. Quum aliæ Religiones ad vnam omnes, vt Arianorum, Manichæorum, Pelagianorum, & cæterorum qui ſub falſo Chriſtianorum nomine priora (vt prædixi) ſecula conturbarunt, vt principium habuere, ſic habuerint quoque finem: ſolis exceptis præſentibus Sectis per Lutherum introductis: quarum tamen & ipſarum finis videbitur abſque dubio, ſicut viſum principium eſt, qua-

*Moti.* 15.

est, quasique heri duntaxat. nunquam enim priùs vel vno seculo, vel vno anno, vel vno die, vel vna horula, in vllo totius mundi climate aut angulo extiterunt. Hæc omnia, & alia plura similis momenti hic solidissimè probata & apertissimè demonstrata reperies.

Quod si & ipsi legere dignabuntur, qui secuti istorum Hæreticorum itinera iam ad profundum venerunt; quorum non solùm Anglia nostra, verumetiam cætera eorundem Hæreticorum loca sunt plenissima; qui partim sua cæcati libidine & omnium sordibus vitiorum quibus se desperantes tradiderunt, partim Machiauelliana politicæ cuiusdam sapientiæ inflati specie, placent sibi homines vanissimi & insipientissimi, non solùm corde iam, verumetiam ore dicentes, Non est Deus, Non est Christus, Non est Religio: etiam hi legentes ista, vt spero, adiuuante Deo videbunt, quàm turpiter, quamque damnabiliter ipsi se decipiant. Quanquam istis directè quidem hæc & ex primo instituto non elucubro. Memini enim, quid apertæ rationi consonantissimè dicat S. Augustinus: Deum nisi & esse, & humanis mentibus opitulari credimus, nec quærere quidem ipsam „ veram Religionem debemus. Itaque huiusmodi hominibus magis debentur, magisque conueniunt prolixi gemitus, quàm prolixi libri. Veruntamen, quoniam fides Catholica, & fides Christi, eisdem ipsis vtraque nititur fundamentis (sicut reuera vna est vtraque & eadem fides: nisi quòd Hæretici, deserta fide Catholica, opinantur se nihilominus adhuc in Christum credere) hinc & talis profectò hæc fidei Catholicæ fundamenta considerans & examinans, multa quoque fidei quæ in Christum est, fundamenta simul intelligit: quemadmodum quòd nunc non credit in Christum, ad id non peruenit primo statim gradu, sed priùs (vt meminit) fidem deserendo catholicam, & nouas hæreses amplectendo. Ac propterea (sicut dixi) si dignabitur hæc Motiua cognoscere, & quædam præsertim eorum maturè & grauiter considerare, simul (adiuuante Christo) tum ad Catholicam fidem, tum ad Christi fidem denuò reuertetur. Et sic quicquid est hoc laboris nostri, id, proprio Deo, confido, cunctis hominum generibus vtilitatem, Catholicis firmamentum, Hereticis sanitatem, & lumen ipsis Atheis allaturum.

*De vtil. cred. cap. 13.*

Cæterùm cùm nonnulli sint, qui vel humano timore, vel socordi negligentia, vel superbo quodam fastidio ab vtilibus atque salutaribus libris legendis impediuntur, de quibus tamen lucrandis spes magna est, si viri Catholici charitate flagrantes, quibus ad eos pateat accessus, cum eis colloquerentur & conferrent, qui præsertim sciant viâ ac ratione insinuare fidem: Scriptum hoc eiusmodi Catholicis quasi Enchiridion esse poterit,

poterit, quod semper in promptu habeant & ad manum, vt ex eo ad persuadendum talibus amicis suis, delectum depromant inuentionis. Sed multo magis, si doctiores meliora quàm hæc nostra, aut saltem melius eadem vel similia (vt facilè possunt) scriberent, vt quàm inexpugnabilis atque inuincibilis sit causa Ecclesiæ Catholicæ, & rursus quàm vana atque deplorata sit Hæreticorū causa, possit etiam ad ipsius humillimi vulgi, & omnino imperitorum atque idiotarum, quorum ab istis simplicitas miserrimè seducitur, notitiam peruenire. Quas ad res Catholicos omnes per amorem, & misericordiam, & viscera Dei obsecro & obtestor, vt nullam occasionē prætermittant, nullum laborem subterfugiant: scientes, vt S. Iacobus dicit, quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum. *Iac. 5.*

Quòd si autem quidam nihilominus pertinaces & perditi esse volunt (qui sine dubio multi erunt; non enim omnium est fides, nec Hæreticorum ignoramus duritiam atque cæcitatem) indignos se iudicantes æternæ vitæ: tamen quia non idem est Hæreticus, & hæreticis credens homo, vt sapienter D. Augustinus admonuit, & quia Nemo perit, nisi filius perditionis: cæteri in nomine Domini aperiant oculos & respiciant, nec perniciosis vocibus temerè credant, nec fallacibus verbis facilè consensum commodent, pro luce tenebras, pro die noctem, pro cibo famem, pro potu sitim, venenum pro remedio, mortem pro salute sumentes. Nemo Christianos ab Euangelio Christi rapiat; nemo filios Ecclesiæ de Ecclesia tollat; pereant illi soli, qui perire volunt; extra Ecclesiam soli remaneant, qui redire ad Ecclesiam nolunt. Soli luant pænas duræ ceruicis & Aegyptiacæ pertinaciæ, qui nullis Moysi verbis aut factis flecti se sinent, donec Deus in eis, sicuti in Pharaone, potentiam suam ostendat. Qui cum eis demergi nolunt in infernum, exeant per Deum de Aegypto cum Israël. Neque in locis ipsis vbi regnant Hæretici, vbi sedes est Satanæ, impediant quemquam terrores vlli, vlla pericula, quo minus consulat saluti suæ. Cogitent potius omnes & considerent, nihil prodesse homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur. Christumque Dominum huiusmodi per varia tēpora dispensare procellas, vt & qui probati sunt, manifesti fiant in nobis, & qui aliud quicquam plusquam ipsum diligunt, similiter reuelentur. Vnde si cui quicquam propter ipsum pati contingat, meminerit veracem esse & omnipotentem qui dixit, Centuplum accipiet, & vitam æternā possidebit. Ideoque sic non esse de quarumcumque rerum propter ipsum amissione dolendū, vt exultare potius oporteat & gaudere, quoniam merces copiosa est in cœlis. Quod ita iure optimo fa-

*2. Thes. 3.* *De vtil. cred. ca. 1.* *Ioan. 17.* *Cyp. ep. 40.* *Matth. 16.* *1. Cor.* *Matth. 10.*

mo faciendum esse probè intelligens Cyprianus, de Carthagine suæ tempore cuiusdam persecutionis meritò exclamauit: O beatam Ecclesiam nostram, quam sic honor Diuinæ dignationis illuminat, quam temporibus nostris gloriosus Martyrum sanguis illustrat. Erat antè in operibus fratrum candida, nunc facta est in Martyrum cruore purpurea: floribus eius nec lilia, nec rosæ desunt. Meritoque, vt ille suos, sic nos nostros ipsius verbis hortamur: Certent nunc singuli ad vtriusque honoris amplissimam dignitatem, vt accipiant Coronas vel de opere candidas, vel de passione purpureas. In cælestibus castris & pax & acies habent flores suos, quibus miles Christi ob gloriam coronetur.

Epist. 9.

RICHARDI

# RICHARDI BRISTOI VIGORNIENSIS, EXIMII SVO TEMPORE SACRAE THEOLOGIAE DOCTORIS ET Professoris, Antihæreticorum Motiuorum, cunctis vnius veræ atque solius salutaris Christiano-Catholicæ Ecclesiæ Fidei & Religionis Orthodoxis cultoribus longè conducibilissomorum,

## TOMVS PRIMVS.

### MOTIVVM PRIMVM.

*Quòd nostra nunc sit Ecclesia, quam olim è Sacris Scripturis D. Augustinus & alij Catholici Episcopi Africæ in Collatione cum Donatistis demonstrarunt.*

PROPOSITVM nobis hoc libro est, plurimas & iustissimas causas reddere, quamobrem omnes qui animas suas saluas esse cupiunt, debeant in Religione ac fide Catholicis credere, & non Protestantibus aut alijs vllis Hæreticis: non minùs quàm olim salutem ex Iudæis, & non ex Samaritanis, petere oportebat. Hoc autem dum promitto, non ignoro, quòd Hæretici demonstrationes ex solis Sacris Scripturis requirent, & alias non admittent. Considerent igitur viri prudentes, quantum in hoc primo nostro Motiuo sit ponderis ac momenti. Ex ipsis enim Sacris Scripturis, quas & omnes Christiani venerari atque amplecti debent, & isti homines tantopere solas flagitant, clarissimè ostendam, Ecclesiam illam, de qua Christus ipse dixit, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, nostram esse sine omni controuersia, non autem Protestantium vllo modo.

*Ioan. 4.*

*Humf. de vita Iuelli, pag. 212.*

*Matth. 18.*

Student quidem Hæretici quantum possunt, tenebras manifestissimis

rebus offundere, quasi non vincantur, si non intelligantur. Sed facillimum est quod Catholici dicimus (probabimus autem mox quòd etiam sit certissimum) Omnem sacram Scripturam duas nobis personas, sine quibus saluari non possumus, Christum & Ecclesiam, seú potiùs vnius personæ mysticæ, id est, Christi mystici partes duas, nimirum Caput, & Corpus commendare: idque Christum visibilem, & Ecclesiam visibilem: & non aliter inuisibilem Ecclesiam, quàm inuisibilem Christum: ne Caput Corpori, vel Corpus Capiti ineptum & inconueniens iungeretur. Hos igitur duos totum Vetus Testamentum varijs promissionibus, prædictionibus, figuris prænunciauit: & Ecclesiam quidem apertiùs, quàm Christum; vt verissimè obseruauit D. Augustinus, qui & eius rei rationem reddit meritò ab omnibus ponderandam: Puto, inquit, propterea, quia „ videbant (Prophetæ) in spiritu, contra Ecclesiam homines facturos esse „ particulas, & de Christo non tantam litem habituros, de Ecclesia magnas „ contentiones excitaturos: ideo illud, vnde maiores lites futuræ erant, „ planius prædictum & apertius prophetatum est, vt ad iudicium illis valeret, qui viderunt, & foras fugerunt. Rursus eosdem duos Nouum testamentum historicis apertissimis narrationibus nobis annunciat: Christum quidem in quatuor Euangelijs: Ecclesiam verò, potissimum in Actis Apostolorum. Et Christum quidem, incarnatum, natum, passum, rediuiuum, ascendentem, rediturum. Ecclesiam verò mox ab eius Ascensione Hierosolymis incipientem, & interim dum ipse redeat, crescentem in omnes Gentes, idque visibiliter, sicut incepit visibiliter, & omnibus diebus vsque ad eius reditum visibiliter duraturam. Quod semel si recipiatur & credatur, (vt illud Magdeburgenses Centuriones, coacti Scripturarũ euidentia, passim admittunt: nec interim responsionem contrà vllam pararunt, tum quia non poterant, tum vt per hoc videretur simplici Lectori nihil eos contra habere quod responderent) si semel, inquam, hoc admittatur, silere oportet non tantum ipsos Centuriones cũ Melanchthone & Caluino (qui duo modò aiunt modo negant) cæterisque Protestantibus & Hæreticis quibuscumque, sed etiam oportet eos à vindicanda sibi Ecclesia abstinere, quia (vt claret per se, vtque ipsi concedunt) non ab illis Ecclesiæ nascentis exordijs ad hæc vsque tempora visibiles dimanarunt. Quod igitur, quoties premuntur à nobis euidentissimis Scripturarum de Ecclesia sic durabili testimonijs, dicere aliàs audent, se etiam semper inuisibiliter extitisse; vident sapientes, id nihil aliud esse nisi vanissimum in causa pessima subterfugium. Quando enim apertissimè demonstramus, eos nunquam ante Lutherum fuisse visibiles, putant se aliquid inexpugnabile inuenisse,

*Tota Scriptura, Christus & Ecclesia.*

*August. de Pastoribus cap. 14. & Epist. 156. & de Cat. rud. c. 3.*

*Aug. Epist. 48.*

*Aug. in ps. 30. cõ. 2.*

*Psalm. 30.*

*Cent. 1. li. 1. c. 4. de Ecclesia, col. 170, 172, 175. & li. 2. col. 383.*

*Melan. h. in locis Com. Et prat. operũ, 1560*

*Cal. in Instit. li. 4. ca. 1. 8.*

*Contra Ecclesiã inuisibilem.*

inueniſſe, cùm inuiſibiles ſe fuiſſe reſpondent, neque nobis ſcilicet, neque alijs, neque ſibi ipſis cognitos. Quis verò ſaluari curans, huiuſmodi ſe illudi nugis & figmentis patiatur? Namque eſt etiam quod dicunt, non ſolum friuolũ, verumetiam apertè falſum; vt cuilibet paulũ intuenti in promptu eſt videre. Cum enim audent dicere ſuos quoſdam ante exortum Lutherum fuiſſe, ſed inuiſibiles, quos quæſo debent intelligere niſi Lutherum ipſum, & illos alios qui cum Luthero vel paulò poſt Lutherum ex illis inuiſibilibus & quaſi tenebris emerſerunt? At illi tunc ita non fuere inuiſibiles Proteſtantes, vt contrà fuerint viſibiles & manifeſti Catholici, & quidam eorum etiam Monachi, idque in ſuis etiam ipſorum conſcientijs. An iam dicturi ſunt iſti, ſuos illos inuiſibiles fratres non ſolùm nobis, & alijs, & ipſis eorum iam fratribus, ſed ſibi quoque ſingulos ignotos fuiſſe? Dignam ſanè quam ſequantur, Eccleſiam inuenerunt, qui tam parui faciunt animas ſuas, vel potius qui animas ſe habere non putant. Contrà autem Scriptura (vt prædixi, vtque mox oſtendam) quemadmodum viſibilem Chriſtum, ita Eccleſiam viſibilem & perdurabilem eſſe teſtatur: Et hoc tam euidenter tamque apertè, vt, quemadmodum quòd Iudæi in Scripturis Chriſtum non videant, ita quòd Hæretici in Scripturis Eccleſiam non vident, nulli alij cauſæ abſcribi vllo modo poſſit, niſi ſpontaneæ ac voluntariæ cæcitati, de damnabili perfidia & claræ illuſtriſque fidei vacuitate venienti. Sicut igitur Iudæus, vt eius auferatur cæcitas, conuerti ad fidem noſtram debet (Cum enim conuerſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen) ſic & Hæreticus conuertere ſe ad fidem Catholicam debet: & tum videbit indubiè tam apertas pro Eccleſia Scripturas, quàm apertas viſurus eſt fidelis Iudæus pro Chriſto Scripturas: imò & apertiores, quemadmodum paulò antè à D. Auguſtino audiuimus obſeruatum. Quales nos qui dignatione Diuina Catholici ſumus, pro vtroque videmus, in vnaquaque ferè pagina, tam multas, tam certas, tam claras, vt facilè ſentiamus, Iudæum & Hæreticum nihilo plus videre, quàm eum qui Solem in meridiè, vel Lunam in plenilunio videre non poteſt.

2. Cor. 3.

Pſalm. 18.

Sed nunc agè demonſtremus quod promiſimus, huiuſmodi Eccleſiam, qualis Hæreticorum non eſt, & aliquo[illegible] ſemper eſſe debet, denique noſtram Eccleſiam, eſſe in ſacris literis probatiſſimam. Verùm hoc labore iam olim ante mille pæneque ducentos annos leuati ſumus per D. Auguſtini aliorumque Catholicorum Africæ Epiſcoporũ cum Donatiſtis Collationem: cuius Collationis ſeu Diſputationis Breuiculus ab ipſo Auguſtino ſcriptus, ideſt compendium extat inter Opera eius tom. 7.

An. Dom. 411.

Iterum moneo prudentes ac salutis cupidos, vt attentè cogitent, quàm multiplex sit in vno hoc Motiuo pondus. Dixi, Sacras Scripturas quarum est omni exceptione maior authoritas; addidi, & quibus solis acquiescere Hæretici oportere volunt, nostræ Catholicæ Ecclesiæ illustrissima reddere testimonia. Adhuc tertium adijcio, causam ipsam totam, Catholicis Africanis agentibus, iam pro nobis esse iudicatam. Addam & quartum; quòd ibi contra Donatistas transactum est, non solum id contra Protestantes etiam transactum esse, sed multo etiam magis contra Protestantes, quàm contra Donatistas. Id statim intelliget, qui differentiam Protestantium & Donatistarum in hac causa cognouerit. Dicebant Donatistæ, Ecclesiam quidem, post Christi ascensionem, ex Hierusalem in varias Gentes, simul autem & in Africam peruenisse: sed iam de alijs Gentibus perijsse, & in sola Africa remansisse. probarunt è Scripturis contra eos Catholici, Ecclesiam non solùm in Africa, sed etiam in alijs Gentibus remansisse; quinetiam crescere adhuc ex alijs æquè Gentibus ad Gentes cæteras complectendas: denique nec ante finem seculi crescere desituram. Dicunt Protestantes, Ecclesiam iampridem (non enim tempus aliquod audent definire) ex omnibus omnino Gentibus perijsse, seu (quod idem est) ex visibilibus ad inuisibilia euanuisse: donec post mille (vt minimum) annos visibilis Monachus, id est (vt ipsi interpretantur) à vera Ecclesia alienissimus, visibili Monachæ turpissimè copulatus, eam ad auras & in conspectum hominum reuocauit. Primùm igitur contra istos euidentissimè valet, quod Afri Catholici contra Donatistas è Scripturis ostenderunt, Ecclesiam nullo vnquam tempore perituram. Deinde vt hoc eis tantisper concedamus, Ecclesiam posse perire: tamen contra eos manifestissimè saltem illud valet, quod ijdem Catholici ex ijsdem Scripturis conati sunt ostendere, nondum suo tempore ex omnibus, excepta Africa, Gentibus Ecclesiam perijsse. Hoc enim nobis concesso (quemadmodum ipsum Caluinum concedere alibi ostendam) Ecclesiam nondum S. Augustini euanuisse temporibus, sed eam ipsam veram fuisse Ecclesiam, in qua iam tum S. Augustinus, & cæteri per Africam Catholici, eorumque participes aliarum Gentium extiterunt: nulla huius tẽporis hæresis tenere Ecclesiam potest, quippe cùm facillimũ sit docere, tum eas omnes ab illa Augustini Ecclesia plurimum dissidere, tum nostram hanc cum illa in omnibus conuenire: quod dilucidè huius libri decursu clarebit.

*Protestantes iugulati in Donatistis.*

*Infra Moti. 15.*

Quanquam igitur ex his quæ dicta sunt, satis constet, Collatione illa Carthaginensi Afros egisse causam nostram, dum agerent suam: tamen adhuc multis alijs modis constare potest magis. Obseruent enim prudentes, qui

tes, qui sint hoc tempore qui Collationem illam vrgeant, qui rursus qui mentionem eius reformident. Certè Lutherani Magdeburgenses hæretici, licet generalissimam per Centurias Ecclesiasticam Historiam exarare prætendant, & minutissima quæque si pro ipsis videantur facere, prosequantur: tamen hanc Collationem, quamuis celeberrimam, & suo tempore (vt mox videbimus) vtilissimam, & Ecclesiasticæ Historiæ partem augustissimam, adeò & breuiter & obscurè perstringunt, vt Lector subesse aliquid dignum sua attentione nunquam cogitet. Contrà verò Franciscus Balduinus Catholicus eiusdem Collationis doctissimè & amplissimè scripsit Historiam, quam etiam bis edidit, semel seorsim, iterum autem cum Optato. Qui legerit Scriptum eius, huius Motiui nostri vim multo melius intelliget. Quin etiam in Conuentu Germanico Ratisbonensi, & in Gallicana Disputatione Possiaca, lategerunt Catholici, vt Protestantes starent huius Collationis Actis; Idemque ego Catholicorum minimus nunc à Protestantibus postulo. Sed nunquam consentient: probè enim norunt, si illa sit Ecclesia quam Collationis illius Catholici voluerunt, actum esse de Ecclesia sua, prorsus confirmatã esse Ecclesiã nostram. Ideoque Collationem hanc refugiunt non minus, quàm olim Donatistæ ipsi: vnde facillimè vident qui non claudunt oculos, qui nostrûm hoc tempore cum Augustino ceterisque Catholicis sint, & qui cum Donatistis.

*Cent 5 cap. 9. col. 579.*

*Histor Collationis per Balduinũ.*

*Aug. epist. 160. & Opt. li. 1. fol. 2.*

Sed licet ita erga illam Collationem affecti nunc quoque sint Hæretici, tamen qui veritatis cognoscendæ studiosi sunt, non sic eam præterire debent. Certissimè enim in ea inuenient id quod quærunt. Propterea que eam tunc Augustinus cum suis semper contra Donatistas omnibus inculcauit. Primum enim ne Gestorum fortè longitudo Lectores deterreret, Epitomen eorum conscripsit, quam vocauit Breuiculum. Deinde Librum Post Collationem dictum ad ipsos Donatistas scripsit, ne ab Episcopis suis iam in Collatione victis seducerentur vlterius. Idemque multo breuius egit in quadam ad eosdem rursus epistola, nomine Episcoporum omnium Concilij Catholici Cirtensis, quæ est inter Epistolas eius 152. Insuper ad Marcellianum ep. 158. de eadem repetit. Et ep. 50. Bonifacium Comitem optat historiam eius cognoscere. Idemque Donatistam quendam monet ep. 204. Denique præter alia multa loca, maximè commendat certissimam Collationis vtilitatem & victoriam; quod in libro de Gestis cum Emerito Donatistarum Episcopo refert tum de alijs multis Catholicis Ecclesijs quotannis Collationis Gesta legentibus, tum de Ecclesiâ Cæsareæ Mauritaniæ à se ipso coràm his interpellatâ verbis: Multa sunt quidem, vbi superfluis & moratorijs prosecutionibus Gesta cumularunt Donatistæ,

*Vtilitas Collationis Carthag.*

*Augustini Scripta de Collatione. 2. Ret. 39. 40.*

*August. de Gestis cum Emer.*

nihil

„ nihil aliud magnis viribus agentes, nisi vt nihil ageretur. Sed Domino
„ præsidente, & causam suam agente, ventum est quò noluerunt: Dicta
„ causa, atque definita est. Sed quia non omnia vobis modò legere possumus:
„ præsentibus vobis fratrem & coëpiscopum meum Deuterium (Cæsarien-
Lectio Collationis. sem episcopum) obstringo, vt, quemadmodum fit apud Carthaginem, apud
„ Tagasten, apud Constantinam, apud Hipponem, apud omnes diligentes
„ Ecclesias, sic etiam deinceps facere non pigrescat: vt annis omnibus per
„ ieiuniorum dies, id est, Quadragesima ante Pascha, quando vobis maximè
„ ieiunantibus plus vacat audire, eadem Gesta Collationis, per annos sin-
„ gulos, vniuersa à capite in finem ex ordine recitentur. Porro hæc tanta D. Augustini & aliorum Catholicorum circa hanc Collationem à se cum Donatistis habendam, & deinde ab omnibus legendam, diligentia, fructum habuit tam vberem, tamque ingentem, vt eodem libro de Gestis cum
„ Emerito idem scribat: Donatistas in nomine Christi in gremium Catho-
„ licum magna ex parte suscepimus, ita vt pænè omnes communioni Ca-
Aug. Epist. 50. tholicæ sociatos esse gaudeamus. Et rursus ep. 50. ad Bonifacium: Maximè
„ post Collationem quæ inter nos & Episcopos eorum apud Carthaginem
„ fuit, ex magna parte correcti sunt. Quare nunc quoque qui sapientes sunt, rem sibi quoque tam fructuosam futuram, tamque indagandæ veritati commodam neque contemnent, neque negligent, sed similiter cum omni diligentia scrutabuntur. quanquam scrutatione multa non est opus. Facillimum enim omnibus est videre, illa tum citata testimonia Scripturarum eatenus probare, Ecclesiam adhuc Augustini superfuisse temporibus, quatenus probant, eam semper post primum in Hierusalem ortum vsque ad finem seculi superfuturam. Ex quo est consequens, quòd, sicut tunc non erat opus Donato instauratore, sic neque nunc opus fuit instauratore quasi Ecclesiæ collapsæ Luthero vel Caluino.

Quæstio Collationis quæ fuerit. Sed videamus demum, an id in Collatione sit actum, & è Scriptura sacra probatum, Ecclesiam semper, qualem & quemadmodum diximus, permanere. Illud verò ex supradictis D. Augustini de Collatione scriptis facilè innotescit. Primùm igitur in ipso Breuiculo: In eisdem, inquit, literis

Aug. Breui. Collatione prima diei, num. 7. (Catholicorum) etiam tota ipsa causa comprehensa est, vt ostenderetur Ecclesia Catholica non esse pars Donati (neque pars Lutheri aut Caluini)
„ sed illa potius quæ per totum mundum fructificaret & cresceret, incipiens
„ ab Hierusalem secundum Sacram Scripturam. (Et rursus:) Lectæ sunt, in-
Collat. tertiæ diei, num. 4. quit, literæ Donatistarum, quibus conati sunt respondere mandato Catholicorum. Cui mandato non eos potuisse respondere inueni; & qui
„ vtraque legere & considerare voluerit, comperiet quia testimonia ex lege,
& Pro-

& Prophetis, & Psalmis, & Apostolicis atque Euangelicis literis deprompta, quibus ostenditur Ecclesia Catholica per totum mundum diffundi incipiens ab Hierusalem, vnde in propinqua & longinqua crescendo, etiam in Africam (Saxoniam, Angliam) venit, & in alia loca & ciuitates per quas primitus dilatata est, in quibus multæ Ecclesiæ ad ipsam vnicam pertinentes, Apostolico labore fundatæ sunt, quibus Donatistas (Lutheranos, Caluinistas) non communicare manifestum est, non solùm non pertractare, sed omnino nec attingere voluerunt, nec aliquod testimonium in tam prolixa Epistola sua proferre ausi sunt de Scripturis sanctis, quo assererent Ecclesiam partis Donati, (Lutheri, vel Caluini) esse prædictam & prænunciatam, sicut tam multa Catholici potulerunt pro Ecclesia cui communicant, quæ incipiens ab Hierusalem toto orbe diffunditur. verumtamen ne quis putet, Donatistas penitùs mutos fuisse; imò vt omnes videant, eos contra Ecclesiam tunc eadem obiecisse, quæ nunc contra eam obijciunt Protestantes; ac per consequens, tum eandem esse nunc Ecclesiã quæ tunc fuit, tum Protestantium parentes fuisse Donatistas: ecce quid superioribus verbis subijciat Augustinus; Illud ostendere tentauerunt, prolatis multis testimonijs diuinarum Scripturarum, quòd Ecclesia Dei non cum malorũ hominũ cõmixtione futura prædicta sit. ad quæ omnia testimonia videat ibi qui volet, Augustini responsa. Similiter in alio libro Post Collationem dicto, quid in eadem Collatione actum & peractum sit, refert eodem modo, ita Donatistas alloquens: Quid adhuc Donatistæ seducimini ab Episcopis vestris, quorum fallaces tenebræ clara luce discussæ sunt, quorum apparuit error, quorum pertinacia superata est? &c. Quid adhuc attenditis humana mendacia, & diuina testimonia non attenditis? Quid adhuc victis hominibus creditis, & veritati quæ nunquam est victa non creditis? Veritas enim Dei, sicut in ipsa etiam Collatione probauimus, perhibuit testimonium Ecclesiæ suæ per multa documenta Scripturarum sanctarum, per Propheticas, & Euangelicas literas: & locus designatus est vnde Christi Ecclesia fuerat inceptura, & finis terræ quousque peruentura. Per omnes Gentes futuram Ecclesiam suam Dominus dicit, incipientem ab Hierusalem. Diuina lectio recitatur, quemadmodum cœperit ab Hierusalem: vbi primùm congregatis fidelibus missus est de cælo Spiritus Sanctus. Diuinæ lectiones recitantur, quemadmodum se ab Hierusalem per vicina & longinqua diffuderit. Expressa sunt nomina locorum, manifesta sunt nomina ciuitatum, in quibus Ecclesia Christi Apostolico labore fundata est. Quæ loca & ciuitates, etiam Epistolas ab Apostolis accipere meruerunt.

*Finge collationẽ habitam cum Lutheranis vel Caluinistis. nam æque contra eos, ac Donatistas, valet.*

*Protestantes filii Donatistarum.*

*August. post Collat. cap. 1.*

*Cap. 2.*

*Luc. 24.*

*Act. 2.*

*Vt Romanorum.*

 Quas

" Quas epistolas & ipsi in vestris congregationibus legunt, & tamen non
" communicant eorum locorum & ciuitatum Ecclesijs, quæ ipsas epistolas
" accipere meruerunt: obijcientes eis nescio quæ crimina Astrorum, quòd
" contagione perierunt. Pauloque post narrat quas è Scripturis protulerunt
*Cap. 4.* in Collatione parabolas & figuras, quibus, vt ait, parabolis & figuris
Ecclesia prænunciata est vsque in finem seculi bonos & malos simul habitura. Meritò igitur & ipse Donatistas hortatur, & nos eius verbis Lu-
*Cap. 18.* theranos atque Caluinistas hortamur: Expergiscimini aliquando, non
" vos tartareus obliget somnus, non in profundum sacrilegi erroris adhuc
" impia consuetudo demergat: iam consonate paci, cohærete vnitati, acqui-
" escite charitati, cedite veritati, Ecclesiam Catholicam incipientem ab
" Hierusalem cognoscite vsquequaque diffundi, cui non communicat pars
Donati, Lutheri, nec Caluini.

*Aug. Epist. 152.* Item in Epistola illa, quam nomine Cirtensis Numidici Concilij ad plebem Donatistarum scripsit, hæc eadem in Collatione sic esse transacta
" commemorat: Confessi sunt, inquit, contra Ecclesiam quæ toto orbe
" diffunditur, nihil se habere quod dicerent, quia diuinis sacrarum Scriptu-
" rarum testimonijs oppressi sunt, quibus Ecclesia designatur, incipiens ab
" Hierusalem creuisse per loca in quibus Apostoli prædicauerunt, & no-
*vt Roma.* mina eorundem locorum in suis Epistolis & Actis conscripserunt, & inde
" diffundi per cæteras Gentes, &c. Iam cum timore Dei Hæretici omnes
& Schismatici audiant quæ sequuntur: Quisquis ergo ab hac Ecclesia Ca-
" tholica fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se viuere existimet, hoc
*Ioan. 3.* solo scelere quòd à Christi vnitate disiunctus est, non habet vitam, sed ira
" Dei manet super eum, &c. Itemque hoc: Si autem manifestissima veri-
" tate conuictam partis Donati (Lutheri, siue Caluini) falsitatem adhuc
" sequi desideratis: mundi erimus à pœna vestra, quando vos serò postea
" pænitebit, &c.

*Scripturæ, quas citarunt Catholici in Collatione.* Cæterùm vt veritas de Ecclesia quàm maximè elucescat: & omnibus non solùm diligentibus atque studiosis, verumetiam curiosis plenissimè satisfiat; & ipsa quoque durissima corda, iuuante Deo, flectantur atque saluentur: ipsa iam, ex parte, Scripturarum testimonia, quibus Catholici illius Collationis contra Donatistas Ecclesiam demonstrarunt, paulo adhuc diutius in hoc Motiuo immorans, indicabo. Et quoniam melius à
*Aug. de vnitate Ecclesiæ.* S. Augustino in libro De vnitate Ecclesiæ digesta sunt, quam feruor disputationis & aduersariorum pertinacia in Collatione permittebat: ea ex dicto libro decerpam. Omnes autem qui ista legere sustinebunt, planissimè sentient & se audire putabunt ipsum Augustinum non suam modò

contra

contra Donatiſtas cauſam, ſed noſtram etiam contra Proteſtantes, quia eadem prorſus eſt; & propterea Catholicorum etiam cuiuſcumque temporis, ſeu præteriti, ſeu futuri, contra quoſcumque Hæreticos, ex manifeſtiſſimis Scripturis agentem. Primò igitur quæſtionem ſic proponit, quibuſque eam tractare & tractari argumentis velit præſcribit:

*Auguſt. de vn. Eccl. cap. 2. Conſtitutio Quæſtionis. Col. 1.*

Quæſtio certè inter nos verſatur, vbi ſit Eccleſia, vtrum apud nos, an apud illos. Tum admonito breuiter, quòd vna eſt Eccleſia, extra quàm non eſt ſalus, quia eſt corpus Chriſti ſecundum Apoſtolum, & ipſe ſaluator Corporis, Nam qui in corpore ſiue in membris non eſt, non viuit de Capite: in hunc modum quæſtionem proſequitur: Totum igitur quod annunciatur de Chriſto, caput & corpus eſt. Caput eſt ipſe vnigenitus Ieſus Chriſtus filius Dei viui, &c. Corpus eius, Eccleſia &c. Inter nos autem & Donatiſtas (Lutheranos, Caluiniſtas) queſtio eſt, vbi ſit Eccleſia?

Quid ergo facturi ſumus? in verbis noſtris eam quæſituri, an in verbis Capitis ſui, Domini noſtri Ieſu Chriſti? puto quòd in illius potius verbis eam quærere debemus, qui veritas eſt, & optimè nouit corpus ſuum, &c. Sapientiſſimè omnino. Nam eodem prorſus modo commendat Hæreticis Eccleſiam Chriſti, quam non receperunt, de teſtimonijs Chriſti, quem ſe recipere dicebant; quo modo paſſim in Euangelio S. Ioannis commendatum videmus Iudæis Chriſtum ipſum Filium Patris, quem non receperunt, de teſtimonijs Patris qui miſit eum, quem ſe credere iactitabant.

*Aequa poſtulatio. Ioan. 5. 7. 8. 12.*

Sequitur ergo Auguſtinus, & dicit: Quæ ſint autem verba noſtra, in quibus eam (id eſt, Eccleſiam) quæri non oportet, aduertite, & videte etiam ibi quid interſit inter noſtra verba & illorum: & tamen in verbis noſtris Eccleſiam quæri nolumus. Quicquid nobis inuicem obijcimus de quibuſcumque quorumcumque criminibus, verba noſtra ſunt. Et in talibus quidem nos hunc tenemus modum, vt vel vtraque vera eſſe deputent, ſiue quæ à nobis, ſiue quæ ab ipſis dicuntur; vel vtraque falſa; vel noſtra vera & ſua falſa; vel noſtra falſa & ſua vera. Et in his omnibus nullum crimen eſſe orbis Chriſtiani, cui nos communicamus, oſtendimus: & propterea in eiſdem omnibus nihil eſſe, quo ipſi purgentur à crimine Schiſmatis, qui ſe ab orbe Chriſtiano ſine cauſa ſeparauerunt. Quid igitur habent quod reſpondeant? &c.

*Cap. 3.*

Sed tamen vt dicere cœperam, non audiamus, Hæc dico, Hæc dicis, ſed audiamus, Hæc dicit Dominus. Sunt certè libri Dominici, quorum authoritati vtrique conſentimus, vtrique credimus, vtrique ſeruimus: Ibi quæramus Eccleſiam, ibi diſcutiamus cauſam noſtram, &c. Auferantur ergo illa de medio, quæ aduerſus nos inuicem, non ex diuinis canonicis

 libris,

„ libris, sed aliunde recitamus, &c. Quærat fortasse aliquis, & dicat mihi,
„ Cur ergo ista vis auferri de medio, quando Communio tua, etiam si pro-
„ ferantur, inuicta est? Quia nolo humanis documentis, sed diuinis oraculis
„ sanctam Ecclesiam demonstrari. Si enim sanctæ Scripturæ in Aphricà (siue Saxonia) sola designauerunt Ecclesiam, &c. quicquid de chartis alijs aliquid proferatur, non tenent Ecclesiam nisi Donatistæ (siue Lutherani). Si in paucis Mauris prouinciæ Cæsariensis (siue in fæce Zelandiæ & Hollandiæ) &c. eam sancta Scriptura determinat, ad Rogatistas (siue Anabaptistas) transeundum est. Si in paucis Tripolitanis & Byzacenis & Prouincialibus (siue in paucis Geneuensibus & Gallis) Maximinianistæ (siue Caluinistæ) ad eam peruenerunt. Si in quibusdam Polonis, Trinitarij eam habent. Si in solis Orientalibus (siue in solis Britannis) inter Arianos
„ & Macedonianos & Eunomianos (siue inter Angloprotestantes & Puritanos & Præcisianos) & si qui illic alij sunt, requirenda est. Quis autem possit singulas quasi Hæreses enumerare gentium singularum?

*Modus quærendi Ecclesiã in Scripturis.*

*Donatistarum Schismatici fuerunt Rogatistæ, & Maximinianistæ.*

„ Si autem Christi Ecclesia canonicarum Scripturarum diuinis & certissimis testimonijs in omnibus Gentibus designata est; quicquid attulerint, & vndecumque recitauerint, qui dicunt, Ecce hic Christus, ecce illic;
„ audiamus potius, si oues eius sumus, vocem Pastoris nostri dicentis, Nolite credere. Illæ quippe singulæ in multis gentibus, vbi ista est, non inueniuntur: hæc autem, quæ vbique est, etiam vbi illæ sunt inuenitur.
„ Ergo in Scripturis sanctis canonicis eam requiramus.

*Matth. 24.*

*Cap. 4.*

Totus Christus caput & corpus est, &c. Quicumque de ipso Capite
„ ab Scripturis sanctis dissentiunt, (vt Arriani, &c.) etiamsi in omnibus
„ locis inueniantur in quibus Ecclesia designata est, non sunt in Ecclesia.
„ Et rursus quicumque de ipso Capite Scripturis sanctis consentiunt, &
„ vnitati Ecclesiæ non communicant, non sunt in Ecclesia, &c. qui ab eius
„ Corpore, quod est Ecclesia, ita dissentiunt, vt eorum communio non sit
„ cum toto quacumque diffunditur, sed in aliqua parte separata inueniatur, &c. Quapropter quia cum Donatistis (Lutheranis, Caluinistis) quæ-
„ stio nobis est, non de capite (vt cum Arrianis, &c.) sed de corpore, &c.
„ ipsum Caput de quo consentimus, ostendat nobis Corpus suum, de quo
„ dissentimus, vt per eius verba iam dissentire desinamus.

Hactenus D. Augustini & cæterorum tum Catholicorum ad Donatistas, & nostra nunc ad modernos omnes hæreticos æquissima postulatio: vt nimirum hanc salutarem & necessariam de Ecclesia quæstionem ex sanctis Scripturis quietè nobiscum audiant, & discutiant, tum propter certissimam ipsarum authoritatem, tum propter notissimam ipsorum quasi

omnia

omnia ad illas exigendi consuetudinem. Nam cùm omnes hæretici Scripturis sanctis aures præbere debeant, tum isti omnium maximè, qui id maximè præ se ferunt. Non igitur tam surdi, tam cæci, tam salutis suæ hostes esse velint, vt quod in hoc Motiuo agitur & promittitur, contemnendum esse dicant. Num Scripturas diuinas non contemnunt? Imò num suas animas non contemnunt? Sinant igitur D. Augustinum pergere, & Ecclesiam veram ex ipsius veritatis verbis ostendere. Sonuit (inquid) vnigenitus filius verbum Dei, prioribus temporibus per Prophetas; deinde per seipsum; deinde per Apostolos suos. In his igitur omnibus quærenda est Ecclesia. Sed quoniam multa obscurè posita sunt, &c. hoc etiam prædico atque propono, vt quæque aperta & manifesta deligamus, &c. Illa interim seponenda sunt, quæ obscurè sunt posita; & figurarum velaminibus inuoluta, & secundum nos & secundum illos possunt interpretari. Est quidem acutorum hominum dijudicare atque discernere, quis ea probabilius interpretetur: sed nolumus in has ingeniorū contentiones in ea causa quam populus tenet, nostram disputationem committere, &c. Si quis nostrum dicat, propterea cuncta animalium genera in Arca fuisse, quia in omnibus Gentibus futura prænunciabatur Ecclesia, fortasse Donatistis, (Lutheranis, Caluinistis) aliud videatur, &c. In hac ergo disputatione nostra parcamus talibus interpretationibus, & apertum aliquid quo manifestetur Ecclesia, requiramus. Tum aliam pro Ecclesia per omnes diffundenda Gentes figuram incertæ interpretationis adfert vellus Gedeonis. Nec tamen (inquit) in talibus rerum figuris, quamuis non videam quid hic aliud possit intelligi, volo quæramus Ecclesiam, &c. Sed aperta veritas clamet & luceat, in obturatas aures irrumpat, dissimulantium oculos feriat. Nemo in eis latebris quærat falsæ suæ sententiæ locum, omnem conatum contradicendi confundat, omnem frontem impudentis elidat. Demum igitur quomodo tam perspicuis, tam inuictis sanctarum Scripturarum pro Ecclesia nostra testimonijs Catholici abundemus; & quomodo similibus omnes prorsus destituantur Hæretici: accedat hic vir sanctissimus, doctissimus, antiquissimus, animarum ab hæresi, id est, ab inferno eripiendarum zelator acerrimus, & ostendat.

*Cap. 5.* *Genes. 8.* *Iud. 6.*

O Donatistæ (Lutherani, Caluinistæ) Genesim legite: Per memetipsum iuraui, dicit Dominus ad Abraham, Propter quod fecisti verbum hoc, & non pepercisti filio tuo amantissimo propter me, nisi benedicens benedicam te, &c. & benedicentur in SEMINE TVO omnes Gentes terræ, quia obaudisti vocem meam. Quid ad hæc dicitis? An Iudæo-

*Ex lege Moysi. Cap 6. Genes. 22.*

„ An Iudæorum nobiſcum peruerſitate contenditis, vt dicatis, in ſolo po-
„ pulo nato ex carne Abrahæ intelligendum Semen Abrahæ? Sed Iudæi
„ Paulum Apoſtolum non legunt in ſynagogis ſuis, quem vos legitis in con-
„ uenticulis veſtris. Quid ergo dicat Apoſtolus, audiamus. Quærimus
„ enim iam, quemadmodum intelligendum ſit Semen Abrahæ. Fratres, in-
„ quit, ſecundum hominem dico, tamen hominis confirmatum teſtamen-
„ tum nemo irritum facit, aut ſuperordinat. Abrahæ dictæ ſunt promiſſio-
„ nes & Semini eius. Non dicit, & Seminibus, quaſi in multis; ſed tanquam
„ in vno, & Semini tuo, quod eſt Chriſtus. Ecce in quo Semine benedi-
„ centur omnes Gentes. Ecce teſtamentum Dei, aperite aures: Hominis,
„ inquit, confirmatum teſtamentum nemo irritum facit, aut ſuperordinat.

Gal. 3.

Quare vos irritum facitis teſtamentum Dei, dicendo, non perit de genti-
bus Eccleſia, antequam completa ſit in omnibus gentibus, nec in omnibus
gentibus eſſe completum, & perijſſe iam de gentibus in quibus erat Semen
Abrahæ? Quare ſuperordinatis dicendo, in nullis terris hæredem perma-
nere Chriſtum, niſi vbi potuerit cohæredem habere Donatum, Luthe-
rum, ſeu Caluinum? Et propterea nec in vlla prorſus terra hæredem
permanſiſſe, ſed mille ac ducentis vt minimùm annis penitùs exhæredem
fuiſſe (quod Donatiſtæ nunquam auſi ſunt dicere, Eccleſiam ſcilicet ante
ſua tempora perijſſe, quia videbant, quòd ſic iam non fuiſſet ex qua naſce-
retur Donatus illorum) quoniam tanto annorum curriculo cohæredem
nuſquam habuit Lutherum, ſeu Caluinum. Non inuidemus alicui: Le-
„ gite nobis hoc de Lege, de Prophetis, de Pſalmis, de ipſo Euangelio, de
„ Apoſtolicis literis: Legite & credimus. ſicut nos vobis legimus & de
„ Geneſi & de Apoſtolo, Quia in Semine Abrahæ, quod eſt Chriſtus, be-
„ nedicuntur omnes Gentes. Poſthac idem teſtamentum ad Iſaac, idem ad
Iacob ijſdem verbis factum eſſe commemorat: & ad Iacob quidem, addi-
„ diſſe Deum: Quia non te derelinquam donec faciam omnia quæ tecum
„ locutus ſum. Vnde, Ecce (inquit D. Auguſtinus) cui promiſſioni reſiſti-
„ tis, ecce quàm firmum teſtamentum irritum facitis. Dicit Deus, Non te
„ derelinquam donec faciam omnia quæ tecum locutus ſum: & vos contra-
„ dicitis, dicentes, vt vobis potius credamus &c. Deo autem dicenti, Non
„ relinquam donec faciam, non credamus, &c. Legite nobis tam aperta quàm
„ ſunt iſta, &c. Date mihi hanc Eccleſiam ſi apud vos eſt, oſtendite vos
„ communicare omnibus Gentibus, quas iam videmus in hoc Semine be-
„ nedici. Date hanc, aut furore depoſito accipite, non à me, ſed ab illo ipſo
„ in quo benedicuntur omnes gentes. Tranſiens iam à Lege ad Prophetas:
„ Hæc, inquit, de primo libro Legis commemoraſſe ſuffecerit. Plura inno-
teſcent,

Proteſtantes abſurdiores Donatiſtis. Aug. poſt Collat. cap. 29.

Geneſ. 26. Geneſ. 28.

rescent, sine impia contentione, & cum pia dilectione legentibus.

Quid in Prophetis, quàm multa & quàm manifesta sunt testimonia Ecclesiæ per omnes gentes toto orbe terrarum diffusæ? Tum de vno Esaia quibusdam recitatis, infert: Qui audet contradicat: qui autem non audet, speret in eum cum Gentibus, & ab vnitate Gentium in eum sperantium non recedat: aut si recesserat, redeat ne pereat. Tum post alia de eodem Propheta: Quis tam surdus, inquit, quis tam demens, quis tam mente cæcus, vt his tam euidentibus testimonijs obloquatur, nisi qui nescit quid loquatur? Ac deinde: Sed ad manifestiora, inquit, veniamus. Vbi alio manifestissimo ex Esaia testimonio recitato, ac per illud solidissimè redargutis Hæreticis de paucitate gloriari solitis, sic concludit: Quid dici adhuc manifestius exigendum est? Ecce ex vno Propheta quàm multa, quàm clara: Et tamen resistitur & contradicitur, non cuiquam homini, sed Spiritui Dei, & euidentissimæ veritati: Et tamen ab eis qui nomine Christiano gloriari volunt, gloriæ Christi ipsius inuidetur, ne ista quæ tanto antè de illo prænunciata sunt, credantur impleri, cum iam non prænunciantur, sed ostenduntur, videntur, tenentur. Post Esaiam alijs Prophetis breuitatis causa prætermissis; ac deinde multis quoque ex Psalmis pro eadem omnium Christianorum gentium Ecclesia prolatis testimonijs apertissimis (quæ & ego omnia, aliaque plurima, legi tamen in ipso Augustino & videri dignissima, breuitatis causa præterire compellor) subiungit quid ad ista omnia Donatistæ responderint, quod solum etiam Protestantes, si conentur, respondere poterunt. Sic igitur ait:

*Ex Prophetis. Cap. 7.*
*Esa. 11. 27. 41. 42.*
*Esa. 49. 51. 52. 54.*
*Esa. 53. 54. Adde Esa. 61. c. 9.*
*Ex Psalmis Cap. 8. Psal. 2. 21. 18. 79. 56. 71. 44.*

Quid ad hæc dicturi sunt quæ commemoraui ex Lege & Prophetis & Psalmis de Christi Ecclesia, quæ toto orbe diffunditur, cui malunt repugnare peruersi, quàm communicare correcti? Quid, inquam, dicturi sunt, vtrum hæc falsa esse, an obscura? Sed falsa esse non audent dicere. Premuntur enim mole tantæ authoritatis. Hæc ergo cum vera esse fateantur, impleri non posse contendunt. Quasi aliud sit, prophetiam crimine falsitatis arguere, quàm dicere, quæ prænunciauit non posse compleri. Hoc est enim dicere, non esse prophetiam, sed pseudoprophetiam.

*Cap. 9. Ad responsionem Donatistarum.*

Et cùm quæsieris ab eis, cur hæc impleri non possint? Respondent, quia homines nolunt. Cum arbitrio quippe (inquiunt) libero, homo creatus est: & si vult, credit in Christum, si non vult, non credit. Si vult, perseuerat in eo quod credit; si non vult, non perseuerat: Et ideò cùm cœpisset per orbem terrarum crescere Ecclesia, noluerunt homines perseuerare, & defecit ex omnibus gentibus Christiana religio, excepta parte

Donati;

Donati, imò (secundum Protestantes) quod multo absurdius est, ex omnibus omnino gentibus, sine exceptione; idque supra mille annos nescio quot centenarijs annorum: donec nouas Lutherus seu Caluinus
„ suppetias attulit. Quasi verò (inquit Augustinus) nescierit Spiritus Dei
„ futuras hominum voluntates. quis hoc insanissimus dixerit? Cur ergo
„ non hoc potius prænunciauit, quod de voluntatibus hominum sciebat
„ futurum? Hoc enim modo quo isti putant hæc esse prædicta, quisquis
„ voluerit potest esse Propheta, vt cùm ea quæ prædixerit impleta non
„ fuerint, respondeat, Homines noluerunt, libero enim arbitrio † Christiani sunt. Hoc modo poterat aliquis prophetare, Christum non in cruce passurum, sed gladio moriturum: vt cùm aliter factum esset, responderet
„ Quid ego feci? Homines in libero arbitrio constituti noluerunt ei facere
„ quod ego prædixeram, & hoc fecerunt quod ipsi voluerunt. Iam cui non
„ occurrat, quàm multa isto modo poterant prophetari, vel etiam possunt
à quibuslibet hominibus? Quis enim dubitauerit, quòd Iudas Christum,
„ si voluisset, non vtique tradidisset: & Petrus si voluisset, ter Dominum
„ non negasset? Sed ideò fuit de istis certa prædictio, quia & Deus etiam futuras præuidet voluntates. Hoc, inquam, solum etiam Protestantes (vt prudentes facilè animaduertunt) poterunt ad eadem Testamenti veteris testimonia respondere. Nec tamen hoc, quia liberum arbitrium (in eo etiam deteriores Donatistis) negant, respondere debent. Aut si quid melius, vel si quid aliud possunt, procedant quæso, ac † succurrant Donatistis parentibus suis, & cum eis se opponant castris Dei viuentis, non nobis solùm qui nunc viuimus, verumetiam Patribus nostris D. Augustino & cæteris tunc Catholicis aduersantes. Proferant igitur aliquid, cur tot Scripturæ diuinæ clarissimæ de Ecclesia diffundenda per orbem, licet etiam eas oculis nostris videamus impleri, tamen impleri non potuerint. Sed si sapiant, vt non vanissimæ vmbræ nescio cuius gloriolæ, cæterisque suis quibuscumque transitorijs, verum æternæ animarum & suarum & miselli populi ab eis seducti saluti consulant: audiant adhuc patienter S. Augustinum, & liberabit eos tum labore tum errore, ex Christi ipsius ore depromens apertissima testimonia, quòd neque liberū arbitrium, neque quid aliud impedire potuerit, Scripturas prædictas impleri, sed quòd eas omnino adimpleri oportuerit & oporteat.

† Forte, creati.

Liberū arbitrium.

Ad Protestantes.

† Donatistæ: Liberū arbitriū noluit perseuerare, ideo Scripturæ nō potuerūt compleri.

† Protestantes: Corrupta natura non potuit perseuerare, ideo Scripturæ non potuerunt compleri.

Veruntamen, inquit, quanquam hæc (quæ iam ad eorum responsa replicauimus) & tardis cordibus pateant: audiamus hinc & ipsius verbi
„ vocem ore propria carnis expressam. Certè post Resurrectionem, &c.
„ dixit Discipulis: Isti sunt sermones quos locutus sum ad vos, cùm adhuc essem

Ex ore proprio Christi.

essem vobiscum, quia oportebat adimpleri omnia scripta in Lege Moysi, "
& Prophetis, & Psalmis, de me. De quo autem, nisi de illo scripta sunt, "
quæ nos quoque commemorauimus ex Lege & Prophetis & Psalmis, si- "
cut per singula demonstraui? Cùm ergo ipse dicat qui veritas est, Opor- "
tebat adimpleri omnia: quomodo isti negant, nisi quia veritatis inimici "
sunt? Si autem obscura esse adhuc dicunt, & hinc ipsum Caput audia- "
mus verissimum demonstratorem Corporis sui. Cùm enim dixisset, quia "
oportebat adimpleri omnia scripta in Lege & Prophetis & Psalmis de me: "
tanquam quæreremus, vtrum in eo quod dixit, De me, illic intelligenda "
esset Ecclesia, propter id quod scriptum est, Erunt duo in carne vna: vt *Genes. 2.*
non solùm de Capite, verumetiam de Corpore certa diuina oracula tene- *Ephes. 5.*
remus, sequitur Euangelista, & dicit: Tunc aperuit illis sensum vt intelli- *Luc. 24.*
gerent Scripturas, et dixit illis, Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat "
Christum pati, et resurgere à mortuis tertia die. Hic ipsum Caput osten- "
ditur, quod etiam se manibus Discipulorum præbuit contrectandum. Vide "
quemadmodum de Corpore adiungat, quod est Ecclesia, vt nos nec in "
Sponso nec in Sponsa errare permittat: Et prædicari, inquit, in nomine "
eius pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes Gentes, † inci- *† Isa. 2. a 3. Mich. 4. a 2.*
pientibus ab Hierusalem. Quid hac voce veracius, quid diuinius, quid *Ps. 69. a 3.*
manifestius? Me piget eam commendare verbis meis, et Hæreticos non *Psal. 109. a 2.*
pudet eam oppugnare verbis suis, &c. Teneamus ergo Ecclesiam ex ore *Cap. 10.*
Domini designatam, vnde cæptura, & quousque peruentura esset: cæptura "
scilicet ab Hierusalem, & peruentura in omnes Gẽtes, &c. Rursus in Acti- *Act. 1.*
bus Apostolorum scriptum est: Et eritis mihi testes in Hierusalem, & in "
tota Iudæa, & Samaria, & vsque in totam terram. Ecce & hic manifestatũ "
est, vnde cæptura, & quousque esset peruentura Ecclesia. Quid ad hæc "
dicunt qui se Christianos superbissimè dicunt, & Christo apertissimè con- "
tradicunt? Nos hanc Ecclesiam tenemus: contra istas diuinas voces, nullas "
humanas criminationes admittimus. Mouet enim nos plurimum, quòd *Nouissima verba Christi.*
Dominus noster, cui non credere sacrilegum & impium est, nouissimis
verbis suis quæ habuit in terra, hæc primitiuæ Ecclesiæ documenta salu- "
bria & nouissima dereliquit. His enim dictis mox ascendit in cœlum: præ- "
munire voluit aures nostras aduersus eos quos procedentibus temporibus "
exurrecturos esse prædixerat, & dicturos, Ecce hic Christus, ecce illic. "
(Ecce Wittenbergæ Christus, ecce Geneuæ, ecce in Anglia.) Quibus ne *Matth. 24.*
crederemus, admonuit. Nec vlla nobis excusatio est si crediderimus con- "
tra vocem Pastoris nostri, tam claram, tam apertam, tam manifestam, "
vt nemo vel obtusus & tardus corde posset dicere, Non intellexi. "

*Luc. 24.* Quis enim non intelligat, Sic oportebat Christum pati, & resurgere tertia
" die. & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum
*Act. 1.* " in omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem? Quis non intelligat, Eritis
" mihi testes in Hierusalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & vsque in totam
" terram? His dictis eleuatus est, & nubes suscepit eum; & viderunt eum
" euntem in cælum. Quid hoc est rogo? cùm verba nouissima hominis mo-
" rientis audiuntur ituri ad inferos, nemo eum dicit esse mentitum, & im-
" pius iudicatur hæres qui fortè illa contempserit. Quomodo ergo effugie-
" mus iram Dei, si vel non credentes vel contemnentes repulerimus verba
" nouissima, & vnici Filij Dei, a Domini nostri ac Saluatoris, & ituri in
" cælum, et inde prospecturi quis ea negligat, quis obseruet; & inde venturi,
" vt de omnibus iudicet? Habeo manifestissimam vocem Pastoris mei com-
" mendantis mihi, & sine vllis ambagibus exprimentis Ecclesiam: mihi
" imputabo si ab eius grege, quod est ipsa Ecclesia, per verba hominum
" seduci atque aberrare voluero: cùm me præsertim admonuerit dicens, Quæ
*Ioan. 10.* " sunt oues meæ, vocem meam audiunt, & sequuntur me. Ecce vox eius
" clara, & aperta, ac audita. Qui eum non sequitur, quomodo se ouem eius
" dicere audebit?

Omnibus qui suas animas non contemnunt, satis superque sunt ista quæ non ex sensu nostro, sed ex sensu ipsius S. Augustini produximus, & plura breuitatis causâ prætermisimus, tam multa diuina oracula apertissima, per id testantia, Ecclesiam ad D. Augustini tempora visibilem durauisse, per quod testantur, eam & ad nostra tempora & ad futura tempora, donec nimirum omnes Gentes peruaserit, visibilem perdurare. Sed licet ista, vt dixi, sufficiant, & abundent, placet tamen adhuc à D. Augustino non discedere, sed (vt omnes qui volunt, imò & qui nolunt, plenissimè videant veritatem) ex eo ipso insuper recitare, quomodo Scriptura sacra non solùm de Ecclesia tali talia prædixerit, verumetiam narrauerit, suas illas prædictiones impleri. Augustinum igitur rursus audiamus:

*Historia Ecclesiæ incipientis & crescentis.* Sed prædictam demõstrauimus Ecclesiam in verbo Dei Sponso eius, siue per Legem & Prophetas & Psalmos, siue per os proprium, ab Hierusalem cœpturam, & peruenturam vsque ad terminos orbis terræ.

" Quomodo autem cœperit ab Hierusalem, & in omnes Gentes inde diffusa
*Hierusalem.* " fructificet, in eodem verbo Dei etiam per Apostolos demonstratur, sicut
scriptum est in Actibus Apostolorum, &c. Tunc reuersi sunt in Hieru-
*Act. 1.* *Act. 2.* salem, &c. Erat autem turba hominum circiter centumuiginti, &c. Et
" cùm complerentur dies Pentecostes, &c. repleti sunt omnes Spiritu
" sancto, &c. Et adiectæ sunt in illa die animæ (quæ, prædicante D. Petro,
credide-

crediderunt, & baptizatæ sunt) circiter tria millia. Ecce quemadmodum " cœpta est ab Hierusalem, inde itura Ecclesia per omnes linguas: quod " etiam præsignatum est in eis, qui ibidem constituti, accepto Spiritu sancto, " linguis omnibus sunt locuti. Iam per alias Gentes quemadmodum ierit, &c. deinceps videamus, &c. Facta est autem (sub Stephano) persecutio magna in ecclesia quæ erat Hierosolymis, omnesque dispersi sunt " in regionibus Iudææ & Samariæ, exceptis Apostolis, qui remanserunt " Hierosolymis. Videte quemadmodum deinceps impleatur, quod per ordinem Dominus dixerat, Eritis mihi testes in Hierusalem, & in tota " Iudæa, & Samariæ, & vsque in totam terram. Iam in Hierusalem factum " erat: sequebatur in Iudæa & Samaria. propter quod illi dispersi sunt in " regionibus Iudææ & Samaria. Hoc enim de illis mox dicitur, At illi qui dispersi erant, transeuntes per ciuitates & castella euangelizabant verbum " Domini, &c. Petrus (item) & Ioannes (Samariæ) testificati verbum Domini, redibant Hierosolymam, multisque vicis Samaritanorum euangelizabant transeuntes, &c. Philippus (item, baptizato Eunucho,) inuentus " est venisse in Azotum. vnde reuertens euangelizabat per omnes ciuitates " vsquedum veniret in Cæsaream. Sic ergo inuenitur & per Iudææ & per " Samariæ ciuitates prædicatum Euangelium. Restabat ergo vt prædicaretur ex ordine etiam per omnes gentes, sicut Dominus dixerat, vsque in totam terram. Vocatur ergo Saulus de cælo, &c. vt portet (dicit de illo Dominus ad Ananiam) nomen meum coram gentibus & regibus & filijs " Israël, &c. Iam itaque tenemus Ecclesiam in Hierusalem, & per totam Iudæam, & Samariam. vnde apertissimè paulo pòst dicitur, Ecclesiæ quidem " per totam Iudæam & Galilæam & Samariam habebant pacem, &c. Deinde " &c. venitur ad eum locum vbi Cornelius centurio credidit, & baptizatus est cum suis, qui omnes gentiles erant incircuncisi. Quòd antequam fieret, Petrus vidit, &c. Quòd autem per hoc visum Gentes crediture significatæ sunt, &c. ipse exponit, &c. Iam cui non appareat illo vase significatum Orbem terrarum, cum omnibus gentibus? vnde etiam quatuor " initijs erat alligatum, propter notissimas quatuor partes, Orientem, Occidentem, Austrum, & Aquilonem, &c. Iam verò Paulus missus ad Gentes, quæ loca circumierit disseminans verbum dei, & natas confirmans Ecclesias, longum est commemorare. Cui Iudæi cum restitissent Antiochiæ, ipse & Barnabas dixerunt ad eos, vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicastis vita æterna, ecce conuertimur ad Gentes. Sic enim præcepit nobis Dominus, Posui te lumen gentibus, vt sis in salutem vsque ad extremum terræ. Et sequitur "

*Iudæa & Samaria. Act. 8.*

*Omnes Gentes. Act. 9.*

*Act. 10.*

*Petrus.*

*Paulus.*

*Transitus à Iudæis ad Gentes. Act. 13.*

*Esa. 46.*

„ dicens, Audientes autem gentes, perceperunt verbum Dei, &c.

Perductâ iam Historiâ Actuum Apostolicorum post cæteros Apostolos ad S. Paulum; & ad Euangelium primò per D. Petrum, deinde per D. Paulum post Iudæos Gentibus annunciari cæptum: S. Augustinus Librum illum Actorum vlterius non prosequitur, quia hoc ipsum satis erat. Verumtamen mihi videtur, & spero omnes non nimium contentiosos, sed æquos ac graues rerum æstimatores mihi facilè assensuros, non minori consideratione dignum esse, quónam etiam inter omnes Gentes D. Paulum Liber ille perducat; & ibi demum, Spiritu sancto non sine grauissima indubiè causâ id volente, finem accipiat. Ergo post superiora quæ diximus, quibusdam interpositis, quomodo scilicet varijs in locis prædicauerit idem Apostolus tum Iudæis tum Gentilibus, passim fundans, & confirmans Christi tum Ecclesias, tum doctrinas: tandem D. Lucas incipit narrare, quo etiam modo dictus Apostolus, cuius & ipse comes fuit ac discipulus, post plurima Gentilium loca, ad ipsum denique Caput Gentium, id est, Romam quoque peruenerit. Nihil interim de Petri aduentu ad eandem vrbem narrans. Quod aliquis dixerit fortasse factum simpliciter, quia Lucas erat comes Pauli, & non Petri. Sed adhuc et quæstione et ratione carere non potest, quòd Spiritus sanctus voluerit Scriptorem huius Sacræ Historiæ Ecclesiasticæ esse comitem Pauli, & non Petri. Impudentissimum autem est (quia contra omnes Antiquos, et Recentes, etiam Hæreticos, modò non insanos) quod quidam Hæretici contendere non erubescunt, Petrum nunquam Romæ fuisse: imò et contra Sacram Scripturam, quæ testatur ipsum Petrum scripsisse primam Epistolam suam è Roma, sub mystico nomine Babylonis, propter confusionem Gentilitatis ibi tunc visendam. De Libro autem Actorum, non equidem dubito, quin eandem ob causam nihil narrauerit de Petro veniente Romam, ob quam nihil etiam vel de illius, vel de aliorum vndecim apud vllas Gentes, sed tantum apud Iudæos prædicatione narrauit: hoc solo excepto, quòd Deus, ne quid Ecclesiæ Gentilium (qui sumus nos) minus esse videretur, Petrum (qui habebat Primatum) elegit, per quem Primitiæ Gentilium, Cornelius scilicet cum paucis alijs apud Cæsaræam Palæstinæ, Euangelium audirent, et crederent. Aliud autem nihil neque de Roma neque de cunctis Gentibus, quibus vel Petrus vel vndecim euangelizauerunt, narrat Lucas. idque hanc nimirum ob causam (quantum datur mihi videre) vt ordinem Diuinæ dispensa-

*Cur liber Actorum terminetur in Pauli aduentu ad vrbem Romam.*

*Cur liber Actorum nō meminerit aduentus Petri ad vrbem Romam.*

*1. Pet. 5. v. 13.*

*Act. 10.*

dispensationis ordo istius Sacræ Historiæ nobis exprimeret. Fuit autem dispensatio hæc, vt licèt tum Petrus cum vndecim, tum Paulus cum Barnaba, in omnes Gentes Apostolicam acceperint potestatem: vnde & illis dixit Christus, Euntes docete omnes Gentes: & de Paulo dixit idem, Vas electionis est mihi, vt portet nomen meum coram Gentibus & Regibus & Filijs Israël: tamen vt Iudæorum pertinacia nihil haberet excusationis, quemadmodum Christus ipse prius, ita postea Petrus et vndecim Apostoli solis Iudæis prædicare visi sunt, quia ad Iudæos promissiones de Christo et de Euangelio directè ac primariè pertinebant; Propterea que ad Gentes (ad quas extra ordinem salus venit) Paulus extraordinarius Apostolus missus est; vt ita Iudæi & Gentes, velut duo aduersi parietes, dum pro illis Petrus, pro his Paulus stare videbatur, quasi per quandam sanctissimam, vt multis Patribus placuit, collusionem Apostolorum à Deo dispensatam, in vno angulo, id est in vna Ecclesia, sub Christo capite, vnirentur. Cui tamen salutari dispensationi quia Iudæi perfidi eâdem qua Christum Gentibus traditum crucifixerunt, cæcitate & pertinacia aduersaturi erant, & sic Euangelium salutemque amissuri, atque inscij Gentibus tradituri: dispensante Deo factum est, vt transitum ipsum à Iudæis ad Gentes, non Petrus, sicut neque Christus ipse, sed Paulus Gentium Apostolus faceret tum in re tum in Historia; idque dum eum Iudæis euangelizantem Iudæi inuidia Gentium vbique persequerentur, & demum Gentibus (sicut prius Christum) traderent. Non enim eodem modo, id est traditione Iudæorum, venit Petrus Romam, sed alia occasione, nimirum Simonis Magi Patriarchæ Hæreticorum confundendi gratia. Huius (inquam) circa Iudæos Diuinæ dispensationis ordinem voluit Spiritus Sanctus, vt prænunciari in toto veteri Testamento, ita quoad meritum quidem in Euangelijs, quoad executionem verò in Actis Apostolicis annunciari, & sicut in tabula efformari.

*Matth. 28.* *Act. 9.* *Eus. Hist. li. 2. ca. 12. 13.* *Inf. Moti. 4.*

Et eadem Paulus ipse in Epistolis diuinitus tradit, primùm de Christo ipso ita scribens: Dico Christum Iesum ministrum fuisse Circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum: Gentes autem super misericordia honorare Deum.

*Rom. 15. 8.*

„ (Deinde de Apostolis:) Creditum est mihi Euangelium Præputij, sicut
Gal 2. Petro Circumcisionis. &, Iacobus & Cephas & Ioannes qui videbantur
„ columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis : vt nos in
„ Gentes, ipsi autem in Circumcisionem. Porrò Lucas in Actis Apostolicis
a Act. 2. ad 8. nihil aliud quàm hoc idem. Hinc enim cùm [a] in principio libri narrationem fecisset de Petro et vndecim qui prædicabant Iudæis in Ierusalem : ac
b Act. 5. v. 1 & 9 v. 31. deinde de alijs sub Stephano prædicantibus in tota [b] Iudæa, Samaria &
c Act. 11. v. 19. Galilæa, qui [c] perambulauerunt vsque Phœnicen et Cyprum et Antiochiam, nemini (tamen) loquentes verbum, nisi solis Iudæis : et inter hæc
d Act. 9. e Act. 10. 11. de [d] Conuersione Pauli, maximè ad prædicandum Gentibus, [e] iam à
Petro principe omnium mirabiliter initiatis: [f] prosequitur tandem, omis-
f Act. 13. g Act. 9. v. 22. sis cæteris, de solo Paulo cum suis. Quem cùm ostendisset vbique [g] confundentem Iudæos, et propter blasphemias transeuntem ab eis [h] Antio-
h Act. 13. v. 46. chiam, Pisidiam, et [i] Corinthum et [k] Ephesum ad Gentiles : tandem
i Act. 18. v. 6. accedit narraturus de quo agimus, quomodo denique Romam venerit,
k Act. 19. v. 9. idque traditus à Iudæis. in quo narrando vnam insumit ex tribus libri partibus. Itaque sequitur, et dicit: [l] His autem expletis, proposuit (Ephesi)
l Act. 19. v. 21. Paulus in Spiritu, transita Macedonia et Achaia ire Ierosolimam, dicens,
„ Postquam fuero ibi oportet me et Romam videre. Transita igitur Mace-
„ donia et Achaia, iam iter agens in Ierusalem, scribit ipse etiam ad Romanos
Rom. 1. (quorum iam fides annuntiabatur in vniuerso mundo) de hoc suo ad eos
„ veniendi proposito. Testis enim (inquit) mihi est Deus, cui seruio in
„ spiritu meo in Euangelio Filij eius, quòd sine intermissione memoriam
„ vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem
„ aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.
„ Desidero enim videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis, ad
„ confirmandos vos: id est, simul consolari in vobis per eam quæ inuicem
Eadem fides Romanorum & Pauli. est fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare, fratres, quia sæpe proposui venire ad vos, (& prohibitus sum vsque adhuc) vt aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et in cæteris gentibus. Græcis ac Bar-
„ baris, sapientibus et insipientibus debitor sum. itaque (quod in me)
Rom. 15. promptum est, et vobis qui Romæ estis, euangelizare. (Et rursus:) Ab
„ Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleui Euangelium Christi,
„ prædicans vbi nondum nominatus est Christus. propter quod et impe-
„ diebar plurimum venire ad vos. Nunc verò vlterius locum non habens
„ in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis
„ iam præcedentibus annis: cùm in Hispaniam proficisci cæpero, spero quòd
„ præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primùm ex parte
fruitus

fruitus fuero. Nunc autem proficiscor in Ierusalem ministrare sanctis. "
Probauerunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in "
pauperes sanctorum qui sunt in Ierusalem, &c. Obsecro ergo vos fratres "
per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem S. Spiritus, "
vt adiuuetis me in orationibus ad Deum, vt liberer ab infidelibus qui sunt "
in Iudæa, & obsequij mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, vt ve- "
niam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiscum. "
Deinde in eodem itinere concionatur ad Presbyteros Ephesi, quos Mi-
letum accersierat, & dicit inter cætera: [m] Et nunc ecce alligatus ego Spi- [m Act. 20. v. 22.]
ritu, vado in Ierusalem, quæ in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quòd "
Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens, quoniam "
vincula & tribulationes Ierosolymis me manent. Paulò pòst in Cæsa- "
rea, [n] cùm venisset ad nos (inquit Lucas) de Iudæa Agabus propheta, [n Act. 21. v. 11.]
tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiri- "
tus sanctus: virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, "
& tradent in manus Gentium. [o] Ierosolymam igitur cùm venisset, ibique [o Act. 21. v. 15.]
seditione Iudæorum cogente, & militum Tribuno iubente, raptus esset in
castra, stans in gradibus concionatur ad illos, inter cætera narrans, Christũ
sibi olim oranti in Templo Ierusalem in visione dixisse: [p] Festina, & exi [p Act. 22. v. 17.]
velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de "
me, &c. Et dixit ad me, vade, quoniam ego in Nationes longè mittam te. "
Audierunt autem eum vsque ad hoc verbum (inquit Lucas.) & leuaue- "
runt vocem suam dicentes (Tribuno,) Tolle de terra huiusmodi: non "
enim fas est eum viuere. Postera autem die productus à Tribuno ad Sa- "
cerdotes & omne concilium, cum timeretur [q] ne discerperetur ab ipsis, [q Act. 23. v. 13.]
reductus est in castra. [r] Sequenti autem nocte assistens ei Dominus ait: [r Act. 23. v. 11.]
Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet
& Romæ testificari. [s] Biennio deinde Cæsareæ a Felice præside in cu- [s Act. 24.]
stodia detinetur. Tum [t] sub Portio Festo Præside Cæsarem appellans, [t Act. 25.]
Romam à Centurione Iulio ducitur. [v] Cum autem venissemus Romam, [v Act. vlt.]
(inquit Lucas) permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente se "
milite. Ibi autem rursus concionatur mox ad Iudæos, suadens eis de Iesu "
ex lege Moysi & Prophetis, à mane vsque ad vesperam. Et quidam crede- "
bant his quæ dicebantur, quidam verò non credebant. Itaque repetiuit "
Paulus incredulis verbum Isaiæ Prophetæ dicentis, Iudæos non audituros: "
(& subintulit,) Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc "
salutare Dei: & ipsi audient. (Et sic) exierunt ab eo Iudæi. Ipse autem "
mansit biennio toto in suo conducto: et suscipiebat omnes qui ingredie- "
bantur.

bantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione. Atque hoc demum loco D. Lucas Librum suum de Actis Apostolorum terminat; Ob hanc, vt mihi videtur causam: quòd Ecclesia (quæ hoc iam modo transibat à Iudæis ad Gentiles, cum his in finem etiam permansura) vtcumque aliquando de alijs quibusdam in quibus fuisset, locis Gentilium iterum periret, Deo propter hæreses impijssimas & pertinacissimas, aliáque peccata grauissima desolationem ibidem inducente: tamen in vrbe Roma semper extaret. Propterea, inquam, Spiritus sanctus, cùm Ecclesiam quam in omnibus Gentibus futuram esse prædixerat; quamque per hanc sacram Actorum historiam narrauerat in quibusdam Gentibus esse cæpisse; sed quomodo omnes Gentes peruasisset, quia id non ante finem seculi, nedum Apostolorum tempore futurum erat, narrare vt rem gestam in illo Libro non poterat: eandem Sacram de Ecclesia Historiam ad illum, antequam terminaretur, celeberrimum Gentilium locum perduci à Scriptore voluit, in quo loco voluit ipse eandem Ecclesiam sine termino celeberrimam maximeque gloriosam atque conspicuam, vt pote in augustissimo totius Orbis capite, collocare: vt omnes quoscumque in posterum circumuenire quilibet & qualescumque conarentur Hæretici, repetitis è sacra Scriptura his Ecclesiæ Romanæ primordijs, eiusdemque constantissima & inuictissima suis quorũque temporibus perseueratione animaduersa, possent nullo negocio, eandem Ecclesiam semper intuentes, se in fide Catholica integros conseruare. De qua re quoniam in alio Motiuo, Deo donante, iterum dicturus sum, eam interim prudentis & æqui Lectoris considerationi relinquens, ad D. Augustinum redeo.

*Inf. Moti. 45.*

Cum quo, & per quem iam ex Diuinis literis copiosissimè & clarissimè demonstraui, tum quòd prædictum sit, Ecclesiam ab Hierusalem in totam Iudæam, & Samariam, & in omnes gentes progressuram; tum quòd narratum ibidem ac testatum sit, Ecclesiam & cæpisse, vt prædicta est, in Hierusalem, & peruenisse in Iudæam, in Samariam, atque in alias multas gentes: vt nec antecedentes, visis illis principijs, dubitarent, eam in cæteras Gentes similiter peruenturam; & posteri eam ad sua quique tempora peruenisse videntes, & sicut non sine Christo, ita nec sine ea saluari valentes, libenter illam & obedienter agnoscerent. Quare omnes istos Euangelistas nouos eorumque discipulos vehementer oporteret, digná actâ pænitentiâ, sibi ab illo terribili & infallibili non solùm D. Augustini, sed etiam D. Pauli, ipsiusque adeo omnipotentis Dei anathemate præcauere.

Fidelissi-

Fideliſſimus, (inquit Auguſtinus,) diſpenſator (Domini) (Doctor Gentium in fide & veritate, quia ipſe in eo loquebatur) hæc dicit: Miror, quòd ſic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Chriſti in aliud Euangelium: quod non eſt aliud, niſi aliqui ſunt conturbantes vos, & volentes conuertere Euangelium Chriſti. Sed licet ſi nos aut Angelus de cælo vobis euangelizauerit præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico, Siquis vobis euangelizauerit præterquam quod accepiſtis, anathema ſit. Euangelizata eſt nobis Eccleſia per totum orbem terrarum futura. Hoc in Lege & Prophetis & Pſalmis eſſe prænunciatum ipſe Dominus teſtificatus eſt: qui eam cœpturam ab Hieruſalem, & per omnes gentes permanſuram eſſe prædixit, teſtes ſibi futuros in Hieruſalem & in tota Iudæa & Samaria vſque in totam terram, cùm iam in cælũ aſcenderet prænunciauit. Hæc verba, facta ſecuta ſunt. Quomodo cœptum ſit ab Hieruſalem, & deinde proceſſum in Iudæam et Samariam, et in totam terram, vbi adhuc creſcit Eccleſia donec vſque in finem etiam reliquas gentes, vbi adhuc non eſt, obtineat, Scripturis ſanctis teſtibus conſequenter oſtenditur. quiſquis aliud euangelizauerit, anathema ſit. Aliud autem euangelizat qui perijſſe dicit de cætero mundo Eccleſiam, et in parte Donati in ſola Africa remanſiſſe dicit. Et multo magis aliud euangelizat qui perijſſe dicit de toto mundo Eccleſiam, et nuſquam mille ducentis vt minimum annis remanſiſſe dicit: ſed tandem in parte imò perſona ſolius Lutheri Wittenbergæ in Saxonia, vel in parte imò perſona ſolius Caluini Geneuæ in Sabaudia poſt tam multa ſecula reuixiſſe. Ergo anathema ſit. Aut legat mihi hoc in Scripturis ſanctis, & non ſit anathema.

*1. Tim. 2. Gal. 1. Cap. 12.*

Atque hîc Auguſtinus, qui hactenus ſuam, id eſt Catholicam Eccleſiam, è Scripturis, vt vidimus, demonſtrauit, hîc (inquam) aggreditur ad refellendum Donatiſtarum argumenta, quæ ipſi pro ſua Eccleſia prætenderunt: quæ eadem & ſimilia, proteſtantium quoque, vt videbimus, in ore ſunt, vt & ipſi ſuas contra Eccleſiam Catholicam particulas è Scripturis ſanctis defendere videantur. Ex quo omnibus qui cæci eſſe nolunt, facilè videre licet, tum Catholicos priores fuiſſe parentes noſtros, tum Hæreticos priores fuiſſe parentes Proteſtantium. Sed pergat Auguſtinus loqui.

*Ad Scripturas, & reſponſiones Donatiſtarum.*

Ergo anathema ſit. Aut legat mihi hoc in Scripturis ſanctis, & non ſit anathema. Lego, inquit. Nam Enoch vnus, &c. ſolus Noë, &c. ſolus Loth, &c. Abraham, Iſaac, & Iacob pauci, &c. poſtremò ex duodecim tribubus, &c. duæ tantùm remanſerunt filio Salomonis ad regnum, quod

*Geneſ 5. 7. 19. 3. Reg 11. 12.*

» erat in Hierusalem. Sic & nunc, inquiunt, totus mundus apostatauit; nos
» autem tanquam duæ illæ tribus in templo Dei, hoc est in Ecclesia per-
» mansimus. vel non quidem permansimus, inquiunt Protestantes; sed
» cunctis perditis, post secula nescio quot emersimus. His, inquit Augusti-
» nus, atque huiusmodi exemplis Hæretici suam Paucitatem commendare
conantur, & in † sanctis Ecclesiæ multitudinem toto orbe diffusam, blas-
» phemare non cessant, &c. Cur non & ipsi de Ecclesia toto orbe diffusa
» eisdem Scripturis credunt? Ecce nos omnia illa credimus: credant & hoc
» ipsi, &c. Et illa, & ista vera esse credantur, & nulla inter nos contentio
» remanebit: quia nec illis veris ista, nec istis veris illa impediuntur.
Obseruetur iam attentè, quod sequitur, quomodo, scilicet aliter respon-
derint Donatistæ ad Scripturas superius allegatas. Erat enim prior res-
ponsio (vti vidimus) eas propter liberum arbitrium hominum compleri
non potuisse. Nunc verò respondebunt id quod Lector diligens hacte-
nus fortasse suspicatus est, quodque Hæreticus fortasse etiam cogitauit &
dixit, Eas nimirum completas esse, & mundum à Christo postea recessisse.
Sed ex ipso Augustino præstat audire hanc eorum responsionem falsam,
& eiusdem refutationem solidissimam; non magis ad tempus eius, quàm
ad nostrum, & ad omnia tempora, propter nunquam apostatantem Eccle-
siam, pertinentem.

† For. sacramentis.

» . Et ista, inquiunt, (De Ecclesia toto orbem diffusa) credimus; &
» completa esse confitemur: sed postea Orbis terrarum apostatauit, & sola
» remansit Donati communio (vel, nec remansit Lutheri seu Caluini com-
» munio, sed plurimis postea seculis apparuit.) Hoc nobis (è Scripturis)
» legant, &c. & nihil resistimus. Ac tum regulam tradit pulcherrimam, ab
omnibus qui Hæreticorum argumentis falli nolunt, plurimùm obseruan-
» dam: Plerumque (inquit) Sermo diuinus impias turbas Ecclesiæ, quæ
» nec in Ecclesia (dignè) deputantur, tamen propter Sacramenta quæ cum
» sanctis communiter habent, &c. sic redarguit tanquam omnes tales sint,
» & nullus bonus omnino remanserit, &c. Isti ergo vel imperitè, vel (quod
» peius est) fallaciter agentes, colligunt de Scripturis talia, quæ vel in malos
» bonis vsque in finem permixtos, vel de vastatione prioris populi Iudæo-
» rum dicta reperiuntur; & volunt ea detorquere in Ecclesiam Dei, vt tan-
» quam defecisse ac perijsse de toto orbe videatur. Desinant ergo talia pro-
» ferre, si respondere huic Epistolæ, (seu Motiuo,) volunt. Neque enim nos
» ita dicimus per totum orbem diffundi Ecclesiam, vt in Sacramentis eius
» solos bonos esse dicamus, ac non etiam malos; & eos etiam multo plures,
» vt eorum in comparatione (boni) pauci sint; cùm per seipsos ingentem
nume-

numerum faciant. (De quibus tribus, id eſt, de perpetua commixtione malorum cum bonis in eadem communione ſacramentorum, (ideoque in eadem Eccleſia viſibili; &) De bonorum paucitate propter malorum plurimam comparationem; (&) rurſus De bonorum multitudine per ſe- ipſam conſiderata: (varia deinde profert Scripturarum teſtimonia: Et illud inter cætera) quod dicit Dominus de ſuperſeminatis zizanijs, Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem; id eſt (inquit) triticum & zizania. Et ipſe (Dominus) interpretatur, Meſſem finem eſſe ſeculi. Agrum verò vbi vtrumque ſeminatum eſt, mundum eſſe. Oportet itaque vſque in finem ſeculi creſcere vtrumque per mundum. Vnde iam non permittuntur iſti ſuſpicari aut differere quod dicunt, omnes bonos defeciſſe de mundo, vt in ſola parte Donati remanerent; (aut, vt nuſquam penitus remanerent, ſed in ſola parte Lutheri ſeu Caluini poſt multa ſecula apparerent.) Conantur enim contra apertiſſimam ſententiam Domini dicentis, Ager eſt hic mundus: &, Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem: &, Meſſis eſt finis ſeculi, &c. Cùm ad littus, id eſt, ad finem ſeculi ventum fuerit, fiet debita ſeparatio, non humana temeritate, ſed diuino iudicio, &c.

Cap. 13. Matth. 13.

Poſt eorum prætenſas illas ad Scripturas Catholicorum reſponſiones refutatas ex parte (nam paulò poſt & plenius refutabit:) accedit ad examinandas Scripturas eorum, quas vel pro ſua Eccleſia, vel contra Catholicam Eccleſiam allegabant. Quarum illâ communiter cum filijs ſuis Proteſtantibus vtebantur Donatiſtæ: Item dicunt (inquit Aug.) de Apoſtaſia orbis terrarum dictum eſſe quod ait Dominus, Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra? (Reſpondet duobus modis Auguſtinus, & nos cum illo:) Hoc nos intelligimus dictum vel propter ipſam fidei perfectionem, quæ ita difficilis eſt in hominibus, vt in ipſis quoque admirabilibus ſanctis, ſicut in ipſo Moyſe, inueniatur aliquid vbi trepidauerint vel trepidare potuerint: vel propter illam iniquorum abundantiam, & paucitatem bonorum, de qua diximus. propterea enim tanquam dubitans hoc Dominus dixit. Neque enim ait, veniens filius hominis non inueniet fidem in terra: ſed, putas inueniet fidem in terra? Cui vtique cuncta ſcienti & præſcienti de aliqua re dubitare non conuenit: ſed illius dubitatio noſtram dubitationem figurauit, quia propter multa ſcandala circa finem ſeculi pullulantia, hoc quoque erat quandoque infirmitas humana dictura, &c. Deſinant ergo iſti, ſi reſpondere huic Epiſtolæ (vel Motiuo) parant, ea teſtimonia commemorare, &c. Et ſicut nos manifeſtiſſimis teſtimonijs aſſeruimus Eccleſiã toto orbe diffuſam, ſic & ipſi manifeſtum

Luc. 18. Num. 20.

" aliquid proferant, vnde ostendant esse prædictum, cæteris gentibus à
" fide Christi pereuntibus, solam Africam remansuram, & quocumque Epis-
" copi ex Africa mitterentur: aut, nec vllam partem mundi in fide reman-
suram, sed Wittenbergam seu Geneuam post multa secula emersuram, &
quocumque noui Euangelistæ ex Wittenberga seu Geneua vel mitteren-
tur, vel excurrerent.

*Contra Ecclesiã inuisibilem.* Quoniam autem Hæretici putant se contra tam multa clarissima testimonia latibulum inuenisse, dum fingunt, Ecclesiam veram esse inuisibilem: etsi figmentum illud tum Scripturis allegatis, tum intentioni S. Augustini apertè repugnet; præsertim cum Ecclesia inuisibilis non magis pro Augustino & cæteris Catholicis faceret, quàm pro Donatistis, & cæteris omnibus Hæreticis: tamen vt id adhuc apertius fiat, ecce quod paulò post superiora apud illum sequitur: *Cap. 14.* Non est autem ista (id est Ecclesia *Matth. 5.* Catholica) operta: quia non est sub modio, sed super candelabrum, vt
" luceat omnibus qui in domo sunt. Et de illa dictum est, Non potest ciuitas
*Cant. 1.* abscondi super montem constituta. Sed Donatistis (& Caluinistis) velut
" operta est: quia audiunt tam lucida et manifesta testimonia quæ illam toto
" orbe esse demonstrant, et malunt clausis oculis offendere in montem,
" quàm in eum ascendere, etc. (Proinde) perscrutentur Scripturas, et con-
" tra tam multa testimonia quibus ostenditur Ecclesia Christi toto orbe ter-
" rarum diffundi, vel vnum proferant tam certum et tam manifestum quàm
" illa sunt, quo demonstrent, Ecclesiam Christi perijsse de cæteris gentibus,
" et in sola Africa remansisse: vel perijsse de cunctis gentibus, et nusquam
per plurima secula extitisse. Sed ne quærãt saltem aliquod huiusmodi testi-
*Ecclesia visibilis nunquam defecit.* monium de Ecclesia sic deficiente, admonet eos D. Augustinus, duabus rationibus ostendens id eos frustra conaturos: primùm enim inquit, attendant illud quod sæpè commemoraui, Sinite vtraque crescere vsque ad mes- *Matth. 13.*
" sem, &, agrum esse mundum, messem finem seculi; non nobis, sed ipso
" Domino interpretante parabolam suam. Secundo loco adfert rationem,
quæ & plenius (vt paulo antèdixi) refutet id quod Hæretici modò responderunt, Completas esse Scripturas illas de Ecclesia diffundenda per or-
" bem, & sic Ecclesiam postea perijsse. Est aliud euidentissimum (inquit
" Aug.) quod eis omnino auferat laborem quærendi, &c. quod inuenire
*b Idem cō. Cresc. li. 3. ca. 65.* non poterunt, &c. quia non est. Sunt enim adhuc [b] nonnullæ gentes, in quibus nondum est Euangelium prædicatum: necesse est autem impleri
" omnia quæ de Christo & Ecclesia prædicta sunt: Oportet ergo & in eis
*Cap. 15.* " prædicari: quod cùm impletum fuerit, tunc erit finis. Quomodo ergo isti
*Luc. 24.* dicunt iam esse completum quod Dominus ait, prædicari in nomine eius
pœniten-

pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus "
ab Hierusalem, sed postea cæteris deficientibus, solam Christo Africam "
remansisse: imò cunctis deficientibus, nullam Christo particulam reman- "
sisse, sed post multa secula Wittenbergam vel Geneuam ad eum rediisse:
cùm adhuc illud implendum sit, nondum impletum? Cùm autem im- *Matth. 24.*
pletum fuerit, veniet finis. Sic enim Dominus ait, Et prædicabitur hoc "
Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus, "
& tunc veniet finis. Quomodo ergo cùm adimpleta esset fides omnium "
gentium, tunc perditio gentium, excepta Africa, (aut nec excepta Africa,) "
consecuta est? quandoquidem ipsa fides omnium gentium nondum im- "
pleta est. Hic vnica eis remanet quasi responsionis species, vt dicant, Non "
compleri prædicationem illam Euangelij confertim & continuò, sed cum
quibusdam intermissionibus: ideoque cũ in quibusdam gentibus per Apo-
stolos & eorũ aliquot successores completa fuisset, perijsse rursus de eisdem
gentibus: & post longissimi temporis interuentum extitisse Wittenbergam
vel Geneuam, ex qua in eisdem gentibus reparetur, & in cæteris gentibus
cõpleatur. Sed quid ad hoc etiam Augustinus? Nisi fortè hoc (inquit) restat "
hominum insaniæ, vt dicant, non ex illis Ecclesijs, quæ (Romæ & alibi) "
fundatæ sunt per Apostolorum labores, adimpleri prædicationem Euan- "
gelij in omnibus gentibus, sed illis pereuntibus, & earum reparationem ex "
Africa per partem Donati, (vel è Saxonia per partẽ Lutheri, aut ex Geneua "
per partẽ Caluini, aut ex Monasteriensi ciuitate per partem † Rotmãni,) & *† Erat pater Anabaptistarum.*
residuarum gentium acquisitionem. Puto quòd ipsi etiam rideant cũ hoc
audiunt: & tamen nisi hoc dicant, quod erubescunt si dicant, non habent "
omnino quod dicãt. Quòd si autẽ ridere & erubescere deberent Donatistæ,
se solos reliquias & semen Ecclesiæ esse dicentes, quorũ tanta erat in Africa *Collat. primæ diei, num. 14.*
multitudo, vt eorũ Episcopi ducenti septuaginta nouem adessent in Colla-
tione (vbi tũ aderant etiã ex Africa Episcopi Catholici ducenti octuaginta *post collat. cap. 24.*
sex) vtque plusquã quadringẽtos episcopos per totã Africã se fuisse iactarẽt:
quanto magis ridiculi & pudendi videri debẽt Hæretici huius tẽporis, idem
de se dicentes, cùm pænè nullũ hactenus habuerint vel iam habeant in vllo
prorsus loco Episcopũ? Sequitur Augustinus ita dicens: Sed quid ad nos?
Nemini inuidemus, legãt nobis hoc de Scripturis sanctis et credimus. Hoc, "
inquã, nobis ex canone diuinorũ librorũ legãt, tot ciuitates (Romanã, &c.) "
quæ vsque ad hodiernũ diẽ baptismũ per Apostolos sibi cõsignatũ tenuerũt, "
&c. perijsse à fide Christi, & denuò baptizandas esse à parte Donati, (vel "
Rotmanni, aut denuò instituẽdas à parte Lutheri siue Caluini,) atque inde "
cæteris gẽtibus, quæ nõdũ audierũt, prædicãdũ Euãgeliũ. Hoc nobis legãt. "

Act. 15. ex Amos 9. Sicut nos cum Apostolis Christi ex tam innumerabilibus Scripturæ locis Iudæis legimus eorum defectionem, & nouam ex Gentibus per Christum reparationem. Hoc nobis Christianis gentibus de nostra rursus generali defectione, & noua per ipsos reparatione legant Hæretici, vel ex vno „ loco. Quid morantur? Quid tergiuersantur? Quid impediunt salutem „ gentium? legant hoc, & cum ipsa lectione nouos Apostolos mittant ad „ tot gentes repabtizandas, (vel aliter quomodolibet reparandas) & ad residuas baptizandas. Sed planè, &c. cùm Collossensibus dicat Apostolus,

Col. 1. Matth. 13. „ Euangelium peruênit ad vos, sicut in omni mundo est fructificans & „ crescens, &c. (quæ verba conueniunt cum Euangelio vbi dictum est, „ Simile est regnum cælorum homini seminanti bonum semen in agro suo, „ id est in mundo; vbi & crescit vsque ad messem, id est vsque ad finem) „ dicent, &c. omnes Christiani (vt Romani, &c.) apud quos legitur hæc „ epistola, vbi per Apostolicas literas constat, bonum semen seminatum, „ etiam tunc crescere & fructificare cœpisse: Quid nobis affertis noui? „ Nunquid iterum seminandum est bonum semen, quando ex quo semina- „ tum est, crescit vsque ad messem? Si dicitis, perijsse in illis locis quod erat „ per Apostolos seminatum, & ideo esse rursus ex Africa, (vel Saxonia) se- „ minandum: Respondetur, Legite nobis hoc ex diuinis oraculis: quòd „ profectò legere non potestis, nisi prius ostenderitis falsum esse quod scrip- „ tum est, Semen illic antè seminatum, crescere vsque ad messem. Restat „ ergo, vt non ex diuinis libris, sed ex vobis ipsis ista dicatis. Proinde di- „ gnissimè respondebitur, anathema sitis. Tenent enim Ecclesiæ Aposto-

Gal. 1. Cap. 16. „ lico labore fundatæ, (vt Romana, &c.) cum quanta cura sibi prædictum sit. Si quis vobis euangelizauerit præterquam quod accepistis, ana- „ thema sit.

„ Quoniam igitur in Scripturis sanctis Ecclesia manifestè cognoscitur „ incipiens ab Hierusalem, & per alias gentes crescens (sine intermissione) „ donec omnes occupet vsque ad finem seculi, &c. Quicquid de peccatis „ hominum obijcitur, &c. remoueatur, &c. Hæc enim & nos multo co- „ piosius & probabilius obijcere possumus, non ea inanitate qua illi, vt in eis „ causam nostram constituamus, &c. sed ne tempus rebus necessarijs vtile, „ in rebus non necessarijs conteramus. Quod propterea illi faciunt, quia „ robusta & firma veritate subnixa documenta, quibus causam suam tuean-

Hæretici pro Ecclesia sua Scripturam proferant. tur, inuenire non possunt, &c. Remotis ergo omnibus talibus, Ecclesiam suam demonstrent si possunt, &c. in præscripto Legis, in Prophetarum prædictis, in Psalmorum cantibus, in ipsius Pastoris vocibus, in Euange- „ listarum prædicationibus et laboribus, hoc est, in omnibus canonicis

sancto-

sanctorum librorum authoritatibus. Nec ita vt ea colligant & commemorent, quæ obscurè, &c. dicta sunt, &c. Omissis ergo istis morarum tendiculis, ostendat Ecclesiam vel in sola Africa perditis tot gentibus retinendam, (imò perditis omnibus gentibus nusquam retinendam, sed post longissima temporum spacia Wittenbergæ in Saxoniæ aut Geneuæ in Sabaudia iterum nascituram;) vel ex Africa, (aut Saxonia, aut Geneua) in omnibus gentibus reparandam, atque adimplendam. & sic ostendat vt non dicat, verum est quia hoc ego dico, &c. Ecclesiam, sicut Caput eius, in Scripturis sanctis canonicis debemus agnoscere: † non in varijs hominum rumoribus, & opinionibus, & factis, & dictis, & visis inquirere, &c. Ipse Dominus Iesus cum resurrexisset à mortuis, & Discipulorum oculis videndum manibusque tangendum corpus suum offerret: ne quid tamen fallaciæ se pati arbitrarentur, magis eos testimonijs Legis & Prophetarum & Psalmorum confirmandos esse iudicauit, ostendens ea de se impleta, quæ fuerant tanto antè prædicta. Sic & Ecclesiam suam commendauit dicens, Prædicari in nomine suo pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Hoc in Lege, & Prophetis, & Psalmis esse scriptum ipse testatus est: hoc eius ore commendatum tenemus. Hæc sunt causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta. Legimus in Actibus Apostolorum dictum de quibusdam credentibus, quòd quotidie scrutarentur Scripturas, an hæc ita se haberent. Quas vtique Scripturas, nisi canonicas Legis & Prophetarum? Huc accesserunt Euangelia, Apostolicæ epistolæ, Actus Apostolorum, Apocalypsis Ioannis. Scrutamini hæc omnia, & eruite aliquid manifestum, quo demonstretis Ecclesiam vel in sola Africa remansisse, (imò nusquam remansisse,) vel ex sola Africa, (Wittenberga, aut Geneua) futurum esse vt impleatur quod Dominus dicit, Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet finis. Sed aliquid proferte quod non egeat interprete, &c. Atque ibi iam commemorat Augustinus vnicum quoddam ex Canticis testimonium obscurcissimum, quod Donatistæ pro sua in Africa Ecclesia protulerunt. Protestantes verò (omnes enim licet dissectissimæ sectæ hoc communi nomine vocari volunt) pro sua vel in Saxonia, vel Geneuæ, vel in Anglia, vel in Polonia, vel alibi Ecclesia, neque apertum, neque obscurum, ne vnicum quidem Sacræ Scripturæ locum, proferre vnquam (quod viderim, vel audiuerim) saltem conati sunt. Aliquid ergo proferte (inquit Aug.) quod, &c. interprete omnino non egeat. Sicut non eget interprete (quod nos proferimus) In semine tuo benedicentur omnes Gentes, &c.

Sicut non

† *Plura de hoc, Motiuo 10. De miraculis, circa finem, in X.*

*Luc. 24.*

*Ibidem.*

*Act. 17.*

*Matth. 24.*

*Cant. 1.*

*Genes. 22.*

*Esa. 62.* Sicut non eget interprete, Tu enim vocaberis voluntas mea in ea, & ter-
*Psalm. 21.* ra tua orbis terrarum, &c. Sicut non eget interprete, Commemorabun-
„ tur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, &c. Sicut non
*Luc. 24.* eget interprete, Quia oportebat Christum pati, &c. & prædicari, &c.
„ per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Sicut non eget inter-
*Act. 1.* prete, Eritis mihi testes in Hierusalem, et in tota Iudæa, et Samaria, et
*Act. 8. 9.* „ vsque in totam terram. Cœpisse enim Ecclesiam ab Hierusalem, atque
*10. 13.* inde isse circum Iudæam et Samariam et cæteras gentes, consequentia
„ gesta testantur canonicis firmata documentis. Sicut non eget interprete,
*Matth. 24.* Et prædicabitur hoc euangelium regni in vniuerso Orbe in testimonium
„ omnibus gentibus, & tunc veniet finis. Interrogatus enim Dominus de
„ fine huius seculi, cùm quædam initia parturitionum dixisset, ait, Sed
„ nondum statim finis. Finem autem futurum prædixit post prædicationem
„ Euãgelij in vniuerso Orbe in omnibus gentibus. Sicut nõ eget interprete,
*Matth. 13.* Sinite vtraque crescere vsque ad messem: quia cùm egeret interprete, ipse
„ Dominus interpretatus est, &c. Bonum semen esse filios regni, agrum
„ mundum, messem finem seculi. Tale aliquid proferte vel vnum, quo
„ apertissimè Africa (aut Saxonia, &c.) declaretur vel in reliquis sola dere-
„ licta, vel ad principium renouandi & implendi orbis sola seruata: (imò
*Nota.* „ non derelicta, neque seruata, sed post plurimos annos data.) Neque enim
„ tot testimonijs commendaretur quod erat citò periturum, & sic tacere-
„ tur aut quod solum esset relinquendum, aut ex quo solo totum esset re-
„ parandum et implendum. (maximè cùm in illo simili, De perditione
*Act. 15. ex Amos 9. &c* Iudæorum, et de reparatione ex Gentibus, vtrinque abundet Scriptura
„ diuina.) Si autem non potestis quod tam iustè à vobis flagitamus ostẽdere,
„ credite veritati, conticescite, obdormiscite, à furore expergiscimini ad salu-
*Cap. 17.* tem, &c. Nullo interprete indigent Canonicarum Scripturarum testi-
„ monia quæ commendant, Ecclesiam in totius Orbis communione con-
„ sistere: et separationi vestræ in Africa, (Saxonia, Anglia, &c.) constitutæ ex
„ eisdem libris nulla talia potestis inuenire suffragia, &c.

Iam in fine huius amplissimi Motiui, et clarissimis Scripturis (ipso D. Augustino recitatore et tractatore) probatissimi, illud adhuc vnum perpendant omnes qui ista legunt (vt maximam vtilitatem videant exigui laboris sui) nimirum, Inuentâ per hæc quæ diximus Ecclesiâ, inuentam esse omnem eâdem operâ veritatem; quia Ecclesia errare non potest. Nam alioqui quid est quæso, cur vel à nobis et à Maioribus nostris tanto studio quæreretur, vel in Diuinis oraculis tantâ diligentiâ commendaretur? Quemadmodum si & de Capite Ecclesiæ, qui est Christus Dominus,

*Ecclesia ista errare non potest.*

Dominus, quæstio inter nos esset (vt inter nos et Iudæos est:) sufficeret vtique ex Scripturis ostendere, hunc esse Christum, Iesum scilicet Nazarenum filium Mariæ virginis; nec necessarium esset, Scripturas adijcere, quæ testantur, Christum esse veracem. Verumtamen considerans D. Augustinus quosdam esse curiosos, vel hæsitabundos, vel incredulos, illud quoque in fine dicti libri De vnitate Ecclesiæ, vt nempe quæstionem de Ecclesia prorsus absolueret, breuiter pertractauit. Quod & vtilissimum erit omnibus ex illo audire. Valet enim non minus, imò multo magis contra Hæreticos nostros, quàm contra Donatistas suos: propterea quòd Donatistæ in vno tantùm articulo fidei ab Ecclesia dissentiebant; Isti verò nostri, non tanquam Hæretici ab vno, vel altero, vel paucis, sed tanquam Apostatæ pæne ab omnibus Ecclesiasticæ fidei articulis defecerunt. Vt proinde, cùm damnabile fuerit, Donatistis contra Ecclesiam adhærere, multo magis damnabile sit, & penitus nulla spes salutis his qui cum recentioribus non tam Hæreticis quam Apostatis, Ecclesiæ Christi repugnant. Sed ostendat Augustinus, illam suam & nostram quam clarissimè & solidissimè probauit Ecclesiam, neque in illo vno Donatistarum articulo, neque in istis Nostrorum infinitis errare; & propterea ab omnibus qui errare nolunt, meritò quasi ducem salutis ac religionis sequendam esse. Cum Donatistis autem lis ista erat: Reuertentes ab hæresi suscipiebat Ecclesia per † Reconciliationem, vt & hodie tales suscipit. volebant Donatistæ tales suscipi † per baptismum, etiamsi prius fuissent ab Hæreticis baptizati. Itaque Augustinus cæteris Donatistarum solutis, vt vidimus, argumentis:

*† Nota, hunc ipsum esse vnū art. hodie ab Hæreticis negatum.*

*† vt & hodie Anabaptistæ.*

Quid, (inquit,) habetis amplius quod dicatis? An illud vltimum vestrum iam placet in medium proferamus? Ecce, inquiunt, vos tenetis Ecclesiam, Quomodo nos suscipitis si ad vos transire voluerimus? Breuiter respondeo, Sic vos suscipimus, tum sacramento, tum fide, quomodo suscipit Ecclesia, quam in sanctis libris canonicis inuenimus, &c. Quod si nolunt intelligere, (quomodo scilicet & in hoc & in omnibus bene tum faciat, tum credat Ecclesia,) sufficit nobis quòd eam tenemus Ecclesiam quæ manifestissimis sanctarum & canonicarum Scripturarum testimonijs demonstratur. Dicat mihi nunc Hæreticus, Quo modo me suscipis? Citò respondeo, Sicut suscipit Ecclesia cui Christus perhibet testimoniū. Nunquid tu melius potes nosse quomodo suscipiendus sis, (quo sacramēto, qua fide,) quàm Saluator noster medicus vulneris nostri? Hic fortè dicis, Lege ergo mihi, quēadmodū Christus suscipi iusserit eos qui ab Hæreticis trāsire ad Ecclesiam volunt. Hoc apertè atque euidenter nec ego lego, nec tu, &c.

*Cap. 18.*

*Cap. 19.*

" Nunc igitur cùm in Scripturis non inueniamus, aliquos ad Ecclesiam " transisse ab Hæreticis, & sicut ego dico, aut sicut tu dicis, esse susceptos: " puto si aliquis sapiens extitisset, cui Dominus Iesus Christus testimo- " nium perhiberet, & de hac quæstione, (vel de qualibet alia,) consuleretur à nobis, b nullo modo dubitare deberemus id facere quod ille dixisset: ne non tam ipsi, quàm Domino Iesu Christo, cuius testimonio com- " mendabatur, repugnare iudicaremur. Perhibet autem testimonium Christus Ecclesiæ suæ. Ecce Euangelium, lege vbi ait, Oportet Christum " pati, & resurgere tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & " remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. " Quomodo ergo suscipit Ecclesia per omnes gentes incipientibus ab Hie- " rusalem, (scilicet per Confessionem et Reconciliationem,) remotis om- " nibus ambagibus et tergiuersationibus, sic suscipiendus es. Quod si non " vis, non mihi, aut cuiquam homini, qui vult ita suscipere, sed ipsi Sal- " uatori contra salutem tuam perniciosissimè reluctaris, qui te sic suscipien- " dum esse non vis credere, quemadmodum suscipit illa Ecclesia, quam testi- " monio suo commendat ille cui fateris nefarium esse non credere.

b *Authoritas Ecclesiæ.*

*Luc. 24.*

*Hiere. 15.* Atenim dixit Hieremias, (& cætera quæ contra praxin aut fidem Ecclesiæ produxit Hæreticus: quæ Augustinus, vt contra Ecclesiam nihil faciant, quomodo intelligantur, exponit. Sicut & nos omnia quæ " hodie producunt Hæretici.) Desinite itaque illa testimonia commemo- " rare, quæ aut non intelligitis, aut pro nobis contra vos esse intelligitis: " Quòd si ambiguè posita & pro nobis & pro vobis possent interpretari, " nihil vtique adiuuarent causam vestram: quia & nos si talibus vti velle- " mus, innumerabilibus vteremur quæ causam nostram nihil similiter ad- " iuuarent. Sed planè talia malam causam vel moras faciendo sustentant. " Ecce, inquiunt, &c. Desinite talibus agere: Omnia quæ huiusmodi " protuleritis, aut pro nobis sunt, aut (vt multum causæ nostræ minuam) " incertum est pro quibus sint. Sed libenter in opertis immoramini, ne " fateri aperta cogamini. Ecce Ecclesia, rogo quid patimini? Ecce Eccle- " sia tot manifestissimis sanctarum Scripturarum testimonijs commendata & expressa, prædicta & demonstrata: Sicut audiuimus, ita & vidimus. " Quid tergiuersaris quomodo suscipiaris? Cur detrectas sic suscipi, quo- " modo illa suscipit, cui testimonium perhibet qui mentiri non potuit? " Doce Scripturas canonicas apertè dixisse, Baptizandum esse in Ecclesia " catholica qui apud hæreticos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti " fuerit baptizatus: (vel sine Reconciliatione suscipiendum esse.) Quod " si hoc docere non potes, illud doce, Huic communioni tuæ, id est,

*Psalm. 47.*

parti-

parti Donati, ( Rotmanni, Lutheri, seu Caluini, ) vbi hoc didicisti, "
apertum aliquod & manifestum testimonium à Scripturis canonicis per- "
hiberi, & fateor, ad te esse transeundum, nec aliter suscipiendos esse "
hæreticos quàm sicut suscipit Ecclesia in qua es, quia tali testimonio de- "
clarata est. Quid æstuas? quid perturbaris? Non inuenis in Scripturis "
canonicis, quod à te iustissimè exigimus? &c. Ego itaque sic te suscipio, "
quemadmodum suscipit Semen Abrahæ in quo benedicuntur omnes gen- *Genes. 22.*
tes, &c. Postremò ne multa commemorem, sic te suscipio sicut suscipit "
Ecclesia per omnes gentes incipiens ab Hierusalem. Sicut suscipit Ec- *Luc. 24.*
clesia quæ testis est Christo in Ierusalem & in tota Iudæa & Samaria, & " *Act. 1.*
vsque in totam terram, &c. Sic te suscipio, quemadmodum suscipit triti- *Matth. 13.*
cum seminatum in agro, quod cum zizanijs crescit vsque ad messem. "
Hi sunt enim filij regni, ager autem est mundus, messis est finis seculi. "
Dominus exposuit, Euangelium est, verba Domini sunt, manifesta sunt. "
Possem tibi dicere, &c. Sed hoc potius dicam, &c. quod vos omnes "
( Hæreticos ) tanquam pariter contra nos insurgatis, extinguat. Sic vos "
suscipimus, si corrigi vultis, quemadmodum suscipit Ecclesia, quam "
Dominus Iesus dixit ab Hierusalem cœpturam; & in Actibus Apostolo- *Luc. 24.*
rum legimus inde cœpisse: & per omnes gentes ituram; & in Actibus *Act. 1.* *Act. 8.*
Apostolorum legimus per multas isse antequam veniret in Africam, (aut *Act. 9. 10. 13.*
Saxoniam, &c.) & per omnes gentes ituram, antequam veniat finis, quia *Matth. 24.*
ipse Dominus ait, prædicabitur hoc Euangelium in omnibus gentibus, "
& tunc veniet finis, &c.

Quid ergo pluribus teneam? Qui respondere cogitat huic Epistolæ, *Conclusio.*
( seu Motiuo, ) scrutetur Scripturas, & aut manifestum de Africa, ( Sa- "
xonia, &c.) vel in qua sola, vel ex qua sola est pars Donati, (Lutheri, &c.) "
proferat testimonium: ( quod ideo proferre non potest, quia illis tam "
manifestis, quæ à nobis prolata sunt, repugnare Scriptura non potest) "
aut si suarum suspicionum, vel criminationum, vel calumniarum secta- "
tores credulos quærit, & vult traducere in aliud Euangelium quod non *Gal. 1.*
est aliud, atque annunciare nobis præterquam quod accepimus, etsi "
Angelus de cœlo esset, anathema esset, &c. Quapropter vos charis- "
simi quibus hanc Epistolam, ( seu Motiuum, ) scribo, &c. Non est obs- "
cura quæstio in qua vos fallant, &c. Habetis, Ecclesiam vbique diffundi, "
& crescere vsque ad messem. Habetis Ciuitatem de qua ipse qui eam *Matth. 5.*
condidit ait, Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Ista est "
ergo quæ non in aliqua parte terrarum, sed vbique notissima est, &c. "
Vos autem innitentes tot euidentissimis testimonijs, &c. de sancta Ec- "

„ clesia toto terrarum orbe diffusa, exigite ab illis, vt ostendant ex Africa,
„ (seu Saxonia, &c.) quod attinet ad partem Donati, (seu Lutheri, &c.)
„ aliqua manifesta de canonicis libris testimonia. Neque enim, sicut iam
„ dixi, vllo modo fieri posset, vt Ecclesia sicut dicunt, & quod absit, tam
„ citò ex tot gentibus peritura, tot testimonijs tam sublimiter & tam in-
„ dubitanter prædicaretur; & de ista, quam volunt, sua, quæ vsque in
„ finem sicut contendunt permansura fuerat, (vel potius disparitura
prius, sed post plurimos annos reditura, & tum in finem vsque man-
sura,) taceretur. Mementote enim, quid illi Diuiti dictum sit, &c. Si
„ Moysen & Prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resurrexe-
„ rit, credent.

*Luc. 16.*

Atque hic tandem cum fine illius, de quo ista texuimus, Augustiniani libri De vnitate Ecclesiæ, (seu vt ille vocat, Epistolæ: quæ causa est, b cur eam in Retractationibus nō posuerit) sit & finis huius Motiui tam prolixi. Reliqua pleraque multo breuiora erunt. Sed & hoc ipsum longitudinem suam multiplicì vtilitate compensat. Primò enim ex Scripturis plurimis clarissimè patefecit, Ecclesiam Christi incipientem ab Hierusalem, continua quadam & perenni prædicatione Euangelij, ideoque visibiliter, crescere in omnes gentes. Secundò demonstrauit, S. Augustinum in dicto libro, & ipsum aliosque Catholicos Africæ Episcopos in Collatione Carthaginensi, idipsum è Scripturis olim euicisse; vt nunc non quasi quæstio controuersa, sed tanquam res iudicata meritò ab omnibus haberi debeat. Tertiò, Donatistas hæreticos fuisse, quia Ecclesiam Christi cuidam parti Christiani orbis vindicare, & toti negare ausi sunt: ac propterea hæreticos esse etiam alios omnes, qui idem affirmare non verentur. Quartò, Lutheranos, Caluinistas, & alios omnes nostri temporis hæreticos, longè in ea ipsa audacia & impietate vincere Donatistas. Illi enim non sunt ausi asserere, quòd in totum perijsset Ecclesia: sed quòd de cæteris gentibus perijsset, & in sola factione sua in Africa remansisset. Isti autem non erubescunt dicentes, quod prorsus de cunctis gentibus perierit, & omnino nusquam nescio quod seculis extiterit, donec Lutherus Euangelista quintus apparuit. Postremò Hæreticos nostros & in illo esse Donatistis incomparabiliter deteriores, quòd cum Donatistæ ab Ecclesiæ fide discesserint in vno tantum Baptismo Hæreticorum, isti nostri quasi plenariam meditantes, non hæresim, sed Apostasiam, pænè à tota Catholica religione ac fide defecerint. Quibus omnibus diligenter consideratis, puto omnes qui cæci esse nolunt, manifestè videre, quos, vt animarum pestes, fugiant, & quos vt:

*b Vide August. in fine Retract.*

quos vt magistros veritatis ac salutis audiant: item in quo ordine Bezam habeant, qui post disputationem Possiacam in Gallia, rogatus à quibusdam, nihilné esset quod Donatistæ respondere potuerint Catholicis hæc de Ecclesia sua Scripturarum testimonia in Carthaginensi Collatione citantibus, quibus & ipse Beza tunc oppressus fuerat: nasuto cachinno (vt testatur Balduinus qui præsens erat) vir modestus excepit, dicens, *Parturient montes, nascetur ridiculus mus.* Sed hoc Lucianico ludibrio etiam à familiaribus improbato, subiecit, saltem illum versiculum vergilianum Donatistas Prophetijs Catholicorum de Ecclesia opponere potuisse: *Ostendent terris † hanc tantùm fata, nec vltrà Esse sinent* ——

ita vt iam nec Caluinus aut Beza ipse, nec quisquam alius vnquam (secundum præclaram istam Prophetiam) habere Ecclesiam possit. neque enim fata eam vltrà esse sinent. Verùm hoc rursùm in sequenti Motiuo videbimus, vtrum scilicet Ecclesia tantùm ostensa sit terris, nec vltrà superstes esse potuerit.

*Beza.*

*Baldui. in præf. Historiæ Collat. Carth. ed. primæ.*

*Aeneid. 6. in fine.*
*† hunc nam & de Marcello puero loquitur.*

---

## MOTIVVM SECVNDVM.

*Quòd nostra sit nunc Ecclesia, cuius inuictam ædificationem olim Christiani Patres nostri Paganis & Iudæis obiecerunt, vt iustissimum motiuum credendi, Christum ipsum esse Deum.*

SECVNDO igitur loco considerent omnes qui ab Hæreticis decepti sunt, & qui nolunt decipi, hoc quod de Ecclesia semper visibiliter perdurante contra Hæreses omnes asserimus, tam certum per se & indubitatum esse, vt id Maiores nostri viri doctissimi atque sanctissimi tanquam argumentum inexpugnabile audacter vsurpauerint contra ipsos quoque Paganos, atque Iudæos, quo Dominum nostrum Iesum Christum esse verum Deum illis infidelibus demonstrarent. Res sanè omni consideratione dignissima, & quæ neminem falli vllo modo sinat: quòd, cùm Christus & Christiani eius tria habeant Aduersariorum genera, Paganos, Iudæos, & Hæreticos; cumque iam sit inter nos & Protestantes quæstio, Qui ex vtrisque ad Christum tanquam veri Christiani pertineant, & qui tanquam Hæretici ab eo prorsus alieni sint: nos sumus, quorum doctrina Christianis contra Paganos & Iudæos pro Christo ipso argumenta suppeditat:

Protestantes contrà sunt, quorum doctrina aduersus Christum ipsum Paganis Iudæisque cooperans, illa Christianis argumenta conatur eripere. Possuntné Christiani à nobis in causa Religionis quicquam desiderare manifestius aut robustius, quàm vt ostendamus, quibus argumentis Deitas Christi contra Paganos & Iudæos asseritur, ijsdem ipsis causam contra Protestantes nostram subsistere? Et multa quidem talia argumenta nostra † hic Liber (adiuuante Deo) indicabit. Nunc verò illud quod incepi, exequar, vt Ecclesiam visibilem ac perpetuam (quâ semel positâ, Hæreses omnes concidunt, quippe quæ non ita semper extiterunt) rem esse tam & perspicuam, & diuinam demonstrem, vt eâdem Christi Deitas solidissimè comprobetur. Quòd si Hæreticos ab illa, in qua se stare videbunt, Paganorum & Iudæorum parte non reuocabit pudor, pergant sodes impudentes ac perfidi esse, & pro Paganis ac Iudæis huic argumento respondere conentur. Imò audiant modò & ipsi & cæteri argumentum: tam firmum esse intelligent, vt nihil respondere queant. Nec de meis verbis audiant, sed de verbis ipsius S. Chrysostomi, è duobus Libris eius doctissimis atque disertissimis, quorum vnum contra Paganos seu Gentiles, alterum contra Iudæos scripsit, quòd Christus sit Deus. Verba eius sunt ista:

† Vide Moti. 51.

Chrysost. tom. 5.

Primum autem cum Gentibus nobis certamen ineundum. Dicet enim vtique Gentilis: vnde manifestum, quòd Christus sit Deus? Ante omnia igitur hoc præstruere oportet, & sponte sequentur alia omnia. Atque hîc prius maxima quædam argumenta indicat, sed tamen quibus ait se contra illos vti non posse. At non à cœlo, (inquit,) petenda demonstratio, neque ab alijs id genus. Nam si ad Gentilem dixero, Creauit cælum vel terram vel mare: non me feret: Incredulus enim est. Si dixero, Mortuum excitauit, cæcos curauit, dæmones fugauit: neque hoc accipiet. Denique si dixero, quòd Regnum & ineffabilia bona promiserit: hoc non solùm non credet, sed & ridebit. Vnde igitur illum, maximè si idiota est, instituemus? Non aliunde quàm ab his quæ inter nos & illum confessa sunt, & quæ in dubium reuocare nequit. Nam quòd cœlum fecit, & alia quæ dicebam, non sustinebit vt sibi nunc suadeantur. Quæ igitur sunt quæ & ille fecisse Christum confitetur, & non contradicit? (Ecce iam argumentum quod dixi petitum ab Ecclesia.) Quòd Christianorum genus plantauit Christus. Neutiquam enim contradicet, quòd omnes vndiquaque Ecclesias Orbis Christus fundarit. Hinc, (inquit,) faciemus demonstrationem, virtutis Christi, & ostendemus ipsum Deum. Et animaduertant hîc Hæretici, an demonstratio eius non sit validissima, & an

Ex Lib. dicto, Aduer. Gent. demonstratio, quod Christus sit Deus.

non con-

non contra ipsos æquè ac Gentiles faciat. Sic demonstrat:

Primò ex Christiani orbis amplitudine: Etenim non est puri hominis, in tantis rebus Orbem terra marique tam breui tempore comprehendere, & tam absurdis moribus præuentum, tantisque malis irretitum liberare humanum genus: & non Romanos tantùm, sed & Persas, & omne (vt sic dicam) Barbarorum genus. (Secundò, quòd nullis humanis auxilijs:) Insuper quòd hæc confecit nullis vsus armis, nullos faciens sumptus, nullos mouens exercitus, nulla prælia committens: sed per vndecim viros principio, ignobiles, viles, rudes, idiotas, pauperes, nudos, persuasit tot hominum tribubus: idque non præsentibus solùm (inquit, vt Ecclesiæ non solum initium, verumetiam perpetuitatem videas) sed & futuris. Tertiò, ex genere doctrinæ per illum tum abolitæ, tum inuectæ: Abduxit ab his in quæ propensi eramus: & in ardua & difficilia induxit. Quartò, quòd non solùm non iuuantibus, verumetiam repugnantibus, & persequentibus hominibus, hæc perfecit: Cumque hæc faceret, infestabantur, & sui ab omnibus, & Crucem ipse genus mortis ignominiosissimum sustinuit. Tum hæc omnia repetens simul in vnum colligit: Nihil hîc contradicent, quòd crucifixus est & à Iudæis, quòd innumera ab illis passus, quòd quotidie prædicatio increscit & floret: non hîc solum, sed & apud Persas, etiamnum dum ab illis oppugnatur. Etenim & inde multa sunt Martyrum examina: & qui ibi lupis ferociores erant, accepta prædicatione ouibus mansuetiores euasere, nuncque de immortalitate, & resurrectione, & ineffabilibus bonis differunt. Neque in ciuitates solas, sed in solitudinem vsque peruaserunt hæc præclara facinora, & in pagos, & in regiones, & in insulas, & in portus, ac nauium stationes. Nec Priuati et Principes tantùm, sed et ipsi Reges qui diademata ferunt, insigni fide Crucifixo se submittunt. (Postea, ista omnia vt facta sunt, sic et à Prophetis prædicta esse docet:) Adhæc, Non simpliciter contigerunt ista omnia, sed multo antea prædicta sunt. Atque adeò vt ne sermo suspectus sit, libros habemus à Iudæis, qui illum crucifixerunt, et ipsorum testimonijs, et ex libris quos illi custodiunt, nostra probamus. Igitur multa ibi ad Christum pertinentia demonstrat Gentilibus clarissimè in veteris Testamenti libris contineri. Et inter cætera, hoc quo de agimus, Ecclesiam scilicet visibilem per Apostolos congregandam fuisse, et non ad tempus, sed in æternum constituendam. Nec solùm habemus, (inquit,) quòd illi mittendi erant, sed etiam quòd in totum Orbem peruenire debeat prædicatio, ita vt nulla pars esset in qua non audiretur. In omnem terram, ait, exiuit sonus eorum, et in fines Orbis terræ verba eorum. Adhæc,

*Romanos vocat omnes tunc subditos Imperatorib. Rom. seu Latinos, seu Græcos. Nō sic Turca Mahometes, sed contra. Contra Lutherus, Caluinus.*

*Ps 18. & Rom. 10.*

quòd cum

„ quòd cum authoritate prædicarint, & regibus potentiores fuerint, docet
*Psalm. 44.* inquiens: Constitues eos principes in omni terra. Quòd autem regibus
„ maiores sint Petrus & Paulus, declarauit euentus. Nam regum leges,
„ etiam ipsis viuentibus irritantur: at Piscatorum illorum, etiam mortuis
„ ipsis ratæ sint, & immobiles manent: licèt multis legibus, animaduersio-
„ nibus, armis, supplicijs, argutijs, verborum eloquentia, cognationibus,
„ amicitijs, dæmonibus, diabolo, consuetudinibus, malis moribus, volupta-
„ tibus, & infinitis alijs refringere plurimi conati sint, &c. Et quòd præ-
*Psalm. 2.* „ dicatio vbique increscat, audi: Postula à me, & dabo tibi Gentes hæredi-
„ tatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. (& cætera, quibus de-
*Esa. 11.* clarat prædictam esse Ecclesiam & Catholicam seu vniuersalem, &) indi-
„ scissam, (&) non solum firmam, & solidam, & immobilem, sed & multa
„ Orbi pace præsidentem: item multo magis visibilem, longeque venerabi-
*Synagoga Iudæorum nec modo inuisibilis est.* liorem, quàm Synagogam Iudæorum; quæ tamen non modò ante Ad-
uentum Christi, in statu nempe suo, sed neque nunc post Aduentum
Christi, in dispersione sua, vnquam sic vel perijt, vel disparuit, vt Hæretici
Ecclesiam Christi volunt. Contrà verò Chrysostomus: Ante crucem,
*Ic. 18.* (inquit,) in luctu res erant: Iudas prodidit, Petrus negauit, reliqui profu-
„ gerunt, Iesus solus inter amicos comprehensus est; multi qui credide-
„ rant, retrorsum abierunt. Cæterùm vbi occisus est, & mortuus, vt discas
„ quòd non sit purus homo; non solùm res eius non interciderunt, sed
„ multo clariores illustrioresque & sublimiores sunt redditæ, &c. In omni
„ regione, omni ciuitate & solitudine, & parte Orbis, quæ habitationi ac-
„ commoda, & quæ non accommoda, prædicamus Crucifixum. Et reges,
„ & principes, et milites, et præsides, et serui, et liberi, et idiotæ, et sa-
„ pientes, et insipientes, et barbari, et reliqua hominum genera, et terræ
„ omnes quas sol spectat, ad hoc nomen currunt, vt adorent: vt discas quid
*Esa. 11. Peregrinatio ad venerandum Sepulcrum Christi.* sit, Et requies eius honor. Et locus quidem quo Corpus hoc positum,
breuis erat, et valde angustus: augustior tamen et venerabilior mille re-
gum palatijs, imò etiam regibus ipsis. Transit multis interpositis, ab his
alijsque plurimis (quas à me breuitatis causa prætermissas, Lector tamen
ad suam maximam vtilitatem et voluptatem in ipso Auctore videbit)
prædictionibus veteris Testamenti, ad prædictiones similes in Nouo Te-
stamento conscriptas; vt & inde probet Gentilibus per Ecclesiam, Chri-
stum esse Deum. Sic ait:

„ Cæterùm quia Prophetias quæ de Christo, multo ante sua tempora
„ prædictas tractauimus: age in medium afferamus quæ etiam ipse in terris
„ ambulans, cumque hominibus conuersans, de futuris dixit, vt & inde eius
poten-

potentiam ac virtutem discas, &c. Duodecim erant discipuli sequentes "
ipsum,& Ecclesiam referebant,quamuis nullus tunc eam mente concipe- "
ret: siquidem nec nomen Ecclesiæ erat, sed florebat Synagoga. Quid igi- "
tur dicit? Orbe fermè toto in impietate detento, prædixit: Super pe- *Matth. 16.*
tram hanc ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt *Similia Isa. 41. c. 11.*
aduersus eam. Examina quid hoc sibi verbum vult, & videbis perspicuam
eius veritatem. Nam non solùm hoc mirum est, quòd ædificauit eam "
per totum mundum, sed quia inuictam fecit, & inuictam licet tot bella "
insurgunt. Hoc enim est, quòd portæ inferi non præualebunt aduer- "
sus eam. Pericula ait, quæ mortem generant, pericula quæ ad infernum "
deducunt. Vidisti prædictionis veritatem? vidisti euentus certitudinem "
ac robur? vidisti verba in operibus relucentia, & virtutem absque ar- "
mis omnia facilè conficientem? quia nimirum viderunt oculis suis "
Ecclesiam tunc etiam stantem ac florentem, licèt superioribus secu-
lis à Tyrannis plurimis & grauissimis persecutionibus acerrimè impu-
gnatam.

Atque hic priusquam progrediatur Chrysostomus, & vim huius pro Christi Deitate argumenti ab Ecclesiæ inuincibilitate sumpti fusiùs explicet ac declaret: quia Hæretici nobis inuidiam de persecutione faciunt, *Motiuum à persecutione.* & suam volunt veram esse Ecclesiam, quia persecutionem, vt olim Primitiua, patitur: illud ab omnibus obiter considerari postulo, persecutionem Primitiuæ Ecclesiæ ita Hæreticos non iuuare, vt planè contrà eorum causam penitus dissipet ac euertat. Omnes quidem facilè animaduertunt, non solùm ipsos à nobis, sed nos ab ipsis multò magis persecutiones pati, quippe qui in sola Gallia multa millia vel Sacerdotum occiderunt: *Surius an. 1553.* imò & ipsos Hæreticos à seipsis inuicem persecutiones pati, Seruetto Ariano à Caluino & Geneuensibus pridem combusto; & his ipsis quibus hæc scribo diebus, duobus Anabaptistis in Anglia combustis ab Hæreticis ibi Protestantibus: *An. 1575. Iulii 22.* vt innumerabilia alia istiusmodi exempla prætermittam. Vnde cùm persecutio sit communis omnium, non potest esse propria pro quibusdam demonstratio, quòd ipsi specialiter habeant veram aut religionem aut Ecclesiam. Sed vt dicere cœpi, si non isto vano, quia communi omnibus, modo, sed quemadmodum oportet expendatur argumentum hoc à primitiuæ Ecclesiæ persecutione ductum, non modò (inquam) non iuuat vllos Hæreticos, sed omnes prorsus Hæreticos iugulat & trucidat. Quemadmodum autem expendi debeat, docet hic eleganter & sapiēter D. Chrysostomus: nimirum Christū probari verū Deū,

quia ecclesia eius grauissimas licèt passa persecutiones, (quod nisi de Ecclesia visibili dici aut intelligi non potest) tamen nullis persecutionum molibus, nullis alijs machinis potuit vnquam aut poterit opprimi & extingui; sed inuicta semper & inexpugnabilis perseuerat. Quo concesso, vbi nobis est Hæreticorum oratio de Ecclesia vel non existente vel non extante multo plus quàm mille annis? aut quis Luthero, vel Caluino, aut vlli vnquam Hæretico, relictus est Ecclesiæ de integro restaurandæ locus? Videamus igitur nunc, quomodo hæc contrà Gentiles, & simul eâdem operâ contra Hæreticos Chrysostomus prosequatur.

„ Ne ideo quia paucis dicitur, Aedificabo Ecclesiam, transcurras obiter: „ sed considera & cogita tecum, quid sit in tam breui tempore omnem sub „ sole terram tantis Ecclesijs impleri, tantas Gentes ad fidem transferri; po- „ pulos persuaderi, vt patrias leges irritent, consuetudinem stabilitam & „ radicatam reuellant, altaria & templa, & statuas & sacrificia, & profana festa, & immundum odorem, sicut fimum aliquem aboleant: & excitent altaria vbique gentium, in regione Romanorum, Persarum, Scytharum, Maurorum, Indorum, & vltra Orbem nostrum. Nam & † Britannicæ insulæ extra hoc mare (Mediterraneum) sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutem verbi senserunt. (Sunt enim etiam illic fundatæ Ecclesiæ, & erecta altaria.) Illius, inquam, verbi (Aedificabo Ecclesiam) quod tunc dictum, quod & in omnium animabus, inque omnium labijs plantatum. Vnde & omnis (vt dicitur) terra spinis plena, repurgata, factusque purus „ ager, semina pietatis suscepit. Magna res foret, & excellenter magnæ „ diuinæque virtutis, etiamsi nemo interturbaret, essetque pax summa, & „ multis simul adnitentibus, & reluctante nullo, posse intra tam breue „ tempus totum Orbem à consuetudine sua mala, qua præoccupatus fuit, „ liberari, & ad aliam adduci. Verùm hoc multo maius, quòd non solùm in „ aliam inducitur, sed in multo difficiliorem: &c. Et per quos persuasit? „ Per viros vndecim illiteratos, priuatos, ineloquentes, obscuros, paupe- „ res, &c. Qui nec hoc in pace fecerunt, sed infinitis bellis hinc inde exci- „ ratis, &c. sicque Ecclesiam ædificauerunt. Quo pacto, et qua ratione? „ virtute eius qui iussit: &c. Quo enim modo ille dixit, Fiat cœlum, & „ monstrauit opus: &c. eodem modo idem & Ecclesias illas plantauit. Et „ verbum hoc, Aedificabo Ecclesiam meam, hæc omnia operatum est, &c. „ etiam contra illam Tyrannis se armantibus, &c. Et licet hi qui credide- „ runt, in carceribus seruarentur, despectui essent, amitterent substantias, „ occiderentur, traderentur igni, submergerentur aqua, & omne tormen- „ torum genus sustinerent cum summa ignominia, & persecutionem pate-

*Altaria Christiana vbique deiectis altaribus Paganorum.*

*† Nota, in Primitiua Britannia nostra Ecclesie, quæ ...*

*Genes. 1.*

rentur.

rentur vt hostes publici, plures tamen semper accrescebant, &c. Et non " discipulis solùm, sed et magistris vinctis, fugatis, flagellatis, aliaque mille " mala passis, discipuli plures fiebant, et magis studiosi, &c. vides virtutis " excellentiam, quæ tanta operata est? &c. Sic igitur ædificabant. Alioqui " nullus ædificare potest parietem vnum, quem lapidibus et calce extruit, si " impediatur et fugetur: illi autem etiam Ecclesias in toto Orbe vbique " extruxerunt, licèt ligarentur, persecutionem ferrent, fugarentur, pro- " scriberentur eorum bona, flagellis cæderentur, occiderentur, combure- " rentur, submergerentur, vnà cum discipulis, &c. Habebant enim adiu- " tricem virtutem eius qui dixerat: Super petram hanc ædificabo Ecclesiam *Matth. 16.* meam, et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Numera quot " Tyranni ab illo tempore aduersus ipsam instruxerunt acies, quot grauis- " simas persecutiones mouerunt, quomodo toto priore tempore, quando " nouitia erat fides, et nuper plantata, teneræque hominum mentes, Gen- " tiles regnabant, Tiberius, Caius, Nero, Vaspasianus et Titus, et post illum " omnes, vsque ad B. Constantini tempora: et omnes illi, alij minus, alij " sæuius infestabant Ecclesiam, infestabant tamen omnes, &c. Veruntamen " insidiæ et machinationes illæ omnes leuius quàm araneorũ telæ discerptæ " sunt, &c. Magnum enim nobis numerum Martyrum implerunt, immor- *Cuius Ecclesiæ Martyres tales creduntur.* talesque illos Ecclesiæ thesauros reliquerunt: et columnas, et turres, et eos qui non solùm viuentes, sed et mortui posteris magnæ vtilitatis materia facti sunt. Vides prædictionis robur? Et portæ inferi non præuale- " bunt aduersus eam. Ab his & de futuris crede (alloquitur ille Gentilem, *Hæreticorũ vani contra Ecclesiã conatus.* ergo verò verbis eius etiam Protestantem, et alium quemcumque Hæreticum) quòd nullus obsistet. Si enim cùm ex paucis constaret, et nouæ " sectæ opus esse videretur, nouaque haberetur doctrina, ac tot bella, tot " pugnæ vbique committerentur, non præualuerunt, neque obstiterunt: " multo magis cùm vniuersum Orbem, et omnem locum, et montes, et " colles, et valles, et terram, et mare, et gentes omnes quæ sub cælo sunt, " comprehenderit, &c. Quo pacto ergo tale atque tantum negocium, tot " munitum obstaculis, finem habere potuisset, tam clarum veritati exitum " testificantem, nisi diuina quædam et inuicta virtus fuisset, quæ et hæc " prædixisset, et perfecisset? Nullus vtique his contradixerit, nisi quis valde *Vide eundẽ Hom. 47. in Mat. 13. super parabolas de Grano synapis, & de fermento.* insanus, et totus stupidus sit, naturæque sensu priuatus. Et sic argumentum hoc petitum ab Ecclesiæ ædificatione vt prædicta audacter, ita perfecta hactenus mirabiliter, et perficienda posthac certissimè, D. Chrysostomus, vt probaret Gentilibus Christum esse Deum, solidissimè pertractauit. Nos tamen, quia etiam id quod in eo sequitur de alia Christi

prædictione, Iudaicæ ſcilicet Synagogæ vaſtandæ, eôdem per contrarium pertinet, & ab eo cum illa Eccleſiæ ædificandæ prædictione pulcherrimè comparatur, eum adhuc tantiſper loquentem audire non grauemur.

*Deſolatio Templi Hieroſolymitani.* Age, (inquit,) & aliam eius Prophetiam in manus accipiamus, quæ ſole & radijs illius ſit clarior, quæ ante omnium oculos ſita, quæ in omnes ſubſecuturas generationes protendatur, ſicut & prior, &c. Nam à „ die qua dictum eſt, conſtat Eccleſia ſolida, & ſtabilis, ac inuicta, florens, „ & fulgens, & indies magis ac magis vigens, creſcens, & plus roboris „ ſumens, & omnibus qui ab illo die vſque ad Domini aduentum futuri „ ſunt, præſtans vt ſummos inde fructus, & ineffabilem vtilitatem capere „ queant. Nam & qui ante nos, & qui ante illos, & qui multo ſuperiùs „ fuere, cognouerunt eius virtutem, videntes eam vexari bellis, periculis, „ tumultibus, turbis, fluctibus, & tempeſtatibus: & neque ſic ſubmergi, „ vinci, ſuperari, & extingui: ſed florere, creſcere, & extolli.

„ Et hoc vaticinium quod nunc dicturus ſum, tale eſt, vt demon„ ſtrare poſſit eius robur, ac dictorum veritatem. Et quænam prophetia „ illa? Ingreſſo aliquando Ieſu in templum Iudaicum, florens tunc & „ vndequaque fulgidum auro, conſpicuumque tam pulcritudine, quàm „ magnitudine ædificiorum, ac alia omnifaria magnificentia, non ſolùm „ artificio, ſed & materia, admirantibuſque diſcipulis, quid inquit? *Matth. 24.* Nonne videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non manebit lapis ſuper „ lapidem. Eam ſubuerſionem ibidem declarans, deſolationem, interi„ tum, ruinam, quæ nunc in Hieroſolymis. Omnia enim ædificia illa, „ quamuis fulgida & præclara, corruerunt.

„ Vides in vtroque magnam & ineffabilem eius potentiam, in eo „ quòd ſe colentes augebat & ædificabat, & in ſe impingentes humilia„ bat, deſtruebat, & radicitus euellebat, &c. vides quomodo quæcum„ que ædificauerit, nullus deſtruet: & quæcumque deſtruxerit, nullus „ ædificabit? Aedificauit Eccleſiam, & nullus eam deſtruere poterit: „ deſtruxit templum, & nullus illud ædificare poterit; idque in tam „ longo tempore. Nam & illam deſtruere conati ſunt, & non potuerunt: „ & hoc ædificare attentauere, & nec idipſum potuerunt. Concedatur „ autem hoc, quod nullus dicere poterit, Si attentaſſent, potuiſſent: ecce attentauerunt, & nihil valuerunt. Enimuero † Rex, qui hac noſtra ætate omnes alios impietate præcellebat, & facultatem tunc dedit, & cooperatus eſt. Et opus incipiebant, ſed nec in minimo profecerunt. Nam ignis à fundamentis exiliens, omnes ipſos fugauit, etc. Nam obſiſtebat eis hoc Chriſti verbum. Quamuis autem et olim de-

*† Iulianus Apoſta. de hoc vide etiam Soc. li. 3. ca. 17. Soz. li. 6. ca. 21.*

ſtructum

ſtructum Templum illud, attamen vbi poſt ſeptuaginta annos redierunt, ſtatim excitatum eſt, &c. Nunc autem ſupra quadringenteſimum annum eſt, & nulla vel cogitatio, vel expectatio eſt, ſed neque ſpes quòd inſtauretur, &c. Nam virtus Chriſti quæ ædificauit Eccleſiam, eadem & Templum deſtruxit. Et prædixerunt Prophetæ etiam hoc, &c. Sed hæc, (inquit,) omnia, quando cum Iudæis conferemus, manifeſtius & latius conſiderabimus. Nunc autem ad Gentilem, cum quo hactenus egit, repetendo ſic concludit:

4. Reg. 25. 1. Eſd. 6.

Non tibi dixi Mortuos ſuſcitatos, non Leproſos mundatos: vt ne dicas hæc, mendacia, figmenta, & fabulas: quis vidit? quis audiuit? &c. Sed in medium attuli ea quæ nunc apparent, & que nunc ante oculos ſita ſunt, quæ ſole clariora, quæ vbique in toto orbe diſperſa, quæ in toto Orbe recepta factaque ſunt: ita vt humanam naturam tranſcendant, ſintque Dei ſolius. Quid dicis, Non ſuſcitauit mortuos? An & hoc potes dicere, quòd Eccleſiæ non ſint per totum Orbem, vel quòd non inſidias paſſæ, vel quòd non infeſtatæ, vel quòd non vicerint & obſtiterint? Sed ſicut dici non poteſt, quòd non ſit ſol: ita nec hæc. Quid autem Templi Iudaici ſubuerſionem dicam? Non vides ante totius Orbis oculos hæc conſpicua? Quare non ipſe tecum expendis? Si non Deus eſſet Chriſtus, quomodo colentes illum, ſic aucti forent cùm diuexarentur? At hi qui crucifixerunt illum, & impegerunt in Petram, et ſic humilitati ſunt, vt et totam remp. perdiderint, ipſique vagi, errones, et profugi obambulent, neque vllus ex eis in tanto tempore liberatus eſt: Quamuis tunc tam potentes Iudæi illi fuerint, vt aduerſus Romanorum principatum bellum decreuerint, et arma mouerint, & longo tempore illis ſe oppoſuerint, etiam aliquando vicerint, et negocia fecerint non vulgaria Auguſtis: tanta ipſorum potentia erat. Veruntamen qui cum tantis regibus bella geſſere, et in acie decertarunt, & opum tantam potentiam ac armorum et militum habuerunt, totque milites ac foſſores, vnum non potuerunt extruere templum: ſed Synagogas in omnibus ciuitatibus ædificant: Locum autem, à quo ſuæ reip. dominium cœpit, et vbi omnia facere conſueuerunt, et vnde Iudaiſmus collectus eſt, illum ſolum reparare non potuerunt.

Iſa. 8.

Iam poſt iſta de Eccleſia ſemper inuicta ſic pro Deitate Chriſti à D. Chryſoſtomo Paganis obiecta, conſequens eſt vt iuxta id quod propoſuimus, oſtendamus, eundem Iudæis quoque eodem argumento Chriſti Diuinitatem demonſtrare: vt hinc vniuerſi videant,

Chryſoſt. contra Iudæos.

Hæreticos huius temporis omnibus Christi inimicis, non solùm Paganis, verumetiam Iudæis cooperari. Eo autem pauciora eius contra Iudæos citabo, quòd tam multis eum contra Paganos hæc agentem introduxi. Ergo cum quinque contra Iudæos Orationes composuerit, in secunda sic habet:

*Matth. 16.* Prædixit Petro: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & „ portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Proinde dic agè Iudæe, quid „ habes quòd doceas hanc prædictionem esse mendacem? An non testi- „ monium cum rebus consentit, etiamsi mille modis ipse contendas in „ aduersum? Quot enim bella aduersum Ecclesiam concitata sunt, quot „ exercitus instructi, quot arma mota, quod non afflictionum & vindictæ „ genus excogitatum, sartagines, catapulta, lebetes, fornaces, lacus & præ- „ cipitia, bestiarum dentes, maria, & proscriptiones, aliaque innumera tor- „ mentorum genera, neque dictis memoranda, neque factis toleranda? &c. „ Nihil tamen horum dissoluit Ecclesiam, ac ne inferiorem quidem reddi- „ dit. Atque id sanè mirum & incredibile, quòd hæc in ipsis statim primor- „ dijs mota sunt. Nam si tum irruissent hæc acerba, † posteaquam iam radices egerat, & per omnes mundi partes plantatum esset Euangelium, haud perinde fuisset admirandum, non fuisse subuersam Ecclesiam. Cæterùm cùm in ipso doctrinæ exordio, nuper iacto fidei semine, teneris „ etiamnum auditorum mentibus, tot procellæ bellorum eruperint, res „ nostras non solùm nulla ex parte fuisse diminutas, verumetiam multam „ accessionem adiunctam fuisse: hoc nimirum superat omne miraculum. „ Ne quis autem dicere possit, quòd nunc Ecclesia ob pacem à regibus præ- „ bitam constabilita sit; cùm esset minor, cùm videretur imbecillior, tunc „ illam oppugnari permisit: vti cognoscas etiam quòd nunc in tuto est, non „ acceptum esse ferendum paci quam præstant reges, sed à potentia Dei „ proficisci. Id quò magis cognoscas esse verum, reputa tecum, quàm multi „ conati sint apud Græcos opiniones nouas ac peregrinas viuendi rationes „ inducere, velut Zenon, Plato, Socrates, Diagoras, Pythagoras, alijque „ innumeri: tamen adeò non vicerunt, vt plerisque ne de nomine quidem „ sint noti. Christus autem non modò præscripsit vitæ formam, verum- „ etiam hanc per totum terrarum Orbem plantauit. Quàm multa fertur „ Apollonius ille Tyaneus fecisse? Verùm vti scires, illa omnia esse conficta, „ vana, nihil habentia veri; extincta sunt, & finem acceperunt, &c. Quòd „ si vultis, me & eorum qui apud ipsos Iudæos eadem conati sunt, &c. sed „ protinus extincti sunt, exempla recensere, agè conabimur & hæc demon- *Gamaliel.* strare. Hoc igitur modo Gamaliel illis obturauit os. Cum enim videret illos

*† Quam vani igitur, qui etiam nunc sperant eam subuertere.*

illos insanientes, cupidosque effundendi sanguinis Discipulorum, studens " eos ab impotenti vesania cohibere, iussis paulisper secedere Apostolis, sic " ad illos verba fecit: Prospicite vobis quid de his hominibus sitis facturi. Ante hos enim dies exortus est Theudas, dicens se esse aliquem, & secuti " sunt illum viri quadringenti: & ille perijt; & omnes quotquot ei paruerunt, dispersi sunt. Et post illum exortus est Iudas Galilæus, qui concitauit turbam magnam: et mortuus est, discipulique illius perierunt. Et nunc " dico vobis, prospicite vobis, quoniam si factum hoc fuerit ex hominibus, " dissoluetur. Sin ex Deo est, non potestis illud dissoluere, ne fortè comperiamini et aduersus Deum pugnare. Vnde igitur manifestum est, fore vt " quicquid ex hominibus sit dissoluatur? Experimentum, inquit, cepistis " à Iuda et Theuda. Atque hoc loco operæpræcium est, ex D. Augustino " recordari, quòd et de Christo dixerunt Gentiles confidenter, non solùm dissoluendam esse religionem etiam eius, sed et spacium annorum, infra quod dissolueretur, definire ausi sunt. Cum enim viderent, inquit, nec tot tantisque persecutionibus eam potuisse consumi, sed his potius mira incrementa sumpsisse, excogitauerunt, nescio quos versus Græcos tanquam consulenti cuidam domino oraculo effusos, vbi Christum quidem " ab huius tanquam sacrilegij crimine faciunt innocentem: Petrum autem maleficia fecisse subiungunt, vt coleretur Christi nomen per trecentos " sexaginta quinque annos: deinde completo memorato numero annorum, " sine mora sumere finem. Cuius contrarium omnino factum esse docet ibi " S. Augustinus. nam post illos annos 365. anno sequenti, quo secundum illud oraculum dæmonum, aut figmentum hominum nulla esse debuit religio Christiana, amplificata est religio Christi, falsorum deorum Templis quibusdam euersis, et simulachris fractis. Ex quo (etiam, inquit,) " vsque ad hoc tempus per triginta fermè annos, quis non videat, quantum " creuerit cultus nominis Christi? præsertim, posteaquam multi eorum " Christiani facti sunt, qui tanquam vera illa diuinatione reuocabantur à fide, " eamque completo eodem annorum numero inanem irridendamque viderunt. Itaque solidissimè et potentissimè premit D. Chrisostomus, vt " priùs Gentiles, ita nunc Iudæos, et in vtrisque Hæreticos cùm modernos, tum omnes, qui, vt locum inueniant suis nouis Euangelijs & nouis Ecclesijs, dicunt, Ecclesiam Christi siue aliquo tempore, siue aliquot seculis aut perijsse, aut euanuisse. Sic igitur eos omnes verbis Gamalielis, & factis ipsis, refellit pugnans hinc pro Christi Deitate Chrysostomus: Experi- " mentum, inquit (Gamaliel,) cepistis à Iuda & Theuda, fore vt quicquid " ex hominibus sit dissoluatur. Itaque & hic qui ab istis prædicatur, si talis " 

*Act. 5.*

*August. de Ciuit. Dei lib. 18. ca. 53. 54.*

*Petrus.*

est quales

„ est quales fuerunt illi, nec diuina potentia peragit omnia, expectate paulisper, & ipse rerum euentus vobis faciet fidem: ex ipso fine certum cognoscetis, vtrum hic sit impostor, vt dicitis, ac legis transgressor, an Deus vniuersa temperans, ineffabilique potentia res mortalium dispensans moderansque. Quod dico, (inquit Chrysostomus,) factum est: Expectarunt; & ex ipsis factis declarata est diuina & inexpugnabilis potentia. Quod iam sequitur in Chrysostomo, plenum sapientia, & a tota multitudine τῶν ἀθέων, & ἀχρίστων (quorum etiam hic curam ago) ipsorúmque Hæreticorum, contra quos perinde valet, attentissimè, si perire in æternum nolunt, considerandum, præterire nullo modo possum:

*Ratio de Seductoribus tēpore Christi.*

Atque hoc inuentum, (inquit Chrysostomus,) quod ad decipiendos plurimos inuentum erat, retortum est in caput Diaboli. Nam quum videret Christum aduenisse, volens illius obscurare aduentum, submisit „ deceptores aliquot, (vt Iudam & Theudam) quò videlicet & ille vnus „ quispiam ex eorum numero putaretur. Quodque de Cruce fecit, procurans vt duo Latrones cum illo crucifigerentur: idem fecit de illius Aduentu, studens veritatem admixto mendacio obscurare. Verùm nec illic „ præualuit, nec hîc; quin magis hoc ipsum potentiam Christi declarauit. „ Alioqui dic mihi, quid est in causa, vt quum tres fuerint crucifixi eodem „ loco, eodem tempore, sub ijsdem iudicibus, illi sileantur, hic solus adore„ tur? Rursus quam ob rem tandem quum plures nouam viuendi rationem „ induxerint, ac discipulos habuerint, illorum ne nomen quidem hodie no„ tum sit, hic per omnes mundi plagas colatur? Res enim potissimum elu„ cescunt ex collatione. Confer ista mihi ô Iudæe, ac disce veritatis ex„ cellentiam. Quis impostor tot Ecclesias toto terrarum Orbe parauit? „ Quis ab extremis ad extrema mundi cultum suum protulit? Quis omnes „ subiectos habuit: idque quum essent innumera obstacula? Nemo sanè. An „ non igitur perspicuum est, Christum non esse impostorem, sed sospita„ torem, sed beneficum, sed curatorem, sed principem vitæ nostræ? Reliqua abrumpo, quia video me prolixum fieri, & Lectorem precor ipsos memoratos libros S. Chrysostomi legere, sicut & cæterorum Patrum libros specialiter contra Paganos & Iudæos pro Christo conscriptos. Nec mihi credat, nisi perspiciat, plurima argumenta quæ ibi pro Christo ipso, contra illos infideles inueniet, eadem nostræ quoque nunc causæ contra Protestantes pariter inseruire: (vt in hoc libro, Christo iuuante, magis adhuc clarebit) tam intima est Religio nostra, ab istis nunc deserta, Christo ipsi; & tam vicini sunt Protestantes (quos ego propterea magis apostatas quàm hæreticos iudicare soleo) Paganis & Iudæis Christi ipsius coniuratis hostibus.

*Latrones vna crucifixi. Ioan. 19.*

*Vide infra Moti. 51.*

hostibus. Eant igitur viri scilicet Christianissimi ; & inimicis Christi se iungentes, huic Motiuo respondere conentur ; dicantque pro Ethnicis & Iudæis, non mihi, sed D. Chrysostomo, hanc eius demonstrationem non demonstrare Diuinitatem Christi. non enim Ecclesiam Christi fuisse inuictam ac perennem ; sed contrà his mille annis eam in medio non fuisse ; imò nec ipso tempore, quo Chrysostomus hæc disseruit, extitisse. Si enim vel id concedant, Ecclesiam Christi fuisse quæ vel D. Chrysostomi temporibus superfuerat, nouerunt optimè, consequens inde esse, vt partem Lutheri, seu Caluini, seu cuiusuis alterius pseudomagistri, non esse Ecclesiam Christi similiter fateantur : quippe quæ partes non magis cum Ecclesia in qua erat Chrysostomus, quàm cum hac in qua sumus nos ( quæ eadem prorsus est ) conueniunt. Sed quid dixi, vt non mihi, sed D. Chrysostomo hæc respondeant ? Quin potiùs dico, vt neque mihi, neque D. Chrysostomo, sed ipsi Christo respondeant, quod cùm nouisset Chrysostomus ( sicut omnes norunt ) ipsos Ethnicos & Iudæos respondere non posse, tam eos confidenter in verbis superioribus prouocauit. Respondeant igitur Hæretici id quod superat omnem blasphemiam, Christum ipsum esse mendacem, & prophetiam eius esse pseudoprophetiam, qua dixit : Aedificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Quid enim aliud desiderarent Iudæi & Gentiles, vt falsum hîc prædictum esse conuincerent, quàm vt docere possent ( quod istos dicere non pudet ) Ecclesiam Christi multo amplius quàm mille annis penitus non apparuisse ? Consulant melius, hortor & rogo, saluti suæ, & credant oculis suis : vel si duces eorum prorsus deplorati sint, & à Christo Domino planè derelicti propter tam innumerabiles oues eius, quas pretio tam magno redemit, per ipsos rursus ab Ouili separatas, & Diabolo ac inferno mactatas: tamen qui ab eis falsissima veritatis specie decipiuntur, consulant saluti suæ, & credant oculis suis : sicut non modò nos, verumetiam Pagani ipsi & Iudæi, licèt Christo perfidi, credunt oculis suis, quòd Ecclesia Christi vsque à primo eiusdem initio semper existit, sic etiam perstringens eorum oculos, vt nihil magis optarent, quàm eam de medio tolli. nullum enim argumentum vident magis idoneum ad Deitatem Christi comprobandam, sicut induximus hîc Chrysostomum euidentissimè demonstrantem: vt videant omnes, se, dum per Hæreticos ab Ecclesia abducuntur, ab ipso abduci Christo.

*Matth. 16.*

*Oculi testes Ecclesiæ etiamnum superstitis.*

Possem ex alijs auctoribus antiquissimis & celeberrimis proferre, qualia protuli ex Chrysostomo. Sed omnes animaduertunt, me in istis

non auctoritate Chrysostomi, sed ipsarum rerum euidentia pugnare atque inniti. Erit tamen operæpretium, si Catholici docti, qui ista tractabunt apud populum, vel qui priuatim per ista laborabunt charos suos eripere ab erroribus, notent sibi etiam è cæteris Patribus similia, qualia multa passim occurrent. Obseruabunt, inquam, eos per Ecclesiam probare Christum Deum, sicut & per alia multa quæ nos nunc contra Hæreticos defensamus. eademque argumenta intelligent, non auctoribus (vt dixi. quamquam id non præfracto satis sit) sed rebus ipsis esse firmata. Exempli gratia, adhuc ex vno Eusebio qui tempore Constantini Magni primi Christiani Imperatoris, & Niceni primi generalis Concilij vixit: diuina Christi potentia probata per fundatas ab ipso & latissimè propagatas Ecclesias.

*Eus. Orat. de Laud. Constantini, prope finem.*

Quòd si alia plura argumenta, (inquit,) certiora de illis rebus desideres, ea non verbis, sed rebus ipsis confirmata accipito. Mentis tuæ oculos aperi, rationes quasi fores patefacito: ipse tuum ipsius assensum admodum sustinens, tecum ratiocinare: tu teipsum interroga, & rerum naturam animo peruestigans, tanquam ab altero ita sciscitare:

" Quis vnquam ab omni seculorum memoria, aut Rex, aut Princeps, " aut Philosophus, aut Legislator, aut Propheta, seu Græcus, seu Barbarus " ille fuerit, tantum virtutis decus est consecutus, non dicam post mortem, " sed dum adhuc viueret, spiritumque duceret, multumque valeret po- " tentia: vt ipsius nomen ad omnium hominum aures, qui in terris dege- " bant ætatem, permanaret, inque omnium ore ac sermone versaretur? " Nemo certè istud, nisi vnus & solus Seruator noster post victoriam à " morte reportatam præstitit: Qui quidem & Discipulis suis hoc dixerat, & idem reuera expleuit: nimirum, Euntes docete omnes gentes in no- " mine meo. Quique etiam prædixerat, proque certo præstituerat, suum Euangelium prædicandum fore in vniuerso mundo, in testimonium " omnibus gentibus. Quod vt verbis prædixerat, sic reipsa perfecit. Nam " haud ita multo post, totus orbis terrarum eius verbo & doctrina comple- " tus fuit. Quid igitur habes tu, qui nos insectaris, quod huic respondeas? " præsertim cùm testimonium quod oculis cernitur, omni alia ratione, quæ " poterit afferri, facilè præponderet? Sed tempus est, vt ad aliud iam Motiuum transeamus.

*Matth. 28.* *Matth. 24.*

MOTI-

## MOTIVVM TERTIVM.

### *Quòd nos nunquam de Ecclesia exiuimus, Protestantes autem exierunt.*

ECCE igitur in proximo hoc Motiuo alia euidentissima, & (vt ita dicam) ad oculum demonstratio, quòd nos quidem in Ecclesia hodieque simus, Protestantes autem extra Ecclesiam: quia Protestantes (sicut notum & manifestum est) de nobis exierunt: nos autem de alia quauis Christianorum societate antiquiore non item exiuimus. Est (inquam) clarum ac confessum, societatem seu Ecclesiam nostrã antiquiorem esse hac noua societate Protestantium. Clarum item & confessum est, primos Protestãtes fuisse prius de Ecclesia nostra; adeoque Lutherum, Oecolampadium, & alios eorum Magistros ac duces plærosque de nostris etiam Monachis extitisse. Quod quidem cum fuissent primùm, eosdem postea tum à Monachorum nostrorum ordine, tum ab Ecclesia nostra recessisse; & sic nouam istam partem, seu partes Protestantium scorsùm constituisse, clarum etiam & in confesso est. Verùm Ecclesiam rursum nostram ab alijs vllis antiquioribus Christianis similiter exiuisse, & spretis Episcopis cæterisque Superioribus suis ordinarijs nouam quampiam erexisse vnquam factionem, demonstrare nemo potest. Aut euoluant Protestantes Historias et alia Scripta omnia, et legant nobis, quo tempore, quo loco, quo authore exiuimus: sicut nos illis non ex scriptis petitum, sed digito demonstramus & locum, & tempus, & auctorem Separationis ipsorum. Quòd si tota eorum (& nominatim Magdeburgensium Centurionum) diligentia simile quid in omni Antiquitate de nobis reperire vel obseruare potuisset, quis dubitat, quin iampridem protulissent? Proferant saltem pro Separatione sua exemplum aliquorum, qui similiter ab ijs qui intus manserunt antiquioribus Christianis, exierunt, & admoniti redire pertinaciter abnuerunt, qui tamen schismatici non fuerunt. Ecce, nos semel intus in Ecclesia fuimus, vt nominatim de Romanis (quibuscum nos communicamus) Sacra Apostolicorum Actuum, & Paulinæ ad Romanos Epistolæ Scriptura testatur. Semel, inquam, intus fuimus: Et nunquam exiuimus: Et Protestantes de nobis exierunt: Ergo nos intus adhuc sumus, & Protestantes extrà sunt; et nos Ecclesiam habemus, illi autem schismatici sunt: sicut omnes alij qui vnquam similiter

*Romani.* *Act. 28.* *Rom. 1.*

exierunt, similiter schismatici extiterunt. Estne aliquis, qui euidentiorem demonstrationem clarioremque desideret? Sic Nouatianos B. Cyprianus, sic Donatistas S. Optatus & S. Augustinus, sic alios alij schismatis conuicerunt: quia nimirum de Ecclesia recesserunt: Se autem cum suis intus esse ostenderunt, quia semper in vnitate manserunt. Vocarunt autem Vnitatem Ecclesiæ, vt si vnitatem dicas Arboris (cui & Scripturæ Ecclesiam comparant) quæ ab vna primùm radice prognata, multos postea ramos progerminat, qui in eadem vsque radice permaneant. Si qui autem rami à radice separentur, id instar schismatis esse. Sic enim Ecclesia incipiens, quoad locum quidem, ab Hierusalem, sed quoad caput & radicem vnitatis à Cathedra seu Episcopatu D. Petri Principis Apostolorum, fructificat deinde, & crescit per omnes gentes, vsque ad vltimos fines terræ, idque omnibus diebus vsque ad consummationem seculi: plerisque ramis semper omni tempore radici cohærentibus, ideoque in vnitate perseuerantibus; licet alij varijs se tẽporibus à radice ad suam ipsorũ perditionem separent, à salutari recedentes vnitate, & schismata condentes pestifera atque sacrilega. Quia verò totum quod in Ecclesia agitur, aut Doctrina est, aut Religio; & Doctrinæ locus est Cathedra; Religionis verò, Altare: consueuerunt post Apostolos sancti Patres de Schismaticis dicere, quòd aliam Cathedram, (&) aliud Altare, (seu) Cathedram contra Cathedram, (&) Altare contra Altare constituunt. quia nimirum Ecclesiæ Doctoribus, atque Presbyteris non communicant; sed ab illis se nefariè separantes, seorsum in alijs locis docent, atque sacrificant. Vndè est è contrario verbum illud, quod nos Deo inter Sacrificandum dicimus, Communicantes (locum Sacerdotes norunt) vnica quidem voce, sed plenissima fiduciæ, inde certissimam spem habentes, cõmendari plurimùm Deo quod agimus, quoniam in vnitate sumus. Atque hoc profectò eiusmodi est, quod (vt fateor) protestantibus imponere verè non possumus, Sacrificare eos in alijs Altaribus, vel in alijs Cathedris sedere docentes. Neque enim vel Altaria, id est, sacrificia, vel Cathedras, id est, Episcopos habent. Non solùm enim Ecclesiæ Altare, & Ecclesiæ Cathedram, vt Schismatici reliquerunt; verumetiam omnino Altare, & omnino Cathedram, propemodum vt Apostatæ, in totum ac simpliciter deseruerunt. de qua re infrà commodiore loco plura dicam. Nunc ad eorũ manifestandum Schisma sufficit, quòd à nobis qui semper ab initio intus sumus, recedentes, Sacrificijs & Episcopis nostris non communicant, sed seorsum sibi mensas contra Altare Ecclesiæ, & seorsum sibi Doctores Laicos contra Episcopos Ecclesiæ, nouo & inaudito more constituerunt.

*Vnitas Ecclesiæ quid? Matth. 13. Io. 15. Rom. 11.*

*Matth. 28.*

*Cathedra, & Altare. Can. Apost. 30.*

*Communicantes.*

*Protestãtes excepti.*

*Moti. 22. num. 11. Moti. 23. A Moti. 24.*

Quan-

Quanquam autem hæc quæ dixi de intus manentibus,& de foris exeuntibus,sint ipsa per se clarissima;& cæcus etiã quiuis videre inde possit,nostrã esse Ecclesiam,& non Protestãtium (quo ego nomine,vt semel admoneã, omnes huius tẽpestatis sectas cõprehendo:) tamen rebus euidẽtissimis lucẽ (quã & ipsi in omnibus flagitant,quasi oculos ad eam,si adferatur,nõ clausuri) Sacræ quoque Scripturæ iungamus. Illa igitur etiam,non aliam vnquã agnoscens Ecclesiam nisi visibilem & perennem,sicut eam visibiliter incipientem ab Hierusalem,& inde visibiliter crescentẽ in omnes Gẽtes apertè describit,sic & de ea quasi visibili quosdam interdũ visibiliter exire demonstrat, eosdemque Exeuntes diligentissimè obseruandos cauendosque proponit. Ex nobis prodierunt (inquit B.Ioannes Apostolus) sed non erant ex nobis: nam si fuissent, ex nobis, permansissent vtique nobiscum: sed vt manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis. (Et iterum:) Charissimi,nolite omni spiritui credere,sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. (Rursum:) Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet. (Et B. Paulus Apostolus: Discedent quidam à fide.non autem,Discedent omnes à fide. id enim nusquam legunt Hæretici. A quo & hoc ipsum habemus verbis expressum,quòd quosdam dicimus intus esse,quosdam foris(quemadmodum & sæpè propterea Domui comparatur Ecclesia.) Quid enim mihi (inquit) de ijs qui foris sunt (de Paganis, qui nunquam fuerunt intus) iudicare? Nonne de ijs qui intus sunt vos iudicatis? nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis. (Et alibi:) In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: (Et,) Honestè ambulate ad eos qui foris sunt. (Et,) Testimonium bonũ habere ab ijs qui foris sunt. (Et idem rursus de Hæreticis:) Excludere (inquit) vos volunt, vt illos æmulemini. (Vnde & alios hortatur dicens:) Non deserentes collectionẽ nostrã, sicut consuetudinis est quibusdam. (De quibus etiam B. Iudas Apostolus,acerrimè in eos inuectus,ait inter cætera:) Hi sunt qui segregant semetipsos,&c.effusi sunt. contradictione Core perierunt,&c.arbores bis mortuæ,eradicatæ,&c.Item Apostoli omnes:) Audiuimus, quia quidam ex nobis exeuntes,turbauerũt vos verbis,euertẽtes animas vestras.(Et Saluator ipse similiter:)Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest fructũ ferre à semetipso, nisi mãserit in vite:sic nec vos nisi in me mãseritis.Ego sum vitis,vos palmites, &c.Si quis in me nõ mãserit,mittetur foras sicut palmes,& arescet,& colligent eum,& in ignem mittẽt,& ardet,&c. Quẽadmodũ autem hoc in loco Ecclesiã suã Arbori cõparat,& exeũtes istos palmitibus in vite nõ manentibus; ita alibi eam semper vsque ad cõsummationẽ seculi similem esse dicit

1. Io. 2. — 1. Io. 4. — 2. Io. — 1. Tim. 4. — 1. Cor. 5. — Colos. 4. — 1. Thes. 4. — 1. Tim. 3. — Gal. 4. — Heb. 10. — Ep. Iudæ. — Act. 15. — Io. 15. — Matth. 13.

„ Sagenæ missæ in mare, et ex omni genere congreganti, pisces videlicet et bonos et malos. quorum vniuersalem quidem separationem non futuram ante consummationem seculi, et tunc per Angelos faciendam: sed tamen etiam interim, concludente Petro piscium multitudinem copiosam, fieri „ per aliquos malos schismata, secundum illud, Rumpebatur autem rete „ eorum. Electos nihilominus seu saluandos omnes (vt suprà dixit B. Ioan- „ nes, Si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum) ab hoc scelere alienos fore, secundum illud, Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in „ terram, plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete. Eôdem pertinet similitudo etiam Stellarum de cœlo cadentium, quâ B. Ioanni in Apocalypsi Exeuntes isti sunt ostensi. Et stellæ, (inquit,) de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cùm à vento magno mouetur. (Et rursum:) Cecidit „ de cœlo stella magna ardens tanquam facula: & cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum. (irruit nimirum in libros Patrum, & Scripturas sanctas, ad corrumpendum et deprauandum omnia.) Et no- „ men stellæ dicitur Absinthium, & facta est tertia pars aquarum in absin- „ thium: & multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. (Vnde S. Petrus salubriter præmonuit omnes, dicens,) Indoctos et insta- „ biles deprauare sapientissimas Paulinas epistolas, sicut et cæteras Scriptu- „ ras, ad suam ipsorum perditionem. Quare sicut à certissima animarum perditione, ita ab hac Exeundi instabilitate caueamus, memores etiam illius in Apocalypsi visionis, qua B. Ioannes iussus est, vitam ac salutem illis solis qui in vnitate manent, et intus adorant, polliceri: illis autem qui foras exeunt, et foris adorant, denunciare, quòd pars eorum cum infidelibus in tenebris exterioribus sit futura. Surge, (inquit,) & metire tem- „ plum Dei et altare, et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris „ templum, eijce foras: et ne metiaris illud, quoniam datum est Gentibus. (iuxta illud:) Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus: (imò „ sicut ipse, de quo Saluator ait:) Ille in veritate non stetit. Nam et dæmones ipsos, propter cadendi seu exeundi similitudinem, in exemplum Schismaticorum duo Apostoli, Petrus & Iudas, assumunt. Angelos, „ (inquit S. Iudas,) qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt „ suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub cali- „ gine reseruauit.

Luc. 5. Io. 21. Apoc. 6. Apoc. 8. 2. Pet. 3. Apoc. 11. Matth. 18. Io. 8. 2. Pet. 2. Iud. ep.

Iam verò si è veteri pariter Testamento repetere velim exempla exeuntium ab vnitate, & externa sibi altaria foris erigentium, quàm sunt cuncta propter Diuinam grauissimam vindictam terroris & horroris plena!

Vnum

Vnum Ieroboam, etsi breuitati studeo, tamen præterire non possum. Cùm in typum huius de qua loquimur, vnitatis, instituisset Deus vnicum altare in Ierusalem, vbi sacrificarent omnes; & Sacerdotes continua Successione descendentes ab Aaron & Leui, qui omnium ibidem offerrent sacrificia: Ieroboam dominandi libidine cuncta iudicans immutanda, prudenti quodam, vt putabat, sed, vt res erat, sacrilego schismaticoque consilio, duo alia in Bethel & Dan erexit altaria, quibus & Sacerdotes fecit de extremis populi, qui non erant de filijs Leui. Audiat hæc cum cæteris Protestantibus nominatim Anglia mea, pro qua tristitia mihi specialis est & continuus dolor cordi meo; & nouus ibi Ieroboam, noui regnatores, in veteri Ieroboam se quæso patienter agnoscant, et quid sceleris ac sacrilegij fecerint, recordentur. tanto vtique plus etiam quàm ille, quanto omnium consensu sceleratius est, veram vnitatem, verum Altare, veros sacerdotes Christi et Ecclesiæ, quàm eorum typos Mosaicos violare. Audiant igitur nostri; quid rex Iuda Abia filius Roboam, Ieroboam regi Israël coràm tunc obiecerit. quod nos idem veriùs (quia in typo nostri gestum est) absentes nostris obijcimus. Stetit, (inquit,) Abia super montem Semeron, qui erat in Ephráim, et ait: Audi Ieroboam, et omnis Israël. Num ignoratis, quòd Dominus Deus Israël dederit regnum Dauid super Israël in sempiternum, ipsi et filijs eius in pactum salis? (Et surrexit Ieroboam filius Nabat, seruus Salomonis filij Dauid, et rebellauit contra dominum suum. Congregatique sunt ad eum viri vanissimi, et filij Belial: et præualuerunt contra Roboam filium Salomonis: porro Roboam erat rudis, et corde pauido, nec potuit resistere eis.) Nunc ergo vos dicitis, quòd resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios Dauid: habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos quos fecit vobis Ieroboam in Deos. Et eiecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Leuitas: et fecistis vobis sacerdotes, etc. Noster autem Dominus Deus est, quem non relinquimus: Sacerdotesque ministrant Domino de filijs Aaron: et Leuitæ sunt in ordine suo. Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies manè et vesperè: et thymiama iuxta legis præcepta confectum: et proponuntur Panes in mensa mundissima: estque apud nos Candelabrum aureum, et lucernæ eius, vt accendantur semper ad vesperam. Nos quippe custodimus præcepta Domini Dei nostri: quem vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et Sacerdotes eius, qui clangunt tubis, et resonant contra vos. filij Israël nolite pugnare contra Dominum Deum Patrum vestrorum, quia non vobis expedit. Audiant etiam quid Propheta Dei initio Schismatis contra ipsum Altare

3. Reg. 12.

2. Par. 13.

3. Reg. 13. Altare schismaticum dixerit: Et ecce, (inquit,) Vir Dei venit de Iuda in
„ sermone Domini in Bethel, Ieroboam stante super altare, & thus iaciente.
„ Et exclamauit contra altare in sermone Domini,& ait: Altare, altare,hæc
„ dicit Dominus. Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine; & im-
„ molabit super te sacerdotes Excelsorum,qui nunc in te thura succendunt,
„ & ossa hominum super te incendet. Quod ita post trecentos demum,&
eo amplius,annos factum narratur 4. Reg. 23. Sed & audiant Sacerdotes,
quid tunc Sacerdotes Domini fecerint: an nimirum sic amauerint lac &
lanam, vt (quemadmodum multi nostrorum impijssimè fecerunt & fa-
ciunt) se à ministerio Altaris Domini ad ministerium Altaris Ieroboam
2. Par. 11. traduci permiserint. Roboã (inquit) imperauit super Iudam & Ben-iamin.
„ Sacerdotes autem & Leuitæ qui erant in vniuerso Israël (sub Ieroboam,)
„ venerunt ad eum (id est, ad Roboam) de cunctis sedibus suis, relinquen-
„ tes suburbana,& possessiones suas, & transeuntes ad Iudam,& Ierusalem:
„ eò quòd abiecisset eos Ieroboam, ne sacerdotio Domini fungerentur. Qui
„ constituit sibi sacerdotes, &c. (Adeoque & Laici ipsi audiant, quid in illo
Ibidem. typico Schismate Laici quoque fecerunt:) Sed & de cunctis tribubus If-
„ raël, quicumque dederant cor suum vt quærerent Dominũ Deum Israël,
„ venerunt in Ierusalem ad immolandũ victimas suas coram Domino Deo
„ Patrum suorum. (Quorum exemplum ducentis postea annis, durante
vsque Schismate, secutus Tobias, plurimùm ob id laudatur:) Cum esset
Tob. 1. (inquit) iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in
„ opere. Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboam fe-
„ cerat rex Israël, hic solus fugiebat consortia omnium: & pergebat in Ieru-
„ salem ad Templum Domini, & ibi adorabat Dominũ Deum Israël, omnia
„ primitiua sua & decimas suas fideliter offerens, ita vt in tertio anno prose-
„ lytis & aduenis ministraret omnem decimationem. Hæc & his similia se-
„ cundum legem Dei puerulus obseruabat.

Iam quomodo Antiquissimi Patres ex his [a] similibusque Scripturis Locum hunc de Exeuntibus tractauerint; inde omnes qui exirent, Schismatis arguentes; sibi autem qui in vnitate manserunt, Ecclesiam vindicantes: operæpretium est videre. Imprimis autem D. Cyprianus, circa annum Domini ducentesimum & quinquagesimum, per omnia ferè Scripta sua tractat hunc Locum, ostendens, Nouatum Ecclesiæ suæ Carthaginensis tunc presbyterum esse Schismaticum, cum Nouatiano presbytero Ecclesiæ Romanæ, & alijs omnibus eorum sequacibus, Nouatianis dictis; propterea quòd de vnitate Eccesiæ exijssent. Contra quos propterea Librum suum scripsit, qui de vnitate Ecclesiæ nuncupatur, qui &

[a] Cant. 1. Exi. Aug. de Pastor. ca. 15. & Epist. 48. Cornel. Epist. 1. 10 v. Conc. Damasc. Pontifical. in Fabiano, & in Cornelio.

contra

contra omnes Exeuntes perinde valet, & valebit semper: estque ob eam causam, etiam hoc tempore, vtilissimæ lectionis. Nimiæ prolixitatis metus non sinit me nisi pauca citare: reliqua omnia Lector in ipso Auctore videat. Sic ait inter cætera: Videns Inimicus idola derelicta, & per nimium Credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitauit nouam fraudem, vt sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos. Hæreses inuenit & Schismata, quibus subuerteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet vnitatem. Quos detinere non potest in viæ veteris cæcitate circumscribit, & decipit noui itineris errore. Rapit de ipsa Ecclesia homines, & dum sibi appropinquasse iam lumini, atque euasisse sæculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit, &c. Deinde mali huius causam aperit, eam ipsam qua de in hoc Motiuo agimus: Hoc eò fit, fratres dilectissimi, dum ad veritatis Originem non reditur, nec Caput quæritur, nec Magistri cælestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. (Quæ tandem probatio tam facilis, vt tractatu longo non sit opus?) Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico (inquit) quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo Ecclesiam meã, & portæ inferorũ non vincent eam. Et tibi dabo claues Regni cælorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Et iterum eidem post Resurrectionem suã dicit: Pasce oues meas. Super illum vnũ ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oues suas. Et quamuis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum. Si cui remiseritis peccata, remittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur: tamen vt vnitatem manifestaret, vnam Cathedram constituit, & Vnitatis eiusdem Originem ab vno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis: sed exordium ab vnitate proficiscitur, Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & Cathedra vna monstretur. Et Pastores sunt omnes: sed grex vnus ostẽditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur, &c. Hanc Ecclesiæ Vnitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? qui Ecclesiæ renititur & resistit; qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? &c. Quam vnitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maximè Episcopi qui in Ecclesia præsidemus, vt Episcopatũ quoque ipsum vnũ atque indiuisum probemus. Nemo fallat, &c. Episcopatus vnus est: cuius à singulis in solidũ pars tene-

*Cyp. de vn. Ec. num. 2.*

*Schismatũ origo.*

3.

*Matth. 16.*

*Ioan. 21.*

*Ioan. 20.*

*Vna Cathedra, etiam tempore Cypriani.*

*Episcopis quanti Cathedra Petri.*

(ita scilicet, vt in vno loco, quemadmodum paulò post dicit, non sint plures Episcopi, sicuti Romæ tunc Nouatianus sedit contra Cornelium.)

4. Ecclesia quoque vna est: quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, &c. vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater, &c. Hæc nos Deo seruat, hæc filios Regno quos generauit, assignat. Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ iungitur, à promissis Ecclesiæ separatur. Nec perueniet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiã Christi. Alienus est, profanus est, hostis est. Habere iam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem, &c.

5. Monet ipse in Euangelio suo, & docet dicens: Et erit vnus grex, & vnus Pastor. Et esse posse in vno loco aliquis existimat aut multos pastores, aut plures greges? &c. *Ioan. 10.*

6. Gratulandum est, cùm tales de Ecclesia separantur, &c. Nemo existimet, bonos de Ecclesia posse discedere. Triticum non rapit ventus, &c. inanes paleæ tempestate iactantur, &c. Hos execratur & percutit Ioannes Apostolus dicens: Ex nobis exierunt, &c. Hinc hæreses frequenter factæ sunt, & fiunt: dum peruersa mens non habet pacem, dum perfidia discordans non tenet vnitatem, &c. (Mox & de eorum contrarijs Cathedris, quas extrà positi sibi collocant, hæc subiungit:) *1. Io. 2. Hæreses ex Schismate.*

7. Hi sunt qui se vltrò apud temerarios conuenas sine diuina dispositione præficiunt, qui se Præpositos sine vlla Ordinationis lege constituunt, qui nemine episcopatum dante, episcopi sibi nomen assumunt: quos designat in Psalmis Spiritus sanctus, sedentes in pestilentiæ cathedra, &c. Non enim nos ab illis, sed illi a nobis recesserunt, &c. *Psalm. 1.*

9. An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus Sacerdotes Christi facit? qui se a Cleri eius & plebis societate secernit? &c. hostis Altaris, aduersum Sacrificium Christi rebellis, &c. contemptis Episcopis, & Dei Sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare, precem alteram illicitis vocibus facere, &c.

10. Quicquid à matrice discesserit, seorsum viuere & spirare non poterit, substantiam salutis amittit, &c.

Similia in Epistolis quoque sæpissimè contra eosdem Nouatianos inculcat. vt epist. 40. de cuiusdam presbyteri Nouatiani nomine Felicissimi separato conuenticulo in quodam monte agens, simul & causam Schismatis aperiens, eam in qua cum Nouatianis (sicut in alijs cum alijs antiquis Hæreticis) Protestantes conueniunt: Nunc (inquit) ad ruinam salutis inducitur, &c. vt post culpam criminis tollatur & pœnitentia, nec per episcopos & sacerdotes Domino satisfiat; sed relictis Domini sacerdotibus contra Euangelicam disciplinam noua traditio sacrilegæ institutionis exurgat, &c. Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut *Vt Epist. 38. Cyp. Epist. 40. Protestãtes Nouatiani abstulitam pœnitẽtiam sacerdotalẽ seu sacramentalem.*

nouum

nouum sacerdotium fieri, præter vnum Altare, & vnum sacerdotium, non " potest. Quisquis alibi collegerit, spargit. Adulterum est, impium est, sa- " crilegum est, quodcumque humano furore instituitur, vt dispositio diuina " violetur. Procul ab huiusmodi hominum contagione discedite, &c. " (Vnde & Epist. 64. ait:) Nec Ecclesiam Catholicam (quæ vna & sola est à Domino constituta) derelinquant lapsi; sed satisfactionibus immorentur, " &c. Ergo contumaces, & Deum non timentes, & ab Ecclesia in totum " recedentes, nemo comitetur. Quos homines (Exeuntes dico ab Ecclesia) non solùm aduersarios, & hostes, & Christi Ecclesiam dissipantes, verum- " etiam sæpissimè Apostatas & Desertores vocat. admonetque valde salubri- " ter, non curandum quid quisque doceat, si foris doceat. eo enim ipso quòd foris est, cauendum & contemnendum esse, quantuscumque & qualis- cumque esse videatur. Sunt autem in hoc genere elegantissima, quæ in varijs Epistolis scribit de schismatica ordinatione ipsius Nouatiani in Ec- clesia Romana contra legitimum Episcopum tunc Cornelium. Nec pu- tetis (inquit) sic vos Euangelium Christi asserere, dum vosmetipsos à Christi grege & ab eius pace & concordia separatis, &c. Nam cum vnani- " mitas & concordia nostra scindi omnino non debeat; quia nos Ecclesia " derelicta foras exire, & ad vos venire non possumus, vt vos magis ad Ec- " clesiam matrem, & ad nostram fraternitatem reuertamini, quibus possu- " mus hortamentis petimus & rogamus. (Item in alia Epistola:) Factus est Cornelius episcopus, etc. cùm Fabiani locus, id est, cùm locus Petri et " gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret. quo occupato de Dei voluntate, " atque omnium nostrum consensione firmato; quisquis iam episcopus fieri " voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat ecclesiasticam ordinationem, qui " Ecclesiæ non tenet vnitatem; quisquis ille fuerit, multum de se licèt " iactans, & sibi plurimum vindicans, profanus est, alienus est, foris est. Et " cùm post primum secundus esse non possit, quisquis post vnum qui solus " esse debeat, factus est, non iam secundus ille, sed nullus est, &c. Nisi si episcopus tibi videtur, qui episcopo in Ecclesia à sedecim coëpiscopis facto " (nimirum Cornelio,) adulter atque extraneus episcopus fieri à desertori- " bus per ambitum nititur: Et cùm sit à Christo vna Ecclesia per totum " mundum in multa membra diuisa, item Episcopatus vnus, episcoporum " multorum concordi numerositate diffusus, ille (Nouatianus) post Dei " traditionem, post connexam & vbique coniunctam catholicæ Ecclesiæ " vnitatem, humanam conetur Ecclesiam facere, & per plurimas ciuitates " nouos Apostolicos suos mittat, vt quædam recentia institutionis suæ fun- " damenta constituat; cumque iampridem per omnes prouincias & vrbes "

Cyp. Epist. 64.

Epist. 52. n. 3. 9.

n. 7.

Epist. 41. 42 76.

Cyp. Epist. 44.

Epist. 52. n. 3.

n. 7.

„ ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſura
„ probati, in perſecutione proſcripti, ille ſuper eos creare alios pſeudoëpiſco-
„ pos audeat. Quaſi poſſit aut totum orbem noui conatus obſtinatione per-
„ agere, aut eccleſiaſtici corporis compaginem diſcordiæ ſuæ ſeminatione
reſcindere: neſciens Schiſmaticos ſemper inter initio feruere, incrementa
verò habere non poſſe, nec augere quod illicitè cœperint, ſed ſtatim cum
praua ſua æmulatione deficere. Epiſcopatum autem tenere non poſſet,
„ etiamſi epiſcopus priùs factus, à coëpiſcoporum ſuorum corpore & ab
„ Eccleſiæ vnitate deſciſceret, &c.

*Schiſmaticorum conatus vanus.*

Quæ omnia à me ex ſcriptis viri antiquiſſimi atque eloquentiſſimi, & glorioſiſſimi martyris, verbis pluribus proferuntur, quia noſtrorum hac tempeſtate Proteſtantium conatus ſacrilegos & ridiculos æquè retundunt. Quis enim non videt, eos etiam ab Eccleſia recedentes, in quibus poſſunt locis cathedras contra Cathedras collocare (quod tamen ſcio tam propriè non dici niſi de Schiſmate in Eccleſia Romana contingente) & ſuper catholicos epiſcopos adhuc viuentes, alios pſeudoëpiſcopos, non ſolùm quia ſchiſmaticos, ſed etiam quia merè laicos, vel (vt multum) presbyteros, ordinare? licèt multo minore ſpe, & frigidiore ac ſegniore conatu (quam vllæ vnquam fecerint grandiores Hæreſes) idem per totum Orbem per nouos aliquos Apoſtolos peragendi: cùm & ipſi, quantumcumque inter initia ferbuerint, iam vana ſua conamina, licet cæci ſint, demum cernentes, ſatis vtcunque refrixerint. Det illis Deus & ſeriò aliquando reſipiſcere, & vnde exierunt, redire cum plebibus quas rapuerunt. Fruſtrà enim dicunt, apud ſe Eccleſiam eſſe, cùm exierint; nec nos vnquam facient hæreticos, qui Eccleſiæ vnius caput & radicem tenemus. Quod enim illis ſui temporis Schiſmaticis Cyprianus de eorum principe Nouatiano iuſtiſſimè dicit, id omnes facilè animaduertunt à nobis multo iuſtius Proteſtantibus de eorum Luthero & Caluino dici. Oſtendant (inquit) & doceant, Nouatianum in Eccleſia eſſe, aut Eccleſiæ præſi-
„ dere. Eccleſia enim vna eſt; quæ vna & intus eſſe & foris non poteſt.
„ Si enim apud Nouatianum eſt, apud Cornelium non fuit. Si verò apud
„ Cornelium fuit, qui Fabiano epiſcopo legitima ordinatione ſucceſſit, &c.
„ Nouatianus in Eccleſia non eſt, nec epiſcopus computari poteſt, qui
„ Euangelica & Apoſtolica traditione contempta, nemini ſuccedens, à ſe-
„ ipſo ortus eſt. Habere namque aut tenere Eccleſiam nullo modo poteſt,
qui ordinatus in Eccleſia non eſt. foris enim non eſt Eccleſia, &c. Et
„ erit, (inquit) vnus grex, & vnus paſtor. Si autem grex vnus eſt, quomo-
„ do poteſt gregi annumerari, qui in numero gregis non eſt? aut Paſtor
haberi:

*Cyp. Epiſt. 73.*

*Epiſt. 76. num. 2.*

*Ioan. 10.*

haberi quo modo potest, qui (manente vero pastore, scilicet Cornelio, « & in Ecclesia Dei ordinatione succidanea præsidente) nemini succedens, « & à se ipso incipiens, alienus fit & prophanus, Dominicæ pacis & Di-« uinæ vnitatis inimicus? &c. (Et alibi:) Etsi contumax ac superba obau- « dire nolentium multitudo discedat, Ecclesia tamen à Christo non rece- « dit: Et illi sunt Ecclesia, Plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex « adhærens. Vnde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam « in Episcopo: &, si qui cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esset, &c. « quando Ecclesia quæ Catholica vna est, scissa non sit, neque diuisa, « sed sit vtique connexa, & cohærentium sibi inuicem sacerdotum glutino « copulata. Legantur etiam Epistolæ 55. & 65. Tam multa protuli ex hoc patre sanctissimo, quia & pulcherrima sunt, & solidissima, & non minùs contra Protestantes aliosque omnes de Vnitate exeuntes faciunt, quàm contra Nouatianos. Vnde etiam postea, cum annis circiter quinquaginta post mortem Cypriani, aliud rursus in Africa, nimirum Donatistarum Schisma natum esset: illudque (impeditis paulò pòst circa Arianos in Oriente ijs qui Donatistas alioqui compressuri erant) per centum pænè annos incrementa maxima & perniciosissima accepisset: tandem inuentus est D. Optatus, & mox post eum D. Augustinus, qui dictum Schisma hoc eodem argumento, quo priùs D. Cyprianus Nouatianorum schisma, percuterent & perimerent: Donatistas nimirum Ecclesiam habere non posse, propterea quòd exierant de Ecclesia. Optatus igitur contra Parmenianum episcopum Carthaginensem Donatistarum causam totam egregiè sic euincit:

*Epist. 69.*

*Donatistæ.*

Dixisti inter cætera, Schismaticos à vite, velut sarmenta, esse concisos; destinatos pœnis, tanquam ligna arida, gehennæ ignibus reseruari. Sed video te adhuc ignorare, Schisma apud Carthaginem, (seu « apud Wittenbergam in Saxonia,) à vestris principibus factum. Quære « harum originem rerum, & inuenies hanc te in vos dixisse sententiam, « cum schismaticis hæreticos sociasti. Non enim Cæcilianus (noster episcopus Carthaginensis) exiuit à Maiorino auo tuo: (qui ita se Carthagini Cæciliano opposuit, vt antè Nouatianus Romæ se Cornelio « opposuerat) sed Maiorinus à Cæciliano. Nec Cæcilianus recessit à Ca- « thedra Petri, vel Cypriani, sed Maiorinus, cuius tu in cathedra se- « des, quæ ante ipsum Maiorinum originem non habebat, &c. (Et non « multò pòst:) vos schismaticos esse manifestum est. Vos enim foras exiistis. (Et rursum:) Traditores Maiorinum (cuius tu Cathedram sedes) post ordinationem Cæciliani ordinauerunt, schisma facientes, &c. «

*Opt. li. 1. fo. 5.*

*fol. 6. b.*

*fol. 7. b.*

„ Principes veſtri fuere auctores Schiſmatis. Quæ res vt clara et manifeſta
„ eſſe omnibus poſſit, oſtendendum eſt, Ex qua radice ſeſe vſque in hodier-
„ num, erroris protenderint rami, et ex quo fonte riuulus iſte maligni li-
„ quoris, occultè ſerpens, vſque in tempora noſtra manauerit. Dicendum
„ eſt, vnde, et vbi, et à quibus ortum conſtet hoc malum: quæ conuenerint
„ cauſæ: quæ fuerint operatæ perſonæ: qui auctores huius mali: qui nutri-
„ tores, &c. De diuiſione agitur: Et in Africa, (ſeu Saxonia,) ſicut et in
„ cæteris Prouincijs, vna erat Eccleſia, antequam diuideretur ab Ordina-
„ toribus Maiorini, cuius tu hæreditariam cathedram ſedes. Videndum eſt,
„ quis in radice cum toto Orbe manſerit; quis foras exierit; quis cathe-
„ dram ſederit alteram; quæ antè non fuerat; quis altare contra Altare ere-
xerit; quis Ordinationem fecerit, ſaluo altero ordinato; quis iaceat ſub
ſententia Ioannis Apoſtoli, qui dixit, multos Antichriſtos foras exituros:
quia non erant (inquit) noſtri: nam ſi noſtri eſſent, manſiſſent nobiſcum.
Ergo qui in vno cum fratribus manere noluit, hæreticos ſecutus, quaſi
„ Antichriſtus foras exiuit. Hoc apud Carthaginem, (ſeu apud Wittenber-
„ gam, etc.) poſt ordinationem Cæciliani factum eſſe nemo eſt qui neſciat:
„ per Lucillam ſcilicet, neſcio quam, fœminam factioſam, quæ, etc. (Et
poſt iterum:) Illo tempore (Ordinationis Cæciliani) &c. Conferta erat
„ Eccleſia populis plena: erat cathedra epiſcopalis: erat Altare loco ſuo,
„ in quo pacifici Epiſcopi retro temporis obtulerunt, Cyprianus, Lucia-
„ nus, et cæteri. Sic exitum eſt foras, et altare contra Altare erectum eſt,
„ et Ordinatio illicitè celebrata eſt: et Maiorinus, &c. Vides ergo Parme-
niane, &c. Et tamen † Dathan, &c. Et miramini vobis aliquid tale aſperè
factum, qui Schiſma aut facitis aut colitis. &c? Nos in radice manemus,
et in toto Orbe terrarum cum omnibus ſumus. &c. Vos foris eſtis: Nos
„ intus habitamus, et nunquam de radice receſſimus.

*Audiant pſeudoëpiſcopi Proteſtantium in Anglia.*
*1. Io. 2.*
*fo. 9.*
*† Num. 16.*
*fo. 13.*
*li. 3. fo. 35.*

Iam ſi et D. Auguſtini loca omnia huius generis proferre velim, finis non eſſet: vniuerſa eius contra Donatiſtas ſcripta hoc argumento plena ſunt: Eos nimirum alienos eſſe ab Eccleſia, eò quòd de Eccleſia exierint, cùm tamen exire de Eccleſia nullo vnquam tempore, nullamque ob cauſam liceat, præſertim cùm Scripturæ doceant, Separationem non eſſe ante finem ſeculi faciendam. Hæc paſſim D. Auguſtinus contra Donatiſtas inculcat. Ex quibus vident omnes conſequens eſſe, quòd Eccleſia viſibilis ſemper ad conſummationem vſque ſeculi perſeuerat, & quòd ſemper oporteat nos intus in ea manere, & propterea eam ad hæreſes, ad idola, ad alia quælibet ſinceræ fidei ac diuini cultus inquinamenta prolabi non poſſe, quia ſic nos Scriptura iuberet, in hæreticorum, ac idololatrarum Societate

*Eccleſia nunquam poteſt errare.*

manere, & cultus illicitos frequentare: Et propterea rursus Separationem istam quam Lutherani & Caluinistæ fecerunt, vel quamlibet aliam quam alij quilibet post hac facturi sunt, non minus impiam ac sacrilegam nunc esse, & deinceps fore, quàm fuerint olim Separationes illæ Nouatianorum atque Donatistarum. Sic igitur Augustinus ista contra Donatistas vrget:

*August. de vn. Eccles. cap. 13.*

Dicit Dominus desuper seminatis zizanijs: Sinite vtraque crescere vsque ad messem: id est, triticum & zizania. Et ipse interpretatur messem esse finem seculi: Agrum verò vbi vtrumque seminatum est, mundum esse. Oportet itaque vsque in finem seculi crescere vtrumque per mundum. (Et paulò pòst:) Est alia similitudo apertissima de commixtione bonorum & malorum intra eandem Sacramentorum (ecce visibilem Ecclesiam dicit) communionem & connexionem, quam Dominus ipse ponit, & exponit: Simile est (inquit) Regnum cœlorum Sagenæ missæ in mare, quæ congregat omnia genera piscium. Cùm autem impleta esset, eduxerunt eam ad litus, & sedentes elegerunt optimos in vasa sua, malos autem foras miserunt: Sic erit in consummatione seculi, exibunt Angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium. Nulla ergo malorum commixtio terret bonos, vt propterea velint tanquam retia rumpere, & à congregatione vnitatis exire, ne homines non pertinentes ad regnum cœlorum in Sacramentorum consortio patiantur. (Contra Cresconium autem Grammaticum Donatistam, ista etiam, vt nos suprà, B. Cypriani scriptis illustrat & auctoritate communit.) Hinc B. Cyprianus quid senserit, accipe ex Epistola, quam scripsit ad Presbyterum Maximum & cæteros, quibus de schismatico & hæretico errore (Nouatiani) ad Ecclesiam redeuntibus gratulatur. Nam etsi videntur (inquit) in Ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet aut fides, aut charitas nostra, vt quoniam zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodo laborandum est, vt frumentum esse possimus, vt cùm cæperit frumentum Dominicis horreis condi, fructum pro opere nostro & labore capiamus. Apostolus in epistola sua dicit: In domo autem magna non solùm vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia; & quædam quidem honorata, quædam inhonorata. Nos operam demus, & quantum possumus laboremus, vt vas aureum & argenteum simus. Cæterùm fictilia vasa confringere Domino soli concessum est, cui virga ferrea data est. Esse non potest maior Domino suo seruus, nec quisquam sibi quod soli Filio Pater tribuit vendicare, vt se putet aut ad aream ventilandam & pur-

*Matth. 13. — Matth. 13. — August. co. Cresc. lib. 2. ca. 34. — Cyp. Epist. 51. — 2. Tim. 2. — Psalm. 2. — Matth. 10. — Matth. 3.*

gandam.

Matth. 13. gandam paleam ventilabrum iam ferre posse, aut à frumento vniuer-
„ sam zizaniam humano iudicio separare. Superba est illa obstinatio & sa-
„ crilega præsumptio, quam sibi furor prauus assumit. Et dum sibi semper
„ quidam, plus quàm mitis iustitia deposcit assumunt, de Ecclesia pereunt,
„ & dum se insolenter extollunt, ipso suo tumore cæcati, veritatis lumen
„ amittunt. Vides frater secundum Scripturas diuinas hoc præcepisse Cy-
„ prianum etiam propter malos. Qui cùm sint à bonis vita moribusque
„ spiritaliter separati, corporaliter tamen eis in Ecclesia videntur esse per-
„ mixti (vsque in diem iudicij,) quo etiam corporaliter debitas separabun-
„ tur ad pœnas. Non est Ecclesia deserenda, tanquam frumenta, propter
„ paleam vel zizania, sicut nec Domus magna propter vasa inhonorata.
„ Vides, audis, sentis, capis, intelligis, quanto scelere propter eos, qui
„ vobis siue rectè, siue cum fallimini displicent, separemini ab Ecclesia, quæ
„ toto orbe diffunditur, cui secundum Scripturas diuinas, tam magnum, tam
„ firmum, tam clarum ac luculentum testimonium perhibet Cyprianus.

Si autem Lutherani ista omnia audientes in eo sibi blandiantur, seque extollant contra Zuinglianos seu Caluinistas, quia isti de ipsis exierunt, aut si Anglo-protestantes propterea se erigant contra Puritanos suos, quia & isti de ipsis exierunt: recordentur vtrique, se de nobis priùs exijsse, ac ob eam causam id à nobis dici illis, quod à D. Augustino plurimis in locis Donatistis dicitur insolescentibus contra Maximinianistas suos, qui similiter de ipsis exierant. Maximinianistæ (inquit) fecerunt multò leuius, quàm fecistis. Illi enim aduersus partem Donati, (Lutheri, Elizabethæ) vos autem aduersus Orbem terrarum, & aduersus eius verba, qui Ecclesiam suam incipientem ab Ierusalem per omnes gentes commendauit, „ sacrilegæ dissensionis altare erexistis.

August. de vn. Eccles. cap. 17.
Luc. 24.
Act. 1.

Postremò quemadmodum prædicti Patres contra particularia suorum temporum Schismata, ita Vincentius Lirinensis contra prophanas omnium Hæreseôn nouationes idem tradidit obseruandum. Et reuera, (inquit) cùm quæque nouitas ebullit, statim cernitur frumentorum grauitas, & leuitas palearum. tunc sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur, &c. (Item:) Et reuera quis vnquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ catholicæ vniuersitatis & antiquitatis consensione discreuit? &c. (Et iterum:) Non est „ Deus dissensionis, sed pacis, id est, non eius qui à consentiendi vnitate „ defecerit, sed eorum qui in consentiendi pace permanserint.

Vinc. li. 1. Cap. 25.
Cap. 34.
Cap. 40.
1. Cor. 14.

Quæ omnia licèt non solùm istorum tot grauissimorum authorum consensu, & ipsarum sanctarum Scripturarum auctoritate munita, verùm & per

& per se ipsa sint clarissima : Eos videlicet qui semel intus fuerunt, & nunquam postea exierunt, etiam hodie intus esse ( vt de nobis patet:) eosque rursus qui exierunt, foris esse ( vt Lutheranos, Caluinistas, aliosque omnes Sectarios huius temporis.) tamen duobus sequentibus Motiuis fient adhuc etiam clariora.

---

## MOTIVVM QVARTVM.

*Quòd nos nullo post Ecclesiæ exordium tempore exurreximus, sicut Protestantes.*

CONSEQVENTER itaque expendatur & hoc, quanti sit momenti, quòd nemo tempus aliquod post Apostolorum tempus poterit nominare, quando primùm Ecclesia nostra surrexerit. Quoniam verò Protestantes non solùm cōmunionem nostram auersantur, vt Schismatici; verùm etiam fidem nostram, vt Hæretici; adeoque totā pænè religionem nostrā, vt Apostatæ: hoc etiam addo; quemadmodum non possunt vel ipsi vel alius quisquam tale communionis seu Ecclesiæ nostræ exordium designare, ita nec posse eos vel alium quemcumque mortalem nominare certum aliquem authorem & primum quasi parentem ipsorum articulorum fidei religionisque nostræ, nisi solùm Christum Dominum, eiusque venerandos Apostolos. Aut nominent ipsi articulum vnum ex omnibus, & tempus introductionis eiusdem, & authorem: meque, nisi eundem articulum doceam esse antiquiorem, concludant esse mendacem. Certissimus autem sum, quòd hoc præstare non possunt. Iam e diuersô clarum est & euidens, ipsorum communionem seu Ecclesiam ( ne communiones dicam & Ecclesias ) nuper exortam esse: notusque est Author eiusdem; & tempus quo surrexit ille, non modò in Historijs notatum, sed etiam in seniorum memorijs est reconditum; articulique doctrinæ eius plurimi antea inauditi. Plurimi alij tales in Historijs notati sunt, cum nouis post initia Ecclesiæ surgentes articulis, vt Nouatiani, Sabelliani, Arriani, Pelagiani, & cæteri non pauci. Itaque ad tuendam causam suam Protestantes qui similiter surrexerunt, considerent illos omnes, in eisque nominent aliquos, quorum nihilominus communio, licet ita surrexerint, & pertinaces fuerint, Schismatica non extiterit, nec articuli hæretici quos docuerint. Certissimus sum rursus, quòd neque hoc præstare queant.

*Lutherus.*

Ex quibus euidentissimum est, tum nos etiam hodie veros atque primitiuos Christianos esse, tum illos vt alterius noui recentisque generis, ita falsos Christianos & adulterinos existere. Clarissima sunt ista per se: verumtamen, vt etiam cæci videant, Scripturarum ac Patrum lumine illustrentur.

Huc imprimis pertinet, quo Christus notat istos postea surgentes, dum dicit: Multi pseudoprophetæ surgent, & seducent multos. Item illud D. Pauli ad Episcopos & Presbyteros Ephesi: Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant Discipulos (id est, Chrystianos) post se. Propter quod vigilate, &c. Illud etiam eiusdem ad Romanos: Rogo autem vos, fratres, vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis faciunt: & declinate ab illis. Huiuscemodi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omnem locum diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. Quos etiam D. Petrus prædixit, & nos præmonuit, dum ait: Fuerunt verò & pseudoprophetæ (ac non solùm prophetæ) in Populo: sicut & in vobis erunt Magistri mendaces qui introducent Sectas (in Græco, Hæreses) perditionis, &c. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos Via veritatis blasphemabitur. & in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur. quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat, &c. De illis, quos Petrus dicit, pseudoprophetis in populo veteris Testamenti, Moyses tunc quoque præmonuit, quòd surrecturi erant, & abducturi populum fidelem à vero ac primitiuo cultu Dei, ad deos ignotos & alienos: Si surrexerit, (inquit) in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat; & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est; & dixerit tibi, Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiamus eis: non audies verba prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrùm diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima vestra. quemadmodum etiam D. Paulus dicit: Oportet & Hæreses esse: vt & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Vnde nos D. Ioannes hortatur: Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam. Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos, &c. Et nunc filioli

Matth. 24. Act. 20. Rom. 16. 2. Pet. 2. Deut. 13. 1. Cor. 11. 1. Io. 2.

manete

manete in eo: vt cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius. Quo etiam modo Moyses suos monet ac contestatur: Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete, & mandata illius custodite, & audite vocem eius: ipsi seruietis, & ipsi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro, &c. vt errare te faceret de via quam tibi præcepit Dominus Deus tuus. Omnium autem in hoc genere illustrissimum & pulcherrimum est, quòd Christus in parabola propter hanc causam se dicit similem homini qui seminauit bonum semen in agro suo, id est (vt ipse etiam interpretatur) in mundo: Diabolum autem similem homini inimico postea venienti, & superseminanti zizania. Cùm autem dormirent (inquit) homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici. Vbi Latinus interpres aptissimè sensum expressit, dum illa duo, Seminans & Superseminans quasi inuicem respondentia reddidit, quanquam ea in Græco verborum agnominatio non appareat. Addit verò Christus in eandem sententiam: Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset: tunc (non scilicet à principio, sed postea) apparuerunt & zizania. Atque in hunc sensum antiquissimus Scriptor Tertullianus locum hunc elegantissimè tractat, in illo suo Libello aureo de Præscriptionibus contra omnes hæreses, inde nimirum docens omnium Hæreticorum ora facillimè claudi, quòd non à principio seminis fuerint, sed postea, quasi zizania, superseminati sint. Sed verba ipsius, paulò altius repetentes, audiamus:

*Ibidem.*

*Matth. 13.*

Quale est, &c. vt antè hæreses quàm vera doctrina? Sed enim in omnibus veritas imaginem antecedit: postremò, similitudo succedit. Cæterùm satis ineptum est, vt prior doctrinâ hæresis habeatur: vel quoniam ipsa est quæ futuras hæreses & cauendas prænunciabat. Ad eius Doctrinæ ecclesiam scriptum est, imò ipsa Doctrina ad ecclesiam suam scribit: Et si angelus de cœlo aliter euangelizauerit citrà quam nos, anathema sit. Et hinc contra omnes hæreses iam tum non existentes, sed posteriùs exortas, insurgit: Vbi tunc Marcion, &c? Vbi tunc Valentinus, &c? Nam constat illos, neque adeò olim, fuisse Antonini ferè Principatu, & in Catholicam penè doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, sub Episcopatu Eleutheri benedicti: donec ob inquietam eorum curiositatem, qua fratres quoque vitiabant, semel & iterum eiecti, &c. Paulò pòst & contra alios hæreticos eodem modò præscribit, quòd nimirum posteriùs orti sint: Sed & Apellis stemma retractandum est. Tam non vetus & ipse, quàm Marcion institutor & præformator eius, etc.

*Tert. de Præsc.*

*Gal. 1.*

„ Hos vtique insigniores & frequentiores adulteros veritatis nominamus.
„ Cæterum & Nigidius nescio qui, & Hermogenes, & multi alij adhuc
„ ambulant peruertentes vias Dei. Cupio, ostendant mihi, ex qua aucto-
„ ritate prodierunt, &c. Probent se nouos Apostolos esse: Dicant, Chri-
„ stum iterum descendisse, iterum ipsum docuisse, iterum crucifixum, ite-
„ rum resuscitatum. sic enim Apostolos solet facere: dare illis præterea vir-
„ tutem, eadem signa ædendi, quæ & ipsi. Volo igitur virtutes eorum pro-
ferri, & cætera quæ suo potius loco commemorabo, ne iam longius digre-
diar. ad id igitur quod hic ago, reuertor cum Tertulliano, & verbis
„ eius dico: Sed ab excessu reuertar ad principalitatem veritati, & poste-
Matt. 13.d ritatem mendacitati deputandam, ex illius quoque Parabolæ patroci-
„ nio, quæ bonum semen frumenti à Domino seminatum primò con-
„ stituit: auenarum autem sterilis fæni adulterium, ab inimico Diabo-
„ lo postea superducit. pro parte enim doctrinarum distinctionem figu-
Matt. 13.a rat, quia & alibi verbum Dei seminis similitudo est. Ita ex ipso ordine
„ manifestatur, id esse Dominicum & verum, quod sit prius traditum: id
„ autem extraneum & falsum, quod sit posteriùs immissum. Ea sententia
„ manebit aduersus posteriores quasque hæreses, &c. Cæterùm si quæ au-
„ dent interserere se ætati Apostolicæ, vt ideo videantur ab Apostolis tra-
„ ditæ, quia sub Apostolis fuerunt: possumus dicere, Aedant ergo origi-
„ nes ecclesiarum suarum, euoluant ordinem episcoporum suorum: &
Moti. 44. cætera, quæ ad alium infrà locum pertinent. Huius loci sunt, quæ rursus
paulò pòst, vbi & doctrinam eorum sui temporis Hæreticorum qui se
audebant ætati Apostolicæ interserere, contrariam doctrinæ Apostolicæ
1. demonstrasset, de omnibus Hæresibus concludens infert: Siue ergo
„ eædem nunc sunt aliquanto expolitiores, quæ sub Apostolis rudes; ha-
2. bent suam exinde damnationem: Siue aliæ quidem illæ fuerunt, aliæ
„ autem postea obortæ quasdam ex illis opiniones vsurpauerunt, ha-
„ bendo cum eis consortium prædicationis, habeant necesse est etiam
3. consortium damnationis: præcedente illo fine supradicto Posterita-
„ tis, quo etsi nihil de damnaticijs participarentur, de ætate sola præiu-
„ dicarentur, tanto magis adulteræ, quanto nec ab Apostolis nominatæ.
2. Pet. 2. Ep. Iud. Vnde firmiùs constat has esse, quæ adhuc tunc nunciabantur futuræ.
Ad quæ ipsa Tertulliani verba videtur Hieronymus respexisse, ita di-
Hier. ad uer. Lucif. initio 8. cens: Ex hoc enim ipso, quòd postea instituti sunt (quod ex eo-
rum nouis nominibus, de quibus alibi dicam, colligit) eos se esse indi-
„ cant, quos futuros Apostolus prænunciauit. Sic igitur contra omnes
Hæreses ex hoc ferè vno capite Posteritatis, id est posterioris exortûs,

facta

facta apertissima præscriptione ( suffragante etiam sancto Hieronymo) tandem triumphum canit Tertullianus doctrinæ & ecclesiæ Catholicæ, quippe contra quam nulla huiusmodi præscriptio adferri potest: " His ( inquit ) definitionibus prouocatæ à nobis & reuictæ Hæreses " omnes, siue quâ posteræ, siue quâ coætaneæ Apostolorum, dummodo " diuersæ; siue generaliter, siue specialiter notatæ ab eis, dummodo " prædamnatæ: audeant respondere & ipsæ aliquas eiusmodi præscriptio- " nes aduersus nostram Disciplinam. Si enim negant veritatem eius, de- " bent probare, illam quoque hæresim eâdem formâ reuictam, qua " ipsæ reuincuntur: & ostendere simul, vbinam quærenda sit Veritas, " quam apud illas non esse iam constat. Posterior nostra res non est, imò " omnibus prior est. Hoc erit testimonium veritatis vbique occupantis " principatum.

Iam & antiquior Tertulliano S. Irenæus martyr ex eodem Posteritatis seu Pôst-surgendi Loco eosdem & alios omnes qui eatenus fuerant, Hæreticos reuincit, idque ijsdem pænè verbis, vt ex illo Tertullianus sumpsisse videatur. Loquitur de Barbaris Gentibus Christianorum, in earum laudem, quòd nihil ab vllis posterioribus hæreticis contra primam suam quam ab Apostolis acceperant traditionem, audire sustinerent, ista dicens: Quibus si aliquis annunciauerit ea quæ ab Hæreticis adinuenta sunt, proprio sermone eorum colloquens; statim concludentes aures, longo longiùs fugient, ne audire quidem sustinentes " blasphemum colloquium. Sic per illam veterem Apostolorum traditio- " nem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt, quodcumque hæ- " reticorū portentiloquium est. Tum iustissimam ita faciendi causam red- " dit hanc de qua Motiuum præsens instituimus: Neque enim ( inquit ) " congregatio (seu Ecclesia) fuit apud eos (id est, Hæreticos) neque doctri- " na instituta. Ante Valentinum enim non fuerunt qui sunt à Valenti- " no: neque ante Marcionem erant, qui sunt à Marcione: neque omni- " no erant aliqui Sensus maligni, quos suprà enumerauimus, antequam " initiatores & inuentores peruersitatis eorum fierent. Valentinus enim " venit Romam sub Hygino, increuit verò sub Pio, & prorogauit " tempus vsque ad Anicetum. Cerdon autem, qui ante Marcionem, " & hic sub Hygino, qui fuit octauus Episcopus, &c. vel nouus potiùs, vt & Eusebius habet, hunc ipsum locum ex Irenæo citans, Ecclesi. Hist. lib. 4. cap. 10. quemadmodum etiam Cyprianus dicit Epist. 74. Cerdon sub Hygino tunc Episcopo, qui in Vrbe nonus " fuit, Romam venit. Tum & cæteros Irenæus eâdem notâ indicat: "

*Iren. cō. Hær. lib. 3. cap. 4.*

„ Marcion autem illi ſuccedens, inualuit ſub Aniceto, decimum locum
„ Epiſcopatus continente. Reliqui verò qui vocantur Gnoſtici, à Menan-
„ dro Simonis ( Magi ) diſcipulo accipientes initia, &c. Denique de illis
„ omnibus ſimul concludit: Omnes autem hi multo poſteriùs, mediau-
„ tibus iam Eccleſiæ temporibus, inſurrexerunt in ſuam Apoſtaſiam.
Iren lib. 5. Quod rurſus lib. 5. circa medium repetit: Omnes enim ij valde poſte-
„ riores ſunt quàm Epiſcopi, quibus Apoſtoli tradiderunt Eccleſias: Et
„ hoc in tertio Libro cum omni diligentia manifeſtauimus. Neceſſitatem
„ ergo habent prædicti Hæretici, quoniam ſint cæci ad veritatem, alteram &
„ alteram ambulare exorbitantes viam: &c.

Poſt iſtos ex eodem loco Optatus prudentiſſimè reſpondet Parme-
niano Donatiſtæ, imitatus ( vt videtur ) verba Tertulliani ſupraposita,
indeque retorquens facillimè in Parmeniani caput, quod ille Catholicis
obiecerat, licèt nullum habens colorem, ſed ſolùm (vt mos eſt Hæretico-
Opt. li. 7. fol 78. rum ) pro arbitrio ſuo: Nam illud quale eſt ( inquit Optatus ) quod pro
arbitrio tuo Moyſi vobis imponere voluiſti perſonam: contra quem Ian-
2 Tim. 3. Exod. 7. „ nem & Mambrem obſtitiſſe commemorat Apoſtolus Paulus? Si ita eſt,
„ quæ apud vos veritas inueniri poteſt, cui Catholica videtur obſiſtere?
„ Aut quod apud nos eſſe mendacium poteris approbare? Nunquid men-
„ dacium poteris approbare, in vna communione eſſe cum toto Orbe ter-
„ rarum? Nunquid mendacium poteris approbare, Symbolum verum &
„ vnicum retinere & defendere? Nunquid mendacium poteris approbare
„ Cathedram Petri & Claues Regni cælorum à Chriſto conceſſas, vbi eſt
„ noſtra ſocietas? Nunquid poteris approbare mendacium in ipſa lectione
„ quæ commemoraſti inter ipſas perſonas? Conſidera Ordinem rerum: &
„ qui fuit prior, attende. Vtique Iannes & Mambres ſecundo loco ſunt,
„ qui contra Moyſem & veritatem falſis artibus militare voluerunt: Et
„ anteceſſerat Moyſes, cuius virtutes impugnare fruſtrà conati ſunt. Vt
„ Moyſes prior eſt, ſic Catholica prior eſt. Vt Iannes & Mambres re-
„ pugnantes obſtiterunt, ſic & vos rebelles contra veritatem Catholi-
„ cam militatis. Quid eſt ergo, quòd nomina & nobis & vobis mutare
„ voluiſti? &c.

Mox Optatum ſecutus Auguſtinus eoſdem Donatiſtas plurimis ſuis
libris refutauit: id verò in quo maximè confidebant, iſto huius noſtri
Error S. Cypriani. Motiui argumento eripuit. S. Cyprianus & quidam eius tunc in Africa
coëpiſcopi, etſi nolebant vllo modo ſe ab Eccleſiæ vnitate ſeparare, vt
poſtea Donatiſtæ; volebant tamen nouam quandam doctrinam in Ec-
cleſiam introducere: quem tamen conatum poſtea iuſſu Sedis Apoſto-
licæ &

licæ & amore Vnitatis deposuerunt; sed eundem Donatistæ quinquaginta circiter post Cypriani mortem annis infaustè & pertinaciter renouarunt. Volebant (inquam) illi catholici Episcopi ex magna quadam Hæreticæ prauitatis detestatione sic omnia Hæreticorum eneruare, vt & Baptismum eorum non modò inutilem, sed etiam inualidum & nullum esse docerent; & propterea ab Hæresi ad Catholicam venientes, non per reconciliationem Pœnitentiæ (vt moris est) suscipiendos iudicarent, sed per baptismum, quasi priùs non baptizatos. Augustinus igitur Epistolæ Cypriani hac de re ad Iubaianum scriptæ, & eiusdem Episcopali Concilio (quibus Donatistæ se niti dicebant) respondens pro Ecclesia Catholica, præcipuum in duabus rebus ponit momentum: partim in eo quod Cyprianus & coëpiscopi quanquam ita ex parte vt Donatistæ sentirent, non tamen, vt Donatistæ, se ab Ecclesia separassent, eorum refugientes communionem qui in Ecclesia contrà sentirent. quod totum pertinet ad Motiuum nostrum proximè præcedens. partim (quod huius est Motiui) in eo quòd nouus esset hic eorum conatus, & consuetudo Ecclesiæ iam inde ab initio eidem repugnaret. Et quòd hoc ipsum ita fuisse faterentur Cyprianus & socij, id verò multum & acriter vrget Augustinus. Vt, quod Cyprianus in illa Epistola dixit, Sed dicet aliquis, Quid ergo fiet de ijs qui in præteritum de Hæresi venientes ad Ecclesiam sine baptismo admissi sint? (inde sic obseruat Augustinus,) "Quæ soleret esse Ecclesiæ sanctæ consuetudo, satis idem Cyprianus ostendit, qui ait, in præteritum de Hæresi ad Ecclesiam venientes sine baptismo admissos. Et quod alius Episcopus in ipso Concilio dixit, Qui contempta veritate præsumit consuetudinem sequi, &c. inde Augustinus: "Aliam fuisse Ecclesiæ consuetudinem etiam iste confessus est. Et quod alius: In Euangelio Dominus, Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo, &c. inde Augustinus: "& iste aliam consuetudinem fuisse manifestat. Et quod alius, Reuelatione facta veritatis, cedat error veritati, &c. inde Augustinus: "Noluit quidem iste dicere consuetudinem, sed errorem. Veruntamen, &c. satis indicat, quòd aliud etiam de baptismo fieri solebat. Et quod alius, In Hæreticis sine Ecclesiæ baptismo admittendis, nemo consuetudinem rationi & veritati præponat, &c. inde Augustinus: "fuisse aliam consuetudinem etiam verbis huius apparet. quod idem adhuc & vnius alterius verbis inculcat. Scio quidem, quòd multo his amplius dicat (quod & huius nostri Motiui vim infringere videatur) Firmilianus Episcopus Cappadociæ, qui in eadem de Hæreticorum Baptismo sententia cum Afris illis fuit:

Epist. 71.

Aug. li. 1. de bap. cō. Don. ca. 4.

Cap. 5.

Cap. 6. Ioan. 14.

Cap. 7.

Cap. 8.

Cap. 9.

Quod

*Firmil. apud Cyp. epist. 75. num. 8.* Quod autem pertinet (inquit) ad Consuetudinem refutandam, quam videntur opponere veritati, &c. vos dicere Afri potestis, cognita veritate errorem vos consuetudinis reliquisse. Cæterùm nos (de Cappado-
„ cia) veritati & consuetudinem iungimus: & consuetudini Romanorum
„ consuetudinem sed veritatis opponimus; ab initio hoc tenentes quod à
„ Christo & ab Apostolo traditum est. Nec meminimus, hoc apud nos ali-
„ quando cœpisse, cùm semper istîc obseruatum sit, vt non nisi vnam Dei
„ Ecclesiam nossemus, & sanctum baptisma non nisi sanctæ Ecclesiæ computaremus. Sic ille: sed ex præsumptione magis, quàm ex veritate, tum ipsorum etiam Afrorum iudicio, quia eodem loco ostendit, sententiam suam pro qua sic pugnat, hanc esse, quòd non solùm Hæretici, sed nec Episcopi Lapsi baptizare queant. id quod Cyprianus & Afri nunquam illi assentirentur, vt ex Epistolis Cypriani & libris Augustini docti noueruht. tum ipsorum etiam Protestantium iudicio: non enim concessœrint vel illi, id esse à Christo atque Apostolo traditum, quòd Hæretici baptizare non possint, quippe quæ Donatistarum fuerit (vt sciunt) hæsis. tum denique ipsius quoque Firmiliani & coëpiscoporum Orientalium posteriori iudicio, quo prius illud suum contra Hæreticorum baptisma iudicium postea correxerunt, vt testis est D. Aug. contra Cresc. lib. 3. cap. 1. 2. & 3. etiam consentiente Cresconio: non correcturi vtique quod à Christo & Apostolo traditū tenuissent. Quod ipsi quoque Afri fecerunt, vt præter alios testatur D. Hieronymus Contra Luciferianos: Denique
*Hier. ad Lucif.* illi ipsi (inquit) Episcopi, qui rebaptizandos Hæreticos cum Cypriano
„ statuerant, ad antiquam consuetudinem reuoluti, nouum emisere decre-
„ tum. Quid facimus? ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Ma-
„ iores. Quod quidem non multis postea annis etiam Concilium primum
*Aug. lib. 2. de bap. cap. 7.* vniuersale Nicenum contra Donatistas totius Orbis Christiani iudicio definiuit, vt passim D. Augustinus commemorat. Manet igitur firma & immota Catholicorum contra Donatistas præscriptio: Sententiam nimirum quæ nullum facit baptisma hæreticorum, erroneam, & in Donatistis propter adiunctam pertinaciam etiam hæreticam demonstrari, quòd non fuerit à principio (sicut Ecclesiæ contraria consuetudo) sed poste-
„ riùs introducta. Vnde Vincentius Lirinensis in aureo illo contra Propha-
*Vinc. Lir. cap. 9.* nas omnium hæresеôn nouationes, de eadem quæstione dans exemplum huius nostri Motiui, ita ait: Quondam igitur venerabilis memoriæ Agrip-
„ pinus, Carthaginensis Episcopus (Cypriani, interposito vno Luciano,
„ Prædecessor) primus omnium mortaliū contra diuinum canonem, cōtra
„ vniuersalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium consacerdotum,

contra

contra morem ac instituta Maiorum, Rebaptizandum esse censebat. Quæ præsumptio tantum mali inuexit, &c.

Ex quibus omnibus animaduerti potest, celeberrimum semper contra errores & hæreses fuisse hoc Motiuum, quo & nos nunc contra Protestantes agimus: quòd nimirum, cùm semper ab initio fuerit doctrina catholica, tum hæreses postea sint enatæ. Quemadmodum D. Cyprianus etiam obseruauit & tradidit, breuiter quidem, sed sapienter dicens: Hæreses & Schismata postmodum nata sunt. Vincentius quoque Lirinensis tum generalissimè, tum verissimè: Et reuera (inquit) quæ vnquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo locò, certo tempore ebulliuit? Quis vnquam hæreses instituit, nisi qui se priùs ab Ecclesiæ Catholicæ Vniuersitatis & Antiquitatis Consensione discreuit? Quod ita esse, luce clariùs exempla demonstrant. Quis enim vnquam ante prophanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum, necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius Cælestium, reatu præuaricationis Adæ omne genus humanum negauit astrictum? Quis ante sacrilegum Arrium, Trinitatis Vnitatem discindere: quis ante sceleratum Sabellinum, Vnitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante Magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in nouissimum Priscillianum, (nunc autem, vsque in nouissimum Lutherum seu quem alium illo posteriorem) continua & occulta successione manauit, auctorem malorum, id est scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere Creatorem Deum? Quippe quem asserit, talem hominum manibus ipsum suis creare naturam, quæ proprio quodam motu & necessariæ cuiusdam voluntatis impulsu, nihil aliud possit, nihil aliud velit, nisi peccare: &c. Innumera sunt talia quæ breuitatis studio prætermittimus, &c.

*Cyp de vni. Ec. nu. 7.*

*Vinc. Lir. cap. 34.*

*Ezech. 18.*

*Act. 8.*

Quod quidem ita esse, perspicient oculis suis omnes qui percurrent Historias Ecclesiasticas Eusebij, Ruffini, Socratis, Theodoreti, Sozomeni, Euagrij, & cæterorum Græcorum, Latinorumque omnium, & Centurias adeò ipsorum Magdeburgensium. Nam in his videbunt, passim notari, quasi partem præcipuam historiæ ecclesiasticæ, singularum quarumque Hæresum exortum atque principium: Ecclesiam nempe Christi priùs esse fundatã & Hæreses certo loco, certo tẽpore, certo authore, post exortas. Vt

Iren. lib. 1. cap. 20. 30. & li. 3. in præf. Eus. Hist. Ec. lib. 2. cap. 12.

Vt de Simone Mago imprimis (à quo inquit Irenæus vniuersas hæreses substitisse, vt & paulò antè Vincentius) sic scribit Eusebius: Porrò autem cùm fides in Seruatorem & Dominum nostrum Iesum Christum vbique ad omnes homines iam dimanasset: Satan humanæ salutis hostis capitalis, vrbem, quæ propter Imperij decus cæteris omnibus dominata » est, priusquam fidem Christi reciperet, astutè præripere præoccupareque » molitus, eò Simonem quasi manu deducit: atque callidis illius viri præ» stigijs opem ipse ferens, complures qui Romæ domicilia rerum suarum » collocassent, in errorem inductos suo addixit obsequio. & cætera, in qui-

Cap. 13.

bus paulò pòst Diuinâ Prouidentia missum narrat D. Petrum ad eandem ciuitatem, qui ibi Simonis conatus frangeret, & Ecclesiam Christi institueret. Eodemque modo consequenter post istum omnes (vt dixi) Hæreses, cùm primùm ortæ sunt, videas in Historijs annotatas; idque semper vsurpatum esse à Catholicis contra eas, vt, quia posteriùs sint exortæ, ideo damnandæ ab omnibus censerentur. Vnde in Historia Arrij notat

Soz. lib. 1. cap. 14. Apud Soz. lib. 2. cap. 29.

Sozomenus: quod nunquam antè à quoquam dictum fuerat, non verebatur in Ecclesia palàm efferre: nimirum, Filium Dei ex nihilo ortum » esse, &c. Quo argumento etiam Athanasius Arrianos subsannat, dicens, eorum fidem non ante Regnum Constantij initium habuisse, quod etiam ex ipsorum verbis conuincit.

Cùm igitur (vt omnes vident) nos similia habeamus dicere de Protestantibus alijsque omnibus huius tempestatis Sectarijs, eos videlicet tali tempore, tali loco, tali authore emersisse: cumque ipsi contrà nihil vnquam simile de nobis vel fingere potuerint: euidentissimum est, nos eandem ipsam quæ initio fuit, Ecclesiam Christi iam inde vsque tenere, & Protestantes à Christi Ecclesia alienos esse. Denique scrutentur omnia Protestantes, & ostendant, aliquos in omni Antiquitate ex quo in Hierosolymis incipit Ecclesia, postea sic exortos Ecclesiam habuisse; aut nos vllo posteriori tempore exortos esse: aut aliquos vnquam quorum talis ortus demonstrari non potuit, Ecclesiam & omnem veritatem non habuisse, quorum tertium solummodo videri potest doctis habere ex-

Moti. 28. Moti. 21. C.

ceptionem, propter Ecclesias Asianas & alias quasdam in quæstione Paschatis. Sed contrarium infrà commodiori loco per Dei gratiam demonstrabo.

MOTI-

## MOTIVVM QVINTVM.

*Quòd homines Ecclesiæ nunquam nos demirati sint, neque nobis vnquam contradixerint.*

IAM verò proximum Motiuum sit, vt considerent qui seduci nolunt, Vtrum plebs Christiana vllo vnquam tempore mirata sit Religionem & Doctrinam nostram, vllumve eius articulum, quasi primùm tunc apparentem, & antea inauditum: Et, Vtrum Pastores ac Doctores Ecclesiæ pro tempore existentes eidem nostræ Doctrinæ contradixerint quasi nouæ atque diuersæ à Doctrina quæ priùs extiterat. Et, Vtrùm Hæreses omnes non sic in demiratione & contradictione fuerint, cùm primùm apparere cœpissent. Vtrùm etiam quod ita mirum videbatur his qui in vnitate manserunt; cui sic contradixerunt in Scriptis, Disputationibus, & Concilijs, ac restiterunt ij quibus incumbebat attendere vniuerso gregi, non fuerit semper hæreticum, & eiusdem professores (si adiunxerint pertinaciam) sine exceptione semper Hæretici. Quis enim est in Ecclesiasticis Historijs mediocriter versatus, qui non animaduertit, quemadmodum, cùm ex vna parte Hæreses nascerentur, Deus ex alia parte semper aliquos excitarit viros præstantes, & tandem (si opus esset) Concilia quoque prouincialia & generalia, quæ Hæresibus singulis fortiter se opponerent? Ecclesiasticæ omnes inspiciantur Historiæ, & diligentissimè obseruetur, an non ab Hæreticorum Principe Simone Mago, cui oppugnando Romam misit Deus Apostolorum & ideo Christianorum omnium Principem Simonem Petrum, sicut paulò antè ex Eusebio annotaui, & sicut omnes qui ea de re loquuntur Scriptores contestantur; vsque ad nouissimum Lutherum, seu quem alium eo posteriorem, notentur seriatim in Historijs illustres Ecclesiastici viri, qui singulis quibusque restiterint. vt, Arianis restiterunt (præter alios innumerabiles) Romani Pontifices Syluester & Iulius, Hosius Cordubensis, Athanasius Alexandrinus, & Concilium ipsum primum generale Nicenum. quod in cunctas etiam quæ fuerant ante illud Hæreses censurâ suâ grauissimâ animaduertit. Macedonianis se murum pro Domo Dei opposuit Concilium primum Constantinopolitanum: Nestorianis, Ephesinum: Eutychianis, Chalcedonense: Denique cæteris omnibus alij aliqui, vt Historiæ annotarunt. Vnde Eusebius de tempo-

*Act. 20.*

*Moti. 4.*

*Ezech. 13.*

ribus Theophili episcopi Antiocheni sexti ab Apostolis loquens, ita ait:

*Eus. Hist. Ec. li. 4. ca. 23.*

Cùm verò Hæretici tanquam zizania, etiam id temporis non minùs quàm antea syncera Apostolicæ doctrinæ semina hominum mentibus mandata
„ labefactare niterētur, Ecclesiarũ vbique Pastores illos tanquam immanes
„ quasdã & agrestes belluas à Christi ouibus arcere, & à præda depellere la-
„ borant, interdum fratres admonēdo cohortandoque, non rarò ipsos Hære-
„ ticos aperto marte adoriendo, & coràm absque scripto tum disserēdo cum
„ illis, tum eorum errores refutando. nonnunquam quibusdam cõmentarijs
„ quos diligenter scripserant, opiniones ab illis inuectas accuratissimè coar-
„ guendo. Theophilum autem cum alijs nonnullis cõtra eos viriliter dimi-
„ casse, ex Libello quodam summa industria ab eo contra Marcionem elabo-
„ rato (qui quidem cum alijs eius libris, quos diximus, est ad hoc vsque tẽpus
„ reseruatus) satis perspicuum est. Similia notat idem cum alijs Historicis de alijs vniuersis Hæresibus: ipsaque antiquorum & recentiorũ Scriptorum (vt Eusebius hic de Theophilo dicit) monumenta demonstrant, nullam Hæresim esse ab eis tacitis prætermissam, sed omnes animaduersas, reprehensas, & denique expugnatas.

Quod ipsius Christi qui falli non potuit, Parabola illa Euangelica ad

*Matth. 13.*

quam hic alludit Eusebius, ita futurum esse prædixit: Simile, (inquit) factũ
„ est Regnum cœlorũ homini qui seminauit bonũ semen in agro suo. cùm
„ autem dormirēt homines (per suæ salutis neglectũ, vel Apostoli per mor-
„ tem) vēnit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abijt.
„ Cùm autẽ creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerũt & zizania.
Quid igitur? apparuerũt zizania, & nemo animaduertit, aut Pastores cũcti
„ neglexerũt? Ecce quod sequitur: Accedẽtes autẽ serui Patrisfamiliâs, dixe-
„ runt ei: Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo
„ habet zizania? Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Hoc igitur cognito, an zelo caruerunt Serui, vt zizania inextirpata sinerent? Imò ita pro Domini sui bono semine zelabant contra zizania, vt (quod sæpè fit) inconsideratè voluerint Angelorũ in fine seculi officiũ vsurpare, & zizania simul cuncta colligere; donec eos doceret Paterfamiliâs, multa ab eis pro salute tritici, quando aliter eradicari non possunt, esse longanimiter toleranda; ne fortè
„ Schismata deteriora sequantur. Sic enim ait: Serui autem dixerunt ei, Vis
„ igitur imus, & colligimus ea? Et ait, Non: ne fortè colligentes zizania, era-
„ dicetis simul cũ eis & triticum. Sinite vtraque crescere vsque ad messem:
„ & in tempore messis dicam messoribus, Colligite primùm zizania, & alli-
„ gate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in hor-
„ reum meum: vt tum demum, & nunquam antea, fiat vniuersalis separatio.
Quòd si quis mihi ita hæc interpretanti non credat, Christum ipsum au-

diat: Tunc (inquit Euangelista) dimissis turbis venit in domũ: & accesserũt ad eum discipuli eius, dicentes, Edissere nobis parabolam zizanorum agri. Qui respondens ait illis, Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. Ager autem: est mundus. Bonum verò semen: hi sunt filij Regni. Zizania autem: filij sunt nequam. Inimicus autem homo qui seminauit ea: est diabolus. Messis verò: consummatio seculi est. Messores autem: angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni cõburuntur: sic erit in consummatione seculi. mittet Filius hominis angelos suos, & colligẽt de Regno eius omnia scandala (id est, Hæreticos & Schismaticos, & eos qui etiam in Ecclesia, faciunt iniquitatem) & mittent eos in caminũ ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Vnde & D. Augustinus huius Parabolæ prædictione subnixus dicit audacter: Ecclesia Dei inter multam paleam, multaque zizania constituta, multa tolerat: Et tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit. Quod nisi ita semper fieret, quomodo obsecro impleretur illa Isaiæ quoque prophetia manifestissimè ad Ecclesiam dicentis: Super muros tuos, Hierusalem, constitui Custodes; tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Ob quam causam etiam D. Paulus cõmemorans dona quæ Christus ascẽdens dedit hominibus, ita ait: Et ipse dedit quosdam quidẽ Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euãgelistas, alios autem Pastores & Doctores, & quorsum istos? ad consummationẽ sanctorũ (inquit) in opus ministerij, in ædificationẽ corporis Christi (id est Ecclesiæ. sed quãdiu duraturos istos, quãdiu per opus ministerij sui ædificaturos? an paucis tantũ post Ascensionẽ vel annis, vel centurijs?) donec (inquit) occurramus omnes in vnitatẽ fidei & agnitionis filij Dei, in virũ perfectũ, in mẽsurã ætatis plenitudinis Christi. Est autẽ Ecclesia (vt in eadẽ Epistola dicit) corpus ipsius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur: vt Christus tunc censeatur impleri, quãdo in fine mundi Ecclesia eius exædificata omnibus mẽsuris suis & numeris omnibus absoluta, impleta cernetur. Sed quid interim ad Hæreses Pastores & Doctores isti? vt iam (inquit) non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominũ, in astutia ad circumuentionẽ erroris. Quoniam igitur Pastores & Doctores isti veritatem semper sustẽtant cõtra omnẽ nequitiã & astutiã Hæreticorũ qui eã euertere, & plebem fidelẽ à sua firmitate dimouere moliuntur, propterea idem Apostolus Ecclesiã vocat Columnã & firmamentũ veritatis. cui qui fideliter adhærẽt, meritò nõ fluctuant sicut paruuli; reliqui autẽ nullo cõsistũt loco, sed quẽadmodũ in veritate nõ steterũt. ita nec in errore stãt, sed à doctrina in doctrinã, ab errore in errorẽ omni hæretico. ũ vẽto circũferũtur.

Aug. Ep. 119. cap. 19.

Esai. 62.

Eph. 4.

Eph. 1.

Eph. 4.

1. Timi 3.

Verumtamen Pastores semper faciunt quod Christus per eos fieri statuit & prædixit, vt nemo circumueniatur, nisi qui sponte sua velit: non vt canes muti omnes, & latrare non volentes, sed contrà semper, quolibet veniente fure, excitant dormientes, & incessanter admonent vt sibi caueant & attendant. Et sic nullius gratia & fauore imponunt sibi silentium, vbi periclitatur veritas, vt de eis Zacharias Propheta prædixerit: „ Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, disperdam nomina Idolorum de terra, & non memorabuntur vltrà: & Pseudoprophetas & spiritum immundum auferam de terra. Et erit: cùm prophetauerit quispiam vltrà, dicent ei Pater eius, & Mater eius qui genuerunt eum, Non viues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum Pater eius & Mater eius, genitores eius, cùm prophetauerit.

*Isai. 56.* *Zach. 3.*

In quo munere ita fideliter obeundo, semper (vt norunt qui Historias & alia monumenta Maiorum scrutati sunt) vigilantissimus fuit ille cui Christus dixit: Confirma Fratres tuos. De quo ipso elegantissima Vincentij Lirinẽsis verba, quàm mea, præstat audire: Neque hoc sanè nouum, (inquit) siquidem mos iste semper in Ecclesia viguit, vt quo quisque foret religiosior, eo promptius nouellis adinuentionibus contraïret. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed ne longum fiat, vnum aliquod, & hoc ab Apostolica Sede sumemus: vt omnes luce clariùs videant, beatorum Apostolorũ beata successio quanta vi semper, quanto studio, quanta contentione defenderit susceptæ semel religionis integritatem. Quondam igitur venerabilis memoriæ Agrippinus Carthaginensis (secundus ante Cyprianum) Episcopus, primus omnium mortalium, &c. Rebaptizandum esse censebat. Quæ præsumptio tantum mali inuexit, vt non solùm hæreticis omnibus formam sacrilegij, sed etiam quibusdam catholicis occasionem præbuerit erroris. Cùm ergo vndique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquauersum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur: tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus, Apostolicæ Sedis Antistes, cum cæteris quidem Collegis suis, sed tamen præ cæteris restitit: dignum, vt opinor, existimans, si reliquos omnes tantùm fidei deuotione vinceret, quantùm loci authoritate superabat. Denique in Epistola quæ tunc ad Aphricam missa est; idem his verbis sanxit, Nihil nouandum, nisi quod traditum est, &c. Quis ergo tunc vniuersi negocij exitus? quis vtique, nisi vsitatus & solitus? Retenta est scilicet Antiquitas, explosa Nouitas. Verba illa Papæ Stephani habentur plenius in Epistola Cypriani ad Pompeium: Si quis ergo à quacumque Hæresi venerit ad nos, nihil innouetur, nisi quod traditum est, vt manus illi imponatur in Pœnitentiam,

*Luc. 22.* *Vin. Lir. cap. 9.* *Sedes Apostolica.* *Cyp. Epist. 74.*

dam, &c. In qua Epistola contra Papam Stephanum sic contradicentem Nouitati eius & reliquorum Afrorum, scribit quidem Cyprianus; sed quia sine pertinacia, in vnitate Spiritus, & vinculo pacis, propterea notam Hæretici aut Schismatici non incurrit. De quo quidem nos infrà plura dicemus. Interim verò ad rem ipsam multum pertinent, quæ D. Augustinus super hoc scribit, notans quasi magnum aliquid contra Donatistas & consideratione dignissimum, quod Papa Stephanus ita B. Cypriano quem Donatistæ sequi præ se ferebant, contradixerit: Ad Pompeium, (inquit,) etiam scribit Cyprianus de hac eadem re, vbi apertè indicat, Stephanum, quem Romanæ Ecclesiæ Episcopum tunc fuisse didicimus, non solùm sibi ad ista non consensisse, verùm etiam contrà scripsisse atque præcepisse. Et multis interpositis: Iam illa quæ in Stephanum irritatus effudit, retractare nolo, quia & opus non est; &c: & ea præterire melius est, quæ periculum perniciosæ dissensionis habuerunt. Stephanus autem & abstinendos putauerat, qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem conuellere conarentur. Iste autem quæstionis ipsius difficultate permotus, & sanctis charitatis visceribus largissimè præditus: in Vnitate † cum eis manendum, qui diuersa sentirent. Ita quamuis commotiùs, sed tamen fraternè indignetur, vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, vt in tali discrepatione nullum inter eos malum Schismatis oriretur.

*Moti. 28.*

*August. cõ. Don. li. 5. cap. 23.*

*Cap. 25.*

*† al. eis.*

Postea quoque contra Hæresim Pelagianorum quis ignorat, saltem Augustinum legens, studium & feruorem Sedis Apostolicæ? Vnde iterum Vincentius Lirinensis: Sed & Papa Cælestinus pari modo eademque sententia (cum Papa Xysto ab eo paulò priùs ibi allegato:) Ait enim in Epistola, quam Gallorum Sacerdotibus misit, arguens eorum conniuentiam, quòd antiquam fidem silentio destituentes, prophanas nouitates exurgere paterentur. Meritò, (inquit,) causa nos respicit, si silentio foueamus errorem. Ergo corripiantur huiusmodi, non sit ijs liberum, habere pro voluntate sermonem, &c. Ac ipsius etiam Plebis Romanæ tantam in hoc genere vigilantiam fuisse testatur Ruffinus, vt de eis loquens & de Symbolo, dicat: Et vtique adiectionem vnius saltem sermonis, eorum qui præcesserunt in fide non admittit auditus.

*Lir. ca. 41.*

*Cælest. Epi. ad Epis. Gal. ca. 1.*

*Ruff. in Exp. Symbo. num. 3. inter Opera Cyp.*

Quanta denique sit Christi in hac parte, & quàm salutaris erga Ecclesiam suam prouidentia, sic vicarios suos Pastores semper excitantis (Princeps ipse cum sit Pastorum) & sic semper eis etiam cooperantis, vt nunquam sinant Hæreticos conquiescere, facilè agnoscet, qui tempus Collationis Carthaginensis contra Donatistas (de qua suprà diximus) obser-

*1. Pet. 5.*

*Vide Bald. in Histor. coll.*

obseruauerit : Augustinum nimirum & cæteros Africæ catholicos Episcopos ita contra Donatistas vigilasse, ita pugnasse, vt de illa Collatione cum eis habenda interpellauerint Honorium Principem socordem & ignauum, quo etiam tempore occiderant Gothi Ducem exercitus eius Stiliconem, & Romam ceperant, & totam Italiam vastabant, & omnibus Imperij Romani Prouincijs imminebant : nec interpellauerint solùm, verumetiam illum rerum suarum & ipsius Imperij negligentissimum, tamen ad causam Ecclesiæ curandam excitauerint, & ita excitauerint, vt à nullo vnquam Imperatore quicquam prudentius, quicquam diligentius mandatum suis vicarijs memoretur.

Cum igitur in tanta, tamque continua Pastorum Ecclesiæ vigilantia, à Prophetis, à Christo, ab Apostolis prædicta, promissa, & idcirco præstanda, & præstita, & ab omnibus Scriptoribus contestata, tamen Doctrina nostra nunquam notata sit quasi noua, sed ab ipso vsque Christo & Apostolis eius ad manus nostras sine Pastorum reclamatione, sine Plebis demiratione, pacatè & tanquillè peruenerit, doceri à nullo potest, & negari à nullo debet, quin sit vera, certa, syncera, atque Catholica. Et ediuerso Doctrina Protestantium, quæ statim gladio Ecclesiæ Dei confossa est in Luthero; & quæ ab illo tempore nunquam desijt à doctis Catholicis disputando & scribendo refelli; quæ etiam ab Episcoporum Generali Concilio diligenter examinata, & vehementer anathematizata est; quæ denique nec in posterum vllius diei tanquam quietam possessionem obtinere valebit, sed semper impugnabitur, semper conuelletur, donec penitùs expugnata fuerit iterumque prorsus abolita, sicut & Hæreses omnes temporum superiorum : est certissimè & procul omni dubio falsa, damnabilis, & hæretica : & Protestantes Professores eiusdem, quia pertinacissimi etiam sunt, euidentissimè sunt Hæretici : præsertim cùm nullum sit simile eorum exemplum in omni memoria, quod in contrarium valeant allegare.

MOTIVVM

## MOTIVVM SEXTVM.

*Quòd nos hodie, & non Protestantes, Catholici nominemur: indeq́; certum esse, quòd Catholici simus. sicut fuerunt & alij omnes, qui id vnquam nomen habuerunt.*

SATIS iam apertè demonstraui his qui oculos habent ad videndum, & qui cæci esse nolunt, quomodo veritatem facillimè & nunc & semper inueniant, obseruatione eorum qui Exeunt & eorum qui non Exeunt: item eorum qui pòst oriuntur & eorum qui non posterius orti sunt: item eorum quibus cõtradictũ est ab vnitate, & eorum quibus nunquam contradictum est. Itaque proximo nunc loco obseruetur in Maiorum nostrorum monumentis scriptis & extantibus, an non eiusmodi temporibus, quibus aliqui sic Exierunt, sic Orti sunt, sic Contradictionem passi sunt, aliqui semper in populo Christiano nomen Catholicorum habuerint quasi proprium, ita vt communiter & vulgò appellati sint Catholici, eoque nomine quasi aperto, simplici, nec ambiguo, facilè cunctis innotuerint: licèt eorum tunc Aduersarij alijs eos nominibus odiosis & à se confictis nuncupauerint. Obseruetur deinde, an non ijdem vulgò dicti Catholici, semper etiam Catholici verè fuerint; idque omniũ demũ Christianorũ hominũ cõcordissima cõfessione: licèt eorũ pro tẽpore Aduersarij se potiùs Catholicos esse clamitauerint, & ipsos veros Catholicos aliorũ impositione nominũ, quasi fumo quodam, conati sint & ad tempus etiam visi fuerint obfuscare. Denique scrutentur omnia Protestãtes, & proferant nobis ex omni post Ascensionem Christi memoria aliquã hominũ multitudinem, dicto Catholico nomine cognitorũ, qui tamen non Catholici, sed Hæretici sint probati. Certissimũ est, quòd proferre tales nõ possint. Nunquam enim fuere tales, sed nec vnquã sunt futuri. Sed cõtrà, vt dixi, sicut quidã in omnibus Historijs, Eusebij, Ruffini, Socratis, Theodoreti, Sozomeni, Sulp. Seueri, Victoris Vticensis, Ven. Bedæ, & cæterorũ oborta qualibet Nouitate, Catholicorũ nomine celebrantur; adeò vt obseruare liceat, occasione cuiusque Nouitatis narrandæ, ex alia parte nomen Catholicum, quanquam antea taceretur, simul in Historias introire; similiter autem sine dubio etiam in sermonem hominũ; nec solùm in Historijs & sermone, verumetiam in reliquis Patrum & Christianorum omnium Ecclesiasticis Scriptis: ita ijdem sic in sermone, Historijs, & alijs libris, illo nomine celebrati, semper etiam fuêre Catholici.

Quorum autem sit illud nomen hoc etiam tempore, nostrúmne an Protestantium, licèt omnes per se videant & agnoscant, tamen paulò pòst ostendam. Interim verò perpendant diligentissimè prudentes, (vt Motiui huius videant dignitatem) quantum necessariò (& secundum Augustinum, quem mox citabo, & secundum veram rationem) debeat esse ad veram religionem inueniendam momentum in ipso Catholico nomine; quod omnes Hæretici, non modò qui fuerunt olim, sed etiam qui nunc sunt, tam studiosè ad se arripiunt, volentes singuli, se Catholicos dici. Quare enim hoc, nisi quia semper verè Catholici sunt, qui verè nomen habent: ideoque & nomen ipsum iustissimum Motiuum omnibus, se ad illam eorum qui sic vocantur partem, tanquam ad veros Catholicos, aggregare. Vt in simili, Hæretici omnes volentes hoc videri, quòd scilicet pro ipsis faciant Scripturæ, Miracula, Patres, Martyres, & huiusmodi (de quibus singulis dicam suis locis) nónne euidentissimè declarant, quòd pro quibus talia verè faciunt, ij veritatem omnem & salutem habeant?

*con. Epist. Fund. c. 4.*

Horum quæ dico ea est per se ipsa euidentia, vt non egeant hominum quorumlibet auctoritate muniri. Verumtamen quia vias inueniendæ veræ Religionis tradimus; ne quis ista, quasi nostra, contemnat, docere debeo, sicut in cæteris, sic hoc loco, Maiores quoque nostros viam hanc eandem Catholici nominis semper ineundam, & sic veram Religionem certissimè inueniendam tum tradidisse, tum promisisse. Quod quidem quomodo poterit à sapiente contemni, & non potiùs quasi certissimum & solidissimum quid haberi, præsertim cùm videat, non posse illud vel à Protestantibus, vel à quibuslibet alijs, vllo modo, vlláue exceptione refelli? Itaque S. Augustinus in Libro disertissimo, quem contra omnes quidem errores, sed maximè contra Manichæos, quorum ipse laqueis, nondum baptizatus, multis annis fuerat irretitus, de hac ipsa re, id est de inuenienda vera Religione, iam quidem baptizatus, sed nondum Presbyter, conscripsit, sic post aliquantam de ea re disputationem demum concludit: Quæ cùm ita sint: neque in confusione Paganorum; neque in purgamentis Hæreticorum, neque in languore Schismaticorum, neque in cæcitate Iudæorum quærenda est Religio; sed apud eos solos, qui Christiani, Catholici, vel Orthodoxi nominantur, id est, integritatis custodes, & recta sectantes. Et paulò post. Quamobrem cùm ante paucos annos promiserim tibi scribere, charissimè mihi Romaniane, quid de vera Religione sentirem: tempus nunc esse arbitratus sum, postquam tuas acerrimas interrogationes sine vllo certo fine fluctuare,

*August. de vera r. l. cap. 5.*

*cap. 7.*

ea cha-

" ea charitate qua tibi obstrictus sum, diutiùs sustinere non possum. Re-
" pudiatis igitur omnibus supradictis &c, quos quanta potui breuitate per-
" strinxi: Tenenda est nobis Christiana Religio, (sed propter varias sub
" Christianorum nomine Hæreses ecce quod addit) & eius Ecclesiæ com-
" municatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solùm à suis,
" sed etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolintúe, ipsi quoque Hære-
" tici, & Schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis
" loquuntur, Catholicam nihil aliud quàm Catholicam vocant. Non enim
" possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab vniuerso orbe
" nuncupatur. Idem in sapientissimo Libello quem iam Presbyter ad amicum suum Honoratum ab eisdem Manichæis deceptum eâdem de re scripsit, & de Vtilitate credendi intitulauit, quædam prælocutus, demum infert similiter: Quæ cùm ita sint, fac nos (vt dixi) nunc primùm quærere, cuinam Religioni animas nostras purgandas instaurandasque tradamus. Et subiungit: Proculdubio à Catholica Ecclesia sumendum exor-
" dium. Et quare non à Iudæis, neque Paganis? Plures enim (inquit) iam
" Christiani sunt, quàm si Iudæi Simulachrorum cultoribus adiungantur.
" Sed quoniam inter ipsos Christianos dissensiones sunt; quæ sit Ecclesia Catholica, sic insinuat: Eorundem autem Christianorum cùm sint Hæ-
" reses plures, atque omnes se Catholicos velint videri, aliosque præter se
" Hæreticos nominent: vna est Ecclesia, vt omnes concedunt, refertior
" multitudine; vt autem qui nouerunt affirmant, etiam veritate syncerior
" cæteris omnibus. Sed de veritate alia quæstio est: Quod autem quæren-
" tibus satis est, vna est Catholica, cui Hæreses aliæ diuersa nomina impo-
" nunt, cùm ipsæ singulæ proprijs vocabulis quæ negare non audeant, ap-
" pellentur. Et vt ostendat, hoc esse idoneum argumentum, cur illius vnius, & non ipsarum Hæresum, id esse nomen existimetur, ita admonet:
" Ex quo intelligi datur, iudicantibus arbitris quos nulla impedit gratia,
" quòd ei sit Catholicum nomen, ad quod omnes ambiunt, tribuendum.

*August. de vtil. cre. cap. 7.*

Nec dubitauit propterea vir ipse doctissimus, iam Episcopus, in Libro quem scripsit contra Epistolam Manichæi quam vocabant Fundamenti, reddens ijsdem Manichæis causas quæ eum (vt dicit) in Ecclesiæ Catholicæ gremio iustissimè tenerent, post alias hanc adferre, & dicere: Tenet me postremò ipsum Catholicæ nomen: quod non sine causa inter tam
" multas Hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, vt cùm omnes Hæretici se
" Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholi-
" cam conueniatur, nullus Hæreticorum vel Basilicam suam, vel Domum
" audeat ostendere. Et propter has causas ausus est idem, sicut in his

*August. cõ. Epist. Fũd. cap. 4.*

contra Manichæos, ita in alijs etiam contra Donatistas, vt & aduersum ipsos ex hoc ipso nomine Ecclesiam omnibus demonstraret, dicere: Vna est Ecclesia, quæ sola Catholica nominatur. Item alibi contra eosdem: Ecclesia vtique vna est, quam Maiores nostri Catholicam nominarunt, vt ex ipso nomine ostenderent, quia per totum est. Secundũ totum enim, „ καθ' ὅλον Græcè dicitur. Quod & Optatus eisdem Donatistis annotat: Illam esse Catholicam, quæ esset in toto Orbe terrarum diffusa. Et quia Donatistæ licèt non in toto Orbe Christiano diffusi, sed in sola Africa constituti, tamen Ecclesiam sibi vendicabant, demõstrat Optatus ex ipso Catholico nomine absurditatem rei, dicens: Ergo vbi vos non estis, non „ erit. Vbi ergo erit proprietas Catholici nominis, cùm inde dicta sit Ca- „ tholica, quòd sit vniuersalis [sic enim legendum esse quis non videt, & „ non rationabilis, vt corruptio habet?] & vbique diffusa?

De bapt. c. 3. Dom. li. 1. cap. 9. De vna Ec. cap. 2. Opt. li. 1. fol. 12. li. 2 fo. 14.

„ Iam quod suprà dixit Augustinus, Omnes Hæreses se Catholicos vo- „ lunt videri, & iterũ, Omnes Hæretici se Catholicos dici volunt, id exemplorũ aliquot appositione illustrantes, facilè demonstrabimus, illud Hæreticorum studium, licèt acerrimum, tamen quàm vanũ semper fuerit: Nam quòd dicti Donatistæ in Libello supplici, quẽ miserunt Constantino Magno Imperatori contra Cæcilianũ tunc Episcopũ Carthaginẽsem Catholicum, ita subscripserunt, Libellus Ecclesiæ Catholicæ, criminũ Cæciliani, „ traditus à parte Maiorini, quis non statim animaduertat quàm sit ridiculũ, „ vocare se Ecclesiam Catholicã, & tamen Partem Maiorini? Sed in Collatione, de qua suprà dixi, velitationes quæ de isto nomine factæ sunt, audire iucundissimum erit, & simul ad causam nostram propter omnimodam similitudinem vtilissimum. Sic igitur refert Augustinus: in Breuiculo Collationis eiusdem: Inter hæc etiam de Catholico nomine apud quos potius esset, pauca ab vtraque parte inuicem dicta & obiecta sunt. [Sed „ quis exitus rei?] Et iussum est (inquit) Principali causæ potiùs reseruari. Erat autem Principalis causa, Quinam eorum haberent Ecclesiam. ad quam causam agendam Donatistæ, diffidentiã partis suæ, vix tandem pertrahi potuerunt: eam tamen egerunt demum Catholici, & euicerunt, idque argumentis illis quæ in Motiuo primo, quia perinde nobis, nunc contra Protestantes ad Principalem eandem causam euincendã seruiunt, plenissimè pertractaui. Sed quid aliud de Nomine isto in Collatione actum „ sit, videamus: Et post aliquanta identidem (inquit August.) cùm, Ca- „ tholici nominis facta mentione, dicerent Donatistæ, apud se potiùs esse Catholicam: interlocutus est Cognitor [nimirum Marcellinus Comes vir & in Religione & in Iure doctissimus, qui Carthaginem ab Imperatore Ho-

Apud Aug. Epist. 68. Moti. 1. Aug. Collat. tert. diei, nu. 2.

tore Honorio missus est, vt Disputationi ipsi cum potestate præesset.] Ille igitur interlocutus est, se interim sine cuiusquã præiudicio non posse " aliter appellare Catholicos quàm eos appellauit Imperator, à quo cognitor " datus est. Illos autem, quanto magis se esse Catholicos dicerent, tanto ma- " gis iam causam ipsam, remotis morarum interpositionibus, agere debere, " in qua probare possent, se potiùs esse Catholicos. Et post pauca: Respon- " derunt ad quiddam Donatistæ, Afros qui se Catholicos dicerent, alienam causam velle defendere, hoc est, totius Orbis Ecclesiam: de qua sibi nihil debere præiudicari, cùm inter Afros hoc negocium ventiletur; & expecta- re potius Ecclesiam transmarinam, vt qui vicerint, ipsi ad eam pertinere " videantur, & ipsi habeant Catholicum nomen. Et iterum post paucissi- " ma: Catholici respõderunt, &c. quia Ecclesiæ toto Orbe diffusæ, cui testi- " monium perhibet Scriptura diuina, ipsi, non Donatistæ communicant, " vnde Catholici meritò & sunt & vocantur. [Ecce quomodo rem ipsam " breuissimè, sed solidissimè tetigerunt. Quid igitur?] Donatistæ autem res- " ponderunt, non Catholicũ nomen ex vniuersitate Gentium, sed ex pleni- tudine sacramentorũ institutũ. [hæc pars vna respõsi: deinde alia:] Et peti- uerunt, vt probarẽt Catholici, sibi cõmunicare omnes Gẽtes. [Quid tum illi?] Quod Catholici (inquit) cùm gratissimè acciperẽt [quia nimirum ad " ipsam principalẽ causam pertinebat] & peterent vt hoc probare permitte- " rentur, iterũ Donatistæ variè tergiuersati sunt. Aliàs autẽ id (vt hoc obiter dicam) probabant Afri Catholici hac facillima ratione, quia Romanus Põ- tifex communicabat ipsis; & Romano Pontifici per literas communicato- rias quas Formatas vocabant, datas inuicem & acceptas, communicabant omnes Christianæ Gentes; Et propterea sibi communicare omnes Gen- tes Christianas, inferebant ijdem Catholici Afri. de qua eorum conclu- sione, plura per Dei gratiam dicam aliàs. Hîc autem de ipso Nomine re- liqua prosequamur. Rursus igitur post pauca Augustinus: Ortus est " iterum (inquit) moratorius conflictus de Catholico nomine, & Dona- " tistarum, & Cæcilianistarum. "

*Idem etiam in lib. Post Collat. cap. 27. 28.*

*Catholicum nomen interpretantur Donatistæ.*

*Moti. 28.*

Iam post istam Carthaginensem Collationem inter Catholicos & Donatistas, sexaginta & paulò ampliùs annis habita est alia Collatio (sed iniquissimis legibus) in eadem Africa, eademque Carthagine, inter Arianos & Catholicos, sub Rege Vandalorum tunc ibidem dominante Hunerico Ariano hæretico. cuius Collationis, & totius persecutionis Vandalicæ Arianæ historiam scripsit B. Victor episcopus Vticensis, qui tum ibi vixit, & eiusdem inter alios Catholicos Africæ ipse pars magna fuit. Is igitur de illa Collatione scribens, hoc inter alia narrat:

Vit. de pers. Vand. li. 2. fo. 22.

Et cùm alia & alia dicerentur, Notarius Regis respondit (Catholicis!) Patriarcha Cyrila (erat is Arianorum episcopus) dixit. Aliquos vestrum
„ superbè & illicitè sibi nomen Catholicorum vsurpasse. Quid tum illi?
„ Nostri (inquit Victor) testati dixerunt, Legatur nobis quo concedente
„ istud sibi nomen Cyrila assumpsit. De quo rursus ibi Victor: Cum Libellus noster legeretur (inquit) insaniebant (Ariani) vocibus inferendis,
„ grauiterque ferebant, quare nos nomine nostro Catholicos dixerimus.
„ Statimque mentientes suggerunt Regi de nobis, &c. Sed Catholici nihilominus, insanientibus licet Arianis, eo se nomine passim in illa Historia, sicut & aliâs semper, etiam inter tormenta, nuncupant. Hinc Comes quidam Sebastianus, Catholicus celeberrimi illius gener Comitis Bonifacij, ad quem S. Augustinus tam multa scripsit, conuentus aliquando familiariter à Rege suo Genserico Ariano, qui eius multùm consilio vtebatur, vt vellet eius rogatu fieri Arianus: assumpto pane regio, per
„ similitudinem aptam sapientissimè respondit Regi: Ita & ego, (inquit,)
„ mola Catholicæ matris commolitus, & cribro examinationis, vt simila
„ munda, purgatus, rigatus sum aqua Baptismatis, & igne Sancti Spiritus
„ coctus. & vt hic panis de furno, ita & ego per officia Sacramentorum,
„ artifice Deo de Fonte mundus ascendi. Sed fiat si velis, vt ipse propono.
„ Iste panis confringatur in frusta, madidetur aqua, & iterum consperga-
„ tur, mittatur in furnum: si melior exierit, faciam quæ hortaris. Quem
„ (inquit Victor) Rex Hæreticus alius generis argumento refellit, postea enim bellicosum virum occidit. Alij duobus Regis Comitibus clamant: Christiani sumus, Catholici sumus, &c. Alibi, Dionysia filiolo inter
„ crudelia verbera constituto, ita dicebat: Memento fili mi, quia in no-
„ mine Trinitatis in Matre Catholica baptizati sumus. Non perdamus in-
„ dumentum nostræ salutis; ne veniens Inuitator, vestem non inueniat nuptialem, & dicat ministris, Mittite in tenebras exteriores, vbi erit
„ fletus & stridor dentium. Illa pœna timenda est, quæ nunquam finitur:
„ illa desideranda vita, quæ semper habetur, &c. Alius vir nobilissimus, &
„ Regi familiaris, missis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum:
„ Securus de Deo & Christo Domino meo, dico quæ Regi dicatis. Subri-
„ gat ignibus, adigat bestijs, excruciet generibus omnium tormentorum; si
„ consensero, frustrà sum in Ecclesia Catholica baptizatus, &c. Qui & ipse à Tyranno varijs pœnis occisus est. Alius vxori, constans constanti, sed de eius constantia dubitanti, dicit: Quid pateris mulier? aut quid
„ fortè de me audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo, &c. Ipse demum Victor Narrationi Tragicæ finem lugubrem imposi-

Marginal notes: lib. 3. fol. 34. — li. 1. fo. 4. — li. 2. fo. 17. — li. 3. fo. 40. — Matth. 22. — fol. 41. — fol. 47.

impositurus, ad condolendum & collachrymandum Africæ suæ sic ab Hæreticis Arianis vexatæ & exterminatæ, fratres suos ita compellat: Adsit iam quæso omnis ætas, omnis sexus, omnisque conditio. Adsit obsecro omnis turba Catholici nominis, quæ gremio materno toto Orbe gestatur, quæ sola germanum commodare nouit affectum, & cætera in quibus Lamentationem Hieremiæ diceres & cerneres renouatam.

*fol. 50.*

Ex quibus omnibus perspicuum est, quàm tenaces semper fuerint Catholici, & rursum Hæretici quàm semper fuerint cupidi Nominis istius Catholici: id ipsum tamen nec à Catholicis eripi, nec ab Hæreticis præscribi vnquam potuisse. ita vt tum consensu omnium, tum continuâ experientiâ, Nomen ipsum semper fuerit veræ Ecclesiæ, veræ fidei, veræ Religionis, & totius veritatis certissimum argumentum. Fecit autem importuna Hæreticorum contentiositas & inuidia, vt Imperatores quoque Christiani interdum authoritatem suam interponerent, & contra Hæreticos indicta pœna, in hac quoque Catholici nominis parte suffragarentur Ecclesiæ. Vnde extat hodieque in Codice Iustiniani Lex talis imperatorum Gratiani, Valentiniani, & Theodosij: Cunctos populos quos Clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus Religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis Religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret; & Petrum Alexandriæ Episcopum virum Apostolicæ sanctitatis. & tunc eam tangunt Catholicæ fidei partem, quam eo tempore Ariani (sicut alijs temporibus alias partes Hæretici alij) exagitabant. hoc est, (inquiunt,) vt secundum Apostolicam disciplinam, euangelicamque doctrinam, Patris & Filij & Spiritus sancti vnam Deitatem sub pari maiestate & sub pia Trinitate credamus. Deinde quoad id quod nos hîc agimus, dicunt: Hanc legem sequentes Christianorum Catholicorum Nomen iubemus amplecti: reliquos verò dementes vesanosque iudicantes Hæretici dogmatis infamiam sustinere; Diuina primùm vindicta, pòst etiam motûs animi nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus, vltione plectendos. Propter hanc igitur causam Apostoli quoque in ipso Symbolo nomen Catholicum exprimere voluerunt, quasi certissimam in æternum futuram notam Ecclesiæ sanctæ atque credendæ: vt nimirum humillimum etiam Christianorum vulgus, & omnino imperiti atque idiotæ quotidie dicentes, Credo sanctam Ecclesiam Catholicam, per quotidianam hanc Symboli recitationem facillimè & securissimè admonerentur, illi soli Ecclesiæ (declinatis cæteris omnibus))

*Cod. de SS. Trin. l. 1. Idem apud Soz. lib. 7. cap. 4.*

omnibus) adhærere, quam ſicut Spiritus ſanctus Deus ſuggeſſerat tunc Apoſtolis Catholicam appellare, ita ipſi ſuis quique temporibus viderent eandem ſolam, eodem Deo vſque operante & Hæreticorum impediente conatus, ſuis quorumque temporibus Catholicam appellari. Quod & propterea ab illo vſque Apoſtolorum tempore ſic obtinuit, vt in antiquiſſimorum quoque Scriptorum Operibus, & Cypriani maximè, qui pænè octoginta annis ante Concilium primum Nicenum floruit, occaſione Nouatianorum tunc exorientium denſiſſimè & frequentiſſimè occurrat. Vnde & Phrygibus Hæreticis cum Nouatianis hoc ipſum Nomen, poſtea calumniantibus, quia (vt aiebant) ſub Apoſtolis nemo Catholicus vocabatur, reſponderi potuit, quòd id falſiſſimè dicerent. Sed præſtat hoc de eis referentem, & huic eorum calumniæ etiam aliter reſpondentem elegantiſſimè & fuſiſſimè audire Pacianum Barcilonenſem Epiſcopum, (cuius Hieronymus magna cum laude meminit in Catalogo) ex Epiſtolis duabus quas ſcripſit ad Sympronianum Nouatianum, exiſtimans primum eum fuiſſe Cataphrygam: editæque ſunt Pariſijs anno 1538. cum alijs eiuſdem Authoris operâ Ioannis Gagnæi Theologi notiſſimi. Prior autem Epiſtola titulum habet hunc, De Catholico Nomine: de quo nimirum Sympronianus ei mouerat queſtionem. In ea igitur loquitur de varijs ſectis & quæſtionibus Cataphrygarum, ac dicit: Montanum & Maximillam & Priſcillam ſequuti, quàm multiplices controuerſias excitarunt? De Paſchali die, de Paracleto, de Apoſtolis, de Prophetis: ſicut & hoc de Catholico Nomine, de venia Pœnitentiæ. Et paulò pòſt pulchro dilemmate Nomen defendit: Si (inquit) bona pax animo tuo & cordi eſt, de Catholico Nomine nullum debet eſſe luctamen. Si enim per Deum id Populus noſter adipiſcitur; nec interrogandum eſt, præcedente authoritate Diuina. Si per hominem: quando vſurpatum, detegendum. Atque ibi alio dilemmate: Tunc ſi bonum Nomen eſt, non recipit odium: ſi malum, caret inuidia. Et mox ponit obiectionem Symproniani: Sed ſub Apoſtolis, inquies, nemo Catholicus vocabatur. [Cui ego iam reſpondi, Apoſtolos tamen id Nomen inſtituiſſe, vt patet in eorum Symbolo. Sed pacianus quaſi per conceſſionem reſpondet primum, dicens:] Eſto ſic fuerit: vel illud indulge. ac deinde rationem manifeſtam ſapientiſſimè reddit vtendi poſtea Nominis: Cùm (inquit) poſt Apoſtolos Hæreſes extitiſſent, diuerſiſque Nominibus Columbam Dei atque Reginam lacerare per partes & ſcindere niterentur: nónne Cognomen ſuum Plebs Apoſtolica poſtulabat, quæ incorrupti Populi diſtingueret Vnitatem; ne intemeratam

*Habetur & in Bibliotheca Pariſienſi quæ hoc anno 1575. prodiit.*

*Pacian. Epiſt. 1. ad Symp.*

*Cant. 2. Pſalm. 44.*

ratam

ratam Dei Virginem, error aliquorum per membra laceraret? Nónne ap- "
pellatione propria decuit caput principale signari? Et exemplo illustrat: "
Ego fortè ingressus populosam vrbem hodie, cùm Marcionitas, Apolli- "
nariacos, Cataphrygas, Nouatianos, & cæteros eiusmodi comperissem, "
qui se Christianos vocarent: quo cognomine Congregationem meæ Ple- "
bis agnoscerem, nisi Catholica diceretur? Tum verò & incognitam ferè "
esse Nominum originem admonet: Agè, quis cæteris plebibus Nomina "
tanta largitus est? Cur tot vrbibus, tot Nationibus, sua quæque descriptio "
est? Ipse ille qui Catholicum Nomen interrogat, causam sui Nominis "
nesciet, si requiram, vnde mihi traditum est. [Veruntamen dic vnde sit "
hoc Nomen, si potes:] Certè (inquit) non est ab homine mutuatum, quod "
per sæcula tanta non cecidit. Catholicum istud, nec Marcionem, nec "
Appellem, nec Montanum sonat: nec Hæreticos sumit authores. "
Quos igitur alios habet authores? primò, Multa nos Spiritus sanctus "
edocuit: quem Paracletum Apostolis & Magistrum, Deus misit è cœlo. "
Deinde, Multa Ratio, sicut dicit Paulus, & Honestas, & (vt ait) ipsa Na- "
tura. Tertiò, Quid? Parua nobis de Apostolicis viris, parua de primis 1. Cor. 11.
Sacerdotibus, parua de beatissimo Cypriano Martyre atque Doctore cur- "
rit authoritas? An volumus docere Doctorem? An sapientiores illo "
sumus, & spiritu carnis inflamur aduersùs eum, quem æterni Dei Testem "
nobilis cruor & clarissimæ Passionis corona produxit? Quid tot earum "
partium Sacerdotes, quos per totum orbem, cum eodem Cypriano pax "
vna solidauit? Quid tot annosi Episcopi, tot Martyres, tot Confessores? "
Agè, si illi vsurpando Nomini huic authores idonei non fuerunt: nos "
idonei erimus negando? Et nostram potiùs authoritatem Patres sequen- "
tur, & emendanda Sanctorum cedet antiquitas, & iam putrescentia "
vitijs tempora canos Apostolicæ antiquitatis eradent? [Iam pulcherri- "
mum & ἀπολογητικώτατον est quod sequitur:] Nec tamen æstues, frater. "
Christianus mihi Nomen est; Catholicus verò cognomen. Illud me "
nuncupat, istud ostendit: hoc probor, inde significor. [Tandem verò &
vim Nominis conatur exprimere: sed non tam appositè, quàm suprà
Augustinus & Afri; quia dum solummodo defendit Nomen, & non
etiam argumentatur ex eo, minus quærens, minus inuênit. Sic autem
dicit.] Et si reddenda postremò Catholici Vocabuli ratio est, & expri- "
menda de Græco interpretatione Romana: Catholicus vbique vnum "
vel (vt Doctiores putant) Obedientia omnium nuncupatur, mandato- "
rum scilicet Dei. [Ibique è Scripturis commendata primùm Obedientia,
subinfert:] Ergo qui Catholicus, idem obediens. Qui obediens, idem est "

N Chri-

„ Christianus: Atque ita Catholicus Christianus est. Quare ab Hæretico
„ Nomine noster Populus hac appellatione diuiditur, cum Catholicus nun-
„ cupatur: [ quia scilicet Hæretici obedientiam non seruant. Deinde com-
mendata itidem vnitate Ecclesiæ, subinfert de Catholica:] Ergo in omni-
„ bus vna, & vna super omnia. Ac tum concludens, Si rationem (inquit)
„ Nominis quæris: apparet. Et hæc quidem omnia in priori Epistola. Quam-
quia Sympronianus rescribens notauerat amaritudinis, hinc in secunda
Pacianus: De Catholico Nomine (inquit) multa respondi placidè. Dixi
„ enim, nihil alterius interesse, quid alius vocaretur. Ac si vim Nominis
„ postulares, quodcumque illud esset, esse mirificum, seu vnum in om-
„ nibus, seu vnum super omnia, seu (quod antè non dixi) filius Regis,
„ id est, Populus Christianus. Adeò certè non inditum nobis, quod per
„ sæcula tanta non caderet. [ Est autem notanda Hæretici illius concessio,
„ de qua sequitur:] Et sanè gratulor, quòd licèt alios antepofueris, etiam
„ circa nos assentiare de Nomine. Et tamen porrò, Quid (inquit) si ne-
„ gares? Natura clamaret. Aut si adhuc dubitas, taceamus. Ambo, quod
„ vocabimur, hoc erimus, teste Nominis vetustate. Cæterum si perti-
„ naciùs flagitaueris: vide ne tibi vir ille virtutis exclamet: Quid interrogas
Nomen meum? Et ipsum est mirabile. Tunc addidi sanè: vnde Catholici
„ Nomen hoc traherent, non esse reputandum: &c.

*Pacian. Epist. 2. ad Symp.*

*Iud. 13.*

Quid iam ad ista dicturi sunt Protestantes nostri? An affirmabunt, hac iam nostra ætate suum id esse nomen, aut nostrum esse negabunt? Non dubito, quin ex iam dictis faciliè animaduertant omnes non nimis pertinaces, quòd nostrum sit Nomen & non Protestantium? Sed scio mihi cum planè cæcis, seu potius sponte sua cæcutientibus, esse negocium: & propterea etiam euidentissima quæque demonstrare debeo, si quo modo lucis claritas atque moles feriat inuitorum oculos & aperiat. Ecce igitur: Omnia priorum Catholicorum argumenta prædicta, quibus sibi Nomen Catholicum vendicabant, & multò etiam plura nobis iam contra Protestantes æquè seruiunt: & quæ tunc Montanistæ, Nouatiani, & Donatistæ, & cæteri Hæretici illis Catholicis resistentes, de Nomine ipso dicebant, eadem nunc nobis dicunt Protestantes, & nihil aliud habent quod dicant. Primùm enim sicut suprà Marcellinus identidem Donatistas admonuit, istam de Catholico Nomine quæstionem reseruare Principali de Ecclesia quæstioni, ita ego idem permitto Protestantibus, & quantum possum omnes hortor & moneo recurrere ad primum Motiuum huius Libri, vbi dictam Principalem quæstionem tractaui, idque eorumdem Catholicorum Afrorum argumentis, ostendens planissimè,

quòd

quòd agentes illi tunc causam suam, egerunt eâdem operâ & nostram, quia hoc volebant, & hoc è Scripturis plurimis apertissimis euicerunt, Ecclesiam visibilem visibiliter incipientem Hierosolymis, nunquam iterum perire, nunquam disparere, sed contrà crescentem semper, tum inde ad sua tempora, tum ad nostra, tum ad finem seculi, visibiliter permanere. Quemadmodum igitur illi per hæc Principalem causam tunc obtinentes, obtinuerunt consequenter & Catholicum Nomen; ita nos nunc per eadem principalem eandem causam obtinentes, & Nomen obtinere debemus. Deinde illi, vt alio sibi argumento Nomen vendicarent, ipsam vim Nominis secuti sunt. Quod quidem Donatistæ in Collatione, licèt semel concederent eorum esse qui ad totius Orbis Ecclesiam pertinerent, tamen paulò pòst (vt vidimus) dictum volebant, sicut & nunc Protestantes, non ex Vniuersitate Gentium, sed ex Plenitudine Sacramentorum. Vnde & Epist. ad Vincentium genere Donatistam, specie Rogatistam, sic ait Augustinus: Acutum aliquid videris dicere, cùm Catholicæ nomen non ex totius Orbis communione interpretaris, sed ex obseruatione omnium Præceptorum diuinorum atque omnium Sacramentorum. Ad quod quid responderit Augustinus, ibi videri potest. omnia enim persequi non possum. Sic igitur Donatistæ: quanquam & Pacianus non multum dissimiliter; verum re nondum accuratè discussa. Sed Catholici Afri diligentissimi & magis iam ab Hæreticis excitati, nihilominus ex Vniuersitate Gentium, seu ex totius Orbis communione Catholicum nomen interpretati sunt; idque (vt concedent omnes Græcè docti) conuenientissimè. Seque propterea Catholicos & esse, & nominari, quòd sibi cõmunicarent omnes gentes. Communicare autem sibi omnes Gentes probabant facillimè ex Societate Romani Pontificis (vt prædixi) inter quem & omnes Gentes erat cõmercium Formatarum. Eodemque modo nos Romano Pontifici cõmunicamus, & per illũ omnibus Gẽtibus. Ergo & nostrũ Catholicũ nomen est. Ad quod Protestãtes quid poterunt respõdere? Quid aliud vtique, nisi quod dixit ad hoc idem olim Cresconius Donatista Grãmaticus, cui Augustinus: Argumentaris (inquit) quòd ideo nobis non totus Orbis cõmunicet, quia adhuc vel multi sunt Gentiũ Barbararum qui in Christum nondum crediderunt; vel sub nomine Christi Hæreses multæ, à communione nostra Societatis alienæ. Ad quod ibi Augustinus plenissimè respondet. Quale enim est hoc; cùm de Catholicis Christianis disputatio est, instare nobis Donatistas & Protestãtes, de Gentibus nondũ Christianis, quasi propterea cõmunio nostra nõ sit cũ omnibus Gentibus Christianis, quia non est cũ Gentibus nondum Christianis?

*Aug. Col. 3. num. 2.*

*Epist. 48.*

*lib. 3. con. Cresc. cap. 63.*

*Cap. 64. 65. 66. 67.*

cum quibus tamen & ipsis erit, quia & ipsæ omnes Christianæ erunt, vt hoc ipso tempore Gentes Indorum nuper repertæ incipiunt esse; & ipsæ Romano Pontifici, qui noster est, per literas communicatorias sociatæ. Quòd verò communio nostra non sit Catholica, quia ab ea alienæ sunt tot nominis Christiani Hæreses, illâ Donatistarum seu Protestantium instantiâ si quis moueri videatur; quanquam per se id nihil sit, vel quia Donatistarum fuit, tamen præueniat is mente sua Hæreses huius temporis, & cogitationem suam sistat in eo tempore quo Lutherus incepit. Nónne videt, communionem nostram tunc cum omnibus istis etiam Hæreticorum Gentibus, non illis quidem tunc Hæreticis, sed Catholicis, fuisse coniunctam? Quid igitur factum est, si tunc Catholici fuimus, cur modò non simus? Non enim puto, si quæ tum Hæreses fuerunt, quæ ex Luthero non prodierunt, quòd de illis audebunt nobis instare. Si quis adhuc tam leuis vt moueatur illa Donatistarum Hæreticorum obiectione, & simul tam stupidus vt nondum in contrarium moueatur hac nostra tam aperta responsione, qui nolit pati, vt quæstionem istam communionis nostræ sic à præsenti tempore ad Lutheri tempus reuocemus: ecce, illi tali ex abundantia & de præsenti tempore satisfacimus. idque ex verbis Augustini antea allegatis, quibus ille Ecclesiam Catholicam definiuit, ita dicens: Vna est Ecclesia, vt omnes concedunt, refertior multitudine. Inde volens insinuare, cum Christianorum sint Hæreses plures, atque omnes se Catholicos velint videri, aliosque præter se Hæreticos nominent, tamen quibus Catholicum nomen verè tribuendum sit: illi nimirum Ecclesiæ, quæ, inter omnes Hæreses, refertior esset multitudine. quæ nostra etiam nunc est, vt nemo (quantum puto) negauerit: idque non modo si cum singulis (quod tamen in hac quæstione satis est) Hæresibus, verum etiam si cum omnibus comparetur. Habemus enim in singulis Hæreticorũ Gẽtibus, vt existimo; certus sum autem, quòd in Gente mea, vbi tamen Sedes est Satanæ, & nemo qui prohibeat mulierem Iezabel; multo, imò & incomparabiliter plures concatholicos, quàm sint illic vel vniuscuiusque, vel omnium Sectarum (sunt enim plurimæ) Hæretici.

*De vtil. cre. ca. 7.* — *Vide Moti. 48.* — *Apoc. 2.*

Iam aliud Maiorum nostrorum Catholicorum argumentum pro Catholico nomine fuit, quod etiam suprà ex D. Augustino citaui, quod & ille veram Religionem quærentibus satis esse dicebat, quòd nimirum Vna est Catholica, cui Hæreses aliæ diuersa nomina imponunt, cùm ipsæ singulæ proprijs vocabulis, quæ negare non audeant, appellentur. Et hoc ipsum tale esse dicit ibi Augustinus, vt ex eo intelligi detur, si iudicent ar-

*August. de vtil. cre. cap. 7.*

cent arbitri quos nulla impedit gratia, quòd ei Ecclesiæ sit Catholicum nomen, ad quod omnes ambiunt, tribuendum. Nunc igitur dum & nos negamus Papistarum nomen nostrum esse, atque id à Luthero primùm nobis impositum esse dicimus, cùm antea esset penitus inauditum, & nos tamen plurimis seculis (vt & ipsi concedunt, & omnes norunt) antè fuerimus, nec alio vllo per illa tot secula nomine, nisi Catholico, noti: & dum contrà ipsi proprijs vocabulis, vt Protestantium, Puritanorum, &c, quæ negare non audeant, appellentur: iudicent arbitri quos nulla impedit gratia, & Ecclesiæ nostræ Catholicum nomen, licèt ad id omnes Hæretici ambiant similiter, tribuetur. Non tam generale omnino est argumentum Lactantij Firmiani, vtpote ad solos (vt videtur) Nouatianos sui temporis Hæreticos accommodatum; sed tamen & ipsum non minus nobis nunc contra Protestantes militat. Sic enim ait: Sola Catholica Ecclesia est, quæ verum Cultum retinet, &c. Sed tamen quia singuli quique cœtus Hæreticorum, se potissimum Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant: sciendum est, illam esse veram, in qua est Confessio, & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera, quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter curat. Sic ille. Sed argumentum aliud D. Augustini omnes animaduertunt esse generalissimum. Cui argumento coniungamus illud, quòd ipsi vocent se Protestantes &c, non autem Catholicos. & meritò: quis enim eos aliter vel loquentes vel scribentes intelligeret? Nos contrà & loquentes & scribentes (sicut & in precibus nostris ad Deum ipsum tum publicis tum priuatis) vocamus nos Catholicos, & omnes statim nos intelligunt. Nam Protestantes ipsos interrogo, quando in Libris hac ætate scriptis nos passim Catholici vocamur, vtrùm Lector ad Nomen illud hæsitet, dubitans vel ignorans, quínam eo nomine designentur? In hoc ipsô Libro num ego obscurus sum, sic nos appellitans? Aut existimat quis ex eo vocabulo, quòd nescio quis Lutheranus, Caluinista, Trinitarius, Protestans, aut Puritanus sim?

*Lact. li. 4. cap. 30.*

Addamus huic & illud, quòd sicut olim per nullum ambitum vlli potuerunt Hæretici vel sibi hoc nomen acquirere, vel illis Catholicis hoc Nomen eripere: ita & modò vident Protestantes vtrumque tam esse impossibile, Nomen istud (inquam) vel nobis eripere, vel sibi acquirere, vt nulli vnquam Hæretici id magis desperauerint, id minus ambiuerint. Aliud erat argumentum euidentissimum, non fuisse illud Hæreticorum, vt (exempli causâ) Montanistarum, Nouatianorum, vel Donatistarum nomen, quia Nomen ipsum Montanistæ, Nouatiani, & Donatistæ calumniabantur. sicut de Montanistis & Nouatianis Pacianum

introduxi attestantem: & de Donatistis testatur Augustinus, sic eorum Episcopum Gaudentium affatus: Adhuc addis furori vestro verba blasphemiæ, & audes dicere, Catholicam Ecclesiam humanum esse figmentum: & cætera in quibus Augustinus (quemadmodum & suprà Pacianus) ostendit solidissimè, non esse Catholicam humanum figmentum, sed opus Diuinum. Quid nunc aliud faciunt Protestantes? Nónne ipsum Nomen irrident? Nónne pro Catholicis dicunt Cacolicos passim in suis libris latinis? & multa alia in libris vulgari lingua scriptis? sicut ipse & cæteri Angli in lingua nostra nouimus. Sed non propterea Nomen erubescant Catholici, imò & inter carceres, ac tormenta, atque mortes imitentur Maiores suos quos ex B. Victore citaui, nec vnquam Nomen sileant, sed Christum Dominum & Saluatorem audiant: „ Beati eritis (inquit) cùm vos oderint homines, & cùm separauerint „ vos, & exprobrauerint, & eiecerint Nomen vestrum [vt Catholicorum, Sacerdotum seu Presbyterorum, Monachorum, Papæ, Episcoporum, Ab- „ batum, &c.] tanquam malum, propter Filium hominis. Gaudete in illa „ die & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo. Nam sicut in alio loco dicit Scriptura: Et honorabile nomen eorum coram illo: quantumuis illud impij blasphement & irrideant. Vnde & in Apocalypsi dicit: „ Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foras non „ egredietur ampliùs: Et scribam super eum Nomen Dei mei, & Nomen „ Ciuitatis Dei mei nouæ Hierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, „ & Nomen meum nouum. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat „ Ecclesijs.

*Aug. lib. 2. con. Gaud. cap. 23.* *Luc. 6.* *Psalm. 71.* *Apoc. 3.*

Aliud adhuc argumentum erat manifestissimum, & nunc non minus est, quòd Hæretici ipsi & tunc concesserint, & nunc concedant, Nomen illud nostrum esse. Nam paruum videbitur quibusdam (quod tamen Principes ipsi prudenter considerabunt quàm sit magnum) quòd Marcellinus Comes Dominus eximius & meritò insignis (sicut eum in Epistolis Augustinus vocat) in Collatione dixit, se non posse aliter appellare Catholicos, quàm eos appellauit Imperator Catholicus Honorius. Illud etiam, quod tres alij Imperatores multò antea (quos etiam citaui) Gratianus, Valentinianus, & Theodosius Nomen hoc Communioni nostræ (id est enim, eorum qui per id temporis, Religione quam à D. Petro traditam Romani vsque eò seruabant, coniuncti erant Damaso Romano Pontifici, & Petro Alexandrino Episcopo) adiudicarunt. Illud etiam, quod (vt Beda noster scribit) intellexerat veraciter Osroi Rex [Angliæ] &c, quia Romana esset Catholica & Apostolica

*Epist. 5. 7. Collat. 3. num. 2. Cod. de Sũ. Trin. l. 1.* *Bed. lib. 3. Hist. Ang. cap. 24.*

ſtolica Eccleſia. Iſta (inquam) quidam contemnent. Illud verò quomodo quis hîc cõtemnat, quòd ſicut olim Conſtãtius Imperator Arianus ſcribẽs Eccleſiæ Athanaſij, ita literas ſuas inſcripſit, Victor Conſtãtius Max. Aug. Populo Catholicæ Eccleſiæ Alexandrinæ, Salutem; item ſcribens omnibus per Orbem Epiſcopis atque Clericis Athanaſio cõmunicantibus, ita literas ſuas inſcripſit, Victor Conſtantius Max. Auguſt. Epiſcopis & Preſ- byteris Eccleſiæ Catholicæ, Salutem: adeo tunc perſpicuum etiam Aduerſarijs fuit, quorum eſſet Catholicum Nomen: Sic & hoc tempore tam perſpicuum idem ijſdem eſt, vt nominare poſſem de ſummis Proteſtantium Principibus, qui Catholicis viris interdum familiarius colloquentes, in omni ſermone Catholicos nil aliud niſi Catholicos vocant.

*Apud Soc. lib. 2. cap. 18.*

Huic vicinum eſt illud, quòd iter agentes per Germaniam, & venientes ad illas Ciuitates, in quibus viſuntur Templa vtriuſque generis, & Catholicorum & Proteſtantium, ſi rogemus viros graues Proteſtantes in plateis fortè occurrentes, Indicate nobis, quæſo, Eccleſiam Catholicam, mox illam demonſtrant viam quæ ad Eccleſiam ducit vbi Miſſæ fiunt. Quod idem argumentum notauit pro Catholico nomine olim (vt ſuprà commemoraui) S. Auguſtinus, dicens: Catholicæ nomen inter tam multas Hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, vt cum omnes Hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus Hæreticorum vel Baſilicam ſuam, vel Domum audeat oſtendere. Et idem iterum: Catholica nominatur non ſolùm à ſuis; ſed etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolintúe, ipſi quoque Hæretici, & Schiſmatum alumni, quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quàm Catholicam vocant. Non enim poſſunt intelligi, niſi hoc eam nomine diſcernant, quo ab vniuerſo orbe nuncupatur. Rurſus cùm Nõmen ipſum irrideant Proteſtantes, vertentes Catholicum in Cacolicum, quis dubitet eos, quòd noſtrum ſit Nomen, conſentire? quemadmodum ſimilis veterum Hæreticorum calũniatio erat pro Catholicis tunc conſenſio. Adhæc Lutherus ipſe illud in Symbolo Apoſtolorum, Credo Eccleſiam Catholicam (quæ verba, nouis aliquot eorum Pſeudomartyribus nunquã perſuaderi potuit, vt in recitando Symbolo vſurparent, ſicut apud Alanum Copum teſtatum videre licet) Germanicè vertens ita, Credo Eccleſiam Chriſtianam; quod Germani Scriptores, qui Germanorum linguam & res nouerunt, teſtantur: (quo etiã modo Anglicus Caluini Catechiſmus habet: Metra autẽ Anglicana inter eos decãtatiſſima, quos Pſalmos Geneuenſes vocant, prorſus non habent) nónne apertè cõceſſit, Nomen Catholicũ noſtrũ eſſe?

*Aug. cont. Epiſt. Fund. cap. 4.*

*De ver. rel. cap. 7.*

*Cop. Dial. 6. cap. 21.*

*Staphylus.*

*Lindanus in dubitantio, Dial. 1. pag. 9.*

Idem apud

*Iuellus.* Idem apud nos Iuellus Anglus Archihæreticus, Pseudoepiscopus Saris-buriensis nónne concessit? qui cùm iniquissimis suis & suorum legibus & carceribus videret omnibus per Angliam Catholicis silentium impositum, Pulpitum totius Angliæ celeberrimum in Cœmeterio S. Pauli Londini quasi vir fortis ascendit: ibique in Declamatione sua recitatis multis Catholicæ fidei articulis, exprobrauit acies Dei viuentis; nec contentus, vt Goliath, dicere, Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen, prouocauit omnes (vt vocauit) Aduersarios, imò & omnes homines qui viuerent (scilicet, quasi totus Mundus illi in angulo Orbis declamanti adstitisset) vt omnes contra vnum inirent certamen, & proferrent (si possent) pro eisdem articulis, vel eorum quolibet, ex omnibus Sacris Scripturis, ex omnibus Patribus, ex omnibus Concilijs, ex omnibus Historiarum exemplis, per totos sexcentos à Christo annos, vnam sententiam vel vnum verbum: multaque alia arrogantissimè & vanissimè. Inuentus est autem citò in Exercitu Dei Israël alter Dauid, vir Catholicus D. Thomas Hardingus Presbyter venerabilis, qui doctissimo Libro scripto, & in Transmarinis partibus typis excuso, non vnum articulum vno verbo, sed ipsos omnes articulos plurimis Scripturarum, Conciliorum, Patrum, Historiarum sententijs copiosissimè & solidissimè confirmaret. Quo cognito Goliath statim (vt compertum habemus) ita animo fractus deiectusque est, vt nunquam repugnaturus videretur. Veruntamen à Philisthæis suis armatus maiori impudentia, & peccatis suis excæcatus, parat paulò pòst responsum, sed illud tam innumerabilibus mendacijs sponte refertum, vt tum maximè incœperint homines agnoscere Hardingi fortitudinem, vel potiùs Catholicæ causæ inuictam veritatem, in hunc vsque diem propterea ad Catholicam fidem & Ecclesiam gregatim quotidie redeuntes. Illud autem Responsum suum cæcus Hæreticus ad verbum sic inscripsit: Replica contra Romanam Religionem, quæ nuper habita est Catholica. Hæc (inquam) nónne clarissima concessio fuit, nostrum esse Nomen Catholicum? quemadmodum & illud, quod ab ipsis Hæreticis in * Catalogis celeberrimarum Nundinarum Francofurti, signantur post libros Lutheranorum, & deinde Caluinistarum ac Zuinglianorum, libri Nostrorum, hoc titulo: Libri Theologici eorum, qui habentur Catholici, & Romanæ Ecclesiæ adstipulantur. Præterea quod de antiquis Hæreticis scripsit Vincentius Lirinensis, dicens: Audias etenim quosdam ipsorum dicentes. Venite ô insipientes & miseri, qui vulgo Catholici vocitamini, & discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis antè seculis latuit, nuper

*An. Dom. 1560.*

*1. Reg. 17.*

*Alter Goliath.*

** Vide Moti. 35.*

*Vin. Lirin. cap. 26.*

nuper

nuper verò reuelata & ostensa est, &c: vt nec illud genus concessionis nobis hoc quoque tempore deesse videatur, narrabo memorabile exemplum, quod scimus Parisijs inter Anglos nostros nuperrimè factum esse. Nobilis adolescens Anglus, Gualterus Culpeperus in ipso ætatis & corporis flore constitutus, correptus est letali morbo. Ad quem vespera mortem eius præcedente accessit quasi ad rem seriam missus, Protestans vnus de comitibus ipsius apud Regem Francorum Reginæ Angliæ Oratoris. Is post pauca, adstantibus multis qui adolescenti orantes pro eo & ad mortem præparantes aderant, erumpit in hæc ipsa verba: O domine Culpepere, omnino fac vt renuncies Catholicæ fidei. Num apud istos igitur obscurum aut dubium est, quorum sit Catholicum nomen? Adolescenti nihilominus, & ipsi Catholicæ fidei mirabiliter tunc aderat Deus. Nam postero die Iuuenis paulò ante mortem, agonizans, dixit Catholico cuidam docto & sancto viro ex Patribus Societatis Iesu, patri suo spirituali, lectulo tunc assistenti: Dic mihi, obsecro; sum ne in recta via? Cumque ille certum eum & securum faceret: Bene est, inquit: &, tune mecum ibis? Illoque affirmante, Bene est, inquit iterum; & paulisper quieuit. Mox iterum ait: At dic mihi, obtestor; sum ne in recta via? Illoque rursus eum quantũ potuit certissimum faciente, & iubente confidere: Bene habet, rursus inquit; &, túne mecum ibis? Cumque ille iterum affirmasset, & breue deinde rursum intercessisset silentium: ecce, alacri & hilari vultu iuuenis: Nunc quidem, inquit, video ipse, quòd in via recta sim. Ecce enim, apparuit mihi gloriosè Angelus custos meus, & ostiũ mihi quidem patens ostendit, vt iam nunc ingrediar. Sed tu (inquit Patri) nondum potes venire. Et sic quiescens parumper vultu iucundo & quasi arridentis alicui, fœlicem animam Deo reddidit. Non sic migrauit (quantum audio) Iuellus supradictus archihæreticus. Cuius miserabilis exitus aliquãdo (non dubito) omnibus innotescet; licèt non erubuerit interim Laurentius Humphredus alius ibi archihæreticus, in Academia olim celeberrima Oxoniensi pseudorector Collegij Magdalenensis, & Pseudoprofessor Theologicæ Lectionis, Libello in laudem eius edito & De vita Iuelli nuncupato, omnia dealbare. Quem tamen Libellum Compuritanis eius non existimo valde gratum esse; qui Iuellum priùs suum vnicum, postea (maximè visâ per Hardingum & alios Catholicos introductâ Catastrophe) magno odio prosecuti sunt, quòd certamen Religionis non ad Solas Scripturas (vt solent) sed etiam ad Concilia, Patres, & Historias præteriti temporis, vtpote certissimos causæ suæ & Hæreticorum omnium scopulos, retulisset. Sed hoc ipsi inter se viderint.

*Laur. Humphredus.*

Ego autem Humphredi & Libelli eius propterea facio mentionem, vt & inde ostendam clarissimè, Hæreticos nobis Catholicum nomen sponte concedere. Sic enim ait: Actores præcipui fuerunt vtrinque octo, tam „ Catholici quàm Protestantes. Et infrà: Errauit qui Pontaco suggessit, „ Londini solùm præsedisse Laicos, neque doctos, neque Catholicos. Loquitur autem de Disputatione apud Westmonasterium ab ipsis quasi oblata Theologis nostris, Anno 1. Elizabethæ; sed qualem olim obtulisse Arianos nostris in Africa suprà commemoraui ex S. Victore: & subiungit: Aderant non solùm homines Catholicissimi, id est, Papisticissimi, qui „ spectatum venerant, sed alij eiusdem Catholicismi acerrimi propugna- „ tores, &c. Prætendit (vt hoc obiter admoneam) respondere de his qui præsederunt: Et, Aderant, inquit, multùm nimirum ad rem. Et iterum post multa nos alloquitur, & dicit: Primam causam, & primariam, & ferè „ solam, omnium malorum, contentionum, deformationum, & quasi „ Equum Troianum intra Ecclesiæ muros nobis omnibus insidiantem, „ fuisse hactenus, & esse hodie, Catholicam (sic vocat) à Scriptura sancta „ defectionem, & præcipuè vestrum Papismum. Vbi per Catholicam defectionem quid velit, quis non videt? quanquam ad iuuandam quidem causam suam videri vult ab ea distinguere Papismum, vt vocat; contra suam ipsius præcedentem interpretationem, qua Catholicissimos interpretatus est Papisticissimos. quo tamen reuera magnum suæ causæ damnum infert, dum eâdem suâ distinctione, siue nos Catholici simus siue non simus, tam Catholicos quicumque sint (certè Christianos omnium superiorum ætatum ibi non obscurè significat, & nominatim Patres, ac Episcoporum, vt vocat, Pseudosynodos) quàm nos, defectionis accusat. Verum quidem est, quòd in eodem priori loco nos Pseudocatholicos vocat, nec enim dissimulo. Sed similiter meis auribus audiui eum (quod & alij multi poterunt recordari) in Schola Theologica Oxoniensi, in nugacissimis & indoctissimis prælectionibus suis vocantem ipsum quoque D. Augustinum & Augustini olim socios: nihil videlicet erubescens, in reprehendendo nostro Cultu Sanctorum, protulit homo audax Faustum „ Manichæum Hæreticum, qui ob eundem Cultum suo tempore dixisset Pseudocatholicis (verba erant Humphredi) Idola vertistis in Martyres. Isti autem Pseudocatholici qui tunc fuerint, Augustini verba ista declarabunt: Hinc nobis calumniatur Faustus, quòd Martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos Idôla conuertisse. Neque poterit Humphredus vel quis alius demonstrare, quòd vel nunc, vel tunc, vel vnquam aliàs fuerint in Orbe terrarũ aut futuri sint vlli omnino Pseudocatholici, id est,

Pag. 100. 102.

An. Dom. 1559.

Pag. 211.

Apud Aug. con. Faust. li. 20. ca. 4.

Cap. 21.

id est, qui vulgò Catholici nominentur, nec tamen verè Catholici sint. Quare dum nos vocat Pseudocatholicos, concedit nos veros esse Catholicos, quales etiam illi Pseudocatholici tempore Fausti fuerunt.

Sic igitur duo hæc irrefragabiliter demonstraui, Eos qui vulgò & generaliter nominantur Catholici, semper Catholicos esse; Et, nos ita Catholicos nominari, eoque ipso nomine ab Aduersarijs irrideri. Vnde efficitur necessariò, nos verè esse Catholicos: & propterea veritatem nos omnem, & nos solos habere. Quamobrem quod olim S. Athanasius Catholicus in Symbolo suo posuit multùm terribile & horrendum; quod etiam non nos soli in Ecclesijs nostris canimus, sed Protestantes quoque in Conuenticulis suis: idem & nunc cum timore Dei & solicitudine animarum suarum audiant omnes: Quicumque vult saluus esse, ante omnia opus est vt teneat Catholicam fidem. Quam nisi quisque integram inuiolatamque seruauerit, absque dubio in æternum peribit. Et tum subiungit: Fides autem Catholica hæc est, singulas ibi partes Catholicæ fidei exprimens & recensens, quas tunc varij Hæretici euertere sunt conati. quemadmodum si etiam postea D. Augustinus suo tempore eadem verba similiter vsurpaturus, illas exprimeret partes Catholicæ fidei, quas Pelagiani & varij Hæretici alij tunc negarent: Aut quemadmodũ si etiam alio quouis, etiam isto nostro tempore, Catholici exprimerent articulos singulos nunc negatos. Repetentes singuli post omnia, & cum S. Athanasio grauissimè in fine dicentes: Hæc est fides Catholica: quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit.

*Athan. in Symb.*

## MOTIVVM SEPTIMVM.

***Quòd Protestantes hoc tempore Hæretici nominentur, non autem nos: indeque certum esse, quòd Hæretici sint. sicut fuerunt & alij omnes, qui eo vnquam Nomine communiter sunt notati.***

IN hoc iam Motiuo multò breuior esse potero, quia demonstratio eius ex Motiui proximi demonstratione consequitur. Nomen enim Hæreticorum nomini Catholicorum ex altera parte respondet. Vnde suprà citatus Pacianus dixit: Ab Hæretico Nomine noster Populus hac appellatione diuiditur, dum Catholicus nuncupatur. Itaque similiter obseruetur in veterum omnium Historijs,

*Pacian. Ep. 1. ad Sympron.*

alijsque Maiorum nostrorum libris, quòd qui vllo tempore à Christianis hominibus in literis & sermone passim dicti sunt Hæretici, cunctisque eo nomine facilè innotuerunt, ij semper Hæretici verè fuerint; idque omnium demum Christianorum confessione atque consensu, quantumuis ad tempus fautores magnos & discipulos multos habuerint. Denique scrutentur Protestantes omnia, & ex omni Christianorum memoria proferant exceptionem, qua regulam hanc infirment. Arianos nimirum suo tempore communiter vocatos Hæreticos, cernimus passim in Libris sanctorum Patrum tunc contra illos scriptis, hodieque extantibus. Similiter temporibus suis Donatistas, Macedonianos, Pelagianos, Nestorianos, Eutychianos, & alios quàm plurimos. Quos ipsos, cæterosque omnes vulgò dictos Hæreticos, reuera etiam Hæreticos fuisse videmus. Propter quam

Gal. 5. „ causam dixit S. Paulus: Manifesta sunt autem opera carnis. & continuò „ subiunxit, quæ sunt, Fornicatio, Hæreses, homicidia, &c. propterea quòd quemadmodum fornicatio, homicidium, & similia, nominibus ipsis suis damnantur mox ab omnibus, ita & ipsa nomina Hæresum atque Hæreticorum, manifesta prauorum operum sunt vocabula. De quibus propterea ibi dicit, non minùs quàm de cæteris, se prædixisse Galatis, & iterum nunc „ repetere, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Vnde

Tit. 3. „ & ad Titum Episcopum dicit: Hæreticum hominem post vnam & se„ cundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, „ & delinquit, cùm sit proprio iudicio condemnatus, αὐτοκατάκριτος.

Tert. de præsc. „ Quod Tertullianus interpretans ait: Sibi-damnatum dixit Hæreticum, „ quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio „ indulgere licet, sed nec eligere quod aliquis de arbitrio suo induxerit. „ Apostolos Domini habemus authores, & cætera, in quibus quid Apostoli nobis tradiderint, quærendum docet in Apostolicis Ecclesijs, & maximè

Cyp. Epist. 76. in Romana. Cyprianus autem sic interpretatur: Hic enim reus sibi erit, „ qui non ab Episcopo eiectus, sed sponte de Ecclesia profugus, & hæretica „ præsumptione à semetipso damnatus. [quemadmodum quidam in carceribus malefici ante sententiam Iudicis laqueo se præfocant. Nam cum adulteri, fornicatores, fures, homicidæ, & cæteri, intus maneant, donec per

Epist. 49. excommunicationem foris mittatur,] Hæretici (vt iterum Cyprianus ait) „ iudicium Sacerdotum voluntaria discessione præcedunt; quasi euasisse sit „ pœnam, præuenisse sententiam. Sed qui nunc ab Ecclesia discesserint seu

Motiuo 3. profugerint, vtrum nos an Protestantes, vident omnes, & ego aliâs disserui inde plenius. Hoc autem loco de nomine Hæreticorum quæritur.

Num igitur dicturi sunt Protestantes, sicut olim Nouatianos, Donatistas, Arianos, & cæteros, ita nos hoc tempore Hæreticos passim ab

omnibus nominari? vel à seipsis etiam in Legibus suis, Libris, Concionibus, ac sermone de nobis? Aut e diuerso, num se negaturi sunt illo nomine celeberrimos & notissimos esse? Nam quis, obsecro, Libros Catholicorum huius ætatis legens, in quibus illi passim nominantur Hæretici, hæsitat in vocabulo, nesciens aut dubitans qui dicantur? In quibus ipsis libris Catholici proterea ferè non curant, Lutheranos, Caluinistas, & alia nomina specialia, vel semper, vel frequenter exprimere, sed in genere solùm Hæreticos dicere; quemadmodum & olim sancti Patres, singulos sui quique temporis simpliciter Hæreticos vocare contenti erant, scientes se facilè intelligi, tametsi Nouatianos, Arianos, & similia non exprimerent. Vnde Cyprianus (verbi gratiâ) Librum suum De Vnitate Ecclesiæ scribens ex proposito contra Nouatianos, nunquam tamen in eo Nouatianos nominat. Præter autē facilitatem intellectus, est nobis interdum etiam nonnulla necessitas sic loquendi. Exempli gratiâ: Dum refellimus quod dicunt illi, Specialem fidem saluare, dicimus generaliter, omnes Hæreticos huius temporis id tenere, & eam fidem habere: nec ipsos tamen omnes (quod & ipsi concedunt) saluandos esse: Vbi longum esset, semper species recensere, ac particulatim dicere, Anabaptistas, Trinitarios, Lutheranos, Caluinistas, Puritanos, & cæteros. ideoque vt promptum, ita & necessariū est in talibus plerūque dicere, omnes Hæreticos. Ex quo fit etiam, vt Ecclesia hoc tēpore preces contra Hugonotas, Geusios, & cæteros publicè faciens, non tamen illa nomina inserat, sed satis habeat, orationes in genere contra Hæreses & Hæreticos recitare. cùm Protestantes contrà in Litanijs suis Anglicanis sub Edouardo Rege, horrēda quidē cū blasphemia, vt Oratio eorū fieret in peccatū, sed tamen necesse habuerint sic exprimere: Ab omnibus Romani Episcopi enormitatibus, ab omni falsa doctrina & Hæresi, &c. Libera nos Domine. ne videlicet non nos ibi, sed seipsos dicere, populi nondū in illis initijs aliter assueti auribus viderentur. Ob quā etiam causam in Anglicanis suis Bibliorū sacrorū Trāslationibus corruptissimis, timuerūt Hæreses & Hæreticos ponere, vbi D. Paulus ita habuit, in Græco præsertim, vnde illi trāstulisse omnia, & nō ex Latino, præ se tulerunt: sed pro eis reposuerunt Sectas, &, Hominē qui author est Sectarū, quod idem etiam fecerūt, vbi Lucas posuit, Hæresis Sadducæorū, Hæresis Pharisæorū. Quid ita, quæso? nisi quia probè in conscientia sua nouerunt, quod Lector Anglicus reperiens in D. Paulo & Luca Hæreses & Hæreticos, statim ad ipsos cogitationem contulisset, atque ipsos Sadducæis & Pharisæis connumerasset, & de ipsis etiam Apostolum intellexisset dicentem, quòd Hæreses sint opera carnis, quæ regnū Dei non consequētur. Item, Hæreticum hominē deuita, sciens quòd subuersus est, & proprio iudicio dānatus,

Cyp. de Vnit. Ecclesiæ.

Psal. 118. Litā. Angl. sub Eduardo Rege.

1. Cor. 11. Gal. 5. Tit. 3. Act. 5. & 15.

Gal. 5. Tit. 3.

Nam ob eam ipsam causam in eisdem Translationibus aliâs vbi agi suam causam videri volebant, nomen ipsum reddiderunt, facientes nimirum eundem Apostolum in Actis, sicut Græcè & Latinè, ita etiam Anglicè sic ad Felicem Præsidem in responsione sua ad Tertullum Iudæorum Oratorem loqui: Confiteor autem hoc tibi, quòd secundum viam, quam dicunt Hæresim, sic deseruio patrio Deo, &c. Quis vel cæcus non videt, eos in his Heretici nominis, id est, sui nominis causam agere? Et propterea rursus in Apologia Ecclesiæ suæ Anglicanæ (cui libro postea à quadam ipsorum Domina ex Latino facto Anglico supradictus Doctor Thomas Hardingus doctissimè respondit Anglicè) eadem ex Actis pro se Apostoli verba citarunt, quod sicut ipsorum nunc Doctrina hæc noua, ita etiam S. Pauli Doctrina à Iudæis vocata sit Hæresis. Quasi, quoniam increduli & excæcati Iudæi (quam dicunt, inquit, Hæresim) sic Fidem Seruatoris & Domini nostri Iesu Christi vocarunt, noluerit Apostolus nos de illis sinistri aliquid cogitare, qui à Christianis eodem nomine denotentur; nec propria ipsius verba curare, quibus dixit, Hæreses esse opera carnis, & non minùs à regno Dei, quàm homicidia & fornicationes, excludere; itemque, Hæreticum hominem, tanquam peruersissimè delinquentem, esse diligentissimè deuitandum.

*Act. 24.* *Apol. Eccl. Angl.* *Gal. 5.*

Quod nisi euidentissimum esset, ipsos Hæreticos esse nominatissimos, nunquam in illo infami & odiosissimo nomine molliendo, & a se amoliendo sic sudarent. Nunquam Confessio Heluetica (quæ nuper prodijt nomine etiam Scotorum, vicinorum meorum, Geneuensium, & aliarum plerarumque Synagogarum Antichristi eidem subscribentium) in Cap. De Magistratu dixisset, quòd Magistratus sit animaduertere in fures, &c, etiam in Hæreticos (modò, inquit, verè Hæretici sint.) Quare enim, rogo vos, non etiam, modò verè fures sint? nisi quia vidistis, pro vobis ipsis fuisse loquendum. Quod propter eandem causam plerique eorum alio modo solent agere, tenendo, Hæreticos non esse à Magistratu comburendos. Nunquam quod olim de antiquis dixit S. Irenæus, queruntur de nobis, quòd vocemus illos Hæreticos, sic de nobis hoc tempore quererentur isti, quòd illos Hæreticos appellemus. ita vt Lutherus in Libro suo quem vocauit Notas veræ Ecclesiæ, in septima nota hoc posuerit, Coguntur audire Hæretici, & idem ipsum in Libro De seruo arbitrio contra Erasmum. Nam quemadmodum dixit S. Augustinus, Christianorum cùm sint hæreses plures, atque omnes se Catholicos velint videri, aliosque præter se Hæreticos nominent, &c: sic nunc Protestantes nos etiam interdũ Hæreticos vocant: Nec tamen vt vendicemus nobis

*Conf. f. Heluet.* *Iren. li. 3. cap. 15.* *Luther. tom. 7.* *August. de vtil. cre. cap. 7.*

Eccle-

Ecclesiam, inter Notas veræ Ecclesiæ ponimus, quòd Cogamur audire Hæretici. Scimus enim, quàm rarò, & quàm timidè nos sic appellent: ita vt nullo modo in nobis hæreat nomen, sicut nec à nobis vllo modo eripi potest Catholicum nomen. cùm ipsi contrà, prorsus sicut veteres omnes Hæretici, neque sibi Catholicum nomen queant vlla vsurpatione præscribere, neque à se nomen Hæreticum vlla tergiuersatione depellere. Imò scimus, vix vllos vnquam Hæreticos minus de vendicando sibi Catholico nomine laborasse, aut magis de infigendo Catholicis Hæreticorum nomine desperasse. adeò vt sæpè inter eos ipsos animaduertantur existere, qui non solùm id non esse nomen nostrum concedant, sed etiam de re ipsa disputent, & Papistas non esse Hæreticos, publicè teneant ac defendant. Nam quod dicturus sum, Vniuersitas tota Oxoniensis, ipsique illic Hæretici, testimonium mihi perhibent, quòd non mentior. Quidam Richardus Heiwodus ab Hæreticis ibi deceptus, & multis annis diligentissimus eorum auditor exactusque discipulus, tandem per lectionem Catholicorum librorum & consuetudinem Catholicorum virorum ab errore (Christo propitio) reuocatus, existimauit peccare se grauiter (tametsi sciret, Hæreticos iam ex varijs indicijs satis odorari conuersionem eius) nisi etiam, sicut publicè innotuerat vt Hæreticus, ita se iam conuersum & Catholicum esse publicè declararet. Familiares eius Catholici cum quibus hunc suum communicabat animum, testari apud hominem, Deum & Ecclesiam ab ipso priuato & laico tam multum illo loco quasi necessarium non requirere, & quia recentissimè conuersus fuerat, eum vehementer à presenti periculo dehortari. Inuenisse tamen ille videbatur sibi modum, quo quod vellet, & publicè, & tectè, ideoque sine manifesto periculo faceret. Redierat fortè ad vices eius in Collegio suo (quod est primarium illius vniuersitatis, & præter Canonicos aliosque multos quos alit, centum variarum artium studiosis numerosissimum) de qua ipse caperet Theologica quæstione publicè respondendi ordo. Delegit hanc, An sit licitum communicare sacris Hæreticorum? in qua ante collationem oppositionum & responsionum (vt moris ibi est) copiosissimè declamanda, dicebat se videre, quomodo sub generali nomine Hæreticorum posset Protestantes egregiè valdeque perstringere. Admonitus est tum à quodam amico suo Catholico, manifestissimum ibi fore periculum. præsagire enim se, quòd aliquis fortè Hæreticorum homo pestilens, qui eum animaduertisset iam factum esse Catholicum, & ad negationem consideret posse compelli, talem in velitatione proponeret syllogismum: Communicare licet cum Papistis, Sed

Papistæ

Papistæ sunt hæretici: Ergo communicare licet cum Hæreticis. Ibi ille fortiter & alacriter prædicat, si ita acciderit, se gaudere: non enim meliorem optari posse confitendæ fidei occasionem. Denique ad rem ventum est: Ipse proponitur syllogisimus. Negat noster, quòd Papistæ (quos vocabant) sint Hæretici. Quantæ ibi tum videbantur turbæ, quantúque Hæreticorum auditi sunt clamores! Denique à minutis eorum Theologis maiores vt cum potestate adsint, accersuntur. Interim premitur ille argumento scilicet valde Theologico, nomine videlicet Reginæ, vt nisi Papistas fateretur Hæreticos, Reginam diceret Hæreticam. De qua paucis pòst annis, vt incautos Catholicos capitali laqueo irretirent, priuilegium in Parlamento suo sanxerunt, vt si quis eam vocaret vel Infidelem, vel Schismaticam, vel Hæreticam, quasi Regni proditor, traheretur, suspenderetur, & adhuc viuus depositus membratim secaretur. Sed necdum lex illa lata erat, nec noster fuit tam incautus. In eodem verò numero Protestantium inuenti sunt (vt rei, de qua hic ago, videas euidentiam) & præcipuè vnus primi apud eos de declamandi arte (in qua sola totam Theologiam ponunt) nominis, qui nostro palam consentiens, Papistas non esse Hæreticos, diu multumque defenderet. Et sic facta inter ipsos Iudæos dissensio, Paulo securitas fuit. qui tamen non multò pòst metu relinquens Patriam, & transmisso mari in Lusitaniam proficiscens, & inde Romam, demum superiori anno apud Lorettum Socius nominis Iesu fœlicissimè defunctus est. Quæstio autem ipsa illis diebus etiam in pulpita, & Scholas publicas est protracta. Vbi Laurentius Humphredus archihæreticus Oxoniensis de quo suprà dixi, promittens se Papistas hæreticos ostensurum, nullo producto à rei Definitione, vel speciebus, vel alijs vllis proprijs locis argumento, inter alia futilissima, illam (vt suprà notaui) proferre ausus est (per somnum ne, an cæcitatem dixerim, nescio) Fausti Manichæi hæretici blasphemiam, quasi pij alicuius viri contra Pseudocatholicos testimoniũ, Idola vertistis in Martyres, cui verè Catholicus Augustinus satis superque respondit.

*Act. 23.*

*Motiuo 6.*

*August. co. Fau. li. 20. cap. 4. 21.*

Ne autem defensorem hunc quem, tacito nomine, dixi, licèt illis de hac ipsa re satis notum, & de hæreticis suis apud eos declamationibus nimis celebrem, tamen contemnendum putent: ecce illis & cuiusdam eorum Pseudoepiscopi Exoniensis, cui nomen Allæus, non vulgaris inter eos eruditionis habiti testimonium. Intrusus hic in Catholici Episcopi locum, vendicabat sibi visitationem Exoniensis Collegij apud Oxonium, quæ solet ad Exoniensem Episcopum pertinere. Cumque Rectorem dicti Collegij, vtpote virum Catholicum, incensus etiam à quibusdam qui

*Allæus Exoniensis.*

dam qui eius locum ambiebant, magno prosequeretur odio, illumque eo nomine mox in Visitatione cogitaret expellere, interuênit fortè obstaculum à nobilissimo viro D. Gulielmo Petræo multorum ordine Regum Consiliario sapientissimo, qui idem Collegium priùs exilis reditûs parabat iam numero studiolorum ac redituum duplicare, bonisque viuendi ac docendi & discendi regulis instituere. Quæ regulæ ad dictum Pseudoëpiscopum plurimis absentem milliaribus delatæ sunt paulò ante nouam Collegij dedicationem, vt ab eo de more confirmarentur. Ab ipso autem latore, meo in eodem Collegio consocio, audiui ista quæ narro. Ille igitur in Rectorem excandescens, considerat diligenter regulam illam quæ de Rectore erat. Et magis iam inflammatus: Nihil, inquit, hic continetur, vnde possim Rectorem expellere. Timere tum is qui tulerat; sed dixit tamen, Sperare se, non esse in Rectore expulsionis meritum. Papista est, inquit ille furiosus. Ibi multò magis timere noster: Et quia omnino ei de Confirmatione celerrimè renunciandum fuit, admouere se libro tremens, & inspicere. Fortè animaduertit, inter causas expellendi Rectoris contineri, Si sit Hæreticus, & mox Pseudoëpiscopum eius admonet. Hæreticus? inquit ille. At mundus totus Papistam probare non potest Hæreticum. Sed video me nimis diu rebus clarissimis inhærere.

## MOTIVVM OCTAVVM.

*Certum esse, quòd Hæretici sint, quia nominantur Protestantes, Geusei, Lutherani, Caluinistæ, & huiusmodi.*

DIXI de nostro nomine Catholico, & de ipsorum nomine Hæretico. Iam vt in hoc quoque Motiuo hæreamus in Nominibus (quæ vt sunt omnibus, etiam simplicissimis de vulgo, notissima; ita quoque argumenta sunt veritatis quam quærimus inueniendæ certissima:) Id quoque Protestantibus proponatur, vt ex omni post Ascensionem Christi memoriâ proferant nobis aliquos, qui ratione Doctrinæ quam professi sunt, vel ratione Communionis à cæteris Christianis segregatæ, Nomen habuerunt nouum atque proprium, quod vel à nomine hominis cuiuscumque, vel aliter vndecumque esset ipsis impositum; quo Nomine se ipsi communiter nuncupabant, & ab omnibus passim nuncupati sunt, cunctisque facilè & rotundè cogniti ac signati sunt:

proferantur (inquam) aliqui tales, etiam in dicta Doctrina & dicta Communione pertinaces, qui nihilominus Hæretici aut Schismatici, idque omnium demum confessione, non extiterint. Verùm etiamsi scrutentur omnes Historias, omniaque alia monumenta Maiorum, certissimum est, quòd proferre non possint. Eiusmodi nomina olim fuerunt ista, Simoniani, Marcionitæ, Valentiniani, Gnostici, Nouatiani, Donatistæ, Ariani, Pelagiani, Monothelitæ, & alia præter hæc sexcenta. In his igitur & talibus omnibus resistant nobis, & in eis ab Hæreticorum seu Schismaticorum crimine excipiant aliquos. Quin contrà: planè in Antiquitate obseruabunt & reperient omnes, quòd semper & vnanimiter Maiores nostri falsos Christianos hoc modo & ipsi dinouerint, & nobis dignoscendos cauendosque tradiderint.

Iren. li. 1. cap. 20. Hinc enim aduersus antiquos omnes Hæreticos scribens antiquissimus Irenæus, eos inter cætera sic notauit: „Habent quoque & vocabula, „à Principe impijssimæ sententiæ Simone [Mago] dicti Simoniani. à quibus falsi nominis scientia accepit initia, sicut ex ipsis assertionibus eorum adest dicere. (1. Tim. 6.) quemadmodum si hoc tempore ex omnium modernorum Hæreticorum assertionibus cum Luthero consentientibus colligentes dicamus, omnes à Luthero aut Lutheranis initia accepisse. Sic enim & Irenæus ibi consequenter narrat assertiones Menandri, Basilidis, Saturnini, Carpocratis, Cerinthi, Ebionitarum, Nicolaitarum, Cerdonis, Marcionis. & tum causam cur ita fecerit, reddit dicens: (Cap. 30.) Vt scires quoniam omnes qui „quoquo modo adulterant veritatem & præconium Ecclesiæ lædunt, Si„monis Samaritani Magi discipuli & successores sunt. quamuis non confi„teantur nomen Magistri sui, ad seductionem reliquorum, attamen illius „sententiam docent: Christi quidem Iesu nomen tanquam irritamentum „[id est, escam] præferentes, Simonis autem impietaté variè introducentes „mortificant multos, per nomen bonũ sententiã suã malè dispergentes, &c. [Sed licèt Simonianos se non confiterentur (vt fuerunt) tamen alijs se nominibus vocasse in multis eorum notat. vt in Carpocrate:] (Cap. 24.) Gnosticos se autem vocant. Item: (Cap 30. 31) A Saturnino & Marcione, qui vocantur Continentes, [seu Eucratitæ, quorum dicit introduxisse blasphemiam Tatianum pseudodiscipulum Iustini Martyris. Qui & ipse Iustinus ante Irenæum eodem modo ex Nominibus notauerat Hæreticos in Dialogo pro Christianis cum Tryphone Iudæo: (Iustin. in Tryph.) Sunt [inquit] & fuerunt multi, qui docent „dicere & facere impias res & contumeliosas in Deum: cùm tamen in No„mine Iesu veniant. Et sunt inter nos distincti [inquit] cognominibus, de„nominati à quibusdã viris, vt quisque fuit author alicuius nouæ Doctrinæ & senten-

& sententiæ, &c. Ex ijs alij vocantur Marciani, alij Valentiniani, alij Basilidiani, alij Saturniniani, alij alio vocabulo, quisque à primo Inuentore sui dogmatis. Cumque hos tales obiecisset Iudæus contra Christum, quia & ipsi vocarentur Christiani, retorquet id Iustinus in eum apertissimè pro Christo, dicens, quòd Hoc ipsum nobis fidem manifestiorem adstruit, qui spem habemus in Christi pollicitis. quicquid enim prædixit gesturos quosdam in suo nomine, id fieri cernimus. Dixit enim: Multi venient in Nomine meo, externè induti pellibus ouium, intus autem sunt lupi rapaces. &, Erunt factiones sectæque. &, Cauete vobis à pseudoprophetis, qui venient ad vos externè induti pellibus ouium, intus autem sunt lupi rapaces. &, Exorientur multi pseudochristi, & pseudoapostoli, & multos seducent è fidelibus. Igitur concludit, quòd hinc certò scimus, Iesum fuisse præscium futurorum: [ipsos interim à verè dictis Christianis singulorum cognominibus distinguentes.

Mar. 13. Matth. 7. Luc. 21. Matth. 7. Matth. 24.

Post Iustinum & Irenæum Cyprianus similiter sui tẽporis Hæreticos Nouatianos ex Nominibus, denotauerat, dicens: Et nomina adulterata fingentes. Non solùm enim Nouatianos, sed etiam καθαρούς, id est Puros, se vocabant. Idemque Epistola ad Nouatianum ipsum admonitoria sic pulcherrimè super hoc ait: Qui enim aliquando Christiani, nunc Nouatiani, iam non Christiani, primam fidem vestram perfidia posteriore per Nominis appellationem mutastis. Ad quæ Cypriani verba (vt videri potest) respiciens Lactantius tempore Cõstantini Magni primi Romanorũ Principum Christiani, cui & libros suos Diuinarum Institutionum aduersus Gentiles inscripsit, similiter omnino ait. Sed verba eius elegantissima paulò altiùs repetenda sunt: Sed quoniam multæ [inquit] Hæreses extiterunt, & instinctibus Dæmonum Populus Dei scissus est, determinanda est nobis veritas breuiter, & in suo proprio domicilio collocanda, vt si quis aquã vitæ cupiet haurire, non ad detritos lacus deferatur, qui non habent venam, sed vberrimũ Dei nouerit fontẽ, quo irrigatus, perẽni luce potiatur. Admonet deinde, & ipsum Christũ & Apostolos eius prædixisse, futuras Hæreses & cauendas. natas autem esse eas sic, dum quidã dissidiũ facerent Vnitatis, & Ecclesiam dissiparent. quod etiam quàm multis ex causis soleat fieri, commemorat, & tũc id, vnde quærimus, de Nominibus dicit: Sed illi omnes dæmoniacis fraudibus irretiti, quas prospicere & cauere debuerant, diuinum Nomen & cultũ per imprudentiam perdiderunt. Cùm enim Phryges [seu Cataphrygæ] aut Nouatiani, aut Valẽtiniani, aut Marcionitæ, aut Anthropiani, aut Arriani, seu quilibet alij nominantur, Christiani esse desierunt, qui Christi nomine amisso, humana & externa vocabula induerunt.

Cyp. Epist. 76. Tom. 3. Ep. ad Nouat. num. 3. Lact. lib 4. cap. 30. Ierem. 2. Matth. 24. Act. 2. 2. Pet. 2.

» Et hic quod quærebat, concludit & dicit: Sola igitur Catholica Ecclesia
» est, quæ verum cultum retinet. Hic est fons veritatis, hoc est domicilium
» fidei, hoc templum Dei: quò siquis non intrauerit, vel à quo siquis exiue-
» rit, à spe vitæ ac salutis æternæ alienus est. Neminem sibi oportet perti-
» naci concertatione blandiri. Agitur enim de vita & salute. cui nisi cautè
» ac diligenter consulatur, amissa & extincta erit, &c. Placida quidem
& blanda sunt, sed acutissima & pulcherrima, quæ item Pacianus de
huiusmodi Nominibus scribit Nouatiano Sympromiano æstuanti odio &
» inuidia Catholici Nominis. Nouatianos (inquit) audio de Nouato aut
» Nouatiano vocari: Sectam tamen in his, non Nomen accuso. Nec Mon-
» tano aliquis aut Phrygibus Nomen obiecit. De quo eidem rescribenti,
» rursus in secunda Epistola sic dicit: Addidi sanè; vnde Catholici Nomen
» hoc traherent, non esse reputandum (quandoquidem non sit Sectæ ali-
» cuius nomen) quia nec Valentinianis, si à Valentino; nec Phrygibus, si
» a Phrygia; nec Nouatianis, si à Nouatiano vocarentur (nisi essent &
» Sectæ) imputari solere. Et sequitur: Hic tu grauiter commoueris, &
» quasi aculeo fixus erigeris. Nam sic iratus exclamas: Nunquid Cypriano
» sancto viro hoc obest, quòd Populus eius Apostaticum Nomen habet?
Cui non Nomini, sed Maledicto respondet ibi S. Pacianus, & tunc ad-
» iungit hæc: Interim ipsi vos dicite, quid vocemini. Negatis ne Nouatia-
» nos à Nouatiano vocari? Quodlibet Nomen imponas, semper istud hæ-
» rebit. Scrutare totos (si videtur) Annales, & crede tot sæculis. responde-
» bis Christianum. Inquirente me genus Sectæ, Nouatianum non inficia-
» beris. Nec tamen ego Nouatiani tui nomen accuso: quod toties requisi-
» tum, circumloquentibus lineis & operto quodam sinu claudis. Fatere,
» fatere simpliciter: nihil est sceleris in Nomine [scilicet per se: sicut vi-
dere est ex Nominibus Dominicanorum & Franciscanorum nostrorum,
» de quibus mox plura.] Quid te toties interrogatus, abscondis? quid cau-
» sam Nominis erubescis? Cùm primùm scripseras: Cataphrygem puta-
» bam. Tu ne secundis quidem literis confiteris? Meo inuides Nomini,
» & tuum vitas? vide quid sit pudoris in causa: quæ refugit, quod
» vocatur.

*Pacian. Ep. 1. & 2. ad Symp.*

Rursus post istos omnes Optatus idem contra Donatum tractat argumentum, ostendens inde, intolerabilem fuisse Donati superbiam, ita vt Deum se existimauerit, quia vocatos antè à Christo Christianos volebat vocari ex suo nomine Donatistas, eosque qui ita se vocauerint, cum Christo planè commutasse Donatum. Itaque inter alia multa argumenta, vt quòd passus est homines per se sic iurare, tanquam per Deum, &

*Opt. li. 3. fol. 3 1. b.*

cætera,

cætera, sic ait: Deinde, cũ in antè ipsius superbiam, omnes qui in Christo « crediderant, Christiani vocarentur, ausus est populum cum Deo diuide- « re, vt qui illum secuti sunt, iam non Christiani vocarentur, sed Dona- « tistæ. & cætera, in quibus narrat, ipsum solitum interrogare peregrinos, Quid apud vos agitur de Parte mea? & suos inde vsque in hodiernum « diem se vocare, Partem Donati, non solùm clericos, verumetiam Episcopos, idque in iudicijs publicis. Vnde eos sic grauissimè premit: Hic iam « quid responsuri sunt in illo imminenti Diuino Iudicio, qui in hoc sæculo « [in humanis iudicijs] illo modo cõfessi sunt, nõ se esse de Ecclesia Christi, « qui libenter professi sunt de Parte fuisse se Donati? Sicut cõtrà de nostris tunc Africanis Episcopis colligit, dicens, qui dum non erant in Parte Do- « nati, in Christi Catholica habitabant.

Iucundissima est ex hoc loco* S. Ioannis Chrysostomi quasi cum Gentili aliquo disputatio. Postquam enim ostenderat, Deum non esse authorem Hæreseôn, sicut nec vllius quidem mali, sed tamen vt alia mala, ita & eas permittere, idque in magnum bonum Ecclesiæ suæ, Si enim nullus esset deceptor veritatem inuadens, non foret vehemens & feruidus veritatis amator: [post ista, sic opponit sibi:] Quid ergo responde- « bimus Gentibus? venit enim Gentilis ac dicit: vellem fieri Christianus, « sed nescio cui adhæream: multæ inter vos sunt pugnæ, seditiones, ac tu- « multus: nescio quod dogma eligam, quod præferam: singuli dicunt, Ego « verum dico. Cui credam nescio; quum ego Scripturarum sim ignarus, « & illi vtrinque idem prætexunt. Respondet Chrysostomus: Sanè hoc « multum pro nobis: ostendens Gentili primum differentiam Catholicorum & Hæreticorum, tum quoad Scripturas (sicut ex primo nostro Motiuo videre licet) tum quoad dogma de Deo ac Filio eius, in qua quæstione Hæretici illo tempore, sicut nunc in alijs, versabantur. Sed post ista subtiliora, ad hoc quod quærimus, venit & dicit: Vt autem « manifestius dicam: Illi habent quosdam à quibus appellentur: prout « enim Hæresiarchæ nomen, ita & Secta vocatur. Nobis autem nullus vir « Nomen dedit, sed Fides ipsa. [quippe qui a fide Christiana seu Catholica, « Christiani seu Catholici appellamur. Et paulò pòst:] Hoc etiam de nobis illa dicunt, inquit Gentilis: Et sic id refutat Chrysostomus. Quomo- « do? Nunquid scindimur ab Ecclesia? num Hæresiarchas habemus? num « ab hominibus Cognomen habemus? Nunquid nobis Dux quidam est, « sicut illi Marcion, & illi Manichæus, huic Arius, alteri verò alius Hære- « seos dux? Et continuò respondet tacitæ obiectioni, dicens: Quòd si & « nos agnominationem cuiusdam sortimur; sed non vt ab Hæresium «

*Chrys. Hom. 33. in Act. 15.*

" principibus, sed vt ab his qui præsunt nobis, & gubernant Ecclesiam. Alludere videtur ad illa nomina, quæ Schismatici sæpè Catholicis, id est, in Ecclesia manentibus, imponebant, vt Donatistæ vocantes eos Cæcilianistas, qui non exibant cum Donato, sed intus in Ecclesia cum Cæciliano tunc Episcopo Carthaginensi Catholico permanebant. Non enim vnquã poterant notam vllius Hæresis inurere, ideoque nec nomen vllius Hæresiarchæ illis imponere. Vnde addit Chrysostomus: Non habemus doctores
" super terram, absit: vnum habemus in cælis. [Ad quod rursus Gentilis:] Et
" illi [Hæretici] inquit, eadem prætexunt. Respondet Chrysostomus: Sed
" assistit nomen accusans illos, & obturans ora. [Dum enim Ariani ab Ario vocantur, & huiusmodi, propter hæresim nimirũ eius quam pertinaciter secuti sunt, apertissimè declararunt, se Doctorem sibi super terram delegisse; sicut contrà homines Ecclesiæ qui nullius vnquam exurgentis Hæretici dogma amplexi sunt, sed omnibus semper Hæreticis dixerunt, Anathema, declararunt euidentissimè, se non alium Doctorem habere, nisi illum solum Cælestem, qui suis Apostolis & per illos Ecclesiæ cuncta sic ab ea diligentissimè custodita tradiderat.] Hæc igitur Nominũ obseruatio tam euidens est veritatis inueniendæ, & erroris euitandi via, vt (sicuti vidimus) à Iustino Iudæis ipsis, à Lactantio & Chrysostomo etiam Gentilibus ipsis proposita ad id & commendata sit. Quomodo ergo non magis oportet Christianos id amplecti? Quis enim veri cupidus certissimam & planissimam veritatis viam non sequatur? Quam eandem etiam D. Hieronymus post longam quasi cum Luciferiano quopiam de rebus tum controuersis disputationem, proponit ei vt facillimam & tutissimam quam generaliter ac semper obseruet. Sic ait:

*Matth. 23.*

Verùm quia iam multum sermocinati sumus, & prolixitas concertationis audientium studia lassauit, breuem tibi apertamque animi mei sen-
" tiam proferam: In illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fun-
" data, vsque ad diem hanc durat. Sicubi audieris eos qui dicuntur Christi,
" non à Domino Iesu Christo, sed à quopiam alio nuncupari, vtputa Mar-
" cionitas, Valentinianos, Montenses siue Campates: scito, non Ecclesiam
" Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim ipso quòd postea
" instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænunciauit. Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quòd dicunt, cùm & Diabolus de Scripturis aliqua sit locutus, & Scriptu-
" ræ non in legendo consistant, sed in intelligendo. Alioqui si literam se-
" quimur, possumus & nos quoque nouum nobis dogma componere: vt
" asseramus in Ecclesiam non recipiendos, qui calceati sunt, & duas tunicas habeant.

*Hier. aduer. Lucif. in fine.*

*1. Tim. 4.*
*2. Tim. 3.*
*Matth. 4.*

habeant. ſicut nimirum Luciferiani tum compoſuerant ſibi quaſi è Scripturis nouum dogma hoc, Non eſſe in Eccleſiam cum ſola pœnitentia recipiendos, qui ab Hæreticis baptizati eſſent. Quemadmodum autem hîc Hieronymus non aliud tradit de Synagoga Antichriſti ab Eccleſia Chriſti ex Nominibus diſcernenda, quàm tradidiſſe Iuſtinum, Irenæum, Cyprianum, Lactãtium, Optatum, atque Chryſoſtomum iam cõmemoraui: ita habet ipſe cum cæteris experientiam quoque (vt prædixi) ſeu rerum, temporum, & exemplorum omnium obſeruantiam ſibi in hoc generaliſſimè ſuffragantem. Quod etiam Vincentius Lirinenſis in illo nunquã ſatis laudato contra omnium Hæreſeôn nouationes Libello, breuiter quidem, ſed ſufficienter annotauit, dicens: Quæ vnquã Hæreſis, niſi ſub certo Nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit? [diſcedens nimirum & deficiens ab vniuerſalitate perſonarum, locorũ, & temporum, quæ in Eccleſia Catholica cernitur. Hinc & D. Auguſtinus Donatiſtas, poſt ſuperatos in Collatione Epiſcopos eorum, ſic hortatur: Ecce conuicta eſt falſitas, ecce apparuit veritas. Quid adhuc contẽnitur charitas? Quid nobis eſt per hominum Nomina diuidi? Qui nos creauit, vnus eſt Chriſtus: qui nos ſociare debet, vnus eſt Chriſtus, &c. Vnde etiam admonet amicum ſuum Honoratum, vt eum ſic à laqueis Manichæorũ eripiat, dicẽs: Vna eſt Catholica, cui Hæreſes aliæ diuerſa Nomina imponunt; cum ipſæ ſingulæ proprijs vocabulis quæ negare non audeant, appellentur, &c.

*Vin. Lir. cap. 34.*

*Aug. poſt Col. cap. 35.*

*De vtil. cre. cap. 7.*

Porro huic tam euidenti experientiæ, & his tam multis Authoribus prudentiſſimis atque grauiſſimis, Sacra quoque Scriptura concordat. Quid enim aliud S. Ioannis Euangeliſtæ Apocalypſis inſinuat, qua vidit Beſtiam de mari aſcendentem, & ſuper ſeptem Capita eius Nomina blaſphemiæ? Et mox aliam Beſtiam de terra aſcendentem, quæ fecit, ne quis poſſit emere aut vendere, niſi qui habet charactẽrem, aut Nomen Beſtiæ (prioris), aut numerum Nominis eius. Vbi non incongruè intelliguntur Principes terræ, qui Synagogã Antichriſti in varijs (vt præmonuit S. Hieronymus) Hæreſiarcharum Nominibus authoritate ſua propagant. Vnde ſequitur mox in cautelam noſtram terribilis comminatio, tertio Angelo in Agni comitatu dicente voce magna: & fumus tormentorum eorum aſcendet in ſecula ſeculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt Beſtiam & imaginem eius [quales ſunt Catholici qui Hæreticis vel ex timore vel ex cupiditate ſubſcribunt,] & ſiquis acceperit charactẽrem Nominis eius, [volens dici Arianus, Donatiſta, & ſimilia. Quales tum Nicolaitas in eodem Libro Deus etiam de nomine deteſtatur, dicens Angelo Pergami Eccleſiæ, id eſt, toti Eccleſiæ in Epiſcopo: Habes.

*Apoc. 13.*

*Apoc. 14.*

Apoc. 2. Habes tenentes doctrinam Nicolaitarum. pœnitentiam age, siquo minùs. &c. Vnde superiùs Angelum Ephesi Ecclesiæ commendauit, & dixit:
„ Odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Quales etiam D. Iacobus si-
Iac. 3. „ gnauit, & terruit, dicens: Nolite plures Magistri fieri, fratres mei,
„ scientes quoniam maius iudicium sumitis. Id quod à Christi ipsius ore
Matth. 23. hauserat, dicentis: Nec vocemini Magistri: quia Magister vester, vnus
„ est, Christus. Quod præceptum non violauit D. Paulus, dicens de se, Ego
1. Tim. 2. prædicator, & Apostolus, Doctor (seu Magister, διδάσκαλος) Gentium
„ in fide & veritate. Sed neque Doctores Ecclesiæ, quia non noua ac diuersa docent, sed eadem ipsa (vt D. Paulus) quæ à Christo tradita iugiter Ecclesia sancta custodit. Sed ij violant præceptum Christi & Iacobi, quibus conuenit quod D. Paulus vocat ἑτεροδιδασκαλεῖν, scribens Timo-
1. Tim. 1. theo: Rogaui te vt remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam, vt
„ denunciares quibusdam, ne aliter docerent. De quibus idem Ephesijs
„ quoque ipsis coràm prædixerat: Scio, quoniam post discessionem meam
„ ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant Discipulos
„ post se, [vt Christiani pro Christi nomine, ex eorum nominibus hoc & illud appellentur. Quales cùm & in Corinthiorum Ecclesia exurgere didicisset, grauissimè reprehendit: tacens quidem eorum Nomina, quoniam nondum nisi initia Schismatum erant; & propterea ne eosdem magis incenderet, fabulam mutatis nominibus quasi in se & Apollo trans-
1. Cor. 1. figurans. Significatum est mihi (inquit) de vobis Fratres mei, quia
„ contentiones sunt inter vos. Et exponit quid velit: Hoc autem dico,
„ quòd vnusquisque vestrum dicit, Ego quidem sum Pauli, Ego autem
„ Apollo, Ego verò Cephæ, Ego autem Christi. Quod quam grande Sa-
„ crilegium sit, ostendit interrogans: Diuisus est Christus? Nunquid
„ Paulus crucifixus est pro vobis? aut in Nomine Pauli baptizati estis? Et
1. Cor. 3. rursus: Cum enim quis dicat, Ego quidem sum Pauli; alius autem, Ego
„ Apollo: nónne homines [seu] carnales estis? Et vt potius à Christo solo
„ velint vocari, instruit: Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? Mi-
„ nistri eius cui credidistis, [id est, Christi. Quod autem non propter sua, sed aliorum quorumdam Nomina, hæc dixerit, demum significat, vbi
1. Cor. 4. dicit: Hæc autem, fratres, transfiguraui in me & Apollo, propter vos:
„ vt in nobis discatis, ne vnus aduersus alterum infletur pro alio. Quod
1. Cor. 1. idem prius quoque significauit, dicens: Gratias ago Deo quòd nemi-
„ nem vestrûm baptizaui, nisi Crispum & Caium: nequis dicat, quòd
„ in nomine meo baptizati estis, &c. Quia verò nondum inueteratus erat zelus iste, nec contentio pertinax, sed initia solùm erant, propterea

needum

necdum perfecta Schismata fuerunt; sed obsecrat eos dicens, ne sint in vobis Schismata. Omnes enim huiusmodi per Nomina hominum diuisiones, & separationes à communi, semper, licèt etiam ex optimis causis videantur institutæ, pericula & principia habent Schismatum. Exempli causa: Optima erat causa, & perspicua innocentia, eaque miraculis comprobata, S. Ioannis Chrysostomi Patriarchæ Constantinopolitani cunctis notissimi, quando eum, instigante Eudoxia Imperatrice, inimicis accusantibus & condemnantibus, Arcadius Imperator eiecit Episcopatu. Sed tamen periculosum erat incoeptum eorum qui sancto viro adhærebant, cùm propterea ab Ecclesia egressi, vt scribit Socrates, festum Paschatis seorsum celebrant: atque vnà cum illis multi episcopi, presbyteri, alijque sacris ordinibus initiati. Qui ex illo tempore (inquit Socrates) quoniam separatim in varijs locis conuentus agebant, Ioannitæ appellati sunt. [Ipso Ioanne interim se domi semper continente. Sed eo pòst in exilium etiam pulso, & ibi defuncto, noluit Deus per eiusmodi quorumdam separationem viri sanctissimi nomen & merita obfuscari. Itaque de successore eius post Arsacium Attico ita scribit idem Socrates: Qui cùm videret Ecclesiam propterea diuisam esse, quòd Ioannitæ extra illam conuentus agebant, præcepit, vt de Ioanne, sicut de alijs Episcopis mortuis solet, in Precibus mentio fieret. Nam ea ratione complures eorum ad Ecclesiam redituros sperauit. [Et post tres alios, de Proclo tandem:] Proclus episcopus, eos qui propter Ioannis abdicationem separatim conuentus peragebant, cum cæteris in concordiam reduxit, & prudentiâ eorum animos offensos permulsit. Sed qua ratione istud effecerit, dicam, inquit, Corpus Ioannis Comanis sepultum, vbi Imperatori [Theodosio iuniori, filio Arcadij & Eudoxiæ] eam rem persuaserat, trigesimo quinto anno post eius abdicationem Constantinopolim transferendum curauit: quod cũ multo honore & splendida pompa publicè celebrata, in Ecclesia Apostolorum condidit. Hac re igitur, qui propter Ioannem conuentus seorsum faciebãt, ad Ecclesiæ concordiam reconciliati fuerunt. [Eiusdem autem Thesauri translationẽ describens Theodoretus, narrat, quòd Theodosius vultu & oculis in Sancti illius viri loculo defixis, pro Parentibus preces fudit, orauitque vt iniuriarum per ignorationem factarum veniam illis tribueret. Iampridem autem eius Parentes mortem obierant, &c. [Sic igitur illa sublata Separatio est. Non enim Schisma dixerim, quia ab initio ex iniuria sanctissimi Episcopi videbantur sibi habere causam, & postremò Vnitate manifestata non habuere pertinaciam. Alioqui (sicut hactenus plenissimè ostẽdi) vbicũque & quãdocũque vel ex nouis Doctrinis,

*Ibidem.*

*Soc. li. 6. cap. 16.*

*Li. 7. cap. 25.*

*Cap. 44.*

*Theod. li. 5. cap. 36.*

vel ex Separatis consentibus, exurrexit nouum Nomen, quicumque & qualescumque fuerint qui sic nominati sunt, semper (si & pertinaces fuerint) Hæretici fuerunt aut Schismatici.

Itaque iam ad ista rursùs quid dicent Protestantes? An se negabunt talia habere Nomina? aut nos habere contendent? Non dubito, quin ex iam dictis facilè animaduertant omnia tum ipsi, tum cæteri. Nam rogo eos, quorum sint hæc Nomina, Protestantes, Lutherani, Zuingliani seu Caluinistæ, Anabaptistæ, Trinitarij, & alia quam plurima? Et quod „ dixit suprà Augustinus, Hæreses singulæ proprijs vocabulis quæ negare „ non audeant, appellantur: rogo, an hæc vocabula audeant denegare? Cùm Lutherani & Caluinistæ sæpissimè inter se dimicant, non modò libris, verumetiam armis, vt nuper Antuerpiæ (vbi Lutherani cum Catholicis visi sunt armati stare, ad expellendos coniunctis viribus Caluinistas) quomodo solent, vel quomodo possunt de se inuicem loqui, nisi se huiusmodi nominibus nuncupent & discernant? Quis ignorat, quòd se Protestantes vocant tum in libris, tum in sermone? Quidam etiam eorum in Anglia se appellant Puritanos, Præcisianos, Fratres immaculatos: in Flandria, Geuseos: in Gallia, Fratres-de-Religione: & alibi aliter. Non igitur negare possunt Nomina, quibus non modò necessitas loquendi cogit nos eos vocare, verumetiam ipsi se voluntariè vocant: & maximè Protestantium nomen negare non audent, de quo potiùs inter se certant acerrimè, quibusdam volentibus id ad se solos attrahere, & cæteros quasi alieni iuris vsurpatores excludere. Et reuera si quis Nominis ortum recordari voluerit, egregias scilicet animaduertet esse causas, cur se omnes sic appellent. Scribit autem Surius (& contestatur Sleidamus ipse) in Comitijs Spiræ an. 1529 cùm nulla potuisset Ferdi- „ nandus Romanorum Rex à Protestantibus auxilia contra Turcas impe- „ trare, nisi eos sineret sua retinere dogmata, publico Decreto permissum „ esse, vt in fidei & religionis negocio ita se gererent, vti & Deo & Cæsari „ Carolo quinto facti sui rationem possent reddere; nihil tamen deinceps „ innouarent vsque ad Concilium, &c. Et addit Surius: Enimuerò illi in „ hoc ipso Conuentu protestati sunt, se summi Magistratûs decretis qui- „ busdam non posse subscribere: itaque ad Cæsarem prouocarunt. Inde „ primùm ortum est Protestantium Nomen; quod etiam quædam liberæ Ciuitates amplexæ sunt. Egregia scilicet causa, quamobrem non Germaniæ solùm homines quidam & Ciuitates quædam, verumetiam Angliæ, Scotiæ, & aliarum quarundam Gentium & Reges, & Nobilitas, & Plebs (relicto alijs Christianorum nomine) vocentur Protestantes, quia nescio

*Protestantium nomen vnde ortum.*

*Surius, an. 1529.*

nescio qui Germani cum Protestatione legali à Romanorum Rege ad Cæsarem prouocarunt. Interim in confesso est, habere ipsos Nomina, qualia in Antiquitate omni ij quos dixi propterea à Maioribus nostris hac ipsa nota Hæretica insignitos.

Non ignoro, quid hîc soleant respondere; Et inter nos nimirum quosdam huiusmodi Nominibus appellari. Quasi hoc sit, crimen à se depellere, alios eodem crimine accusare. Nam vtique crimen Hæresis aut Schismatis (vt plenissimè iam ostendi) arguunt ista Nomina. Non igitur se purgant, quanquam nos criminantur: sed contrà potiùs reos se ostendunt, qui non meliorem defensionem habent. Itaque contra illos hoc prudenti sufficit. Sed quoniam non simpliciter sufficit ad salutem hominum didicisse quos fugiant, nisi videant etiam quos sequantur: sicuti ostendi illos reos, ita debeo nos innocentes ostendere. Quid igitur & contra nos dicunt? Quosdam etiam inter nos appellari Franciscanos, Dominicanos, Augustinianos, Martinianos, Benedictinos, cum multis alijs Religiosorum seu Monachorum nostrorum nominibus. Primùm rogo, quare quosdam solùm, & non omnes dicant? Nónne enim statim ex hoc animaduertunt prudentes differentiam? Nempe sumus omnes Catholici, tum illi Monachi, tum cæteri qui non sumus Monachi; eadem habentes Dogmata per omnia; eandemque habentes Communionem, id est ad easdem conuenientes Ecclesias, & ad eadem Sacramenta: ita vt Monachus Missam meam non refugiat, nec ego Monachi. Sed Aduersarij nostri non solùm ab Ecclesia, sed etiam inter se differunt in Dogmatibus, & in Communione: ita vt alia quædam habeant Dogmata Lutherani, alia Caluinistæ, alia Anabaptistæ, alia Trinitarij, alia Puritani, &c: adeoque de eisdem Dogmatibus inter se pugnent, vt sibi inuicem non communicent. quanquàm, etsi consentirent inter se, & propterea non aliud haberent Nomen, nisi generale illud Protestantium, tamen sufficeret hîc contra eos, quòd etiam sic Nomen à Catholicis diuersum haberent ex Communione & Doctrina. Et hæc est, quam suprà demonstraui certissimam Hæreticorum vel Schismaticorum notam à Patribus obseruatam atque traditam. Hinc enim Chrysostomus dixit: Nunquid scindimur ab Ecclesia? Num Hæresiarchas habemus? Nunquid nobis Dux quidam est, sicut illi Marcion, & illi Manichæus, huic Arius, alteri verò alius Hæreseos Dux, [vt Lutherus, Caluinus, &c.] Prout enim Hæresiarchæ nomen, ita & Secta vocatur. Nobis autem nullus vir Nomen, sed Fides ipsa, [vt nihil nisi à fide Christi Christiani vocemur. Hinc & Iustinus dixit: Sunt distincti cognominibus, de- *Chrysost.* *Iustin.*

„ nominati à quibusdam viris, vt quisque fuit auctor alicuius nouæ Doctrinæ & sententiæ. Non sic autem sancti viri, à quibus Monachi nostri nominantur, Augustinus, Martinus, Benedictus, Franciscus, Dominicus, &c. Heresiarchæ, seu Duces alicuius Hæreseos, vel auctores alicuius nouæ Doctrinæ & sententiæ fuerunt; vti Protestantes etiam ipsi concesserint: sed solùm institutores fuerunt Regulæ cuiuspiam bene viuendi, quam sequentes eorum fratres seu discipuli, & imitantes ipsos (viros vtique admirabiles, & à Deo ad imitandum datos) melius & facilius mandata Dei & consilia Christi seruarent. Quales per omnia semper in Ecclesia Christi fuerunt, quemadmodum alio loco planissimè demonstrabo. Non igitur Hæreticorum aut Schismaticorum sunt ista specialia Nomina, Augustiniani, Martiniani, &c. sicut nec ipsum generale nomen Monachorum. Non sunt enim in Ecclesia Catholica Hæreses & Schismata; absit: sunt tamen in ea, vt dicit S. Paulus, Diuisiones gratiarum, & Diuisiones ministrationum, &c.

*Motiuo 25.*

*1. Cor. 12.*

„ Diuisiones operationum; [& secundum easdem Diuisiones (maximeque Operationũ) sunt in Ecclesia Diuersi Status & officia hominũ. De quibus „ ibidem subijcit D. Paulus: Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia „ primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, &c. Idemque alibi: „ Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdã autem Prophetas, alios „ verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores. [Secundũ quam diuersitatem Statuum vocamus etiam in Ecclesia quosdã Laicos, alios Clericos: & in vtroque genere, quosdam Seculares, alios Religiosos siue Monachos: Et rursus subdiuidendo, quemadmodum Laicorum & Secularium quosdam Priuatos, alios Magistratus, &c; itemque Clericorum quosdam Episcopos, alios Presbyteros, alios Diaconos, &c: ita & Monachorũ quosdam Regulæ S. Antonij, alios S. Martini, alios S. Benedicti, alios S. Augustini, &c. In quibus omnibus quis non videt Statûs solùm diuidi, & non etiam Religionem atque fidem? quoniam, vt ibidem D. Paulus causam reddit, in his omnibus Diuisionibus gratiarum, ministrationum, & ope„rationum, est tamen idem Spiritus, idem Dominus, idem Deus, qui ope„ratur omnia in omnibus: & sunt ipsi omnes propterea vnius Corporis (vt dicit Apostolus) multa membra, quasi oculus, manus, pes, auditus, odoratus, &c: omnes (inquam) etsi varia membra, tamen de vno corpore. Non sic autem Aduersarij nostri: sed contrà sunt tum ab hoc Ecclesiæ corpore, tum à suis inuicem corporibus, quoad fidem (inquam) communionemque, diuisi: Et tales Diuisiones Nomina eorũ important; sicuti etiam olim nomina Arianorum, Nouatianorum, Donatistarum, & cæterorum omnium Hæreticorum ac Schismaticorum priorum.

*Ephes. 4.*

*1. Cor. 12.*

Ex qui-

Ex quibus videre est, quid etiam ad Papistarum Nomen (si illud nobis tanquam à Dogmate & Communione dictum obiecerint) respondeamus. Nunquid enim (vt supradictorum Patrum verbis quæram) Nomen istud arguit, quòd scindimur ab Ecclesia? aut, quòd Auctorem alicuius nouæ Doctrinæ & sententiæ habemus, ac Ducem quendam, quasi aliquem Arium, aliquem Manichæum, aliquem Lutherum vel Caluinum? Imò in confesso est, quòd in cuius Ecclesiæ cōmunione nunc sumus post inuentum illud Nomen, & quæ Dogmatà nunc habemus; in eadem Communione fuimus, & eadem habuimus dogmata, multis seculis ante Nomen illud inuentum. Primus enim inuenit nomen illud Lutherus, & cōtumeliosè nobis imposuit: sicut semper moris Hæreticorum fuit, testante S. Augustino & dicente: Vna est Catholica, cui Hæreses aliæ diuersa nomina imponunt: cum ipsæ singulæ proprijs vocabulis, quæ negare non audeant, appellentur. [Et hoc veram Religionem quærentibus satis esse dicit. Sic enim iam ostendi eos propria vocabula habere, quæ negare nō audent, quia ipsi se ijsdem vocāt, neque possunt, quia necessitas loquendi eadem requirit. Nos verò Nomen Papistarum pernegamus, quia nec ipsi nos ita appellamus, nec necessitas vlla cogit vel Hæreticos vel alios quoscumque nos sic vocare. Nam vt ante Lutheri Separationem Christianorum nomine, ita nunc post eandem Separationem Catholicorum nomine passim vocamur, & facillimè intelligimur. Nam huiusmodi noua Nomina (vt priùs audiuimus ex Hieronymo, & communis sensus docet) eos necessariò sequuntur qui postea instituti sunt. Quomodo enim de talibus nisi per Nomina noua loquamur? Nos autem qui ante Lutherum fuimus, ita vt Lutherus etiam ipse ante Separationem de numero nostro fuerit, non nisi veteri Nomine indiguimus. Itaque in nobis & istis locū nunc habet, quod olim Optatus de Donato scripsit, vt suprà etiam allegaui: Cum ante ipsius [Donati, seu Lutheri] superbiam, omnes qui in Christo crediderant, Christiani vocarentur, ausus est populum cum Deo diuidere; vt qui illum secuti sunt, iam nō Christiani vocarētur, sed Donatistæ, [Lutherani, Protestantes, &c: nobis propterea qui ab inde (quando scilicet omnes ante Lutheri Separationem vno nomine Christiani vocabātur) diuisionem populi non fecimus, sed sumus adhuc quod tunc fuimus, eodem Christianorum nomine competente. Ex quo necessariò sequitur, quòd Protestantes Christiani non sunt, quemadmodum & de veteribus omnibus Hæreticis Maiores nostri propter eorum noua Nomina concluserunt. vt modò Optatus: qui illum secuti, iam non Christiani, sed Donatistæ; licèt, vel quia ante ipsius superbiam omnes Christiani. Et Cyprianus similiter:

*Papistæ.* *Vide Moti. 45.* *August. de vtil. cre. cap. 7.* *Hier. aduer. Lucif.* *Opt. li. 3. fol. 53.* *Hæretici nō sunt Christiani.* *Cyp. ep. ad Nou. 10. 5.*

„ Qui enim aliquando Christiani, nunc Nouatiani, iam non Christiani, „ primam fidem vestram perfidia posteriore per nominis appellationem mutastis. Similiter Lactantius: Cum enim Phryges, aut Nouatiani, aut „ Valentiniani, aut Marcionitæ, aut Anthropiani, aut Arriani, seu quilibet alij nominantur, Christiani esse desierunt, qui Christi nomine amisso, humana & externa vocabula induerunt. Et rursus Cyprianus: „ Quisquis ille est, & qualiscunque est, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est, &c. Et alibi: Antichristos omnes esse, quos constat „ à charitate atque ab Vnitate Ecclesiæ Catholicæ recessisse, &c. Et in Libro elegantissimo De Vnitate Ecclesiæ omnino similiter: Occidi talis „ potest, coronari [martyrio] non potest. Sic se Christianum esse profi„ tetur, quomodo & Christum Diabolus sæpè mentitur, ipso Domino præmonente & dicente: Multi venient in nomine meo dicentes, Ego „ sum Christus, & multos fallent. Sicut ille Christus non est, quamuis „ fallat in nomine illius: ita ne Christianus videri potest, qui non permanet in Euangelij eius & fidei veritate, &c. Et apud eundem Firmilianus Episcopus Cappadociæ: Illos Hæreticos, & non Christianos vocamus. Infinita sunt huiusmodi quæ adferri possent, testimonia Patrum negantium Hæreticos esse Christianos: & non Patrum solummodò, verumetiam ipsius S. Ioannis Euangelistæ, quem Patres in hoc auctorem habent: qui ita Hæreticis negat Christianorum nomen, vt planè Antichristos nominet, dicens: nunc Antichristi multi facti sunt. Ex quibus vident Protestantes, & qui sequuntur eos, quid ex nouo nomine lucrati sint, hoc videlicet, vt Christianorum nomen amiserint. Et vident simul, ad quos redire debeant, vt nomen Christianorum recuperent. Nos enim sumus, qui vt ante Separationem Lutheri in illo nomine cum Luthero fuimus, ita hactenus in eodem nomine sine vlla mutatione similiter permanemus. Verumtamen quia Hæretici & sibi, & Turcis, alijsque Paganis videntur adhuc in nomine Christianorum esse, propterea nos (quando de nobis & de illis est sermo) propter apertiorem distinctionem, veteri quidem nomine (illi autem nouo nomine Protestantium, &c.) sed cum vsitata in talibus additione, Christiani Catholici appellamur, sicut plenissimè ostendi suprà. Vnde elegantissimè dixit Pacianus Semproniano Nouatiano irato huic Nomini: Nec „ tamen æstues, Frater. Christianus mihi Nomen est: Catholicus verò „ Cognomen. Illud me nuncupat, istud ostendit: hoc probor, inde si„ gnificor. [quemadmodum & paulò ante vocauerat] Cognomen Plebis „ Apostolicæ. [Et cùm sic appellamur, nulla videtur cuiquam in sermone ambi-

Lact. li. 4. cap. vii.

Cyp. ep. 52. num. 7.

Epist. 76.

num. 8.

Matth. 24.

Firm. ap. Cyp. Ep. 75 num. 9.

1. Io. 2.

Motiuo 6. Pacian. Ep. 1, ad Symp.

ambiguitas, nulla obscuritas, sed omnia facillimè omnes intelligunt. Vnde nulla Lutherum coëgit necessitas imponere nobis Papistarum nomen, sed sola ipsius effrænis conuiciandi libido. Quod non ita dico, quasi rem illius nominis detrectemus. Scio enim impositum nobis esse vel ab illo Dogmate, quòd credimus & sentimus, Papam esse Vicarium Christi, quod quidem est, semperque fuit Catholicum : vel à Communione nostra, qua Papæ consociamur, sicut semper omnes qui Schismatici non fuerunt, vt alio loco clarissimè demonstrabo. Quæ licèt ita sint, non tamen nomen nostrum hoc esse potest : quia multis sæculis (vt Hæretici ipsi concedunt) sine illo nomine, in illo Dogmate, & illa Communione fuimus. Placuit tamen Luthero nos, licèt ineptissimè, sic vocare : quemadmodum placuit alijs olim Hæreticis Catholicos Maiores nostros alijs diuersis (vt dicit S. Augustinus) nominibus appellare. Vti Arrianis, qui eos ab illo Catholico Dogmate quo tenebant Filium Dei esse Homousion, id est Consubstantialem Deo Patri suo, vocabant Homousianos, vt passim in Historijs Ecclesiasticis Socratis, Sozomeni, Theodoreti, Victoris, &c. Item in aliorum veterum scriptis est videre. Vti etiam Donatistis, qui eos à Communione Cæciliani Episcopi Catholici Carthaginensis, totius Africæ Primatis, vocabant Cæcilianistas, vt passim in D. Augustini Operibus est videre. Vnde fuit ille in Collatione Carthaginensi conflictus, de quo sic Augustinus : Ortus est iterum moratorius conflictus de Catholico Nomine, & Donatistarum, & Cæcilianistarum. [Quis verò vniuersa talia falsa ab Hæreticis conficta nomina, & Catholicis odiosè atque ignominiosè, licèt de vero Dogmate & de vera Communione, imposita dinumeret? Falsa Nomina dico, quia manifestum est, Catholicos ipsos ante illa nomina Cæcilianistarum, Homousianorum, Papistarum, & similia, multis sæculis extitisse, ita vt potuerint illi antiquiores Catholici idem hinc dicere, quod S. Pacianus dixit Symproniano Nouatiano, qui Paciano scribenti Nouatianos a Nouatiano vocari, iratus exclamauit : Nunquid Cypriano sancto viro hoc obest, « quòd populus eius Apostaticum Nomen habet, vel Capitolinum, vel « Synedrium? Sed quid ad hoc Pacianus? Conuitiaris, & ecce non mo- « ueor. Horum'ne aliquid appellati sumus? Interroga sæculum frater, « totosque ex ordine annos, an nobis Nomen hoc hæserit : an Cypriani « Populus aliud, quàm Catholicus nominatus sit. Nunquam Nomen « vllum ex his audiui. Iam vide, si vocari aliquis eo nomine potuit, quod « sibi nescit impositum. Quid ergo? Maledicta sunt ista, non Nomina : & « maledicta irascentium, maledicta petulantium. Quotuis & ego vos « possum-

Moti. 28.

Sic Abstemie vel Abstemiana vocantur castæ matronæ a Capitiffa Ecclesiæ Anglicanæ.

Vict. de persec. Vand. li. 2. fo 19. & li. 3. fo. 35. Basil. ep. 72 Aug. Ser. cō. Arria. tom. 6. August. in Breuic. diei 3. num. 2.

Pacian. Ep. 1. ad. Symp.

„ possum appellare nominibus, si liceat irasci? Cyprianum sanctum vocas,
„ & Populum eius Apostaticum? &c.

Sperauerunt autem Hæretici, se potuisse per talia Nomina Nomen Catholicum sepelire atque obliterare, murum scilicet contra omnes Hæreticos æneum atque inexpugnabilem: Ideoque & nunc est, & semper fuit frustratus hic eorum conatus. Sicuti frustra etiam fuit conatus ille Iuliani Imp. Apostatæ (quamuis maximæ essent vires eius, & astutia subtilissima) de quo sic scribit Chrysostomus, Historijs etiam Ecclesiasticis contestantibus: Atque adeò Christianum Nomen tunc vt extingueretur, quoad eius poterat, elaborabat; Galilæos pro Christianis nos in Edictis suis tum ipse appellans, tum Principes vt idem factitarent, adhortans. [Legerat ille impius Apostata, vbi scriptum ita continetur: Nunquid & tu Galilæus es? quod Pharisæi Nicodemo dixerunt: quemadmodum non ita multò pòst de S. Paulo per Oratorem suum Tertullum, apud Felicem Præsidem: Inuenimus hunc hominem, &c. auctorem seditionis sectæ Nazarenorum. Iuxta quod & Hieronymus de Principibus Iudæorum suo tempore: vsque hodie (inquit) perseuerant in blasphemijs, & ter per singulos dies in omnibus Synagogis sub nomine Nazarenorum anathematizant vocabulum Christianorum. [Sicut autem frustra laborauit Iulianus contra Nomen Christianum, nomine suo Galilæorum; ita contra Catholicum nomen frustra figmentis suis Hæretici & laborauerunt, & laborant, & (quamuis quibuslibet adiuuantibus) laborabunt. Ita semper obtinet, inuictumque est quod dixit S. Augustinus; quodque à me sæpè antè positum, dignum est vt sæpissimè repetatur: Vna est (inquit) Catholica: cui Hæreses aliæ diuersa Nomina imponunt: cùm ipsæ singulæ proprijs vocabulis, quæ negare non audeant, appellentur. [Quod ipsum (vt in eodem loco idem dicit) veram Religionem quærentibus satis est: propterea que à sapientibus & salutis suæ studiosis nullo modo contemnetur.

Chrys. to 5. co. Gẽtiles, vt 4. Soc. li. 3. ca. 10. Theod. li. 3. cap. 18.

Io. 7.

Act. 24.

Hier. in Isa. 5. 49. 52. Et in Amos 1.

August. de vtil. cre. cap. 7.

MOTIVVM

## MOTIVVM NONVM.

*Nullam vnquam Gentem conuersam esse à Paganismo per Protestantes: Per nos autem omnes conuersas esse, vel conuertendas. & hoc certissimum esse argumentum, quod nos à Christo simus, & non Protestantes.*

OSTENDI iam, qualis futura Ecclesia Christi sit prædicta, & qualis incipiens sit descripta. nempe quòd visibiliter incœptura, & visibiliter vsque ad finem mundi duratura, prædicta sit: propterea que conformiter descripta sit à D. Luca visibiliter incipiēs in Hierusalem, & visibiliter inde per multa loca multis annis crescens, ad tempus vsque illud quo S. Paulus Romam ductus ibi fuerat biennio cōmoratus. propterea etiam ijsdem tū prædictionibus tum initijs conformiter eam semper postea quoque visibiliter ac gloriosè durantem, idque nihil obstantibus plurimis sæuissimisque Tyrannorū Persecutionibus, præbuisse Christianis Maioribus nostris argumentū inuictissimū & clarissimū, quo tum contra Paganos probauerunt Domini nostri Iesu Christi & veritatem, eadem prædicentis; & Diuinitatem, eadem efficientis: tum Hæreticorū repressere conatus, qui tanquam perijsset interdū Ecclesia, se quasi instauratores eius imperito populo & vulgo instabili venditarunt. Contrà igitur Maiores nostri euidentissimè demonstrarunt, eam tum ad sua tempora, tum ad nostra, tum ad omnia tempora, semper visibiliter permanere, ideoque nullis vnquā istiusmodi restauratoribus indigere: sed ediuerso ipsos ab Ecclesia ista perenni, varijs temporibus Exeuntes, & posterioribus temporibus Exurgentes, idque Mirantibus & damnantibus eorum audaciam Christianis qui in Vnitate & Catholico nomine perseuerant, eosque notantibus & generali Hæreticorū, & particularibus Hæresiarcharum eorū nominibus, alienos à Deo & Christo & Ecclesia multipliciter apparére. Quæ ego omnia contra Hæreticos nostri temporis replicans & reuersans, rerum ipsarum consequentiam & ductum hactenus secutus sum. Nunc autem rursus ad Ecclesiæ initia reuertamur, & quoad Propagationem eiusdem quid prædictum, quid factum sit, breuiter videamus. Nam & inde iterum hæc poterit inter nos & Protestantes de Religione quæstio terminari, si qui nostrûm post Apostolos sint secundū Scripturas Propagatores Ecclesiæ, ostendatur.

*Summa Motiuorū præcedentium.*

Nemo igitur qui Scripturas nouit ignorat, nec Christianus quisquam ignorare debet, Deum post Lapsum Primorum Parentum mox promisso misericorditer ex Mulieris semine Redemptore; & deinde per longa tempora multiplicatis hominibus, ac tum effrænè peccantibus, ideoque deletis ferè omnibus per Diluuium; iterumque per Noë & tres filios eius multiplicatis, ac tum nouo genere Peccati, nempe aliorum, ideoque falsorum Deorum cultu, excogitato, iterum à Deo vno veroque recedentibus: hunc (inquam) solum verum Deum post ista omnia, ætate Abrahæ, sic salutis humanæ tempora dispensasse, idque propter dictum Redemptorem aliquando nasciturum, vt primùm quidem sinens omnes alias Gentes post Deos alios ingredi vias suas, vnam ille sibi Iudæorum gentem ex Abrahæ lumbis egredientem, in qua ipse ritè & salutariter coleretur, eligeret: Deinde verò nato demum ex Iudæis Redemptore, & ab eisdem non recepto, sed perfidissimè & impijssimè crucifixo, Iudæos versa vice iustissimè reprobaret, & omnes Gentes ad cognitionem & cultum suum misericordissimè accerseret ac vocaret. Quam suam dispositionem in historia Gedeonis diuinitus & eleganter adumbrauit, dum prima quidem nocte ros in solo vellere fuit, & in omni terra siccitas: secunda autem nocte siccitas in solo vellere, & ros in omni terra. vt alias eiusdem rei figuras & vmbras innumerabiles prætermittam. Hinc igitur in principio dispositionis eiusdem dixit ad Abraham de Christo: Et benedicentur in Semine tuo omnes Gentes terræ, quia obedisti voci meæ. & postea per Prophetas similia infinita. Ac demum in Plenitudine temporum veniens Semen ipsum, id est Christus, & ipse eadem prædicens sæpissimè confirmauit. vt quod dixit ad Iudæos: Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere: & vocem meam audient: & fiet vnum Ouile, & vnus Pastor. Secundum quod etiam Ioannes Euangelista interpretatur prophetiam Caiphæ, dicens: Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit quòd Iesus moriturus erat pro gente [Iudæorum:] & non tantùm pro gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Iterum Christus ad Principes sacerdotum & seniores populi: Dico vobis [inquit] quia auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur Genti facienti fructus eius. Quoniamque ipse est, cui dictum est à Patre in Psalmo secundo: Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessioné tuam Terminos terræ, propterea post Resurrectionem in Monte Galilææ dicit Discipulis: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. euntes ergo docete Omnes Gentes: baptizantes eos in Nomine Patris & Filij & Spiritus

Iud. 6. — Genes. 22. — Io. 10. — Io. 11. — Matth. 21. — Psalm. 2. — Matth. 28.

ritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis: & ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi. Similiterque in Monte Oliueti iam Ascensurus dicit eisdem: Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Sic igitur prædictum est. Iam quoad impletionem, sequitur Liber Actuum Apostolorum, & narrat, quomodo impleri cœperit primùm quidem in Iudæis (inchoante prædicationem Petro) non modò qui in Ierusalem, omnique Iudæa & Samaria, sed etiam qui in alijs regionibus; deinde verò etiam in Gentilibus, eligente Deo eundem Petrum ex omnibus, eumque ad Cornelium Centurionem mittente, vt per os eius audirent Gentes verbum Euangelij, & crederent. atque ob eandem causam (præter Duodecim Apostolos) Paulum de cælo vocatum mirabiliter conuertente, de eoque dicente Christo, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filijs Israël. Hic igitur ex persecutore sæuissimo Apostolus gloriosissimus, cùm diu multumque Iudæis prædicasset, ijque verba salutis suæ eâdem cæcitate, qua Christum Dominum crucifixerant, contemnere non cessarent, sic eos demum cum Barnaba in Antiochia Pisidiæ in fine Sermonis alloquitur: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce conuertimur ad Gentes. quod quia sciebat Iudæis superbis atque inuidis plurimùm displicere, vaticinio Esaiæ defendit, dicens: sic enim præcepit nobis Dominus. Posui te in lucem Gentium: vt sis in salutem vsque ad extremum terræ. Et Corinthi rursus, testificans Iudæis esse Christum, Iesum: [eisque] contradicentibus & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos, Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam. Et postremò Romæ, cùm venissent ad eum die constituto in hospitium plurimi Iudæorum, quibus exponebat, testificans Regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex Lege Moysi & Prophetis, à mane vsque ad vesperam: tandem post recitatũ Isaiæ de ipsa eorum spontanea pertinacia atque cæcitate vaticinium, sic dicit incredulis: Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc Salutare Dei: & ipsi audient.

*Act. 1.* *Act. 2.* *Act. 10. 15* *Act. 9.* *Act. 13.* *Isa. 46.* *Act. 18.* *Act. 28.*

Hoc igitur modo à Iudæis transierunt ad Gentes. De fructu verò nemo dubitare potest, qui vel hæc proxima Pauli verba consideret, quibus de Gentibus ait: Et ipsi audient, [cùm ibidem de Iudæis dixisset ex Isaia Propheta: Auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, &

*Isa. 6.*

 conuer-

conuertantur, & sanem eos. vel qui illa Christi verba recordetur, quibus paulò antè dixit, Regnum Dei auferendum esse ab Agricolis Iudæorum, qui pro eo quod Vineæ fructus reddere debuissent, seruos primùm Patrisfamiliâs, postremò autem & Filium occiderunt: Gentem verò cui „ daturus erat idem Regnũ, vocat gentem facientem fructus eius, seu Agri- „ colas alios qui reddent ei fructum temporibus suis. vel qui illa verba in Actis legat, quibus D. Lucas de Barnaba & Paulo ab Anthiochia Syriæ missis, & eòdem, peragratis plurimis gentibus, reuersis ista refert: Cùm „ autem venissent, & congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset „ Deus cum illis: &, quia aperuisset Gentibus ostium fidei. atque iterum de „ eisdem: pertransibant Phænicen & Samariam, narrantes Conuersionem Gentium. Vel qui illud D. Pauli de seipso legat: ita vt ab Ierusalem per cir- „ cuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi. vel denique (ne sim longior) qui ipsa Gentium & Locorum nomina attendat, quæ in Actis, Epistolis, & Apocalypsi exprimuntur, vt Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, Philippenses, Collossenses, Thessalonicenses, Cretenses: Smyrnam, Pergamũ, Thyatiram, Sardos, Philadelphiam, Laodiceam: Antiochiam, Seleuciam, Cyprum, Pamphyliam, Pisidiam, Lycaoniam, Attaliam, Syriam, Ciliciam, Pontum, Cappadociam, Bithyniam, Mysiam, Macedoniam, Græciam, Hispaniam, aliaque præter hæc non pauca. Ista (inquam) omnia qui perpendat, is de fructu quem fecerunt Apostoli in Gentibus, dubitare non potest. ita vt D. Paulus, antequã Romã vidisset, „ dixerit: Et quidẽ in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis „ terræ verba eorum. quia nimirum Apostoli ipsi iam tum cœperant longè lateque Euangelium prædicare, quod alij post eos ante consummationem sęculi in omnibus gentibus secundum Scripturas vbique complerent.

*Math. 21.* *Act. 12. 14* *Rom. 15.* *Rom. 10. ex Is. 18.*

Itaque videamus iam, qui sint illi qui Apostolis in isto opere successerunt. Omnino enim quod Apostoli cœperunt in multis gentibus facere, est illud vtique in omnibus faciendum, vt impleatur (præter alias innumerabiles) illa Scriptura: Benedicentur in Semine tuo omnes Gentes terræ. Quæ Benedictio Gentium (quemadmodum ex Christi ad Apostolos mandato perspeximus) in eo consistit, vt doceantur & baptizentur. Qui sunt igitur, qui cæteras Gentes ab Apostolis non aditas, ipsásque etiam Apostolorum Gentes pleniùs docuerunt, & pleniùs baptizarunt? Qui sunt (inquam) qui hæc fecerunt, faciunt, & facturi sunt? Num Protestantes, obsecro? Tam multas gentes existimat quis à Protestãtibus baptizatas, & adhuc residuas ab eis baptizandas? Imò num vel vnam quãtũuis gentem illi vnquam baptizarunt, vel à Gentilismo seu Paganismo conuerterunt?

*Genes. 22.* *Math. 28.*

Imò quis

Imò quis non videt, eos nihil aliud facere, quàm cæteros semper Hæreticos? Quidnám illud? nimirum quod Tertullianus post alia multa contra omnes Hæreticos prudentissimè obseruata atque tradita, subiunxit dicens: Non omittam etiam ipsius Hæreticæ Conuersationis descriptionem. Et ibi inter cætera: De verbi autem administratione quid dicam? cùm hoc sit negocium illis, non Ethnicos conuertendi, sed Nostros euertendi: Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur, &c. [Sic enim planè post cæteros Hæreticos Protestantes dant operam, vt Christianos & baptizatos auertant à fide, quantũque possunt Christianas gentes corrũpant: Sed quòd vllam Paganorũ gentem fecerint Christianam, quis dixerit? Dicent hîc fortasse indocti eorum, Apostolos ipsos non modò cœpisse, sed etiam compleuisse Conuersionem omnium Gentium, vt nulla omnino iam conuertenda remanserit: sed omnes sic ab Apostolis semel conuersas iterũ apostatasse, ac propterea fuisse eas à Protestantibus reformandas. Hoc (inquã) indocti fortasse dixerint. Docti enim Protestantes probè sciunt, hoc dici non posse, tum quia non ignorant, repertum esse hac ipsa ætate nostra Nouum Orbem (vt vocant) & in eodem plurimas Gentes, quas fortè Apostolorũ nullus adierat: tum quia ex Historijs præteritorũ temporũ didicerunt, singulis ferè ætatibus Gentes aliquas conuersas esse, quas Apostoli non conuerterant: tũ etiam quia in ipsis Gentibus suis (verbi causa, Roma totaque Italia) Apostoli non nisi paucos conuerterunt, plenã omniũ conuersionẽ tẽporibus longis procedentibus & multorũ suorũ Successorũ successiuis laboribus relinquẽtes. Hæc omnia doctiores nouerunt ex Historijs. Sed & indocti eadẽ poterunt è Scriptura ipsa cognoscere: vbi Christus Discipulis suis interrogãtibus, Quod signum Aduentus tui [ad Iudicium] & Consummationis seculi? sic respõdit, inter cætera: Et prædicabitur hoc Euangeliũ Regni in vniuerso Orbe, in testimoniũ omnibus Gentibus: & tunc veniet Consummatio. Non igitur Apostolorũ tẽpore prædicatũ est omnibus Gentibus; quia sic illo tempore venisset finis seculi. Ex quo etiam indoctissimi facillimè animaduertere possunt, non esse sibi (modò, vt oues Christi, saluari cupiant animas suas) Protestãtes tanquam Pastores audiendos, sed vt Lupos & Alienos penitùs fugiendos: quia nimirum neque Apostoli, neque cæteri qui conuersionem Gentium vel incœperunt vel compleuerunt, fuere Protestantes; vt patet ex hoc clarissimè, quoniam Protestantes concedunt (& res manifesta est) se in mundo non fuisse, aut saltem visibiliter non fuisse totis ante Lutherum mille annis, vt minimum: cum tamen qui docent & baptizant Gentes, ij nunquam ante consummationem seculi ab illo opere cessent:

*Tertul. de præscript.*

*Matth. 24.*

*Ioan. 10.*

Matth. 24. secundum quod Christus & hic ante Passionem dixit: Prædicabitur om-
„ nibus Gentibus; & tunc veniet Consummatio: Et suprà post Resurre-
Matth. 28. ctionem: Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. & ecce, ego
„ vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod etiam D. Paulus manifestissimè testatus est, dicens, quòd Christus ascen-
Ephes. 4. dens dedit Pastores & Doctores in opus ministerij, donec occurramus
„ omnes in vnitatem fidei & agnitionis Filij Dei: &c. Non enim tales sunt secundi Agricolæ, quales erant primi. Nam primi quidem, id est Sacer-
Luc. 20. „ dotes Iudæorum, Patrisfamiliâs tum seruos cæsos dimiserunt inanes, tum
Mar. 12. „ vnum Filium charissimum occiderunt. Sed de secundis colonis, id est
Matth. 21. Pastoribus & Doctoribus Christianorum, dicitur, quòd reddent Patri-
„ familiâs fructum Vineæ temporibus suis. Et Scriptura propterea non quemadmodum passim de Reprobatione Iudæorum, & vocatione omnium Gentium in eorum locum palàm testatur, ita vsquam rursus de Reprobatione omnium Gentium vel ad vnum diem aut horam, nedum ad mille annos, verbum vllum dicit. sed planè contrarium testatur, tum alibi
Act. 28. „ passim, tum vbi ad Iudæos auribus grauiter audientes, & oculos suos com-
„ primentes, nolentes conuerti & saluari, ait D. Paulus de Gentibus edi-
„ uersò: Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc salutare
„ Dei: & ipsi audient. In vanum ergo surgunt Hæretici & moderni & cæteri suis quique temporibus, tanquam ad restaurandam Ecclesiam Gentium. Non enim vt Iudæi, ita etiam omnes Gentes vnquam Apostatant. Non igitur magis quàm priores omnes Hæretici, Protestantes se Restauratores Ecclesiæ, quippe quæ nunquam collabitur; sed illos potius (sicut & omnes priores Hæretici, & sicut videmus) se esse declarant,
1. Tim. 4. de quibus D. Paulus prædixit: Discedent quidam à fide. Quidam (inquit) discedent, sicut hoc tempore Protestantes, & alijs temporibus alij Hæretici; ipsa nihilominus Christianarum Gentium plenitudine in fide cõstanter & stabiliter permanente, & cæteris quoque Gentibus ad eandem fidem se semper vsque ad consummationem seculi aggregantibus, idque Pastorum & Doctorum ministerio, qui eas docent atque baptizant.
Contra Ecclesiam inuisibilem. quod omnes etiam cæci vident, non posse dici quòd inuisibiliter fiat; & propterea merum esse figmentum hominum comprimentium oculos suos ne forte videant oculis, & conuertantur, atque saluentur, illud quod Protestantes, vt quasi eludant Scripturas de perpetua Ecclesiæ duratione plurimas atque clarissimas, excogitarunt de Ecclesia inuisibili, quæ quidem non magis Protestantibus, quàm omnibus alijs Hæreticis (vt cuncti animaduertunt) vmbra ac tegumentum esse potest; vt, cùm eis dicimus,

quòd non

quòd non ſint ipſi Eccleſia Chriſti, quia non ſemper fuerunt, ſed nuper exorti ſunt, reſpondeant nobis & dicant, Se ſemper inuiſibiliter extitiſſe. Proh iſtam hominum perdere ſe volentium craſſiſſimam cæcitatem! vt velint Chriſtiani homines quorumlibet potiùs figmentis, ijſque tam ridiculis, quàm Chriſti manifeſtiſſimis verbis intendere! Quid enim manifeſtius ad Eccleſiam ſemper viſibilem exprimendam potuit Chriſtus dicere, quàm hoc eſt, Gentes nimirum credituras per miniſterium Baptiſtarum, Doctorum, atque Paſtorum; & cum talibus operarijs, omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi ſe futurum; vt ipſorum quidem plantatione, rigatione, ac cætero miniſterio, ſed eius dono & gratiâ proueniat incrementum, & reddantur fructus ſemper temporibus ſuis? Ob quam cauſam comparauit etiam Doctrinam quam per Apoſtolos & eorum ſucceſſores miſſurus erat in mundum, Semini ſeminato in agro, id eſt (inquit) in Mundo, nec illi verò, cùm creuiſſet herba, & fructum feciſſet, mox eradicando, ſed ſemper creſcenti, non minùs quàm zizania, vſque ad meſſem, id eſt (inquit) vſque ad conſummationem ſeculi: & tum demùm à meſſoribus, id eſt ab Angelis eradicanda eſſe in totum zizania, interim verò à Seruis plurima eſſe patienter toleranda, & triticum in eorum medio excolendum. Item, Sagenæ miſſæ in mare, id eſt in mundum, & ex omni genere, bonos ſcilicet & malos piſces, congreganti, quam nunquam rurſus educunt Piſcatores de mari, donec impleta eſſet, quod non fit antequam ad litus, id eſt, ad conſummationem ſeculi, veniant: Et tum demum exire Angelos, & ſeparare malos de medio iuſtorum, interim verò Piſcatores (vt dixi) nunquam ab implendo ceſſare. Quoniam igitur ex his perſpicuum eſt, Eccleſiam & inceſſanter & viſibiliter congregari, quoniamque in confeſſo eſt, Proteſtantes totos mille (vt minimùm) annos, nempe à tempore S. Gregorij Papæ vſque ad apoſtaſiam Lutheri, non ſeminaſſe in agro, neque piſcatos eſſe in mari, neque alios vllos, niſi nos ſolos: neceſſariò conſequens eſt, neque Proteſtantes, neque alios vllos, præter nos ſolos, eſſe Seruos Chriſti, & Piſcatores Chriſti. Vnde qui volunt eſſe agricultura Chriſti, & piſces Chriſti, euidenter intelligunt, quibus Agricolis colendos, & cui Sagenæ congregandos tradere ſe debeant: non aliter vtique afferendi Chriſto in litore, niſi in illo Reti ſint, de quo ſcriptum eſt: Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus; & cum tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete. nec aliter incorporandi Chriſto, niſi per illum, cui, oſtenſo Vaſe magno, dictum eſt: Surge Petre, Occide, & manduca.

*1. Cor. 3.* *Matth. 13.* *Io. 21.* *Act. 10.*

Quan-

Quanquam autem ex generali hac demonſtratione manifeſtiſſimè conſtet quod quærebamus, Qui ſint Apoſtolorum in opere couuerſionis Gentium ſucceſſores, vtrum nos, an Proteſtantes, an quilibet alij: tamen vt magis adhuc clareat, deſcendam ad particularia, & oſtendam apertiùs, noſtrum eſſe Semen quod ſemper eſt in agro creſcens atque fructum faciens, id ipſum nimirum de quo D. Paulus ad Colloſſenſes dixit, quod „ peruenit ad vos, ſicut & in vniuerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit: [& noſtri Petri Sagenam eſſe quæ ſemper eſt in mari, congregans in fidem Chriſti Gentes omnes priùs in Paganiſmo natantes atque demerſas. ideóque non Proteſtantium, neque aliorum quorumlibet, ſed noſtrum ſolum eſſe Semen Chriſti, & noſtram ſolam Sagenam Chriſti eſſe.

*Colloſſ. 1.*

Ecce, promiſit Deus Abrahæ, Benedicentur in Semine tuo omnes „ Gentes terræ. Veniens igitur Semen, id eſt (interprete ipſo Paulo & Petro) Chriſtus, emiſit Apoſtolos a dBenedicendum omnes Gentes, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos &c. [& promittens,] „ Eritis mihi teſtes vſque ad vltimum terræ. Apoſtoli benedictionem iſtam ſeu Baptizationem Gentium incœperunt illi quidem, ſed non compleuerunt. Ecce enim, hac ipſa ætate noſtra inuentæ ſunt Gentes in Occidente, neque ab Apoſtolis vel quoquam alio baptizatæ, neque à nobis vel legendo vel fando priùs cognitæ, eæque tam multæ, vt Nouus Orbis nominetur. Hîc igitur apparebit facilè, qui ſint poſt Apoſtolos teſtes Chriſti vſque ad vltimum terræ, ſi inueſtigemus, qui ſint hoc tempore, „ qui dictas Gentes in Chriſto benedicant, docentes, & baptizantes eas in „ Nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ergo Proteſtantes, his auditis tam multis Paganorum Gentibus, num ſe ad eas baptizandas accingunt? Num ſibi, quaſi teſtibus Chriſti vſque ad vltimum terræ, reſtare adhuc ante conſummationem ſeculi laborem hunc exiſtimant? Num negocium hoc ad ſe putant pertinere? Denique nónne hinc perſpicuum eſt, eos eſſe (quales Tertullianus dixit omnes Hæreticos) Noſtrorum euerſores, & non Ethnicorum conuerſores? Caluinum quidem ad captandam hanc gloriam miſiſſe quoſdam ſuorum comminiſtrorum in particulam quandam dicti Orbis, in Franciam nempe Antarcticam, intelligo. Sed Proteſtantem quemuis quis audiuit vnquam de vllo Ethnico ibi ab eiſdem conuerſo gloriantem? Ipſi Thraſones Apologetici noſtri, qui de commiſto migmate ſuo, Euangelio ſcilicet Lutheri, Caluini, & cæterorum huius temporis Hæreſiarcharum omnium, quaſi vno, cum tamen ſit diuerſiſſimum, illud in Apologia Eccleſiæ ſuæ Anglicanæ arrogantiſſimè & ſimul (niſi fortè, vt Caïphas, quod non ſenſerunt, prophetauerint) mendaciſſimè di-

*Geneſ. 22. Gal. 3. Act. 3. Matth. 28. Act. 1.*

*Villagag. aduer. Richerum.*

*Apologia Eccleſ. Anglicanæ.*

ſimè dicunt, Omnem iam propè terrarum Orbem aperire oculos ad aſpiciendam lucem, ſi quid habuiſſent de Caluiniſtis ſuis in Nouo Orbe gloriari, num id tacere potuiſſent? Contra verò Noſtrorum ibi Religiosorum ſeu Monachorum ordinum S. Dominici, S. Franciſci, & Societatis Ieſu, prædicatio; nec ibi ſolùm, id eſt in Nouo Orbe Occidentali, verumetiam in multis locis Africæ, & plurimis locis Orientis ſiue Indiæ, vſque eò dum Luſitani per Meridiem in Orientem, & contrà Hiſpani in Occidentem remotiſſimè nauigantes, vtrique demum, circumito Orbe terræ, in extremitate concurrerint; quem etiam circumitum Nauis eorum vna (cui ob id Victoriæ nomen datum eſt) aliquando confecit: Noſtrorum igitur hominum in his omnibus locis prædicatio, quem fructum habuerit, & quotidie habeat, hoc palam & manifeſtè declarat, quòd hac ipſa ætate noſtra, paucis annis (quemadmodum in Hiſtorijs Eccleſiaſticarum rerum, & nouarum Nauigationum noſtri temporis videri poteſt) Deo mirabiliter adiuuante, atque (vt apparet) conſummationem Mundi per tam fælicem Euangelij ſui velocemque ſucceſſum accelerante; plurima ibi Regna, cognitione & fide Chriſti, ampliſſimaſque Prouincias, longiſſimè atque latiſſimè repleuerunt. ita vt de Prouincijs Regis Hiſpaniæ (Similia autem & de Prouincijs Regis Luſitaniæ referuntur) Surij Commentarius, alijs quoque multis Hiſtorijs conteſtantibus, ita ſcribat: Tot autem hominum millia in illo Nouo Orbe Carolino (ſic enim vocant) Chriſti fidem complexi ſunt, quantum eſſe poſſit in hoc Veteri Orbe noſtro: In ſolo Regno Mexicano [paulò autem antè dixerat, Octodecim Reges & prouincias totidem ſubiugatas ibi eſſe Carolo Quinto, & Religione Chriſtiana initiatas] iampridem fuere octoginta ſanctiſſima Monaſteria: & in dies plura fiunt. Et non multò pòſt repetens ab initio Conuerſionem eorum: Et quidem [inquit] anno Salutis 1524. venit in Ciuitatem Mexicanam [habet ea vnica Vrbs, vt paulò antè dixit, centum viginti millia ædium] frater Martinus Valentinus cum duodecim Monachis, tanquam Vicarius Papæ à Carolo Cæſare illuc cum authoritate eiuſdem Pontificis miſſus: eodemque anno prædicauit ille in Noui Orbis terra continente Euangelium Chriſti, & magnos illic progreſſus magnaque incrementa fides Chriſti accepit. &c. Baptizabantur illic multa hominum millia, &c. Inde verò paucis annis tot baptizabantur in ea Noui Orbis plaga, vt alij ſeptiès dena centena millia, alij quaterdeciès dena centena hominum millia in ſolo illo Mexicano regno baptizata retulerint. Magna etenim in eo Noui Orbis tractu eſt hominum copia,

*Vide Moti. 48.*

*Surius ad An. Dom. 1558.*

*Apoſtoli Noui Orbis.*

» adeò vt in Insula Fani Diui Dominici quindeciès centena hominum
» millia fuisse reperiantur, & quandoque in Processione centum millia ho-
» minum se Christiano more cæciderint virgis. Et post pauca iterum : Et
» certum est [inquit] omnes Indos & Noui Orbis Carolini incolas & ac-
» colas, fieri quotidiè magis ac magis Christianos. Et, In archiuis [inquit]
» Caroli Cæsaris lectum est, vnum quendam Sacerdotem septiès centena
» hominum millia baptizasse: alium ter centum millia, alium centum millia:
» alios plures, alios pauciores. In solo Mexico referunt multi summa fide
» dignissimi triginta fuisse [sub Rege] dynastas, quorum quilibet habuerit
» sub se centum millia hominum, aut circiter; & tria millia Toparcharum,
» qui & alios sub se haberent, &c. Et, quod dictu horrendum est, mille
» plerunque homines vno die in ciuitate Mexicana immolabantur.
» Sed omnia Idola exturbata sunt, Dæmonibus silentium indictum, ora-
» cula & præstigiæ conticescere iussæ sunt, pluralitas vxorum in vnius
» consortium redacta, septem illis Sacramenta & cæteri Romanæ Ecclesiæ
» ritus reuerenter traditi sunt, &c. Ex quibus omnibus facilè videmus,
quàm incomparabiliter plura acquisiuerit & in dies acquirat in illis Terris
Ecclesia, quàm per Hæreticos in his nostris terris Prouincijsque perdi-
derit: vt verè potuerit Caiphas dicere (quicquid interim ipse senserit)
Omnem iam propè terrarum Orbem aperire oculos ad aspiciendam
lucem.

Quanti autem ad litem inter nos & Protestantes de Religione diri-
mendam sit momenti hæc istorum Populorum ad Religionem nostram
Catholicam à Paganismo Conuersio, etsi sapientes & salutis cupidos mo-
nere non est opus, tamen vt etiam tardiores intelligant, cogitent velim
& considerent, primùm quàm sit inter Protestantes altum de hac re si-
lentium, ita vt Sleidanus, cum profiteretur Historiam scribere rerum in
Orbe gestarum, maximeque pertinentium ad Religionem, & præsertim
sub Carolo quinto, tamen de Nouo isto Carolino Orbe, & Religione
ibi tam mirabiliter propagata verbum (quod obseruari à doctis potuit)
nullum scripserit. Vnde autem tam profundum hoc & tam perfidum si-
lentium, nisi quia conscientia teste vident, vulnus hinc lethale, adeoque
lethum ipsum infligi Religioni suæ? Quâ ipsâ ipsius rei conscientiâ qui-
dam etiam in Anglia Demagogi, etsi rem ipsam pro concione non silent,
tamen de Religionis quæ ibi propagatur genere sceleratè dissimulant, vel
potiùs diabolicè mentiuntur, vt simplicem popellum fallant dicentes,
Instare iamiam finem seculi, Euangelium enim (nam sic loquuntur)
prædicari nunc apud Indos ipsos, & vltimos fines terræ. Quod Euan-
gelium,

*Sleidanus Caluinista.*

*Pseudoconcionatores in Anglia.*

gelium, obſecro te? Num Lutheri, aut Caluini, aut denique tuum? Cur diſſimulas? Cur mentiris? Cur populum decipis; ſicut Magiſter tuus transfigurat ſe in Angelum lucis, ita te & reliquos miniſtros eius transfigurans in miniſtros iuſtitiæ? Non enim ignoras, ſed ſcis, & tabeſcis conſcientiâ, quòd Catholici & Monachi ſint qui iſthîc prædicant, & Catholicum Euangelium quod diſſeminant & propagant. Quod quidem ſi tibi apud Indos Euangelium ſit Chriſti, ipſiſſimum de quo ille dixit, Et prædicabitur hoc Euangelium Regni in vniuerſo orbe, in teſtimonium omnibus Gentibus: & tunc veniet Conſummatio: quid fecit Roma, quæſo te, cur illic idem non ſit idem? Præcogita, moneo te, & exhorreſce, quod abſque pænitentia olim auditurus es, De ore tuo te iudico ſerue nequam.

2. Cor. 11.

Matth. 24.

Luc. 19.

Conſiderent rurſus omnes (vt huius argumenti pondus magis adhuc perſpiciant) & ex temporum præteritorum memoriâ repetant, ſolenne hoc Domino noſtro Ieſu Chriſto eſſe; quibuſdam Gentibus à fide diſcedentibus, alias, & ſæpe multò plures (pro diuina ſua clementia, & in manifeſtam veritatis confirmationem) in earum locum ſubrogare. Itaque non ſolùm hoc tempore, paucis quibuſdam Latinorum Gentibus ex parte recedentibus, & ad Lutherum ac cæteros transfugientibus, tam multas per Orientem, Meridiem, & Occidentem Gentes in ipſam fidem ab iſtis deſertam vocat: verumetiam olim ſimiliter, multis Græcorum & aliorum gentibus varijs temporibus ad varias hæreſes & demum ad Turciſmum Mahometis ſe à fide & Eccleſia Chriſti transferentibus; varias ediuersò alias Gentes, & noſtras maximè Septentrionales, Anglos, Longobardos, Francos, Germanos, Bulgaros, Roſcos, Polonos, Hungaros, Danos, Sueuos, Pruſſos, Lithuanos, multaſque alias, nonnullas quoque ante has omnes, vocauit ad fidem: iſtam quaſi captans & obſeruans occaſionem implendi verbum ſuum, quo promiſit & prædixit, Euangelium ſuum ante finem ſeculi prædicatum iri in vniuerſo mundo, in teſtimonium omnibus Gentibus. Qua etiam ipſa occaſione vſus eſt ſecundum Scripturas (quarum ego aliquas ſuprà citaui) conuertendi Apoſtolos & Euangelium ſuum à Iudæis incredulis ad Gentes. Et quemadmodum illud Apoſtolorum factum peſſimè habuit Iudæos inuidos atque perfidos, ita & Hæreticos ſemper temporibus conſequentibus male habuerunt ſimiles labores eorum qui Apoſtolis in eodem opere ſucceſſerunt; ſicut & nunc ſimilia videntes Proteſtantes inuident ac tabeſcunt. Nihilominus vt Apoſtolis contra Iudæos, ita & eorum Succeſſoribus contra quoſlibet Hæreticos ſemper erant in promptu defenſiones è Scripturis. Vnde & contra Iudæos, & contra Hæreticos omnes argumentum & pro Chriſto,

Matth. 24.

& pro fide Catholica habitum est semper maximum ista Conuersio Gentium: ita vt Christus tum demum voluerit Hierusalem & Iudæos tam dirum in modum (quem Iosephus Iudæus & oculatus testis conscripsit) per Romanos excindi, postquam per quadraginta à Passione sua annos plurimis Gentibus audientibus & credentibus, Iudæi neque sic pœnitentiam agere & credere voluerunt. Vnde etiam dixerat eisdem ipse: Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ: & non credidistis ei. publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, vt crederetis ei. Ex quo mox de eis sequitur in Parabola: Malos malè perdet: [videlicet per Romanos, & postea magis in Iudicio.] & vineam suam locabit alijs Agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis. Quamobrem sicut Iudæi Romanos, & sicut Græci Turcas, & sicut alij hæretici alia Dei flagella, ita & Germani cæteræque nostræ nationes Protestantium apostatantes à fide quam tam multæ Gentes Ethnicorum his ipsis diebus amplectuntur, & videntes hoc oculis suis, neque sic post tam longam Dei patientiam agentes pœnitentiam, & credentes, meritò expectare debent & ipsi in capita sua Turcas vel alios aliquos Dei vindices; & maximè in futuro Lapidem illum qui de se Iudæis dixit, Super quem verò ceciderit, conteret eum. Omnino enim agunt illi nunc in Conuersione Gentium, sicut tunc Iudæi. de quibus, defendente se eis S. Paulo Ierosolymis in catenis quibus eum ab eorum violentijs ereptum Tribunus alligauerat, & dicente, Factum est autem reuertenti mihi in Ierusalem, & oranti in Templo, fieri me in stupore mentis, & videre Iesum dicentem mihi, Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me, &c. Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in Nationes longè mittam te: [subiungit Lucas:] Audiebant autem eum vsque ad hoc verbum; & leuauerunt vocem suã, dicentes [Tribuno,] Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum viuere. [Sed ipse Paulus nihilominus, missus postea à Tribuno ad Felicem Præsidem, & ab eo post biennium in vinculis relictus successori eius Portio Festo, demum coram Agrippa Rege hanc suam Gentibus prædicationem contra crudelissimos accusatores Iudæos è Scripturis defendit: His qui sunt Damasci primùm, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. Hac ex causa me Iudæi cùm essem in Templo, comprehensum tentabant interficere. Auxilio autem adiutus Dei, vsque in hodiernum diem sto: testificans minori atque maiori, nihil extrà dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses, Si passibilis

Matth. 21. Ibidem. Act. 22. Act. 26. Act. 21.

Christus,

Christus, Si primus ex resurrectione mortuorum, Lumen annuntiaturus est Populo & Gentibus. [Qui & alibi de eisdem Iudæis ob eandem eorum malitiam & inuidiam dicit:] Et Dominum occiderunt Iesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduersantur, prohibentes nos Gentibus loqui vt salui fiant, vt impleant peccata sua semper. [Sic Iudæi, parentes in hoc Protestantium nostrorum, qui & ipsi prohibent nos qui soli (vt ex hoc Motiuo liquet) D. Paulo in hoc opere succedimus, & idem Euangelium (sicut tum ex hoc, tum ex alijs singulis Motiuis huius Libri constat) prædicamus, loqui Gentibus vt saluentur: vt (præter alia multa) declarat memorabile illud Martyrium 40. Sociorum Nominis Iesu An. Dom. 1570. qui missi in istam copiosissimam Domini messem de qua loquimur, & in itinere incidentes in nauem Caluinianam, varia martyriorum genera pertulerunt, clamante Iacobo Soria maritimæ rei pro Nauarræ Regina Præposito, & hortante suos, Interfice, interfice, quoniam ad praua dogmata disseminanda Brasiliam petunt. An igitur Euangelium Christi continet praua dogmata? Nam si non sit Euangelium Christi quod seminamus, respondeant Caluinistæ huic Motiuo, & ostendant nobis alios Euangelij Christi inde ab Ascensione eius (secundum Scripturas) vsque ad seculi consummationem in omnibus Ethnicorum gentibus seminatores. Tabescant igitur licèt inuidia & odio cum Iudæis Protestantes, exultamus Catholici in Domino plurimùm & gaudemus, audientes labores charissimos & fructus felicissimos Religiosissimorum fratrum & Patrum nostrorum, operariorum Domini: eodem in nobis nunc operante Spiritu, & in Maioribus nostris Ecclesiæ Primitiuæ, de quibus in exemplum nostrì scriptum est: Pertransibant [Paulus & Barnabas] Phænicen & Samariam, narrantes Conuersionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. Et rursus: Et cum venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt Seniores. Quos cùm salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent, magnificabant Deum. [Et nos igitur similia, & multo etiam maiora, in diebus nostris audientes, similiter magnificamus Deum, non solùm propter fidem Christi & salutem in tam innumerabiles hominum, priùs Idololatrarum, nunc fratrum nostrorum, Myriadas dilatatam; verumetiam propter fidem & Religionem nostram quam Desertores blasphemare non verentur,

*1. Thes. 2.*

*Epistolarum Indicarum vltima. 1572. Parisijs. Surius ad An. Dom. 1571. vbi & de aliis Martyribus 12.*

*Act. 15.*

*Act. 21.*

per hoc ipsum diuinitus confirmatam; idque eo ipso argumento longè solidissimo, quo Christum ipsum contra Iudæos & Paganos, & eandem fidem nostram (licèt in alijs eiusdem Articulis) olim varijs temporibus contra alios Desertores atque Hæreticos, confirmatam esse scimus. Hinc enim D. Paulum in breui congerie maximorum argumentorum, quibus ostendit, manifestè seu ex confesso magnum esse Pietatis seu Religionis Christianæ & Incarnationis Diuinæ mysterium, videmus inter cætera hoc vrgentem, quòd prædicatum est Gentibus; &, creditum est in Mundo. Hinc etiam S. Chrysostomum quadringentis ferè annis postea legimus ostendentem Iudæis Diuinitatem Christi, dum eos confidentissimè his verbis appellat: Confer mihi ista, ô Iudæe, &c. Quis impostor tot „ Ecclesias toto terrarũ Orbe parauit? quis ab extremis ad extrema mundi „ cultum suum protulit? quis omnes subiectos habuit, &c? Quod si vides „ illa clarissimè euenisse, inque dies singulos augescere, neque Inferorum portas aduersus Ecclesiam præualere, &c. cur quæso te, [& cætera quæ suprà in secundo Motiuo plenius recitaui, vbi Ecclesiæ Inuincibilitatem explicaui; hìc autem eiusdem nudam Aedificationem seu Propagationem tracto. Ex hac igitur etiam, & non ex illa solùm, magnitudinem Christi probat Iudæis post D. Paulum Chrysostomus. Nec Iudæis solùm, sed etiam Gentilibus hoc modo: Dicet vtique Gentilis, vnde manifestum est, quòd Christus sit Deus? [Respondet post pauca, id ei demonstran- „ dum esse hinc;] quod Christianorum genus plantauit Christus. Neuti- „ quam enim contradicet [inquit] quòd omnes vndiquaque Ecclesias Orbis „ Christus fundarit. Hinc [igitur, inquit] faciemus demonstrationem vir- „ tutis Christi, & ostendemus ipsum Deum. Etenim non est puri homi- „ nis, Orbem terra marique tam breui comprehendere, &c. nec contradi- „ cet, quòd quotidiè prædicatio increscit, & floret: non hic solum, sed & „ apud Persas, &c. Ad hæc, non simpliciter contigerunt hæc omnia, sed multò antea prædicta sunt, &c. nec solùm habemus, quòd [a] illi [prædicatores] mittendi erant, sed etiam [b] quòd in totum Orbem peruenire debeat prædicatio, &c. Et quòd prædicatio vbique increscat, audi; Postula „ à me, & dabo tibi Gentes &c. & Terminos terræ. &c. Et, Implebitur „ omnis terra, &c. Et facilitas obedientiæ docetur, Non docebit vnusquis- „ que proximum suum, &c. [Et hæc omnia loco supradicto pleniùs recitaui. Eant igitur Protestantes, si infirmum sit pro veritate argumentum quod à Conuersione Gentium ducitur, & pro Iudæis Paganisque respondeant non inde probari Diuinitatem Christi, sed Christum (quod horreo dicens) esse mendacem, quia non impletur Conuersio omnium Gentium,

1. Tim. 3.

Chrysost. cõ. Iud. Orat. 2.

Math. 16.

cõ. Gentil. quod Christus sit Deus.

[a] Isa. 52. psalm. 67.
[b] psal. 18.

Psalm. 2.

Isa. 11.

quam

quam ille prædixit. Est'ne qui maiora à nobis fidei nostræ Catholicæ Motiua desideret? Nam quod D. Paulo cæterisque Maioribus nostris Christus Deus dedit argumentum, quo probarent contra Iudæos & Ethnicos Diuinitatem eius, ipsum nobis dedit argumentum quo probemus contra Protestantes Catholicam fidem nostram: quæ si non probetur, nec eodem Diuinitas Christi probatur. Sed probatur & hæc & illa per ipsum, ita vt neque Iudæi cum Ethnicis, neque Protestantes valeant refutare. Sicut & eodem argumento contra alios Hæreticos, diuinitus sibi ob id concesso, olim Maiores nostri similiter vsi sunt. Hinc enim B. Victor contra Arrianos in Africa, cùm narrasset quomodo eorum Rex Vandalicus Gensericus Catholicos post tormenta varia relegasset, & Gentili Regi Maurorum nomine Capsur tradi curasset, vt apud eum inter Paganos exularent, hoc porrò adijcit: Videntes igitur Christi Discipuli [id est Catholici prædicti] multa apud Gentiles & illicita sacrificiorum sacrilegia, cœperunt prædicatione & conuersatione sua ad cognitionem Domini Dei nostri Barbaros inuitare: Et tali modo ingentem multitudinem gentiliũ Barbarorum Christo Domino † lucrauerunt, vbi antea nulla fama Christiani nominis fuerat diuulgata, &c. Mittunt legatos ad ciuitatem Romanam: Rogatur Episcopus, vt Presbyterum & Ministros credenti populo destinaret. Explet cum gaudio quod petebatur Pontifex, Dei constituitur Ecclesia, baptizatur multitudo maxima Barbarorum, & de lupis grex fœcundus multiplicatur agnorum. [Sic Catholici: sed quid tum Arriani?] Hoc Genserico relatione sua nunciat Capsur. De qua re † surgens inuidia iubet famulos Dei ligatis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca syluarum pariter interire, &c. [Hinc etiam multò antè contra eosdem Hæreticos Arrianos, cum narrasset Ruffinus, infinitum numerum Barbarorum vlterioris Indiæ conuersum ad fidem mirabiliter per Frumentium quem Athanasius eò destinarat Episcopum; vt pondus adderet argumento, postea subiungit, Quæ nos ita gesta, non opinione vulgi, sed ipso A Edesio Tyri Presbytero postmodum facto, qui Frumentij comes priùs fuerat, referente cognouimus. [Quod ipsum de Ruffini scientia, & Socrates eandem Historiam narrans, non prætermisit vrgere. Sicut & in alia simili historia quæ post Athanasij mortem contigit, facit. Lucius Arianæ partis Episcopus [inquit Ruffinus] continuò [post mortem Athanasij, & successionem Petri] aduolat [Alexandriam] tanquam lupus. Valens [autem] Imperator [Arianus, vt dicit Socrates] lege sanciuerat, vt in eos tum qui Alexandriam, tum qui Aegyptum incolebant, persecutio concitaretur.

Vict. de persec. Vand. li. 1. fol. 8.

† lucrati sunt.

† for. turgens.

Ruff. li. 1. cap. 9. Soc. li. 1. cap. 15.

Soc. li. 1. cap. 15.

Soc. li. 4. cap. 19. Ruff. li. 2. cap. 3. 4.

Primò

» Primò igitur ingressu Lucij [inquit Ruffinus] tanta & tam turpia in vir-
» gines & Continentes Ecclesiæ gesta sunt, quæ nec in persecutionibus
» Gentilium memorantur. Inde post fugas ciuium & exilia, post cædes &
» tormenta, flammasque quibus innumeros confecerat, ad Monasteria fu-
» roris sui arma conuertit. Tria millia simul (aut eo amplius) viros per
» totam Eremum secreta & solitaria habitatione dispersos, oppugnare pa-
» riter aggreditur, &c. Per idem tempus Patres Monachorum, &c. Maca-
» rius, & Isidorus, aliusque Macarius, atque Heraclides, & Pambus, An-
» tonij discipuli, &c. habebantur, &c. Quæ præsens vidi loquor, & eorum
» gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui. Deinde post
quædam eorumdem narrata miracula: Sed in his omnibus [inquit] Lu-
» cius non erubuit, nec aliquid reuerentiæ virtutum mirabilibus detulit:
» quin imò iubet Patres ipsos ablatos à grege suo, imò clàm raptos, in insu-
» lam quandam AEgypti paludium deportari, in qua compererat nemi-
» nem prorsus esse Christianum, quò per hoc vel absque solatijs, vel absque
» consuetis actibus viuerent. In qua insula [inquit Socrates, qui reliqua
» narrat paulò breuius quam Ruffinus] erat Delubrum, & Sacerdos quem
» omnes incolæ pro deo venerabantur. Cùm isti sancti viri in eam essent
» ingressi, omnia dæmonia quæ ibi versabantur, præ metu & terrore cœpere
» exhorrescere, &c. Sacerdotis filia à dæmonio ex improuiso occupata, su-
» pra modum furere, resque omnes disturbare cœpit, neque eius rabies vlla
» ratione comprimi sedaríue potuit, sed contra eos viros grauiter voci-
» ferata est ad hunc modum: Cur huc venistis ad nos abigendos? Itaque
» sancti illi, &c. dæmonem ex virgine eijciunt, eam patri tradunt sanam
» & valentem, Sacerdotem & omnes Insulæ habitatores ad fidem Christia-
» nam traducunt. Extemplò igitur commutatâ Religionis formâ, omnes
» baptizati sunt, & doctrinam Christianam lubentibus animis didicerunt.
Ex quibus infert Socrates quos nos quærimus, dicens: Qua te diuini
» illi viri propter fidem Consubstantialis grauiter & acerbè exagitati, cùm
» illi ipsi magis probati facti sunt, tum alijs salutem dederunt, tum deni-
» que Fidem illam effecerunt multò firmiorem. [In quem finem vterque,
Ruffinus & Socrates, aliam quoque Historiam postea narrat, de Mose monacho à Saracenis Episcopo expetito, qui non à Lucio Ariano prædicto, sed à Catholicis exulibus Episcopis voluit ordinari. Quo etiam spectant verba Dionysij Alexandrini apud Eusebium longè his omnibus antiquioris, quibus in Germanum suæ ætatis Episcopum, qui illius famam maledictis lædere tentasset, inuehitur, narrans quas esset ipse cum suis passus sub Valeriano Imp. persecutiones ab AEmiliano præfecto:

Ruf. li. 2. cap. 6.
Soc. li. 5. cap. 29.
Eus. li. 7. Eccl. Hist. cap. 10.

Iussit

Iussit [inquit] vt in pagum nomine Cephro, prope locum quendam " desertum situm, rectà abscederemus, &c. Ad Cephro autem non exi- " guus cœtus nobiscum vnà migrauit, tum fratrum qui ab vrbe nos seque- " bantur, tum aliorum qui ex reliqua AEgypto conuenerant. Atque ibi " Deus quasi ianuam ad verbum suum prædicandum nobis patefecit. Ac " primùm, quanquam persecutione eramus [à Paganis] diuexati, & lapi- " dibus obruti: postea tamen non parua Gentium multitudo, idolis re- " lictis, ad Deum colendum se conuertebat. nam tunc primùm verbum " Dei, quod nunquam antea accepissent, per nos inter eos disseminatum " fuit, &c. Hæc omnia (possent autem & alia multa similia produci) in medium protuli, vt his exemplis videant omnes, ipsi quoque Protestantes, nisi malint cæci & reprobi esse, quàm validum sit argumentum quod ex præsenti tam innumerabiliũ populorum in Nouo Orbe & alibi Conuersione per Nostros, dat nobis Deus his diebus nostris contra modernos omnes Hæreticos: idem videlicet argumentum, quo similiter Christum ipsum, & fidem Catholicam olim sæpissimè diuinitus confirmauit: omnibus per hoc palàm & apertè demonstrans, quinam semper sint, si recipere velint (reclamantibus licèt Hæreticis & contumeliosissimè blasphemantibus) quos ipse, post Apostolos suos, à Ierusalem testes suos ad omnes Gentes vsque ad vltimum terræ misit & mittit in mundum. *Act. 1.*

Iam licèt ista satis superque sint, tamen vt adhuc etiam argumento seu Motiuo huic lucem & pondus addamus: Ecce, præter istas tam multas Gentes quæ à nostris hodie conuertuntur, intra hos mille annos & aliæ quoque Gentes plurimæ atque amplissimæ sunt conuersæ; † Angli, Longobardi, Franci, Germani, Bulgari, Rosci, Bohemi, Poloni, Hungari, Dani, Sueui, Prussi, Liuones, Lithuani, & quædam aliæ. De his igitur rogo etiam, per quos conuersæ sint? per Protestantes, an per nos? Constat autem tam clarè, quòd per nostram Catholicam Romanam Ecclesiam sint & hæ conuersæ; & quòd receperint singulæ omnem Doctrinam & Religionem nostram, & singulas partes eiusdem, tanquam corpus integrum & articulos singulos ipsius Euangelij Christi; & quòd quibus temporibus sic eadem receperunt, ac nunquam antea, ob id ipsum vocatæ fuerunt Christianæ, atque in cunctis Historijs notatæ ipsis se temporibus ad Christum conuertisse: vt neque Protestantes ista aut velint, aut valeant denegare. Nos igitur, & nos soli, non modò hoc tempore in Nouis Gentibus, verumetiam hos totos mille annos, idque in tam multis Gentibus longissimis & latissimis, Christum disseminauimus, ipsorum quoque hostium confessione: estque adhuc quisquam qui

† *De Anglia vide Moti. 11.*

Act. 1. videre non vult, qui sint Christi testes in omnes Gentes, & vsque ad vltimum terræ?

Ascendamus porrò adhuc ad Gentes illas, quæ ante hos mille annos, ipsis post Apostolorum mortem quingentis annis conuersæ & baptizatæ sunt: quo in numero sunt Italia, Gallia, Hispania, Britannia nostra, Hibernia, Africa, AEgyptus, Græcia, Macedonia, & Iudæa ipsa, Syria seu Assyria, aliæque Asiaticæ Gentes plurimæ, cum cæteris omnibus quas vel ab Apostolis inchoatas alij postea consummarunt, vel à nullo præparatas ipsi posteri primitus conuerterunt. Itaque & de his rogo, vtrum per Protestantes, & ad Euangelium Protestantium conuersæ sint? Imò an non sit euidentissimum, ad Euangelium nostrum, & per Ecclesiam nostram, has etiam, sicut cæteras quas prædixi, fuisse conuersas? Longum esset, per singulos articulos Fidei Religionisque discurrere: Et ne exemplo eius generis planè desim, faciam id (sed in alio Motiuo) in vna Britannia nostra: in qua sigiliatim inter se conferam Conuersiones duorum Populorum, qui ibidem hodieque extant, Anglorum meorum qui mille circiter abhinc annis ad Religionem nostram, ipsam quam hodie profitemur, ipsis Protestantibus negare non audentibus nec valentibus, conuersi sunt; & veterum Britonum qui quibusdam antè seculis sunt conuersi. quos per Dei gratiam euidenter ostendam, ad eandem prorsus Fidem quæ postea erat Anglorum, & hodie omnium Catholicorum est, fuisse conuersos. Hoc ibi (exempli causa) faciam luculenter & distinctè: vt videant ex eo omnes, idem fuisse horum mille annorum, & priorum quingentorum, ac non aliud, Euangelium. Nunc autem id ipsum generalibus quibusdam rationibus, iisque solidissimis demonstrasse sufficiet.

Moti. 11.

Primùm igitur (præter rationes in hoc Motiuo hactenus à me tractatas) si non fuerit idem Euangelium vtrorumque temporum, nominent nobis Prtestantes, quia sunt in Historijs versatissimi, Romanum Pontificem, qui antiquum Euangelium demutarit: ita vt Decessores eius vnum Euangelium ad primas Gentes miserit; ipse autem cum Successoribus suis ad Gentes posteriores Euangelium aliud destinarit. Certum est, quòd Pontificem huiusmodi nominare non possint. & ostendam ego insuper in alio Motiuo, Romanos inde vsque à Petro & Paulo Euangelium idem hactenus custodire. Secundò, si asserere audeant non fuisse idem semper Euangelium, sed aliud hodie & his præterea mille annis, aliud cæteris quingentis annis: rogentur velim, vtrùm quæstiones nostras per Religionem Africæ quæ tunc conuersa fuit,

Moti. 45.

fuit, consentient terminare? Religionem autem Africæ (vt nouerunt) ex Scriptis antiquissimorum Afrorum, vt Tertulliani, Cypriani, Augustini, & aliorum, quæ fuerit, intelligimus: Sed certum est, quòd nec illius Religionis exemplo stare consentient. Nihil enim ibi inueniunt Protestanticum, sed omnia nostra, vsque ad ipsum Corporis Christi Sacrificium Propitiatorium pro viuis atque defunctis & in honore Sanctorum; quod si negare audeant, facillimum est probatu. Vnde rursus perspicuum est, sicut posteriorum, ita primarum illarum Gentium Conuersores, non fuisse Protestantes, sed nostros. Tertiò, illorum etiam temporum atque Gentium Apostoli plerique, ita non fuerunt Protestantes, vt fuerint etiam Monachi, quo nihil potest Protestantibus magis esse contrarium: omnes autem fuerunt Sacerdotes & Episcopi, quorum tunc Ordines seu Sacerdotium ostendam in alio Motiuo fuisse alios prorsus ab Ordinibus Protestantium, eamque rem tanti esse in Religione momenti, vt aliam penitus Religionem, aliam Legem, aliud Euangelium insinuet ac importet. in alio item Motiuo ostensurus, ipsos etiam Monachos illorum temporum eiusdem fuisse generis, cuius & hodie sunt Nostri. De Monachis autem tunc Gentium & Ecclesiarum Apostolis exempla sunt à me pauloantè cõmemorata Monachorum AEgypti qui ab Arrianis pulsi Monasterijs suis & in quandam Insulam relegati, eandem ad Christum à Dæmonibus conuerterunt: item Moysi Monachi, Saracenorum Episcopi. Sanctus quoque Paulinus, Scriptor & Monachus & Episcopus eorumdem temporum, ita ad Victricium Morinorum Apostolum scribit: Nunc [per te] in terra Morinorum situ Orbis extrema, &c. venerabiles & Angelici Sanctorum chori Vrbes, Oppida, Insulas, Syluas, Ecclesijs & Monasterijs plebe numerosis, pace consona celebrant. Quod quanquam totius Galliæ Populis, & vbique Gentium Christus operetur, &c: tamen in remotissimo Neruici littoris tractu, quem tenui antehac spiritu fides veritatis afflauerat, te potissimum in Vas Electionis excerpsit, [Et paulò pòst de Apostolis & sanctis Angelis dicit:] Quotidiano sapienter psallentium per frequentes Ecclesias & Monasteria secreta concentu castissimis ouium tuarum & cordibus delectantur & vocibus. [Infinita hoc modo de Apostolatu Monachorum etiam per illa tempora citari possent. Vnicum adijciam verbum è Sozomeno describente fœlicissimum rei nostræ Christianæ sub ipso Constantino Magno successum: Gentiles [inquit, passim deiectis Constantini mandato Idolis] vel Signis, vel Somnijs, vel Episcoporum aut Monachorum congressu inducti, fidem Christianam receperunt.

*Vide loca Cypriani & August. infra Moti. 12. in l. K. K. & Moti. 22. num. 27.*

*Moti. 24.*

*Moti. 25.*

*Supra.*

*Paul. Epist. 2 ad Vict.*

*Psalm. 46.*

*Soz. li. 2. cap. 4.*

Quartò ipsas etiam Gentes nominatas à Prophetis in prædicenda vocatione Gentium, contemplemur (id quod nullus qui Scripturas recipit, poterit recusare) & quæ narretur earum religio, inuestigemus. Exempli causa, Isaias ita prophetauit: In die illa erit Israël tertius AEgyptio & Assyrio: benedictio in medio terræ, cui benedixit Dominus Exercituum, dicens: Benedictus populus meus AEgypti, & opus manuum mearum Assyrius. Hæreditas autem mea Israël. Ad quem ipsum locum S. Hieronymus: Hæ enim vel maximè Gentes [inquit] Monachorum florent examinibus, AEgyptus & Mesopotamia, & pari inter se pietate contendunt. Hæreditas autem Christi Israël est: hoc est, Natiuitatis, & Crucis, & Resurrectionis, Ascensionisque eius loca, ad quæ de toto Orbe concurritur. Et de AEgypto scribit etiam S. Augustinus, quod & illic Dæmones apud sanctorum Martyrum Memorias [seu Reliquias] in multis locis torquebantur, & confitebantur, & de possessis corporibus hominum eijciebantur. Quorum autem religionis sint Monachi, Peregrinationes, Reliquiæ, & alia multa similia quæ in Scriptoribus de illis Gentibus Lector diligens poterit obseruare, admonitione non indiget.

*Isa. 19.*

*Hier.*

*August. de C. u. l. 8. c. 26.*

Alia plurima huiusmodi argumenta, quòd ad vnum & idem semper Euangelium conuersæ sint Gentes, prudentes & docti tum per se, tum huius Libri adiutorio è singulis penè Motiuis inuenire cogitando poterunt. Imperitiores per ista quæ dixi, satis sunt admoniti, & maximè per illud de Romanis Episcopis: quos (vt dixi) ostendam alio loco nunquam Euangeliū mutauisse: & per eos testantur Historia missos esse qui Gentes singulas baptizarunt; vel certè per homines qui eorum [a] Communionis erant. Ita vt si qui alij aliquando quibusdam conuertendis Gentibus se miscuerint, eæ Gentes semper existimatæ sint [b] corruptæ potiùs quàm conuersæ: non autem vnquam ritè conuersæ, priusquam per Episcopos vel Romanos vel alios eorum Communionis fuissent reconciliatæ. Exemplum est de Gente Gothorum, quorum conuersionem tribuat fortasse Arianis qui [a] Socratem & Sozomenum legit. Veruntamen & ipsi (si quis animaduertat) testantur eos [b] priùs fuisse Christianos & Catholicos; postea autem cùm intestino bello inter se concertarent, vnam factionem, vt se Valentis Imp. Ariani amicitia roboraret, (deserta Catholica fide) consensisse Arianismo; & his postea aliquos tum eiusdem tum alterius factionis, relicto Gentilismo, se ex ignorantia & simpliciter adiunxisse. ita vt ex hoc simplici animo eorum notet Socrates, multos eorum fuisse Martyres, qui nimirum postea à Duce eorum Gentili pro fide Christi occisi sunt, nec tamen Arianos Imperij Romanorum, qui hanc ignoran-

*a vide Moti. 28.*

*b Aug. de Bap. cō. Don li. 2. ca. 6. li. 1. c. 8.*

*De Gothis. a Soc. li. 4. ca 27. Soz. li 6. ca. 37. b Soc. li. 2. ca 32. Soz. ibidem.*

ignorantiam non habebant, sed res & originem Arij bene sciebant, Martyres vllo modo esse potuisse. Sic etiam Socrates & Sozomenus. Sed Theodoretus adhuc etiam meliùs, qui, vtpote Episcopus existens, tanquam studio volens scandalum amouere, ita narrat: Hoc loco quemadmodum Barbari pestifera erroris Ariani pernicie infecti fuerint, arbitror operæprecium, his qui eius rei ignari sunt, enucleatè explanare. Vbi Istro transmisso cum Valente pacis fœdera iunxerant, eodem momento Eudoxius ille infamia notatus [tunc Constantinopolitanus Episcopus Arianus] persuadet Imperatori, vt Gothos, qui olim, cùm Diuinæ cognitionis luce primùm illuminati essent, doctrina Apostolica fuerant instituti, ad suam traducat Communionem. Nam opinionis coniunctione & consensu pacem firmiorem fore dixit. Qua approbata sententia, Valens eorum Ducibus hanc de Doctrinæ contensione conditionem proponit. Qui responderunt, se nullo modo velle auitam Doctrinam deserere. Eodem tempore Vlphilas eorum fuit Episcopus, cui facilè obsequebantur, eiusque verba pro ratis legibus habebant. Quem cùm Eudoxius & verborum lenocinijs deleniuisset, & pecuniæ inescasset illecebris (tum primùm, [inquit Socrates] assentiebatur Nouæ & vltimæ formulæ fidei [Arianorũ,] Constantinopoli tunc editæ: Nam ante illud tempus Theophili vestigia, qui Episcopus Gotthorum erat, quique cum Concilio Nicæno interesset, ei subscripserat, sedulò persecutus, Fidem Nicææ [contra Arianos] stabilitam amplexatus est. [Sed eo corrupto, Eudoxius]) perfecit, [ait Theodoretus,] vt Barbaros illos ad Communionem Imperatoris amplectendam induceret. Adiecit præterea, quò faciliùs ei persuaderet, contentionem illam ex ambitione solùm ortam, nullamque omnino Doctrinæ esse differentiam. Itaque ad hodiernum diem Gothi Patrem maiorem esse Filio dicunt illi quidem; sed Filium Creaturam appellari, licèt cum his qui illud dicant communicent, [id est cum Arianis,] nequaquam ferre possunt. Quinetiam ab auita Doctrina non penitus destiterunt. Etenim Vlphilas, cùm eis Communionem Eudoxij & Valentis persuadere conaretur, dixit nullam esse in Doctrina discrepantiam, sed ex inani & leui contentione eam in Ecclesiam discordiam inuectam fuisse. [Et sic decepit eos. Hæc de Gothis fusius & diligentius annotaui, ne dicant Protestantes, Gentem aliquam ab Hæreticis fuisse conuersam. quasi etiam si ita fuisset, faueret quicquam Protestantibus. Nam si Ariani Gentem aliquam ab Ethnicismo conuertissent, num inde effici existimant Protestantes, seipsos qui ab Ethnicismo nullam vnquam Gentem, nullum hominem conuerterunt, esse eos quos Christus prædixit

*Theod. Eccl. Hist. li. 4. cap. 32.*

*Soc. li. 2. cap. 32.*

dixit conuersuros Omnes Gentes? Iam autē neque Ariani Gothos conuerterunt, vt vidimus: sed & ipsi diu ante Valentis tempora Christiani & Catholici fuerant, ab eadem Ecclesia & ad idem conuersi Euangelium à qua & ad quod cæteræ Gentes. Quod non ita dico, quasi fieri non possit, vt Hæretici Ethnicos aliquos interdū quasi conuertant: sed vt ostendam, vtcunque Ariani de Gothis gloriabantur, tamen Protestantes nihil vnquam tale fecisse: & propterea non esse ipsos, quos Christus testes suos in omnes Gentes destinauit; sed esse eos, vt Arianos & cæteros Hæreticos, solùm Christianorū euersores, non autem Gentiliū conuersores. Contrà autem nostram Ecclesiā esse, quæ omnes Gentes ab Ethnicismo conuertat, sicut tum quæ hodie in India & in Nouo Orbe geruntur, tum quæ his mille annis, tum quæ alijs adhuc quingentis annis vsque ad Apostolorū tempora in eodem genere gesta sunt, testantur. Si quid autem vel apud Gothos, vel in alia quauis Gente gestum sit ab alijs quàm à Nostris, Protestantes ipsi vident & concedunt, id eatenus falsum & prophanum fuisse, quatenus à nostro erat diuersum, vt (verbi gratia) Dogma Arianorum: idemque tum demum correctum & emendatum fuisse, quatenus reuocatum est ad id, quod, vt semper, ita & hodie, in Ecclesia nostra cernitur, vt Dogma Consubstantialis. Ex quibus omnibus dico necessario effici, nos esse, & nos solos esse, quos Christus secundum Scripturas, vt testes suos post Apostolos, misit ad Gentes.

Restat iam solummodò tempus illud (si tamen restat. nam & de Syria, Iudæa, Africa, atque AEgypto non tacui) quo ipsi Apostoli Gentibus prædicarunt. An iam dicet aliquis, illo tempore vnum Euangeliū; statim verò sequentibus temporibus omnibus, vsque ad hunc diem, aliud Euangelium esse in Gentibus seminatū? Quod si non solùm absurdum, verum etiam ridiculum sit; quoniam & contra Scripturas est quæ dicunt apertè, Christum semper habere in Gentibus testes suos, vt † ostendi; & nec colorē probabilitatis habere potest, quòd Sol ille prædicationis Euangelicæ, qui tā multas Gentes illuminauit, subitò quasi in meridie, apud eas omnes, simul atque vno tempore deficeret, & id præterea nullus illuminatorum animaduerteret: ergo cedant Protestantes veritati, nec velint in propriam damnationem oculos suos claudere, sed aspiciant lucem, & fateantur humiliter, nostrum Euangelium esse, quod & Apostolorum fuit: se „ autem translatos esse per Lutherum & Caluinum in aliud Euangelium. » quod tamen non est aliud, non est vtique Euangelium, sed fuerunt Lutherus & Caluinus qui eos cùm priùs essent in pace & Vnitate nobiscum, » conturbauerunt, & voluerunt conuertere Euangelium Christi. De

† Supra in C.

Gal. 1.

Euan-

Euangelio autē quod Apostoli in Gentibus prædicarunt, singula Motiua huius Libri argumenta suppeditant, quod Euangeliū nostrū, & non Protestantiū fuerit. Hoc autem loco (alijs innumeris prætermissis differentijs, quas Docti facilè animaduertunt) vnam tantùm differentiam inter Euangelium Apostolorū & Protestantiū breuiter annotabo; sed eam in re eiusmodi, quam videbunt omnes, etiam ipsi (vt spero) Caput esse Euangelij Christi. Quod (inquam) principalissimū fuit Donū Christi Ascendentis, & propterea maximè desiderabile credentibus, & ab ipso vnà cū Euangelio suo omnibus, & quasi Donum primariū, destinatum: id ipsum nos quidem & hodie, quemadmodū semper, cōmunicamus Gentibus quas conuertimus; sed idem ipsum Protestantes concedunt se nec accepisse, nec cuiquam posse dare: Et adhuc sperat aliquis, vt ab ipsis Euangeliū Christi ferat? Quod autem sit Donum illud, & vtrùm ad omnes pertineat Christianos, & vtrùm tam magnum tamque expetendum sit, Scripturæ consultæ respondebunt. Primùm igitur Ioannem Baptistam audiamus, vnde differentiam inter se & Christum doceat. Existimante autem populo, [inquit Lucas] & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne fortè ipse esset Christus; respondit Ioannes, dicens omnibus, [secundum Marcum] Veniet fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calceamentorum eius. [Quid igitur ille Fortior plus faciet nobis, quàm tu?] Ego [inquit] baptizaui vos aqua: ille verò baptizabit vos Spiritu sancto. [Rursus post baptizationem, & quadragesimale ieiunium Christi,] vidit Ioannes Iesum venientem ad se, &c. [inquit alius Euangelista.] Et testimonium perhibuit Ioannes dicens; Quia vidi Spiritum sanctum descendentem quasi colūbam de cœlo, [quando scilicet baptizabat Iesum] & mansit super eum. Et ego nesciebam eū, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritū descendentem & manentē super eū, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi: & testimoniū perhibui, quia hic est Filius Dei. [Post hæc Iesus ipse] in Festo Scenopegiæ, in nouissimo die magno Festiuitatis stabat, & clamabat, dicens, Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura: flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. [Quid hic voluerit, ipse Euangelista interpretatur, & dicit:] Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum. nondum enim erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus. [Ecce, sicut Ioannes omnes præparabat (venit enim in testimoniū, vt omnes crederent per illum) ita rursus omnes credentes vocat Christus ad hoc Donū capiendū. Vnde Protestantes non vocantes ad Donū, quomodo dicunt se ad Euangeliū Christi vocare?

*De Sacramento Confirmationis.*

*Luc. 3.* *Mar. 1.* *Ioan. 1.* *Ioan. 7.* *Ioan. 1.*

Sæpè

Sæpè autem Christus in se credentes ad huius Doni expectationem & desiderium excitauit, & maximè Apostolos suos, illo potissimum tempore, quando post Cœnam nouissimam crebra & aperta mentione sui discessûs, eos viderat nimium contristatos. Tunc igitur ait inter cætera: Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, &c. [de quo ad eos duplex commodum, vnum externæ assistentiæ, alterum internæ sanctificationis, rediturum esse promittit:] apud vos manebit: &, in vobis erit. Rursus in eodem longissimo & diuinissimo Sermone, post multa: Quia hæc locutus sum vobis [de discessu meo,] tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: Expedit vobis vt ego vadam. si enim non abiero, Paraclêtus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Donum hoc tam vtile nobis, & illi tunc præsentiæ ipsius Christi longissimè præferendum, ideoque ad omnes credentes in consolationem absentiæ Christi spectans, non habent Protestantes, vt mox videbimus. Quoniam igitur Christus debuit priùs abire, & glorificari, quàm daretur Spiritus Sanctus: Maria Magdaléna mulier deuotissima, & tanti promissi cupidissima, iam eum Resurrexisse videns, existimat nunc adesse tempus: tenetque pedes sibi dilectissimos, flagittans promissum. Sed dicit ei Iesus, Noli me tangere: Nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. [significans illam suam glorificationē quæ præcedere deberet dationem Spiritus sancti, Doni tam desiderabilis, non in sola Resurrectione, sed Ascensione etiam intelligendam esse. Itaque post quadraginta rursus dies, iam Ascensurus, ipso die, præcepit eis, (vt scribit Lucas) ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris: quam audistis [inquit] per os meum: quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. [Demum igitur decimo post Ascensionē die, ipso die Pentecostes,] erant omnes (ferè centum viginti nomina) pariter in cœnaculo: Et factus est repentè de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum: Et repleti sunt omnes Spiritu sancto: & cœperunt loqui varijs linguis prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis: [Deo scilicet in illis initijs, per illud visibile miraculum coniunctum contestante omnibus sanctificationem Spiritûs inuisibilem, qua interius replebantur, quam nimirum & ille toties promiserat, & illi tantopere expectabant, vtpote sitientes non Do-

Ioan. 14.

Ioan. 16.

Ioan. 20.

Act. 1.

Act. 1. 2.

num linguarum, quod non meliorem faciebat habentem, vt patet tum per se tum ex D. Paulo ad Corinthios; sed aquæ illius potum sitientes, ad quam Christus inuitauerat omnes, dicens: Si quis Sitit, veniat ad me,& bibat. Qui credit in me: flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc enim dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum, [inquit Euangelista. De qua aqua dixerat Samaritanæ similiter:] Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternã. Vt igitur inuisibilis hæc donatio Spiritûs, & ineffabilis virtus Doni crederetur, visibili miraculo ignis & linguarum initiò confirmauit: vt Christiani in æternum, licèt miraculosè non loquamur linguis, tamen quin Spiritum sanctum inuisibiliter accipiamus, non dubitemus: scientes, miraculum illud tantùm ad principia pertinuisse, Spiritum autem ad credentes omnes pertinere. Id quod D. Petrus eodem die quo primùm dabatur Spiritus sanctus, pro concione testificatus est. Nam cùm loquentes statim illos centum viginti Christianos Maiores nostros omnibus linguis, Iudæi irriderent dicentes, Quia musto pleni sunt isti, Stans Petrus cum vndecim, leuauit vocem suam, & locutus est eis, Viri Iudæi, & qui habitatis Ierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt, cùm sit hora diei tertia: sed hoc est quod dictum est per Prophetam Ioël, Et erit, in nouissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem: &c. Et quidem super seruos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt: &c. Et erit, omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Non enim est distinctio [inquit Paulus] Iudæi & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. [Sed an fortè salutem modò promittunt Apostoli omnibus ex hoc Ioëlis loco; & non etiam Donum Spiritûs de quo agimus?. At de ipso Dono Spiritûs agit Petrus. Vnde in eàdem concione, demonstrato Iudæis quòd Iesus Nazarenus ab illis interemptus, resurrexerit & ascenderit; ab ipso impletum quod Deus in Ioële promisit, his verbis testatur: Dextera igitur Dei exaltatus, & Promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis,&c. [Cùm igitur his & alijs auditis compuncti essent corde crucifixores, & dicerent ad Apostolos, Quid faciemus viri fratres? [Petrus primùm quid faciant, ostendit,] Pœnitentiam [inquit] agite: & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi in remissionem pecca-

*Marginalia:* 1. Cor. 14. — Ioan. 7. — Ioan. 4. — Act. 2. — Ioël. 2. — Rom. 10. — Act. 2.

» catorum vestrorum. [deinde, his factis, & Donum promittit:] & accipietis
» Donum Spiritus sancti. Idque vt confirmet, ostendit Ioëlem significare, quòd Donum seu promissum ad omnes omnino baptizatos pertinet. Vo-
» bis enim [inquit] est repromissio, & filijs vestris: & omnibus qui longè sunt
» [id est Gentilibus] quotcunque aduocauerit Dominus Deus noster. [Hoc igitur est Euangelium Christi, quod istam aquam, ista flumina habet: & succedunt Apostolis in Euangelio prædicando, qui hoc promittere, hoc donare omnibus quos baptizant, possunt. Qua igitur facie Protestantes ad se Sitientes vocant, cùm istam aquam se non habere concedant? Et quàm vana igitur spe Sitientes ipsi Euangelium & aquam Christi apud Protestantes quærunt? imò quàm certo & irreparabili damno suo Ecclesiam deserunt, quæ aquam ipsam habet; & in qua ipsi eâdem sunt potati, sed frustrà, nisi maturè reuertantur? Quod autem Donum hoc commune (vt è Scripturis vidimus) omnibus baptizatis, licèt principio de cœlo daretur a Christo ipso sine ministerio hominum, tamen deinceps detur per ministros Christi (sicut in Ecclesia nostra datur, & sicut à Protestantibus non datur) idque vt distinctum quiddam à Baptismo, & multò excellentius quàm Baptismus: sequentia etiam Apostolorum Acta testantur. Ostēdunt enim & ministros, & maiores ministros hîc quàm in Baptismo,

Act. 8. » requiri. Nam Philippus nil aliud quàm Diaconus, prædicabat [posthac &]
» Samaritanis Christum. [&] credentes baptizabat, viros ac mulieres. Sed
» quoad Spiritum sanctum sequitur: Cum autem audissent Apostoli qui
» erant in Ierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei: miserunt ad
» eos Petrum & Ioannem. Qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt ac-
» ciperent Spiritum sanctum. Non enim in quenquam illorum venerat,
» sed baptizati tantùm [Ecce, potuit'ne Lucas Aduentum Spiritûs & Baptismum planiùs ponere in vno genere, idque cum illius quadam excellentia? Nondum (inquit) in illos venerat Spiritus sanctus, sed baptizati tan-
» tùm erant in nomine Domini Iesu. Et propterea sequitur continuò: Tunc
» imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. [& hi nimirum visibiliter, sicut Iudæi priùs visibiliter. vnde sequitur ibi de Simone Mago, quem & ipsum Philippus inter alios Samaritanos baptizauerat,
» Quum vidisset autem Simon, quia per impositionem manûs Apostolo-
» rum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens, Date & mihi
» hanc potestatem, vt cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Posthac etiam ad Gentiles mirabiliter vocatur & mittitur Petrus: Et quia res grandis erat, multumque offensura Iudæos Christianos, nedum incredulos, multiplicantur visiones atque miracula, ita vt

singu-

singulari atque extraordinario modo antè Baptismum, & non tantùm sine ministerio hominis, veniret super eos Spiritus sanctus, quo sic haberet Petrus Diuinum argumentum ad eos mox baptizandos, & ad factũ suum postea contra æmulos defendendum. Sic igitur hæc Lucas narrat: Adhuc loquente Petro verba hæc [ad Cornelium Centurionem & multos alios Gentiles qui in domo eius conuenerant] cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex Circumcisione fideles [id est, Iudæi Christiani] qui venerant cum Petro, quia & in Nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus, Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi [Gentiles] qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos [Iudæi?] Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. [Moxque reuersus Ierosolymam, ad eos qui dicebant ei,] Quare introisti ad viros præputium habentes, &c? [se defendit exponens illius ordinem, & in fine dicens:] Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat, Ioannes quidẽ baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum? [Idem iterum diu pòst:] Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus testimoniũ perhibuit, dans illis Spiritum sanctum sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos. [Harum igitur rerum ordinem omnem qui attentè cõsiderat, videt perspicuè, quòd sicut Euangelium Christi ad omnes pertinet, ita & Donum hoc ad omnes pertineat: non dico quoad omnes externos effectus, sed quoad internam sanctificationem (quod præcipuum est) omnino ad omnes credentes. Ac idcirco, cùm Christus Ascensurus dixisset, Eritis mihi testes in Ierusalem & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ, implere incipiens postea hoc verbum, facit eos primùm in Ierusalem & Iudæa testes Euangelij, & simul dat Iudæis Spiritum sanctum: secundò facit eos testes Euangelij in Samaria, & simul dat Samaritanis Spiritum sanctum: tertiò facit eos testes Euangelij ad Gentiles, & simul dat Gentilibus Spiritum sanctum. & per ipsos Euangelij testes, non quidem omnes, sed solos Apostolos, dat: & distinguendo à baptismo quasi donum longè præstantius & Diuinius. Quod rursus clarissimè patet ex eo quod etiam D. Paulus fecit Ephesi, quod Lucas ita narrat:

Act. 10.

Act. 11.

Act. 15.

Act. 1.

Act. 19. » Venit Ephesum, & inuénit quosdam Discipulos: dixitque ad eos, Si » Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed » neque si Spiritus sanctus est, audiuimus. Ille verò ait, In quo ergo bap- » tizati estis? Qui dixerunt, In Ioannis baptismate. Dixit autem Paulus: » Ioannes baptizauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum qui » venturus est post ipsum vt crederent, hoc est, in Iesum. His auditis, » baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cùm imposuisset illis manus » Paulus, [alius autem erat, qui tum baptizauit eos] venit Spiritus san- » ctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. [Ex his Aposto- lorum gestis, quibus euangelizabant omnibus, & Spiritum sanctum communicabant omnibus, Iudæis, Samaritanis, atque Gentilibus, & ex verbis eorum expressis, quibus dixerunt (contestantibus Ioële, Ioanne, & ipso Christo) Donum esse omnibus quoscunque aduocauerit Dominus: manifestissimum est, quòd Protestantes qui Donum non conferunt, nec Christi annunciant Euangelium: sed nostra est Ecclesia, & nostra sola, quæ Gentibus omnibus & Euangelium & Donum communicat. Nunquid [enim, vt dicit Augustinus] modò quibus imponitur manus, vt accipiant Spiritum sanctum, hoc expectatur, vt linguis lo- » quantur? Aut quando imposuimus manum istis infantibus, attendit » vnusquisque vestrûm vtrum linguis loquerentur? & cùm videret eos » linguis non loqui, ita peruerso corde aliquis vestrûm fuit, vt diceret, » Non acceperunt isti Spiritum sanctum, Nam si accepissent, linguis lo- » querentur, quemadmodum tunc factum est? [Nam vt dixit Apostolus,]

Aug. 7. in Epist. Ioan. tract. 6.

1. Cor. 14. Linguæ in signum erant non fidelibus, sed infidelibus. [In nostra igitur Ecclesia, & tempore Augustini, & semper vsque in hunc diem fit per manus Episcoporum inuisibiliter post baptismum; quod tempore Apostolorum, vt in æternum crederetur, etiam miraculo commendatum est. Cui ministerio impositionis manuum ad dandum Spiritum sanctum cùm Protestantes sponte sua renunciant, nullum etiam inter ministros discrimen ponentes, sed omnes æquales esse dicentes, nec ministeria vel Sacramenta vlla gratiam vllam conferre, nedum alia alijs maiorem, prædicantes, palàm per hoc fatentur, se ab Apostolorum Euangelio prorsus alienos esse. Quod licèt & per alios plurimos articulos potuerim demonstrare, elegi tamen hunc ex omnibus, vtpote complementum in quo Baptismi, & perfectio Christiani cernitur, tanto cùm discrimine Sacramentorum, quanta est inter infantem & virum differentia. Nam post & per Baptismum sumus sicut modò geniti infantes; accipientes autem per manus Episcoporum Spiritum sanctum, ex infantibus secundum

animam

animam in viros Christianos euadimus.

Quibus diligenter consideratis, nec Catholici Impositionem manuum Episcopalium vel contemnent vel negligent, & Protestantes (nisi damnari à Christo malint) vsurpationi Euangelij (cuius etiam summa & capite se carere vident) renunciabunt; & agnoscent omnes, Euangelium nostrum esse, quod sicut hodie, & his mille annis, & alijs rursus quingentis annis, ita ab ipsis etiam Apostolis Gentibus annunciatum est: atque propterea de nostra Ecclesia esse omnes Seruos illos in Parabola, tum qui ad Nuptias Filij Regis bis vocarunt inuitatos, id est, Duodecim Apostolos, & Septuaginta Discipulos, qui varijs temporibus vocarunt Iudæos quos prius Moyses inuitauerat & Prophetæ: tum qui, (erant autem ijdem) prædictis terrena bona Nuptijs & voluptates suas præferentibus, iussi sunt exire in plateas & vicos Ciuitatis; & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introducere. [id est, Reliquias Iudæorum, quæ recepto Euangelio saluæ factæ sunt, Principibus eorum interim contemnentibus, & Seruos Regis occidentibus: vsque eò dum] Rex iratus, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & Ciuitatem illorum succendit, [id est, Hierusalem per Romanos. tum qui denique (quoniam adhuc Locus erat, nondum scilicet impletâ illâ Scripturâ, Benedicentur in Semine tuo Omnes gentes) iussi sunt non iam in Ciuitatem, sed in vias & sepes exire, [id est, ad Gentes,] & quoscunque inuenirent, vocare ad Nuptias, [etiam] compellentes intrare, vt impleretur Domus. [Omnes (inquam) hi Serui de Ecclesia nostra sunt; vt quæ sola semper visibilis sit & fuerit. Nam Protestantes ipsi concedunt (quia tam apertum est vt negare non possint) se non semper fuisse visibiles. Serui autem Regis qui Iudæos & Gentes vocant ad Nuptias, visibiles sunt, vt ex ipso officio vocandi constat, vnde & primi vocantes erant visibiles, vt Scripturæ quoque testantur. Nunquam autem ante finem mundi cessant vocare: Semper ergo similiter visibiles sunt. Nisi fortè Protestantes proferre nobis possint Scripturam aliquam, quòd etiam qui missi sunt in Exitus viarum, id est ad Gentes, mille & ampliùs annis vocationem intermittunt, & quòd post multa demum secula Lutherus & Caluinus à nemine missi currerent, & vocationem tam diu intermissam renouarent. Sed parcant, moneo, labori. Non enim inuenient Scripturam Scripturæ contrariam: plurimæ autem Scripturæ manifestè testantur, quòd vocatio Gentium nunquam intermittitur, idque (præter tam multas à me suprà allegatas) in hac ipsa Parabola. Nam egressi "[inquit] Serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, "

Matth. 22.
Luc. 14.
Rom. 11.
Genes. 22.

malos & bonos : Et quid ? an etiam adhuc locus est, vt post mille annos (quia interim fortasse nulli erant homines in mundo, quod Rex vel mitteret, vel vocaret) Lutherus aut Caluinus nescio quis veniat, ac se à Rege missum dicat ? Sed Scriptura eorum retundit audaciam ; dicens de Seruis primitus missis in vias, quòd congregauerunt omnes quos inuenerunt. & ne dicas quòd etsi homines quidem semper, non tamen nisi sexcentis annis bonos inuenerunt, & propterea mille annis congregare cessarunt, dicit expressè, congregauerunt omnes, malos & bonos. Et vt omne os obstrueret, subiunxit statim apertè vbi cesset congregatio, & dixit : Et impletæ sunt nuptiæ discumbentibus. & adhuc apertiùs : Intrauit autem Rex vt videret discumbentes: [veniens nimirum ad Iudicium ; vnde subdit, quòd] videns ibi hominē [qui intrauerat,] non vestitum veste nuptiali [congregauerant enim Serui omnes, malos & bonos] dixit Ministris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores : ibi erit fletus & stridor dentium. Ex quibus manifestum est, quòd nunquam intermittunt Serui, donec impleta Ecclesia Christus Iudex aduenerit. sicut & D. Paulus expressè & disertè testatur, dicens, quòd Ascendens Christus dedit hominibus [inter

*Ephes. 4.*

„ alia dona] Pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus „ ministerij, in ædificationem corporis Christi: [idque,] donec occurra- „ mus omnes in vnitatem fidei & agnitionis Filij Dei, in virum perfectum, „ in mensuram ætatis plenitudinis Christi. [ac si breuiùs dixisset, donec impleatur Ecclesia. prædixit enim, quòd Ecclesia est corpus ipsius, ple- „ nitudo eius.

*Ephes. 1.*

Desinant ergo tandem aliquando Protestantes Christianas Gentes conturbare, & nobiscum potiùs saluti Gentium (quæ & Christi ipsius gloria est) congratulentur. Norunt, quis sit ille Filius senior, qui au- „ diens Fratris reditum, & Patris gaudium, indignatus est, & noluit introire. Protestantes autem introierant semel ; sed iterum exierunt. Quòd si autem placet eis non redire intrò, sed permanere cum inuidis Iudæis foris, nos interim (secundum Prophetas & Scripturas cæteras, vt & „ ipsi legunt) intus habemus Stolam primam, & annulum, & calcea- „ menta, & vitulum saginatum, & Patrem, & Seruos, & symphoniam & „ chorum. Nam iam inde à baptizatione Cornelij semper vsque in hunc diem redeunte ad Patrem de longinqua regione Filio iuniore prodigo (in quo fuimus & nos) videmus equidem & agnoscimus, meritò gratulandum esse, & quòd epulari oporteat & gaudere, quia Frater hic mortuus erat, & reuixit ; perierat, & inuentus est.

*Luc. 15.*

Quod

Quod enim etiam ferreum cor non frangat illud (qualia etiam multa in Conuersione singularum Gentium aliarum legimus & audimus, & multo sine dubio plura quàm legimus vel audimus, similia facta sunt, & fiunt.) Veruntamen vel vnum illud cuius etiam Protestantis cor saxeum non emolliat, quod inter Epistolas Indicas habetur ex Literis Sebastiani Ferdinandi ad Præpositum Generalem Societatis Iesu datis Goa mense Nouemb. 1569. qui vnum inter cæteros referens baptismum septuaginta & octo animarum, ita scribit: " Ad eum baptismum ingens concursus est factus partim incolarum, partim etiam Lusitanorum qui ad eam ædem [Sanctorum Philippi & Iacobi Ecclesia est, parochia Christianorum etiam tum octingentorum quinquaginta] religionis causa peregrè aduenerant. In ea turba Neophytus repertus est in tanta aliorum gratulatione solus effusè plorans. res non sine admiratione continuò defertur ad Patrem [Societatis] is accedit ad hominem: quærit cur in publica lætitia vnus ipse lugeat. Tum ille: Quid ni (inquit) fundam præ gaudio lachrymas, cùm videam rite coli Communem omnium Dominum eo ipso in loco, vbi paucis antè diebus eundem per summam impietatem neglectum & iniuria affectum aspexi toties, cùm honores eius numini debiti, Saxo cuidam hîc posito tribuerentur, nomine Manganaio! Sed de his satis.

*Acosta fol. 232. 4.*

---

## MOTIVVM DECIMVM.

*Sicut Christi ipsius & Apostolorum, ita & nostrum in Gentibus Euangelium (quod & propterea idem est) innumeris Miraculis confirmatum esse, & quotidie confirmari.*

SVFFICIVNT quidem per se abundè clarissima Scripturarum testimonia, quibus Euangelium quod inde ab Apostolorū tempore prædicamus in Gentibus, copiosissimè & solidissimè confirmaui. Nec enim nisi per prædicationem nostram implentur prædictiones Sacræ de Vocatione omnium Gentium; & per eam implentur manifestissimè, vt ostendi. Veruntamen vt ad Scripturas illas aliud adhuc (idque etiam secundū Scripturas ipsas) pro Euāgelij nostri veritate pondus adiungam, hoc insuper quantum sit considerent omnes, quòd præter illas prædictiones habet præterea diuinitus idem Euangelium nostrum

(vt &

(vt & Scripturæ habiturum prædixerunt) ab innumerabilibus certissimis maximisque Miraculis confirmationem. Neque vt hoc demonstrem, opus est longo apud prudentes sermone. sed vnicum hoc duntaxat cogitent, vnde sit, quòd Protestantes disputent contra argumentum quod ducitur à Miraculis, & nos compellant ad defensionem eiusdem. Quare enim hoc illi nobis faciunt potiùs quàm nos illis? Nónne hinc facilè animaduertunt prudentes, à qua parte stent Miracula? Vnde etiam est, quòd illi hodie in terris dominij sui (sicut in Anglia maximè scimus) student admodum opprimendis celandisque Miraculis, varijs eos supplicijs terrentes, qui ea ausi fuerint reuelare? Si enim non sunt vera Miracula, & si non pro Religione nostra, quæ inter eos, vbi & quando Deus vult, sæpissimè fiunt, quare clauduntur terroribus Catholicorum ora? cur non ipsi potiùs eadem diuulgant; & vel quasi vera, pro se facere demonstrant, vel quasi falsa apud populum in nostrũ contemptum odiumque traducunt? Si quando autem aliqua sua velut miracula diuulgarunt, vt puellas dæmoniacas à Ministris suis Lano & Foxo sanatas, id semper fuit eiusmodi, vt causam nostram nulla re magis potuerint adiuuare? Nam vt ea per libellos diuulgando, se declararunt multùm sitire istam per miracula confirmationem pseudoëuangelij sui, ita dum paulò pòst coacti sunt eosdem libellos reuocare, & contrarium publicè confiteri, rursus demonstrarunt, se quæ tantopere sitiunt Miracula non habere. Sed de Miraculis nostris, & præstigijs Hæreticorum in Anglia (de quibus etiam D. Alani Copi doctissimi non tacuere Dialogi) deque cæteris rebus ibi circa Religionem gestis, prodibit aliquando (vti spero) Ecclesiastica Historia vtilissima, Deo in commodum totius Ecclesiæ Scriptorem aliquem excitante.

*Miracula in Anglia.*

*Cop. Dial. 6. cap. 29. ad 40.*

Ego autem, licèt vnica hæc (quam attuli) obseruatiuncula posset sufficere, tamen vt accuratiùs quod hìc institui de nostra Conuersione Gẽtium & Euangelio quod in eis prædicamus Miraculis cõfirmato, quanta in re copiosissima potero breuitate perficiam: primùm omnium considerari velim, quòd hæc ipsa ratio est qua Christus & suam & Apostolorum suorum prædicationem censuit confirmandam. Quam enim aliam ob causam scripta sunt in Euangelijs Miracula Christi, & in Actis Miracula Apostolorum, nisi vt inde probaretur, verissimum esse quod docuerint? Maximè autem patet hoc de Christo quidem in Euangelio secundum Ioannem: qui cùm Euangelium suum nouissimus omnium, idque aduersus Iudæos & Hæreticos quosdam ex professo scriberet, non solùm narrare historicè voluit miracula Christi, quemadmodum cæteri,

*Euãgelium Ioannis.*

verùm

verùm etiam argumentando tractare, & ad certum scopum conclusionemque dirigere. ex quo factum etiam est, vt paucissima, vixque sex aut septem, in Euangelio toto conscripserit, ac in fine idcirco admonuerit dicens: Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula [vt ipse pauca illa per singula, ideoque prolixè scripserat] nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt, libros. Et paulò antè: Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in Libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei, & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius. [Quoniam igitur ad hunc scopum omnia refert, propterea (inquam) de singulis accuratè disserit: de prima ipsa mirabili conuersione Aquæ in vinum diligenter admonens, & dicens: Hoc fecit initium Signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestauit gloriam suam [vnde etiam suprà dixerat, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre, nimirum ex manifestatione tantorum Miraculorum] & crediderunt in eum discipuli eius. Rursus de sanato Filio Reguli qui iam incipiebat mori, admonet vigilanter: Hoc iterum secundum Signum fecit Iesus, cùm venisset à Iudæa in Galileam. [monens etiam, quòd ante sanationem Regulo ipsi dixerit: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis: [tam difficiles erant Galilæi ad credendum. Fuerat autem inter hæc duo signa in Iudæa, de quo ita scribit: Cùm esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes Signa eius que faciebat. [ita vt Nicodemus etiam Pharisæus, Princeps Iudæorum, venerit ad eum nocte, & dixerit: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. nemo enim potest hæc Signa facere quæ tu facis [quæ tamen Signa Euangelista omnia prætermisit] nisi fuerit Deus cum eo. Quorsùm ista sic commemorat, nisi quia Miracula faciunt doctorem fide dignũ? Vnde & introducit Christũ ipsum post sanationem Lãguidi ad probaticã, qui triginta & octo annos habuit in infirmitate sua, sic Iudæis dicentem: Ego autem habeo testimoniũ maius Ioanne. qui tamẽ erat homo missus à Deo in testimoniũ, vt omnes crederent per illum. [Quodnã igitur est maius istud testimoniũ?] Opera enim quæ dedit Pater, vt perficiã ea: ipsa opera quæ ego facio, testimoniũ perhibẽt de me, quia Pater misit me. Similiter post sanationẽ Cæci nati (de quo dixerat Discipulis, quòd natus est cæcus, vt manifestẽtur opera Dei in illo) Iudæis rogãtibus, Si tu es Christus, dic nobis palã, respõdet dicẽs: Loquor vobis, & nõ creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimoniũ perhibẽt de me, &c. Si nõ facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si

Ioan. 21.
Ioan. 20.
Ioan. 2.
Ioan. 1.
Ioan. 4.
Ioan. 2.
Ioan. 3.
Ioan 5.
Ioan. 1.
Ioan. 9.
Ioan. 10.

„ Si autem facio : & si mihi non vultis credere, operibus credite : vt co-
„ gnoscatis & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre, &c. [Et
„ subijcit Euangelista, quòd] multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia
„ Ioannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit
„ Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum. Post hæc
Ioan. 11. quàm accuratè tractat miraculum Resuscitationis Lazari! Imprimis quòd
„ ipse adhuc trans Ioannem dixerit Discipulis : Infirmitas hæc non est ad
„ mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur Filius Dei per eam, &c. &
„ gaudeo propter vos vt credatis, quoniam non eram ibi, &c. Deinde, quòd
veniens inuênit eum quatuor dies iam in monumento habentem, [&
„ propterea etiam] fœtentem. [Tum quod quidam ex Iudæis, lachrymante
„ eo, carpentes miraculum prius dixerint:] Non poterat hic qui aperuit
„ oculos cæci, facere vt hic non moreretur? [Tum quòd Marthæ hæsitan-
„ ti dixerit:] Nónne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?
„ [mox etiam Deo Patri suo inter cætera:] sed propter populum qui cir-
„ cumstat dixi: vt credant quia tu me misisti. [Post quæ omnia miraculum
„ ipsum subiungit, cum maximo in singulis verbis pondere:] voce [inquit]
„ magna clamauit, Lazare veni foras : Et statim prodijt qui fuerat mor-
„ tuus, ligatus manus & pedes institis ; & facies illius sudario erat ligata.
„ [Iam & quæ secuta sunt, addit : primò, quod] Multi ergo ex Iudæis qui
„ venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Iesus : credide-
„ runt in eum. [Deinde, quòd] Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi
„ concilium, & dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?
Ioan. 12. „ Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. [Tum postea inculcat,
dicens de Domino Iesu ante sex dies Paschæ redeunte Bethaniam, quòd
„ locus erat,] vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus. [& quòd
„ ibi in cœna] Lazarus vnus erat ex discumbentibus cum eo. [& quòd multi
„ ex Iudæis eôdem venerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt Laza-
„ rum viderent, quem suscitauit à mortuis. [adijciens porrò hoc:] Cogi-
„ tauerunt autem Principes Sacerdotum, vt & Lazarum interficerent: quia
„ multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. De plebe
nihilominus eum die crastino cum ramis palmarum & omni solemnita-
„ te in Hierusalem prosequente, sic refert : Testimònium ergo perhibebat
„ turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit è monumento, & sus-
„ citauit eum à mortuis : Propterea & obuiam venit ei turba, quia audie-
runt eum fecisse hoc signum. Tandem verò vt videamus apertè, meri-
tissimò credendum esse Miraculis, recolligit omnia, cum stupore dicens:
„ Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum : vt
sermo

ſermo Iſaiæ Prophetæ impleretur, &c. [ Ex quo loco etiam Chriſtum ipſum qua nocte tradebatur exaggeraſſe eorũ ſcelus apud diſcipulos ſuos, narrat: ] Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Nam & viderunt, & oderunt, &c. Ex quibus omnibus manifeſtiſſimum eſt, neque accuſari poſſe eos qui Miraculis credunt, neque excuſari poſſe eos qui Miraculis non credunt. Vnde & grauiſſimè exprobrauit Ciuitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes eius, quia non egiſſent pœnitentiam. Quod quidem quomodo ad cauſam inter nos & Proteſtantes finiendam valeat, expectet pauliſper Lector patiens, & videbit apertiùs. Nunc verò interim videamus & de Diſcipulis: quomodo ſcilicet Chriſtus non ſuam modò, ſed & illorum prædicationem propter Miracula credi voluit.

*Iſa. 53.* *Ioan. 15.* *Matth. 11.*

Ob hanc igitur cauſam ad Iudæos ante paſſionẽ ſuam mittens Duodecim Apoſtolos, dedit illis poteſtatem [inquit Matthæus] ſpirituum immundorum vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Et miſit illos [inquit Lucas] prædicare Regnum Dei: & ſanare infirmos. Et exeuntes [inquit Marcus] prædicabant vt pœnitentiam agerent: & dæmonia multa eijciebant, & vngebant oleo multos ægros, & ſanabant. [continuóque addit:] Et audiuit rex Hærodes (manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat, Quia Ioannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo. Adeò nimirum euidens argumentum erat Diuinæ poteſtatis in Chriſto, quòd non ſolùm ipſe operabatur Miracula, ſed & alijs hanc virtutem dedit. Vnde & ipſe aliâs, cùm Diſcipulis ſuis dixiſſet, Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? alioquin propter opera ipſa credite: [mox in maiorem confirmationem ſubiecit:] Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & his maiora faciet. [quem locum tractat Chryſoſtomus diſertiſſimè pro Deitate Chriſti in Libro qui inſcribitur De Vita Babylæ, contra Gentiles, quòd Chriſtus ſit Deus.] Multi [inquit] olim alij Magiſtri [inter Gentiles] extitêre, qui & diſcipulos habuerunt, & miracula item oſtentarunt, quemadmodum iactitantes gloriantur Gentiles. Veruntamen illorum nemo vnquam eiuſmodi orationem vſurpare, ac ne animo quidem verſare ſuſtinuit, &c. Nam tale quiddam profiteri, idque re ipſa præſtare, ad Diuinam illam virtutem ſolam ſpectat, &c. Chriſtus igitur, vt ſe Iudæis Deum demonſtraret, hoc Duodecim Apoſtolis ſuis & dixit & præſtitit. Non ſolùm autem illis, ſed & poſtea alijs Septuaginta duobus, quos ſimiliter ad Iudæos ante

*Matth. 10.* *Luc. 9.* *Mar. 6.* *Ioan. 14.* *Chryſoſt. tom. 5.*

Luc. 10. „ Passionem suam misit. Curate [inquit] infirmos qui in quacunque ciui-
„ tate sunt, & dicite illis, Appropinquauit in vos Regnum Dei. [Et paulò
„ pòst:] Reuersi sunt autem Septuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domi-
„ ne, etiam Dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis, Ecce
„ dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super
„ omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc
„ nolite gaudere, quia spiritus vobis subijciuntur: &c. [Hæc (inquam) ante Passionem fecit, & propter solos Iudæos.

Post Resurrectionem autem mittens ad omnes Gentes, postquam
Matth. 28. dixisset vndecim discipulis, secundum Matthæum, Data est mihi omnis
Mar. 16. potestas in cælo & in terra: [& secundum Marcum addidisset,] Euntes
„ ergo in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui
„ crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, con-
„ demnabitur: [mox promisit Miracula ad confirmandum, dicens:] Signa
„ autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eij-
„ cient, Linguis loquentur nouis, Serpentes tollent, Et si mortiferum quid
„ biberint, non eis nocebit, Super ægros manus imponent, & bene habe-
„ bunt. Et mox concludit idem Euangelium, & dicit: Illi autem profecti
„ prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante
„ sequentibus signis. [Quæ eadem apud Ioannem etiam ante Passionē pro-
Ioan. 15. miserat, dicens: Cùm autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis
„ à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhi-
„ bebit de me: & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.
Act. 1. [Idemque apud Lucam, ipso die & hora Ascensionis: Accipietis virtu-
„ tem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusa-
lem, &c. [Propterea que accepto post decem dies Spiritu sancto, & per eum non solùm interna sancta virtute atque robore, ad singulos pertinente, verumetiam visibili miraculo variarum Linguarum, ad communem Ecclesiæ vtilitatem: respondet Petrus, & Apostoli non multò pòst,
Act. 5. „ in concilio Iudæorum, maxima cum fiducia dicens: Deus Patrum no-
„ strorum suscitauit Iesum quem vos interemistis, &c. & exaltauit dextera
„ sua, ad dandam pœnitentiam Israëli, & remissionem peccatorum. & nos
„ testes sumus horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus om-
nibus obedientibus sibi. [Ipsoque die Aduentûs Spiritûs sancti idem sanctus Apostolus cū reliquis, ex Miraculis Christi sic inuehitur in Iudæos,
Act. 2. „ vt eos ad pœnitentiam commoueret: Iesum Nazarenum, virum appro-
„ batum à Deo in vobis, virtutibus & prodigijs & signis, quæ fecit Deus
„ per illum in medio vestri, sicut & vos scitis: hunc &c. interemistis.

quem

quem Deus suscitauit, &c. cuius omnes nos testes sumus. tumque miraculum etiam recens Spiritûs sancti & Linguarum vrget, quod quidam illorum irridentes musto tribuebant. Dextera igitur Dei exaltatus [inquit] & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis. [& confidentissimè post pauca ex his concludit: Certissimè sciat ergo omnis domus Israël, quia & Dominũ eum & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quẽ vos crucifixistis. [quo sermone refert Lucas conuersas esse die illa animas circiter tria millia. Eodem Motiuo inter alia vtitur idem postea ad Cornelium cæterasque illas primitias Gentilium: Iesum à Nazareth vnxit Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransijt beneficiendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Iudæorum & Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitauit tertia die, &c. [Statimque Lucas:] Adhuc [inquit] loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbũ. Et mirantibus inde Iudæis fidelibus qui cum eo venerant, quòd & in Nationes gratia Spiritus sancti effusa est (Audiebant enim illos loquentes linguis) respondit Petus, Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos? Et iussit eos Baptizari &c. [Quod quidem factum suum & paulò pòst defendit Ierosolymis per ipsum miraculum, disceptantibus aduersus illum Christianis Iudæis, & dicentibus, Quare introisti ad viros præputium habentes, &c? [Petrus igitur exponens illis ordinem, in fine dicit: Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat, Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram qui possem prohibere Deum? [Multoque pòst tempore, cùm quidam de Hæresi Pharisæorum dicerent Christianis Gentilibus, Quia nisi circuncidamini secundum morem Moysi, non potestis saluari: [iterum Petrus allegat hoc idem miraculũ, vt ostendat, Gentiles per Christum solum sine Moyse saluari: Vos scitis [inquit in Concilio Hierosolymitano] quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque Patres nostri neque nos portare potuimus?

*Act. 10.* *Act. 11.* *Act. 15.*

„ Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum
„ & illi. [Continuóque Paulus & Barnabas similiter:] Tacuit autem omnis
„ multitudo [inquit Lucas] & audiebant Barnabam & Paulum narrantes
„ quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos. Sic igitur Apostoli & Christum tum Iudæis tum Gentibus, & fidem Christianorum tum Iudæorum tum Gentilium, ex Miraculis commendarunt. Nec dum verò ipsorum Apostolorum Miracula commemoraui: quæ scilicet Lucas & per ipsos facta narrat, veritatem Doctrinæ eorum indè confirmans.

De his itaque multa Lucas memorabilia refert, tum in genere, tum in specie, sicut de Christo Euangelistæ similiter. In genere quidem, his
Act. 2. „ verbis: Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia &
„ signa per Apostolos in Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in vni-
Act. 4. „ uersis. [Rursus:] Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium
Act. 5. „ Resurrectionis Iesu Christi Domini. [Rursus:] Per manus autem Apo-
„ stolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. &c.

Act. 3. In specie verò: primùm quòd Petrus cum Ioanne sanauit claudum à matris vtero, quis non animaduertit quomodo tum à Petro tum à Luca
„ inculcatur? Respice in nos, [inquit Petrus. Et mox:] In nomine Iesu
„ Christi surge, & ambula. &c. & protinus &c. exiliens stetit, & ambu-
„ labat, &c. exiliens, & laudans Deum. Et vidit omnis populus eum, &c.
„ Cognoscebant autem illum, quòd ipse erat &c. Deinde Petrus in Sermone ad populum, vehementer eis ex hoc commendans fidem Christi:
„ fides [inquit] quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in con-
Act. 4. „ spectu omnium vestrûm. &c. [ita vt multi crederent, & fieret numerus
„ virorum quinque millia. Cumque propter hoc conijcerentur in carcerem à Principibus illa nocte, die crastino rogantibus eisdem in concilio,
„ vt terrerent Apostolos,] In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc
„ vos? [respondit Petrus constantissimè,] Si nos hodie dijudicamur in be-
„ nefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est: notum sit omni-
„ bus vobis & omni plebi Israël, quia in nomine Iesu Christi Nazareni,
„ quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat
„ coram vobis sanus. &c. post quæ Lucas subijcit: Videntes autem Petri
„ constantiam & Ioannis, comperto quòd homines essent sine literis &
„ idiotæ, &c: hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fue-
„ rat, nihil poterant contradicere. [Et quòd illis exclusis, mox inuicem
„ dixerint,] Quid faciemus hominibus istis? quoniam notum signum fa-
„ ctum est per eos etc. manifestum est, et non possumus negare. Sed ne

amplius

amplius diuulgetur in populum, comminemur eis etc. Et etc. dimiserunt eos [inquit Lucas:] non inuenientes quomodo punirent eos, propter populum: quia omnes clarificabant Deum in eo quod factum fuerat. Annorum enim erat amplius homo quadraginta, in quo factum fuerat signum illud sanitatis. etc. [in homine scilicet tot iam annos claudo, inde vsque ab vtero matris suæ. Post ista refert iterum de Petro longè adhuc mirabiliora: Magis autem augebatur [inquit] credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum: ita vt in plateas eijcerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro, saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum. Concurrebat autem et multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalem, afferentes ægros et vexatos à spiritibus immundis. qui curabantur omnes. [Posthæc de eodem narrat, quomodo Lyddæ sanauerit AEneam paralyticum, ab annis octo iacentem in grabato. Et viderunt eum [inquit] omnes qui habitabant Lyddæ, et Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum. [De eodem rursus, quomodo apud Ioppen suscitauerit Tabithan à mortuis. Et, notum factum est [inquit] per vniuersam Ioppen: et crediderunt multi in Domino.

Act. 5.

Act. 9.

Iam et de Stephano Diacono et protomartyre: faciebat [inquit] prodigia et signa magna in populo. Item de Philippo Diacono in ciuitate Samariæ, predicante illis Christum: Intendebant [inquit] turbæ his quæ à Philippo dicebantur, vnanimiter audientes, et videntes signa quæ faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici, et claudi curati sunt. [Cuius opera ibi tam mirabilia fuisse narrat, vt de ipso Simone,] qui ante fuerat in ciuitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum: cui auscultabant omnes à minimo vsque ad maximum, dicentes, Hic est virtus Dei quæ vocatur magna. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis suis artibus dementasset eos: porro adijcit, dicens: Tunc [cæteris scilicet credentibus Philippo, et baptizatis,] Simon et ipse credidit: et cùm baptizatus esset adhærebat Philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur. Denique quoad D. Paulum: quantis primum miraculis eum de persecutore conuersum in Apostolum narrat Lucas! quanta deinde fecisse ipsum refert! vt in Excæcatione Elymæ magi, qui quærebat auertere Proconsulem Sergium Paulum à fide. [Vbi Lucas:] Tunc [ait] Proconsul cùm vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini. [vt in Sanatione claudi (apud Lystram) ab vtero matris suæ, qui nunquam ambulauerat. Sed dicente Paulo magna voce,] Surge super

Act. 6.

Act. 8.

Act. 9.

Act. 13.

Act. 14.

pedes.

" pedes tuos rectus, exiliuit, & ambulabat. ita vt turbæ cùm vidissent quod
" fecerat Paulus, leuarint vocem suam Lycaonicè dicentes, Dij similes
" facti hominibus, descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam, Iouem:
Paulum verò, Mercurium. [Vixque contineri poterant, quin immolarent eis. Iconij etiam multo tempore demorati fuerant, vt ait Lucas, fiducialiter agentes in Domino testimoniū perhibente verbo gratiæ suæ,
*Act. 19.* dante signa & prodigia fieri per manus eorum. Ephesi quoque per bien-
" nium virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam
" super languidos deferrentur à corpore eius sudaria vel semicinctia: &
*Act. 28.* recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Postremò
" in insula Melita viperam quæ inuasit manum eius, excutiens in ignem,
" nihil mali passus est. & patrem Publij Principis insulæ à febribus & dysen-
" teria sanauit. Quo facto, & omnes qui in insula habebant infirmitates,
" accedebant & curabantur. Prolixus fio, dum de paucissimis quæ scripsit Lucas, pauca commemoro.

Sic igitur Christus prædicationem suam, sic prædicationem Apostolorum suorum (quæ eadem prorsus fuit) miraculis confirmauit. Conferantur iam ista ad nos & ad Protestantes, & quorum prædicationem similiter confirmet Christus, inquiratur. Non enim de ipso confirmationis genere, maximeque post tam multa tamque aperta Scripturarum testimonia, dubitare quisquam potest. Quorum itaque prædicationem sic confirmet Christus (vt quædam dicam generaliter, priusquàm ad specialiora descendam) nisi vtique eorum quos post Apostolos ad prædicandum mittit? qui sumus nos, & non Protestantes, vt in superiori Motiuo clarissimè & multifariàm demonstraui. Quorum rursus, nisi eorum qui authoritatem miraculorum defendere compelluntur? qui rursum sumus nos, vt in principio Motiui huius admonui, magis ideo laborantes, vt miracula vindicemus à calumnijs Protestantium, quàm vt nos habere miracula, eaque innumerabilia, doceamus. Quorum rursus, nisi eorum (id quod hoc loco diligenter considerandum est) qui Ecclesiam visibilem defendunt semper esse superstitem? qui rursum sumus nos, vt omnes sciunt, Protestantibus interim, ne manifestum eis imponat silentium perpetuitas Ecclesiæ in Scripturis testatissima, coactis contra Scripturas & contra sensum communem & contra id quod oculis nostris videmus, fingere Ecclesiam nescio quam neque quot seculis inuisibilem, quæ demum authore Luthero, qui etiam erat ex nostris monachis, (id est scilicet Protestans inuisibilis) è tenebris illis tam diuturnis emerserit. Sed ad istius figmenti nebulam dissipandam non alia opus est

*Contra Ecclesiam inuisibilem.*

ratione,

ratione, nisi vt ipsa quæ dixi Christi & Apostolorum miracula prudenter & sedulò contemplemur. Inueniemus enim planissimè, tam multa & tam mira ab eis facta esse inter initia, ob hanc ipsam causam, vt prima sic iacerentur solidissimè & in æternum Ecclesiæ fundamenta, hominumque multitudo congregaretur ad fidem, quam cunctis deinde sæculis omnes posteri intuentes, ab ea consilium salutis acciperent. Quod quidem sapientes facilè animaduertunt per se ita esse: Veruntamen si etiam tardioribus idem clarissimè demonstrauero, negare nemo poterit, quin controuersia quæ nunc inter nos & Protestantes est, vel quæ etiam vnquam fuit aut erit cum quibuscumque hæreticis, ipsis Christi & Apostolorum miraculis terminetur. quatenus nimirum neque Protestantes neque vlli alij hæretici Ecclesiam semper visibiliter permanentem sibi vel possint vel audeant vendicare. Hoc igitur quomodo demonstramus? quòd (inquam) miracula illa tunc facta sunt ad Ecclesiam huiusmodi in æternum stabiliendam.

Id quidem ante nos (ne laboremus) viri sapientissimi & antiquissimi apertissimè demonstrarent, & hoc in Libris suis, quos aduersus Paganos pro fide Christi conscripserunt: vt hic rursus (sicut sæpe aliàs) videamus, & videntes detestemur Protestantes Paganis contra Christum & Christianos cooperantes. Ecce enim: quod dixit Ioannes de Signis Christi, Hæc autem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est Christus Filius Dei, & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius: [hoc ego sequens, refero Pagano, vel cuipiam nostri temporis & nominis Atheo vel Achristo, miracula Christi & Apostolorum, sicut suprà commemoraui fusiùs: & ex illis hortor vt consulat saluti suæ, credens Iesum filium Mariæ esse Christum Filium Dei Saluatorem mundi. Quid ille ad hæc? Negabit sine dubio illa miracula quia, non credit Scripturis, & dicet esse figmenta: idque hoc argumento, quia talia non videt à nobis etiam modò fieri. Quid hic Christianus faciet? aut olim quid fecerunt? S. Augustinus vir admirabilis, in illo exquisitissimo contra Paganos Opere suo De Ciuitate Dei, quid fecerit, vt illis Christi Resurrectionem & Ascensionem persuaderet, videamus. Mundus [inquit] propterea numero exiguo ignobilium, infirmorum, imperitorũ hominum [id est, Duodecim Apostolis] credidit: quia in tam contemptilibus testibus multò mirabiliùs Diuinitas se ipsa persuasit. Eloquia namque persuadentium quæ dicebat, mira fuerunt facta non verba. Qui enim Christum in carne resurrexisse, & cum illa in cælum ascendisse non viderant, id se vidisse narrantibus non loquentibus tantùm, sed etiam mirifica facientibus signa, credebant.

*Ioan. 20.*

*August. de Ciu. Dei li. 22. ca. 5.*



Ibique

Ibique refert illis miracula Apostolorum, quæ suprà retuli, de Linguis, de Claudo, de Sudarijs, de Vmbra, de Mortuis. Et tandem contra hæc obijcientes inducit Paganos his verbis: Cur, inquiunt, nunc illa Miracula quæ prædicatis facta esse, non fiunt? Et duobus modis respondet: ambobus autem non minùs Protestantium, quàm Paganorum refellitur incredulitas. Primùm enim dicit, illis miraculis fundatam esse Ecclesiam, cui in æternum etiam sine miraculis credant & Pagani. Secundò dicit, etiam tum fieri miracula, quanquam non æquè potuerint omnibus innotescere: miracula (inquam) quæ disertè contra Protestantes pro Religione nostra faciunt.

Cap. 8.

Quoad primum sic ait: Possem quidem dicere, necessaria fuisse priùs quàm crederet mundus, ad hoc, vt crederet mundus. [Sed nunc,] Quisquis adhuc prodigia, vt credat, inquirit, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit. [in quam sententiam plura quoque superiùs dixerat: & plura ego dicturus sum infrà, in Motiuo de Authoritate Ecclesiæ. Interim verò huius loci sunt & illa quæ hanc in partem etiam contra Manichæos hæreticos parum meliores Paganis, disputat in Libro quem ob id vocauit de Vtilitate credendi. Ipsum [inquit] Christum videmus, &c, nihil priùs, neque fortius, quàm credi sibi, voluisse. &c. Quid enim aliud agunt tanta & tam multa Miracula, ipso etiam dicente illa fieri non ob aliud, nisi vt sibi crederetur? &c. Ergo ille afferens medicinam quæ corruptissimos mores sanatura esset, Miraculis conciliauit authoritatem: authoritate meruit fidem: fide contraxit multitudinem: multitudine obtinuit vetustatem: vetustate roborauit Religionem [illa est Medicina nimirum quam attulit] quam non solùm Hæreticorum ineptissima nouitas fraudibus agens, sed nec Gentium quidem veternosus error violenter aduersans, aliqua ex parte conuelleret. Etiámne vident Protestantes & cæteri infideles, quorsum Miracula Christi tendebant? Num vident tandem, Ecclesiam & Religionem cui omnes se sanandos tradant, illis in æternum stabilitam esse? Quod si ita est, quid obsecro opus erat nobis Luthero seu Caluino seu nescio quo alio Ecclesiæ ac Religionis quasi plurimis seculis collapsæ instaurarатore? Aut si hoc ita esse negant, respondeant hîc iterum pro Paganis & Manichæis: resistant Augustino, resistant euidentiæ rerum quam ille sequitur, vt hoc de Miraculis Christi ad stabiliendam Ecclesiæ perennis authoritatem spectantibus dicat. Vel sapiant potiùs, & considerent, quàm euidenter ista rursus in sequentibus ille deducat. Sapiens enim, quantum [inquit] datum est, imitatur Deum: Homini autem stulto ad imitandum

Moti. 34.

August. de Vtil. cred. cap. 14.

Cap. 15.

tandum salubriter, nihil est homine Sapiente propinquius: quem quoniam intelligere ratione non facile est, oportebat quædam Miracula ipsis oculis admoueri, quibus [oculis] vtuntur stulti multo quàm mente commodiùs: vt commotorum authoritate hominum priùs vita moresque purgarentur, & ita rationi accipiendæ habiles fierent. Igitur &c, quid potuit indulgentius, &c. fieri, quàm vt ipsa &c. Sapientia &c, suscipere hominem dignaretur? qui non modò illa faceret, quibus ad sequendum Deum inuitaremur; sed etiam illa pateretur, quibus à sequendo Deo deterrebamur, &c. Hæc est (crede) saluberrima authoritas. Et post pauca: Authoritas autem dupliciter nos mouet: partim Miraculis, partim sequentium multitudine: &c. Talia [miracula scilicet gratiosa] facta sunt in illo tempore, quo Deus in Verbo-Homine, quantum sat erat, hominibus apparebat. Sanati languidi, mundati leprosi; incessus claudis, cæcis visus, surdis auditus est redditus. Homines illius temporis aquam in vinum conuersam, saturata quinque millia quinque panibus, transita pedibus maria, mortuos resurgentes viderunt. &c. sic in se tunc animas errantes mortalium, Diuina commouebat authoritas. [Ibique eandem quam priùs, obiectionem inducit, dicens: Cur (inquit) ista modo non fiunt? [Et respondet vt priùs, de quo scilicet nunc agimus, facta esse miracula in initio ad Ecclesiæ deinceps authoritatem stabiliendam. Facta sunt igitur illa opportunissimè, vt his Multitudine credentium congregata atque propagata, in ipsos mores vtilis conuerteretur authoritas. [vt nimirum Authoritas quæ primùm mouebat nos Miraculis, deinceps semper moueret nos Multitudine credentium, quæ est Ecclesia: ita vt non amplius requireremus Miracula, sed mores Ecclesiæ semel fundatæ Miraculis salubriter sequeremur. Vnde est & S. Gregorij elegantissima similitudo: Nunquidnam [inquit] fratres mei, quia ista signa [de quibus Christus ait, Signa autem eos qui credituri sunt, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, &c.] non facitis, minimè creditis? Et respondet vt Augustinus suprà: Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Vt enim ad fidem cresceret Multitudo credentium, Miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cùm arbusta plantamus, tam diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra iam coaluisse videamus; & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Sic igitur ex Miraculis Christi & Apostolorum necessariò deducitur contra Protestantes Ecclesia nostra, quia declarant illa Miracula arbustum cuius radices irrigabant, deinceps, cessante illorum irrigatione, perpetuò crescere, & nos authoritate sua iam sine miraculis commouere. ex quo (inquam) Ecclesia

*Cap. 16.*

*Matth. 11.*

*Ioan. 2.*

*Matth. 14.*

*Ioan. 11.*

*Greg. P. Hom. 29. in Euang.*

*Mar. 16.*

nostra (vt omnes vident) necessariò deducitur. Sed Augustinus etiam expresse ostendit, se ibi de Ecclesia nostra agere. Nam cùm ex Miraculis primitiuis Ecclesiam deduxisset, cuius iam moribus & authoritate ducamur, subiecit statim mores Ecclesiæ nostræ, vt circa ieiunia, circa cœlibatum, circa paupertatem, &c: per eosdem mores populi nostri magnoperè consultum esse rebus humanis ostendens. & adhuc expressiùs, dum ita infert: Cum igitur tantum auxilium Dei [ex prædictis Miraculis] tantum profectum fructumque [ex populorum Ecclesiæ moribus] videamus: dubitabimus [inquit] nos eius Ecclesiæ condere gremio, quæ vsque ad confessionem generis humani ab Apostolica Sede per Successiones Episcoporum, frustrà Hæreticis circumlatrantibus, & partim Plebis ipsius iudicio, partim Conciliorũ grauitate, partim etiam Miraculorum maiestate damnatis, culmen Authoritatis obtinuit? Cui nolle † primitias dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ. &c. Theophylactus similiter, super illud, Christus factus est in caput Anguli [id est, Ecclesiæ:] & est admirabilis [angulus scilicet, sic enim legit] in oculis nostris. Ecclesia [inquit] est mirabilis in nostris fidelium oculis. Ab infidelibus enim Miracula calumniam patiuntur. Mirabilis est igitur Ecclesia, quasi ex Miraculis constituta, Domino cooperante Apostolis, & sermonem confirmante per sequentia signa. [Omnia igitur Miracula Christi & Apostolorum hac generali ratione faciunt contra Protestantes, & contra omnes Hæreticos, & pro Ecclesia nostra. Quædam tamẽ etiam specialiter. Et alia quidem paulò pòst attingam: Huius autẽ loci est vnum in Actis, quod non solùm generaliter, verum etiam specialiter (inquam) demonstrat, Ecclesiã visibilem esse perpetuã: vt quæ eiusmodi sit vt omnia contra eam quorũcumque conamina sint inania, illam opprimere non valentia, sed maiorem potius illi adferentia gloriã & splendorem. Hoc enim diuinitus declaratũ est Miraculo Terræmotus, quando primi Christiani Maiores nostri, occasione primi contra Ecclesiam moliminis, propter minas quibus Iudæorum Principes Petro & Ioanni comminati sunt, ne vltrà loquerentur in nomine Iesu vlli hominum: inter cætera (in quibus è psalmo dicebant, populi meditati sunt inania) sic orabant: Et nunc Domine respice in minas eorũ, & da Seruis tuis cum omni fiducia loqui verbũ tuum, in eo quòd manum tuam extendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomen sancti Filij tui Iesu. Et cùm orassent [inquit Lucas] motus est locus in quo erant congregati: [in signum scilicet Orationis exauditæ. Hæc igitur contra Hæreticos dicta sint ex prima Augustini responsione ad illam infideliũ quæstionem, Cur & nunc Miracula non fiant?

*Marginalia: August. de vtil. cred. cap. 17. — † al. primas partes. — Theoph. in Mat. 21. — Mar. 16. — Act. 4. — Psalm. 2.*

Iam quoad

Iam quoad secundam eius responsionem: & illa non minùs, quin multo etiam magis percellit Protestantes, quemadmodum & Paganos. Continet enim multa in speciali Miracula, quæ & suo tempore facta sunt, eaque Religionem nostrã (quam hodie blasphemant Protestantes, quamque in hoc Motiuo contra eos ex Miraculis ego defendo) euidentissimè confirmantia. vsqueadeò vt cum talia, id est Religionis nostræ Miracula, valeant contra Paganos (vt mox videbitur) ad asserenda Christi & Apostolorum miracula quæ illi non credunt, ex hoc perspicuum sit, Protestantes dum religioni nostræ eiusque Miraculis se opponũt, itidem Christo, & Apostolis, eorumque Miraculis se opponere, & perfidissimè se Paganis adiungere: sed frustrà tamen, quia vtrique diuina Miraculorum maiestate vincuntur. Sed hîc primò commemorandum est, quid S. Augustinus occasione primæ illius responsionis (de qua dixi) in Retractatione Libri De vtilitate credendi admoneat. Cùm Miracula † commemorassem quæ Dominus Iesus fecit cùm hic esset in carne, adiunxi dicens: Cur, inquietis, ista modò non fiunt? atque respondi, quia non mouerent, nisi mira essent: si autem solita essent, mira non essent. Et tum subiungit Retractationem seu interpretationem, & in ea secundam (quam aggredimur) Responsionem. Hoc autem dixi [inquit] quia non tanta, nec omnia modò; non quia nulla fiunt etiam modò. Vnde De Ciuitate Dei plenius multa loquitur; & Miracula ipsa commemorat. Ac primùm quidem generaliùs: Nam etiam nunc [inquit] fiunt Miracula in eius nomine, siue per † Sacramenta eius, siue per Orationes, vel Memorias [id est Reliquias, vt ibi patet] Sanctorum eius. causam autem cur non æquè nota sint, ac illa Christi & Apostolorum Miracula, reddit hanc: Canon quippe Sacrarum Literarum quem diffamatum esse oportebat, illa facit vbique recitari, & memoriæ cunctorum inhærere populorum: Hæc autem vbicumque fiunt, ibi sciuntur, vix à tota ipsa ciuitate vel quocũque commanentium loco. Nam plerumque etiam ibi paucissimi sciunt, ignorantibus cæteris; maximè si magna sit ciuitas: & quando alibi alijsque narrantur, non tanta ea commendat authoritas, vt sine difficultate, vel dubitatione credantur, quamuis Christianis fidelibus à fidelibus indicentur.

*Aug. 1. Retract. 14.*

*† De vtil. cre ca. 16.*

*De Ciu. li. 22. ca. 8.*

*† Tria per quæ fiunt Miracula in Ecclesia.*

Deinde verò specialiter post hæc, multa sibi ipsi nota & comperta (exemplorum causâ) connumerat. quæ omnia quia verbis eius referre perlongum esset, breuiter perstringam, quatenus huc spectant, & quantum instituto nostro sufficiat. Per Signum Crucis, signante (vt in visione iusserat Deus) fœmina recèns baptizata, sanatum refert cancrum in mammilla mulieris: Aqua Baptismi sanatos duos, Podagricum & Paralyticum:

 Per Obla-

Tom. 1. Concil. concil. Mileuit. cap. 12.

Per Oblationem Sacrificij Corporis Christi in domo quadam (quam & ipse alibi Missam vocat) fugatos inde Dæmones qui eam affligebant: Per terram Sanctam, de Hierosolymis allatam, cubiculum à Dæmonum afflictione custoditum, & sanatum Paralyticum: Per Viginti Martyres, ad quos orabat Pauper quidam in loco Reliquiarum eorum, donatum ei mirabiliter Piscem maximum, cum annulo aureo in ventriculo: Per Reliquias Sanctorum Geruasij & Protasij, Mediolani (vbi reuelatæ sunt S. Ambrosio episcopo) illuminatum cæcum; & alibi per easdem conditas in Altari, liberatum Dæmoniacum, & oculum ei restitutum, & sanatos multos alios. Per Reliquias S. Stephani Protomartyris, hic cæcam illuminatam; illic fistulam Episcopo sanatam; alibi Presbyterum calculo liberatum, & eundem postea à mortuis suscitatum, infidelem adductum mirabiliter ad baptismum & cælo denique donatum, & tres podagricos curatos; alibi, ex læsione graui mortuum puerum reuixisse illæsum, & Sanctimonialem quoque à morte resuscitatam; alibi, puellam, itemque puerum suscitatum similiter; alibi, alium adhuc puerum suscitatum; alibi, languidam mirè sanatam; alibi, duos à diuturno & horribili tremore curatos; apud Hipponem ipsam (vbi episcopus erat Augustinus) septuaginta miracula (præter alia quæ non sunt numerata) biennio per huius Martyris reliquias facta esse. ita vt dicat ibi tandem Augustinus: Si » enim Miracula Sanitatum (vt alia taceam) modò velim scribere, quæ » per hunc Martyrem, id est, gloriosissimum Stephanum, facta sunt in » colonia Calamensi, & in nostra, plurimi conficiendi sunt libri. [Quanto igitur plures adhuc essent libri, si omnia colligerentur, non solum S. Stephani, sed & aliorum Sanctorum omnium, & Sacramentorum, & reliquorum ad Religionem nostram pertinentium: eaque siue tempore Augustini, siue antè, siue pòst in hunc vsque diem facta: nec solum Hippone, & Calamæ, vel in tota Africa, sed etiam in Italia, Gallia, Anglia, & in toto terrarum orbe patrata. Haud dubiè quod dixit S. Ioannes de Miraculis Christi, multo magis de his liceat dicere, quòd si scribantur » per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi » sunt, libros. Veruntamen prodibit fortasse aliquando iuuante Deo aliquid in hoc genere, quod sanandæ huius seculi infidelitati, non solùm Protestantium, sed & reliquorum Deo & Christo incredulorum, conducere queat plurimum: collecturo nimirum per Dei gratiam quodam familiari meo pleraque miracula ex probatis authoribus, & sic digesturo, vt & genera rerum, sicut Suscitationes mortuorum, Illuminationes cæcorum, cum alijs huiusmodi, suis capitulis ordinentur; & quæ in Africa,

Ioan. 21.

Liber de Miraculis.

quæ

quæ in Italia, quæ alibi; & quæ ante Christum, quæ sub Christo, quæ in prima pòst centuria, quæ in secunda, & deinceps; item quæ per S. Stephanum, quæ per S. Petrum, quæ per S. Franciscum, quæ per reliquos sanctos; item quæ per Baptismum, quæ per Missam, quæ per Signum crucis, quæ per Reliquias has & has, illas & illas, quæ per reliqua Religionis nostræ sint facta, ordinibus pulcherrimis conspiciantur: sic vbique collatis inter se miraculis Christi & Ecclesiæ, vt & hæc ab illis exempla antiquitus in omni genere, & illa ab his nouam quotidie, visibilem semper, & continuam quandam confirmationem habere cernantur. Ex quibus omnibus clarissimè apparebit, nostram Ecclesiam esse, in qua impletur illud quod de ea Christus gloriosissimè prædixit: Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & his maiora faciet. Quod quidem ex illo Libro clariùs constabit: sed & interim ex hoc nostro Motiuo claret abundè, vt iam contra Protestantes, verbis Augustini contra Paganos qui quærebant, Cur ista miracula nunc non fiant? meritò possim secundam eius responsionem concludere: Fiunt ergo etiam nunc multa miracula: eodem Deo faciente per quos vult, & quemadmodum vult; qui & illa quæ legimus (in Scriptura sacra) fecit: sed ista non similiter innotescunt, &c.

*Ioan. 14.*

Et hoc moneo omnes diligentissimè considerare: quòd (inquam) non solùm Miracula, eaque infinita, habeamus contra Protestantes, verùm etiam quòd eadem nostra Miracula sint, quæ ipsa Christi & Apostolorum miracula olim scripta, iam contra Gentiles & cæteros illa negantes exemplo suo semper & assiduè tueantur. Vnde vt Augustinus, sic etiam Chrysostomus ex eisdem argumentum suum contra Gentiles pro Christi deitate corroborat. Est autem operæpretium & iucundum videre ordinem. Dominus [inquit] noster Iesus Christus dixit Discipulis: Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ille faciet, & his maiora faciet. [Et infrà:] Quòd si quis fortè mecum contendat, vbinam Christi oraculum hoc finem suum sortitum sit: accepto in manus Libro eo cui Acta Apostolorum nomen est (continet autem is non acta ipsa omnia, neque omnium, sed vnius tantùm, & alterius, & ea quidem numeratu facilia,) [id est paucissima] videbit, hinc ægrotos in lectulis decumbentes, Vmbras autem Beatorum illorum solo statim corporum attactu ipsis sanitatem restituere: hinc furiosos permultos nullo prorsus alio quàm tactarum Pauli vestium remedio eguisse, vt à dæmone quo exagitabantur, liberarentur. [Et rursus inferiùs hæc antiqua per noua Reliquiarum miracula probat, sic dicens:] Atque quòd vetera

*Chrysost. cõ. Gentiles de S. Babyla, quod Christus sit Deus.*

*Act. 5.*

*Act. 19.*

„ vetera ea quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna sint, quàm
„ quæ præsentia sunt, & quæ ipsi videmus: id certè omnes fateantur, nisi
„ si qui fortè stupidi, ac delirantes fuerint: Verùm vt victoriam etiam vel
„ ex superioribus facultatibus [intelligit vmbram Petri, & Sudaria Pauli,
„ quæ dixit] reportemus, volo & memoriæ nostræ nouum quoddam atque
„ inopinatum facinus proferre. [Et subijcit Miracula diuina Reliquiarum S. Babylæ, quæ primùm oraculo Apollinis Daphnæi silentium imposuerunt, & demum Idôlum atque Templum per ignem cælitus destruxerunt. de quibus alio loco plura mihi dicenda sunt. Nunc igitur ex his quæ diximus; quibus non potiùs libet esse in tenebris & in hoc seculo & in futuro, vident apertissimè, quod nobiscum contra Protestantes stent tum in genere Christi & Apostolorum Miracula, tum in specie alia infinita. nec vllum subterfugiendi locum habent, quia (vt ostendi) hinc Miracula, & Christum per Miracula, Scripturæ nobis & res ipsa cõmendat; illinc rursus Miracula nostra talia sunt, vt Miraculis Scripturarum testimonium contra Gentiles ipsa perhibeant.

*Mot. 46.*

Sed licèt hæc satis superque sufficiant, placet tamen Augustinum & Chrysostomum imitari, vt sicut illi de suo tempore fecerunt; & sicut alij Christiani Maiores nostri similiter de suis quique temporibus facere potuerunt, adeoque fecerunt, vt prædictus Liber aliquando Deo aspirante docebit: ita ego nostri temporis vnum saltem (sunt enim infinita, & in Historijs huius ætatis occurrunt plurima) Miraculum magnum, à nemine adhuc Latinis literis cõmendatum, sed mihi ipsi & plurimis alijs Anglis exulibus, Flandris verò innumeris longè notissimum, in honorem Dei & Religionis Catholicæ referam quàm breuissimè.

*Miraculum Bruxellis in fœmina Anglica.*

Margarita Iesopi Anglica venit Bruxellas celeberrimam Belgij ciuitatem, anno Domini 1569. ipsa tunc hæretica, & annos nata quasi viginti octo. Venit autem, vt quæreret iuuenem nomine Ioannem Mastenum Bruxellensem, qui eam, præcedente inter ipsos duos contractu matrimonij, reliquerat Londini in Anglia de se grauidam. Porrò inuenit eum Bruxellis alij mulieri interea copulatum, & priora sponsalia pernegantem. Ipsa denique apud duas sorores viduas vetulas, quæ, vt erant religiosissimæ, peregrinam, ignotam, inopem, grauidam domumcula sua susceperant, in magna paupertate cum maxima difficultate & vitæ periculo tandem peperit. Relictus autem est ex tam difficili partu in dextro latere specus profundus, quasi costarum aliquæ incidissent, cute tamen integra: nerui etiam dextri femoris sic contracti sunt, vt ad terram dimidio pede non pertingeret, ita vt tribus mensibus decumberet

necess-

necessariò; deinde verò ægrè consurgens, altera tibia & baculo innixa, tribus annis & quatuor mensibus laboriosè & deformiter claudicaret. Quod ita erat notabile, vt cum mox Ioannem prædictum in iudicium de contractu & læsione vocaret, ille contrà exciperet, eam ante notitiam suam, à natiuitate vsque claudam fuisse: illa ibi indignante, & Deum plurimùm obtestante, vt qualē eam ille viderat, talem etiam videat. Denique à duobus chirurgiæ peritissimis desperata est. Ipsa interim veram religionem à deuotis hospitibus & catholica ciuitate edocta, biennio ante quàm sanata est, spem firmam quòd sanaretur, à Deo concepit. Sunt autem Bruxellis in Ecclesia magna S. Gudilæ tres Sacræ hostiæ (vocant Sacramentum Miraculi) ab anno Dom. 1369, quando à Iudæis impiè sunt confossæ, sanguinolentæ. Earum historiam longum est hic narrare: veritatem autem eiusdem declarat euidentissimè tū assiduus ad eas concursus populi, tum annua earum qua religiosissimè in Dominica sequente Festum S. Margaretæ, celebrantur, solemnitas; tum hoc ipsum quod per eas Margaritæ nostræ signum contigit sanitatis. Itaque anno Dom. 1573, ab initio maximè Quadragesimæ quæ dictam Solemnitatem antecessit, cùm assiduis ieiunijs, crebris vigilijs, frequenti vsu confessionis & communionis, & alijs multis pietatis exercitijs Diuinam opem sedulò implorasset; indeque tantam à Deo spem obtinendi voti accepisset, vt ausa sæpè sit familiaribus affirmare, quòd sequens Sacramenti & Miraculi Solemnitas eam sanam sibi & integram restitueret: tandem ipsa die solemni confessa & cōmunicata, in Missa Solemnitatis coram Altari genibus inter alios plurimos prouoluta, mox à principio Missæ talem in toto corpore horrorem tremoremque sensit, eas membrorū omnium extensiones atque conuulsiones, sequente sudore frigidissimo magna copia, & memoria atque sensibus paulatim inde deficientibus, vt penè sibi persuaderet, horā istam esse mortis suæ. Verumtamen propter reuerentiam loci & cœtûs sustinens parumper vt potuit, & in manus Dei cuncta commendans; post Epistolam lectam, meliusculè & mente & corpore cœpit habere. Ad Euangelium verò adiutorio baculi sui, cum cæteris de more surrexit. cogitat verò statim apud se, quòd adiutorio illo non eguerit, quodque iam vtroque pede stet, breuiore tibia non minùs terram tangente quàm altera. Post Euangelium iterum tacita & admirabunda congeniculatur, vsque ad finem Sacri & benedictionem Episcopi. Tum verò ad Aquam benedictam omnibus (vt ibi post Sacra mos est) concurrentibus, & ipsa concurrit, & baculi quidem sui præ nimia festinatione prorsus oblita. Mox recordata sui, in eo quod sibi acciderat obstupescit, & parum abest quin etiam admirans vociferetur.

*Miraculosæ Hostiæ Bruxellis.*

Z Deni-

Denique cum maximo gaudio & tacita magnificatione Dei, ante Processionem egreditur de Ecclesia vel currit potiùs: mirantibus quòd erecta incederet sine baculo familiaribus quibus fortè occurrit in tanta multitudine; quòd sibi hoc fecisset Sacramentum Miraculi, gratulabunda deprædicans. Quod dum illa sic paucissimis quasi secretum quiddam indicaret, ita mox increuit fama, per illos maximè qui circa illam in Missa congeniculantes omnia obseruarant, vt statim baculũ in ipso loco sublatum, & presbytero custodi Historiarum mirabilium traditum, ab illo suspenderetur ad tabernaculum Sacramenti. Nec mora, in pulpitis etiam diuulgatur, & ad notitiam aliarum quoque perducitur ciuitatum. Sponsus verò eius (quem dixi) fœdifragus paulo pòst rixatus cum alio iuuene, ab eo grauissimum vulnus accipit, de quo intra paucos dies moritur: ipsa interim ab illo vsque tempore pedibus tam valente, vt volanti, vel certè currenti, quàm incedenti similior videatur.

Possem hoc loco varia huius temporis miracula quæ in conuersione Indorum, AEthiopum, & Noui Orbis fiunt, vsque ad suscitationem mortuorum, & incorruptionem Reliquiarum defunctorum Sanctorum (vt de † Patre Francisco Xauerio Societate Iesu celeberrimè notum est) vtiliter enarrare. Sed prolixitatis vitandæ causa, ad Acostam, Osorium, Surium, & cæteros Ecclesiasticæ Historiæ modernos Scriptores remitto Lectorem. In illis multa huiusmodi inueniet Miracula: sicut & in aliarum antehac gentium conuersione alia in alijs Scriptoribus similia: quod ego de Gente mea in Motiuo proximo fusiùs persequar. Nunc autem tantùm moneo veritatis studiosos, vt quomodo D. Petrus suam conuersionem Gentium per allegationem Miraculorum confirmauerit, è superioribus recordentur: atque inde & à nobis Gentes rite conuerti, ex istis faciant Miraculis simile argumentum. nec solùm autem ex his Miraculis quæ in prima singularum gentium conuersione fiunt à nostris earundem Apostolis, verùm etiam quæ à Sanctis nostris, vt à S. Bernardo, S. Dominico, S. Francisco, S. Thoma Cantuariensi, S. Thoma Aquinate, Pio quinto Papa sanctissimæ memoriæ & alijs innumerabilibus, siue in vita, siue post mortem, itemque à rebus ad Religionem nostram pertinentibus, semper in omni ætate, & in omni gente facta mirabiliter memorantur.

† Acosta lib. 2. 7. 9. 96. Surius an. 1565. Xauer. in Manuali, cap. 24. tom. 10.

Act. 11. 15.

Vnam autem hîc de S. Bernardo historiam præterire nullo modo possum: quippe quæ eiusmodi est, vt (si nihil adhuc dixissem de Miraculis) ad euincendam nostram contra Protestantes causam sola sufficeret. Nam continet admirabilem confirmationẽ non solùm vnius aut alteriùs, sed om-

ſed omnium ferè dogmatum Eccleſiæ Catholicæ, quæ hodie Proteſtantes deſerenda ſibi perfidè cenſuerunt. Erant enim tempore S. Bernardi Hæretici Henriciani, ſic dicti ab Henrico quodam, qui ex monacho factus eſt Apoſtata. Hi autem Sacras Imagines fregerunt: Templa Dei omnipotentis euerterunt: Realem Corporis Chriſti in venerabili Sacramento præſentiam, & Tranſſubſtantiationem panis in idem, Sacrificium item Miſſæ, Orationem pro Defunctis, Inuocationem Sanctorum, multoſque alios articulos fidei cum Proteſtantibus communiter denegarunt. Regnabant autem multum in partibus Toloſæ in Gallia. Quamobrem ſæpè rogatus S. Bernardus, & tandem eò adductus, qui contra eoſdem pro fide Catholica prædicaret, id planè fecit cum tantorum oſtenſione Signorum, vt inde manifeſtiſſimum ſit, & illos tunc & nunc Proteſtantes, ipſi Deo, & non hominibus repugnare. non minùs vtique quàm Ieroboam illum, ad quem iam tum incipientem Schiſma & Apoſtaſiam in Iſraël ſeu in Decem tribus inducere, venit (vt ſcriptum eſt) in Bethel Vir Dei de Iuda in ſermone Domini, Ieroboam ſtante ſuper altare [quod contra vnicum Dei Altare erexerat] & thus iaciente. Et exclamauit contra altare in ſermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus, Ecce filius naſcetur domui Dauid, Ioſias nomine, & immolabit ſuper te Sacerdotes Excelſorum, qui nunc in te thura ſuccendunt, & oſſa hominum ſuper te incendet. Deditque in illa die [quia id quod prædixit, non niſi poſt trecentos annos futurum erat] Signum, dicens, Hoc erit ſignum quòd locutus eſt Dominus, Ecce altare ſcindetur, & effundetur cinis qui in eo eſt. Et ſequitur: Cumque audiſſet Rex [Ieroboam] ſermonem Hominis Dei quem inclamauerat contra altare in Beth-el, extendit manum ſuam de altari, dicens, Apprehendite eum. Et 1 exaruit manus eius quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad ſe. 2 Altare quoque ſciſſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari, iuxta Signum quod prædixerat Vir Dei in ſermone Domini. Et ſequitur adhuc: Et ait Rex ad Virum Dei, Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, vt reſtituatur manus mea mihi. Orauitque Vir Dei faciem Domini, & 3 reuerſa eſt manus Regis ad eum, & facta eſt ſicut priùs fuerat. [Aliud quoque adhuc Signum ſequitur in corpore & aſino ipſius Viri Dei. Nam poſtquam deceptus ab alio quaſi Propheta, mandato Dei inobediens, manducauerat inter Schiſmaticos, abijt, [inquit,] & inuênit eum Leo in via, & occîdit, & erat cadauer eius proiectum in itinere: Aſinus autem ſtabat iuxta illum, & Leo ſtabat iuxta cadauer, &c. 4 non comedit Leo de cadauere, nec læſit aſinum. [Iam

Pet. Clun. in Opere ſuo cõ. illos. Bern. in Cant. Ser. 66.

3. Reg. 13.

4. Reg. 23.

1

2

3

4

ne quis putet, Protestantium pertinaciam esse argumentum quòd nos contra ipsos miracula non habemus: sicut monuit de Iudæis S. Ioannes, Cùm autem tanta signa fecisset coram eis [Dominus Iesus] non credebât in eum: vt sermo Isaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit, Domine quis credidit, &c? [ita & in istius Ieroboami historia sequitur: Post verba hæc [post tot scilicet & tanta miracula] non est reuersus Ieroboam de via sua pessima: sed econtrario fecit de nouissimis populi sacerdotes Excelsorum: quicunque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos Excelsorũ. Et propter hanc causam peccauit domus Ieroboam, & euersa est, & deleta de superficie terræ. [Sed & quintum ibi contra eum subiungitur miraculũ de Ahia Propheta, qui licet vxor Ieroboam habitum cõmutauerat ne cognosceretur, iã etiam præ senectute cæcus, tamen ex reuelatione Domini introëunti dixit, Ingredere vxor Ieroboam: quare aliam te esse simulas? & post nonnulla: Cũque illa [reuersa] ingrederetur limen domus [suæ,] puer [de quo quæsitum venerat ad Ahiam] mortuus est, [vt futurum ille prædixerat. Simile omnino huic est, quod in historia S. Bernardi contra Protestantes habemus. Testis autem & scriptor eiusdem est Godfridus Monachus, qui non solùm tum vixit, verùm etiam discipulus ipsius Bernardi fuit. Is igitur inter alia multa illius stupenda opera, hoc quod quærimus, his verbis narrat: Est locus [inquit] in regione eadem [Tolosana] Sarlatum nomen est illi: vbi Sermone cõpleto plurimos ad benedicendum Panes, sicut vbique fiebat, Dei famulo offerebant. Quos ille eleuata manu & signo Crucis edito in Dei nomine benedicens: In hoc, inquit, scietis vera esse, quæ à nobis, falsa quæ ab Hæreticis suadentur, si infirmi vestri, gustatis panibus istis, adepti fuerint sospitatem. & sequitur: Timens autem venerabilis Episcopus Carnotensium magnus ille Gaufridus (siquidem præsens erat, & proximus Viro Dei) Si bona, inquit, fide sumpserint, sanabuntur. Cui Pater sanctus de Domini virtute nihil hæsitans: Non hoc ego dixerim, ait, sed verè qui gustauerint, sanabuntur: vt proinde veros nos, & veraces Dei ministros esse cognoscant. & iterum sequitur: Tam ingens multitudo languentium, gustato eodem pane, conualuit, vt per totam Prouinciam verbum hoc diuulgaretur; & Vir sanctus per vicina loca regrediens, ob concursus intolerabiles declinauerit, & timuerit illo ire. [Et non Godfridus solùm, sed ipse etiam Bernardus vir sanctissimus testis est, in Epistola postea ad eosdem Tolosanos de eodem ita scribens: Gratias agimus Deo, quia non fuit ociosus aduentus noster ad vos: & mora quidem breuis apud vos, sed non infructuosa. Veritate nimirum per nos manifestata non solùm in ser-

Ioan. 12. Isa. 53. & 6.

5

3. Reg. 14.

De vita S. Bern. li. 3. cap. 5.

Innumera miracula per panem benedictũ.

Bern. Epist. 241.

in sermone, sed etiam in virtute, deprehensi sunt Lupi, qui venientes ad vos in vestimentis ouium deuorabant plebem vestram sicut escam panis, sicut oues occisionis: deprehensæ sunt Vulpes quæ demoliebantur pretiosissimam vineam Domini Ciuitatem vestram. In quibus verbis suis imitatur S. Paulum Doctorem Gentium in fide & veritate, Doctor & ipse eiusdem veritatis, ad Thessalonicenses ita scribentem: Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantùm, sed in virtute, &c. Et similiter ad Corinthios, de eorum Pseudoapostolis: Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem, &c.

*Matth. 7. Psalm. 13. Psalm. 43. Cant. 2. 1. Tim. 2. 1 Thes. 2. 1 Cor. 12.*

Eadem potentissima virtute, & non sermone solùm, etiam alij Catholici Maiores nostri, Hæreticos suorum temporum confutarunt. Quanta enim propterea à Scriptoribus Ecclesiasticis contra Arianos miracula referuntur! eaque etiam Monachorum, qualis & Bernardus fuit: vt videant omnes, eadem quibus tunc & Ariani conuicti sunt, Miracula, contra Protestantes etiam militare. Admirabile est quod in hoc genere de S. Basilio Magno, eodemque Monacho (vt † alio loco docebo) refert Socrates. Eum Valens Imperator Arianus Antiochiam ad se adduci iubet. [Vbi cum Præsidi pro tribunali sedenti, & sciscitanti,] quid causæ esset, cur Imperatoris de Religione opinionem non amplexaretur? [& multa minanti, constantissimè fidem catholicam confessus esset:] ad diem illum integrum tenebatur in custodia. Non diu pòst [inquit Socrates] filius Valentis, nomine Galates, qui tenera admodum ætate fuit, fortè adeò grauiter ægrotare cœpit, vt medici de eius vita penitus desperarent. Cuius mater Dominica Imperatrix, retulit ad Imperatorem, se per quietem ab horrendis visis valde diuexatam fuisse: puerumque propter contumeliam, quam Basilius Episcopus fuisset ab eo perpessus, morbo afflictari. Quæ Imperator animo diligenter complectens, accersit Basilium: & quò illius faceret periculum, sic illum alloquitur: Si vera sunt tua de fide dogmata, precare vt filius meus non moriatur. Tum Basilius: Si, inquit, credes, ô Imperator, quemadmodum ego, & efficies vt Ecclesia ad concordiam reducatur, viuet puer. Cui cùm Imperator minimè consentiret: Idcirco, inquit Basilius, de puero fiat voluntas Dei. Basilium, cùm hæc dixisset, dimitti iubet. Puer statim pòst exit è vita.

*Vide Moti. 11. l. † Moti. 25. num. 18. Soc. li. 4. cap. 21.*

Admirabiliora sunt quæ eodem tempore à Monachis AEgypti facta sunt, quos Lucius Arianus Pseudoëpiscopus Alexandrinus post mortem S. Athanasij, datis sibi à Valente militibus, grauiter exagitauit.

Soz. li. 6. cap. 20.

Multi [inquit Sozomenus] & diuini viri id temporis Monasterijs illius „ regionis præerant, & omnes opinionem Arij detestabantur. Quorum „ testimonijs etiam populus obsecutus, eandem quam illi Doctrinam am- „ plexatus est, qui de Dogmatis Religionis disserere aut inaniter garrire „ neque voluit, neque nouit: sed veritatem credidit penes illos esse, qui „ virtutem factis declarabant: quales tum ex Monachis Aegyptijs facilè „ principes fuisse accepimus duos Macarios, Pambo, & Heraclidem, & „ reliquos Antonij discipulos. Horum igitur Monachorum varia refert contra Arianos Miracula Ruffinus (Quæ præsens, [inquit,] vid loquor, & eorum gesta refero, quorum in passione socius esse promerui.) & ex eo Socrates, Theodoretus, atque Sozomenus. Dum orantes, [inquit Ruffinus] expectarent interfectores suos, delatus est ad eos homo olim membris omnibus, & præcipuè pedibus aridus. Sed cùm ab eis in nomine Domini oleo fuisset perunctus, statim confirmatæ sunt plantæ eius. Et dicentibus eis, In nomine Iesu Christi, quem Lucius persequitur, „ surge, & sta in pedibus tuis, & redi in domum tuam: & continuò exur- „ gens, & exiliens, benedicebat Deum, ostendens quia verè erat in eis „ Deus. Aliud deinde refert de cæco illuminato per lutum quod sibi plenus fide fecerat ex parte Parietis vbi cubare solebat Macarius, & ex aqua putei de quo solebat bibere. Tertium item de Leæna cæcos catulos ad eundem afferente, & pro eorum illuminatione paulò pòst pelles ouium lanatas plurimas muneris loco reddente. Denique singulorum mirabi- „ lium gesta prosequi, breuitatis propositum non permittere. Sed in his „ omnibus Lucius [inquit] non erubuit, nec aliquid reuerentiæ virtutum „ mirabilibus detulit: [quin imò in exilium trudit Patres: vbi etiam mira- „ culorum perpetratione insulam totam Paganorum mox conuertunt ad „ Christum. Quibus rebus [inquit Theodoretus] in vrbe Alexandria pa- „ làm cognitis, omnes pariter cœperunt Lucium conuitijs lacerare, atque „ adeò dicere, iram Dei ipsos oppressuram, nisi diuinus sanctorum illorum „ cœtus dimissus esset. Vnde veritus Lucius [inquit Ruffinus, & ex eo „ Sozomenus] ne fortè etiam suorum in eum odia iusta consurgerent, qui „ apertè iam bellum non hominibus, sed Deo indiceret, occultè eos reuo- „ cari, & in Eremum remitti iubet. Similia his sunt, quæ & de aliorum duorum Monachorum Miraculis contra eosdem Hæreticos Arianos inculcat Theodoretus. Ariani [inquit] magnum illum virum [Iulianum „ Eremitam] suæ sectæ fauere constanter affirmarunt. [Vnde ille rogatu „ Catholicorum, relinquere solitudinem, & Antiochiam venire coactus „ est, & sequitur: Huius quidem Miracula, quæ tum abeundo, tum reuer-

Ruff. Eccl. Hist. li. 2. cap. 4. Soc. li. 4. cap. 19. Theod. li. 4. ca. 19. 20. Soz. li. 6. cap. 20. sicut Act. 3. Act. 5. Theod. li. 4. cap. 25.

tendo,

tendo, tum denique in amplissima illa vrbe edidit, sunt à nobis in Histo- «
ria nostra, quæ Philotheos dicitur, literarum monumentis mandata. «
[ Tum & de altero ait: Idem ipsum iampridem temporibus Constantij, «
ab Antonio Magno Alexandriæ factum est. Nam relicta solitudine, to- «
tam illam circuibat vrbem, quò omnes doceret, tum Athanasium præ- «
conem veritatis, tum Arianos veritatis hostes esse. [ Quod quidem &
hunc non solùm sermone, sed & miraculis ibi fecisse, testatur ipse Atha-
nasius in Vita eius. Victor etiam Vticensis multò pòst ob eandem cau- *Vict. de perf. Vand. li. 1.*
sam contra Arianos sui temporis in Africa Miracula Catholicorum mul-
ta commemorat. Illos autem Catholicos fuisse religionis nostræ in Mo- *Moti. 20. num. 7. 8. 9. 10.*
tiuo vicesimo demonstrabo: sed & nunc ex Miraculorum relatione cla-
rebit. Vrget igitur contra Arianos, quod Episcopum Carthaginis & cle- *fol. 3. b.*
ricos fractis nauibus impositos Diuina bonitas Neapolim prospera naui-
gatione perduxit: quòd alij quinque Catholici serui ab Ariano domino
sæpè & crudeliter laniati, a Christo sic identidem sanarentur, vt nulla
plagarum vestigia viderentur; vni etiam eorum vinculis ingentium li- *fol. 7. b.*
gnorum quibus extendebatur, se sponte soluentibus; ipsos quoque per-
secutores eorum Deo varijs mortibus & correptione dæmonum vindi-
cante; denique in loco syluestri vbi discerpti sunt, non desinit [inquit] *fol. 8. b.*
vsque in hodiernum diem Iesus Christus Dominus noster ingentia mi-
rabilia operari; & nominatim, cæcam quandam mulierem ibi illumina-
tam fuisse. Quòd etiam Proculus, qui de pallis altaris Catholici (prò
nefas) camisias sibi & femoralia faciebat, frustatim sibi comedens lin-
guam, in breui turpissima consumptus est morte. Quòd chordæ quibus *fol. 9 a.*
torquebant tibias Armogastis; & nerui quibus frontem in qua Christus
vexillum suæ fixerat crucis arabant; & chordæ etiam fortiores cannabi-
næ, illo nihil aliud nisi Christi nomen inuocante, omnia vanescebant:
cuius etiam occisi corpori condendo Deus sarcophagum splendidissimi
marmoris (qualem fortè nullus omnino habuit regum) sub arbore præ-
paratum, diuinitus reuelauit. Quod manus arida confessoris, orantibus *lib. 2. fol. 13. b.*
cæteris, incolumis restituta est. Quòd in solitudine exulantibus Ca-
tholicis, vbi venenatorum animalium atque scorpionum ingens erat *fol. 19. a.*
multitudo, quæ solo flatu etiam procul positis veneni virus infundat,
nec vni eorum nocuisse constaret. Quòd cæcus nomine Felix in diem *fol. 21. a.*
Epiphaniorum missus per visiones ad Eugenium Episcopum Catholi-
cum Carthaginensem, quâ horâ Fontem benediceret ad baptismum, illo
orante, & vexillo Crucis consignante oculos eius, statim visum, Do-
mino reddente, recepit. & mox procedit ad altare cum Episcopo (sicut
moris.

" moris est ) suæ salutis oblationem Domino redditurus. statim nuntius
" pergit ad Tyrannum: rapitur Felix, inquiritur ab eo quid factum sit, qualiterque receperit lumen. Dicit illi ex ordine totum: dicuntque Arianorum Episcopi, Hoc Eugenius per maleficia fecit. Et quia oppressi confusione non poterant nubilare, eò quòd Felix vniuersæ ciuitati manifestus esset & notus, volebant eum ( si fas esset) necare: quomodo Iudæi suscitatum Lazarum cupiebant occidere. Quòd matronam catholicam suspensam, vulsis humeris, deposuerunt prorsus exanimem: quæ postea retulit, quandam sibi Virginem astitisse, atque tetigisse membra singula, & ilico fuisse sanatam. Quod alijs duobus linguas & manus dextras radicitus absciderunt: qui tamen ita loquuti sunt, & loquuntur ( inquit: nam vnus eorum subdiaconus Reparatus Constantinopoli in palatio Zenonis Imperatoris habetur ) quomodo antea loquebantur. Denique quòd Liberatus abbas & sex monachi eius iterum atque iterum extinxerunt impetum ignis; & cum nihilominus à furioso tyranno remorum vectibus, comminutis cerebris, necarentur, venerabilia corpora in mare proiecta, ilico (quod contra naturam est æquoris) eâdem horâ illæsa pelagus littori reddere maturauit, nec ausum fuit ( vt moris est ) triduanâ dilatione in profundo retinere, ne præcepto Dominico minimè paruisset.
" Ad quod miraculi genus, & ipse tyrannus, licèt impœnitens, vt fertur expauit, &c. Humatæ sunt igitur cum hymnis solennibus Lipsanæ [id est Reliquiæ] beatæ sanctorum in Monasterio Biguæ.

*Sicut Ioan. 9.* *Ioan. 12.* *Vict. lib. 3. fol. 41. a.* *fol. 42. a.* *De his & Euagrius lib. 4. cap. 14. ex Procopio. Greg. Dial. 3. ca. 32. Marcel. in Chron. l. 2. C. de off. praet. Africa. Vict. lib. 3. fol. 54. a.*

Sicut autem hi contra Arianos, ita contra Donatistas similiter vrget miracula Optatus, quæ illis Sacra Catholicorum violantibus diuinitus contigerunt. Et quod vobis leue videtur, facinus [ inquit ] immane commissum est: vt omnia sacrosancta suprà memorati vestri Episcopi violarent, iusserunt Eucharistiam canibus fundi; non sine signo Diuini iudicij. Nam ijdem canes accensi rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti Corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos laniauerunt. Nam vt & paulò pòst de eodem facinore dicit, quid iniquius, quàm altaria frangere? eucharistiam animalibus proijcere? Aliud etiam miraculum mox subijcit superiori: Ampullam quoque Chrismatis per fenestram, vt frangerent, iactauerunt. Et cùm casum adiuuaret abiectio, non defuit manus Angelica, quæ ampullam spiritali subuectione deduceret; proiecta casum sentire non potuit: Deo muniente, illæsa inter saxa consedit.

*Opt lib. 2. fol. 23. a.* *fol. 25. b.*

*Duo hactenus demonstrata.*

Itaque in istis omnibus duo hæc iam copiosissimè & clarissimè demonstrata sunt. Primò, quòd aduersus Paganos, Iudæos, Hæreticos, pro Christo

Christo & fide Christianorum, tum Deus ostendit Miracula, tum Scriptores & Sacri & Ecclesiastici eadem quasi argumenta à Deo donati, ideóque inexpugnabilia vsurparunt. Secundò, quòd nostram item fidem contra Protestantes Deus & nouis hac ætate miraculis & antiquis omni ætate, adeoque ipsis contra Arianos & Donatistas miraculis, imò & ipsis omnibus Christi atque Apostolorum miraculis confirmauit. Ex quibus sequitur necessariò, quòd sicut Iudæi, Pagani, & veteres Hæretici: ita Protestantes non hominibus, sed Deo resistant. Quod vt semel nobiscum videant, & sanentur, det illis Deus oculos ad videndum: ne amplius sint participes Iudæorum, quorum peccatum eo quòd nec Miraculis credere voluerunt, Sermo Diuinus vehementer exagerat: Quoniam (inquit) in alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic: & nec sic exaudient me, dicit Dominus.

*1. Cor. 14. ex Isa. 28.*

Hîc tamen ne quis simplicior fortè fallatur, sciendum est, quòd miracula ostendentur interdū etiam à seductoribus. Quod non quidē propter Protestantes admonendū duxi, quippe quos non ignoro nequidem prætendisse aliquid vnquā in hoc genere, cuius & seipsos non paulò pòst puduerit: sed quia generali ista Protestantiū non tam Hæresi quàm Apostasia præeunte, Antichristi acceleratur fortassis aduentus. De illo igitur hic erat præmonendi locus, quia de eo dicit Apostolus, cuius est aduentus secundū operationē Satanæ, in omni virtute, & signis & prodigijs mendacibus. Sed hoc (vt ait) secundū operationem Satanæ, non secundū operationem Dei. Deum enim qui veritas est, & qui seipsum negare non potest, impossibile est mentiri. Quia igitur solus Deus est, qui vera miracula operatur, impossibile est, vt vel Antichristi vel quorūlibet seductorum sint vera miracula: ideoque nunquā alia sunt, quàm quæ potest Satanas operari. Ac scio quidē Protestantes hoc de Miraculis nostris dicere, ne repugnare se Deo fateantur; quòd nimirum non sint vera miracula, secundū operationem Dei, sed signa mendacia, secundum operationem Satanæ. Quam horribilem blasphemiam licèt eorū quæ iam dixi de miraculis lectione studiosus veritatis & salutis quilibet detestabitur, tamen plura inde adhuc dicam, vt videant & ipsi & omnes clarissimè, quàm sint inexcusabiles.

*2. Thes. 2.*

*Miracula Seductorum.*

Primum igitur recordetur Lector, quòd quæ commemoraui miracula nostra, ea ex authoribus probatissimis & receptissimis, ab ijs qui aut fecerint, aut viderint, aut compererint, & qui spirituum discretionem habuerint, repetiui, vt à S. Bernardo, S. Optato, S. Augustino, S. Ambrosio, S. Victore, Ruffino, Theodoreto, Socrate, Sozomeno: in promptu habens & à cæteris plerisque similia multa repetere.

 Secun-

Secundò recordetur Lector ipsa Miraculorum genera: bestiarum, ignium, Dæmonum vim refractam; cæcos illuminatos, mortuos suscitatos. & conferat cum Scripturis, vbi narrant quomodo inimici calumniati sint miracula Christi, & quid credentes ediuerso dixerint. Cæcum natum iam sanatum dixisse Iudæis imperterritè. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. Alios dicentibus, Dæmonium habet & insanit, quid eum auditis? respondisse, Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Turbam obuiam ei venisse cum palmis, & acclamasse ei Osanna, Benedictus, quia audierunt eum fecisse Hoc signum, ab ijs scilicet qui testimonium perhibebant & erant cum eo quando Lazarum vocauit è Monumento, & suscitauit eum, inquit Euangelista, à mortuis. Discipulos etiam miratos ad inuicem in principio dixisse timentes: Quis, putas, hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei? Hinc & ipse Euangelista Ioannes dicit de Iudæis: Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum. Et Christus ipse de ijsdem: Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Idemque ijsdem: Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite. Vnde & de Ioanne Baptista narratur, quòd cùm audisset in vinculis Opera Christi (discipulis eius nuntiantibus ei de omnibus, & inuidentibus) vocauit duos eorum, & misit ad Iesum, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Cùm autem venissent ad eum viri, &c, in ipsa hora, multos curauit à languoribus, & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum. Et respondens dixit illis, Euntes renunciate Ioanni quæ audistis & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt. Denique eadem sunt genera Miraculorum Ecclesiæ, vt satis ex his quæ suprà dixi, & pleniùs ex Historijs patet. Quod igitur ille, cui dicebant Iudæi, Sabbathum est, non licèt tibi tollere grabatum tuum, respondit dicens, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum & ambula; Iudæis propterea persequentibus Iesum: hoc & nos Protestantibus respondemus, quod admirabiles viri Serui Christi, qui in nobis infinita eiusdem generis miracula operati sunt, dixerint nobis, Sic agite, sic credite: licet propterea Protestantes eos in nobis sic agentibus & sic credentibus persequantur, quemadmodum & in ipsis vellent, si in potestate sua haberent eos. Et per hoc ipsum respondit olim Irenæus (citante etiam Eusebio) præstigijs Hæreticorum: nempe Simonis Magi, Menan-

Marginal notes: Ioan. 9. — Ioan. 10. — Ioan. 12. — Luc. 8. — Ioan. 12. — Ioan. 15. — Ioan. 10. — Matth. 11. — Luc. 7. — Ioan. 5. — Euse. Hist. Eccl. li. 5. cap. 7.

Menandri, Marci Magi, Saturnini, Carpocratis, Montani, & si qui alij seductores, vt etiam postea Donatistæ, quasi miracula venditabant. Super hæc arguuntur [inquit] qui sunt à Simone & Carpocrate, & si qui alij virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque quam vtilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quòd seducant. Nec enim cæcis possunt donare visum; neque surdis auditum; neque omnes dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur, si tamen & hoc faciunt, &c: tantum absunt ab eo, vt Mortuum excitent: quemadmodum Dominus excitauit: & Apostoli per orationem: & in Fraternitate [id est, Vnitate] sæpissimè propter aliquid necessarium ea quæ est in quoquo loco Ecclesia vniuersa postulante per ieiunium & supplicationem multam, reuersus est spiritus mortuus, & donatus est homo orationibus sanctorum, &c. Quandoquidem igitur apud eos quidem error & seductio & magica phantasia in speculatu hominum impiè fiat, in Ecclesia autem miseratio, & misericordia, & fraternitas [seu vnitas] & veritas ad opitulationem hominum, sine mercede & gratis impertiatur, &c: verè arguuntur præcursores Draconis eius, qui huiusmodi phantasia [id est, magica illusione] abscedere faciet in cauda tertiam partem stellarum, & deijciet eos in terram: quos similiter atque illum deuitare oportet; & quanto maiore phantasmate operari dicuntur, tanto magis obseruare eos, quasi maiorem nequitiæ spiritum perceperint, &c. Idem lib. 5. ad illud Apocalypseos de bestia, quæ fecit signa magna, vt etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum, seducens habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere, ita notat: Hoc ne quis eum Diuina virtute putet signa facere, sed magica operatione. Et non est mirandum, si dæmonijs & Apostaticis spiritibus ministrantibus ei, per eos faciat signa in quibus seducat, &c. Vnde & Firmilianus cùm narrasset de Muliere quadam pseudoprophetissa quæ ita principalium dæmoniorum impetu ferebatur, vt per longum tempus sollicitaret & deciperet fraternitatem, ac mirabilia quædam & portentosa perficiens, & facere se terram moueri polliceretur: subnotauit dicẽs: Non quod dæmoni tanta esset potestas, vt terram mouere, aut elementum concutere nisu valeret, sed quòd nonnũquam spiritus nequam præsciens & intelligens terræmotum futurum, id se facturum esse simularet, quod futurum videret, &c.

*Iren. con. Her. li. 2. cap. 57.*

*Apoc. 12.*

*Apoc. 13.*

*Apud Cyp. epist. 75. num 5.*

Ex hoc iam secundum genera discrimine verorum miraculorum & falsorum, & tertiò notabit Lector, quòd quia seductores non alia signa faciunt, quàm quæ in potestate Satanæ siue per suam, siue per rerum ipsarum naturam sunt, propterea omnis talium vtpote vanorum & inuti-

lium gloria tandem euanescit; veris interim miraculis perdurantibus, ita vt sepe nostros thaumaturgos ipsi etiam seductores præ se glorificent. Propter hoc enim annotauit Lucas de Simone Mago (cui auscultauerant Samaritani omnes à minimo vsque ad maximum; quia multo tempore magicis suis artibus dementasset eos) quòd videns signa & virtutes maximas Philippi Diaconi, stupens admirabatur: ita vt & ipse crediderit, ac baptizatus fuerit: licèt postea relapsus, factus sit Pater omnium Hæreseôn. Propter hoc etiam scriptum est de Magis Pharaonis in ipso primo signo, quòd deuorauit virga Aaron virgas eorum. qui etiam licèt per incantationes Aegyptiacas sanguinem ac ranas & ipsi fecerint, non poterant tamen plagas ipsas sanguinis & ranarum a Moyse & Aaron inductas auferre: sed coactus est Rex pro auferendis ranis Moysi & Aaron supplicare. ipsique Magi secundum tertiam plagam Ciniphes educere non potuerunt, sed compulsi veritate Pharaoni dixerunt, Digitus Dei est hic, ita vt dicat de eis Apostolus, quòd insipientia eorum manifesta fuit omnibus; quemadmodum & omnium fore qui resistunt veritati. Propter quod & Irenæus de Hæreticis sui temporis dicit: phantasmata ostendentes statim cessantia, & ne quidem stillicidio temporis perseuerantia, non Iesu Domino nostro, sed [b] Simoni Mago similes ostenduntur. De Catholicis autem, quos vocat veros Discipulos Christi, ait, quòd gratiam in nomine illius perficiunt ad beneficium reliquorum hominum, quemadmodum vnusquisque accepit donum ab eo. Alij enim [inquit] dæmones excludunt, firmissimè & verè, vt etiam sæpissimè credant ipsi qui emundati sunt à nequissimis spiritibus, & sint in Ecclesia. [vt & hoc anno Valencenis, hîc in proximo, mulieres quædam hæreticæ, quæ immundos spiritibus habuerant: nunc autem à catholicis emundatæ, in Ecclesia sunt.] Alij autem præscientiam habent futurorum, & visiones & dictiones propheticas. Alij autem, laborantes aliqua infirmitate per manus impositionem curant, & sanos restituunt. Iam etiam, quemadmodum diximus, & mortui resurrexerunt, & perseuerauerunt nobiscum multis annis. [quemadmodum & sex illi quos suprà dixit Augustinus per Reliquias S. Stephani suscitatos.] Et quid autem? [inquit Irenæus] Non est numerum dicere gratiarum, quas per vniuersum mundum Ecclesia à Deo accipiens, in nomine Christi Iesu Crucifixi sub Pontio Pilato, per singulos dies in opitulationem Gentium perficit, &c. Hinc denique Chrysostomus contra Gentiles dicit de ipsorum Magis: Quámnam enim ob causam Zoroastem illum, itemque Zamolxim ne de nomine quidem multi, imò verò nulli nisi admodum pauci norunt? Et respondet: quoniam figmenta erant quæ de illis circunferuntur.

Act. 8.

Exod. 7. 8.

2. Tim. 3.

Iren. l. 2. cap. 56.

b Vide Clement. Recog. lib. 3.

Chrysost. de vita Babyla, 852. num. 5.

ferantur omnia, &c. Sic etiam Hæreticorum tum qui olim fuerunt, tum qui nunc sunt, nugæ euanescunt. Miracula autem Ecclesiæ, vt quæ S. Bernardus fecit, quæ Reliquiæ S. Stephani, & Claudæ de qua dixi sanitas perseuerat. adeò vt sanctorũ quorundam Regum nostrorum, quemadmodũ S. Ludouici in Gallia, & S. Edouardi in Anglia, etiam Successores, qualescunque tandem sint, miras quasdam sanitates operari non cessent. quod vtinam Reges considerarent seriò. Denique non vllam patiuntur calumniam miracula Ecclesiæ corporis, quam eandem non etiam Miracula Christi capitis passa sunt: Nec vlla est horum apologia seu defensio, quæ eadem non & Ecclesiasticorum sit. Vnde (quòd dignissimũ consideratione est) scrutentur licet Protestantes exceptiones omnes quas exceperunt Maiores nostri contra falsa miracula quorũlibet seductorum, & discrimina omnia quid inter eadem & inter Christi miracula obseruarunt: nihil tamen inuenient quo Miracula Ecclesiæ onerẽt, nisi solo verbo suo, sicut Iudæis miracula Christi sine vlla causa blasphemare placebat.

Igitur & quartò obseruandum est, quòd seductorum signa vt inutilia & vana, ita semper pauca quoque sunt. PropPropterea que narrat Euangelista Ioannes, post sanatum in Sabbatho Languidum illum, quibusdam Ierosolymitanis ratiocinantibus contra Dominum Iesum, alios tamen multos de turba credidisse in eum, & dixisse: Christus cùm venerit (secundum illos ratiocinatores,) nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit? Propterea & ipse Ioannes in fine Euangelij dicit: Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundũ capere posse Libros. Propterea & de Apostolis Christi Lucas refert, quòd Multa prodigia & signa per eos fiebant in Ierusalem, & in plebe. Similiter autem & de nostrorũ Miraculorum multitudine admonuit suprà D. Augustinus dicens de Reliquijs S. Stephani: Si enim Miracula Sanitatum (vt alia taceã) modò velim scribere, quæ per hunc Martyrem facta sunt in colonia Calamensi [vbi Episcopus erat Possidius qui scripsit vitam S. Augustini] & in nostra, plurimi conficiendi sunt libri. Neque igitur in Ecclesiæ Miraculis suspicionem vllam seductionis multitudo eorum esse sinit: præsertim cùm sicut Moyses & Aaron, citò deficientibus Ianne & Mãbre, perseuerauerũt vltrà multiplicantes prodigia & signa mirifica: ita Ecclesia incõparabiliter multò magis, deficiẽtibus interim omnibus Hæreticis cũ præstigijs suis, iam longissima plurimorũ seculorũ successione perdurãs, partim per Sacramẽta sua, partim per orationes suas, partim per innumeros Sanctos suos, siue in vita, siue post mortẽ, adeò infinita signa iã fecerit (testibus Historijs omnibus) vt ea non magis numerare sit, quàm stellas cæli, vel arenas maris.

*Ioan. 7.*

*Ioan. 21.*

*Act. 2. 5.*

*August. de Ciu. 22. cap. 8.*

Quintò notandum est, ipsâ quoque sacrâ Scripturâ quædam pro nobis contra Protestantes Miracula specialiter consignata esse. Quod enim de Sanctis & eorum Reliquijs adstruxi suprà ex Augustino referente miracula S. Stephani: nónne idipsum & de quarto Libro Regum adstruitur, vbi de miraculo Reliquiarum S. Elisei Prophetæ similis est narratio? Cadauer [inquit] cùm tetigisset ossa Elisei, reuixit homo, & stetit „ super pedes suos. Et de Libro Ecclesiastici similiter de eodem dicentis? mortuum prophetauit corpus eius. in vita sua fecit monstra, & in morte „ mirabilia operatus est. Miraculosus etiam interitus Core & sociorum ducentorum quinguaginta (vbi & virga Aaron florens atque fructificans) & Ozæ diu postea, qui cùm essent Leuitæ duntaxat, vsurpabant illi quidem seditiosè & schismaticè, hic autem temerè, Sacerdotium; Lepra item Oziæ Regis simul cum Terræmotu, ob similem officij sacerdotalis de vana religione vsurpationem: Miraculosus etiam interitus Baltasar Regis Babyloniæ profanantis vasa sacra Templi: Miraculosa etiam percussio Heliodori, qui direpturus erat thesauros Templi: nónne Protestantium coarguunt sacrilegia (tantoque [a] magis, quanto Ecclesia sanctior esse debet quàm vmbratica Synagoga) apud quos non solum apostatici sacerdotes vsurpant Episcopalia, verumetiam Reges & alij laici tum Sacerdotalia, tum ipsa quoque Pontificalia; vasorum autem sacrorum, & bonorum Ecclesiæ direptio, id est sacrilega auaritia, religio vera putatur? Miraculosi item interitus Ananiæ & Saphiræ, nónne ostendunt, idem esse mentiri Ecclesiæ & mentiri Spiritui sancto, ideoque Lutherum & cæteros istos Monachos votifragos Hæresiarchas, non hominibus, sed Deo mentitos esse? Ipse etiam Christus quando per sanationem Paralytici proba- „ uit suam potestatem in terra dimittendi peccata, dicens Pharisæis, Vt „ autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi „ peccata: tunc ait Paralytico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in do- „ mum tuam. & surrexit, & abijt in domum suam: si non per hoc intendit probare, quòd per ministros etiam suos dimittit peccata, idque non solùm declaratiuè, sed planè quo modo ipse tum Paralytico dimisit, di- „ cens, Remittuntur tibi peccata tua; & quo modo Pharisæi cogitabant „ in cordibus suis, dicentes, Quid hic sic loquitur? Blasphemat. Quis „ potest dimittere peccata, nisi solus Deus? & si non hoc voluit, cùm dixit & probauit, se habere potestatem in terra istam, cur, obsecro Euangelista Matthæus refert, quòd videntes miraculum turbæ glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus? qui (inquam) non vt Pharisæi cogitabant, & eorum filij Protestantes, sibi potestatem illam

omnino

Marginalia: 4. Reg. 13. — Ecclef. 48. — Num. 16. 17. — 1. Par. 13. — 2. Par. 26. — Zach. 14. — Dan. 5. — 2. Mac. 3. — [a] Vide Iren. l. 4. c. 43. Cyp. ep. 76. num. 3. August. ep. li. 1. fol. 9. — Act. 5. — Matth. 9. — Mar. 2.

omnino retinuit, sed eam communicauit Christo homini & ministris eius, ideoque in plurali numero hominibus? Vnde & Cyprianus multa suo tempore miracula refert, contra lapsos qui Domini corpus inuadunt ante expiata delicta, ante exomologésin factam criminis, ante purgatam conscientiam sacrificio & manu sacerdotis: dicens, Quàm multi quotidie pœnitentiam non agentes, nec delicti sui conscientiam confitentes, immundis spiritibus adimplentur: quàm multi vsque ad insaniam mentis excordes, dementiæ furore quatiuntur? & paulò antè narrat miraculum, per quod sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt, idque in paruula quæ ad eloquendum alienum circa se crimen necdum habuit ætatem. & aliud deinde in quadam ætate prouecta, per quod impunitum [inquit] diu non fuit nec occultum dissimulatæ conscientiæ crimen; quæ fefellerat hominem, Deum sensit vltorem. & alia item duo eôdem spectantia. Illud autem miraculum in Paruula cui idolothyta dederant, & facinus commissum loqui & iudicare non potuit, quando eam sacrificante ipso Cypriano mater intulit; factum refert per potestatem Domini & maiestatem in Eucharistia. nam infudit ei Diaconus de sacramento calicis. Tunc sequitur singultus & vomitus. In corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini sanguine potus, de pollutis visceribus erupit; tanta est potestas Domini, tanta maiestas. Nónne eandem sacrosanctæ Eucharistiæ maiestatem etiam Scriptura testatur; idque per ipsam omnipotentiam Christi, quæ miraculorum omnium operatrix est? cœpi enim miracula pro nobis è Scriptura referre. Christus (inquam) se Deum omnipotentem prædicauit, vt fidem eius quod in Eucharistia reliquit, discipulis insinuaret. nimirum credere eos debere, quòd dabit carnem suam ad manducandum, & quòd manducantes ex eâdem viuent in æternum; hoc eos credere debere, quia ipse qui hæc verba loquitur, Deus est omnipotens, æqualis Patri, de cælo descendens, ideoque non sunt verba carnis infirmæ, sed verba Spiritus & vitæ. Propterea enim post miraculum quinque panum & duorum piscium, quibus saturauit quinque millia virorum, exceptis paruulis & mulieribus, & remanserunt fragmentorum duodecim cophini, cùm sequenti die transfretarent ad eum turbæ, non quia vidissent signa, id est non credentes in eum, sicut debuissent propter illa signa, sed quia panibus saturati sunt; cumque illo tum volente mentes eorum ad altiora sustollere, ideoque hortante vt credant in eum quem misit Pater Deus, illi nihilominùs ventri dediti panes adhuc quærerent, dicentes, Quod ergo tu facis signum, vt videamus, & credamus tibi? quid operaris?

*Cyp. de Lap. nu. 7. 10.*

*Omnipotentia Christi ad Eucharistiam.*

*Ioan. 6.*

Patres

„ Patres noſtri manducauerunt manna, [nimirum Panem de cælo : totus deinde ſermo eſt de præſtantia panis ſui & Patris præ Manna, idque ex argumento Deitatis ſuæ. Non enim Manna fuiſſe Panem de cælo, ſed Panem de cælo deſcendentem eſſe qui dat vitam mundo, & hunc eſſe Panem Dei, non hominis: ſe autem deſcendiſſe à Patre de cælo, & propterea eſſe panem vitæ. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet,
„ Ego ſum panis qui de cælo deſcendi : & dicebant, Nónne hic eſt filius
„ Ioſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? quomodo ergo dicit hic,
„ Quia de cælo deſcendi? [ſic videlicet ratiocinantes, quòd non erat Deus ſeu Filius Dei, quia nouerunt eum eſſe hominem. At ille magis aſſeuerat,
„ Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi: & panis quem ego dabo, caro
„ mea eſt pro mundi vita. Illis igitur rurſum dicentibus infideliter, Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum? ipſe Dei-
„ tatem ſuam inculcat, dicens, Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium
„ hominis aſcendentem vbi erat priùs? [an tum non videbitis, quòd in cælo eram priùs, & quòd de cælo deſcendi, tanquam Deus & Spiritus, & non (vt vos putatis) nudus ac infirmus homo? Nam caro quidē non prodeſt quicquam, id eſt, infirmitas ſeu nudus homo non poteſt viuificare mundum : ſed tamen Spiritus, id eſt Deitas, viuificat. Dei autem ſunt verba, verba mea; & propterea non ſunt dura, abſurda, impoſſibilia, ſed perficiunt quod promittunt. Hoc eſt enim quod dicit, Verba quæ ego locutus ſum vobis [ de reſurgendo & viuendo in æternum per manducationem carnis meæ] ſpiritus & vita ſunt : non ſunt verba carnis (vt vos putatis) quæ nihil tale poteſt, quæ non prodeſt quicquam, ſed ſunt verba Dei qui eſt Spiritus viuificans. Itaque multis diſcipulorum eius poſt
„ iſta omnia diſcedentibus ab eo, dixit ipſe ad Duodecim, Nunquid & vos
„ vultis abire? Reſpondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus?
„ verba vitæ eternæ habes. & nos credimus, & cognouimus quia tu es Chri-
„ ſtus filius Dei. In hoc igitur tota continebatur cauſa: illis propterea non concedentibus eum habere verba vitæ æternæ, quia non credebant filium Dei; his autem quia id credebant, ſtatim agnoſcentibus quòd in verbis eius nihil erat impoſſibile, atque ideo (quia ipſe id dixit) vitam æternam fore per manducationem carnis eius, quæ per manducationem Mannæ non erat. Itaque quid iam à nobis quiſquam pro fide noſtra circa contentum & circa effectum Euchariſtiæ deſideret miracula (quæ tamen in Hiſtorijs ſunt innumera) cùm videat Chriſtum tam operosè iacientem fundamentum eiuſdem fidei noſtræ in omnipotenti Diuinitate ſua, à qua vna cuncta exiſtunt miracula? Vnde & D. Paulus cum videret

Corin-

Corinthios indignè communicantes, repetiuit eis quid eſſet, nimirum Corpus & Sanguis Chriſti, ipſo Chriſto ſic dicente qua nocte tradebatur: & idcirco indignè manducantes, reos eſſe corporis & ſanguinis Domini:& damnationem ſibi parare, quia non dijudicant corpus Domini. Et miraculorum mox admonet (qualium & Cyprianus ſuprà) Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi: Domino ſic per morbos & mortes varias corripiente & iudicante eos, quia ſemetipſos non dijudicarent neque probarent, ſed, vt Lapſi tempore Cypriani, corpus Domini inuaderent ante purgatam conſcientiam confeſſione criminis & miniſterio Sacerdotis. Alia adhuc multa Miracula poſſent è Scriptura ipſa pro nobis contra Hæreticos allegari. Sed quia propoſitam prætergredior breuitatem, illud ſolùm recordetur Lector, quod eſt palmariũ, de Eccleſia viſibili ſemper durante, vt ſuprà ſpeciatim quidem Miraculo Terræmotûs in Actis, generatim verò omnibus tum Chriſti tum Apoſtolorum Miraculis clariſſimè & copioſiſſimè demonſtraui.

1. Cor. 11. Vide Aug. Epiſt. 118. cap. 3. — Act. 4.

Sextò igitur & vltimò obſeruetur quòd noſtra Miracula fiunt in Vnitate Eccleſiæ quam Chriſti in æternum conſtituere Miracula (nunquam enim exiuimus de Eccleſia poſt nouatores, ſicut ex pleriſque libri huius Motiuis conſtat) & propterea pleniſſima ſunt omni ſecuritate. Si qui autem extra Eccleſiã conſtituti viſi ſunt aliquando aut videbuntur vnquam quaſi Miraculis ſua dicta firmare, nemo fallatur, nemo erret: aut Magica aut naturalia opera, ſæpe etiam mera mendacia ſunt, Miracula non ſunt. Atque inde eſt, quòd Chriſtus dixit, Nolite exire, cum prædixiſſet ſurrecturos pſeudoprophetas qui darent ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos. Vnde & cauſam, cur electi ſeduci non poſſunt, dat S. Ioannes, quia non exeunt. nam de exeuntibus dicit: Ex nobis exierunt: ſed non erant ex nobis, id eſt ex electis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique in Eccleſia nobiſcum. Quod & Moyſes multò antè præmonuit, vt elegantiſſimè tractat Vincentius Lirinenſis. Audiamus [inquit] ſanctum Moſen, & ipſe nos doceat, Cur docti viri, & qui propter ſcientiæ gratiam ab Apoſtolo etiam Prophetæ nuncupantur, proferre interdum [à Deo] permittantur Noua dogmata, quæ Vetus Teſtamentum allegorico ſermone deos alienos appellare conſueuit, eò quòd ſcilicet ita ab Hæreticis ipſorum opiniones, ſicut à Gentilibus Dij ſui obſeruentur. Scribit ergo in Deuteronomio beatus Moſes: Si ſurrexerit, inquit, in medio tui Propheta, aut qui ſomnium ſe vidiſſe dicat, id eſt, Magiſter in Eccleſia conſtitutus, quem diſcipuli vel auditores ſui ex aliqua reuelatione docere arbitrentur: Quid deinde?

Vide Moti. 3. — Matth. 24. Mar. 13. — 1. Io. 2. — Deut. 13. — Vin. Lir. cõ. Hæreſ. cap. 15. — 1. Cor. 14.

 Et præ-

» Et prædixerit, inquit, signum atque portentum, & euenerit quod locutus est: Magnus profectò nescio quis significatur Magister, & tantæ scientiæ qui sectatoribus proprijs non solùm quæ humana sunt nosse, verum etiam quæ supra hominem sunt prænoscere posse videatur: quales ferè discipuli sui iactitant fuisse Valentinum, Donatum, Photinum, Apollinarem, ceterosque eiusmodi. Quid postea? Et dixerit, inquit, tibi, Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis. Qui sunt Dij alieni, nisi errores extranei, quos ignoras, id est, noui & inauditi? & seruiamus eis, id est, credamus eis, sequamur eos. Quid ad extremum? (Sicut Christus, nolite ire, neque sectemini, ita Moses) Non audies, inquit, verba Prophetæ illius, aut Somniatoris. Et quare, oro te, à Deo non prohibetur doceri, quod à Deo prohibetur audiri? Quia, inquit, tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non, in toto corde vestro, & in tota anima vestra. sicut & Paulus dicit, Oportet & hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. & Ioannes, quòd quidam exeunt, vt manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Quicquid igitur talium sectatores quasi de prodigijs iactitent, tamen qui Deum diligunt, non circunferentur omni vento doctrinæ, sed in antiqua fide & in Vnitate Ecclesiæ permanebunt, & quæcunque tales post exitum fecerint, miracula non putabunt. Non alij enim admirabuntur vt miracula, nisi qui Ecclesiam non intrant, vel intrantes non permanent. Qua ex causa Apostolus cùm dixisset, quòd aduentus Antichristi erit secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, addidit quibus seductio illa continget, dicens, ijs qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt vt salui fierent. Ideo mittet illis Deus [permittendo scilicet tunc in Antichristo, quod nunc pro clementia sua erga instabiles non permittit in Protestantibus] operationem erroris, vt credant mendacio: vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Et hoc tunc Iudæis euenturum Christus prædixit illis, quia ipsum non receperunt: Ego [inquit] veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Veniet igitur Antichristus in nomine suo, vel (vt Paulus dicit idem) in operatione Satanæ, non autem in nomine seu operatione Dei, ideoque nec in veris miraculis: Sed vt ait Ioannes de Bestia, Vidi vnum de Capitibus suis [id est, Antichristum] quasi occisum in mortem, [scilicet propter simulationem:] & plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post Bestiam: & adorauerunt &c. Qui autem Ecclesiam

Deut. 17. | 1. Cor. 11. | 1. Io. 2. | 2. Thes. 2. | Ioan. 5. | Apoc. 13.

ſiam diligent, nihil tum admirabuntur, ſed omnia ſimulata & prodigia mendacia eſſe non dubitabunt, quanquam id ipſi ſtatim oſtendere vel non poterunt, vel non audebunt.

Inſignia ſunt quæ Auguſtinus hanc in partem contra Donatiſtas dicit, qui (vt modò dixit Vincentius Lirinenſis) magna quædam de Donato ſuo, & quibuſdam alijs mendaciter iactitabant. Nemo [inquit Auguſtinus] vobis fabulas vendat: & Pontius fecit miraculum; & Donatus orauit, & reſpondit ei Deus de cælo. Sic Donatiſtæ dicebant, ſed quid Auguſtinus? Veris quidem verorum Sanctorum Miraculis ita non diffidit, neque diſcredit, vt per ea non dubitet contra Paganos Chriſtum ipſum ſolidè & audacter adſtruere: ſicut in Motiuo 16. oſtendam. Sed quoad falſa Hæreticorum miracula ita dicit: Primò aut falluntur [per dæmonum portenta,] aut fallunt [per figmenta ſua.] Poſtremò fac illum montes transferre; charitatem autem [inquit Paulus] non habeam, nihil ſum. Videamus vtrùm habuerit charitatem: Crederem, ſi non diuiſiſſet Vnitatem. Nam & contra iſtos (vt ſic loquar) Mirabiliarios cautum me fecit Deus meus, dicens, In nouiſſimis temporibus exurgent Pſeudoprophetæ, facientes ſigna & portenta, vt in errorem inducant (ſi fieri poteſt) etiam electos: Ecce prædixi vobis. Ergo cautos nos fecit, quia & miraculis decipi non debemus. Quomodo autem id fiat, ſubiungit dicens, Teneamus ergo Vnitatem, fratres mei. Præter vnitatem & qui facit miracula, nihil eſt, &c. Melius eſt eſſe digitum [non facientem miracula] & eſſe in corpore, quàm eſſe oculum [facientem miracula] & euelli de corpore. Proinde, fratres mei, nemo vos fallat, nemo vos ſeducat. amate pacem Chriſti. Multò autem pleniùs hinc loquitur in Libro De Vnitate Eccleſiæ, nullo modo patiens vt Donatiſtæ cauſam Eccleſiæ à planiſſimis Scripturis auocent, & ad incerta, imò falſa Miracula conferant. ſed primùm omnium mandat diſcuti Scripturas pro Eccleſia: quod & nos propterea ex illo ſtatim in Motiuo primo fecimus, ſicut etiam propter Proteſtantes qui Scripturis, quas & ſolas admittunt, acquieſcere præ ſe ferunt. Ibi igitur Eccleſia nobis meritò vendicata è Scripturis, hîc volui ex ijſdem Scripturis etiam Miracula vendicare. Quod quàm ſolidè fecerim, animaduertit Lector. Quoniamque exceptio vna contra falſos venditores miraculorum eſt, ſi non ſint in Eccleſia, inde iam cœpi agere, oſtendens illam exceptionem contra noſtra miracula afferri non poſſe, ſed contra preſtigias Antichriſti & quorumcumque ſeductorum meritò & cautè obſeruandam eſſe. Quiſquis ergo [inquit Auguſtinus] huic Epiſtolæ [in qua ſcilicet Eccleſiam Catholicam è Scripturis demonſtra-

*Auguſt. in Ioan. tract. 13.*

*Donatiſtarum Miracula.*

*1. Cor. 13.*

*Mar. 13.*

*De Vnit. Eccleſ. cap. 16.*

" monstrauerat] respondere se præparat, antè denuncio &c, vt ostendat Ec-
" clesiam esse apud Donatistas; & sic ostendat vt non dicat, Verum est, quia
" illa & illa mirabilia fecit Donatus, vel Pontius, vel quilibet alius; aut, quia
" homines ad Memorias Mortuorum nostrorũ orant & exaudiuntur; [non
enim negabant Donatistæ Reliquias & inuocationem Sanctorum, sicut
" placuit Protestantibus facere] aut quia illa & illa ibi contingunt, &c. Non
vult Augustinus ista dici, vbi causa Ecclesiæ è Scripturis agitur; quemad-
modum & Protestantes nóne præpostere facerent, si ad primũ Motiuum
meum demõstrans Ecclesiam è Scripturis, volentes respondere, sua velut
miracula, aut aliud quidlibet præter Scripturas opponerent? Nam illic
Ecclesiam secundũ Scripturas, hic autem Miracula etiam secundũ Scrip-
turas discutimus, singula videlicet suis locis. Sed Augustinus tamen nec ad
Miracula Donatistarũ illic respõdere negligit. Remoueantur ista [inquit,
" sed quæ] ista? [non sanè miracula, sed] vel figmenta mendaciũ hominum,
" vel portenta fallacium spirituum. aut enim non sunt vera quæ dicuntur
" [& sic figmenta hominum;] aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt
" [portenta scilicet fallacium spirituum,] magis cauere debemus: quòd cùm
*Matth. 24.* dixisset Dominus, quosdam futuros esse fallaces qui nonnulla signa fa-
" ciendo, etiam electos (si fieri posset) fallerent, adiecit vehementer com-
*1. Tim. 4.* mendans & ait, Ecce prædixi vobis. Vnde & Apostolus admonet, Spiritus
" autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus recedent quidam à
" fide, intendentes spiritibus seductoribus, & doctrinis dæmoniorũ. [Atque
id quidem respondit ad mirabilia Donati, vel Pontij, & si quis alius. Iam
" quid ad exauditiones?] Porrò [inquit] si aliquis in Hæreticorum memo-
" rijs orans exauditur: non pro merito loci, sed pro merito desiderij sui
" recipit siue bonum siue malum, [& cætera quibus id fusius ostendit, &
" concludit,] Vnde intelligitur, magis valere petentis affectum, quàm peti-
" tionis locum. & post pauca: Exaudiũtur ergo multi, & multis modis; [qui
" multi?] non solùm Christiani Catholici, sed & Pagani, & Iudæi, & Hære-
" tici, varijs erroribus & superstitionibus dediti. [quibus multis modis?] Ex-
" audiuntur autem vel ab spiritibus seductoribus (qui tamen nihil faciunt,
" nisi permittãtur, Deo sublimiter atque ineffabiliter iudicante quid cuique
" tribuendum sit) siue ab ipso Deo, vel ad pœnam malitiæ, vel ad solatium
" miseriæ, vel ad monitionem quærendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salu-
" tem ac vitam æternã nemo peruenit, nisi qui habet caput Christũ. Habere
" autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod
*Col. 1.* " est Ecclesia: quam sicut ipsum caput in Scripturis sanctis canonicis debe-
" mus [non quidem quærere quasi latentem, sed vt obuiam, quemadmodum

ille in

ille in Libro illo, & ego hic in Motiuo primo ostendi] agnoscere: non in varijs hominum rumoribus, & opinionibus, & factis, & dictis, & visis inquirere. Nemo mihi hæc opponat [inquit] qui mihi respondere paratus est: Sed vtrum ipsi Ecclesiam teneant, non nisi diuinarum Scripturarum canonicis libris ostendunt, quia nec nos propterea dicimus nobis credere oportere quòd in Ecclesia Christi sumus, quia per totum Orbem in Locis Sanctis, quæ frequentat nostra communio, tanta Mirabilia vel exauditionum vel Sanitatum fiunt, ita vt latentia per tot annos corpora † Martyrum (quod possunt à multis interrogantes audire) Ambrosio fuerint reuelata, & ad ipsa corpora cæcus multorum annorum ciuitati Mediolanensi notissimus oculos lumenque receperit: aut quia ille somnium vidit, & ille spiritu assumptus audiuit, siue ne iniret in partem Donati, siue vt recederet à parte Donati. Quæcumque talia in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur catholica, quia hæc in ea fiunt. [Non enim manifestè cognoscitur Ecclesia catholica per miracula, aut per visiones, sicut manifestissimè per Scripturas (de quibus in Motiuo primo:) non quasi vnquam falsitas veris miraculis adstruatur, absit: sed 1 quia in singulis difficillimum est omnibus & semper discernere per res ipsas, vtrum sint vera Miracula, an non: & 2 quia accidit interdum vt etiam extra Ecclesiam vera miracula fiant. 3 Nec ego in hoc Motiuo primò & directè illam quæstionem tracto, à qua Augustinus remouet miracula (4 sed à primo duntaxat loco, vt ne Scripturis de Ecclesia clarissimis moratoriè opponantur) Vtrum scilicet in Ecclesia Christi simus, sed istam potiùs, Vtrum verum sit Euangelium quod prædicamus. Nam licet vnoquoque miraculo non manifestetur Ecclesia, nisi quo modo iam tractaui, ipso videlicet Miraculorum Christi, Apostolorum, omniumque temporum quasi perenni flumine: tamen vno etiam quouis miraculo vero (qualia sunt sine dubio quæ in Scriptura sacra, & quæ à probatis authoribus tam multis tradita nobis sunt, item quæ in Ecclesia tam innumera, tam grandia, tam solida, tam miraculis Christi paria atque similia, frequentãtur) nunquam falsitas, sed semper veritas demonstratur, ab ijs etiam qui ea extra Ecclesiam faciunt. Vnde Ioanni dicenti, Vidimus quendam in nomine tuo eijcientem dæmonia qui non sequitur nos, & prohibuimus eum, ait Iesus, Nolite prohibere eum. nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citò malè loqui de me. Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est. [Veruntamen quoniã non sufficit, bene sentire & bene loqui de Christo, sed necessariũ est, etiã sequacem & participem esse Ecclesiæ eius (iuxta quod idem Ioãnes in Epistola dicit,

Marginalia: † Geruasij & Protasij. — 1. 2. 3. 4. — Mar. 9.

„ Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos societatem
„ habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre & cum Filio eius Iesu
Christo ) hanc ob causam multò aliter accidit illis Iudæis Exorcistis, de
*Act. 19.* quibus Lucas in Actis ita refert: Tentauerunt autem quidam de circum-
„ euntibus Iudæis Exorcistis, inuocare super eos qui habebant spiritus ma-
„ los, nomen Domini Iesu, dicentes, Adiuro vos per Iesum quem Paulus
„ prædicat. Erant autem quidam Sceuæ Iudæi principis-sacerdotum sep-
„ tem filij, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit eis,
„ Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis? Et insiliens in eos
„ homo, in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus amborum, inualuit
„ contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem
„ notum factum est omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant E-
„ phesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Do-
„ mini Iesu. [ Sic igitur interdum accidit ijs qui non erant de Ecclesia. Sed
tamen propter veritatis cuiuslibet commendationem, sæpè (vt dixi) etiam
bene successit. Vnde Irenæus vt probaret contra veteres Hæreticos,
vnum esse Deum, & illum quidem Demiurgum, id est fabricatorem
*Iren. lib. 2. cap. 5.* Mundi, cùm primò ob id dixisset, Et huius inuocatione etiam ante Ad-
„ uentum Domini nostri saluabantur homines & à spiritibus nequissimis,
& à dæmonijs vniuersis, & ab vniuersa apostasia, secundò addidit dicens,
*Iudæorum Miracula* Et propter hoc Iudæi vsque nunc hac ipsa aduocatione [ vnius Dei qui
fecit mundum ] dæmonas effugant, quando omnia timeant inuocatio-
*Nouatianorum Miracula.* nem eius qui fecit ea. Idem dico ad Miracula Nouatianorum quorundam
quæ Socrates in Historia narrat; siquidem Miracula fuerint ( nam valde
mihi suspecta sunt, quia video illius Historiam passim buccinantem No-
uatianos, & ferè Catholicis coæquantem) quòd non spectauerint ad con-
firmandam falsitatem Nouatianismi, sed ad religionis Christianæ partes
*Soc. lib. 7. cap. 5.* quasdam commendandas. sicut visio illa aut fortè imaginatio Nouatiano-
rum quorundam contra alios Nouatianos qui volebant Pascha cum Iu-
*Soc. lib. 7. cap. 17.* dæis celebrare. Item miraculum illud de aqua euanescente ex baptiste-
rio, cùm ad Paulum episcopum Nouatianorum in dolo venisset bapti-
zandus Iudæus quidam, qui sæpè antea baptizatus multas per eam falla-
ciam corraserat pecunias. Illud etiam de Ecclesia Nouatianorum ab in-
*Soc. lib. 7. cap. 38.* cendio seruata, quasi per preces eiusdem Pauli, sed magis puto, quia Ec-
*Soc. li. 1. ca. 9. & li. 2. ca. 30.* clesia erat; aut fortè miraculum non fuit, sed res per se possibilis. Illa au-
tem quæ ab Auxanonte Nouatiano se audisse refert ( à quo eodem &
*Soz. lib. 1. cap. 14.* Sozomenus audiuit, aut certè à Socrate accepit) de miraculis Sanitatum
& carceris sponte patentis Eutychiano Monacho Nouatiano, quis non
suspecta

suspecti habeat, tanquam Monachi illius vel Miracula, vel Nouatianismum mentiente Nouatiano? quanquam etiam fieri potest, vt vir sanctus & simplex circa Nouatianos sine pertinacia, ideoque sine vllo aut sine magno peccato falleretur, illo maximè tempore, Constantini scilicet Imperatoris (sic enim dicunt Socrates & Sozomenus) quando Nouatianos necdum Concilium vllum generale damnauerat. quemadmodum apud Bedam nostrum vir doctissimus Wilfridus abbas itidem noster respondit Colmano alijsque Scotis (ipsoque Beda approbante) pro suo paschate (quod obseruabant semper die quidem Dominica, & non Iudaicè Decima quarta Luna, sed alia interdum Dominica quam deberent) allegantibus miracula & signa Maiorum. Illos [inquit Wilfridus] Dei famulos, ac Deo dilectos esse non nego: qui simplicitate rustica, sed intentione pia, Deum dilexerunt. Neque illis multùm obesse Paschæ talem reor obseruantiam, quamdiu nullus aduenerat, qui eis instituti perfectioris decreta, quæ sequerentur, ostenderet: Quos vtique credo, si qui tunc ad eos catholicus calculator adueniret, sic eius monita fuisse secuturos, quomodo ea quæ nouerant ac didicerant Dei mandata, probantur fuisse secuti. Tu autem & socij tui, si audita decreta Sedis Apostolicæ, imò vniuersalis Ecclesiæ, & hæc literis sacris confirmata, sequi contemnitis, absque vlla dubietate peccatis, &c. Quo etiam modo Augustinus sæpissimè respondet Donatistis allegantibus pro errore suo quo annullabant baptismum hæreticorum authoritatem S. Cypriani, cuius non solùm tanta erant merita virtutum, verumetiam tanta copia gratiarum, quanta ex frequentia visionum eius & magnitudine reuelationum (quas in Scriptis eius obseruare licet) datur intelligi. Dicit igitur de illo Augustinus, quòd vniuersæ Ecclesiæ authoritati sine dubio cederet, si iam illo tempore quæstionis huius veritas eliquata & declarata per Plenarium Concilium solidaretur. Et rursus: Nec arbitror B. Cyprianum propter aliud contra Consuetudinem quid sentiret liberiùs exprompsisse, priorémque dixisse, nisi vt alium si fortè existeret, cui esset melius reuelatum, gratissimè acciperet, & ostenderet imitandam non solùm docendi diligentiam, sed etiam discendi modestiam. Si autem nullus existeret, qui tale aliquid afferret; vnde illæ omnes verisimiles rationes quibus mouebatur refellerentur, in eadem sententia permaneret sibi bene conscius & non occultatæ quæ putabatur veritatis, & retentæ quæ amabatur Vnitatis, &c. Nondum autem factum erat de hac re transmarinum vel Vniuersale Concilium. Postea tamen dum inter multos ex vtraque parte tractatur & quæritur, non solùm inuenta est veritas, sed etiam ad Plenarij

Con-

*Bed. Hist. Gentis Anglorũ li. 3. ca. 25. 17.*

*Scotorum Miracula.*

*August. de bap. cõ. Don. lib. 4. cap. 6.*

*S. Cypriani gratia.*

*lib. 2. cap. 4.*

*lib. 3. cap. 8.*

*cap. 9.*

„ Concilij [Nicæni scilicet] authoritatem roburque perducta, post Cy-
„ priani quidem passionem, sed antequam nos nati essemus. Rursum:
Lib. 1. cap. 18. De Baptismo piè credamus, quod vniuersa Ecclesia à sacrilegio Schis-
„ matis remota custodit. In qua tamen si aliud alij adhuc de ista quæstio-
„ ne salua pace sentirent, donec Vniuersali Concilio vnum aliquid eliqua-
„ tum syncerumque placuisset, humanæ infirmitatis errorem cooperiret
Cõ. Cresco. lib. 2. cap. 32. charitas Vnitatis. Et alibi: Non accipio, inquam, quod de baptizandis
„ hæreticis & schismaticis B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non ac-
„ cipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.

Sicut autem hic (vt etiam sæpè aliàs) incidit quæstio de Veritate, & re nondum eliquata, esse in vtraque dissentientium parte, tamen in Vnitate, possunt etiam qui Miracula operentur, sed non ea tamen pro errore, sed pro sanctitate, & quam aliam causam Deus voluerit operentur: ita (quod diligentissimè quoque obseruandum est) incidunt etiam interdum quæstiones de Vnitate, quæ & ipsa (sicut Veritas aliqua) apud quos tum sit, modò diu, modò semper sit incognitum: & neutros interim, quasi qui extra Vnitatem sint, audeat quis damnare: quia re nondum eliquata, neutri suæ parti adhærent pertinaciter. Hinc igitur fuit, quòd Victor quartus contra Alexandrum tertium antipapa post mortem plurimas virtutes fecit, si verum sit quod de eo Germani scribunt: nam Itali non admittunt. Hinc etiam fuit, quòd in alio schismate inter Vrbanum sextum & Clementem septimum, pro vtroque erant viri religiosissimi, & quod maius est, etiam miraculis fulgentes. nec [enim] vnquam potuit res decidi, quin manserit apud plurimos dubia. Quod idem fieri potuisset circa finem quoque eiusdem longissimi Schismatis in partibus Ioannis 23, Gregorij 12, & Benedicti 13. ante depositionem seu renunciationem eorum, & ante electionem Martini quinti, in Concilio Constantiensi. Summa est, quòd & extra Ecclesiam, & intra Ecclesiam ab errantibus vel circa veritatem vel circa Vnitatem, Miracula fieri possunt, nec à bonis solùm, verùm à malis etiam atque reprobis, quos Iudex omnium olim præmonuit, inquiens, Multi mihi dicent in illa die, Domine, Domine, nónne in
» nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, &
» in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quia
» nunquam noui vos: Discedite à me qui operamini iniquitatem. [Nunquam tamen istorum quilibet pro malitia, vel pro errore suo confirmando, Miracula poterunt operari. Sed vt interdum Sanctitati, ita semper veritati, nunquam falsitati patrocinantur: vt nihil magis opus

(Antipapæ Miracula. Nauclerus Generatione 39. pag. 223. — Idem Gen. 46 pag. 410. — Idem Gen. 48. pag. 442. — Summa. — Matth. 7.)

hic sit,

hîc ſit, quàm an ſint Miracula, néene, quæ oſtenduntur, rite diſcernere. Quæ ſi in Catholica fiunt, ideo ſunt approbanda (vt ſuprà dixit Auguſtinus) quia in Catholica fiunt. Noſtra autem Miracula in Catholica fiunt (nunquam enim exiuimus, neque exeuntes vllos ſectati ſumus: neque intra Eccleſiam, velut in proprijs viſceribus, aliqua vnquam quaſi generali tabe defecimus; id enim ipſis indubijs Chriſti & Apoſtolorum Miraculis omnino repugnant, quia in æternum, vt oſtendi, Eccleſiam viſibilem fundauerunt.) Noſtra igitur Miracula in Eccleſia fiunt, eaque iam inde ab initio numero infinita, genere Diuina, in ipſorum quoque confirmationem articulorum ferè omnium & ſingulorum, maiorum atque minorum, quos hodie Hæretici controuertunt: vt ſi contra Paganos & Iudæos dignum fide Chriſtum ipſum Miracula oſtenderunt, ſimiliter contra Hæreticos dignam fide Eccleſiam non minùs oſtendant. & iſtâ nimirum, quemadmodum Apoſtoli in principio, prædicante vbique; ac Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis; & ſic in iſtâ verbum ſuum implente quod dixit, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & his maiora faciet. Quæ ſi Hæretici videntes non credunt, ſed odio habent Eccleſiam nihilominus, quàm Iudæi Chriſtum, ipſo dicente, Nunc autem & viderunt & oderunt: equidem non miramur. nam debet ſermo eius impleri, quo dixit: Si Patremfamiliâs Beel-zebub vocauerunt: quanto magis domeſticos eius? Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec Seruus ſuper Dominum ſuum. ſufficit diſcipulo, vt ſit ſicut Magiſter eius: & ſeruo, ſicut Dominus eius. Et rurſum: Mementote ſermonis mei quem ego dixi vobis, Non eſt ſeruus maior Domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt. Nos interim (præter alia argumenta plurima atque grauiſſima) ex Miraculis ipſius Chriſti & omnium omni ætate Sanctorum eius ſecuri de Eccleſia, ſecuri de veritate ſumus. Si qui autem nec propter tanta Miracula credent Eccleſiæ facienti opera Chriſti, ſicut ipſe volebat ſibi credi facienti opera Patris ſui: certè intelligimus, cuius numeri ſint; non illorum vtique, de quibus ſcriptum eſt, Dominus eos qui ſalui fierent quotidie apponebat Eccleſiæ.

*Mar. 16.* *Ioan. 14.* *Ioan. 15.* *Matth. 10.* *Ioan. 15.* *Ioan. 10.* *Act. 2. iuxta Græcum.*

„ Concilij [Nicæni scilicet] authoritatem roburque perducta, post Cy-
„ priani quidem passionem, sed antequam nos nati essemus. Rursum:
Lib. 1. cap. 18. De Baptismo piè credamus, quod vniuersa Ecclesia à sacrilegio Schis-
„ matis remota custodit. In qua tamen si aliud alij adhuc de ista quæstio-
„ ne salua pace sentirent, donec Vniuersali Concilio vnum aliquid eliqua-
„ tum syncerumque placuisset, humanæ infirmitatis errorem cooperiret
C. Creson. lib. 2. cap. 32. charitas Vnitatis. Et alibi: Non accipio, inquam, quod de baptizandis hæreticis & schismaticis B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non ac-
„ cipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.

Sicut autem hic (vt etiam sæpè aliàs) incidit quæstio de Veritate, & re nondum eliquata, esse in vtraque dissentientium parte, tamen in Vnitate, possunt etiam qui Miracula operentur, sed non ea tamen pro errore, sed pro sanctitate, & quam aliam causam Deus voluerit operentur: ita (quod diligentissimè quoque obseruandum est) incidunt etiam interdum quæstiones de Vnitate, quæ & ipsa (sicut Veritas aliqua) apud quos tum sit, modò diu, modò semper sit incognitum: & neutros interim, quasi qui extra Vnitatem sint, audeat quis damnare; quia re nondum eliquata, neutri suæ parti adhærent pertinaciter. Hinc igitur fuit, quòd Victor quartus contra Alexandrum tertium antipapa post mortem plurimas virtutes fecit, si verum sit quod de eo Germani scribunt: nam Itali non admittunt. Hinc etiam fuit, quòd in alio schismate inter Vrbanum sextum & Clementem septimum, pro vtroque erant viri religiosissimi, & quod maius est, etiam miraculis fulgentes. nec [enim] vnquam potuit res decidi, quin manserit apud plurimos dubia. Quod idem fieri potuisset circa finem quoque eiusdem longissimi Schismatis in partibus Ioannis 23, Gregorij 12, & Benedicti 13. ante depositionem seu renunciationem eorum, & ante electionem Martini quinti, in Concilio Constantiensi. Summa est, quòd & extra Ecclesiam, & intra Ecclesiam ab errantibus vel circa veritatem vel circa Vnitatem, Miracula fieri possunt, nec à bonis solùm, verùm à malis etiam atque reprobis, quos Iudex omnium olim præmonuit, inquiens, Multi mihi dicent in illa die, Domine, Domine, nónne in
„ nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, &
„ in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quia
„ nunquam noui vos: Discedite à me qui operamini iniquitatem. [Nunquam tamen istorum quilibet pro malitia, vel pro errore suo confirmando, Miracula poterunt operari. Sed vt interdum Sanctitati, ita semper veritati, nunquam falsitati patrocinantur: vt nihil magis opus

*Antipapæ Miracula. Nauclerus Generatione 39. pag. 223. Idem Gen. 46 pag. 410. Idem Gen. 48. pag. 442. Summa. Matth. 7.*

hic sit,

hîc sit, quàm an sint Miracula, nécne, quæ ostenduntur, rite discernere. Quæ si in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda (vt suprà dixit Augustinus) quia in Catholica fiunt. Nostra autem Miracula in Catholica fiunt (nunquam enim exiuimus, neque exeuntes vllos sectati sumus: neque intra Ecclesiam, velut in proprijs visceribus, aliqua vnquam quasi generali tabe defecimus; id enim ipsis indubijs Christi & Apostolorum Miraculis omnino repugnant, quia in æternum, vt ostendi, Ecclesiam visibilem fundauerunt.) Nostra igitur Miracula in Ecclesia fiunt, eaque iam inde ab initio numero infinita, genere Diuina, in ipsorum quoque confirmationem articulorum ferè omnium & singulorum, maiorum atque minorum, quos hodie Hæretici controuertunt: vt si contra Paganos & Iudæos dignum fide Christum ipsum Miracula ostenderunt, similiter contra Hæreticos dignam fide Ecclesiam non minùs ostendant. & istâ nimirum, quemadmodum Apostoli in principio, prædicante vbique; ac Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis; & sic in istâ verbum suum implente quod dixit, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & his maiora faciet. Quæ si Hæretici videntes non credunt, sed odio habent Ecclesiam nihilominus, quàm Iudæi Christum, ipso dicente, Nunc autem & viderunt & oderunt: equidem non miramur. nam debet sermo eius impleri, quo dixit: Si Patremfamiliâs Beel-zebub vocauerunt: quanto magis domesticos eius? Non est discipulus super Magistrum, nec Seruus super Dominum suum. sufficit discipulo, vt sit sicut Magister eius: & seruo, sicut Dominus eius. Et rursum: Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis, Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. Nos interim (præter alia argumenta plurima atque grauissima) ex Miraculis ipsius Christi & omnium omni ætate Sanctorum eius securi de Ecclesia, securi de veritate sumus. Si qui autem nec propter tanta Miracula credent Ecclesiæ facienti opera Christi, sicut ipse volebat sibi credi facienti opera Patris sui: certè intelligimus, cuius numeri sint; non illorum vtique, de quibus scriptum est, Dominus eos qui salui fierent quotidie apponebat Ecclesiæ.

*Mar.* 16. *Ioan.* 14. *Ioan.* 15. *Matth.* 10. *Ioan.* 15. *Ioan.* 10. *Act* 2. *iuxta Græcum.*

## MOTIVVM VNDECIMVM.

*Quòd in Britannia insula (secundum Scripturas, quæ de Insularum conuersione loquuntur) Apostolica fides fuerit ad quam Gens Britonum mille quadringentis retro annis sub Eleutherio Papa conuersa est. Et, quòd eadem fides fuerit ad quam Gens Anglorum in eadem insula quadringentis postea annis sub Gregorio primo conuersa est. Et, quòd eadem sit hodie fides nostra. Quam fidem & Deus ibi tunc Miraculis confirmauit, & Protestantes nunc leuissimè mutauerunt.*

DVOBVS proximis superioribus Motiuis tam copiosè disserendum mihi fuit in genere de conuersione Gentium & de Miraculis, vt in nullius particularis Gentis conuersione atque miraculis multum immorari potuerim. Quare hunc delegi locum, in quo vnius saltem exempli causa de Insula nostra Britannia pleniùs & vberiùs disputem, ad quam nimirum fidem, & quibus Miraculis sit conuersa. Catholicis autem aliarum Gentium, qui vti volent his vel huiusmodi Motiuis apud suos populares siue scripto siue sermone vulgari ad insinuandam eis religionis nostræ veritatem, licet suam cuique gentem hic similiter pro exemplo tractare. Quo tamen labore leuare eos poterit (si nolunt) diligens Britanniæ nostræ toto orbe & tota antiquitate celeberrimæ consideratio & perpensio. Tam multæ enim in Veteri Testamento expressæ Prophetiæ de conuersione Insularum, si in qua alia, in nostra totius Europæ maxima & decantatissima implentur sine omni dubio. vt quod dixit Sophonias: „Dominus attenuabit omnes deos terræ. & adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulæ Gentium. Item „Esaias ex persona Domini: Taceant ad me insulæ, & Gentes mutent „fortitudinem, accedant, [& mox:] Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquauerunt & accesserunt. Idemque in alio loco, quem & ipse Euangelista Matthæus de Christo interpretatur, rursus ex persona Dei: „Ecce Seruus meus, suscipiam eum: electus „meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi Spiritum meum super „eum, Iudicium Gentibus proferet. &c. Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & Legem eius Insulæ expectabunt. „Et alibi ex persona Christi: Audite insulæ, & attendite populi de longè: „Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nomi-

*Soph. 2.* *Isa. 41.* *Matth. 12.* *Isa. 42.* *Isa. 49.*

nominis mei. &c. quem eundem locum Vitalianus Papa apud Bedam nostrum inter initia conuersionis nostræ ad Regem nostrum Osroium gratulabundus allegat: Quis enim [inquit] audiens hæc suauia non lætetur? Quis non exultet & gaudeat? Quia & Gens vestra Christo omnipotenti Deo credidit, secundum diuinorum Prophetarum voces, sicut scriptum est in Esaia: Audite insulæ, & attendite populi de longe. &c. Et iterum in illa iucundissima ipsius Dei gratulatione ad Ecclesiam suam: Surge, illuminare Ierusalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, & vide: Omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo Gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes: & laudem Domino annuntiantes. &c. Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Me enim Insulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longè: argentum eorum, & aurum eorum cum eis nomini Domini Dei tui, & Sancto Israël, quia glorificauit te. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. &c. Et aperientur portæ tuæ iugiter: die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges earum adducantur. Gens enim & Regnum quod non seruierit tibi, peribit. &c. Et venient ad te curui filij eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Ciuitatem Domini, Sion Sancti Israël. &c. ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem & generationem. & suges lac Gentium, & mamilla Regum lactaberis: & scies quia ego Dominus saluans te, & Redemptor tuus Fortis Iacob. Quem locum tam prolixè citaui, vt animaduertant omnes, non respiciendum esse quid crediderint Gentes & Insulæ tempore tantummodò Apostolorum, vel etiam temporibus seculorum quorundam consequentium quibus Ecclesia persecutionibus varijs Romanorum maximè Tyrannorum humiliata & afflicta est: verumetiam postea, quando persecutionum procellis iam absumptis, ijdem Reges in Ecclesiæ defensores & pios filios sunt mutati. Eadem autem & Dauid in psalmo septuagesimo primo simillimis verbis iam antè prædixerat: sed Esaias in

*Bed. Hist. Angl. lib. 1. cap. 29.*

*Isa. 60.*

*Vbi sunt qui Ecclesiã inuisibilem dicunt?*

*Vbi, qui visibilem Ecclesiam dicunt temporalem?*

Ecclesiam, Dauid in Christum; seu potiùs vterque in eundem Christum, illc secundum corpus, hic secundũ caput. Et dominabitur [inquit] à mari » vsque ad mare: & à flumine vsque ad terminos Orbis terrarũ. Coram illo » procident AEthyopes: & inimici eius terram lingent. Reges Tharsis, & » Insulæ munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent. Et adora- » bunt eum omnes Reges: omnes Gentes seruient ei. Vnde psalmo nonagesimo sexto toti terræ & nominatim insulis admodum gratulatur, dicens: Dominus regnauit: exultet terra, lætentur insulæ multæ.

*Psalm. 71.*

*Psalm. 96.*

Nullus certè non nimis iniquus iudex & absurdus æstimator rerum negauerit, has & huiusmodi Scripturas Insulæ nostræ vel præ cæteris Insulis vel saltem inter cæteras, in causa Christianæ fidei suffragari: & fidem idcirco quæ in eadem plantata est, sedulò considerandam esse. atque id multò magis, propter antiquitatem & celebritatem eiusdem. Nam vt scribit Damasus in Pontificali: Eleutherus accepit Epistolam à Lucio Britannorum Rege, vt Christianus efficeretur per eius mandatum. Et ijsdem alijsque pluribus verbis Beda in Historia Gentis Anglorum: Anno ab Incarnatione Domini, centesimo quadragesimo sexto, Marcus Antonius Verus, decimus quartus ab Augusto, Regnum cum Aurelio Commodo » fratre suscepit. Quorum temporibus cum Eleutherius vir sanctus Pon- » tificatui Romanæ Ecclesiæ præesset, misit ad eum Lucius Britannorum » Rex Epistolam, obsecrans vt per eius mandatum Christianus efficere- » tur. Et mox effectum piæ postulationis consecutus est: susceptamque fi- » dem Britanni vsque in tempora Diocletiani Principis inuiolatam integramque quieta pace seruabant. [Rursum in Epitome eiusdem Historiæ » suæ: Anno ab Incarnatione Domini centesimo sexagesimo septimo E- » leutherius Romæ Præsul factus, quindecim annos Ecclesiam gloriosissi- » mè rexit: cui literas Rex Britanniæ Lucius mittens, vt Christianus ef- » ficeretur petijt, & impetrauit. [Per Fugatium scilicet & Damianum, quos ad Eum Eleutherius misit. Eratque mox tam celebris, & simul tanti momenti, hæc Britanniæ conuersio, vt contra Iudæos Tertullianus & Origenes, qui paulo post vixerunt, pro Christo ipso disputantes, eam inter cæteras Christianas Gentes nominatim commemorauerint. Igitur in isto gradu conferamus [inquit Tertullianus] an qui venturus est Christus iam venerit, an venturus adhuc speretur. Et » mox ex Isaia Propheta quæstionem absoluit, dicente: Sic dicit Do- » minus Deus Christo meo Domino, cuius tenui dexteram, vt exau- » diant illum Gentes: Fortitudines Regum disrumpam, aperiam ante il- » lum portas, & ciuitates non claudentur illi. Quod ipsum adimpletum videmus,

*Damasus in Pontif. in Eleuthero. habetur 1. 10. Con. Bed. Hist. Eccl. lib. 1. cap. 4.*

*Tertul. lib. c. Iudæos.*

*Isa. 45.*

videmus, ait Tertullianus. Cui enim dexteram tenet Pater Deus, nisi « Christo filio suo? quem exaudierunt omnes Gentes, id est, cui omnes Gentes crediderunt: cuius & Prædicatores Apostoli in psalmis « Dauid ostenduntur, In vniuersa, inquit, terra exijt sonus eorum; & « vsque ad terminos terræ verba eorum. In quem enim alium vniuersæ « Gentes crediderunt, nisi in Christum qui iam venit? Cui enim & illæ « Gentes crediderunt, Parthi, Medi, Elamitæ, & qui inhabitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam, & incolentes Pontum & Asiam, Pamphyliam, immorantes AEgyptum, & regionem « Africæ quæ est trans Cyrenen, inhabitantes Romani, & incolæ tunc « & in Hierusalem Iudæi: & cæteræ Gentes, vt iam Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes terræ, & Galliarum « diuersæ nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo verò « subdita, & Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum Gentium, & Prouinciarum, & Insularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minùs possumus? « In quibus omnibus locis Christi nomen qui iam venit, regnat, vtpote « ante quem omnium ciuitatum portæ sunt apertæ, & cui nullæ sunt « clausæ. &c. vtpote in quibus omnibus locis populus Nominis Christiani habitet. Quis enim omnibus Gentibus regnare potuisset, nisi « Christus Dei Filius, qui omnibus in æternum regnaturus nunciabatur? [Origenes similiter vt Christum iam venisse persuaderet:] De Domini aduentu scriptum est, [inquit] Omnis terra clamat cum lætitia. Confitentur & miserabiles Iudæi hæc de Christi præsentia prædicari; sed stultè ignorant personam: cùm videant impleta quæ dicta « sunt. Quando enim terra Britanniæ ante aduentum Christi in Vnius « Dei consensit Religionem? Quando terra Maurorum? Quando totus semel Orbis? Nunc verò propter Ecclesias quæ Mundi limites tenent, vniuersa terra cum lætitia clamat ad Dominum Israël, & capax est bonorum secundum fines suos. [Quemadmodum autem Iudæis hi duo, ita Gentilibus multo pòst Chrysostomus commendans Christum, nomen similiter Britanniæ interponit: Age, [inquit] proferamus quæ etiam ipse de futuris dixit, &c. Orbe ferme « toto in impietate detento, prædixit, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, &c. Ne « transcurras obiter: sed considera & cogita tecum, quid sit in tam breui « tempore omnem sub sole terram tantis Ecclesijs impleri, tantas Gentes ad fidem transferri, populos persuaderi vt patrias leges irritent, «

*Psalm. 18.*

*Act. 2.*

*Orig. Hom. 4. in Ezec.*

*Chrys. ad. Gentiles quod Christus sit Deus.*

*Matth. 16.*

„ consuetudinem stabilitam & radicatam reuellant, altaria & templa [ ido-
„ lorum ] &c. aboleant: & excitent Altaria [Christi] vbique Gentium, in
„ regione Romanorum, Persarum, Scytharum, Maurorum, Indorum; &
„ vltra orbem nostrum. Nam & Britannicæ insulæ extra hoc mare [ Medi-
„ terraneum ] sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutem verbi [scilicet,
„ Ædificabo Ecclesiam meam ] senserunt. Sunt enim etiam illic fundatæ Ecclesiæ, & erecta Altaria. Hanc igitur tam antiquam Britannniæ fidem; nec Britanniæ solius, verùm eandem per tot alias Gentes etiam tunc temporis tam latè diffusam; eandemque adeò contra Iudæos & Gentiles Christo ipsi patrocinantem; fidem hanc tam indubiè Apostolicam, affirmo eandem prorsus fuisse cum fide nostra quæ hodie est, quam Lutherus è Saxonia, & alij aliunde, & Anglo-protestantes ex ipsa (quam dico) Britannia, & ex suis cordibus, per mirabilem seu stultitiam seu potius insaniam expulerunt. Id autem demonstrabo mox clarissimè, si priùs ex Venerabili Beda qui scripsit Conuersionis nostræ Historiam, Lectoris exteri causa ad propositum nostrum plusculum annotauero.

*Bed. Hist. li. 1. ca. 1.*

*Gentes Britanniæ.*

In primis [ inquit Beda ] hæc Insula Britones solùm, à quibus Britanniæ nomen accepit, incolas habuit, de tractu Armoricano (vt fertur)
„ aduectos. [ quos Angli hodie Wallos appellamus. ] Post illos contigit
„ gentem Pictorum de Scythia, extra fines omnes Britanniæ Hyberniam
„ peruenisse, atque inuenta ibi gente Scottorum sibi quoque in partibus
„ illis sedes petisse, nec impetrare potuisse. Itaque [ de consilio Scottorum,
„ id est Hybernorum ] petentes Britanniam Picti habitare per Septentrio-
„ nales Insulæ partes cœperunt. Nam Austrina Britones occupauerant.
„ Procedente autem tempore, post Britones & Pictos, tertiam Scottorum
„ nationem in Pictorum parte recepit. Itaque Hybernia propriè [ inquit ] Patria Scottorum est. Anno autem ante Incarnationem Dominicam sexagesimo, Caius Iulius Cæsar, primus Romanorum Britanniam bello pulsauit, & [ secundò ] vicit: nec tamen ibi potuit regnum obtinere.

*Ibidem cap. 2. 3. & in Britone. Romani in Britannia.*

„ Anno ab Incarnatione Domini quadragesimo sexto, Claudius, secundus
„ Romanorum Britannias adiens, plurimam Insulæ partem in deditio-
„ nem recepit; & Orchadas quoque insulas Romano adiecit Imperio. Et
„ ab eodem Claudio Vespasianus missus, etiam Vectam, insulam Britanniæ
„ proximam à meridie, Romanorum ditioni subiugauit. Succedens autem
„ Claudio in Imperium Nero, inter alia Romani Regni detrimenta innumera, Britanniam pænè amisit. Ac tum subiungit quod suprà recitaui, de Lucio rege Britonum baptizato circa annum Domini 167, mandato Eleutherij Papæ. susceptamque [ inquit deinde ] fidem Britanni vsque in

*Cap. 4. Conuersio Britonum.*

tempo-

tempora Diocletiani Principis inuiolatam integramque quieta pace seruabant. Anno autem 286 Diocletianus Imperator electus, in Oriente, & [socius eius] Maximianus Herculius in Occidente, vastari Ecclesias, affligi, interficique Christianos, decimo post Neronem loco, præceperunt: quæ persecutio omnibus ferè anteactis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos incendijs Ecclesiarum, proscriptionibus innocentum, cædibus Martyrum incessabiliter acta est. Denique etiam Britanniam cum plurima Confessionis Deo deuotæ gloria sublimauit. "

*Cap. 6. Persecutio.*

At vbi turbo Persecutionis quieuit, [restituta est, &] mansit in Ecclesijs Christi, quæ erant in Britannia, pax, vsque ad tempora Arrianæ Vesaniæ, quæ temporibus Constantini Magni [circa annum 324.] exorta, & in Nicena Synodo detecta atque damnata, nihilominus corrupto toto orbe, hanc etiam Insulam, extra orbem tam longè remotam, veneno sui infecit erroris. [Deinde] temporibus Arcadij (qui an. 394. cum fratre Honorio suscepit Imperium, & tenuit annos tredecim) Pelagius Brito contra auxilium gratiæ supernæ venena suæ perfidiæ longè lateque dispersit, vtens cooperatore Iuliano de Campania, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat. Quibus S. Augustinus, sicut & cæteri Patres orthodoxi, multis sententiarum catholicarum millibus responderunt. Anno 409. Roma à Gothis fracta est: ex quo tempore Romani in Britannia regnare cessarunt, post annos fermè quadringentos septuaginta ex quo Caius Iulius Cæsar eandem insulam adijt. Anno 430 Palladius ad Scotos in Christum credentes à Cælestino Papa primus mittitur Episcopus.

*Cap. 8. Pax iterum. Arriani in Britannia. Cap. 10. Pelagius Brito. Cap. 11. Cap. 13. Scotorũ primus Episcopus.*

Britones autem à Scottis Pictisque vastati, & bis Romanorum auxilijs restituti, sed tertiò deserti, postquam cogente fame & iuuante Deo se ipsi in libertatem pristinam vindicassent, vacantes deinde in frugum copia luxuriæ, mendacijs, crudelitati, ebrietati, contentioni, cunctisque sceleribus, nec seculares solum, sed etiam ipse grex Domini, eiusque pastores, propptereaque peste & gladio exterminati, accersunt an. 449. Anglos in auxilium, magis autem (Domino vertente consilium contra improbos) in perniciem. Veniunt igitur de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis: [& ij Pagani omnes.] Porrò de Anglis, id est, de illa patria [Germaniæ] quæ Anglia dicitur, populus totus aduênit, ita vt ab eo tempore vsque hodie [inquit Beda] manere deserta inter Prouincias Vitarum & Saxonum perhibeatur, [nunc autem nec in Germania Angliæ nomen extet. Aduenæ autem isti mox] inito fœdere cum Pictis hostibus, in socios Britones arma verterunt.

*Cap. 12. 13. 14. Angli in Britannia. Cap. 15.*

Ante-

Cap. 17. ad 22. Pelag. hæres. in Britannia.

Ante paucos sanè aduentus eorum annos Hæresis Pelagiana per Agricolam Seueriani episcopi Pelagiani filium illata, fidem Britannorum fœda peste commaculauerat. Contra quam è Gallia accersiti & missi Ger„ manus Altisiodorensis, & Lupus Trecassenæ ciuitatis episcopi, veniunt „ in Britanniam: & mirabiliter non solùm Hæreticos, sed etiam hostes Saxonas Pictosque profligant. Secundò autem, renascentibus virgultis Hæreseos, redeuntes idem Germanus & Seuerus Treuerensis episcopus, efficiunt per Miracula, vt illis locis multo ex eo tempore fides intemerata perduraret. Proxima [mox] ætate [maioribus se flagitijs sordidarũt.] „ Inter alia [autem] inenarrabilia scelerum facta, quæ Historicus eorum „ Gilda flebili sermone describit, & hoc addebat, vt nunquam Genti Saxo„ num siue Anglorum secum Britanniam incolenti, verbum fidei prædi„ candum committerent. Non tamen Diuina pietas plebem suam quam præsciuit deseruit: quin multo digniores [inquit Beda] Genti memoratæ præcones veritatis, per quos crederet, destinauit. Anno [interim] 565 Columba presbyter de Scotia venit in Britanniã ad docendos Pictos, & in insula Hij monasterium fecit. [Deinde] anno 597 (qui fuit annus „ plus minus 150 aduentus Anglorum in Britanniam) venère à B. Gre„ gorio Papa seruus Dei Augustinus, & alij plures cum eo monachi timen„ tes Dominum (quorum ipse abbas fuit) viri fermè quadraginta, prædicare verbum Dei Genti Anglorum. [Denique initio facto à ciuitate Dorouernensi seu Cantuaria (permittente Edilbertho Rege) ante annum 680 insula Vecta vltimò conuersa est, postquam omnes Britanniarum prouinciæ fidem Christi susceperant, ita vt annis ferè 84 opus vniuersaliter sit completum.

Cap. 22. — Anglorum conuersio. — In Britannia Pictorum. — Cap. 23. — Cap. 25. 26 — Lib. 4. cap. 16.

Hanc autem fidem ab Anglis tunc susceptam, eandem fuisse cum ea quam Britones multo antè susceperant, nullus qui vel istam Bedæ narrationem attentè considerat, dubitabit. Quis enim non animaduertit, quomodo tanquam de vna re narrat, quando eam Britones, quando eandem Scotti, quando eandem Picti, quando eandem denique Angli receperunt? Quin idem etiam disertis verbis testatur, dum de suo tempore scribit ista: Hæc [insula Britannia] in præsenti, iuxta numerum Librorum „ quibus Lex Diuina scripta est, quinque Gentium linguis vnam candem„ que summæ veritatis & veræ sublimitatis scientiam scrutatur & confite„ tur, Anglorum videlicet, Britonum, Scottorum, Pictorum, & Latino„ rum, quæ meditatione Scripturarum cæteris omnibus est facta communis. [Pictorum autem (vt hoc obiter dicam) & lingua & gens iamdudum defecit. Scottorum verò linguam Beda intelligit Hybernicam, & Scottos

Britonũ & Anglorum eadem fides. — Lib. 1. ca. 1 — Britannia vnæ Gentes.

seu Sco-

ſeu Scotos Hybernos, vt & vocat eos lib. 1. cap. 14. Habitantque ijdem adhuc non ſolùm in Hybernia, verumetiam in Britannia, in partibus Scotiæ remotioribus, linguâ hodieque loquentes Hybernicâ. Nam qui viciniores ſunt Scoti, & exteris gentibus notiores, vtuntur idiomate quodam linguæ Anglicanæ, nihilque aliud eſſe videntur, quàm Angli in Scotiæ partes infuſi: quemadmodum etiam in inſula Hybernia gens & lingua Anglorum plurimum occupauit. Porrò eandem fuiſſe fidem Britonum & Anglorum, euidens argumentum eſt, quòd maxima inter Epiſcopos Britonum & S. Auguſtinum Anglorum Apoſtolum differentia fuit de Dominico die Paſchæ. quod vtique Proteſtantes (etſi imperitè & falsò) non magni momenti eſſe autumant. adeò vt Auguſtinus multum cum eiſdem egerit, vt Anglis vnà cum ipſo & ſocijs prædicarent; prohibiturus eos potiùs, ſi alterius fidei extitiſſent: quemadmodum hoc tempore Catholici & Proteſtantes ſe mutuò ob eandem cauſam prohibent. Hæc autem ex eodem Beda demonſtremus. Auguſtinus [inquit] adiutorio vſus Edilberthi regis [iam baptizati] conuocauit ad ſuum colloquium Epiſcopos ſiue Doctores maximæ & proximæ Britonum prouinciæ: cœpitque eis fraterna admonitione ſuadere, vt pace catholica ſecum habita, communem euangelizandi gentibus pro Domino laborem ſuſciperent. [ibique ſubiungit maximam illam differentiam:] Non enim Paſchæ diem Dominicum ſuo tempore, ſed à decima quarta vſque ad viceſimam lunam obſeruabant. Quæ computatio octoginta quatuor annorum circulo continetur. [cùm vera cōputatio contineatur alio annorū circulo, obſeruando Dominicā Paſchæ diem,] non niſi à quintadecima luna vſque ad viceſimā primam. [Britones autem, ſicut etiam Picti, & Scotti,] tertiâ decimâ lunâ ad veſperā ſæpiùs Paſcha incipiebant, [&] lunam viceſimam primam à celebratione Paſchæ funditus eliminabant. [Vnde nōnunquam contigit, vt bis in anno vno Paſcha celebraretur: & cùm Angli cæterique Catholici Paſcha Dominicū ſolutis ieiunijs facerent, tunc [Britones cum Scotis & Pictis] perſiſtentes adhuc in ieiunio diem Palmarū celebrarent. Veruntamen & ipſi non niſi die Dominico Paſcha ſeruabant, ideoque nō erant in hæreſi Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν, id eſt Quartadecimanorū, qui contra decretum Victoris Papæ, poſteaque Concilij Niceni, ad Legis Moſaicæ decreta cum Iudæis quamlibet hebdomadæ feriam quâ eſſet luna decimaquarta, pro Paſchali tempore cuſtodiebant, de die Dominica nil curantes. Non ſic autem Britones; ſed ſemper die quidem Dominica Paſcha celebrabant, circa Dominicā autem ipſam (nō tamen tēpore Concilij Niceni, vt teſtatur Conſtantinus Magnus apud Euſebiū, ſed multo poſt) errabant,

*Lib. 2. c. 2.*

*Lib. 3. cap. 25.*

*Aug. Hære. 29. Vide Moti. 27.*

*Euſeb. in vita Conſtant. li. 3. cap. 18.*

& primùm quidem ex ignoratione catholici calculi, postea verò etiam ex pertinacia. Itaque maxima inter Apostolos Anglorum & Britones differentia erat hæc. Vnde cæteras differentias Beda solùm in genere perstringit, dicens: Sed & alia plurima Vnitati Ecclesiæ contraria faciebant. In quibus tamen etiam omnibus veritas erat à nostris, & non à Britonibus, vt non solùm Ecclesiæ vnitas, & Augustini miracula (de quibus plura paulo pòst) demonstrarunt, sed Protestantes etiam concedunt, ipsique olim Britones concesserunt, primùm quidem verbis, postea autem factis quoque. nam [e] vnitati Ecclesiæ se in his etiam omnibus conformarunt. Dicebat autem eis [Augustinus in illo Colloquio, inquit Beda] quòd in multis quidem nostræ consuetudini, imò Vniuersalis Ecclesiæ, contraria geritis: Et tamen si in tribus his mihi obtemperare vultis, vt Pascha suo tempore celebretis; vt ministerium Baptizandi, quo Deo renascimur, iuxta morem Romanæ sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ compleatis; vt genti Anglorum vnà nobiscum prædicetis verbum Domini: cætera quæ agitis, quamuis moribus nostris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. [Itaque differentia inter eos tota non erat circa credenda seu articulos fidei, sed circa agenda seu consuetudines Ecclesiæ, vt circa ritus Baptismi, circa formam [a] tonsuræ ecclesiasticæ, sed vt ait Beda, [b] maximè autem quòd Paschæ solemnitatem non suo tempore celebrarent.

*Lib. 2. cap. 2.*

*e in qua & fuerāt tempore Cō. 2. Arel. cui interfuit Episcopus Londinen. circa an. 325.*

*a Lib 2. ca. 25. 26*

*b. li. 2. c. 4.*

Ex quibus omnibus perspicuum est quod dixi, eandem fuisse fidem Britonum & Anglorum: quemadmodum etiam eadem fuit fides Eleutherij Papæ à quo Britones, & Gregorij primi, à quo Angli eam acceperūt, nullo vnquam Romano Pontifice quicquam eius fidei mutante (vt Motiuo 45 docebo) quam ab Antecessoribus suis acceperat, & quam Petrus & Paulus Apostolorum principes Romæ docuerant. Qua etiam de causa non aliam in fide Britonum corruptionem annotauit Beda, præter Hæresim Arrianorum, & Hæresim Pelagianorum: quæ etiam ipsæ contagiones non ibi vniuersales, neque diuturnæ erant. Nam S. Germano ex Gallijs accersito non erat cum Arrianis (priùs quippe defecerant) certamen, sed cum solis Pelagianis, quos etiā debellauit: ita vt aduenïente iam ad Anglos Augustino, vna prorsus eademque esset fides ipsius atque Britonum.

Itaque iam consequens est vt dispiciamus, quæ fuerit fides illa, vtrum quæ hodie nostra est, an quæ Protestantium. Docti autem qui legerunt Historias facilè agnoscunt, fuisse illam fidem nostram: & Protestantes ob eam causam neque laborare, vt prima nostra fides seu prima Conuersio Anglis nostris innotescat, sicut nos laboramus & satagimus quantum possumus; neque velle in causa fidei stare arbitrio aut testimonio S. Eleutherij

vel S.

vel S. Gregorij, aut temporis quingentorum ferè annorum, ab anno scilicet Domini centesimo septuagesimo vsque ad annum sexcentesimum, inter illos duos Pontifices interiecti: cuius totius medij temporis fidem cognoscimus ex eorum scriptis qui tum vixerunt, vt inter cæteros Irenæus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Arnobius, Lactantius, Eusebius, Athanasius, Hilarius, Cyrillus Hierosolymitanus, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Optatus, Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, Prudentius, Paulinus, Sulpitius Seuerus, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, Leo Magnus, Prosper, Victor Vticensis, Fulgentius, Gregorius Turonensis, alijque plurimi. Quid est enim causæ, quòd Protestantes nec vnum istorum, nos autem eos omnes sequi profitemur, nisi quia apertum est, fidem illorum temporum fuisse nostram, & non fuisse Protestantium? Eadem autem tum erat fides in Britannia, quæ in cæteris omnibus Christianis gentibus, vt suprà ex Tertulliano, Origene, & Chrysostomo, Christum ipsum inde contra Iudæos & Gentiles adstruentibus, recitaui. Dum igitur aliarum tum gentium fidei renunciant Protestantes, renunciant vtique & Britanniæ. Quod tamen non ita leuiter facient qui veritatis & salutis cupidi sunt: sed agnoscent potiùs fidem illam fuisse sine omni dubio quam à Christo acceptã Apostoli & eorum successores, secundùm Scripturas Gentibus & Insulis tradiderunt: ita vt ex eâdem Maiores nostri antiquitus Diuinitatem Christi Iudæis & Gentilibus demonstrarint: ideoque Protestantes quicquid contra illam fidem exceperint, hoc contra Deitatem Christi pro Gentilibus & Iudæis tanquam apostatæ & proditores excipiant. Quanquam autem pro identitate fidei nostræ & illius primitiui tẽporis hæc sufficiant, tamen ne quis indoctus vel etiam contentiosus, quicquam hîc desideret, descendam magis ad particularia, & in singularibus ipsis articulis ostendam Britonum, & primorũ Anglorum, & nostræ religionis atque fidei vnitatem.

Vt igitur breuiter & summatim dicam, constat illud manifestè ex locis omnibus [l] Scriptorum veterum, vbi aliquid de Britannia & de religione fideque eiusdem in particulari meminerunt. vt quod suprà Chrysostomus dixit, vt etiam in Britannia impletum verbum Christi, AEdificabo Ecclesiam meam, indeque Christi Deitatem Gentilibus demonstraret: Abolitis [inquit] altaribus & templis Idolorum, excitant Altaria [Christi] vbique gentium; in regione Romanorum, Persarum, Scytharum, Maurorum, Indorum; & vltra Orbem nostrum. Nam & Britannicæ insulæ virtutem verbi senserunt. Sunt enim etiam illic fundatæ Ecclesiæ, & erecta Altaria.

*l Vide Cõ. 2. Arel. cui interfuit Episcopus Londinen. an. 326.*

*Chrys. cõ. Gentiles, quod Christus sit Deus tom 5. col. 1036.*

*Altaria.*

Constrat idem rursus ex eo, quod de Britonum (sicut & omnium Christianarum Gentium) Peregrinationibus religiosis ad loca sancta Hierusalem, scribit S. Hieronymus in Epistola doctissima, quam Scripturis confertissimam composuit ad Marcellam ex personis Paulæ & Eustochij exhortantium eam, vt relictis Romæ tumultibus commigraret Hierosolymam. Plura ex illa Epistola huc citabo propter insipientiam Protestantium, qui nescientes quæ loquuntur, triumphum vanissimarum suarum declamationum in Peregrinationum religiosarum suggillatione constituunt. Denique audiant verba Hieronymi, & in eis agnoscant antiquissimam tum Britanniæ nostræ tum reliquæ Christianitatis vniuersæ religionem, eamque vnam per omnes ætates, ac suæ tandem agant perfidiæ pœnitentiam, vt cum sanctissimis Maioribus saluentur: Longum est nunc [inquit Hieronymus] ab Ascensu Domini vsque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui Eloquentium in doctrina Ecclesiastica virorũ venerint Hierosolymam, putantes minus se Religionis, minus habere scientiæ, nec summam (vt dicitur) manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Euangelium de patibulo coruscauerat. &c. Nec hoc dicimus, quòd renuamus Regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam esse in cæteris regionibus: sed quò hoc asseramus, vel maximè eos qui in toto orbe sunt primi, huc pariter congregari: ad quæ nos loca non vt primi, sed vt extremi venimus, vt primos in eis omnium Gentium cerneremus. [Et vt videas cuius ordinis sint isti primi, sequitur: Certè flos quidam & pretiosissimus lapis inter Ecclesiastica ornamenta, Monachorum & Virginum chorus est. [An verò ex omnibus Gentibus erant ibi Monachi? erant:] Quicunque [inquit] in Gallia fuerit primus, huc properat. Diuisus ab orbe nostro Britannus, si in Religione processerit, occiduo sole dimisso, quærit locum famâ sibi tantùm & Scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas; quid Indiæ, quid Aethyopum populos; ipsamque iuxtà Aegyptum fertilem Monachorum, Pontum & Cappadociam, Syriam Cœlem, & Mesopotamiam, cunctaque Orientis examina? Quæ &c. concurrunt ad hæc loca; & diuersarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, [a] sed vna Religio. Tot penè psallentium chori, quot Gentium diuersitates. [Vtque cernas istorum omnium eadem fuisse quotidiana exercitia sancta, quæ solent nunc Romæ Peregrinorum esse, subiungit: Tanta in ipsa Vrbe Orationum loca, vt ad ea peragenda dies sufficere non possit. [Elegantissima sunt etiam antegressa, quibus Marcellæ illam Hierosolymita-

*Peregrinationes.*

*Hier. ad Marcellam. est Epi 16. Tom 1. 1. Tim. 1.*

*Luc. 17.*

*In Britãnia & in cæteris Gẽtibus Monachi, Peregrinantes, & eadẽ religio per omnia.*

*[a] Idẽ Hier. in Epist. ad Eustochium: Britannia &c. vnã ob seruant regulam veritatis.*

lymitanam Peregrinationem æquè commendat: Quanto enim [inquit] " Iudæa cæteris Prouincijs, tanto hæc Vrbs cunctâ sublimior est Iudaâ: " &c. Venerabantur quondam Iudæi Sancta-sanctorum, quia ibi erant Cherubim, & Propitiatorium, & Arca Testamenti, Manna, Virga Aaron, & Altare aureum. Nónne tibi venerabilius videtur Sepulchrum Domini? Quod quotiescunque ingredimur, toties iacere in sindone cernimus " Saluatorem; & paululum ibidem commorantes, rursum videmus Angelum sedere ad pedes eius, & ad caput sudarium conuolutum. Cuius " Sepulchri gloriam, multo antequam excideretur à Ioseph, scimus Esaiæ " vaticinio prophetatam, dicentis: Et erit requies eius honor, quòd scilicet sepulturæ Domini locus esset ab omnibus honorandus. Obiectiones " autem ibi quasdam contra Hierusalem opponit sibi è Scripturis, & doctissimè soluit, ostendens & Euangelistas, etiam post Passionem Domini, & omnes Scripturas, eam nominare Sanctam Ciuitatem; & Psalmistam præcipere, vt adoremus in loco, vbi steterunt pedes eius. per quam [inquit] & Dominus iurare vetat, quia sit Ciuitas Magni Regis. Et quoniam nimis temerarij erant quorundam contra Hierusalem sermones, qui tamen Romam (& meritò) adamabant, insurgit contra eos Hieronymus, respondens: Maledictam terram nominant, quòd cruo- " rem Domini hauserit. Et quomodo benedicta loca putant, in quibus " Petrus & Paulus, Christiani exercitus duces, sanguinem fudêre pro Christo? Si seruorum & hominum gloriosa professio est, cur Domini & Dei non sit gloriosa confessio? Et Martyrum vbique Sepulchra veneramur; & sanctam fauillam oculis apponentes, si liceat, etiam ore contingimus: & monumentum in quo Dominus conditus est, quidam " existimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus saltem " Diabolo & angelis eius, qui quotiescunque ante illud de obsessis corporibus expelluntur, quasi in conspectu tribunalis Christi stantes contremiscunt, rugiunt, & se dolent crucifixisse, quem timeant. Si post Passionem Christi (vt scelerata vox concrepat) hic detestabilis locus est: " quid sibi voluit Paulus Hierosolymam festinare, vt ibi faceret Pentecosten? [Ac tum à S. Paulo accedit ad mentionem cæterorum sanctorum, quos plurimos verbis paulo antè citatis dixerat vel è Britannia nostra, vel è reliquis omnibus Christiani orbis gentibus, religionis & scientiæ causâ, ab Ascensu Domini vsque ad illum diem venisse Hierosolymam.

*Sancta-sanctorum. Hebr. 9. Sepulchrum Domini. Isa. 11. Matth. 4. 27. Apoc. 11. Psal. 131. Matth. 5. Romæ sancta loca. vt, Confeßio Petri. Sepulchra Martyrum. Dæmonum expulsio ante Sepulchrum Domini. Act. 20.*

Post quæ transit à commendatione Hierusalem ad commendationem deuotissimam Bethlehem, vbi ipse † Abbas fuit Monasterij quod

*† Hier. pro- œ. 1. lib. 4. in Ezech.*

erat ad Præſepe Domini. Pergit igitur ex perſona Paulæ & Euſtochij dicens : ( eademque repetit ad eandem Epiſtola ſequenti ipſe ex perſona
» ſua) Verùm vt ad villulam Chriſti, & Mariæ diuerſorium veniamus
» (plus enim laudat vnuſquiſque quod poſſidet) quo ſermone, qua voce
Præſepe Domini. Speluncam tibi poſſumus Saluatoris exponere? Et illud Præſepe, in quo
„ infantulus vagijt, ſilentio magis, quàm infimo ſermone honorandum eſt.
[Sequiturque, (vt eam magis extrahat Româ, & ad Bethlehemiticum rus inuitet) contemnens admodum præ hâc Speluncâ profana Romæ ædificia quantumuis magnifica, & dicens : Vbi ſunt latæ porticus? &c. Ecce
Matt. 1. 2. in hoc paruo terræ foramine, cælorum conditor natus eſt; hîc inuolutus
Luc. 2. pannis, hîc viſus à Paſtoribus, hîc demonſtratus à ſtella, hîc adoratus à
» Magis. Et hic puto [inquit falſiſſimè] locus ſanctior eſt Tarpeia rupe,
» quæ de cælo ſæpiùs fulminata oſtendit, quòd Domino diſpliceret. Denique vt rependat vicem illis Romanis, qui ſuprà ex Apocalypſi vocauerant
Apoc. 11. Hieroſolymam Sodomam & Aegyptum, ait : Lege Apocalypſim
Apoc. 16. 17. 18. Ioannis; & quid de Muliere purpurata, & ſcripta in eius fronte blaſphe-
„ mia, ſeptem montibus, aquis multis, & Babylonis cantetur exitu, contuere.
Roma Babylon. Exite, inquit Dominus, de illa populus meus, &c. Cecidit
» enim, cecidit Babylon magna &c. Quæ verba Ioannis & Hieronymi ab indoctis & malignis Hæreticis noſtri temporis venditantur imperito populo, quaſi dicta contra Eccleſiam Romanam, idque propter eam religionem quam videmus ipſum Hieronymum hîc tantopere prædicare. Quanta cæcitas vel potiùs impudentia! quam tamen vt magis cernas, & deteſteris; ſequitur Hieronymus, & dicit expreſſè, iſta à Ioanne & à ſe non de Chriſtianis Romanis (quibuſcum ipſe in Religione conueniebat) dici, ſed de Gentilibus Romanis, quorum ibi adhuc reliquiæ plurimæ viſebantur. Subiungit itaque verbis quæ citaui, alludens (vt videtur) ad
1. Pet. 5. locum D. Petri, Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone [ſeu Roma,]
» coëlecta, [& dicens:] Eſt quidem ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophæa Apo-
† Rom. 1. ſtolorum & Martyrum, eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab † Apoſtolo præ-
» dicata fides; & Gentilitate calcata, in ſublime ſe quotidie erigens voca-
» bulum Chriſtianum. [Cur igitur vocas in rus tuum Bethlehemiticum?]
» Sed ipſa [inquit] ambitio, potentia, magnitudo vrbis, videri & videre,
» ſalutari & ſalutare, laudare & detrahere, vel audire vel proloqui, & tan-
» tam frequentiam hominum ſaltem inuitum videre, à propoſito Mona-
» chorum & quiete aliena ſunt. &c. In Chriſti verò villula tota ruſticitas,
» & extra pſalmos ſilentium eſt. Quocumque te verteris, arator ſtiuam
» tenens, Alleluia decantat. Sudans meſſor pſalmis ſe auocat, &c.

Poſt

Post tempora autem Hieronymi calcauit magis Roma etiam reliquias Gentilitatis, & totum in vocabulum transtulit Christianum; discedente tandem inde etiam tota Imperatorum ambitione, & cedente Christi Vicarijs: qui & eò temporis processu (animaduertentes nimirum Infideles occupaturos Orientem Deo sic vlciscente varia instabilium & pertinacium Græcorum Schismata atque Hæreses, ac vt multo antè Gentem Iudæorum, ita nunc locum quoque eorum derelinquente) pretiosa quæque de Hierusalem (sicut & de toto orbe reliquo) suggestione & cooperatione Diuina comportarunt; ita vt Roma olim Gentilitatis Babylon, iam diutissimè fuerit religiosissimum totius sanctitatis domicilium; Christianique ob eam iustissimam causam isthuc quotannis Religionis ergò de toto orbe confluxerint; ad id etiam in certos quosdam annos per religiosissimum anni Iubilei (qui & nunc agitur) institutum meritò à sanctissimis Pontificibus inuitati. Sic autem & Hieronymum hîc cernimus, idque exemplo totius Christiani orbis, inuitantem Hierosolymam. qui postremò facit Paulam & Eustochium concludere Epistolam cum maiore (vt fit) affectu, ac Marcellæ, vt eam magis commoueant, optando dicere: O quando illud tempus adueniet, cùm anhelus nuncium viator apportet, Marcellam nostram ad Palæstinæ littus appulsam; & toti Monachorum chori, tota Virginum agmina concrepabunt! &c. Ergó ne erit illa dies, quando nobis liceat Speluncam Saluatoris intrare? In Sepulchro Domini flere cum sorore, flere cum matre? [sic Marcellam vocant.] Crucis deinde lambere lignum? & in Oliueti monte cum ascendente Domino, voto & animo subleuari? Videre exire Lazarum fascijs colligatum: & fluenta Iordanis ad lauacrum Domini puriora? Inde ad Pastorum caulas pergere: in Dauid orare Mausoleo? Amos Prophetam etiam nunc buccina pastorali in sua conspicere rupe clangentem? Ad Abraham, Isaac, & Iacob, trium quoque illustrium fœminarum, vel tabernacula properare, vel memorias? Videre fontem, in quo à Philippo Eunuchus est tinctus? Samariam pergere, & Ioannis Baptistæ, Helisei quoque & Abdiæ pariter cineres adorare? [Et cæteris denique enumeratis locis sanctissimis:] Et tunc [inquiunt] comitante Christo, cùm per Silo & Bethel & cætera loca, in quibus Ecclesiæ quasi quædam victoriarum Domini sunt erecta vexilla, ad nostram Speluncam redierimus: canemus iugiter, crebrò flebimus, indesinenter orabimus, & vulneratæ iaculo Saluatoris in commune dicemus: Inueni quem quæsiuit anima mea: tenebo eum, & non dimittam illum. [Quæ sanctissimi viri verba liquescenti recordatione peccatorum cordi, & anhelanti ad Deum, iucundissi-

*Roma Sancta, seu alia Ierusalem.*

*An. 1575.*

*Nota loca sancta, & Christianorũ obitiones ac exercitia in eis.*

*Cant. 3.*

cundissi-

cundissima, prolixiùs recitaui, vt ex ijs intelligant (quo & sanentur, si velint) miseri Protestantes, quæ fuerit tunc Religio Britanniæ nostræ, sicut & cæterarum omnium (vt vidimus) Christianarum Gentium, eademque sic liquescens amore Christi, vt vtinam dura corda sentiant & mollescant.

Rursus quæ fuerit tum Religio Britanniæ nostræ, intelligi potest ex ijs quæ de Pelagio Hæretico narrant Veteres; qui & ipse visitauit sacra illa Hierosolymitana loca, ibique in Concilio quatuordecim Episcoporum suam Hæresim, licet simulatoriè, recantauit. Testatur autem de illo Augustinus, laudatque in eo, quòd Monachus erat. fuit autem Brito, vt apud [a] Bedam & [b] Prosperum & ipsum [c] Augustinum videre licet. [d] Pelagianorum est hæresis [inquit Augustinus] hoc tempore, omnium recentissima, à Pelagio Monacho exorta. [laudansque ante pertinaciam eum dicit, [e] quòd sit casta vita, moribusque laudabilis, nec dubitet facere quod illi Diuiti pro consequenda vita æterna consiliũ requirenti, cùm se respondisset iam omnia Legis impleuisse mandata, præcepit Dominus, si vellet esse perfectus, venderet omnia quæ haberet & daret pauperibus, thesaurumque transferret in cælum. [Neque ex Pelagio isto religio & fides Britonum cognosci potest, solummodò quatenus fuit Monachus, verum quatenus etiam (excepta propria hæresi) in omnibus idem erat quod Augustinus & alij tum Catholici. Augustini autem (ideoque Britonum) eandem fuisse in omnibus partibus fidem & religionem, quæ hodie nostra est, vident qui eius scripta legunt.

*Aug. 2. Ret. 47. & Hær. 88.*

*Monachi*

*a. Bed. Hist. 1. cap. 10*

*b. Prosper. carm in obtrectatorem Augustini.*

*c. Aug.*

*d. Hære. 88*

*e De pecc. mer. lib. 2. cap. 16.*

*Matth. 19.*

*S. Augustinus Aser.*

Iam autem vt & ex Beda nostro idem ostendamus: Post Persecutionem Diocletiani, cum incendijs Ecclesiarum, etiam in Britannia; in loco vbi passus est S. Albanus Martyr admirabilis, redeunte [inquit Beda] temporum Christianorum serenitate, Ecclesiam [Britones] admirandi „ operis, atque eius Martyrio condignam extruxerunt. In quo videlicet „ loco vsque ad hanc diem curatio infirmorum, & frequentium operatio „ virtutum celebrari non desinit. Rursus, Vbi [inquit] turbo Persecutio„ nis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discri„ minis syluis ac desertis abditis ve speluncis occultauerant, renouant ec„ clesias ad solum vsque destructas, Basilicas sanctorum Martyrum fun„ dant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, „ Dies festos celebrant, Sacra mundo corde atque ore conficiunt. Postea describens quæ mala Saxones seu Angli adhuc Pagani Britonibus infe„ rebant, dicit inter cætera: Ruebant ædificia publica simul & priuata, „ passim Sacerdotes inter Altaria trucidabantur, Præsules cum populis (quos

*Religio Britonum & Anglorũ ex Beda.*

*Bed. Hist. lib. 1. cap. 6. 7.*

*Cap. 8.*

*Cap. 15.*

[quos [a] priùs vocauit viros seculares] sine vllo respectu honoris ferro pariter ac flammis absumebantur. Iam de aduentu B. Germani contra Pelagianos agens, narrat primò, quomodo Christo inuocato, & assumpta in nomine S. Trinitatis leui aquæ aspergine, fluctus sæuientes opprimit: Dæmones enim, vt impedirent aduentum eius & sociorum, in gratiam Pelagianorum excitauerant maximam tempestatem. Nunciabant [tamen ijdem] sinistri spiritus [aduentum eorundem:] qui [inquit Beda] imperio sacerdotum dum ab obsessis corporibus detruduntur, & tempestatis ordinem, & pericula quæ intulerant, fatebantur, victosque se eorum meritis & imperio non negabant. [Narrat deinde, quomodo oblata à parentibus filia decem annorum cæca,] Germanus plenus Spiritu sancto inuocat Trinitatem: nec mora adhærentem lateri suo capsulam cum Sanctorum Reliquijs collo auulsam in conspectu omnium puellæ oculis applicuit, & statim vidit. [Mox ijdem] sacerdotes B. Albanum Martyrem, acturi Deo per ipsum gratias, petierunt. Vbi Germanus omnium Apostolorum diuersorumque Martyrum secum Reliquias habens, facta oratione iussit reuelli Sepulchrum, pretiosa ibidem munera conditurus. Quibus depositis honorificè atque sociatis [cum Reliquijs S. Albani & sociorum:] de loco ipso vbi B. Martyris effusus erat sanguis, massam pulueris secum portaturus abstulit, in qua eatenus cruor seruabatur. Quibus ita gestis innumera hominum eodem die ad Dominum turba conuersa est. [Postea aderant Britonibus in castris contra Paganos Saxonas atque Pictos ijdem sacerdotes.] erant autem Quadragesimæ venerabiles dies, quos religiosiores reddebat præsentia Sacerdotum, in tantum, vt quotidianis prædicationibus instituti, certatim populi ad gratiam baptismatis conuolarent. & ecclesia ad diem Resurrectionis Dominicæ frondibus contexta componitur. Emensa autem solemnitate Paschali, Germanus signifer vniuersos (erat autem recens de lauacro pars maior exercitus) admonet, & prædicat, vt voci suæ vno clamore respondeant. securisque hostibus, qui se insperatos adesse confiderent, Alleluia tertiò repetitum [quia erat tempus Paschale] Sacerdotes exclamabant. Sequitur vna vox omnium: hostile agmen terrore prosternitur, passim fugiunt, plures deuorat flumen. Compositâ itaque insulâ, reditum [in Galliam suam] moliuntur Pontifices. Quibus tranquillam nauigationem, & merita propria, & intercessio B. Martyris Albani parauerunt. Secundò, renascente Pelagianismo, veniunt sacerdotes, occurrit (nam sinistri spiritus peruolantes totam insulam Germanum venire inuitis vaticinationibus nunciabant) multitudo, confestim Benedictio, &c.

[a] cap. 14. — Cap. 17. — Cap. 18. — Cap. 20. — Cap. 21.

EE Posthac

Posthac Româ veniunt à B. Gregorio missi Apostoli nostri, id est,
Cap. 23. Anglorum. Erant autem seruus Dei Augustinus, & alij plures cum eo
„ Monachi timentes Dominum, quibus in via adhuc Gregorius scribit,
„ Augustino præposito vestro, quem & Abbatem vobis constituimus, in
Cap. 25. omnibus humiliter obedite. [ Applicuerunt autem hi in Taneto insula.
qui post dies aliquot venienti Regi Edilbertho adhuc Pagano occurre-
„ runt, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & Imaginem Domini
„ Saluatoris in tabula depictam, Litaniasque canentes, pro sua simul &
„ eorum propter quos & ad quos venerant salute æterna, Domino sup-
„ plicabant. [ Licèt autem Rex ipse non crederet,] dedit [ tamen] eis licen-
„ tiam prædicandi, [&] mansionem in Ciuitate Dorouernensi, [id est Can-
„ tuaria,] quæ imperij sui totius erat Metropolis. Appropinquantes autem
„ Ciuitati, more suo cum Cruce sancta & Imagine Magni Regis Domini
„ nostri Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modulabantur: De-
„ precamur te Domine in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus
„ & ira tua à Ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus,
Cap. 26. alleluia. [ Porro ibi ] cœperunt Apostolicam Primitiuæ ecclesiæ vitam
„ imitari; orationibus videlicet assiduis, vigilijs, ac ieiunijs seruiendo, ver-
„ bum vitæ quibus poterant prædicando, cuncta huius mundi velut aliena
„ spernendo, ea tantùm quæ victui necessaria videbantur, ab eis quos do-
„ cebant accipiendo, &c. Erat autem prope ipsam Ciuitatem ad Orien-
„ tem Ecclesia in honorem sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc
* Cap. 25. Romani Britanniam incolerent: in qua Regina ( nam * Christiana erat,
„ de gente Francorum regia, nomine Bertha: quam ea conditione à paren-
„ tibus Edilberthus acceperat, vt ritum fidei ac religionis suæ cum Epis-
„ copo quem ei adiutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inuiola-
„ tam seruare, licentiam haberet ) orare consueuerat. In hac ergo & ipsi
„ primò conuenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare, & baptizare
„ cœperunt; donec Rege ad fidem conuerso, maiorem prædicandi per om-
„ nia, & Ecclesias fabricandi, vel restaurandi licentiam acciperent.
Cap. 27. Interea vir Domini Augustinus venit Arelas [ in Gallia,] & ab Ar-
„ chiepiscopo eiusdem ciuitatis Etherio ( iuxta quod iussa sancti Patris
„ Gregorij acceperant ) Archiepiscopus genti Anglorum ordinatus est.
Post quæ commemorat Beda multas interrogationes Augustini, & res-
ponsiones Gregorij: in quibus expressa fit mentio de Monasterij regulis,
„ de Sacris ordinibus, & cælibatu eorum qui in ijsdem constituti sunt, de
„ cantu psalmorum per clericos, de conuersatione Episcoporum cum suis
„ clericis, de his quæ fidelium oblationibus accedunt altari, de consue-

tudine

tudine Missarum in sancta Romana & Galliarum ecclesijs, de his qui " furantur aliquid de ecclesia, de gradibus affinitatis & consanguinitatis in " matrimonio contrahendo, de Corporis & Sanguinis Domini commu- " nione, ac priuatione eiusdem, de Episcopo non ordinando sine aggre- " gatis tribus vel quatuor episcopis, de authoritate à Gregorio commissa " Augustino super omnes Britanniarum episcopos (sed in Galliarum epis- " copis nullam [inquit] tibi authoritatem tribuimus, quia ab ' antiquis " Prædecessorum meorum temporibus Pallium Arelatensis Episcopus ac- " cepit; [ideoque non nisi ex auctoritate eius ibi agendum esse) de neces- " sitate & gratia Baptismi, de ingressu Ecclesiæ tanquam sacri loci cum " reuerentia, de mulieribus quæ corpus Domini omnipotentis accipiunt, " vt custodiant in se munditiam carnis, ne ipsa inæstimabilis mysterij ma- " gnitudine grauentur, de celebrando sacra mysteria seu Missarum solemnia " seu de immolatione sacri mysterij. "

*' Vide cõc. 2. Arel. cap. 18.*

Præterea [inquit Beda] idem Papa Gregorius Augustino episcopo misit plures cooperatores; & per eos generaliter vniuersa quæ ad cultum " erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria: Vasa videlicet sacra, & Vesti- " menta altarium, Ornamenta quoque ecclesiarum, & Sacerdotalia vel " Clericalia indumenta, Sanctorum etiam Apostolorum ac Martyrum Re- " liquias, necnon & Codices plurimos. Misit etiam literas, in quibus signi- ficat se ei Pallium direxisse, vsum autem eiusdem ad sola Missarum solen- nia agenda concedere: [velleque se, vt Eboracensis episcopus] Metropo- " litani honore perfruatur, quia ei quoque Pallium tribuere cogitaret; [sed " &] Lundoniensis episcopus honoris Pallium ab hac sancta & Apostolica " (cui [inquit] deo auctore deseruio) sede percipiat: [ita tamen vt Augustinus " & suos duodecim, & Eboracensis itidem duodecim [suffraganeos] episco- " pos, & omnes Britanniæ sacerdotes subiectos haberet. [Sequitur deinde alia S. Gregorij epistola ad Mellitum abbatem, vt veniens in Angliam dicat Augustino episcopo, quòd fana Idolorum destrui in eadem gente " minimè debeant, sed ipsa quæ in eis sunt Idôla, destrùantur; aqua bene- " dicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construantur, reliquiæ com- " ponantur: & in die Dedicationis, vel Natalitijs sanctorum Martyrum " quorum illic Reliquiæ ponuntur, liceat in tabernaculis ex ramis circa " easdem ecclesias religiosis conuiuijs solemnitatem celebrare, vt sic Gens " ipsa quadam arte ducatur, quia duris mentibus simul omnia abscindere " impossibile est. [Misit eodem tẽpore etiam Regi Edilbertho iam Chri- stiano epistolam, vocans eum gloriosissimum filium, & exemplo Con- stantini Magni accendens ad pietatem, sed & dona in diuersis speciebus

*Cap. 29.* *Greg. lib. 12. Epist. 15.* *Cap. 30.* *Cap. 32. Greg. lib. 9. Epist. 69.*

 perpul-

„ perpulchra transmittens, quæ licèt parua sint [inquit] vobis tamen parua
„ non erunt, quum à vobis ex B. Petri Apostoli fuerint benedictione sus-
„ cepta. At Augustinus vbi in ciuitate Regia Sedem Episcopalem acce-
„ pit, recuperauit in ea, Regio fultus adminiculo, ecclesiam quam ibi Roma-
„ norum antiquorum fidelium opere factam fuisse didicerat: & eam in no-
„ mine S. Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sacrauit. Fecit au-
„ tem & Monasterium non longè ab ipsa ciuitate ad Orientem: in quo eius
„ hortatu Rex Ecclesiam B. Apostolorū Petri & Pauli à fundamentis con-
„ struxit, ac diuersis donis ditauit: quam tamen Ecclesiam non ipse Augusti-
„ nus, sed successor eius Laurentius consecrauit. Primus autem eiusdem Mo-
„ nasterij abbas Petrus presbyter fuit.

*Cap. 33.*

*Lib. 2. cap. 2.*

Libro deinde secundo meminit Beda nobilissimi Britonum Mona-
„ sterij Bancor, in quo tantus fertur fuisse numerus Monachorum (abbas
„ tunc fuit Dinooth) vt cùm in septem portiones esset cum præpositis
„ sibi rectoribus Monasterium diuisum, nulla harum portio minus quàm
trecentos homines haberet. meminit ibi & cuiusdam celeberrimi inter
Britones Anachoretæ. Refert autem Edilberthum iam sæpè dictum
„ regem fecisse in ciuitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, & in
„ ciuitate Rotschester seu Roffensi ecclesiam B. Andreæ Apostoli; &
„ dedisse Episcopis vtriusque huius ecclesiæ, sicut & Dorouerniensis seu
„ Cantuariensis, dona multa, sed & territoria ac possessiones. Ibique
„ subijcit Beda: Defunctus est autem Deo dilectus Pater Augustinus [ante
„ annum Dom. 616] & corpus eius post dedicationem Ecclesiæ B. Aposto-
„ lorum Petri & Pauli Cantuariensis sepultum decenter in porticu illius
„ aquilonari: in qua etiam sequentium Archiepiscoporum omnium sunt
„ corpora tumulata, vel in ipsa ecclesia. Habet hæc in medio sui pænè, Alta-
„ re in honorem B. Gregorij Papæ [qui ante Augustinum defunctus est
„ anno 605] dedicatum: in quo per omne Sabbathum à Presbytero loci il-
lius Agendæ eorum [id est, Missæ pro sepultis ibi Archiepiscopis] so-
lenniter celebrantur.

*Cap. 3.*

Quæ igitur fuerit tunc religio & fides Britonum & Anglorum ex his intelligi potest: magis autem adhuc, si cui placuerit Historiam Bedæ post mortem S. Augustini vsque ad finem quinti libri percurrere. Sic enim reperiet & hæc eadem quæ ex primo duntaxat Libro atque initio Secundi notaui, sæpiùs inculcata; & multa alia ad Religionem nostram, quam desertores blasphemant, pertinentia: vt pœnitentiam cum Confessione, Absolutione, & Satisfactione: vt Reseruationem Eucharistiæ, & viaticum exeuntium: vt Monachas, & Vota: vt Tonsuram, & Habitum

Clerico-

Clericorum atque Monachorum: vt Campanas, Lampadas & cereos: vt Signationem Crucis, vt Purgatorium: vt Translationes Sanctorum: vt cætera quæ in dicta Historia Lector obseruet. Legat etiam (si placet) Vitam S. Cuthberti, denique omnia Bedæ Scripta: opera quoque aliorum illis seculis Scriptorum, maximeque ipsius S. Gregorij, à quo Anglia cuncta suscepit. Vident certè, vident omnes apertissimè (ita vt quantum memini, nemo neget) eandem prorsus fuisse fidem istam, & quam hodie Hæretici deseruerunt, damnant, insectantur, expellunt. Et tamen vident non fuisse illam tunc solius Britanniæ, sed eandem planè fuisse aliarum omnium Prouinciarum Christianarum, quæ iam inde à prima Apostolorum prædicatione sunt conuersæ; eandem omnino, quæ Deitatis Christi contra Gentiles & Iudæos fuerat argumentum: postremò eandem, quam Prophetæ à Gentibus recipiendam, ac nominatim ab Insulis, præuiderunt & prædixerunt. Necdum tamen quicquam dixi de Miraculis, quæ tunc in testimonium & confirmationem eiusdem (secundum Scripturas) dedit Deus fieri per manus S. Augustini & sociorum. Est quidem ita, vt in Historia duntaxat, & in vita S. Cuthberti, qui etiam pars Historiæ est, singula ferè istorum quæ commemoraui, suis Miraculis, ijsque non paucis (vt & citaui ex parte) confirmata narrentur: vt Monachatus, vota, Ieiunium Ecclesiasticum, Confessio, Aqua benedicta, benedictio Episcopalis, Sanctorum reliquiæ & Intercessio, Signum Crucis, Cantus Ecclesiasticus, Purgatorium, Missa, eaque pro Defunctis, & quædam alia. Sed breuitatis causa nihil nisi de Miraculis Augustini & sociorum Monachorum referam.

*Argumenta pro illa fide.*

Itaque narrans Beda conuersionem sæpe dicti Edilberthi regis, ait: "Ipse etiam inter alios delectatus vita mundissima sanctorum, & promissis eorum suauissimis (quæ vera esse Miraculorum quoque multorum ostensione firmauerunt) credens baptizatus est. Item S. Gregorius Eulogio Patriarchæ Alexandrino bona ex AEgypto nuncianti de conuersione Hæreticorum & de concordia fidelium, rescribens dicit suo more pijssimè: "Sed quoniam verè in bonis quæ agitis, scio quòd & alijs congaudetis, vestræ vobis gratiæ vicem reddo, & non dissimilia nuntio: quia dum Gens Anglorum in mundi angulo posita, in cultu Lignorum ac Lapidum perfida nunc vsque remaneret, ex vestræ mihi orationis adiutorio placuit, vt ad eam Monasterij mei Monachum in prædicationem transmittere Deo authore debuissem. Qui datâ à me licentiâ, à Germaniarũ Episcopis Episcopus factus, cũ eorũ quoque solatijs ad prædictã gentem in fine mundi perductus est: & iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta peruenerunt,"

*Bed. lib. 1. cap. 26.*

*Greg. lib. 7. Epist. 30.*

*Eadem fides Alexandriæ, Romæ, in Germania, & in Anglia.*

„ quia tantis Miraculis vel ipse, vel hi qui cum eo transmissi sunt, in Gente
„ eadem coruscant, vt Apostolorum virtutes in signis quæ exhibent, imitari
„ videantur. In solemnitate autem Dominicæ Natiuitatis quæ hac prima
„ Indictione [anno scilicet Dom. 597.] transacta est, plusquam decem millia
„ Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coëpiscopo nostro baptizati.
„ Quod idcirco narraui, vt cognoscatis, quid in Alexandrino populo lo-
„ quendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Vestræ enim orationes
„ sunt in eo loco vbi non estis, quorum operationes sanctæ monstrantur
in eo loco in quo estis. [Quod idem etiam testatur in Expositione B. Iob,
verbis, quæ & Beda ex illo citat præmittens in laudem eius:] Ad cuius
„ pietatis & iustitiæ opus pertinet etiam hoc, quòd nostram Gentem per
„ Prædicatores quos huc direxit, de dentibus Antiqui hostis eripiens, æter-
„ næ libertatis fecit esse participem: cuius fidei & saluti congaudens, quam-
„ que digna laude commendans, ipse dicit in Expositione B. Iob: Ecce
„ lingua Britanniæ &c. [Et subiungit:] Quibus verbis B. Gregorius hoc
„ quoque declarat, quòd S. Augustinus & socij eius non sola prædicatione
„ verborum, sed etiam cælestium ostensione signorum Gentem Anglorum
ad agnitionẽ veritatis perducebant. [Sunt autem verba S. Gregorij hæc:]
Sanctis prædicatoribus nequaquam ad persuadendum verba sufficiunt,
nisi etiam Miracula addantur. [Et paulo póst:] Quod faciendum audiui-
„ mus, authore Deo iam factum cernimus. Omnipotens enim Dominus,
„ emicantibus Prædicatorum Miraculis, ad fidem etiam terminos mundi
perduxit. Ecce enim pænè cunctarum iam Gentium corda penetrauit:
ecce in vna fide Orientis limitem Occidentisque coniunxit: ecce lin-
„ gua Britanniæ, quæ nil aliud nouerat quàm barbarum frendere, iam du-
„ dum in Diuinis laudibus Hæbræum cœpit Halleluia resonare: ecce quon-
„ dam tumidus, iam substratus sanctorum pedibus seruit Oceanus, eiusque
„ barbaros motus quos Terreni Principes edomare ferro nequiuerant, hos
„ pro Diuina formidine Sacerdotum ora simplicibus verbis ligant; & qui
„ cateruas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, iam nunc fidelis
„ humilium linguas timet. Quia enim perceptis cælestibus verbis, clares-
„ centibus quoque Miraculis, virtus ei Diuinæ cognitionis infunditur,
„ eiusdem Diuinitatis terrore refrænatur, vt praua agere metuat, ac totis
desiderijs ad æternitatis gloriam peruenire concupiscat. [Vnde] misit
„ etiam [inquit Beda,] anno 19 Imperatoris Mauricij, [circa annum Dom.
„ 601] Augustino Epistolam super Miraculis, quæ per eum facta esse co-
„ gnouerat: in qua eum ne per illorum copiam periculum elationis in-
curreret, solicitè hortatur: sciens vtique, quòd & ipsi D. Paulo, ne ma-
gnitudo

Bed. lib. 2. cap. 1.

Greg. Moral. lib. 27. cap. 6. super Iob 36.

Vna fides in Britannia & in toto.

Bed. lib. 1. cap. 31. 30.

2. Cor. 12.

gnitudo reuelationum extolleret eum, datus est stimulus carnis suæ angelus satanæ, vt eum colaphizaret. [ Primùm igitur lætabundus dicit in præfata Epistola S. Gregorius: ] Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia granum frumenti mortuum cadens in terram, multum fructum attulit, [&c.] cuius amore in Britannia fratres quærimus quos ignorabamus, cuius munere quos nescientes quærebamus inuenimus. Quis autem narrare hîc sufficiat quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quòd Gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris, sanctæ fidei luce perfusa est; quòd deuotione integerrima iam calcat idôla, quibus priùs væsano timore subiacebat; quòd omnipotenti Deo puro corde substernitur, &c. Cuius hoc opus est, nisi eius qui ait: Pater meus vsque nunc operatur, & ego operor? Qui vt mundum ostenderet non sapientiâ hominum, sed sua se virtute conuertere, Prædicatores suos quos in mundo misit, sine literis elegit: hoc etiam modò faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari. [ Ac tũ sequitur exhortatio:] Sed est [ inquit ] in isto dono cælesti, frater charissime, quod cum magno gaudio vehementissimè debeat formidari. Scio enim quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in Gente quam eligi voluit, magna Miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem dono cælesti, & timendo gaudeas, & gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora Miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur: pertimescas verò, ne inter signa quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptione se eleuet; & vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. &c. Restat itaque, frater charissime, vt inter ea quæ, operante Deo, exteriùs facis, semper te interiùs subtiliter iudices; ac subtiliter intelligas & temetipsum qui sis, & quanta sit in eadem Gente gratia, pro cuius conuersione etiam faciendorum signorum dona percepisti. Et si quando te Creatori nostro seu per linguam, seu per opera reminisceris deliquisse, semper hæc ad memoriam reuoces, vt surgentem cordis gloriam memoria reatûs premat. Et quicquid de faciendis signis acceperis vel accepisti, hæc non tibi, sed illis reputes donata, pro quorum tibi salute collata sunt.&c. [quemadmodum S. Paulus de suis Miraculis reputauit, dicens inde Thessalonicensibus: scientes, fratres dilecti à Deo, electionem vestram: quia Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantùm, sed in virtute, & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa: sicut scitis, quales fuerimus in vobis propter vos. Sic igitur D. Gregorius ad Virum sanctum, Disci-

*Greg. lib. 9. Epist. 58.*
*Luc. 2.*
*Ioan. 12.*
*Ioan. 5.*
*1. Cor. 1.*
*1. Thes. 1.*

pulum suum, in cautelam humilitatis. Idem nos ad Protestantes in argumentum salutis nostræ per fidem illam tunc nobis traditam, sicut & Beda noster eadem omnia in testimonium salutiferæ Conuersionis nostræ commemorat, narrans etiam alibi, quòd scriptum est in tumba eiusdem Augustini Epitaphium huiusmodi: Hìc requiescit Dominus Augustinus Dorouerniensis Archiepiscopus primus, qui olim huc à B. Gregorio Romanæ vrbis Pontifice directus, & à Deo operatione Miraculorum suffultus, & Edelberthum Regem, ac Gentem illius ab Idolorum cultu ad fidem Christi perduxit, & completis in pace diebus officij sui defunctus est 7. Kal. Iun. eodem Rege regnante.

*Beda lib. 2. cap. 3.*

Est autem omni animaduersione dignissimum, quòd vir iste Dei, non solùm fidem quam prædicabat, communem illam sibi & Romanis cum Alexandrinis, Gallis, totoque Oriente, & Occidente, ipsisque Britonibus, vt ostendi; Diuinis (vt vidimus) Miraculis confirmauit: verùm mores etiam ac ritus suos & Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ, à quibus Britones abhorruerunt, contra eosdem Britones similibus operibus admirandis asseruit. Quo modo enim in superiori Motiuo docui fecisse Virum Dei in Bethel contra Altare Ieroboami; & S. Bernardum nostrum contra Henricianos, & in eis etiam contra Protestantes; & S. Basilium, Monachos AEgypti, Iulianum Eremitam, Catholicos Africæ contra Arrianos; vt nimirum inimicos veritatis Miraculis confutarent: eodem modo S. Augustinus noster animositatem Britonum signorum ostensione fregit; eâdem planè fiduciâ diuinâ, eodemque spiritu, quo olim Elias proposuit Prophetis Baal, dicens: Inuocate nomina deorum vestrorum, & ego inuocabo nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per ignem ipse sit Deus. Vel quo aliquando S. Germanus & socij in ipsis Britonibus proposuerunt Pelagianis, cum parentes filiam decem annorum cæcam curandam offerrent. eam enim illi aduersarijs offerri præceperunt. sed ij conscientia puniente deterriti, iungunt cum parentibus preces, & curationem paruulæ à Sacerdotibus deprecantur. Qui inclinatos animo aduersarios intuentes, orationem breuiter fundunt. Ac deinde Germanus plenus Spiritu sancto inuocat Trinitatem, nec mora capsulam cum Sanctorum Reliquijs puellæ oculis applicuit, & sanauit. Post quam diem ita ex animis omnium suasio iniqua [pelagianorum] deleta est [inquit Beda] vt sacerdotum doctrinam sitientibus desiderijs sectarentur. Ergo simili modo Augustinus noster, cum posteriores Britonas, in Dominico Paschæ, in modo tonsuræ, in ritibus Baptismi, & in alijs plurimis Vnitati Ecclesiæ contrarios, esse cerneret; & longa Dispu-

*Moti. 10.* *3. Reg. 13.* *Vide de Polychronio Monothelita, in Syn. 6. Actione 15.* *3. Reg. 18.* *Beda lib. 1. cap. 18.* *Lib. 2. cap. 2.*

Disputatione habita, neque precibus, neque hortamentis, neque increpationibus suis ac sociorũ præbere assensum; sed suas potiùs traditiones vniuersis, quæ per Orbem sibi in Christo concordant, Ecclesijs præferre: hũc laboriosi ac longi certaminis finem fecit, vt diceret: Obsecremus Deum, qui habitare facit vnanimes in domo Patris sui, vt ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur, quæ sequenda traditio, quibus sit vijs ad ingressum Regni illius properandum. Adducatur aliquis æger: & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus sequenda credatur. Quod cùm aduersarij inuiti licèt concederent, allatus est quidam de genere Anglorum oculorum luce priuatus: qui cum oblatus Britonum sacerdotibus nil curationis horum ministerio perciperet: tandem Augustinus iusta necessitate cõpulsus, flectit genua sua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, deprecans vt visum cæco, quẽ amiserat, restitueret; & per illuminationem vnius hominis corporalem in plurimorum cordibus fidelium spiritalis gratiæ lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus: ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus. [Et continuat Beda dicens:] Tum Britones confitentur quidẽ intellexisse se, veram esse viam iustitiæ quam prædicaret Augustinus: sed non se posse absque suorum consensu ac licentia priscis abdicare moribus. Vnde postulabant, vt secundò Synodus pluribus aduenientibus fieret. [Sed cùm etiam in illa Synodo, Augustino pacem illis Catholicam offerente si tria duntaxat facerent, id est, si diem Paschæ, & ritus Baptismi ad consuetudinem Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ corrigerent, atque Anglis euangelizarent:] nihil se horũ facturos, neque illum pro Archiepiscopo habituros esse responderent; sed ei in cunctis quæ dicebat, contradicere laborarent: fertur [inquit Beda] Vir Domini Augustinus minitans prædixisse, quòd si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi: Et si nationi Anglorũ noluissent viam vitæ prædicare, per horũ manus vltionẽ essent mortis passuri. Sequiturque Beda dicẽs, Quod ita per omnia [vt prædixerat] Diuino agente iudicio patratũ est. Siquidẽ post hæc Rex Anglorũ Nordhũbrorũ fortissimus Edelfridus, [sed Paganus &] a Diuinæ Religionis ignarus, collecto grandi exercitu, maximã gentis perfidæ stragem dedit. Extinctos in ea pugna ferunt, de sacerdotibus seu his qui ad orandum pro milite conuenerant (erant autem plurimi eorum de Monasterio Bancor, [vnde erant &] docti illi [Monachi] qui cum septem Episcopis Britonum [Augustino parabant contradicere] viros circiter mille ducentos, & solùm quinquaginta fugã esse lapsos. Sicque completum est [inquit Beda] præsagium sancti Pontificis Augustini (quamuis ipso iam multo antè tẽpore ad cælestia regna sublato) vt etiam tẽporalis interitus vltionẽ sentirẽt perfidi,

*Iidem ritus Augustini & vniuersarum Ecclesiarum Christi.*

*Psalm. 67.*

*Prophetia S. Augustini.*

*a. Lib. 1. cap. 34.*

„ quòd oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreuerant. quemadmodum
Num. 16. etiam Dathan & Abiron, qui surrexerunt contra Moysen, cum alijs du-
„ centis quinquaginta proceribus, & ab eo accersiti responderunt, Non
„ venîmus. nunquid parum est tibi quòd eduxisti nos de terra quæ lacte &
„ melle manabat, vt occideres in Deserto, nisi & dominatus fueris nostri?
„ Reuera induxisti nos in terram &c. an & oculos nostros vis eruere? Non
„ venîmus. Tum surrexit Moyses, & abijt ad Dathan & Abiron, dixitque
„ ad turbam, In hoc scietis quòd Dominus miserit me &c. Si consueta
„ hominum morte interierint &c, non misit me Dominus: sin autem no-
„ uam rem fecerit Dominus, vt apperiens terra os suum deglutiat eos &
„ omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viuentes in infernum,
„ scietis quòd blasphemauerint Dominum. Confestim igitur vt cessauit
„ loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum &c. Sed & ignis egressus à
„ Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros. Recordentur iam Pro-
„ testantes quid sequatur: Murmurauit autem multitudo sequenti die con-
„ tra Moysen & Aaron, dicens, Vos interfecistis populum Domini. Et
„ percussit propter hoc Dominus quatuordecim millia eorum & septin-
gentos. Nam prorsus simili, imò longè maiori stupiditate & dementia
Protestantes S. Augustinum hunc vocant virum sanguinarium & super-
bum: cùm tamen is multo antè illorum Britonum stragem (vt dixit Beda)
ad cælestia regna sublatus sit. Quare non potius vt Moysen, ita & ipsum
talia prædicentem agnoscunt Virum à Deo missum? imò quare Deum
non timent, qui vt Moysi, ita ipsius contemptum tam grauiter vindica-
uit? qui illius fidem atque operationem sibi deuotam atque omnibus se-
quendam, per mirabilem cæci illuminationem declarauit: ita vt statim
verus summæ lucis præco ab omnibus prædicaretur; ipsique adeò Bri-
tones aduersarij eius confiterentur intelligere se, veram esse viam iusti-
tiæ quam prædicaret? Quid igitur erat, cur vel ipsi Traditionibus suis
contra Vniuersalem Ecclesiam, & contra ipsius Dei mirabile testimo-
nium, pertinaciter inhærerent: vel Protestantes nunc eosdem contra
Virum Dei pergant defendere; maximè cùm ipsi quoque aut fateantur
legitimos fuisse ritus Augustini, & non Britonum, aut non magis Au-
gustini Pascha cæterosque ritus quàm & Britonum despiciant ac con-
temnant? Certè Scoti tum in Hybernia, tum in Britannia, Pictique, &
plurimi etiam Britonum, postea se Ecclesiæ conformasse in omnibus,
Lib. 3. cap. 3. 4. passim in Historia Bedæ narrantur; ac sæpe non sine Miraculis. Nam
Lib. 5. cap. 23. anno 729 Vir Domini Ecgbertus qui de Hybernia veniens, Hijenses
Monachos Scoticæ nationis ad catholicum Pascha, & ecclesiasticam cor-
rexit ton-

rexit tonsuram ( nam priùs ferebant tonsuram capilli, [a] quam Magum ferunt habuisse Simonem, tantùm à fronte quasi coronam, non item à parte ceruicis, cum secundum morem ecclesiasticum capillus inter rasuram seu tonsuram verticis & frontis remanens exprimere debuerit absolutam vndique coronam, quasi spinas in capite Christi, quo modo hodie videmus Monachos tonsos ) Igitur Egbertus, cum Missarum solennia in memoriam Dominicæ resurrectionis celebrasset, eodem die & ipse migrauit ad Dominum. Mira autem [ inquit Beda ] diuinæ dispensatio prouisionis erat, quòd venerabilis vir non solùm in Pascha transiuit de hoc mundo ad Patrem: verumetiam cùm eo die Pascha celebraretur, quo nunquam priùs in eis locis celebrari solebat. Gaudebant ergo fratres de cognitione certa & catholica temporis Paschalis: lætabantur de Patrocinio pergentis ad Dominum patris per quem correcti fuerant. &c. [ Tandem verò etiam Britones vniuersi correcti, plurimis seculis cum Anglis & cum tota Ecclesia in Catholica pace vixerunt, vsque ad ista tempora quibus Protestantes & ipsos & Anglos, & Scotos, & Hybernos, Hæretica & præsertim Caluinica tyrannide oppresserunt. Adferre autem potest & debet consolationem Diuinam Catholicis, & terrorem æquè infernalem Protestantibus, in hac vna Prouincia intueri non solùm fidem nostram inde ab Apostolis ad nos vsque peruenientem, verùm ritus etiam ipsos vsque ad coronam ipsam quam Hæretici sic irrident. Non enim inter istos quos dixi, quæstio vlla erat an gerenda esset tonsura; non magis quàm an celebrandum esset Pascha: sed sicut de tempore solùm seu hebdomada Paschæ, ita solùm de modo tonsuræ, vtrum scilicet continere deberet formam semicirculi secundum morem Simonis Magi, an plenitudinem integri circuli secundum morem Simonis Petri. In quibus etiam ipsis ritibus nihil tam paruum fuit, quod Vir Dei Augustinus, præterquam quòd sequebatur morem Ecclesiæ in omnibus, non etiam Miraculis confirmarit; Deo nimirum ( vt vidimus ) vtraque ipsa, & fidem, & operationem eius sibi placitam, atque omnibus sequendam, diuinitus ostendente.

Hunc igitur famulum Christi, virum approbatum à Deo in nobis, virtutibus & Prodigijs & signis quæ fecit Deus per illum in medio nostrî (vt de eius & omnium Domino Iesu dixit Petrus) faciamus iam interrogantem nos, id est, Anglos, qui ab eius Euangelio & prædicatione ad Protestantes insensati recessimus, ijsdem verbis quibus D. Paulus suos Galatas à fide Christi ad legem Moysi recedentes interrogauit, O insensati Galatæ, Hoc solum à vobis volo discere, Ex operibus Legis Spiritum

[a] Lib. 5. cap. 22.

Ioan. 13.

Bed. lib. 5. cap. 22.

Act. 2.

Gal. 3.

accepistis, an ex auditu fidei? [& iterum:] Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus Legis, an ex auditu fidei? [Sic nos S. Augustinus interroget,] Vtrum operatus sit virtutes istas in nobis, prædicans Caluinismum, an [vt Hæretici vocant] Papismum? [Vrgeatque istos corruptores nostros, vituperatores suos, dicens in commendationem sui, coactus ab eis, sicut simili necessitate S. Paulus ad Corinthios suos: [1. Cor. 9.] Non sum Apostolus? Nónne opus meum vos estis in Domino? Si alijs non sum Apostolus, tamen vobis sum. nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. [Aut (si placet) dicat potius id nobis S. Gregorius vir & in terra & in cælo gloriosissimus.] Nam is nostram, id est Anglorum Gentem [inquit Beda] [Beda lib. 2. cap. 1.] de Potestate Satanæ ad fidem Christi suâ industriâ conuertit. quem propterea rectè nostrum appellare possumus & debemus Apostolum. quia cum primum in toto Orbe gereret Pontificatum, & conuersis iamdudum ad fidem veritatis esset prælatus Ecclesijs, nostram Gentem eatenus Idolis mancipatam Christi fecit Ecclesiam: ita vt Apostolicum illum de eo liceat nobis proferre sermonem, Quia & si alijs non est Apostolus, sed tamen nobis est. Nam signaculum Apostolatûs eius nos sumus in Domino. [Siue autem Gregorio, siue Augustino, siue vtrique conueniunt aptissimè verba illa Pauli; vt etiam quod secundò scripsit ijsdem Corinthijs suis: [2. Cor. 3.] Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut nunquid egemus (sicut quidam) commendatitijs epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris: quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus: manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata à nobis; & scripta non atramento, sed Spiritu Dei viui; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum. &c. Et post multa rursus: [2. Cor. 12.] Nihil sum, signa tamen Apostolatûs mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigijs & virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis præ cæteris Ecclesijs? [Cum hæc nobis dicet Augustinus noster, quid obsecro respondebimus? Num possumus rusticè resistere, & negare, quòd his probetur Apostolatus eius? At ijsdem probauit Paulus Apostolatum suum, repugnantibus licèt pseudoapostolis Corinthiorum. Probatur ergo per eadem similiter Apostolatus Augustini nostri, reclament licèt & rumpantur Hæretici. Certè enim videmus ex hac Dei cooperatione & agnoscimus gratiam Apostoli nostri, [Gal. 2.] quemadmodum viderunt Iacobus & Cephas & Ioannes quòd creditum est Paulo Euangelium Præputij, sicut Petro Circuncisionis. [Vnde enim hoc viderunt?] qui enim [inquit] operatus est Petro in

Aposto-

Apoſtolatum Circuncisionis, operatus eſt & mihi inter Gentes. Ex hoc „ igitur cum cognouiſſent [inquit] gratiam quæ data eſt mihi, dextras „ dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis: vt nos in Gentes, ipſi autem in „ Circuncisionem.

Ex altera igitur iam parte contemplentur mihi Angli mei, quid eos ab huius veriſſimo, ſalutari, atque vnico Euangelio in Proteſtantium Cacangelium & damnabilem Apoſtaſiam abduxerit & tranſtulerit: quæ Miracula, quæ Viſiones, quæ Scripturæ, quæ Traditiones, quæ Concilia, qui Catholici, qui Pontifices Sedis Apoſtolicæ, quæ Vniuerſalitas, quæ Antiquitas, qui Conſenſus, quæ denique alia partim iam à me demonſtrata partim in ſequentibus demonſtranda, vti eius Euangelio non minùs quàm Euangelio Pauli & cæterorum Apoſtolorum ſuffragantia. Quòd ſi nihil iſtorum omnium erat quod nos à ſenſu noſtro mouit, ſed contra eadem omnia in nouum falſumque conceſſimus Euangelium: dic agè quid nos aliud faſcinauit? Odioſum ſanè eſt (vt nunc ſunt tempora) ſingula reſecare, omniaque prudentes probè ſciunt. Tantùm in genere Anglorum omnium & cæterorum qui res intelligunt Anglicanas, appello conſcientias, an aliud quid primò abduxerit, & nunc retineat Angliam noſtram infelicem in iſta Apoſtaſia, niſi caro, mundus, & diabolus. Itaque meritò nobis rurſus dixerit Apoſtolus noſter cum Paulo ad Corinthios ſuos: AEmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut Serpens Heuam ſeduxit aſtutiâ ſuâ: ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto. [aut video potiùs quòd exciderint & iam dudum correpti ſint. ſed quâ obſecro iuſtâ cauſâ?] Nam ſi is qui „ venit, alium Chriſtum prædicat quem non prædicauimus, aut alium „ Spiritum accipitis quem non accepiſtis, aut aliud Euangelium quod non recepiſtis: rectè pateremini: Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis. [Et cum eodem rurſus ad Galatas: Miror, quòd ſic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Chriſti, in aliud Euangelium: quod non eſt aliud: niſi ſunt „ aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Chriſti. „ [Certè enim meritiſſimò nobis leuitatem imputauerit, qui tam citò, tam nulla vel probabili cauſa, niſi ſolùm vnius libidine & auaritia imperante, cooperantibus impuris nebulonibus ac peccandi ſcholam aperientibus, paſſi ſumus nos amoueri à veritate quam ille in nobis tam ſtabiliter, firmiter, potenter radicauerat & plantauerat, vt penè mille annis in nobis manſerit non mutata:

*2. Cor. 11.*

*Geneſ. 3.*

*Proteſtantes nec Spiritum dari ab hominibus volunt.*

*Gal. 1.*

quemadmodum etiam manet in illis vtique qui constantes & immobiles sunt. Quæ enim maior leuitas esse potuit, quàm à fundamento solidissimo, in quo firmissimè per Diuina & stupenda Miracula positi sumus, nosmetipsos cum omni vento, vt fluctuantes paruulos, dimouere, flanteque nullo alio, nisi carne & sanguine: & hoc, ad certissimam perditionem animarum nostrarum, euersionemque Patriæ nostræ, sicut ex priori constantia indubitatam salutem animæ, & summam gloriam Patria in cunctis negocijs, tam multis sæculis obtinebat.

Dixit olim Beda noster, narrans quidem præterita, sed credo præsagiens & futura, ad nostrum certè pudorem & ignominiam indelebilem: Arriana væsania, corrupto Orbe toto, hanc etiam Insulam extra Orbem „ tam longè remotam, veneno sui infecit erroris. Et hac quasi via pesti„ lentiæ trans Oceanum patefacta, non mora, omnis se lues hæreseos cuius„ que, Insulæ noui semper aliquid audire gaudenti, & nihil certi firmiter obtinenti, infudit. [ Sanè non solùm Hæresibus externis plurimis auscultauimus, verumetiam duos peperimus Hæresiarchas, Britones quidem Pelagium, Angli verò Wicleffum. Per quos duos Britannia nostra multo quidem magis incommodauit Ecclesiæ, quàm olim eadem Reipublicæ per Tyrannos, licèt illos tam multos, vt dicat S. Hieronymus, Britannia Tyrannorum ferax, in quo ipso loco inuehitur in Pelagium. Hæc (inquam) priùs. Sed nunquam ante hoc tempus tam generaliter defecimus, nunquam eò dementiæ recidimus, vt nemini per leges nostras Catholico esse liceret: sed contra Wicleffum ipsum, & cæteros cunctos Hæreticos tum Multitudo populi Doctorumque nostrorum, tum leges Regni aduersabantur, nedum conatus quarumlibet pestium promouebant. Hoc autem tempore, quo etiam ita præclarè cœptum est, vt Rex noster libro contra Lutherum edito, à Sede Apostolica (cui Librum ipsum dicauit) æterno ob id titulo gloriosissimo appellatus sit Defensor Fidei Catholicæ, tamen non ad finem vsque quo pede cœperat, ita perrexit. Nec dum etiam finis. sed potiùs nunc maximè, illa à nobis damna tum Ecclesia tum Respublica accipit, quæ nunquam poterimus resarcire: quasi profectò in Anglia non ob aliud regnaretur, nisi vt non solùm animæ, verumetiam Regna & Respublicæ euertantur. Nulla iam memoria vel S. Gregorij & S. Augustini Apostolorum nostrorum, vel ipsius etiam Christi. Homines nostros, & Principes nostros fecit Hæresis longè deteriores, longè proiectiores ad omnem turpitudinem, quàm olim antiqua Gentilitas. Vix enim pluribus fidei partibus, certè non magis bonis moribus ipsa Gentilitas aduersata est, quàm Anglicanus nescio quid dicam, Calui-

Bed. lib. 1. ca. 8.

Hier. Epist. ad Ctesiphont. aduersus Pelagianos.

Caluinismus an Atheismus. adeò vt si inter initia conuersionis nostræ, anno scilicet ab aduentu S. Augustini vicesimo primo, Eadbaldus rex Paganus filius pijssimi regis (de quo tam multa diximus) Edelberthi, cultum resuscitans idolorum, crebrâ ob id mentis væsaniâ, & spiritus immundi inuasione premebatur; eademque de causa tres reges Pagani filij Saberethi regis, omnes pariter cum sua militia corruerunt: multo certè grauissimam sint damnationem, olim à tam multis Maioribus Christiani, nunc autem apostatæ & athei, portaturi. Ac tum quidem apparens D. Petrus Episcopo Laurentio successori Augustini, iam propter persecutionem idololatrarum regum deserturo gregem, quem sibi ipse (vt aiebat) commiserat, & multum ob id flagellans eum, author fuit, vt ipse Eadbaldus conuerteretur, omniaque demum restituerentur non solum in integrum, sed in melius etiam. Istos autem nunc dominatores, quia spiritus fornicationis in medio eorum, nihil (vt videtur) neque vetera, neque noua quotidiana Miracula & prodigia poterunt emendare. Solum hoc remanet vt cum S. Paulo dicamus, quod nunquam satis mirari possumus: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? [& iterum:] Sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? [atque iterum:] Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non obedire? [Vtinam autem esset cur dicamus & illud:] Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud sapietis. [sed quod sequitur, est certè (vt copiosissimè iam ostendimus) quòd dicamus:] Qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille. [Quod iudicium intolerabile, seuerum, horribile, ac maximè vicinum det illis Deus semel vt præcogitent & præcaueant, recipientes charitatem veritatis vt salui fiant: qui nunc interim terroribus suis claudunt Regnum cælorum ante homines; nec intrant ipsi, & introeuntes prohibent: idque nullâ prorsus religionis conscientiâ, aut fiduciâ veritatis, sed solummodo quia de hoc artificio est ipsis acquisitio. Saltem cæteri (vt, Christo operante, quotidie faciunt magnis numeris) audacter introeant ad salutem suam; negentque cum Moyse, se esse filios filiæ Pharaonis: magis eligentes affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem; maiores diuitias æstimantes thesauro AEgyptiorum, improperium Christi. Aspiciebat enim [inquit] in remunerationem. [Nam (quod ibi hortatur Hebræos Apostolus) Mementote Præpositorum vestrorum [Gregorij, & Augustini] qui vobis locuti sunt verbum: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci.

Bed. lib. 2. cap. 5.

Cap. 6.

Ose. 5.

Gal. 3.

Gal. 5.

2. Thess. 2.

Matth. 23.

Act. 19.

Hebr. 11.

Hebr. 13.

Et quod

2. Tim. 3. Et quod Timotheum, Tu verò permane in ijs quæ didicisti, & credita
„ sunt tibi: sciens à quo didiceris: [nimirum à viro quem Deus in nobis signis & prodigijs approbauit, qui secundum Scripturas Insulam nostram conuertit ad fidem nostram Catholicam, eamque non aliam quàm quæ eodem tempore in vniuersa per Orientem & Occidentem Ecclesia esset; non aliam quàm quæ iam inde ab initio communis Britanniæ cum cæteris Gentibus Christianis fuisset; non aliam quam quæ, vt ipsa fides Christi, Diuinitatem Christi contra Paganos Iudæosque assereret; non aliam denique, quàm quæ ab Apostolis tradita, à Romanis fuisset eatenus inuiolata & integra conseruata.

## MOTIVVM DVODECIMVM.

*Sicut Christus ipse & Apostoli, eorumq; doctrina: ita quoque Ecclesia nostra tum homines tum doctrinam innumeris visionibus à Deo approbatam esse, & quotidie approbari.*

NON ignorant qui diligenter in Sacris literis sunt versati, Visionum authoritatem Miraculorum authoritati similem esse, & æquè Diuinam. Idemque ratio ipsa perspicuè contestatur, quòd sicut ea operari quæ creaturæ operatiuam facultatem superant, ita ea quoque ostēdere quæ creaturæ cognoscitiuam facultatem superant, solius Creatoris fit. Vnde Diuinam fidem adhibemus Prophetis veteris Testamenti, qui Christum & Mysteria eius, Deo multifariam & multis modis ostendente, tam longo antè tempore præuiderunt, & prædixerunt. Ideoque & Idola Gentium prouocantur à Deo nostro apud Isaiam his
Isa. 41. „ verbis: Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij
„ estis vos. Præter futura autem, multa quoque alia ab hominibus nisi per Deum videri non possunt. qualia sunt ea potissimum omnia, quorum, nisi præcedat operatio Diuina, visio humana sequi non potest; in quibus scilicet Miraculum (vt ferè fit) prærequiritur. Cauere duntaxat opus est, ne figmenta hominum, aut fallacias Dæmonum sinamus nobis pro Diuinis Visionibus venditari: qua in re quæ obseruanda sint, mox apertiùs tradam. Nunc autem assero veras visiones eiusmodi esse, vt certissimam commendationem hominum quos imitemur, & religionis quam sectemur, contineant: ac Deus propterea per illas Christum ipsum atque Aposto-

Apostolos cum eorum doctrinis censuerit approbandos. Hinc enim est quod Ioannes Euangelista scribit pro Christo sic inter cætera argumenta: Et testimonium perhibuit Ioannes [Baptista] dicens, Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi: & testimonium perhibui quia hic est Filius Dei. Quam Ioannis Baptistæ Visionem etiam Matthæus Euangelista inter narrandum Baptizationem Christi, valde notandam esse admonuit. [a] Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua: & ecce [inquit] aperti sunt ei cæli: & vidit [vtique Ioannes] Spiritum Dei descendentem [b] corporali specie sicut colūbam, [c] & manentem in ipso. Et ecce [iterum inquit Matthæus] vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. [Qua voce Patris etiam Christus ipse, vna cum testimonio Ioannis & Miraculis suis & Scripturis, pro Motiuo vtitur ad Iudæos, dicens, Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me. Hinc erat & illa trium Discipulorum admirabilis Visio, qua viderunt in Transfiguratione Maiestatem Christi, & gloriam Regni Dei. Amen dico vobis [inquit Christus] sunt quidam de hîc stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno suo. [Sequitur Matthæus, ac dicit:] Et post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum: & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes, [d] visi in maiestate. [Et tum post verba Petri,] Adhuc eo loquente, ecce [inquit Matthæus] nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube, dicens, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. [Paucisque interpositis,] Et descendentibus [inquit] illis de monte, præcepit eis Iesus, dicens, Nemini dixeritis Visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat.

Et illi tacuerunt, [inquit Lucas,] & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant. [Sed quòd postea non tacuerint, quin potiùs vt solidissimum argumentum inculcauerint, nihil timentes istos qui Visiones omnes contemnere audent, perspicimus ex secunda D. Petri ad omnes fideles Epistola. Non enim [inquit] doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & præsentiam: sed speculatores facti illius Magnitudinis.

Ioan. 1. | a. Matth. 3. | b. Luc. 3. | c. Mar. 1. | Ioan. 5. | Matth. 17. | d. Luc. 9. | 2. Pet. 1.

„ Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum
„ huiuiscemodi à Magnifica gloria, Hic est Filius meus dilectus in quo mihi
„ complacui, ipsum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam,
„ cum essemus cum ipso in Monte Sancto. [Quin & tertiam adhuc vocem
Patris narrat Ioannes Euangelista, iam instante Passione. Pater [inquit
Ioan. 12. Christus] clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo [inquit Euan-
„ gelista] Et clarificaui, & iterum clarificabo. Turba ergo quæ stabat & au-
„ dierat [sed indistinctè] dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebant, An-
„ gelus ei locutus est. Respondit Iesus, & dixit, Non propter me hæc vox
„ vênit, sed propter vos.

Iam verò Resurrectionem Christi, vbi est fundamentum totius fidei nostræ & prædicationis Ecclesiæ, quot quantisque Visionibus vel Angelorum, vel ipsius siue in aliena (vt Hortulani, Peregrini, Emptoris piscium) siue in sua specie, sed & tum sine Resurrectionis gloria, Euangelistæ omnes referunt attestatam! Sanctusque Paulus post illos, pullulante iam Corinthi contra Resurrectionem hæresi, quanta cum vehementia & fiducia protinus coaceruat, dicens, quia visus est Cephæ: &
Matth. 28. Mar. 16. Luc. 24. Ioa 20. 21. 1. Cor. 15.
„ post hoc Vndecim: Deinde visus est plus quàm quingentis fratribus
„ simul; ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autem dormie-
„ runt: Deinde visus est Iacobo: deinde Apostolis omnibus. Nouissimè
„ autem omnium [etiam post Ascensionem] tanquam abortiuo visus est
„ & mihi. Neque verò solùm vigilantium visionibus, sed dormientium quoque, Christus à Deo in Scripturis canonicis commendatur. Ideóque Petrus in primo ad Iudæos sermone pro Christo, allegat vaticinium Ioëlis, dicentis: Et erit, in nouissimis diebus (dicit Dominus) effundam
Act. 2. ex Ioel. 2.
„ de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filij vestri &
„ filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri som-
„ nia somniabunt.

Nunc autem & Apostolos Christi cum doctrina sua per Visiones à Deo approbatos, frequentissimè Scriptura testatur. Nam Visionem illam Transfigurationis num quis paruam trium illorum, qui videbantur Columnæ esse, approbationem fuisse existimat? Num paruam etiam commendationem illorum fuisse existimamus, qui Resurrectionem viderunt, de quibus Petrus dicit Cornelio, Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit
Gal. 2. Act. 10.
„ eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo:
„ nobis, qui manducauimus & bibimus cum illo postquam resurrexit à mortuis? Quid enim aliud voluit & Paulus de se dicens, Non sum Apostolus? Nónne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Ex quo
1. Cor. 9.

etiam

etiam Ananias ad eum dixit, Deus patrum nostrorum præordinauit te, *Act. 22.*
vt cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex "
ore eius: quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti & "
audisti. [Qua eadem admirabili Visione Paulus ipse ex persecutore sæuis- *Act. 9.*
simo protinus conuersus est ad fidem Christi, ita vt tremens & stupens
sine mora dixerit, Domine, quid me vis facere? Cumque ob istam mu-
tationem odiosissimus esset Iudæis incredulis, ita vt eum iam oppressis-
sent, nisi Tribunus Lysias interuenisset cum cohorte, impetrato silentio
dicit ad eos. Audite quam ad vos nunc reddo rationem. [& mox in apo- *Act. 22.*
logiam Conuersionis suæ narrat eis prædictam visionem cum omnibus
circumstantijs. Factum est [inquit] eunte me, & appropinquante Da- "
masco media die, subitò de cælo circumfulsit me lux copiosa: & decidens "
in terram, audiui vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me perseque- "
ris? &c. [Et quoniam præcipua causa odij erat, quia prædicabat Gentibus,
eius quoque facti sui apologiam ibidem facit per aliam Visionem: Factum "
est [inquit] reuertenti mihi in Ierusalem [post tres annos à Conuersio- "
ne] & oranti in Templo, fieri me in stupore mentis [seu in extasi] & vi- "
dere illum dicentem mihi, Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quo- "
niam non recipient testimonium tuum de me. &c. Et dixit ad me, Vade, "
quoniam ego in Nationes longè mittam te. [Veruntamen his omnibus
adeò apud eos non profecit, vt subijciat Lucas: Audiebant autem eum "
vsque ad hoc verbum, & leuauerunt vocem suam dicentes [Tribuno] "
Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum viuere. Ille nihilomi- "
nus biennio postea Cæsareæ adhuc in vinculis, coram Rege Agrippa, & *Act. 25. 26.*
Bernice sorore Regis, & Festo Proconsule, ac Tribunis & viris prin-
cipalibus ciuitatis, permissus loqui pro semetipso, rursus ex eadem Vi-
sione apologiam suam facit: Dum irem [inquit] cum potestate & per- "
missu Principum sacerdotum [ad persequendum Christianos,] die me- "
dia, in via, vidi, Rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me "
lumen, & eos qui mecum simul erant. Omnesque nos cùm decidissemus "
in terram, audiui vocem loquentem mihi Hebraicâ linguâ: Saule, Saule, "
quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego "
autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego sum Iesus, "
quem tu persequeris. Sed exurge & sta super pedes tuos: ad hoc enim "
apparui tibi vt constituam te ministrum & testem eorum quæ vidisti, & "
eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populo & gentibus in quas "
nunc ego mitto te, aperire oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad "
lucem, & de potestate satanæ ad Deum, vt accipiant remissionem pecca- "

„ torum & sortem inter sanctos per fidem quæ est in me. Vnde, Rex A-
„ grippa, non fui incredulus Cælesti Visioni: sed his qui sunt Damasci pri-
„ mùm, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annun-
„ tiabam vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna pœni-
„ tentiæ opera facientes. Hac ex causa me Iudæi cum essem in Templo,
„ comprehensum tentabant interficere. [ Cumque ] hæc loquente eo, &
„ rationem reddente, Festus [ non credens Visionem ] magna voce [ di-
„ ceret, ] Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam conuertunt: [ respon-
„ dens ] Paulus, Non insanio [ inquit ] optime Feste: sed veritatis & sobrie-
„ tatis verba loquor. Scit enim de his Rex ad quem & constanter loquor.
„ latêre enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam
„ horum gestum est. [ Refert autem propter maius miraculum D. Lucas &
duas alias Visiones, vnam Ananiæ, aliam ipsius Pauli, eodem tempore
Conuersionis eius. Nam cùm introductus cæcus iam Paulus Damas-
„ cum, esset tribus diebus non videns, & non manducans neque bibens, *Act. 9.*
„ dixit ad Ananiam in visu Dominus, Surge, & vade in vicum qui voca-
„ tur Rectus; & quære in domo Iudæ Saulum nomine, Tharsensem. ecce
„ enim orat. &c. Et vidit [ inquit Lucas ] virum Ananiam nomine, intro-
„ euntem, & imponentem sibi manus vt visum recipiat. [ quod & factum
esse mox narrat. Quot autem alias adhuc Visiones huius mirifici Apo-
stoli refert idem Lucas comes & discipulus eius! vt cum esset Troa-
„ de: Visio [ inquit ] per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam *Act. 16.*
„ erat stans & deprecans eum, & dicens, Transiens in Macedoniam, adiuua
„ nos. Vt autem visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam,
„ certi facti quòd vocasset nos Deus euangelizare eis. [ sicut e diuerso ante
illud, cum transirent Phrygiam & Galatiam, ] vetati sunt à Spiritu sancto
„ loqui verbum in Asia. [ & deinde cum venissent in Mysiam, ] tentabant
„ ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu. [ Postea autem &
„ Corinthi, contradicentibus & blasphemantibus Iudæis, ] Dixit Dominus *Act. 18.*
„ nocte per visionem Paulo, Noli timere, sed loquere, & ne taceas, prop-
„ ter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi vt noceat te: quoniam
„ populus est mihi multus in hac ciuitate. [ Vnde ] sedit ibi annum & sex
„ menses, docens apud eos verbum Dei. [ Denique iter vltimum ( quan-
„ tum in Actis scribitur ) faciens in Ierusalem, ] Spiritus sanctus [ inquit ipse ] *Act. 20.*
„ per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens: quoniam vincula & tri-
„ bulationes Ierosolymis me manent. [ Porrò Ierosolymis excitata contra
„ eum immani persecutione, ] nocte assistens ei Dominus ait: Cõstans esto: *Act. 23.*
„ sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testi-
ficari

ficari. [Postremò igitur Romam missus, instante iam naufragio, ait ducentis septuaginta sex hominibus qui cum eo nauigabant:] Et nunc suadeo vobis bono animo esse. amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam nauis. Astitit enim mihi hac nocte Angelus Dei cuius sum ego, & cui deseruio, dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum. Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi. In insulam autem quandam oportet nos deuenire. &c. In quibus omnibus videmus neque D. Paulum dubitantem credere visionibus, neque D. Lucam timentem narrare visiones, & propterea Diuinam esse commendationem hominis & doctrinæ, istam quæ Visionibus declaretur. Adeò vt ipse Paulus coactus se commendare Corinthijs, propter Pseudoapostolos qui ei detrahebant & illos corrumpebant; vt sibi ostenderet plus fidei tribuendum esse, quàm illis, post alia argumenta hoc adiunxerit, dicens: Si gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad Visiones & Reuelationes Domini. [Ac tum de se in tertia persona modestissimè:] Scio [inquit] hominem in Christo ante annos quatuordecim (siue in corpore, nescio: siue extra corpus, nescio: Deus scit) raptum huiusmodi vsque ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem (siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit) quoniam raptus est in Paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. [Et mox addit:] Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. [Paucisque interiectis:] Et ne magnitudo Reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. [Ac demum in excusationem huius cōmendationis propriæ:] Factus sum [inquit] insipiens: vos me coëgistis. Ego enim à vobis debui commendari.

Act. 27. — 2. Cor. 12.

Sanctus Petrus etiam duabus visionibus Cornelij & suâ, defendit factum suum in quæstione quæ propter Iudæos, etiam Christianos, fuit omnium in Euangelio Christi maxima, nimirum de baptizatione seu incorporatione Gentiliū. Primùm enim ipsis Gentilibus propter sex Iudæos comites suos inde ait: Vos scitis quomodo abominatū sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem cōmunem aut immundum dicere hominem. [Deinde post factum pluribus, ad Iudæos nimirum qui Ierosolymis disceptabant aduersus illum, dicentes, Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis? Incipiens [igitur] Petrus exponebat illis ordinem, dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi in extasi Visionem;

Act. 10. 11.

„ Descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initijs sum-
„ mitti de cælo, & venit vsque ad me. In quod intuens, considerabam, &
„ vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli. Audiui
„ autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, occide & manduca. Dixi
„ autem, Nequaquam Domine: quia omne commune aut immundum
„ nunquam introiuit in os meum. Respondit autem mihi vox secundò de
„ cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum
„ est per ter: Et recepta sunt omnia rursum in cælum. Et ecce, viri tres
„ confestim astiterunt in domo in qua eram, missi à Cæsaréa ad me. Dixit
„ autem Spiritus mihi vt irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem
„ mecum & sex fratres isti: & ingressi sumus in domum viri. Narrauit
„ autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua, stantem & di-
„ centem sibi, Mitte in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur
„ Petrus: qui loquetur tibi verba in quibus saluus eris tu & vniuersa do-
„ mus tua.

Denique in Veteri Testamento quot Libri sunt, qui nihil ferè aliud continent, quàm Visiones Moysi, & Prophetarum? In Nouo etiam Testamento Apocalypsis quid continet, nisi Reuelationes seu Visiones S. Ioannis? Quæ cum ita sint, errant nescientes Scripturas, qui leuissimo præiudicio Visiones omnes simpliciter contemnunt. quas contrà omnino, vident ex his, Dei ipsius suffragia, siue de Doctoribus siue de Doctrinis quærimus, continere.

Sed quid hoc, inquies, ad huius temporis controuersias? Certè norunt docti, non modò Catholici, verum etiam Protestantes, tam innumerabiles haberi pro Religione nostra certissimas Visiones, vt si adhibeatur Visionibus fides (quemadmodum ex Scripturis docui adhibendam) omnium istarum quæstionum sit finis. Nam quales è Scripturis commemoraui Visiones siue nocturnas, siue diurnas, siue extaticas, siue sensibiles, siue imaginarias, siue propheticas: tales pro nobis contra Protestantes innumeras eorundem singulorum generum in promtu est ex indubitatis Authoribus repetere: ita vt nullo colore probabili fidem eisdem Hæretici valeant denegare. Tales ego hic paucissimas (ne sim prolixior) delibabo: Torrentem ipsum dabit aliquando (vt spero) Liber ille Miraculorum, de quo aliàs sum locutus. Continebit enim non solùm Miracula, verumetiam Visiones: easque sic digestas atque dispositas, vt in suis sigillatim capitibus intuearis, quibus, & quoties, & quomodo reuelauerit atque ostenderit Deus gaudia Cæli, cruciatus Inferni, Pænas Purgatorij; item suam Maiestatem, & Christum in humanitate sua, cum quibuslibet eius my-

*Moti. 10.*

eius mysterijs; item sanctos Angelos, vt Michaëlem, Gabrielem, Raphaëlem, cum cæteris; item beatas animas, vt Deiparam, Petrum, Paulum, cum reliquis; item pleraque ad Ecclesiæ & Religionis mysteria pertinentia, vt quoad Missam, Baptismum, Crucem, Reliquias, & quicquid ferè in vllo genere desiderari queat. Neque in his omnibus locus vllus Hæreticorum exceptionibus relinquetur. Habebunt enim singula approbationem & testimonium eorum qui Discretionem habuere spirituum; & diuturni temporis, cuius, communi prouerbio, Veritas filia nuncupatur; pleraque etiam ex circunstantijs ipsis, sæpè autem & ex Prophetijs miraculisque coniunctis, sibi ipsa fidem adferent & acquirent: quodque caput omnium est, eiusmodi erunt omnia, quæ pro vel etiam in Ecclesiæ contigerint Vnitate. Quæ omnia diligenter obseruata, nullam relinquent fallaciæ suspicionem, nullumque deceptioni locum.

Quid, quòd ipsæ etiam Visiones Apostolicæ quas citaui, si rectè perpendantur, nobis contra Protestantes & contra omnes alios Hæreticos suffragantur? Nam quod suprà ostendi clarissimè de Miraculis Christi & Apostolorum, idem quis non videt in istis quoque Visionibus habere locum: eas nimirum eôdem, quô & illa Miracula, spectauisse; vt Ecclesiam Visibilem (qualis tunc fuit, & qualem solam Sacræ Scripturæ agnoscunt) fundarent & constituerent in æternum? Tali autem Ecclesia admissa, silentium Hæreticis vniuersis indicitur: quia non aliter sibi ad aures hominum facere possunt aditum, nisi Ecclesiam illam initio visibilem postea vel perijsse vel disparuisse confingant, & se fallaciter profiteantur illam vitæ aut luci iterum restituere. Hæc igitur eorum vanissima insipientia compescitur ipsis & Miraculis & Visionibus primitiuis, quas Scriptura sacra commemorat, quemadmodum ex illa mea de Miraculis demonstratione Lector poterit recordari. *Moti. 10.*

Non solùm autem illo generali modo, sed sicut per quædam Miracula, ita per quasdam visiones particulariter etiam & expressè visibilis in æternum designatur & commendatur Ecclesia. Nam in illa Petri visione de Vase velut linteo magno, in quo erant omnia genera animalium; [quemadmodum in Sagena parabolica omnia genera piscium, boni & mali; & in Agro triticum ac zizania:] quod quatuor initijs submittebatur linteum de cælo, quis in eo non Ecclesiæ Catholicæ animaduertit initium? & quòd iterum receptum est in cælum, consummationem eiusdem Ecclesiæ in fine seculi? Interiecto autem inter summissionem & receptionem tempore, quam vanum est dicere linteum illud non semper extitisse in terra, aut non semper eiusmodi animalibus plenum fuisse: *Act. 10.* *Matth. 13.*

quasi

quasi etiam vllo ante Messem tempore Ager sine tritico & zizanijs, aut Sagena sine piscibus bonis & malis vnquam ante eductionem ad littus inueniatur. sunt autem in parabolis Messis & littus, consummatio seculi. Sed adhuc apertius in vna Visione Pauli testimonium Ecclesiæ istiusmodi perhibetur. Nam persequenti illi Visibilem illam Ecclesiam, & insanienti contra eam, loquitur vox de cælo: Saule, Saule quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego sum Iesus, quem tu persequeris, clarissimè dicens, illam esse Visibilis Ecclesiæ contra omnes hostes solidissimã & securissimã firmitatem, quæ est acutissimi stimuli contra nudas calces, imò quæ est ipsius Domini Iesu omnipotentis Dei contra vanissimam misellli homuncionis audaciam.

*Act. 9. 26.*

Quod cùm ita sit, meritò dixit S. Augustinus, vt Miracula, sic etiam Visiones approbandas esse, si fiant in Ecclesia Catholica quæ secundum Scripturas semper Visibilis perseuerat: Ideoque si qui interdum Hæretici pro se contra istam Ecclesiã quasi Miracula vel quasi Visiones proferant, non esse dubitandum, quin aliud nihil sint, quàm aut mendacia hominum, aut fallaciæ dæmonum. Vnde contra Donatistas scribit, quæ suprà citaui ex parte in Motiuo decimo de Miraculis: sed quia huius rursus loci sunt, vtile fuerit & iucundum eatenus rursus audire. Itaque in libro seu Epistola De Vnitate Ecclesiæ, postquam ex manifestissimis plurimisque Scripturis (quas & ego in Motiuo primo posui) ostendisset Ecclesiam semper Catholicã semperque Visibilem: accedens ad diluendum obiectiunculas Donatistarum, quarum vnam ex suorum Visionibus componebant, sic ait: Quisquis huic Epistolæ respondere se præparat, omissis morarum quarumlibet tendiculis, ostendat † Ecclesiam vel in sola Africa perditis tot gentibus retinendam; vel ex Africa in omnibus gentibus reparandam atque adimplendam: Et sic ostendat, vt non dicat, Verum est, quia ille frater noster aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniauit. Remoueantur ista vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. &c. De visis enim fallacibus legant quæ scripta sunt, & quia ipse Satanas transfigurat se tanquam Angelum lucis, & quia multos seduxerunt somnia sua. Audiant etiam quæ narrent Pagani de Templis & Dijs suis mirabiliter vel facta vel visa: & tamen Dij gentium dæmonia, Dominus autem cælos fecit. &c. Nam ad salutem ac vitam æternam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum: Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia: quam, sicut ipsum Caput, in Scripturis sanctis canonicis debemus agnosce-

*Moti. 10.* *August. de Vni. Ecc. cap. 16.* *† Mutatis nominibus, Protestantes ad se dicti putent.* *2. Cor. 11.* *Eccl. 34.* *Psalm. 95.* *Col. 1.*

agnoſcere; non in varijs hominum rumoribus & opinionibus & factis & dictis & viſis inquirere.&c. [Itaque] vtrum ipſi Eccleſiam teneant, non niſi Diuinarum Scripturarum canonicis libris oſtendant: quia nec nos [omittentes Scripturas, quibus contrà ſolis in illo libro Donatiſtas vrget] propterea dicimus nobis credere oportere, quòd in Eccleſia Chriſti ſumus, &c, quia ille ſomnium vidit, & ille ſpiritu aſſumptus audiuit, ſiue ne iret in partem Donati, ſiue vt recederet à parte Donati. Quæcunque talia in Catholica fiunt, ideo ſunt approbanda, quia in Catholica fiunt: non ideo ipſa manifeſtatur Catholica, quia hæc in ea fiunt. Ipſe Dominus Ieſus cùm reſurrexiſſet à mortuis, & Diſcipulorum oculis videndum manibuſque tangendum corpus ſuum offerret: ne quid tamen fallaciæ ſe pati arbitrarentur, magis eos teſtimonijs Legis & Prophetarum & Pſalmorum confirmandos eſſe iudicauit, oſtendens ea de ſe impleta, quæ fuerant tanto antè prædicta. Sic & Eccleſiam ſuam commendauit dicens, Prædicari in nomine ſuo pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem. Hoc in Lege & Prophetis & Pſalmis eſſe ſcriptum ipſe teſtatus eſt: hoc eius ore commendatum tenemus. Hæc ſunt cauſæ noſtræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta. quemadmodum & ego in Motiuo primo pleniùs demonſtraui. Similiter in Epiſtola ad Generoſum reſpondet idem mendacio cuiuſdam Donatiſtarum presbyteri qui virum Catholicum quaſi viſione Angeli ſeducere conabatur. Hæc [inquiunt Fortunatus, Alipius, Auguſtinus] ad eum reſcripta petimus perferas. Ille enim ordinem Chriſtianitatis ciuitatis veſtræ [per quem intellexit Succeſſionem aliquot Epiſcoporum partis Donati quæ ibi erat; quos vt viros integros ſceleriſque puros venditabat, Catholicos autem omnes maculatos eſſe dicebat] tibi vt inſinuaret iuſſiſſe ſibi Angelum ſcribit: cùm tu teneas Chriſtianitatem, non ciuitatis tuæ tantùm, nec tantùm Africæ vel Afrorum, ſed totius Orbis terræ, quæ annunciata eſt & annunciatur omnibus Gentibus. Vnde illis parum eſt quòd præciſos eſſe non pudet, nec ſibi ſubueniunt, vt cùm poſſunt redeant ad radicem; niſi etiam ſecum alios præcidere, & ſicut ligna arida in ignem deſtinare conentur. Quapropter ſi tibi ipſi Angelus aſtitiſſet, quem ſibi ille propter te aſtitiſſe, quantum arbitramur, aſtuta nouitate confingit; & hæc ipſa tibi dixiſſet, quæ iſte mandato illius tibi ſe inſinuare dicit: oporteret te Apoſtolicæ ſententiæ memorem fieri, qui ait: Licèt ſi nos, aut Angelus de cælo vobis euangelizauerit præter id quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.

*Vide ſupra Moti. 10.*
*Luc. 24.*
*Ibidem.*
*Aug. Epiſt. 165.*
*Gal. 1.*

HH Euange-

» Euangelizatum est enim tibi per vocē ipsius Domini Iesu Christi, quòd omnibus Gentibus annunciabitur Euangelium eius, & tunc finis erit. Euangelizatum tibi est per [a] Propheticas & [b] Apostolicas literas, quòd Abrahæ dictæ sunt promissiones, & Semini eius, quod est Christus, cùm ei diceret Deus, [a] In Semine tuo benedicentur omnes Gentes. Has ergo promissiones tenens, si tibi Angelus de cælo diceret, Dimitte Christianitatem Orbis terræ, & tene Partem Donati, cuius ordo [id est, successio] tibi exponitur in Epistola Episcopi tuæ ciuitatis: anathema esse deberet: quia te à toto præcidere, & in partem contrudere conaretur, & alienare à promissis Dei. Si enim ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certiùs & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, &c? [Itaque nos non tam de vllis alijs documentis præsumimus, quàm de Scripturis sanctis, vbi Hæreditas Christi vsque ad terminos terræ promissa est in omnibus Gentibus: vnde isti nefario schismate separati, iactant crimina [ipsi criminosissimi] in paleam messis Dominicæ, quæ necesse est vsque ad finem permixta toleretur, donec vltimo iudicio tota area ventiletur. Vnde manifestum est, ista crimina seu vera seu falsa non pertinere ad frumenta Dominica, quæ per totum agrum, id est, istum mundum, vsque in finem seculi oportet crescere, sicut non falsus angelus in huius errore, sed Dominus in Euangelio loquitur. &c. Quapropter cùm Paulus Apostolus iterum dicat, quia ipse Satanas transfigurat se in angelum lucis, vnde non esse mirum, si ministri eius transfigurant se sicut ministros iustitiæ; si verè iste aliquem angelum vidit erroris nuncium, & de Vnitate Catholica Christianos separare cupientem, ipse passus est Angelum Satanæ transfigurantem se velut angelum lucis. Si autem mentitur & nihil tale vidit, ipse est minister Satanæ, transfigurans se velut ministrum iustitiæ. [Sic Augustinus ad Donatistas. Et sic dicendum est ad similes. Nam quælibet quis miracula, quaslibet visiones, & quidlibet aliud contra istam Ecclesiam semper visibilem, in Scripturis clarissimè commendatam, proferre videatur, quicunque is est, audiendus non est. Nisi enim primùm è Scripturis ostendat suam esse Ecclesiam (quod cuilibet Hæretico impossibile est) frustra contra Scripturas & contra Ecclesiam sensu suæ carnis inflatur. Ex quo vident, quàm temerè & damnabiliter faciant, qui nudis Protestantium verbis & conuicijs credunt: quibus vtique, etiamsi haberent testimonium Angeli de cælo, credere non deberent. Quod non ita dicimus, quasi possibile sit, Angelum de cælo aut illis aut vllis Hæreticis suffragari. Non enim id voluit Paulus, vel Augustinus. Sed quia fieri potest, & fit in-

Matth. 24.
a. Gen. 12.
b. Gal. 3.
Psalm. 2.
Matth. 13.
2. Cor. 11.

fit interdum, vt vel Satanas ſe transfiguret in Angelum lucis, & mentiatur ſe eſſe Angelum de cælo, (nam quòd in ſua figura propria ratiocinanti contra Miſſam credidit [a] Lutherus, & non multum diſſimiliter [b] Zuinglius, omnem id ſuperabat inſaniam) vel miniſtri Satanæ (vt ſupra Donatiſtæ, & aliàs † Arriani) tale quid de cæleſti Angelo confictum inſtabili vulgo venditent, aut certè res vulgares & communes quaſi cæleſtes viſiones iactitent, ſicut Alanus Copus noſter in Dialogo ſexto oſtendit de vanitatibus Proteſtantium; vel denique plebs hæretica Magiſtros ſuos quaſi Angelos cæleſtes veneretur & colat: quemadmodum accidit aliquando in Londini noſtri celeberrimo auditorio, quod Paulinam Crucem appellamus. Ibi enim poſt hæretica tempora, ſub initium Catholici regni Mariæ reginæ, incipientem ad populum concionari catholicum ſacerdotem Gilbertum Burnum Epiſcopum paulo pòſt Bathonienſem, vbi, vibrato in eum pugione, è pulpito depuliſſent, mox in locum eius inferenti ſe Bradfordo cuidam præconi Caluiniſtico acclamabant miſeri, Angelus, Angelus. Propter has ergo cauſas dixit Apoſtolus, ne etiam Angelo cæleſti contrarium euangelizanti credamus. Ceteroqui autem ſi ſit reuera Angelus de cælo, quin ei credendum ſit, quis obſecro dubitauerit? Sicut etiam fide dignis hominibus (quicquid S. Auguſtinus dixerit de mendacijs Hæreticorum) quid impedit ne credamus? Non enim id voluit Auguſtinus in ſuprà allegatis, vt nullis credamus hominibus, viſionibus nullis. Nam & ibi dixit, « Ipſe Dominus Ieſus reſurgens videndum & tangendum ſe obtulit Diſcipulis; ne quid tamen « fallaciæ ſe pati arbitrarentur, magis eos teſtimonijs Scripturarum confirmandos eſſe iudicauit: « [nec tamen quiſquam dixerit, voluiſſe ibi eum « contra Scripturas, vt propter ſolas Scripturas, & non etiam propter viſionem Diſcipuli Reſurrectionem crederent. Dixit enim, ] magis eos Scripturis, [ ſed non ſolùm Scripturis ] confirmandos iudicauit. [Quemadmodum & Petrus poſt narratam pro Chriſto viſionem Transfigurationis dicit: Et habemus firmiorem Propheticum ſermonem: [ non tamen per hoc voluit diminuere fidem Viſionis, quam ipſe vtique priùs ſummopere commendauerat.

a. Luther. libel. de Miſſa angulari, Tom 7. Suri. Comment. an. 1534.
b. Sur. an. 1525.
† Sulp. Seuer. Hiſt. Sac. lib. 2. pag. 158. & Soz. lib. 3. cap. 18.
Cop. Dial. 6 cap. 32. 33. 36. 37. 39.
2. Pet. 1.

Dico igitur, nos habere contra Hæreticos innumeras pro Religione noſtra certiſſimas viſiones; quibus nemo qui, non dico (vt Donatiſtæ & alij Hæretici) nobis, ſed qui teſtibus (ipſorum Proteſtantium atteſtatione) fide digniſſimis & multo ante iſtas inter nos exortas controuerſias viuentibus & defunctis; nemo etiam qui ſanctis Angelis & ſanctis animabus; nemo denique qui Deo ipſi crediderit; fidem vlla vel

 proba-

probabili ratione valeat denegare. Et hoc eô magis intrepidè, eô confidentiùs dico, quia Ecclesiam nostram iam in Motiuo primo ex clarissimis Scripturis, & modò ex ipsis Visionibus Apostolicis certissimè demôstraui. ac propterea visiones istas approbandas cum Augustino assero, quia in Catholica & pro Catholica Ecclesia contigerunt. Verùm ipsas iam Visiones, sed paucas, proferre tempus est. Plures suppeditabit lectio Antiquorũ, & Liber quem prædixi. Et has ipsas quas proferam, fidem suã secum etiam adferre Lector agnoscet. Sicut autem suprà ostendi è Scripturis, Deũ per Visiones commendasse nobis & homines & dogmata, sic iam ostendam, Deum itidem per Visiones cõmendasse tum homines Religionis nostræ, tum dogmata. Porro iam demonstraui (quod vnum per se sufficit) Ecclesiam nostram ipsis Visionibus quæ in Nouo Testamento scriptæ sunt, & fundatam à Deo & demonstratam esse.

Proximum huic locum meretur Visio Diuina, quæ pro Intercessione Sanctorum defunctorũ in sacra canonica Machabæorum Scriptura recolitur. Pugnaturus Iudas Machabæus contra blasphemum Nicanorem, 2. Mac. 15.
» armauit milites suos sermonibus [inquit] optimis & exhortationibus, ex-
» posito digno fide somnio, per quod vniuersos lætificauit. Erat autem hu-
» iuscemodi visus: Oniam qui fuerat Summus Sacerdos, virum bonum &
» benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, &
» qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro
» omni populo Iudæorũ. Post hoc apparuisse & alium virum ætate & gloria
» mirabilem, & magni decôris habitudine circa illum. Respondentem verò
» Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, & populi Israël: hic est qui multũ
» orat pro populo & vniuersa sancta Ciuitate, Ieremias Propheta Dei. Ex-
» tendisse autem Ieremiam dextrã, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicen-
» tem: Accipe sanctum gladium munus à Deo, in quo deijcies aduersarios
» populi mei Israël. [quod & tum fecisse ibidem narratur. Sed non est ista canonica Scriptura, inquiunt Protestantes. Cur minus (inquam) quàm Apocalypsis S. Ioannis? Certissimum est, quòd nullam queant adferre causam, cur hæc videatur esse canonica, & illa non videatur. de qua re in Motiuo 36 (Deo fauente) plura dicam. Interim duo ista considerent prudentes & omnes qui sunt de salute soliciti. Primùm, quòd si ita pro Hæreticis faceret Machabæorum Scriptura, quemadmodum facit contra eos, esset vtique canonica vel cum primis. Secundò, quòd si & cæteras Scripturas, ipsaque adeò Euangelia non negant ijdem Hæretici, non id certè faciunt propter vllam quam Diuinis Scripturis deferunt reuerentiam, sed duntaxat quia euasiones inuenisse se inaniter putant, quibus perstringant lusco-

luſcorum oculos, & expedire ſe à teſtimonijs quæ nos inde contra eos adſerimus, videantur. Quod niſi ſperarent, neque cæteras eſſe canonicas audiremus. Nobis interea ineffabilis ſecuritas & voluptas eſt, quòd fides noſtra non ſolùm in Libris ante iſtas quæſtiones & ante omnes hæreſes exortas conſcriptis, verumetiam in ipſa canonica Scriptura tam euidenter conteſtata ſit, vt nullum habeant Proteſtantes effugium, niſi quod idem aduerſus quamlibet Scripturam canonicam quilibet Hæretici (ſi placet eſſe impudētibus) poterunt præ ſe ferre. quod etiam plurimi antiqui Hæretici pro ſimili ſua libidine facere non parſerunt.

Poſt iſtas autem cæleſtes Viſiones nobis in Scriptura ſacra traditas, nihil eſſe in hoc genere poteſt conſideratione eius qui veritatem quærit, dignius, nihil ad veritatem inueniendam aptius, nihil vnum magis per ſe ſufficiens, quam Viſiones diuiniſſimæ atque certiſſimæ, quæ circa Conuerſionem D. Auguſtini (nam multis annis fuerat Manichæus) Matri eius S. Monicæ ſunt oſtenſæ. Quas qui attentè conſiderauerit, & ipſas indubitatas fuiſſe, & Religionem Auguſtini atque Matris à Deo ipſo approbatam eſſe, multis modis intelliget. Habebat illa Vidua caſtiſſima atque ſanctiſſima (vt in deuotiſſimis ſuis ad Deum Confeſſionibus teſtatur Auguſtinus) Viſiones multas crebras à Deo, quæ eam propheticè cum [a] de alijs rebus futuris, tum [b] de ipſius conuerſione, multo antè redderent certiorem. Vnam eius verbis referam maximè memorabilem, qua eam quotidie orantem cum lachrymis pro ſalute filij, iamque incipientem nolle habere ſecum eandem menſam in domo, auerſantem & deteſtantem blaſphemias erroris eius, [Deus nouem antè annis conſolatus eſt:] Vidit in ſomnio [inquit Auguſtinus] ſtantem ſe in quadam regula lignea, & aduenientem ad ſe iuuenem ſplendidum, hilarem atque arridentem ſibi, cùm illa eſſet mœrens & mœrore confecta. Qui cùm cauſas quæſiſſet ab ea mœſtitiæ ſuæ, quotidianarumque lachrymarum, docendi (vt aſſolet) non diſcendi gratiâ; atque illa reſpondiſſet, perditionem meam [inquit Auguſt.] ſe plangere: iuſſiſſe illum quò ſecura eſſet, atque admonuiſſe vt attenderet & videret, vbi eſſet illa, ibi eſſe & me. Quod illa vbi attendit, vidit me iuxta ſe in eadem regula ſtantem. &c. Hoc ſomnio fœminæ piæ gaudium tanto poſt futurum, ad conſolationem tunc præſentis ſolicitudinis, tanto antè prædictum eſt. Nam nouem ferme anni ſecuti ſunt, quibus ego in illo limo profundi ac tenebris falſitatis, volutatus ſum: cùm tamen illa vidua caſta, pia, & ſobria (quales amas) iam quidem ſpe alacrior, ſed fletu & gemitu non ſegnior, non deſineret horis omnibus orationum ſuarum de me plangere ad te.

a. Auguſt. Cōfeſſ. lib. 6. cap. 1.
b. lib. 5. cap. 9.
Lib. 3. cap. 11.

[Cuius Propheticæ Visionis Maternæ impletionem cum alia sua mirabili Visione coniunctam narrat idem postea libro octauo. Iam enim alienatus tandem à Manichæis, & tum quidem nec Manichæus nec Catholicus, deinceps verò Catholicus, sed adhuc incontinens, postremò in horto Mediolani] sub quadam fici arbore prostratus, dimittens habenas lachrymis, effudit pro continentia preces ad Deum, flens amarissima contritione cordis. Et ecce [inquit] audio vocem de vicina domo cum cantu dicentis, & crebrò repetentis quasi pueri an puellæ, nescio: Tolle lege, tolle lege. Statimque mutato vultu intentissimus cogitare cœpi, vtrùm nam solerent pueri in aliquo genere ludendi cantare tale aliquid, nec occurrebat omnino audiuisse me vspiam. Repressoque impetu lachrymarum surrexi, nihil aliud interpretans diuinitus mihi iuberi, nisi vt aperirem codicem, & legerem quod primum caput inuenissem. Audieram enim de Antonio, quòd Euangelica lectione, cui fortè superuenerat, admonitus fuerit tanquam sibi diceretur quod legebatur: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis, & veni sequere me: & tali oraculo confestim esse conuersum. Itaque concitus redij ad eum locum vbi posueram codicem Apostoli. Arripui, aperui, & legi in silentio capitulum, quò primùm coniecti sunt oculi mei: Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione: sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis prouidentiam ne feceritis in concupiscentijs. Nec vltrà volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine huiusce sententiæ quasi luce † securitatis infusa cordi meo, omnes dubitationis tenebræ diffugerunt. &c. Inde ad Matrem ingredimur [ipse scilicet & Alipius] indicamus, gaudet: narramus quemadmodum gestum sit, exultat & triumphat, & benedicit tibi qui potens es vltrà quàm petimus aut intelligimus, facere: quia tanto amplius sibi à te concessum de me videbat, quàm petere solebat miserabilibus flebilibusque gemitibus. Conuertisti enim ita me ad te, vt nec vxorem quærerem, nec aliquam spem seculi huius, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei reuelaueras. Et conuertisti luctum eius in gaudium multo vberius quàm voluerat, & multo charius atque castius quàm de nepotibus carnis meæ requirebat. Videmus iam ex his, fidem ac religionem S. Monicæ à Deo ipso mirabiliter approbatam; & videmus, Augustinum ad eandem fidem ac religionem à Deo quoque ipso (sicut antè promiserat) mirabiliter esse conuersum. An volunt nunc, putas, Protestantes consentire nobis, vt istam religionem quæ fuerit, inquiramus; & inuentam vtrique, finitis quæstio-

Lib. 8. cap. 12.

Matth. 19.

Rom. 13.

† for. securitatis.

Ephes. 3.

Psalm. 29.

quæſtionibus, communiter amplectamur? Nolunt certè, nolunt: quid enim de S. Auguſtino, non minùs quàm de reliquis Patribus, propter conſcientiam contrariæ religionis, ſoleant dicere, quis non meminit? Veruntamen qui ſaluari cupiunt, animaduertunt non eſſe tam temerè contemnendam: vtpote quæ fuerit tunc religio totius quoque Eccleſiæ Catholicæ, & in his duobus, Matre & filio, ſic diuinitus confirmata, vt Hæretici tergiuerſari non poſſint. Quænam igitur fuerit hæc religio, breuiter videamus.

*Religio S. Auguſtini quæ fuerit.*

Et quidem quòd fuerit noſtra Religio, ac non Proteſtantium, illorum formido, noſtraque fiducia, intelligentibus ſatis oſtendit: maximeque Scripta S. Auguſtini, his qui ea legunt, euidentiſſimè pleniſſimeque demonſtrant. Nos tamen propter hebetiores & indoctiores paucula annotabimus; nec longiùs (breuitatis cauſa) quàm ad hos ipſos Confeſſionum Libros ibimus; ex his etiam non niſi pauciſſima de plurimis decerpentes. Primum igitur hoc ipſum quod iam vidimus, illum conuerſum eſſe ad perpetuam continentiam obſeruandam, & ab omni ſpe ſeculi huius, idque ad multo vberius gaudium Matris quàm ex conuerſione duntaxat ad fidem Catholicam, cuius (obſecro) religionis eſt; præſertim ſi & alia loca eiuſdem Libri, in quibus de eadem re loquitur, conſulantur? vt quòd paulo priùs retinebant eum cogitationes impudicæ, ſuggerentes ei de actu concubitus hactenus adamato,] Et à momento iſto non tibi licebit vltrà in æternum? [ſed quòd ab alia parte multo magis] caſta dignitas Continentiæ, honeſtè blandiebatur vt veniret neque dubitaret, extendens [inquit] ad me ſuſcipiendum & amplectendum pias manus plenas gregibus bonorum exemplorum: Ibi tot pueri & puellæ, ibi iuuentus multa, & omnis ætas, & graues viduæ, & virgines anus: & in omnibus ipſa Continentia nequaquam ſterilis, ſed fœcunda mater filiorum, gaudiorum ſcilicet de marito te Domine. Et irridebat me [Continentia perpetua] irriſione exhortatoria, quaſi diceret: Tu non poteris quod iſti & iſtæ? An verò iſti & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te ſtas, & non ſtas? Proijce te in eum, noli metuere, non ſe ſubtrahet vt cadas. Proijce te ſecurus, excipiet te & ſaluabit te. [Vnde priùs de ſe dixerat:] Putabam enim me miſerum fore nimis, ſi fœminæ priuarer amplexibus; & medicinam miſericordiæ tuæ ad eandem infirmitatem ſanandam non cogitabam, quia expertus non eram; & propriarum virium credebam eſſe Continentiam, quarum mihi non eram conſcius; cùm tam ſtultus eſſem vt neſcirem, ſicut ſcriptum eſt, Neminem poſſe eſſe

*Lib. 8. cap. 11.* *Continentes Eccleſiæ.* *Lib. 6. cap. 11.* *Sap. 8.*

con-

„ continentem nisi tu dederis. Vtique dares, si gemitu interno pulsarem
„ aures tuas, & fide solida in te iactarem curam meam. [Nonnullisque in-
„ terpositis:] Et instabatur impigrè [inquit] vt ducerem vxorem. Iam pe-
„ tebam, iam promittebatur, maximè Matre dante operam, quo me iam
„ coniugatum Baptismus salutaris ablueret, quo me in dies gaudebat apta-
„ ri [erat enim iam propè firmus Catholicus] & vota sua ac promissa tua
„ in mea fide compleri animaduertebat. Cum sanè & rogatu meo & desi-
„ derio suo, forti clamore cordis abs te deprecaretur quotidie, vt ei per
„ visum ostenderes aliquid de futuro matrimonio meo, nunquam voluisti.
„ Et videbat quædam vana & phantastica, quo cogebat impetus de hac re
„ satagentis humani spiritus, & narrabat mihi, non cum fiducia qua solebat,
„ cùm tu demonstrares ei, sed contemnens ea. Dicebat enim discernere
„ se nescio quo sapore, quem verbis explicare non poterat, quid interesset
„ inter reuelantem te, & animam suam somniantem. [Ex quo patet, ha-
buisse illam etiam Discretionem spirituum. Ab ista igitur incontinentia
(& non solùm ab hæresi ad fidem catholicam) conuersus est tandem Au-
gustinus illo quem dixi, mirabili modo, ad sectandam propter Deum per-
petuam continentiam: quam Protestantes partim dicunt turpissimâ im-
pudentiâ omnibus esse impossibilem, omnino autem non esse colendam
„ propter maius apud Deum meritum, in Regno vitæ perpetuæ profutu-
rum, sed [vt disputabat † Iouinianus hæreticus] solùm propter præsen-
„ tem necessitatem, ne homo coniugales patiatur molestias. Talis igitur
erat istorum duorum Religio quoad professionem & meritum Cæliba-
tus. Iam quoad Missam, & præsentiam Christi in sacrosancta Eucharistia,
& sacrificationem eiusdem, idque non solùm pro viuis, verumetiam pro
defunctis: apertissima sunt quæ in eodem Libro continentur. Nullum
„ diem [inquit Augustinus Deo de Matre sua] prætermittebat oblationem
„ ad Altare tuum: bis in die, mane & vespere, ad Ecclesiam tuam sine vlla
„ intermissione veniebat. [Et rursus quod moriens in Italia dixit Augusti-
no & fratri:] Ponite hoc corpus vbicunque [cum antea maximâ curâ sem-
per æstuasset de sepulchro, quod sibi in Patria preparauerat iuxta corpus
„ viri sui] nihil vos eius cura conturbet. Tantum illud vos rogo, vt ad Do-
„ mini altare, memineritis mei vbi fueritis. [Cumque paulò pòst mortua
„ esset,] corpus [inquit] elatum est, & offerebatur pro ea Sacrificium pretij
nostri. Et hæc quidem † tricesimo tertio anno ætatis Augustini. Multo
autem post illud, iam Episcopus, cum Confessiones scriberet, ecce quid
„ dicat Deo: Sepositis paulisper bonis eius actibus, pro quibus tibi gaudens
„ gratias ago: nunc pro peccatis Matris meæ deprecor te, exaudi me per
medi-

† August. Hær. 82.

Confes lib. 5. cap. 9.

Lib. 9. cap. 11.

Cap. 12.

† cap. 11.

Cap. 13.

medicinam vulnerum nostrorum quæ pependit in Ligno. Dimitte Do- «
mine, dimitte obsecro, ne intres cum ea in iudicium. Et credo iam feceris «
quod rogo: sed voluntaria oris mei approba Domine. Namque illa immi- *Psal. 118.*
nente die resolutionis suæ non cogitauit suum corpus sumptuosè conte- «
gi, aut condiri aromatibus, aut monumentū electum concupiuit, aut cura- «
uit sepulchrum patrium. Non ista mandauit nobis: sed tantummodo me- «
moriam sui ad Altare tuum fieri desiderauit, cui nullius diei prætermis- «
sione seruierat; vnde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est *Col. 2.*
chirographū quod erat contrariū nobis, qua triumphatus est hostis cōpu- «
tans delicta nostra, & quærens quid obijciat, & nihil inueniens in illo in «
quo vincimus. Quis ei refundet innocentem sanguinem? Quis ei restituet «
pretium quo nos emit, vt nos auferat ei? Ad cuius pretij nostri Sacramen- «
tum ligauit Ancilla tua animam suam vinculo fidei. [colens nimirū illud
venerabile Sacramentum religione tanquam Deum. nam vt alibi hic ipse *De Ver. Rel. cap. vlt. & 1. Ret. 13.*
Augustinus ait, Deo vni religamus animas nostras: vnde Religio dicta cre-
ditur.] Sit ergo in pace [inquit] cum viro, antè quem nulli, & post quem «
nulli nupta est. Et inspira, Domine Deus meus, inspira seruis tuis fratri- «
bus meis, filijs tuis dominis meis, quibus & voce & corde & literis seruio, «
vt quotquot hæc legerint, meminerint ad Altare tuum Monicæ famulæ «
tuæ, cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introdu- «
xisti me in hanc vitam. Meminerint cum affectu pio Parentum meo- «
rum: vt quod à me illa poposcit extremum, vberius ei præstetur in mul- «
torum orationibus, tam per confessiones quàm per orationes meas. [Ce- «
dò mihi nunc, erant Protestantes isti? imò quid potest Protestantibus
magis esse contrarium? Et fuit interim (vt ostendi) hæc ipsa religio à Deo
ipso mirabiliter cōmendata in Monica; ac mirabiliter ab eodem tum pro-
missa multo antè, tum demum impleta in Augustino: fuit etiam non so-
lùm duorum illorum, sed (vt ex verbis citatis patet) omnium Sacerdotum
& totius Ecclesiæ Religio eadem.

Neque verò id illo solùm tempore, sed iam inde ab ipsis Apostolis.
Vnde multo ante Augustinum Cyprianus etiam (qui & ipse, vt in [a] Epi- *a Cyp. epist. 8. 10. 57.*
stolis eius videre est, plurimis à Deo Visionibus commendatus est) refert
memorabile quiddam huius generis, ex quo generaliter etiam tum obser-
uatam esse intelligimus celebrationem Missarū, etiam pro defunctis, adeò
vt cùm quibusdam defunctis subtraherētur, pro grauissima vindicta sit ha-
bitū. Episcopi [inquit] antecessores nostri censuerunt in Cōcilio, ne quis *Epist. 66.*
frater excedens, ad tutelam vel curam Clericum nominaret; ac si quis hoc «
fecisset, nō offerretur pro eo, nec Sacrificiū pro dormitione eius celebrare- «

» Neque enim [inquit] apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum
» prece, qui ab Altari Sacerdotes & ministros voluit auocare. [ex quo in-
» fert contra quendam nuper defunctum Furnis, dicens Presbyteris & dia-
» conibus & plebi eiusdem loci:] Et ideo Victor de sæculo excedens cùm
» contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam, Geminium Fau-
» stinum presbyterum ausus sit tutorem testamento suo constituere, non
» est quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua
» nomine eius in Ecclesia frequentetur: vt Sacerdotum decretum reli-
» giosè & necessariè factum seruetur à nobis; simul & cæteris fratribus de-
» tur exemplum, ne quis Sacerdotes & ministros Dei, Altari eius, & Ec-
» clesiæ vacantes, ad sæculares molestias deuocet. Obseruari enim de cæ-
» tero poterit, ne vltra hoc fiat circa personam clericorum, si quod nunc
» factum est, fuerit vindicatum. [Huius igitur sanctissimi viri & gloriosis-
simi Martyris religionem nobiscum communem, in hac quidem parte ex
his, & in alijs multis partibus ex alijs quæ alibi scribit, qui eius Scripta
leget intelliget. In quibus & Visiones eius, cum ipsum tum religionem
eius & nostram diuinitus commendantes, plurimas obseruabit. vt quòd
ex Visionibus [b] Aurelium & [c] Celerinum Lectores, [d] Numidicum Pres-
byterum ordinauit. & quòd de singulari vita clericorum sine consortio
vllius fœminæ, Domini correptione scribere compulsus est; [e]] qui mise-
» rum me [inquit] pro vestra negligentia cum seueritate corripiens, man-
» dare præcepit, ne clerici cum fœminis commorentur. [Quibus adiungit:]
» Et licet hæc admonitio sola literarum mearum auctoritate sufficeret, ta-
men ne me somniatorem irrideat quisquam, sicut Ioseph fratres irriserunt,
» Scripturarum addimus firmitatem. &c. [Quo exemplo vtitur & ad Pu-
pianum qui temere credens obtrectatoribus eius nec sexto post ordina-
tionem anno habere eum voluit pro Episcopo. Cui propterea cum nar-
rasset quandam Visionem suam, dicens; Memini enim quid iam mihi sit
» ostensum; imò quid seruo obsequenti & timenti, de Dominica & Diuina
» auctoritate præceptum, qui inter cætera quæ ostendere & reuelare di-
» gnatus est, & hoc addidit: Itaque qui Christo non credit Sacerdotem fa-
» cienti, postea credere incipiet Sacerdotem vindicanti: [tùm subiecit:]
» Quanquam sciam somnia ridicula & visiones ineptas quibusdam videri,
» sed vtique illis qui malunt contra Sacerdotes credere, quàm Sacerdoti.
» Sed nihil mirum, quando de Ioseph fratres sui dixerunt: Ecce somnia-
tor ille venit. nunc ergo venite, occidamus illum: & somniator postea
» quod somniauerat, consecutus sit; & occisores ac venditores confusi sint:
» vt qui verbis priùs non credidissent, factis postmodum crederent.

[b] Epist. 33. [c] Epist. 34. [d] Epist. 35. [e] De sing. Cler. nu. 1. — Genes. 37. — Epist. 69. — Genes. 37.

[Quid,

¶Quid, quòd etiam per Visiones multas Dominum admonuisse testatur ipse cum Synodo Episcoporum, vt in superiori quadam persecutione lapsis, ac deinceps pœnitentiam culpæ agere non cessantibus, nunc instante alia grauiori persecutione residuam pœnitentiam indulgerēt: licet hæc omnis Lutheri tragædia ab Indulgentiarum Pontificiarum contēptu processerit, & easdem Protestantes nec intelligentes adhuc etiam irridere non desinant: cùm tamen eæ tam antiquæ, planeque Apostolicæ traditionis sint, & Cypriano iam tum cum cæteris Episcopis per cælestes Visiones diuinitus imperatæ. Sed verba Episcoporum pulcherrima audiamus: Statueramus quidem iampridem frater charissimè [inquiunt Cornelio Romano Pontifici] participato inuicem nobiscum consilio, [a] vt qui in persecutionis infestatione supplantati ab aduersario & lapsi fuissent, & sacrificijs se illicitis maculassent, agerent diu pœnitentiam plenam: & [b] si periculum infirmitatis vrgeret, pacem sub ictu mortis acciperent. nec enim fas erat, aut permittebat paterna pietas & diuina clementia, Ecclesiam pulsantibus claudi, & dolentibus ac deprecantibus spei salutaris subsidium denegari, vt de seculo recedentes sine communicatione & pace ad Dominum dimitterentur; quando permiserit ipse qui legem dedit, vt ligata in terris, etiam in cælis ligata essent; solui autem possent illic, quæ hic priùs in Ecclesia soluerentur. [c] Sed enim cum videamus diem rursus alterius infestationis appropinquare cœpisse, & crebris atque assiduis ostensionibus admoneamur, &c: necessitate cogente, censuimus, eis qui de Ecclesia Domini non recesserunt, sed pœnitentiam agere & lamentari ac Dominum deprecari à primo lapsus sui die non destiterunt, pacem dandam esse; & eos ad prælium quod imminet, armari & instrui oportere. Obtemperandum est namque ostensionibus atque admonitionibus iustis. [Et post multa rursus:] Placuit nobis, sancto Spiritu suggerente, & Domino per Visiones multas & manifestas admonente, quia hostis nobis imminere prænunciatur & ostenditur, colligere intra castra milites Christi; &, examinatis singulorum causis, pacem lapsis dare: quod credimus vobis quoque paternæ misericordiæ contemplatione placiturum.

*Indulgentiæ.*

*Epist. 54.*

*a Pœnitentia plena.*

*b Indulgentia sub mortem.*

*Matth. 18.*

*c Indulgentia sub persecutionem.*

[Sicut autem in his testatur, indulgentias pœnitentiæ datas propter imminentem vel mortem vel persecutionem, ita alibi sæpissimè propter alias causas, & præsertim rogatu martyrum seu confessorum, licèt adhuc in carne viuentium: dummodo Episcoporum interueniret authoritas, & non essent lapsi impœnitentes ac rebelles, sed eorum esset pœnitentia satisfactioni proxima. Vnde & in alijs iustis causis quis non videt posse Pontifices (vt solent) pœnitentiam relaxare? Si enim olim ad placitum confes-

*Epist. 11. 15. 27. 40. 53. 59. & lib. de lapsis.*

confeſſorum debitè rogantium Epiſcopi illud inculpabiliter faciebant, quanto rectiùs nunc id faciunt Summi Pontifices, qui vt fideles ac prudentes diſpenſatores, de incomparabili Theſauro meritorũ Chriſti (cuius ſunt & merita Sanctorum eius) quantum videtur elargiuntur his qui in domo Domini ſui debitores ſunt pœnitentiæ, ea conditione vt ipſi viciſſim in eandem domum neceſſaria quædam inferant? Poteſtné quicquam rationabilius atque ſalutarius fieri? Non enim noſtra hodie peccata pauciora vel leuiora ſunt, quàm antiquorum; ideoque nec ad minorem agendam pœnitentiam, imò ad multo multoque maiorem nos obligant. Ea tamen eſt mollicies noſtra atque in rebus ſalutem concernentibus dormitantia, vt nec minimam agere velimus pœnitentiam. Quid hic faciat quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam? num agere curam noſtri negligat? aut num theſaurum Domini ſui non diſpenſet, ſed diſſipet & profundat? Ecce oblata eſt illi neceſſaria occaſio fidelis diſpenſationis: Sunt innumerabiles rebelles filij, Hæretici atque Schiſmatici, quorum conuerſionem & ſalutem oratus à ſuis Paterfamilias operari dignabitur. Itaque nobis Diſpenſator: Orate (inquit) pro Hæreticis, ſic & ſic: atque en vobis de meritis Chriſti indulgentia pœnitentiæ tanta vel tanta. O ſapientem prouidentiam, & donatam ſingulis in tempore tritici menſuram! Itaque Proteſtantes dum Indulgentias has tam ſalutares, tam antiquas, tam omni tempore vſitatas & ſolennes damnant, neque illud ob eam cauſam vt agamus plenam pro peccatis pœnitentiam, ſed ne vllius omnino pœnitentiæ atque ſatisfactionis videamur ex peccatis noſtris debitores eſſe: nónne pulchrè conſulunt ſaluti hominum? nónne cum antiquiſſimis atque Apoſtolicis Eccleſiæ moribus bellè conſentiunt? imò Deo ipſi nónne repugnant, qui in Viſionibus interdum mandando Epiſcopis vt donarent pœnitentibus indulgentias, vtraque certè, & ſatisfactiones & indulgentias, approbauit? Conſiderent quæſo hæretici hæc Cypriani teſtimonia, & plura alia eiuſdem generis: dicantque nobis, quid in hodiernis improbent indulgentijs, ſi illas ſemel antiquas probent; imò an non illas tanto magis, quam has, videant ſuis factis eſſe contrarias, quanto illas his ſtrictiores plerumque, quàm has, fuiſſe perſpiciunt: ita vt tunc non ferè ante pœnitentiam ſecundum canones vel actam vel indultam abſolutio culpæ ſit data; cùm nunc Eccleſia, propter iuſtiſſimas quidem cauſas, ſed multò minori cum ſeueritate, primùm ferè abſoluat à culpa; ac deinde pœnitentiam ſecundùm Sacerdotis arbitrium agendam relinquat, vel indulgentijs Summi Pontificis cum iuſto moderamine relaxandam.

Luc. 12.

Pauca

Pauca iam de beatissimi Martini, Sancti toto orbe celeberrimi, religione & Visionibus ex Sulpitio Seuero Discipulo eius, auctore notissimo, subnotemus. Plura de illo in Motiuo vicesimo quinto (erat enim Monachus) Deo iuuante dicentur. Itaque in Dialogo secundo Gallus Postumiano: Quodam die [inquit] ego & iste Sulpicius pro foribus illius excubantes, iam per aliquot horas cum silentio sedebamus, ingenti horrore & tremore, ac si antè Angeli tabernaculum mandatas excubias duceremus: cùm quidem clauso cellulæ suæ ostio, nos ibi esse nesciret. Interim colloquentium murmur audiuimus, & mox horrore quodam circunfundimur, ac obstupentes nec ignorare potuimus, nescio quid fuisse diuinum. Post duas ferè horas ad nos Martinus egreditur: ac tum eum iste Sulpicius (sicut apud eum nemo familiarius loquebatur) cœpit orare, vt perquirentibus indicaret, quid illud diuini fuisset horroris, quod fatebamur nos ambo sensisse, vel cum quibus fuisset in cellula collocutus: tenuem enim nos licèt, & vix intellectum sermocinantium sonum pro foribus audijsse. Tum ille diu multumque cunctatus, (sed nihil erat, quod ei Sulpicius non extorqueret inuito.) (incrediliora fortè dicturus sum, sed Christo teste non mentior: nisi quisquam est tam sacrilegus, vt Martinum æstimet fuisse mētitum.) Dicam, inquit, vobis, sed vos quæso nulli dicatis. Agnes, Thecla, & Maria mecum fuerunt. referebat autem nobis vultum & habitum singularum. Nec verò illo tantùm die, sed frequenter se ab eis confessus est visitari: Petrum etiam & Paulum Apostolos videri à se sæpiùs, non negauit. Hæc plerisque in eodem etiam Monasterio constitutis incredibilia videbantur: nedum ego confidam omnes, qui hæc audient, credituros. nec mirum, si in operibus Martini infirmitas humana dubitauerit: cùm multos hodieque videamus nec Euangelijs quidem credidisse. A Martino autem sæpè angelos visos familiariter, & sensimus, & experti sumus. [Nec hos solùm, sed Christum etiam ipsum illi adhuc iuueni & catechumeno apparuisse, tam est decantatum, vt pauci Catholici sint qui non quotannis audiant. Partem nempe Chlamydis suæ resectam pauperi nudo tribuerat Ambiani.] Nocte igitur insecuta, cum se sopori dedisset, vidit Christum chlamydis suæ, qua pauperem texerat, parte vestitum. Intueri diligentissimè Dominum: vestemque quam dederat, iubetur agnoscere. mox ad angelorum circunstantium multitudinem, audit Iesum clara voce dicentem: Martinus adhuc catechumenus, hac me veste contexit. [An non iam sapienter scilicet faceremus, Religionem huiusmodi Monachi, his & infinitis alijs stupendis modis à Deo probati, eandemque religionem communem illi cum cæteris sanctis omnibus, siue ante eum,

*Moti. 25. num. 9. 13. 14. 17. Seuer. Dial. 2. cap. 14.*

*Seuer. in Vita B. Mar. cap. 11.*

siue cum eo, siue post eum viuentibus, leuissimè deserentes; vt Lutheri ex Monacho desertoris Apostasiæ crederemus, idque propter argumenta quæ fatetur ipse Diabolum sibi contra Missam suppeditasse: vel propter somnium Zuinglij Missam abrogātis ex nocturna visione nescio cuius, quem ipse, albus an ater esset, nescire se dixit? Certè quibus libet cum spiritibus Apostaticis sempiterno igne torqueri, possunt animabus suis non melius prouidere. Nos interim Religionem vndique certissimam virorum tam mirabilium stolidè ac sacrilegè non deserimus. Et si Hæretici tamen nos huiusmodi iustissimis persuasos Motiuis persequi non desinent, sustinemus ac patimur: ecce enim, quorum indubitatæ adhæreścimus Religioni, illorum erimus per patientiam in æterna gloria conparticipes. Nam id in hoc ipso Martino sanctissimo dignatus est Deus mirabiliter nobis ostendere. Ipso enim die qui transitum B. Martini secutus est, scripsit in Epistola ad Aurelium prædictus Sulpitius, illo mane S. Martinum sibi in somno apparuisse, prætextum togâ candidâ, vultu igneo, stellantibus oculis, crine purpureo. Arridensque mihi [inquit] paululum, Libellum quem de Vita illius scripseram, dextrâ præferebat. Ego sancta genua eius amplexus, benedictionem pro cōsuetudine flagitabam: superpositamque capiti meo manum tactu blandissimo sentiebam, cùm inter Benedictionis verba solennia familiare illud ori suo Crucis nomen iteraret. Mox in eum luminibus intentis, cùm exsatiari vultu illius conspectuque non possem, subitò mihi in sublime sublatus eripitur: donec emensa aëris istius vastitate, patenti cælo receptus, videri vltrà non potuit. Nec multo pòst, presbyterum sanctum Clarum, discipulum illius, qui nuper excesserat, video eandem, quam Magistrum, viam scandere. Ego impudens sequi cupiens, dum altos gressus molior & connitor, euigilo: somnoque excitus, congratulari cœperam Visioni, cùm ad me puer familiaris ingreditur, solito tristior vultu, loquentis pariter & dolentis. Duo [inquit] monachi modò à Turonis adfuerunt: Dominum Martinum obijsse nuntiant. Concidi fateor, obortisque lachrymis fleui vberrimè. quanquam sciam virum illum non esse lugendum. Præmisi quidem Patronum, sed solatium vitæ præsentis amisi. &c. Non deerit nobis ille, non deerit, intererit de se sermocinantibus, adstabit orantibus: quodque iam hodie præstare dignatus est, assidua benedictione nos proteget. Inde secundum ordinem Visionis, qua cælum sequentibus se patere monstrauit, quò sequendus esset, edocuit: quò spes nostra tendenda, quò animus dirigendus, instruxit. Me quidem sarcina molesta prægrauat peccatorum. Spes tamen superest, illa sola, illa postrema, vt quod per nos obtinere non possumus,

*S. ut. Epist. 2.*

*Benedictio Episcopalis.*

*Sanctorum intercessio, & benedictio.*

possumus, saltem pro nobis orante Martino mereamur. Et quidem spes "
non vacua, non inanis: quemadmodum mirabilis narratio de Briccio
(quam attexam, quia ad Visiones etiam B. Martini pertinet) declarabit.
Quodam die [inquit Seuerus] dum in area resedisset Martinus, vidit *Dial. 3. cap. 20.*
duos dæmones in excelsa illa quæ Monasterio supereminet, rupe con- "
sistere: inde alacres ac lætos vocem istiusmodi adhortationis emittere: "
Heia te Brictio, heia te Brictio. Credo cernebant miserum eminus pro- "
pinquantem, conscij quantam illi rabiem spiritus suscitassent. Nec mora, "
Brictio furibundus irrupit: ibi plenus insaniæ, euomuit in Martinum "
mille conuicia. obiurgatus enim pridie ab eo fuerat, &c. Ita igitur in eo "
nequam spiritus redundabat, vt ne sua quidem illi, quamuis vana admo- "
dum, mens subesset: trementibus labijs, incertoque vultu, decolor præ "
furore, rotabat verba peccati, se asserens sanctiorem: quippe qui à pri- "
mis annis in Monasterio inter sacras Ecclesiæ disciplinas ipso Martino "
educante creuisset: Martinum verò & à principio, militiæ actibus sor- *Instigatus à dæmone, cōtra visiones B. Martini.*
duisse; & nunc per inanes superstitiones & phantasmata Visionum ridi-
cula prorsus inter deliramenta senuisse. Post hæc egressus, cùm interea,
credo per Martini orationes, fugatis ab illius corde dæmonibus, reductus "
in pœnitentiam, mox reuertitur, atque ad Martini se genua prosternit, "
veniam poscens, fatetur errorem, nec sine dæmone se fuisse tandem sa- "
nior confitetur. Non erat apud Martinum labor iste difficilis, vt ignos- "
ceret supplicanti. Tunc & ipsi, & nobis omnibus sanctus exposuit, qua- "
liter illum à dæmonibus vidisset agitari: se conuicijs non moueri, quæ "
magis illi à quo essent effusa, nocuissent. Exinde cum idem Brictio mul- "
tis apud eum magnisque criminibus sæpè premeretur, cogi non potuit, "
vt eum à presbyterio submoueret, ne suam persequi videretur iniuriam: "
illud sæpè commemorans, Si Christus Iudam passus est, cur ego non "
patiar Brictionem? [Et tamen hic ipse Brictio (vt videamus tum quid
valeant orationes B. Martini, tum quòd Propheticæ fuerint Visiones
eius] post excessum B. Martini Turonicæ ciuitatis Episcopi [vt scribit *Greg. Turon. Hist. lib. 2. cap. 1.*
Gregorius æquè Turonensis episcopus] summi & incomparabilis viri,
de cuius virtutibus magna apud nos volumina retinentur, ad Episco- "
patum succedit. At verò Briccius iste [inquit idem] cùm esset primæuæ "
ætatis iuuenis, sancto adhuc Martino viuenti in corpore multas tende- "
bat insidias, pro eo quòd ab eodem plerumque arguebatur. Quadam au- "
tem die, dum quidam infirmus medicinam à B. Martino expeteret, "
Briccium adhuc diaconum in plateâ conuenit: cui simpliciter ait: Ecce "
ego præstolor beatum virum, & nescio vbi sit vel quid operis agat. [cui "

Bric-

„ Briccius,] Si, inquit, delirum illum quæris, proſpice eminus ; ecce cælum
„ ſolitè ſicut amens reſpicit. Cumque pauper ille occurſu reddito quod
„ petierat impetraſſet, Briccium diaconum vir beatus alloquitur : En ego
„ Bricci delirus tibi videor ? Cumque ille confuſus hæc audiens, dixiſſe
„ ſe denegaret, ait vir ſanctus : Nónne aures meæ ad os tuum erant, cùm
„ hæc eminus loquebaris ? Amen dico tibi, quia obtinui apud Deum, vt
„ poſt me ad pontificatus honorem accedas : ſed noueris te in epiſcopatu
„ multa aduerſa paſſurum. Briccius hæc audiens, irridebat dicens, Nónne
„ verum dixi, iſtum delira verba proferre ? Sed & presbyteri honore præ-
„ ditus, ſæpiùs beatum virum conuitijs laceſſiuit. Adepto ergo, conſentien-
„ tibus ciuibus, pontificatus officio, orationi vacabat. Qui quanquam eſſet
„ ſuperbus & vanus, caſtus tamen habebatur corpore. Triceſimotertio
„ verò ordinationis eius anno, oritur contra eum lamentabilis cauſa pro
„ crimine. Nam mulier ad quam cubicularij eius veſtimenta deferre ſole-
„ bant ad abluendum, quæ ſub ſpecie religionis erat veſte mutata, concepit
„ & peperit. Qua de re ſurrexit omnis populus Turonorum in iram, &
„ totum crimen ſuper Epiſcopum referunt, volentes eum vnanimiter la-
„ pidare. Dicebant enim, Diu pietas Sancti tuam celauit luxuriam : nec
„ Deus nos diutiùs ſinit manus tuas indignas oſculando, pollui. Illo
„ quoque econtrariò viriliter hæc negante, Afferte, inquit, infantem ad
„ me. Cumque oblatus fuiſſet infans, triginta dies ab ortu habens, ait ad
„ eum Epiſcopus : Adiuro te per Ieſum Chriſtum filium Dei omnipo-
„ tentis, vt ſi ego te generaui, coram cunctis edicas. Et ille, Non es,
„ inquit, tu pater meus. Populis autem rogantibus, vt quis eſſet pater,
„ interrogaret, ait Sacerdos : Non eſt hoc meum. quod ad me pertinuit,
„ ſollicitus fui. Vobis ſi aliquid ſuppetit, per vos quærite. Tunc illi magi-
„ cis hæc artibus facta aſſeuerantes, inſurgunt contra eum in vna conſpi-
„ ratione : & trahentes eum dicebant, Non diutiùs nobis falsò Paſtoris no-
„ mine dominaberis. Ille autem ad ſatisfaciendum adhuc populo, prunas
„ ardentes in byrrum ſuum poſuit : & ad ſe ſtringens, vſque ad Sepulchrum
„ B. Martini, vnà cum populorum turbis accedit. Proiectiſque ante Sepul-
„ chrum prunis, veſtimentum eius inuſtum apparuit. Illo quoque ſic
„ proſequente, Sicut iſtud veſtimentum ab his ignibus videtis illæſum, ita
„ & corpus meum à mulieris coitu eſt impollutum. Illis verò non cre-
„ dentibus, ſed contradicentibus, trahitur, calumniatur, eijcitur, vt ſermo
„ Sancti adimpleretur : Noueris te in Epiſcopatu multa aduerſa paſſurum.
Hoc enim eiecto, Iuſtinianum in epiſcopatu conſtituunt. Denique Briccius Romanæ Vrbis Papam expetijt, flens & eiulans, atque dicens:

*Primatus Romani Pōtificis.*

Meritò

" Meritò hæc patior, quia peccaui in Sanctum Dei, & eum delirum & amentem sæpè vocaui: cuius videns virtutes, non credidi. Post cuius abscessum, aiunt Turonici Sacerdoti suo: Vade post eum, & exerce negocium tuum: quia si eum prosecutus non fueris, ad nostrum omnium contemptum humiliaberis. Iustinianus verò egressus à Turonis, Vercellas Italiæ ciuitatem adgressus, obijt peregrinus. Turonici eius obitum audientes, & in sua malitia perdurantes, Armentium in eius loco constituunt. At Briccius Episcopus Romam veniens, cuncta quæ pertulerat Papæ refert. Qui ad Sedem Apostolicam residens, plerunque Missarum solennia celebrans, (*Missa.*) inibi quicquid in Sanctum Dei deliquerat, deflendo diluit. Septimo igitur regressus anno à Roma, cum auctoritate Papæ illius, Turonos redire disponit: & veniens ad vicum cuius nomen est Laudiacum, sexto ab vrbe miliario, mansionem accepit. Armentius verò febre corripitur, & media nocte spiritum exhalauit. Quod protinus Briccio Episcopo per visum reuelatum est. qui ait suis: Surgite velociùs, vt ad tumulandum fratrem nostrum Turonicum pontificem occurramus. Cumque illi venientes portam Ciuitatis ingrederentur, ecce istum per aliam portam mortuum efferebant. Quo sepulto, Briccius in cathedram suam regressus est, septem postea feliciter viuens annos. [Num satis vident adhuc Protestantes, quænam fuerit istorum hominum Religio, eademque in eis quantis fuerit certissimis visionibus, alijsque miraculis diuinitus approbata?

Visiones porrò (vt sic vocem) repertiuas, quibus ostensa & inuenta sunt sacra quædam Religionis nostræ monimenta, quæ Protestantes iterum sepelire & abolere nituntur, innumeras esse norunt qui Veterum Scripta lustrarunt. Inuentionem enim sacrosanctæ Crucis Dominicæ per S. Helenam matrem Constantini Magni (vt nihil dicam de Signis eiusdem Crucis tum huic ipsi [a] Constantino, tum [b] alijs, vel in cælo vel alibi, mirabiliter & frequenter ostensis) quis ferè Veterum non testatur? [c] Constantinus ipse Imperator, Eusebius, Ambrosius, Chrysostomus cum Theophylacto, Ruffinus, Eutropius, Paulinus, Seuerus, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, Cassiodorus, Imperator alius Iustinianus, Nicephorus, Simeon Metaphrastes, præter [f] alios plurimos. Illamque etiam diuinis admonitam [d] visionibus (quod hìc agimus) opus hoc salutare perpetrasse, istorum multi non tacent. Reliquias etiam Sanctorum Christi à Deo diutissimè sine corruptione seruatas, tandemque in Visionibus

*a Euf. in vita Const. lib. 1. cap. 22. 23. Soc. l. 1. c. 1.*
*b Soc. lib. 2. cap. 24. & li. 3. ca. 17. Theod. li. 3. cap. 17. Soz li. 2. c. 2. & li. 4. ca. 4. & li. 5. ca. 12. Naucler. gen. 32. 38. 41. 51. Surius an. 1501. 1502. 1538. Copus Dial. 4. c. 9. 16.*



*c Const. apud Euf. in vit. li. 3. c. 29. Euf. in Chron. Amb. de ob. Theod. Chrys. Hom. 8. in Io. 19. Theop. in Io 19. Ruf. li. 1 ca. 7. 8. Eut. Rerum Rom li. 11. Paul epist. 11. ad Seuer. Seuer. Sac. Hist. li 2. Soc. li. 1. ca. 13. Theod. l 1. c 17. 18. Soz l. 2. c. 1. Cas. Trip. l. 2. c Iust. in Nouel. cist. 28. Nic. l. 8 c. 29. Metap in vita S. elenæ.*
*f Dam in Pont. in Eusebio. Euseb p. epist. 3. d Euf. in Chron. Ruf. l. b. 1. cap. 7. Soc. lib. 1 cap. 13.*

nibus reuelatas viris pijs, & sic inuentas, & venerationi habitas ad infinitam humani generis vtilitatem, atque ad mirabilem propagationem cultus Christi, quis Veteres legens vel ignorat, vel gratissimo erga Deum animo (nisi qui Christum negauerit) non amplectitur? Nunquid enim incerta aut ignota loquor? De Reliquijs sanctorum Martyrum Geruasij & Prothasij nóane S. Augustinus de Vnit. Ecclesiæ scribit:] [c] per totum orbem „ in Locis Sanctis quæ frequentat nostra Communio, tanta mirabilia vel „ exauditionum vel sanitatum fiunt: ita vt latentia per tot annos corpora „ Martyrum (quod possunt Donatistæ à multis interrogantes audire) Am- „ brosio fuerint reuelata; & ad ipsa corpora Cæcus multorum annorum ci- „ uitati Mediolanensi notissimus oculos lumenque receperit? [Sicut autē hîc illud contra Donatistas, ita de Ciuit. Dei idem contra Gentiles narrat, se quoque tunc Mediolani fuisse cōmemorans: Miraculū [inquit] quod Mediolani factū est cùm illic essemus, quando illuminatus est cæcus, ad mul- „ torum notitiam potuit peruenire, quia & grandis est ciuitas, & ibi erat tūc „ Imperator, & immenso populo teste res gesta est, concurrente ad corpora „ Martyrū Prothasij & Geruasij. Quæ cum laterent & penitus nescirentur, „ Episcopo Ambrosio per somnium reuelata reperta sunt, vbi cæcus ille depulsis veteribus tenebris diem vidit. [Ipséque Ambrosius eodem tempore quo gestum est, contra Arianos (& in eis contra Protestantes) tractat eleganter ad populū:] Hoc biduo continuatam video sanctitatis vestræ cele- „ britatem. cui tamen celebritati vestræ, qui solent inuident, ideoque causam „ celebritatis odêre, atque amentiæ in tantum prodeunt, vt negent Martyrū „ merita, quorū opera etiam dæmones confitentur. Sed hoc non mirum. si- „ quidem tanta est incredulorū perfidia, vt tolerabilior sit diaboli confessio. Dicebat enim diabolus, Iesu fili Dei viui, quid venisti ante tēpus torquere „ nos? Et cum hæc audirent Iudæi, ipsi tamen Dei filium denegabant. Et „ nunc audistis clamantes dæmones & cōfitentes Martyribus quod pœnas „ ferre non possint, & dicentes, Quid venistis vt antè tempus nos tam gra- „ uiter torqueatis? Et Arriani dicunt, Non sunt isti martyres, nec torquere „ diabolum possunt, nec aliquem liberare: [id quod Protestantes longè maiori perfidia, non solùm de istis, sed de omnibus dicunt martyribus] cum „ tormenta dæmonū ipsorū voce probentur; & beneficia Martyrū remedijs „ cæcorum, & absolutorū indicijs declarentur. Negant cæcum illuminatum „ sed ille non negat se sanatum. Ille dicit, video qui non videbam. ille dicit, „ Cæcus esse desiui, & probat facto. Isti beneficiū negant, qui factum negare „ non possunt. Notus homo est, publicis cùm valeret mancipatus obsequijs, „ Seuerus nomine, lanius ministerio. Deposuerat officiū, postquā inciderat

c Aug. de Vnit. Eccl. cap. 16.

De Ciu. Dei lib. 22 c. 8. Et Ret. li. 1. cap. 13.

Ambr. Ser. 91. & Epi. 85.

Matth. 8.

impe-

impedimentum. Vocat ad testimoniũ homines quorum antè sustentabatur obsequijs. Eos iudices suæ visitationis accersit, quos habebat testes & arbitros cæcitatis. Clamat, quia vt contigit fimbriam de veste Martyrum, qua Sacræ Reliquiæ vestiuntur, redditũ sibi lumen sit. Nónne simile illud est quod in Euangelio legimus (Vnius enim potentiam laudamus authoris &c.) Iudæos cum viderent in illo cæco sanitatis remedium, requisisse Parentum testimoniũ.&c. Detestabilior istorum quàm Iudæorũ pertinacia.&c. Sed quæro qui non credant, vtrùm [quia non] possint à martyribus aliqui visitari? [id quod Protestantes asserunt. sed] hoc est [inquit,] Christo non credere. Ipse enim dixit, Et maiora his facietis: An ab istis martyribus, quorum merita iamdudum vigent, corpora dudum reperta sunt? Quæro hic, vtrùm mihi, an sanctis Martyribus inuideant? Si mihi, nunquid à me aliquæ virtutes fiunt: nunquid meo opere, meo nomine? Cur igitur mihi inuident, quod meũ non est? Si Martyribus: ostendunt alterius fidei fuisse Martyres quàm ipsi credunt. Neque enim aliter eorũ operibus inuiderent, nisi fidem in his fuisse eam quàm isti non habent, iudicarent.&c. Non accipio à diabolo testimonium, sed confessionem. &c. Dicebat diabolus, vt scriptum legimus, Scio te quis sis. tu es filius Dei viui. Dicebant Iudæi, Nescimus quis sit. Dicebant hodie & heri dæmones, Scimus quia martyres estis. Et Arriani dicunt, Nescimus, nolumus intelligere, nolumus credere. Dicunt dæmones Martyribus, Venistis perdere nos? Arriani dicunt, Non sunt dæmonum vera tormenta, sed ficta & composita ludibria. &c.

*Ioan. 9.* *Ioan. 14.* *Luc. 4.* *Ioan. 9.*

Istam autem de Arrianis Mediolanensibus historiã magis aperit Augustinus in Cõfessionibus, vbi rursus Visionis huius Ambrosianæ meminit. Iustina Valentiniani Regis pueri mater, hominẽ tuũ [inquit Deo] Ambrosium persequebatur hæresis suæ causâ, quâ fuerat seducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cũ Episcopo suo, seruo tuo. Tunc hymni & psalmi vt canerentur secundum morem Orientaliũ partium, ne populus mœroris tædio cõtabesceret, institutũ est; & ex illo in hodiernum retentũ, multis iam, penè omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus. Tunc memorato Antistiti per visum aperuisti, quo loco laterent Martyrũ corpora, Protasij & Geruasij, quæ per tot annos incorrupta in thesauro secreti tui recõdideras, vnde opportunè promeres ad coërcendã rabiem fœmineã, sed regiam. Cũ enim propalata & effossa digno cũ honore transferrentur ad Ambrosianã Basilicã, non solùm quos immundi vexabãt spiritus, cõfessis eisdem dæmonibus sanabãtur, verumetiam quidam plures annos cæcus, ciuitatique notissimus, cũ populi tumultuãtis lætitiæ causam quæsisset atque audisset, exiliuit, eoque se vt duceret, suũ ducem rogauit.

*Aug. Confess. lib. 9. cap. 7.* *Cãtus Psalmorum & Hymnorum.*

Psal. 115. Quò perductus, impetrauit admitti, vt sudario tangeret feretrum pretio-
» sæ in conspectu tuo mortis Sanctorum tuorum. Quod vbi fecit, atque
» admouit oculis, confestim aperti sunt. Inde fama discurrens, inde lau-
» des tuæ feruenter lucentes, inde illius inimicæ animus etsi ad credendi
» sanitatem non applicitus, à persequendi tamen furore compressus est.
» Gratias tibi Deus meus. Eandem reuelationem S. Ambrosij Paulinus
etiam commemorat, qui & ab eo de ijsdem Reliquijs donum acceperat,
quod de more in sua quadam Basilica collocaret. Vnde Altari inscripsit
hos versus:

Paul. Epist. 12. ad Seuer.

*Hic pater Andreas, & magno nomine Lucas,*
*Martyr & illustris sanguine Nazarius,*
*Quosq́; suo Deus Ambrosio post longa reuelat*
*Secula Protbasium cum patre Geruasio.*

De Ciui. li. 22. ca. 8.

Nec minùs testatam & probatam reliquerunt Antiqui Inuentionem
quoque Reliquiarum S. Stephani Protomartyris gloriosissimi. Vnde Au-
gustinus in Sermonibus Nouis editis Louanij an. 1564. quorum & ipse
De Ciuitate Dei, & Possidonius in Indiculo Operum Augustini memi-
nerunt: Triumphauit [inquit,] coronatus est. Latuit tanto tempore
» corpus eius, processit quando Deus voluit, illuminauit terras, tanta mi-
» racula fecit, mortuus viuos facit mortuos, quia nec mortuus. Ergo hoc
» commendo charitati vestræ, vt sciatis quod eius orationes multa impe-
» trant, non tamen omnia. Nam inuenimus etiam in Libellis qui dantur,
» fuisse illi difficultates impetrandi, & accepisse tamen postea beneficium
» non deficiente supplicis fide. Non cessatum est, oratum est, & dedit
» postea Deus per Stephanum. Sunt verba orantis Stephani, & respon-
» sum est illi, Pro qua oras, non est digna, hoc & hoc fecit: & tamen in-
» stitit, rogauit, accepit. Dedit nobis intelligere, quia in cuius nomine fa-
» ciebat, antequam carnem deponeret, in eius nomine faciunt orationes
» eius vt beneficia impetrentur, quibus nouit ea dari debere: ille autem
tanquam seruus orat. [Et rursus de eadem inuentione, cum alia historia
memorabili:] Sciunt multi, quanta Miracula per beatissimum martyrem
» Stephanum in ciuitate Italiæ Ancona fiant. Et audite quod miremini:
» Memoria [id est, Reliquia] eius antiqua ibi erat, & ipsa est ibi. Sed for-
» tasse dicis, Corpus eius nondum apparuerat, memoria ibi vnde erat?
» Latet quidem causa, sed quid ad nos fama pertulerit, non tacebo chari-
» tati vestræ. Quando lapidabatur sanctus Stephanus, aliqui etiam inno-
» centes, & maximè de ijs qui iam in Christo crediderant, circunstabant:
» dicitur lapis venisse in cubito, & excussus inde venisse ante quendam re-
ligiosum.

Aug. tom. 10. de Diuer. ser. 34. Est in Nouis Ser. 91.

N. Ser 38. In Nouis, 94.

Act. 7.

ligiosum. Tulit illum, & seruauit. Homo erat de nauigantibus; sors nauigationis attulit illum ad littus Anconæ, & reuelatum est illi ibi debere reponi Lapidem illum. Ille obediuit reuelationi, & fecit quod iussum est. & ex illo cœpit ibi esse Memoria S. Stephani, & rumor erat, quia brachium S. Stephani ibi est, nescientibus hominibus quid contigisset. Verùm autem intelligitur propterea ibi fuisse reuelatum, vt ibi [id est, Anconæ] poneret Lapidem qui de cubito Martyris excussus est, quia Græcè cubitum *ancon* dicitur. Sed qui sciunt quæ ibi miracula fiant, ipsi nos doceant. Non ibi cœperunt fieri ista miracula, nisi posteaquam corpus S. Stephani apparuit. Ecce ibi non est curatus iste iuuenis, vt nostris oculis seruaretur. [Loquitur autem de quodam Paulo qui Hippone ad reliquias S. Stephani in Basilica Augustini tum sanatus ab horribili omnium membrorum tremore (quem cum nouem fratribus maledictus à Matre incurrerat, Deo sic eorum erga matrem inobedientiam vindicante) dederat libellum de more recitandum, in eoque dixerat:] Ex nobis autem omnibus decem fratribus, [patria eorum fuit Cæsarea Cappadociæ, vbi S. Basilius erat Episcopus] qui nascendi quoque ordine primum sequitur, ad gloriosi martyris Laurentij memoriam, quæ apud Rauennam nuper collocata est, sicut audiuimus, meruit sanitatem. Ego autem qui nascendi ordine sum sextus illorum, cum hac sorore mea [Palladiam nominat Augustinus de Ciuitate Dei] quæ me ætate subsequitur, vbicunque gentium, vbicunque terrarum loca esse sacra in quibus Deus operaretur miracula, comperissem, magno desideratæ sanitatis amore carpebam iter. Sed vt de cæteris celeberrimis Sanctorum locis taceam, ad Anconam Italiæ ciuitatem, vbi per gloriosissimum martyrem Stephanum multa miracula Dominus operatur, eadem circuitione perueni. Sed ideo ibi curari non potui, quia huic loco diuina prædestinatione seruabar. Nec Vzalim ciuitatem Africæ prætermisi, vbi B. Martyr Stephanus magna prædicatur frequenter operari. Veruntamen ante hos tres menses, id est, Calendarum † Iuniarum die, tam ego quàm soror mea, quæ hîc mecum est eâdem adhuc passione detenta, euidenti sumus visione commoniti. Ait enim mihi quidàm aspectu clarus, & candido crine venerabilis, quòd intra tertium mensem desiderata esset mihi sanitas affutura: Sorori autem meæ in Visione sanctitas tua [ad Augustinum episcopum sermonem dirigit] in ea effigie, in qua te præsentes videmus, apparuit: per quod nobis significatum est, ad istum locum nos venire debuisse. Nam & ego beatitudinem tuam sæpiùs postea videbam per alias ciuitates in itinere quo veniebamus, talem prorsus, qualem modò conspicio. Admoniti

*Nota antiquitatem istius religionis.*

*lib. 22. cap. 8.*

*† Ianuariarum.*

*Augustinus visus.*

» ergo euidenti auctoritate diuina, ad hanc venimus ciuitatem ante dies fer-
» mè quindecim. &c. Orabam ego quotidie cum magnis lachrymis in loco
» vbi est memoria gloriosissimi Stephani. Die autem Dominico Paschæ, sicut
» alij qui præsentes erant viderant, dum orans cum magno fletu cancellos
» teneo, subitò cecidi. Alienatus autem à sensu, vbi fuerim nescio. Post pau-
» lulum assurrexi, & illum tremorem in corpore meo non inueni. Huic
» itaque tanto Dei beneficio non ingratus, hunc libellum obtuli: vt & pro
» mea sorore orare dignemini, & pro me agere Deo gratias. [Deuotissima
» sunt quæ post huius libelli recitationem Augustinus dixit ad populum,
» vbi inter cætera quæ modò citaui:] Nos autem, fratres [inquit] satagamus
» Domino Deo nostro gratias referre pro illo qui sanatus est; & pro illa quæ
» adhuc tenetur, preces fundamus. Benedicamus Deum, qui nos dignos
» habuit, vt hoc videremus. Quid enim sumus, quia ego istis apparui nes-
» ciens? Illi me videbant, & ego nesciebam: & admonebantur vt ad istam
» ciuitatem venirent. Quis sum ego? Homo sum vnus de multis, non de
magnis. [Præceperat autem post recitatum libellum, & ante Sermonem
(vt De Ciuitate Dei ait) eos de conspectu populi abire. fecerat enim stare
ambos in gradibus Pulpiti, cum legeretur Libellus.] Illa igitur vbi de gra-
» dibus descendit, in quibus steterat, ad sanctum martyrem orare perrexit.
» Quæ mox vt cancellos attigit, collapsa similiter [vt perendie frater] ve-
» lut ad somnum, sana surrexit. &c. Tum verò tantus ab vtroque sexu ad-
» mirationis clamor exortus est, vt vox continuata cum lachrymis non vi-
» deretur posse finiri. &c. Exultabant in Dei laudem voces sine verbis,
» tanto sonitu, quantum aures nostræ ferre vix possent. Quid erat in cor-
» dibus exultantium, nisi fides Christi, pro qua Stephani sanguis effusus
est? [Istas igitur tam miraculosas tamque gloriosas reliquias S. Stephani,
sua ætate inuentas esse, D. Augustinus per hæc testatur: quemadmodum
& Sozomenus in fine Historiæ suæ. Modum autem mirificum quo re-
pertæ sunt, licet videre in Epistola Luciani Presbyteri Hierosolymitani,
cui reuelatæ sunt, quemque Gennadius etiam in Catalogo testatur scrip-
sisse Græcè historiam Inuentionis ipsarum. Edita autem est illa Epistola
Louanij anno 1564 à Ioanne Vlimmerio, vnà cum Sermonibus Nouis S.
Augustini (quorum iam memini) & Epistola Auiti, & duobus libris
Euodij Vzalensis Episcopi (cuius sæpè meminit Augustinus) de Signis
S. Stephani. Sancti autem Gamalielis reuelantis dicto Presbytero corpora
S. Stephani, S. Nicodemi, suum, & aliorum, & iam tertiò apparentis, ver-
ba in præfata Epistola sunt ista:] Exurge igitur, & vade ad Episcopum,
& dic illi, vt aperiat nobis, & faciat locum orationis, vt intercessione
nostra

*Lib. 22. cap. 8.*

*Soz. lib. 9. cap. 16.*

*Vide in Breuiario Festum Inuentionis S. Stephani, Augusti 3.*

*In Epist. Luciani.*

nostra misereatur Dominus populo suo. [Multorum aliorum Sanctorum inuentiones huiusmodi miraculosas atque diuinas, ex huiusmodi possem indubitatis authoribus recitare. Sed me prolixitas terret; & in his tribus Historijs, nimirum Crucis Dominicæ, & Reliquiarum sanctorum martyrum Geruasij & Protasij, atque sanctissimi protomartyris Stephani, satis euidenter vident omnes, nostram fuisse, & non Protestantium, Religionem, quæ & illis primæuis tēporibus erat sanctissimorum virorū cum Christianis omnibus; eamdemque à cælestibus ciuibus, & à Deo ipso fuisse mirabiliter cōprobatā: propterea que nullam habuisse causam Protestantes, cur Reliquias istiusmodi diuinitus reuelatas, tantisque miraculis coruscantes, per sacrilegam audaciam atque perfidiam iterum abolerent. Tam innumerabilium enim Sanctorum, ipsiusque Dominicæ Crucis Reliquijs in conspectu Dei pretiosissimis, quas illi vel in Gallia (vbi nec sanctissimorum Irenæi, Hilarij, Martini corporibus pepercerunt) vel in Anglia, vel in Scotia, vel in Germania, vel alibi tradidere flammis & aquis, his (inquam) tam sacris pignoribus nunquid superstitiosè abusi sumus? vel nunquid ista abusibus adhibere solent Christiani remedia, vt res ipsæ sacrilegè tollantur è medio? Imò nunquid Reliquijs aliter vsi sumus, quàm prædicti maiores nostri, quibus sic prorsus vtendæ à Domino sunt ostensæ? Reuera aliter vsi sumus, sed & aliter vtimur. væ enim peccatis nostris. Non quidem superstitiosè, vt mentiuntur Hæretici; sed nec religiosè, vt debuimus, res tam sacras habuimus: quin imò eas nimis irreligiosè contempsimus, & contemnimus: ideoque vt eas aperuit deuotioni S. Helenæ, S. Ambrosij, & aliorum sanctissimorum Maiorum nostrorum, ita nostræ indignitati easdem rursus eripi per sacrilegos hæreticos patitur: non solùm autem illas, verumetiam totam religionem fidemque catholicam. Vtinam autem pro pietate sua & pro meritis Christi sui Sanctorumque eius desinat tandem facere nobis secundum peccata nostra; & ad Apostolorum, Patrum, cæterorumque Sanctorum vnitatem, fidem ac religionem, cunctorum corda conuerteret.

*Sur. anno 1562.*

Cui vt magis adhuc propter Visiones duntaxat perspiciant Hæretici sibi esse meritò connitendum, de sacrosancta Missa (licet abundè sufficiant quæ in Monica & Augustino & alijs suprà inde annotaui) plusculum adijciam: maximè, quia video (quod flens commemoro) fieri id in patria mea olim florentissima atque sanctissima, nunc heu nimium desolata (sicut & in cæteris Hæreticorum regnis) quod olim Augustinus sapienter

& gra-

Aug. ep. 180. de fuga in persecutione.

& grauiter annotauit:] Diabolus plerumque fideles Apostatas esse persuasit, quibus quotidianum ministerium Dominici corporis defuit. [Sicut igitur ne hoc contingat, hortatur ibi Sacerdotes, ne fugiant omnes in persecutione, & plebem deserant sibi commissam; sed maneant potiùs, contempto etiam vitæ periculo, quò huic quotidiano cæteroque necessario sufficiant ministerio, vt queant Christiani (quod suprà in Matre sua sanctissima laudauit) Altari, vbi offertur Sacrificium pretij nostri, sine vllius diei prætermissione seruire, animas suas, ne excidant, ibi ligantes: [ita multum hîc iuuabit, narrationem quandam S. Gregorij Papæ irrefragabilem plurimùm ponderare. Habet autem eam & in Dialogis: sed fusiùs super Euangelia; tractans illud quod est apud Lucam de Rege contra Regem, qui adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. Vbi Gregorius: Longè [inquit] esse dicitur, qui adhuc præsens per iudicium non videtur. [Et,] Pensate fratres quàm benignum sit, quòd is qui suo aduentu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc legationem flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lachrymis & benignitate mentis sacri Altaris hostia suffragatur: quia is qui in se resurgens à mortuis iam non moritur, adhuc per hanc in suo Mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hostiam suæ Passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram, Passionem illius reparamus. [Ibique præmisso stupendo Miraculo circa quendam captiuum,] pro quo iam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis vxor eius curabat offerri: cuius toties, vincula soluebantur in captiuitate, quoties ab eius coniuge oblatæ fuissent hostiæ pro animæ eius absolutione: [quemadmodum multo pòst factum est etiam in Anglia nostra in fratre cuiusdam Abbatis, vt narrat Beda: Post hoc igitur Miraculum incipit S. Gregorius narrare Visionem (quam volo) non minùs certam, quàm mirabilem: Multi [inquit] vestrûm fratres charissimi Cassium Narniensis vrbis Episcopum nouerunt: cui mos erat quotidianas Deo hostias offerre, ita vt pænè nullus dies vitæ eius abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Cui cum Sacrificio valde etiam concordabat vita. Nam cuncta quæ habebat, in eleemosynis tribuens, cum ad horam offerendi Sacrificij venisset, [seu, inter ipsa Sacrificiorum arcana] velut totus in lachrymis defluens, semetipsum cũ magna cordis contritione mactabat. [quod idem & de S. Cuthberto nostro, Monacho & Episcopo Lindisfarnensi, refert Beda, alludens quoque ad hanc ipsam Gregorij de S. Cassio narrationem. Tantum enim [inquit] compunctioni erat deditus, tantum cælestibus erat de-

Confess. li. 9 cap. 13.

Greg. Dial. lib. 4. cap. 56. Hom. 27. in Euang. Luc. 14.

Rom. 6.

Bed. Hist. lib. 4. cap. 22. Anno 679.

Bed. in vita S. Cutbert. cap. 16.

erat desiderijs, vt Missarum solennia celebrans nequaquam fine profusione lachrymarum implere posset officium. Sed congruo satis ordine dum Passionis Dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando. [ Vir certè tam approbatus Deo infinitis tum in vita tum post mortem miraculis, vt] transactis sepulturæ eius annis vndecim, [aperto sepulchro eius propter Leuationem (de more Ecclesiæ) sanctorũ ossium,] inuentum sit corpus totum, quasi adhuc viueret, integrum, & flexibilibus artuum compagibus multò dormienti quàm mortuo similius: sed & vestimenta omnia quibus indutum erat, non solùm intemerata, verumetiam prisca nouitate & claritudine miranda parerent. [ De quo ipso testatur Dialogus tertius Alani Copi nostri quod est adhuc multo admirabilius. Nam] eius nuper [inquit, scilicet post octingentos etiam annos] in Anglia corpus integrum repertum vir quidam magnæ doctrinæ & venerandæ grauitatis mihi ex illius testimonio indicauit, qui beatas Cuthberti Reliquias ipse fide dignus conspexerat. [ Illachrymationem autem istam deuitorum in celebratione Missarum, quanta etiam Cyprianus ipse cum verborum tum spiritus suauitate commemorat; vt Panem istum Angelorum omne delectamentũ habere demonstret, & omnium exuperare dulcedinum voluptates.' Vide [inquit] quo modo his qui Christi commemorant Passionem intra Sacra Officia, quasi per quosdam canales de interioribus fontibus egrediantur torrentes, & super omnes delicias lachrymis nectareis anima delectatur; quantam suauitatem animæ inquirenti vbi sit Deus suus, suspiria contemplationis eliciant. [ & cætera ibi multa hac de re, quæ dimitto, ne longiùs me ab instituta de Cassio narratione abducant. Prosequitur ergo Gregorius, dicens de eo: Cuius & vitam & exitum à quodam venerabilis vitæ Diacono qui fuerat ab eo nutritus, referente cognoui. Aiebat enim, quòd quadam nocte, eius presbytero per visum Dominus astitit, dicens: Vade & dic Episcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua; Natali Apostolorum [ id est, festo SS. Petri & Pauli ] venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit Presbyter; sed quia è vicino Apostolorum Natalitius dies iminebat, tam propinqui exitus diem Episcopo nunciare pertimuit. Alia nocte Dominus rediit, eiusque inobedientiam vehementer increpauit, atque eadem iussionis suæ verba retexuit. Tunc Presbyter surrexit vt pergeret: sed rursus infirmitas cordis impedimento facta est indicandæ reuelationis. & ad admonitionem quoque iteratæ iussionis obduruit pergere; & quæ viderat, manifestare neglexit.

*Idem Hist. Ang lib. 4. cap. 28.*

*In vita ca. 42.*
*In Hist lib. 4. cap. 30.*

*Cop. Dial. 3. cap. 29.*

*Sap. 7.*
*Cyp. de cena Dom. num. 5.*

» Sed quia magnam mansuetudinem contemptæ gratiæ maior sequi solet,
» ira vindictæ, visione tertia Dominus apparens, iam verbis addidit ver-
» bera; & tam districta cæde mactatus est, vt in eo duritiam cordis emol-
» lirent vulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex verbere, perrexit ad
» Episcopum, cumque iam ex more iuxta B. Iuuenalis martyris Sepul-
» chrum ad offerendum Sacrificium consistentem reperit, secretum à cir-
» cunstantibus petijt, seque eius pedibus strauit. Cumque eum vbertim
» flentem Episcopus vix ad se leuare potuisset, lachrymarum causas cognos-
» cere studuit. Ille verò relaturus ordinem Visionis, prius vestimento ex
» humeris deuoluto, detexit plagas corporis, vt ita dicam, testes veritatis
» & culpæ; monstrauit quanta animaduersione districtionis membra illius
» accepta verbera liuore inflicto sulcauerant. Quæ mox vt Episcopus vi-
» dit, exhorruit, & quis talia facere præsumpsisset, cum magnæ obstupe-
» factionis vocibus inquisiuit: At ille respondit, hæc se pro ipso fuisse per-
» pessum. Excreuit cum terrore admiratio: sed nullas iam Presbyter in-
» quisitioni eius moras adijciens, secretum reuelationis aperuit, eique ius-
» sionis Dominicæ ea quæ audierat verba narrauit, dicens: Age quod agis,
» operare quod operaris, non cesset manus tua, non cesset pes tuus: Na-
» tali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Qui-
» bus auditis Episcopus se in orationem cum magna cordis contritione
*Hora canonica.* prostrauit; & qui oblaturus Sacrificium ad Horam Tertiam venerat, hoc
» pro extensæ orationis magnitudine, ad Horam Nonam vsque protelauit.
» Atque ex illo iam die magis magisque aucta sunt ei lucra pietatis. Factus-
» que est tam fortis in opere, quàm certus ex munere: quippe qui eum cui
» ipse debitor fuerat, ex ea promissione iam cœperat habere debitorem.
*Peregrinatio Romana.* Huic autem consuetudo fuerat, annis singulis Natalitio Apostolorum
» die Romam venire. Iamque ex hac reuelatione suspectus, venire iuxta
» morem noluit. Eodem ergo tempore solicitus fuit; secundo quoque
» anno, vel tertio in mortis suæ expectatione suspensus, quarto, quinto-
» que, & sexto similiter. Qui desperare iam de veritate reuelationis pote-
» rat, si verbis fidem verbera non fecissent. Cùm ecce anno septimo vsque
» ad expectati Natalis sacras vigilias incolumis peruênit: sed leuis hunc in
» Vigilijs calor attigit: atque ipso die Natalitio filijs suis se expectantibus,
» Missarum solennia implere se posse recusauit. Illi verò qui de eius erant
» pariter egressione suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese vnani-
» miter adstringentes, vt die eodem nequaquam acquiescerent Missarum
» solennia celebrari, nisi pro eis apud Dominum idem Antistes suus inter-
» cessor accederet. Tunc ille compulsus, in Episcopij Oratorio Missas fecit,
& manu

& manu sua Corpus Dominicum pacemque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblati Sacrificij peracto, ad lectulum rediјt, ibique iacens, dum sacerdotes suos ac ministros circumstetisse cerneret, quasi vale vltimum dicens, de seruando eos vinculo charitatis admonebat, & quanta debuissent concordia inter se vniri, prædicabat. Cùm subitò inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamauit, dicens: Hora est. Moxque assistentibus ipse manibus suis linteum dedit, quod ex more morientium, sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit: sicque sancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, à carnis corruptione soluta est. Quem fratres charissimi, quem vir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem in vita sua fuerat contemplatus? Dicens enim, Hora est, de corpore exijt: quia & Iesus peractis omnibus cum dixisset, Consummatum est, inclinato capite tradidit spiritum. Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione. [Ac tum infert:] Ecce quotidianæ hostiæ illa cum eleemosynis & lachrymis missa legatio, quantam cum Rege veniente gratiæ pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui potest. Qui autem relinquere omnia non potest, cùm adhuc longè est Rex, legationem mittat; lachrymarum, eleemosynarum, Hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non possit iratus. [Tanti iam viri consilium hoc salutiferum, Visione roboratum tam certa, tam Diuina, vt inter cætera ex coniuncta apparet prophetia, septennio pòst impleta, quis sapiens, quis saltem credens illum Regem aduenire, non sequatur potiùs quàm deserta Religione hac Christiana atque Catholica animam suam prodat dæmonibus cum Hæreticis? Et ista quidem Visio quotidianas commendat nobis Missas, vt vel celebrare eas vel (secundum Matrem S. Augustini) interesse eis sine vllius diei prætermissione velimus. Hanc autem alia præcedit in Dialogis eiusdem S. Gregorij Visio æquè indubitata, æquè mirabilis, qua nobis earundem etiam pro defunctis (& id quoque secundum Augustinum atque Matrem vt iam ostendi, & secundum totam semper Ecclesiam) quotidiana oblatio perspicuè commendatur. Eratque in hac historia Gregorius ipse actor. de quo viro qui humiliter & abiectè sentit (nihil enim de Hæreticorum malitia diabolica dicam) profectò ignorat eum. Sufficiat nunc hoc solum de eo commemorasse, isto maximè Visionum loco, quòd [a] bis ei apparuit sanctus Angelus, & bis ipse Angelorum & omnium dominator Dominus. Hic igitur vir mirificus refert, [b] quòd in Monasterio suo quidam Monachus Iustus nomine, extrema decumbens ægritudine, indicauit fratri suo germano nomine Copioso, viro seculari, quòd occultatos tres

Ioan. 19.

[a] Ioan. Diaconus in vita, lib. 1. cap. 10. & lib. 2. cap. 22. 23.

[b] Gregor. Dial. lib. 4. cap. 55.

» aureos haberet. Quod mox vt mihi nuntiatum est [inquit Gregorius] tan-
» tum malum de fratre nostro, æquanimiter ferre non valui: quia eiusdem
» mei Monasterij semper regula fuerat, vt cuncti fratres ita communiter vi-
» uerent, quatenus eis singulis nulla habere propria liceret. [Excogitauit igitur vir sanctissimus consilium prudens, quo & Iustus adduci posset, adductusque est ad pœnitentiam facti, & cæteri Monachi à simili culpa committenda deterrerentur. Erat autem illud, partim vt solus carnalis frater eius morienti adesset: à quo vt causam cognouit, cur eum deseruissent fra-
» tres,] de reatu suo vehementer ingemuit, atque ipsâ suâ tristitiâ è corpore
» exiuit: [partim vt monachi corpus eius in sterquilinio sepelirent vnà cum
Act. 8. » tribus aureis, omnes simul clamantes,] Pecunia tua tecum sit in perditio-
» ne. [Sed cum post mortem eius triginta iam essent dies deuoluti, cœpit
» animus meus [inquit Gregorius] defuncto fratri cõpati, eiusque cum do-
» lore graui supplicia pensare, & si quod esset ereptionis eius remediũ quæ-
» rere. Dixi igitur præposito Monasterij mei tristis; Vade, ab hodierna die
» diebus triginta continuis offerre pro eo Sacrificium stude, vt nullus om-
» nino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius Hostia salutaris non
» offeratur. Qui protinus abscessit, & dictis paruit. [Et ecce quid secutũ sit:]
» Nobis autem [inquit] alia curantibus atque dies euolutos non numeranti-
» bus, idem frater qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo germano
» Copioso per visionem apparuit. Quem ille cùm vidisset, inquisiuit dicens:
» Quid est frater, quomodo es? Cui respondit: Nunc vsque malè fui, sed iam
» modò bene sum: quia hodie cõmunionem recepi. Quod idem Copiosus
» pergens protinus indicauit fratribus in Monasterio. Fratres verò solicitè
» cõputauerũt dies: & ipse dies extiterat quo pro eo tricesima oblatio fuerat
» impleta. Cũque & Copiosus nesciret quid pro eo fratres agerent, & fratres
» ignorassent quid de illo Copiosus vidisset: vno eodemque tempore dum
» cognoscit ille quid isti egerant, atque isti cognoscũt quid ille viderat; con-
» cordante simul Visione & Sacrificio, res apertè claruit, quia frater qui de-
» functus fuerat, per salutarem hostiam euasit supplicium.

Quanquam autem videam, neminem vllo modo æquum iudicem qui hæc omnia legat, ampliùs dubitaturum vel quæ fuerit istorum hominum ac temporum Religio, vel vtrum ea non fuerit satis diuinis Visionibus confirmata: tamen patientia Lectoris me adhuc modicum sustinebit, quasdam etiam meæ Gentis Visiones memorantem. Vnam autem solam ex antiquitate referam: cæteræ huius erunt temporis. Quoniamque iuuat Protestantes multa de Apostolis iactitare, spero equidem quòd principibus Apostolorum Petro & Paulo acquiescent. Refert igitur Beda, in quodam Mo-

dam Monasterio Sussexiæ iam tum incipientis baptizari, nonnulla mirabilia ostensa fuisse: è quibus [inquit] vnum, quod mihi reuerendissimus antistes Acca sæpius referre, & à fidelissimis eiusdem Monasterij fratribus sibi reuelatum asserere solebat, memoriæ mandare commodum duximus.

*Bed. Hist. Ang. lib. 4. cap. 14. Monasterium.*

" Eodem fermè tempore quo ipsa Prouincia [Australium Saxonum] " nomen Christi susceperat, multas Britanniæ prouincias mortalitas sæua " corripiebat: quæ cum præfatum quoque Monasterium, cui tunc regendo " reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos vocabulo Eappa præ- " fuit, nutu diuinæ dispensationis attingeret, multique passim de hac vita ra- perentur, visum est fratribus triduanum ieiunium agere, & Diuinã suppliciter obsecrare clementiam, vt misericordiam sibi dignaretur impendere: siue periclitantes hoc morbo à præsenti morte liberaret, seu raptos è mun- " do à perpetua animæ damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eodem " Monasterio puerulus quidam de natione Saxonum, nuper vocatus ad fi- " dem, qui eadem tactus infirmitate, non pauco tempore recubans in lectu- " lo iacebat. Cum ergo secunda memorati Ieiunij ac Supplicationum dies " ageretur, contigit fortè ipsum puerum horâ fermè secundâ diei in loco in " quo æger iacebat solum inueniri: cui Diuina dispensatione subitò beatissimi Apostolorum Principes dignati sunt apparere. Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, synceraque deuotione Sacramenta fidei quæ susceperat, seruans. Salutantes ergo illum verbis pijssimis Apostoli " dicebant: Noli timere fili mortem, pro quo solicitus es: nos enim te hodierna die ad cælestia regna sumus perducturi. Sed primùm expectare ha- " bes, donec Missæ celebrentur, ac Viatico Dominici Corporis ac Sanguinis accepto, sic infirmitate simul ac morte absolutus ad æterna in cælis " gaudia subleueris. Clama ergo ad te Presbyterum Eappan, & dicito illi, " quia Dominus exaudiuit preces vestras & deuotionem, ac ieiunia pro- " pitius aspexit: neque aliquis de hoc Monasterio, siue de adiacentibus ei possessiunculis hac clade vltrà moriturus est, &c. quod Diuina vobis mi- " sericordia, per intercessionem religiosi ac Deo dilecti regis Oswaldi, qui quondam [nimirũ ante annos ferè quadraginta] genti Nordan-Humbrorũ, & regni temporalis auctoritate, & Christianæ pietatis, quæ ad regnum perenne ducit, deuotione sublimiter præfuit, cõferre dignata est. Hac etenim die idem Rex ab infidelibus in bello corporaliter extinctus, mox ad sempiterna animarum gaudia assumptus in cælum, & electorum est sociatus " agminibus. Quærant in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata " depositio, & inuenient illum hac (vt diximus) die raptum esse de seculo. "

*Ieiunia & Supplicationes.*

*SS. Petrus & Paulus visi in Anglia.*

*Prædictio.*

*Missæ viaticum.*

*Prædictio.*

*Intercessio S. Osvvaldi, qui occisus est an. 642. hæc autem mortalitas circa an. 680.*

*Celebratio diei S. Osvvaldi. Patroni speciales.* Celebrent ergo Missas per cuncta Monasterij oratoria huius, siue pro gratiarum actione exauditæ suæ deprecationis, siue etiam in memoriam ,, præfati regis Oswaldi, qui quondam ipsorum genti præerat; ideoque pro ,, eis, quasi pro suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominum: Et cunctis ,, conuenientibus ad Ecclesiam fratribus, communicent omnes Sacrificijs ,, cælestibus, & ita soluto ieiunio corpus quoque suis reficiant alimentis. ,, Quæ verba cùm omnia vocato ad se presbytero puer narrasset, interro- ,, gauit eum solicitus, quales essent habitu vel specie viri, qui sibi apparuis- ,, sent. Respondit, Præclari omnino habitu & vultu erant; lætissimi ac ,, pulcherrimi: quales nunquam antè videram, neque aliquos hominum ,, tanti decoris ac venustatis esse posse credebam. Vnus quidem attonsus *Tonsura clericalis. Tutela Sanctorum.* erat vt clericus, alius barbam habebat prolixam: dicebantque quòd vnus ,, eorum Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi essent ministri Domini ac ,, Saluatoris nostri Iesu Christi, ad tuitionem nostri Monasterij missi ab ,, ipso de cælis. Credidit ergo verbis pueri Presbyter; ac statim egressus re- ,, quisiuit in Annali suo, & inuenit eadem ipsa die Oswaldum regem fuisse ,, peremptum. Vocatisque fratribus parare prandium, Missas fieri, atque ,, omnes communicare more solito præcepit: simul & infirmanti puero de ,, eodem Sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. *Prædictio- nes impletæ.* Quibus ita gestis, non multo pòst eadem ipsa die puer defunctus est; sua- ,, que morte probauit vera fuisse verba, quæ ab Apostolis Christi audierat. ,, Sed & hoc verbis eius testimonium perhibuit, quòd nemo præter ipsum ,, tempore illo ex eodem est Monasterio raptus de mundo. Ex qua nimi- ,, rum Visione multi, qui hæc audire potuerunt, & ad exorandam in ad- ,, uersis Diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeun- ,, da, sunt mirabiliter accensi. Et ex eo tempore non solùm in eodem Mo- ,, nasterio, sed & in plærisque locis alijs cœpit annuatim eiusdem Regis ac ,, militis Christi Natalitius dies Missarum celebratione venerari. [Nec id quidem nouo quopiam, sed antiquo & solenni more vniuersalis Eccle- siæ: iuxta quod iam olim sanctus dixerat Cyprianus, de tribus loquens *Cyp. Epist. 34.* martyribus, Celerina, Laurentino, & Ignatio:] Sacrificia pro eis semper, ,, vt meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones & dies anniuer- ,, saria commemoratione celebramus. [Vnde rursus idem Clero suo scribit *Epist. 37.* de Confessoribus in carcere morientibus:] Denique & dies eorum qui- ,, bus excedunt annotate, vt commemorationes eorum inter memorias ,, Martyrum celebrare possimus. quanquam Tertullus & fidelissimus & de- ,, uotissimus frater noster pro cætera sollicitudine & cura sua, scripserit, & ,, scribat ac significet mihi dies quibus in carcere beati fratres nostri ad im-

morta-

mortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt; & celebrentur hic à nobis " oblationes & Sacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiscum " Domino protegente celebrabimus. "

Ab ista Cypriani mentione quam facit de Confessoribus suo tempore sua Carthagine incarceratis, commodissimus mihi venit transitus ad paucas de multis Visiones hominum gentis meæ, quas & de nostro tempore sum pollicitus. Nam vt Africanas sub Cypriano Ecclesias, sic & Anglicanas nostras hoc tempore Dominus dignatus est honore Confessorum constanter vsque ad longissimos carceres & grauissimas mortes pro fide certantium. quorum etiam fidem atque certamina per Visiones quoque cælestes eidem ipse dignatione probauit. Anno 1561, Nouemb. 27, Londini aderant multi fide dignissimi & egregij viri Richardo Allingtono filio clarissimi Equitis aurati Egidij Allingtoni, iam morienti. qui testantem eum & referentem audierunt, quòd sibi puero inter decimum & decimumtertium ætatis annos apparuisset sæpissimè in pomario Patris in agro Cantabrigiensi Dominus noster Iesus Christus pendens in cruce, cum suauissima dulcissimi erga eum amoris ostensione. Postmodum verò Londinum missus à Patre vt ius Municipale disceret, ducta demum vxore, antiquum orandi studium citò dereliquit; multisque se interim vitijs, & vsuris maximè, maculauit. Quarum rerum conscientiâ cruciatus postremò miserè, paucis ecce mensibus ante istam ægritudinem iterum Visionem antiquam conspicit, admonentem eum pristinæ gratiæ, & aliorum nonnullorum, hortantem denique vt se à negocijs secularibus explicaret. Quod quidem cùm ita facere non tardaret, incidit paulo pòst in morbum istum quo defunctus est. Prima autem nocte ægritudinis dum familia dormiente iaceret ipse insomnis, spectris horribilibus multum territus diuque vexatus, recordatus tandem pietatis erga se Domini Iesu, & eodem in adiutorium inuocato, consuetam suam Crucifixi meruit visionem: qui tum ei in charta cunctas quas acceperat, & à quibus acceperat, ostendit vsuras. Quibus ille non sine magna admiratione conspectis, respondit humiliter, dicens: Domine, vera sunt omnia. quid igitur vis vt faciam? Dominus itaque consolatus eum, iussit, vt vsuras singulis restitueret. quarum summa erat quater mille & quingentorum aureorum. Porrò trecentos & sexaginta aureos, quos ab Hispanis, Gallis, Italis, & alijs transmarinis acceperat, donari iussit viris sanctis in carcere constitutis. nam pauloantè cœperat illic Hæreticæ desolationis abominatio grassari. Quæ ille cuncta vel factis vel mandatis adimplens, tribus etiam eorundem Confessorum, nimirum Episcopo, Abbate, & Decano consti-

*Ric. Allingtoni Visiones.*

tutis executoribus testamenti sui, inter continuas orationes cum magna pace spiritum Deo reddidit.

Post hunc, circa annum 1569 quidam iam diu Hæresibus suis immorans, licet diu multumque solicitatus in contrarium à quibusdam Catholicis quos amatus amabat, tam graui correptus est morbo, vt vitam non speraret. In tanto igitur periculo ausus est à Deo signum petere, rogans vt propitius sibi foret, & veram qua saluaretur religionem diuinitus reuelaret. Quæ cogitanti apud se, & in cordis secreto precanti, ecce iuxta lectulum ignis apparuit corporalis, & in circuitu ignis multæ manus, quæ arreptos Libros Caluinicæ Communionis (in Anglia nimis notos) & oculis eius vt videret atque agnosceret, admotos, in ignem deinde coniecerunt; omnibusque exustis euanuerunt. Hominis nomen, & habitationem indicare possem, si liceret, testium quoque fidelissimorum, quibus non sine Dei nutu post quatuor demum annos (tam diu enim celauerat) reuelauit, terribiliter denseque contestans Deum qui eum iudicaturus esset, se non conficta, sed gesta narrare: idque etiam tum in suis hæresibus perseuerans. ex quo ipsi quidem maior imminebat cumulus damnationis, nisi resipuisset (est enim iam Catholicus, vt audio, ac reconciliatus Ecclesiæ) sed Visioni maior inde certiorque allata est fides, vt facilè vident omnes. quippe qui tam diu reticere, tam difficulter reuelare voluerit, & quando reuelauit, & postquam reuelauit, in hæresi permanere, neque tamen vnquam quod dixerat retractare, sed vt tunc hæreticus, ita etiam nunc catholicus, cum omni constantia & asseueratione identidem confirmare.

Vix dum biennium est, quòd alius quidam, qui cùm esset Catholicus, diu se à Caluinica abstinuerat communione, postmodum tamen minis quorundam delatorum, timens infœlix temporalium amissionem, contra Christum & contra conscientiam ad Hæreticorum ecclesiam venit. qui illic conspexit, cùm Minister Satanæ misero populo traderet pollutum panem, canem atrum atque horribilem de manu Ministri semper accipere, quod ille communicaturis obtulerat. qua terribili & infernali visione sic ibi perculsus animo ac consternatus est dissimulator, vt rediens domum, paulo pòst sit mortuus. Nec tamen exurgent quidam à sopore mortifero, quos propter mammôna mox periturum mensæ dæmoniorum & calicis dæmoniorum iuuat vsque communicatio. Sed iam exeamus Angliâ schismaticâ, & catholicos Anglos trans mare sequamur. Sexto igitur Motiuo iam suprà narraui felicissimam mortem cuiusdam iuuenis Angli nobilis, vocabulo Culpeperi, qui hoc ipso anno 1575

Lutetiæ

Lutetiæ Parisiorum vrbe catholicissima tentatus ab Anglis Hæreticis, & à Catholicis cũ Deo constabilitus in fide, vidit moriens gloriam sancti Angeli custodis sui, & cælũ sibi apertum, quemadmodũ & olim S. Stephanus protomartyr. Quid enim prohibet in eadem fidei & Ecclesiæ vnitate paruum cũ magno componere? Venio denique Duacum in Belgio, & ad has ipsas ædes in quibus cum septuaginta ferè catholicis Anglis, studiosis omnibus, exul habito. Nuperrimè igitur die Dominica, quæ erat 23 Octobris, quinque presbyteri fratres mei, recèns initiati, Primitias suas (vt vocant) seu primas Missas celebrabant sine cantu in vno Altari successiuè, quod est S. Nicolai, in Tẽplo D. Iacobi: præsentibus in eodem Sacello ad cõprecandum omnibus ferè ex Ciuitate Anglis. In quinta autem, id est vltima Missa, tribus ferè horis ante meridiem, contigit diuinitus insigne miraculũ, & omni memoria, quantũ viderim, inauditum. Subdiaconus quidam Anglus de familia nostra, vir omni (vt, quantũ hominibus licet, scimus) fide dignissimus, à tergo Sacerdotis inter cæteros à principio Missæ genibus prouolutus, cùm tandem consecratam & eleuatam sacram in specie panis Hostiam verbis sibi consuetis humiliter salutasset, dicens, "Aue salus mundi, æternum Patris Verbum, Hostia vera, viua caro, Deitas integra, vita æterna: cœpit inter consecrationem sacri Calicis cogitare, quòd posset ibi quoque non solùm, assueto sibi more, ad Sanguinem verba dirigere, dicens, Salue nobilissime Sanguis &c, sed etiam quasi ad Corpus verba vsurpare priora, quandoquidem secundum fidem Catholicam totus in vtrãuis specie Christus sit. Suboriebatur autem simul hæsitatio quædam, quomodo tenue ac fluidum vinum in crassum & solidum humanum corpus conuerteretur. Nec mora, consecratum iam Calicem Sacerdos supra caput ostendit, videtque mox præfatus Subdiaconus per latus Calicis, quasi nullo corpore interposito, Virum nudum stantem in Calice modestissimè atque castissimè, suaui quadam luce maximè secundum caput & humeros circumfusum: facie ad summum Altare conuersa, vbi Parochiana tum Missa fiebat, vultu in terram coniecto, pedibus in imo calice positis, vertice autem ad summum Calicis pertingente: & Sacerdote diutiùs fortè in sublimi tenente, considerat caput ad sinistrum humerum modicè inclinatũ, barbam nec spissam nec promissam, comam subnigrã gena & ceruice pendentẽ, auricula interparente, macilentã cum grauitate faciem, sublongũ nasum, suras tibiarũ: denique singula mẽbra (nisi quod manibus obuelabat) vsque ad vngues digitorũ pedum, præsenti memoria, sanissimis oculis, admirabundus exactè & accuratè discernit; donec etiam Sacerdotis tandem deponentis calicem humeris condebatur.

*Act. 7.*

*Christus visus in calice.*

 Con-

Coniecitque mox oculos suos in circunstantes, quos similiter hæc secum vidisse putauerat. Sed nullo in eorum vultibus signo apparente, contuitus est varia quoque Sacelli ornamenta: Ex quibus facilè animaduertens, nullam se in oculis fallaciam passum esse, rem apud se tacitus illo toto die magnopere mirabatur. Incurrit autem sub noctem ex ipsa (vt videtur) cogitatione febrim peracutam, ex qua etiam quibusdam moriturus videbatur. Sequenti tamen die conualuit. Porrò die tertio per Presbyterum in cuius hoc Missa viderat, delata res ad me consilij causâ, & per me delata ad sapientissimum virum D. Gulielmum Alanum Collegij nostri Præsidem, ab illo cùm diligentissimè examinata est, tum Dominica sequenti omnibus Anglis suis in Dei gloriam pro concione, & paulo pòst Pastori etiam Ecclesiæ diuulgata.

Quas omnes Visiones siue nostri temporis siue prioris (quemadmodum & alias similes harum innumeras) quia in Ecclesia Catholica vel pro Ecclesia Catholica sunt, secundum supradictam S. Augustini regulam meritò approbamus; sicut etiam propter varias quas in eis cernimus fidelissimas circunstantias: intelligimusque ex ijsdem manifestissimè, cùm nostram fuisse illam sanctorum Augustini, Monicæ, Cypriani, Martini, Ambrosij, omniumque Maiorum nostrorum Religionem; tum etiam eandem Religionem à Deo ipso, atque à sanctis & Angelorum, & hominum, vt Apostolorum atque Martyrum, spiritibus approbari. Et quanquam hæc consideratio satisfacere possit omnibus non nimium obduratis, maximè qui meminerint Deum nobis in Scripturis sacris eodem Visionum medio Christum suum, eiusque Apostolos commendasse: tamen secundum ipsum Dominum Iesum qui (vt monet Augustinus) cùm resurrexisset à mortuis, & Discipulorum oculis videndum manibusque tangendum corpus suum offerret; nihilominus ne quid fallaciæ se „ pati arbitrarentur, magis eos testimonijs Legis & Prophetarum & Psal„ morum confirmandos esse iudicauit, ostendens ea de se impleta, quæ „ fuerant tanto antè prædicta: [& secundum S. Petrum Apostolum, qui cùm suam Dominicæ Transfigurationis Visionem commemorasset, in„ deque dixisset confidenter,] Non enim fabulas secuti, notam fecimus „ vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & præsentiam; [subiecit ni„ hilominus, dicens, Et habemus firmiorem Propheticum sermonem: cui „ bene facitis attendentes: [& nos similiter pòst tam multas licèt certissimas & diuinissimas Visiones, quibus nihil habent Aduersarij contradicere, magis tamen Scripturas sanctas adferimus & opponimus; ex illarum plurimis atque apertissimis (vt nulla fallaciæ sit suspicio) testimonijs sanctam nobis-

*August. de Vni. Eccl. cap. 16.*
*Luc. 24.*
*2. Pet. 1.*

nobis Ecclesiam, & cum Ecclesia veritatem omnem, vt in primo nostro Motiuo videre est; iustissimè vendicantes. quemadmodum & propter id quod in prima Visione S. Pauli (vt quod huius est Motiui repetam) Scriptura eadem teste dictum est à Domino Iesu de cælo, Ecclesiam visibilem contra quam pugnauit Paulus, ita esse inexpugnabilem, vt perinde fecerit ille, ac si contra stimulum nudas iactaret calces. Quod cum ita sit; seu visiones seu quidlibet aliud proferre contra hanc semper visibilem Ecclesiam eiusque religionem, vel Arriani, vel Lutherani, vel Caluiniani, vel cæteri videantur Hæretici: Visiones sui capitis sunt, figmenta sunt, commenta sunt; diuina nullo modo sunt, & hoc ipso solo quòd contra Ecclesiam sunt (vt secundum Scripturas prædictas S. Augustinus tradidit) nullatenus approbanda. *Act. 9.*

---

## MOTIVVM DECIMVM-TERTIVM.

*Eximiam nostram honorationem Crucis Christi, adeoq; & Signorum eiusdem, semper apud Maiores nostros habitam esse tanquam solidissimum pro ipsius Christi Deitate Motiuum contra Paganos: indeq; clarum esse quòd Protestantes non solùm contra nos, sed etiam contra primitiuos Christianos, & contra Christum ipsum, sient apostaticè cum Paganis.*

QVANQVAM in plerisque Motiuis antegressis satis euidenter demonstratum sit, Protestantes non solùm errorum atque Hæresùm sectatores esse (nam id ex singulis etiam claruit Motiuis) verumetiam desertores Christi esse ac manifestos Apostatas: id tamen ipsum nunc quinque alijs Motiuis (posteaque etiam pluribus) multo adhuc euidentiùs demonstrabitur. Cùm enim, vt nobis nunc contra Hæreticos pro fide Catholica, ita olim Maioribus nostris pro ipso Christo & pro Diuinitate eius negocium fuerit contra Iudæos contraque Paganos: illa eorum tela pro Christo fuerunt, quæ iam æquè feriant Protestantes. Quæ vna res prudenter considerata cui quomodocunque Christiano non persuaserit, amplectendam esse Religionem nostram, & tanquam solam Christi Religionem agnoscendam, quippe cuius ex visceribus Christianorum contra Paganos pro Christo argumenta promantur? Protestantium autem ediuersò detestandam esse Apostasiam, quam nimirum defendere tuerique non aliter possunt, nisi Paganorum & Iudæo-

rum agant negocium, & Christianorum contra illos argumenta soluere (quod tamen nunquam poterunt) collaborent. Vnum namque inter cætera pro Deitate Christi argumentum sumpserunt Christiani Maiores nostri ab insigni & eximio honore, in quo & Crux salutaris Christi, & ipsa eius Signa, apud Christianos habentur; quemadmodum etiam Prophetæ prædixerant. Hinc etenim S. Chrysostomum in Libro qui inscribitur Aduersus Gentiles demonstratio, quòd Christus sit Deus, copiosissimè & robustissime argumentantem cernimus, & paraphrasticè colligentem è Scripturis hunc sensum:

Chrysost. tom. 5. col. 1032.

» « Ne timueris horum gratiâ, quòd crucifixus, quòd flagellatus, quòd » colaphis cæsus, quòd consputus, quòd à latronibus conuitijs incessi» tus, quòd tyrannidis & blasphemiæ nomine occisus. [Et quare non ti» mebo?] Ita se habebunt [inquit] res eius post mortem & resurrectio» nem, vt nemo contradicat, quin summo honore antecellat. [post quæ » addit ex persona sua dicens:] Hoc certè & factum est, & prædictum. » Erit radix Iesse (inquit Propheta) & qui exurgat vt regat gentes, in ipso » Gentes sperabunt. Et erit quies eius, honor. [Hæc prædictio: vbi imple» tio? Sequitur Chrysostomus dicens: Hoc autem mortis genus diadema» te quouis gloriosius est. Nam Regis positis diadematis, Crucem susci» piunt, mortis symbolum, In purpuris crux, in diadematis crux, in pre» cibus crux, in armis crux, & in mensa sacra crux, & in toto orbe crux, » & super solem fulget crux. Et erit requies eius, honor. [Subiungit au» tem egregiam comparationem, & dicit: Diuerso modo in rebus huma» nis contingere solet. Nam cùm hi qui hìc in magna gloria, rebusque flo» rentibus agunt, moriuntur, pereunt cum eis simul alia omnia. Id quod » non solùm in diuite, sed & in principe, atque adeò & in Regibus ipsis quis » videt. Nam leges eorum irritantur, statuæ obscurantur, memoria extin» guitur, nomen eorũ in obliuionem venit, à cognatis despiciuntur. Et licèt » pridem mouerint arma, concitarint seditiones populorũ & vrbium, reuo» cauerint proscriptos, occiderint dominos, simul tamen conciderunt hæc » omnia, quamuis gloriosa priùs fuerint. At secus in Cruce euenit. Ante cru» cem in luctu res erant, Judas prodidit, Petrus negauit, reliqui profugerunt, » Iesus solus inter amicos comprehensus est; multi qui crediderant, retror» sum abierunt. Cæterum vbi occisus est & mortuus, vt discas quòd non sit » purus homo, non solùm res eius non interciderunt, sed multo clariores » illustrioresque & sublimiores sunt redditæ. [Et post pauca, vt magis com» moueat Gentiles ad fidem Christi, interrogat: Quale autem symbolum » mortis huius? [Ac declarat dicens: Signũ erat mortis maledictæ, mortis

Esa. 11.

omnium

omnium defamatissimæ. Hoc enim solum mortis genus maledictioni obnoxium fuit. [Quod quid sibi velit, cōparando inter se suppliciorum genera, ostendit:] vt exempli gratia quid dicam; qui olim peccabant, comburebantur, lapidabantur, & alijs modis vitam finiebant, vt supplicijs tantùm: Crucifixus autem, & in ligno suspensus, non solùm hoc ferebat, vt graue aliquod supplicium, cui adiudicatus erat; sed & vt maledictum quoddam. Nam maledictus omnis dicit [& Moyses, & Paulus] qui pendet in ligno. [Vnde etiam apud Sapientem dicunt hostes Christi:] Morte turpissima condemnemus eum. [Ex quo etiam vulgatum illud iam ab antiquo maledictum:] In malā crucem. [Paulus item rursus cùm dixisset, Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, [exaggerauit addens,] mortem autem crucis. [Et hinc erat illud in Passione eius, quòd] portans crucē suā egrederetur. [Nam (vt ex hoc ipso Chrysostomo notat ibi Theophylactus) abominabile putabant omnino vel Lignum attingere: & propterea condemnato & maledicto maledictū lignū imponunt, &c. Et in principio quidē Dominus ipse crucem gerēs exiuit, quia Lignū maximè abominabile erat, & nemo alius attingere volebat. Postquā autem exiuerūt, obuiam venerunt Simoni venienti ex agro, & ita imposuerunt ei lignum. [Ex hoc igitur subsumit Chrysostomus pro Deitate Christi, & ait: Veruntamen hoc maledictū, hoc abominabile, hoc extremi supplicij symbolum, Crux, diadematibus & coronis clarius factū est. Neque enim sic regia corona ornatur caput, vt Cruce, quæ omni cultu dignior; & quā omnes priùs abhorrebant, eius figurā tantopere quærunt: atque adeò vbique ea inuenitur, apud principes, apud subditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud seruos, apud liberos: subinde omnes ea se signant, inscribendo in nobilimssium mēbrum nostrum. In fronte enim nostra, quasi in columna, quotidie figuratur. Sic in sacra mensa, sic in Sacerdotum ordinationibus, sic iterum cum Corpore Christi in mysticis cœnis fulget. Hanc vbique celebrari videre licèt, in domibus, in foro, in solitudine, in vijs, in montibus, in collibus, in vallibus, in mari, in nauigijs, & insulis, in lectis, in vestibus, in armis, in thalamis, in symposijs, in vasis argenteis, in aureis, in margaritis, in murorum picturis, in corporibus brutis malè affectis, in corporibus à dæmonibus obsessis, in bellis, in pace, in diebus, in noctibus, in delicatorum choreis, in Monachorum ordinibus: adeò certatim donum hoc mirabile rapiunt omnes. Mira est hæc gratia, nullus confunditur, nullus erubescit, cogitans quòd maledictæ mortis symbolum fuerit: sed omnes ipso magis ornantur, quàm diadematum coronis, vel multis gemmatis monilibus & torquibus,

Deut. 21. Gal. 3. Sap. 2. Phil. 2. Chrysost. Hom. 84. in Ioan. 19. Theop. in Ioan. 19. Iterū: quia prius in Passione.

» Et non solùm non fugitur, sed & desideratur & adamatur, & omnes de
» ea soliciti sunt, & vbique fulget, & sparsa est in parietibus domorum, in
» culminibus, in libris, in ciuitatibus, in vicis, in locis quæ habitantur, &
quæ non habitantur. [Ex quibus premit Paganos, in eis opprimens etiam
» Protestantes, & dicit tota cum fiducia:] Vellem audire à Pagano, vnde
» symbolum tam maledictæ mortis ac supplicij omnibus tam desiderabile,
» si non magna Crucifixi virtus? [Et magis adhuc:] Quòd si nihil hoc esse
» putas, sed adhuc impudens manes, & veritati te opponis, & ad lumen
» cæcutis: ex alio argumento disce, quale hoc sit, & quantæ virtutis.
» [Quónam illo tandem?] Sunt [inquit] lictoribus multa tormentorum
» genera, ligna, lora, vngues, plumbum, quibus torquent corpora, & mem-
» bra dilacerant, & distrahunt: & quisnam vellet hæc in domum suam in-
» ferre? quis vellet manu contingere? vel quis vellet ad carnifices, dum
» hæc agunt, propius accedere, vt videat? An non plures ita abominan-
» tur, vt neque aspectum, neque tactum sustineant, aliqui nauseant, & in-
» auspicatum censent, proculque fugiunt, & oculis auersantur? Tale
» quippiam vtique & Crux olim erat, atque illis multo grauior, vt suprà
» memini. Nam non mortis tantùm, sed maledictæ mortis symbolum erat.
» Vnde ergo, dic mihi, omnibus tantum eius studium, & cura, quòd ita
» desiderata cunctis, & omnibus desiderabilior? Ipsum ergo hoc Lignum,
» in quo positum Sanctum Corpus Domini, & crucifixum: quarénam
» habere totus orbis ita contendit, vt qui paruum quiddam ex illo habent,
» hoc auro includant, tam viri quàm mulieres, & ceruicibus suis aptant,
» hinc valde honestati, & magnifici, muniti & protecti, licèt condemna-
» tionis fuerit lignum? Sed qui omnia operatur & præparat, qui orbem
» terrarum à peccato tanto transfert, & terram cælum facit: etiam rem
» hanc, licèt contemptam, & omnibus mortibus turpiorem, supra cælos
» eleuauit. Hæc igitur omnia præuidens Propheta dicebat: Et erit re-
quies eius, honor. [Ex quo tam generali studio Crucis ipsius, & Signo- *Isa. 11.*
rum eius, videmus primùm, Christianos illius primitiui temporis non
fuisse Protestantes. Videmus deinde, Protestantes, dum hoc studium
Christianorum damnant, cooperatores esse Paganorum: sed id tamen
frustrà & incassum, vt tertiò videmus. Nam etsi abeant Apostaticè, &
stent contra nos in acie Paganorum, quid quæso pro eis huic S. Chryso-
stomi & cæterorum Christianorum argumento valeant respondere? qua
possint arte telum à Paganorum corpore depellere? Satis interim Chri-
stianis prudentibus est ad detestandum tales Hæreticos & Apostatas,
quòd videant eos esse socios & participes Paganorum, desertores & ad-
uersarios

uersarios Christianorum, ac labefactatores ipsius Diuinitatis Christi: sicut econtrà nos sumus, nostraque Religio est, (vt hinc vident omnes) è qua istiusmodi Christianorum tela pro Christo promuntur, & torquentur in Paganos.

Ego quidem sic existimo, & sic mihi persuadeo, quòd cùm multa sint pestifera dogmata Hæreticorum huius temporis, quæ pro sua subtilitate captum vulgi superent, tum voluerit Christus Dominus pro incredibili erga plebem suam pietate, quædam eorum esse tam crassa, & tam absurda, vt ex ijs infimi etiam atque indoctissimi possent de Protestantibus facere iudicium. in quibus quidem, hoc quod contra honorificum viuificæ Crucis vsum dogmatizant, inter prima pono. Quis enim tam simplex est, qui vel nesciat solere Christianos omnes signare se Signo Crucis, vel videns nouum istud insignatorum genus non eos protinus intelligit & Christianis omnibus & Christo ipsi contrarios esse? Sanè non ignoro, hoc regnum tenebrarum ista iam diuturnitate sua quorundam oculos incredibiliter excæcasse: ita vt ipsam lucem non videant, & quæ notissima sunt, ignorent. Deum enim testor, quòd non mentior. Audiui Catholicum quendam Anglum familiarem meum, virum genere & doctrina non ignobilem, omnique fide dignissimum, narrantem, quòd cùm ante paucos annos Londini in Anglia nostra ageret, accessit ad cubiculum eius iuuenis quidam annorum penè viginti, honestissimo loco natus, & Londini in ipsa luce Angliæ diu versatus: qui in dicti Catholici Musæo conspecta lignea imagine Crucifixi, stetit attonitus, & admirabundus interrogauit, quidnam esset. Catholicus ediuerso obstupuit ad interrogationem, & cùm satis mirari ignorantiam tantam non posset, rogauit vicissim, an non audisset, Christum Dominum pro se crucifixum esse. Ad quod ille: Audiui [inquit] millies: sed obsecro, num id isto modo factum est? profectò nunquam cogitaueram. [O miserabilem & cordi meo acerbissimam meæ Angliæ cæcitatem! Si iuuenis nobilis, tot annorum, illo loco educatus, mysterium salutis suæ non intellexit, quibus putamus teneri tenebris innumerabiles & minores & maiores, obscurè natos, & obscurè educatos: maximè cum non solùm à conspectu omnium, & ex omni loco, Hæretici Cruces iam diu omnes amouerint, verumetiam & Ministri & ipsi pseudoëpiscopi eorum, ac nominatim Sandesius olim Vigorniensis (vbi ego natus sum) nunc autem Londinensis lupus, è pulpitis non dubitent ad populum declamare, quòd non in cruce mortuus sit Dominus, sed in vulgari isto omnium gentium patibulo, cuius tres postes ad modum ostij sunt dispositi, quia scilicet huic,

*Insignati.*

& non

& non cruci, similis est Hebræorum postrema litera, quam Tau appellant. de quo mox videbimus. Interim istorum impudentiam dicam an insaniam, detestabuntur (vt spero) Christiani omnes, & docti & indocti, cùm ex his quæ admonuimus vel recordentur vel animaduertant, Maiores nostros gloriantes ineffabiliter in Passione Crucifixi nostri & se signasse cruce, & in omnibus locis sacris & communibus crucem collocasse. idque cum tanta declaratione Diuinæ in Christo maiestatis, vt Pagani & Iudæi, nec si à Protestantibus adiuuentur, valeant se defendere.

Ostendi autem iam in superiori Motiuo, ipsam Crucem Domini diuinitus ostensam esse tempore Constantini Magni primi Imperatoris Christiani, cum eatenus latuisset (sicut in Motiuo 18 dicetur) & sic inuentam esse à S. Helena matre eius: quinetiam ipsi Constantino ostensam esse in cælo (sicut & sæpè aliàs) obscurantem fulgore suo solem ipsum. Porrò eundem à Christo ipso mandatum accepisse, faciendi cruces, narrat præter alios Eusebius. Quæ licet inconcusè (vt omnes vident) probent vsum Crucis, tamen ne imperiti existiment, non ante Constantinum similiter factitatum esse à Christianis, antiquiora nobis repetenda sunt. Non omnia quidem quæ de antiquo vsu Crucis scripta sunt, statui huc adferre (sunt enim infinita.) Sed quemadmodũ modò induxi Chrysostomum Constantino iuniorem ratiocinantem ex vsu Crucis contra Paganos, ita nunc non alios quàm Constantino antiquiores, eosque non nisi vbi contra hostes Christi eodem vtuntur argumento, cõmemorabo. vt sic videant omnes apertissimè Christianos semper ita vt Chrysostomus dixit, vsos esse cruce; & illo quasi telo iam olim per latera Paganorum & Iudæorum etiam Protestantes confodisse.

*Eus. de vita Cõ. lib. 1. ca. .*

Scripsit igitur multo antè Constantini tempora S. Cyprianus tres libros Testimoniorum è Scripturis contra Iudæos. In quorum primo, cùm ad hoc capitulum demonstrandum, „Quòd circuncisio prima carnalis euacuata sit, & secunda spiritalis repromissa sit, Scripturas varias posuisset, subiecit hanc quoque rationem, dicens: tum quòd illud signaculum fœminis non proficit; Signo autem Domini omnes signantur. In secundo deinde libro demonstrat è Scripturis hæc duo capitula, „Quòd in passione crucis & signo, virtus omnis sit & potestas. Et, Quòd in hoc „signo crucis salus sit omnibus qui in frontibus notentur. Id enim [inquit] apud Ezechielem dicit Deus: Transi mediam Hierusalem, & notabis signum super frontes &c. [Id quod sumpsit ille more suo ex antiquiore se Tertulliano, qui similiter signationem nostram per crucem in frontibus notat

*Cyp. Test. lib. 1. cap. 8.*

*Lib. 2. cap. 21. 22.*

*Ezech. 9.*

notat aduersus eosdem Iudæos, vt etiam aduersus Marcionem, ex hoc ipso Propheta, dicens, tam Apostolos, quàm & deinceps omnes fideles signatos illâ notâ de qua Ezechiel: Dicit Dominus ad me, Pertransi in medio portæ in media Hierusalem, & signa Tau in frontibus virorum. Ipsa est enim [inquit Tertullianus] litera Græcorum Tau, nostra autem T, species Crucis, quam portendebat futuram in frontibus nostris apud veram & Catholicam Hierusalem, [id est (vt ipse subiungit) in Ecclesia Christi. Debuissent autem scioli Hæretici legisse S. Hieronymum ad hunc Ezechielis locum, qui intuentes solùm quomodo nunc pingatur litera Hebræorum Tau, non veriti sunt negare Dominum suum Cruci pro se affixum. Nam] antiquis Hebræorum literis (quibus vsque hodie, [inquit Hieronymus,] vtuntur Samaritani) extrema Thau litera crucis habet similitudinem, quæ in Christianorũ frontibus pingitur, & frequenti manus inscriptione signatur. [De qua Crucis forma piget me recitare antiquiorum adhuc testimonia, Irenæi nempe ac Iustini Martyrum, dicentium, quòd] ipse habitus crucis duos habuerit fines in longitudinem, & duos in latitudinem, [cum sedili quodam in medio: & huius ipsius Tertulliani, qui non solùm comparat (vt vidimus) literæ Græcæ Tau, & latinæ T, sed etiam ibidem malo nauis cum antenna. Sed piget me (inquam) his diutius immorari, etsi illos seu inscitiæ seu potius impudentiæ non pudet. Quorum tamen perfricta frons satis refricatur ab ipsis signatis Christianorum frontibus, quæ vtique non ad aliam vnquam nisi crucis Dominicæ similitudinem sunt signatæ; atque id omnino vniuersaliter, quemadmodum nunc ostendi, non modò post tempora Constantini, sed semper etiam ante illum. Vnde & idem Tertullianus dicit: Ad omnẽ progressum, atque promotum; ad omnem aditum, & exitum; ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conuersatio exercet, frontem signaculo terimus. [Et ad quid obsecro aliud alludit ipsa Canonica Scriptura Apocalypsis, cum dicit S. Ioannes: Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem Signum Dei viui: Et clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens, Nolite nocere terræ neque mari, neque arboribus, quoadvsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. [Ac primùm quoad Iudæos fideles:] Et audiui [inquit] numerum signatorum, centum quadragintaquatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israël. [Deinde quoad Gentiles fideles:] Post hæc vidi [inquit] turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus Gentibus, & tribubus, & populis, & linguis. [Nónne manifestissimè insinuat, omnes omnino

*Tertul. aduer. Iudæ. Idẽ aduer. Marc.*

*Hier. in Ezec. 9.*

*Iren. lib. 2. cap. 42. Iust. cont. Tryph. Iudæum.*

*Tert. de Corona militis.*

*Apoc. 7.*

Christianos signandos ab illo Angelo & socijs eius in frontibus suis? Et quo obsecro signo, nisi crucis Dominicæ? Vnquàm ne auditum est aliud in Christianorum frontibus signaculum? ita vt ipsi etiam Anglo-protestantes nostri signationem istam frontium existimauerint in Baptismi ceremonijs retinendam. Et quid ni æquè, rogo (secundũ primæuum & perennem omnium Christianorum morem) in reliquis item Sacramentis, & in toto communis vitæ vsu? Id quod certè Anglopuritani videntes esse consequens, nempe vt vel in Baptismo non fiat, vel æquè aliàs fiat, propter hanc in Baptismo, & alias huiusmodi ceremonias retentas, separauerunt se à fratribus suis ac senioribus protestantibus, & quo modo olim Donatistarũ Maximinianistæ, partem de parte fecerunt. Sed de alijs ceremonijs Ecclesiasticis dicã in Motiuo vigesimosecundo. Nunc autem iustissimam contra omnes Hæreticos Signi Crucis defensionem esse satis demonstraui, quòd semper in quotidiano Christianorum vsu fuerit; idque cum inuictissimo contra Paganos & Iudæos argumento Diuinitatis Christi Domini Crucifixi nostri. propterea que insignatos istos huius tẽporis Hæreticos per hoc ipsum ostendere se dissimiles Christianis omnibus, & Paganorum potiùs ac Iudæorum socios.

Quicunque igitur veri Christiani, id est Catholici sumus, & quicunque similiter esse volunt, sicut contra Iudæos & Paganos, ita eâdem operâ contra Hæreticos istos, in Cruce Domini gloriemur: certissimè scientes, quòd sic cum Maioribus nostris omnibus in Cruce gloriari, nihil aliud sit (vt sentiunt Pagani & Iudæi, in supradicta D. Chrysostomi demonstratione, ad mirabilem animi sui confusionem atque angorem) quàm in ipso Domino gloriari. Meminisse enim debemus, quòd cùm salus nostra non sit à nobis, ita vt in nobis ipsis gloriemur, sed à gratia Dei per meritum Passionis Domini nostri Iesu Christi, qui pro ingenti philanthropia sua in salutem nostram crucifigi voluit, ita vt in singulis propterea Epistolis D. Paulus hos duos inuocet, & dicat, „Gratia vobis & pax „à Deo Patre nostro, & à Domino nostro Iesu Christo; [aliaque huiusmodi multa: tum certè hanc salutarem gloriationem nostram nunquam potuerimus vel possimus commodiore aut elegantiori exprimere ratione, quàm (vt habet traditio) ad singulos actus nostros fingentes crucem „in frontibus, & simul dicentes, In nomine Domini, aut, In nomine Pa-„tris & Filij & Spiritus sancti. Quæ propterea ceremonia saluberrima merito inter Christianos obtinuit, vt (secundum Christianam vocabulorum appropriationem, quæ communia Baptismi, Eucharistiæ, & huiusmodi, vocabula vsurpat in vna tantum re sacra) singulari prærogatiua Benedictio appella-

appelletur. Estque hoc ita manifestum, ita sensibile, vt hinc idem Chrysostomus alibi exhortans suos, liberè profiteri Paganis, quòd adorant Crucifixum, iusserit ne in Signo crucis erubescerent; quemadmodum & nos nunc, si idem apud Turcas & Iudæos profiteri volumus, quo quæso meliori modo possumus? Neminem igitur (ait Chrysostomus) pudeat horum salutis nostræ symbolorum atque signorum: Passio certè Domini nostræ beatitudinis caput est atque origo, qua viuimus, & per quam sumus. Sed veluti coronam, sic læto animo Crucem Christi circumferamus. Omnia enim quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consummantur. Nam cùm Regeneramur, crux Domini adest; cùm sacratissimo alimur cibo; cùm in Ordine consecrandi statuimur; vbique ac semper [ab ipso etiam Apostolorum tempore, sicut iam ostendi, & aliàs ex ipso Dionysio Areopagita Discipulo S. Pauli ostendam iterum] id victoriæ insigne nobis assistit. Quapropter [inquit] & in penetralibus, & in parietibus, & in fenestris, & in fronte quoque, ac mente, magno studio crucem inseramus. Id enim salutis nostræ, id communis libertatis, id mansuetudinis atque humilitatis Domini signum est. &c. Noli ergo tanto tu bono verecundari, ne, quando in maiestate sua veniet Christus, de te verecundetur. Tunc enim Signum hoc super radios solis coruscans [quemadmodum & iam sæpè alias, vt suprà ostendi] ante Christum videbis. Præcedet enim tunc profectò Crux magnam vocem aspectu emittens, & ad vniuersos homines pro Domino respondens, atque ostendens nihil ex parte Domini defuisse. [Ac tum interpositis egregijs laudibus Crucis quas sumit ab admirandis eiusdem operibus, venit ad conclusionem quam prædixi: Si ergo [inquiens] Gentilium quispiam abs te petierit, Crucifixum ne adores? noli dubitare, clara voce & læta facie dicere: Et adoro, & adorandi nunquam faciam finem. & si ridebit, largas tu effunde lachrymas de insania eius. Agas immortales Domino gratias, cuius beneficio hæc suscepimus, quæ nullus absque Diuina gratia dicere potest. Nam idcirco hic etiam ridet, quia homo animalis non suscipit ea quæ ipsius Spiritus sunt. &c. Sed nos clara & magna voce dicamus, & tunc maximè quando assunt Gentiles, eximiâ fiduciâ exclamemus: Gloria nostra, caput & origo beatitudinis, libertas, & corona, Crux est. [Sic igitur pro eodem ducitur, gloriari in Signo crucis, & in Crucifixo; contraque erubescere Signum crucis, & erubescere Crucifixum.

*Chrys. Hom. 55. in Mat. 16.*

*Inf. Motí. 22. nu. 30. 32. 34.*

*Luc. 9.*

*Matth. 24.*

*Moti. 12.*

*1. Cor. 2.*

Quod nisi manifestissimū sit, dicant Protestantes, quod Pagani & Iudæi dicere non possunt, dicant (inquam) illi pro istis, quòd non gloriabantur Maiores nostri in Crucifixo, id est in Christo, dum sic in Cruce

eius, & in Signis Crucis eius gloriati sunt. Quòd si conabuntur dicere, tametsi optabunt nullos plus gloriari in Crucifixo quàm istos qui sic abominantur Crucem eius, tamen simul etiam ridebunt eorum vanitatem, vtpote cernentes non posse vllam esse maiorē in Crucifixo gloriationē, quàm quod omnia & singula quæ vllo modo ad eum pertinent, tanti facimus, non solùm Crucem eius, sed etiam Signa crucis eius, & fimbriam vestimenti eius, imò & imaginem fimbriæ eius (idque meritò, vt ex Eusebio patet, vbi narrat de herba tum demum valde miraculosa quando tetigisset fimbriam imaginis Christi quam Cæsareæ Philippi collocauerat. † Euangelica Hæmorrhoûsa) non solùm autem ista, sed & sudaria, imò & ipsas vmbras seruorum eius. Nunquid enim non aperient tandem cæci oculos suos, & agnoscent, ista omnia, & alia similia quæ in Ecclesia catholica, quia Christi sunt, lætissimo veneramur animo, eximiam, & supereximiam, sed meritissimam & debitissimam ipsius Christi gloriam esse? Quòd si ipsis vsque cæcis esse libet, tamen veris Christianis non possunt non placere Christianissima exempla Maiorum; in quibus est illa iucundissima vox sanctissimi Hieronymi ad Marcellam Romanam ex persona Paulæ & Eustochij inuitantium eandem Hierosolymam, & precantium, vt aliquando eam in locis istis sanctissimis conspiciant, simulque cum ea peragant isthîc illa religionis officia, quæ ibidem Christiani solent: Ergóne erit [inquiunt] illa dies, quando nobis liceat Speluncam Saluatoris intrare? In Sepulchro Domini flere cum sorore, flere cum matre? [ipsam Marcellam intelligunt, & addunt,] Crucis deinde lambere lignum? [aliaque ibi multa Christianissima, & religiosissima, ideoque iucundissima. In quo genere illud etiam valde memorabile est, non solùm propter religiosum exemplum, verùm etiam propter Diuinum miraculum, quod de Apameensibus Christianis in irruptione Chosrois Pagani regis Persarum scribit Euagrius: Vt primùm Apameenses [inquit] intellexere Antiochiam igne incensam, „ Thomam [Episcopum suum] virum non doctrinâ modò, sed rectè factis „ etiam facilè præstantissimum, rogabant, vt salutare vitaleque Lignum „ Crucis, licèt id consuetudo minimè pati videretur [non enim solebat palàm ostendi, sed honoris causâ, vt fit, in secreto asseruari] in me„ dium proferret, inque omnium oculis statueret, quò iam cùm supre„ mum vitæ diem viderentur obituri, illud contemplarentur, amplexa„ renturque, vtpote in quo † sola hominum salus posita esset: atque adeò „ ad alteram vitam iam profecturi, Crucem venerandam haberent pro „ viatico, quæ posset eos ad meliorem locum incolumes prouehere.

*Eufeb. Hist. lib. 7. cap. 14.*
*† Matth. 9.*
*Act. 19. & 5.*
*Hier. ad Marc. est Epistola 16 Tom. 1.*
*Peregrinatio ad S. Crucem.*
*Euag. Hist. Eccl. lib. 4. cap. 25.*
*† Sola.*

Itaque

Itaque Thomas facit quod rogatum est, certísque diebus ad eam rem præstitutis, vitale Crucis lignum profert, vti omnes vicini ibi in vnum conuenire possent, & salutis inde promanantis participes fierent. Eò etiam parentes mei [inquit Euagrius] vnà cum alijs commearunt, meque id temporis ad scholam euntem secum duxerunt. Postquam verò data nobis fuit potestas honorandi crucem, adorandi, amplexandique, Thomas, sublatis manibus, Lignum Crucis, quo vetus peccati maledictio deleta fuit, totum Sanctuarium circumiens (vti in statis Adorationis diebus fieri solebat) omnibus ostendit. Ac Thomam de loco in locum progredientem ingens flamma ignis splendescentis, non ardentis sequebatur, adeò vt totus locus, in quo consistens venerandam Crucem populo ostendebat, conflagrare videretur. Atque hoc factum est non semel aut iterum, sed sæpiùs, cùm Thomas omnem illum locum circuiret, & populus congregatus, eum, vt illud fieret, rogaret. Quæ res salutem, quæ postea Apameensibus contigit, præsignificauit. Ob quam causam Imago in testudine Sanctuarij statuta fuit, quæ inscriptione in basi incisa hoc miraculum illis, qui eiusdem ignari erant, commonstrauit. [Porrò in eâdem irruptione (vt memoriæ proditum est) Cosdroas iste cepit præter alias multas Christianorum vrbes, ipsam quoque sanctam Hierosolymam, vnde & in Persidem suam absportauit vitale Lignum crucis, illud scilicet ipsum quod olim S. Helena inclusum auro deposuerat in Hierusalem; (neque enim in principio, vt ait Seuerus, obsistentibus Iudæis potuerat consecrari: & postea dirutæ ciuitatis oppressa ruderibus, non nisi tam fideliter requirenti meruit ostendi:) ipsum de quo modò fecit S. Hieronymus Paulam & Eustochium (pro more Christianorum) dicere ad Marcellam, se in Sepulchro Domini flere, & Crucis lambere lignum. Sed hoc iterum quatuordecim pòst annis Heraclius Imperator qui successit Phocæ mirabiliter deuicto Cosdroa, recepit ab eius filio, & reduxit in Hierusalem miraculo maximo concurrente. Vnde extitit, sicut priùs à S. Helena Festum Inuentionis S. Crucis, ita nunc Festum Exaltationis eiusdem, quæ & hactenus in Ecclesia Catholica obseruantur. In quibus venerabilibus Festis, sicut & in sanctissimis ferijs Passionis Dominicæ per Quadragesimam, eadem Ecclesia Dei, pro religiosissimo more Maiorum diuinis (vt admonui) miraculis approbato, contra inimicos Christi glorians & placens sibi in Cruce viuifica, cum omni humilitate adorat, & cum tota spiritualium gemituum suauitate concrepat, dicens inter cætera:

*Peregrinatio ad S. Crucem.*

*Fascic. Tēp. in Heraclio: Sigibert. Palmer. Breu. in Festo exalt. S. Crucis. Sept. 14. Sulp. Seuer. Hist. Sacræ lib. 2. pag. 152.*

*Crux fidelis inter omnes,*
*Arbor vna nobilis:*
*Nulla sylua talem profert*
*Fronde, flore, germine:*
*Dulce lignum, dulces clauos*
*Dulce pondus sustinet.*

Et iterum:

*O Crux aue spes vnica,*
*Hoc Passionis tempore*
*Auge pijs iustitiam,*
*Reisque dona veniam.*

Quas sanctissimæ Crucis laudes dignissimas & Christianissimas, quemadmodum & ipsa duo Festa S. Crucis antiquissima & à Deo ipso commendatissima, vnà cum tota veneratione & Christiano vsu eiusdem Diuinæ Crucis & Imaginum eius, irreligiosissimi Hæretici pænè apostatantes à Christo, deserenda sibi existimauerunt. Quod eorum facinus impijssimum vt eos alienissimos ostendit à Christianis omnibus, & primis (vt demonstraui) & vltimis; ita Paganis & Iudæis, quibus Crucifixus ipse reprobus est (qui est Deus benedictus in secula) probari quidem poterit: Christianis verò cordibus probari nunquam potest, maximè scientibus, quòd hæc tam eximia veneratio S. Crucis, quam omnes Christianorum ordines ab antiquo frequentant, manifestissima & solidissima existat demonstratio contra Iudæos contraque Paganos (vt S. Chrisostomum audiuimus docentem) quòd Christus noster Crucifixus sit Deus solus omnipotens. Sed clariorem adhuc hac in parte defensionem Religionis nostræ, & redargutionem defectionis Hæreticæ, Motiuum proximum continebit.

MOTIVVM

## MOTIVVM DECIMVM QVARTVM.

*Miraculosam virtutem Crucis Christi, adeóque & Signorum eiusdem, apud eosdem Maiores nostros habitam esse tanquam solidissimum pro ipsius Christi Deitate motiuum contra Paganos: indeq; rursus clarum esse, quòd Protestantes non solùm contra nos, verum etiam contra Primitiuos Christianos, & contra Christum ipsum, stent apostaticè cum Paganis.*

QVEMADMODVM igitur celeberrimus (de quo dixi) honor Crucis, ita planè, multoque magis, admirabilis virtus eiusdem inuictum suppeditauit Maioribus nostris argumentum, quo Christum Dominum nostrum, eiusque Deitatem adorandam contra eosdem Paganos & Iudæos adstruerent atque defenderent. Sunt autem innumerabilia Crucis miracula, quæ à probatissimis Auctoribus literis consignata, passim occurrant legentibus: Sed non alia ego hoc in loco commemoro, quàm quæ veteres Christiani ipsis olim Paganis atque Iudæis obiecerunt: ex quibus etiam ipsis non nisi pauca decerpam, quatenus breuitas instituta postulat. Itaque ex hoc iterum perspicere possunt omnes, Religionem nostram Catholicam esse, quæ Christo contra inimicos eius militat: Protestantes autem è diuerso, dum ista Crucis miracula blasphemare audent, negocium agere Paganorũ atque Iudæorum, & Christianis omnibus, ipsiq; Christo hostiliter aduersari.

Primum igitur in hoc genere sit miraculum, quod S. Augustinus in fœmina sibi notissima per signum Crucis patratum esse, Paganis pro Christo obijcit in illo suo contra eosdem nobilissimo opere De Ciuitate Dei: ex quo etiam tam euidens erit, opera Crucis esse opera ipsius Christi vt id Paganus quoque facillimè agnouerit: & propterea Hæreticos talia dicentes magica esse, Christum ipsum horribiliter blasphemare. Sic autem ad verbum habet Augustinus: In ciuitate Carthagine Innocentia religiosissima fœmina de primarijs ipsius ciuitatis, in mamilla cancrum habebat: rem (sicut Medici dicunt) nullis medicamentis sanabilem. Aut ergo præcidi solet & à corpore separari membrum, vbi nascitur; aut vt aliquanto homo quietius viuat, fomentis est pestis mitiganda frequentibus. Nam vt inde mortem quantumlibet tardius affuturam confidamus, secundum Hippocratis (vt fertur) sententiã, omnis est omittenda curatio.

*August. de Ciui. Dei lib. 22. cap. 8.*

Hoc-

" Hoc illa à perito medico, & suæ domui familiarissimo acceperat, & ad
" solum Deum se orando conuerterat. [ Vnde igitur tam deplorati morbi
" curatio? ] Admonetur in somnis [ inquit ] appropinquante Pascha, vt
" in parte fœminarum obseruanti ad Baptisterium, quæcunque illi bapti-
" zata primitus occurrisset, signaret ei locum Signo Crucis Christi: Fecit,
" & confestim sanitas secuta est. [ Iam vt videant Protestantes, se ipso quo-
que Pagano medico irreligiosiores erga Christum esse, ecce quod sequi-
" tur:] Medicus sanè [ inquit Augustinus ] qui ei dixerat, vt nihil curatio-
" nis adhiberet, si paulo diutius vellet viuere, cùm inspexisset eam postea
" & sanissimam comperisset, quam priùs habere illud malum tali inspectio-
" ne cognouerat: quæsiuit ab ea vehementer quid adhibuisset curationis,
" cupiens (quantum intelligi datur) nosse medicamentum, quo Hippocra-
" tis definitio vinceretur. Cumque ab ea quid factum esset audisset, voce
" velut contemnentis, & vultu, ita vt illa metueret ne aliquod contume-
" liosum verbum proferret in Christum, religiosa vrbanitate respondisse
" fertur: Putabam [ inquit ] magnum aliquid te mihi fuisse dicturam. At-
" que illa iam exhorrescente, mox addidit: Quid grande fecit Christus sa-
*Ioan. 11.* nare cancrum, qui quatriduanum mortuum suscitauit? [ Non illa (cre-
do) religiosa vrbanitate respondissent Hæretici, nec Christo qui quatri-
duanum Lazarum suscitauit, factum tribuissent, sicut nec modò tribuunt:
cùm id tamen res ipsa Pagano illi medico clamauerit, idemque vt cæte-
ris quoque Paganis omnibus clamaret, hac Augustinus narratione
studuerit.

Aliud porrò miraculum Signi Crucis narrat pro Christo contra Pa-
ganos S. Gregorius Nazianzenus in prima Oratione qua eloquentissimè
& meritissimè inuectus est in Iulianum Imperatorem qui non solùm à
Christiana fide nostra sacrilegus apostata, verumetiam eiusdem fidei cal-
lidissimus persecutor, & Paganismi vanissimus instaurator euaserat. Hic
igitur nondum Imperator, Imperij cupiditate exardescens, cùm totâ
Græciâ conquireret vates & ariolos, sciscitaturus ab illis, votinè compos
futurus esset: incidit fortè in quendam, qui hoc ei prædicere pollicitus
sit. quem habens comitem, descendebat [ inquit Gregorius, partimque
Theodoretus ] in quoddam adytum horrendum [ in fano quodam Ido-
lorum. Vbi euocatis dæmonibus, & specie qua solent apparentibus,] cùm
Iulianum terrores adoriri cœpissent, ac subinde plures & formidolosio-
res, re inopinata perculsus, ad Crucem vetusque remedium confugit,
eoque se aduersus terrores consignat, eumque, quem persequebatur, in
auxilium asciscit: [id est, Christum, † quia scilicet ad Signum Crucis
eius con-

*Naz. Orat. 1. in Iulia. Idem Theod Ec. Hist. lib. 3 c. 3. Freculp. lib. 4. c. 9. Tom. 2. Niceph. lib. 10. cap. 3. † ad signum*

eius confugit.] Ac quæ ſequuntur [inquit] magis tremenda. Valuit ſignaculum, cedunt dæmones, pelluntur timores. [Sed non ſic reſipuit Apoſtata.] Quid [enim] deinde? Reuiuiſcit malum, rurſus ad audaciam redit, rurſus aggreditur, rurſus iidem terrores vrgent: rurſus obiecto ſignaculo dæmones conquieſcunt, perplexuſque hæret diſcipulus, [dicens, ſe virtutem Crucis vehementer admirari, cuius nempe vel figuram dæmones ferre non poterant.] At ſacrorum antiſtes & magiſter ipſius lateri hærens peruersè veritatem exponit: Abominationi illis fuimus, inquit, non terrori. [Siquidem non ob eam cauſam, quam tu affers, formidabant: ſed tuum factum deteſtati, ſe ab oculis noſtris remouerunt. Denique] vincit quod peius eſt: hæc enim loquitur, & locutus perſuadet, perſuaſumque diſcipulum ad perditionis barathrum ducit. [Quamobrem cùm ſimilia de hoc Signo loquantur Hæretici, caueant omnes qui ſibi ab eis perſuaderi ſinunt, & cogitent quod ſimiliter ad perditionis barathrum ducuntur. Quomodo enim à Chriſto ſperent ſalutem, qui eam ſequuntur religionem quæ cum Iuliano Apoſtata, & præſtigiatore illo opponit ſe argumentis Diuinitatis Chriſti? Sed & multo adhuc antiquius eſt argumentum hoc, quod pro Chriſto contra Gentiles ſumitur à potentia Signi Crucis, vtpote quod etiam Lactantius, & magiſter eius Arnobius vſurpauerint: qui & teſtantur, Gentes infideles etiamtum (vt videant Proteſtantes antiquitatem Maiorum ſuorum) eandem blaſphemam euaſionem attentaſſe. Sic ſcribit Lactantius:] Nunc [inquit] huius Signi potentiam, quantum valeat, exponamus. Quanto terrori ſit dæmonibus hoc ſignum, ſciet, qui viderit, quatenus adiurati per Chriſtum, de corporibus, quæ obſederint, fugiant. Nam ſicut ipſe cùm inter homines ageret, vniuerſos dæmones verbo fugabat, hominumque mentes emotas, & malis incurſibus furiatas, in ſenſus priſtinos reponebat: ita nunc ſectatores eius, eoſdem ſpiritus inquinatos, de hominibus, & nomine Magiſtri ſui, & Signo Paſſionis excludunt. Cuius rei non difficilis eſt probatio. Nam cùm Diis ſuis immolant [Gentiles,] ſi aſſiſtat aliquis ſignatam frontem gerens, ſacra nullo modo litant, Nec reſponſa poteſt conſultus reddere vates. Et hæc ſæpè cauſa præcipua iuſtitiam perſequendi, malis Regibus fuit. Cùm enim quidam miniſtrorum Noſtri ſacrificantibus Dominis aſſiſterent, impoſito frontibus Signo, Deos illorum fugauerunt, ne poſſent in viſceribus hoſtiarum futura depingere. Quod cùm intelligerent aruſpices, inſtigantibus iiſdem dæmonibus quibus proſecrarant, conquerentes, profanos homines ſacris intereſſe, egerunt Principes ſuos in furorem,

*crucis. 1. ad Christum fugere.*

*Lact. lib. 4. cap. 27.*

† al. contaminarent.

vt [quasi] † expurgarent Dei templum, seque vero sacrilegio contami-
„ narent, quod grauissimis persequentium pœnis expiaretur. [Atque hic
triumphum canit de Gentilibus, eademque opera de Protestantibus, di-
„ cens: Nec tamen ex hoc ipso cæci homines intelligere possunt, aut hanc
„ [Christianorum] esse veram religionem, cui [per Signum crucis] ad
„ vincendum tanta vis inest, aut illam [Gentilium] falsam, quæ subsiste-
„ re, aut congredi non potest. [Videant igitur Protestantes, quid pro se
& pro Gentilibus contra Christum & contra Christianam religionem
huic argumento respondeant: nisi fortè placeat eis ipsa Gentilium res-
„ ponsio, quam Lactantius his verbis ibi refert: Sed aiunt, hoc Deos non
„ metu, verùm odio facere. Cui respondet Lactantius: quasi quisquam
„ possit odisse nisi eum, qui aut noceat, aut possit nocere. imò verò con-
„ gruens maiestati fuit [si quam maiestatem haberent Dij isti,] vt eos quos
„ oderant, præsentibus pœnis afficerent potiùs, quàm fugerent. Sed [inquit,
„ veram reddens causam] quoniam neque accedere ad eos possunt, in qui-
„ bus cælestem notam viderint, nec ijs nocere, quos Signum immortale
„ munierit, tanquam inexpugnabilis murus: lacessunt eos per homines, &
manibus persequuntur alienis. [Eodemque modo antea responderat
Arnobius, Gentiles alloquens:] Christi [inquit] nomen auditum fugat
„ noxios spiritus, imponit silentium vatibus, haruspices inconsultos reddit,
„ arrogantium magorum frustrari efficit actiones, non horrore, vt dicitis,
„ nominis, sed maioris licentia potestatis.

Arnob. lib. 1o. cont. Gentes.

Eusebius etiam Cæsariensis Oratione de laudibus Constantini eo-
dem argumento triumphat contra Gentiles, & in ijs contra Protestantes,
Imperatoribus superioribus qui persecuti fuerant Christianos, his ver-
bis insultans: Quò tandem se receperunt, qui his tanquam dijs confisi,
„ inanique adducti persuasione, animos ita sustulerunt, vt bellum contra
„ veritatis defensores susciperent? Certè miseri miserè & infœliciter pe-
„ rierunt. Quem locum iam occupat turba Gigantum, qui cum Deo bel-
„ lum gerebant? Illi profectò multitudine deorum confisi &c, cum in-
„ gentibus copijs conciderunt. Hic noster [id est, Constantinus] lorica
„ pietatis septus munitusque, salutari & vitali Signo Crucis, veluti pro-
„ pugnaculo, aduersarariorum multitudini opposito, ab hostibus, à dæ-
„ monibusque victoriam reportauit. Deinde grata animi voluntate indu-
„ ctus, preces ad gratias agendas, Deo auctori victoriæ impertijt: claraque
„ voce, adeoque columellis erectis, omnibus hominibus hoc Signum
„ triumphale prædicauit: inque media vrbe [Roma] quæ omnium prin-
„ ceps est, hoc insigne trophæum contra omnes hostes erexit: edixitque

Eus. Or. de laud. Const. pag. 365.

palàm,

palàm, vt omnes hoc salutare Signum, quod nulla vetustate confici deleríque potest, cùm Romani, tum totius orbis terrarum Imperij munimentum agnoscerent. Quod quidem cùm omnes homines scire, tum milites imprimis docuit. [Et paulo pòst:] Imperator autem triumphale Signum honorat, diuinitatem quæ in eo est, re ipsa expertus. Nam isto, hostium multitudines in fugam versæ: isto, Dei aduersariorum inanis ostentatio compressa: isto, petulantes maledicorum impiorumque linguæ ad silendum compulsæ: isto, barbara hominum genera subiugata: isto, potestates dæmonum aspectum fugientium abactæ: isto, superstitiosæ astutiæ & erroris ludibria refutata. Isti denique cumulatam omnium bonorum quibus fruimur, expletionem acceptam referens Imperator, columellas triumphales, quibus illius decus illustretur, vbique terrarum collocauit. [Iterumque nonnullis interpositis:] Nam hoc salutare Signum [inquit] reuera fuit (est quidem istud & incredibile dictu, & cogitatu planè admirabile) quod solum simulac in terris visum fuit, omnes commentitias fabulas quæ ab initio de dijs confictæ fuissent, omnium oculis subiecit: & sicut errorem tenebris obruit & obliuione, sic lumen mente sola perceptum, quo hominum animi illustrantur, vnum videlicet ac verum Deum, omnibus patefecit. Hæc Eusebius contra Gentiles ex Signo Crucis. Et similia omnino Chrysostomus, in Libro qui inscribitur Contra Gentiles, quòd Christus sit Deus, ita dicens, & premens Gentiles:

*Chrys. tom. 5. p. 1033.*

Crucem vbique celebrari videre licet, &c, in corporibus brutis malè affectis, in corporibus à dæmonibus obsessis, &c. Vellem audire à Pagano &c. Vnde ergo, dic mihi &c. Ipsum ergo hoc Lignum, in quo positum sanctum Corpus Domini, & crucifixum, quarénam habere totus Orbis ità contendit, vt qui paruum quiddam ex illo habent, hoc auro includant, & ceruicibus suis aptent, hinc valde honestati, & magnifici, muniti, & protecti, licèt condemnationis fuerit lignum? &c. Hoc enim mortis symbolum, multæ benedictionis argumentum est factum, & omnigenæ securitatis murus, tempestiua diaboli plaga, dæmonum frænum, chamus contrariarum virtutum. Hoc mortem sustulit, hoc inferni æreas portas confregit, hoc ferreos vectes contriuit, diaboli arcem expugnauit, peccati neruos execuit, totum orbem condemnationi subiectum eripuit, plagam à Deo immissam aduersus naturam nostram remisit: quæque non potuit mare cum diuideretur, & petræ cùm rumperentur, & aër cùm mutaretur, & manna quod quadraginta annis tot milibus dabatur, & Lex, & alia signa, tam in eremo, quàm in Palæstina facta: ea potuit

„ Crux ; non in vna Gente, sed in toto Orbe, & in omnibus quas sol
„ aspectat terris. Crux maledicti symbolum, quod omnes fugiebant,
„ quod omnes deprecabantur, quod probrosissimum dicebant omnes,
tantum ac tale post Crucifixi mortem robur accepit. Disce ergo, quanta eius sit virtus „ quomodo sine bello & facilè omnia operetur. [ Et alibi rursus idem eloquentissimus & Christianissimus Pater: Neminem [ inquit ] pudeat horum salutis nostræ symbolorum atque Signorum. Sed veluti coronam, sic læto animo Crucem Christi circunferamus. Omnia enim quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consummantur. &c. Quam non simpliciter digito in corpore, sed magna profectò fide in mente priùs formare oportet. Nam si hoc modo eam faciei tuæ impresseris, nullus scelestorum dæmonum cùm hastam videat,
„ qua letale vulnus suscepit, congredi tecum audebit. Nam si cùm solummodo loca in quibus capite damnati pœnas persoluunt, videmus,
„ ingenti horrore concutimur: quid passurum putas diabolum, si mucronem tenere te viderit, quo vires eius Christus dissoluit, & quo caput draconis magno ictu rotauit. Noli ergo tanto tu bono verecundari, ne, quando in maiestate sua veniet Christus, de te verecundetur. &c. Hoc signum & priscis, & nostris temporibus clausas ianuas reserauit, hoc venenorum vires extinxit, hoc cicutæ vim dissoluit, hoc feroces bestias repressit, hoc letales serpentum morsus curauit. Etenim si portas inferni perfregit, si cælorum ostia reclusit, si Paradisi renouauit ingressum, si diaboli neruos recidit: quid mirum est, si pestifera venena, atroces bestias, aliaque huiusmodi superauit? Hoc igitur in mente tua insculpe, & animarum amplectere salutem. Hæc enim Crux terrarum orbem conuertit atque sanauit, hæc errorem abegit, veritatem reduxit, terram in cælum restituit, **ex hominibus angelos effecit.** Hæc crux non terribiles, sed despicabiles hominibus dæmones effecit. Hac cruce mors in somnum redacta est, hac omnia quæ nobis aduersabantur, humi deiecta conculcantur. Si ergo Gentilium quispiam abs te petierit, Crucifixumné adores? noli dubitare, clara voce & læta facie dicere: Et adoro, & adorandi nunquam faciam finem. &c. Clara & magna voce dicamus, & tunc maximè quando adsunt Gentiles, eximiâ fiduciâ exclamemus: Gloria nostra, caput & origo beatitudinis, libertas, & corona, Crux est.

*Crucifixi virtus cognoscitur ex virtute Crucis. Chrysost. Hom. 55. in Matth. 16. Vide & Athan Ora. de Incar. Verbi.*

Ex his igitur animaduertere licet, quales Christiani sint Protestantes, in quorum præsentia, maximè vbi dominantur, non minùs verecun-

verecundantur, nec minùs periclitantur Christiani ob vsum Signi Crucis, quàm vnquàm in præsentia & persecutione Gentilium. cùm tamen idem prorsus sit (vt videmus) erubescere in Signo Crucis & erubescere in Crucifixo; contraque idem prorsus gloriari in Signo Crucis & gloriari in Crucifixo. ideoque meritò sibi timere iram Crucifixi debeant, quotquot Hæreticos istos sibi sectandos putant, nec considerant, quòd tantùm abest vt veri Christiani sint, vt planè è diuerso Christianorum castris se opponant, & Gentilium castra sequantur, & propterea ijsdem Christianorum telis, quibus Gentiles, & ipsi confodiantur. Id quod sicut iam per Honorem Crucis, & per Robur Crucis ostendi, sic deinceps per Honorem etiam Sanctorum, & per Potentiam Sanctorum clarissimè demonstrabo.

## MOTIVUM DECIMUM-QUINTUM.

*Eximiam nostram venerationem Sanctorum Christi, adeoq; & Reliquiarum ipsorum, apud eosdem Maiores nostros vsurpatam esse tanquam solidißimum pro ipsius Christi Deitate motiuum contra Paganos: indeq; rursus adhuc clarum esse, quòd Protestantes non solùm contra nos, verùm etiam contra primitiuos Christianos, & contra Christum ipsum, stent apostaticè cum Paganis.*

RURSUS igitur qui veram hoc tempore inuenire Religionem, qua saluentur, cupiunt, hoc quoque intelligant & considerent fuisse inter cætera argumentum Maiorum nostrorum, quo à Paganis euincerent Diuinitatem Iesu Christi Domini nostri, quia scilicet is in tam sublimi honoris fastigio sanctißimos seruos suos apud omnes collocauit, vt qui terrena dignitate maximè præfulgent, veluti Reges & Imperatores ipsi, cæterique omnes, eosdem Christi Seruos deuotissimè adorẽt, eisque humillimè supplicent, & ad eorũ etiam Sepulchra atque Reliquias studiosissimè concurrant, seque felices existiment, si corpora sua post mortem non solum iuxta Sanctorum corpora, verum etiam propè eorum Ecclesias & Basilicas sepeliri contingat. Ex quibus facilè animaduertunt Protestantes, quod longè à Christiana religione recesserint ipsi, qui nec

qui nec istos Christi seruos illustrissimos, nec ipsam adeo gloriosissimam Matrem eius semper-virginem Mariam dignantur sic venerari. quam tamen intelligere deberent à D. Paulo vocante Adam formam Christi, in illo eodem ordine causam esse salutis generis humani, in quo ordine Eua causa erat perditionis eiusdem: quemadmodum S. Irenæus alicubi, & tota Ecclesia Catholica (quæ tertia Eua est) in varijs suis hymnis pie & sapienter agnoscat; sic implens illam eiusdem sanctissimæ Deiparæ prophetiam (quâ & contra omnes Hæreses statuitur clarissimè Ecclesiæ semper visibiliter perseuerans) Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est. Vnde & Scholæ catholicæ meritissimò docent, alios quidem Sanctos dulia, Matrem verò Dei hyperdulia colendam esse, vtpote quæ vna inter omnes mulieres singulariter benedicta & singulariter benedictionis causa fuit, sicut econtrà Eua vna ex omnibus singulariter maledicta, & singulariter maledictionis causa extitit.

Rom. 5. — Iren. lib. 3. cap. 33. & lib. 5. circa medium. — Luc. 1.

Sic igitur (vt dixi) ab honore Sanctorum argumentatur pro Deitate Christi Chrysostomus in supradicto libro qui inscribitur, Contra Gentiles, quòd Christus sit Deus, super illud Esaiæ Prophetæ, Et erit requies eius, honor, premens Gentiles honore Sepulchrorum Christi, & Apostolorum eius, atque ita dicens:

Chrysost. tom. 5. col. 1032. — Esa. 11.

„ Et locus quidem quo Corpus hoc positum fuit, breuis erat & valde „ angustus: augustior tamen & venerabilior mille Regum palatijs, imò „ etiam Regibus ipsis. Et erit requies eius, honor. Non in ipso tantùm, „ sed & in Discipulis suis hoc contigit. Nam qui ducebantur & circundu- „ cebantur, qui contempti erant & vincti, & qui innumera patiebantur „ dùm viuebant: vbi defuncti sunt, Regibus ipsis erant magis venerabiles. „ Etiam Romæ, que vrbium est regalissima, relictis omnibus, ad Sepulchra „ Piscatoris & Pellionis currunt & Reges, & Præsides, & Milites. Et in „ Constantinopoli Reges nostri magnam gratiam putant, non si prope „ Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula, corpora sua sepeliantur, „ fiantque Piscatorum ostiarij Reges. Neque hinc in morte confunduntur, sed honestantur & ipsi, & eorum nepotes, & pronepotes. [Et aliquanto antè super illud Psalmi, Constitues eos principes in omni terra, ita vr- „ get:] Quòd autem Regibus maiores sint Petrus & Paulus, declarauit „ euentus. Nam Regum leges, etiam ipsis viuentibus, irritantur: At Pis- „ catorum illorum, etiam mortuis ipsis, ratæ sunt, & immobiles manent: „ licèt multis legibus, animaduersionibus, armis, supplicijs, argutijs, ver- „ borum eloquentia, &c, refringere plurimi conati sint. Et quia illi con-

Col. 1029. — Psalm. 44.

constituti Principes, etiam desiderabiliores sint subditis; non sicut multi " Principes, terribiles, molesti, & atroces: ideo subdit, dicens: Propterea " populi confitebuntur tibi in seculum, hoc est, gratias dicent tibi, gratias " multas tibi offerent, quòd tales principes dedisti. Quemadmodum au- " tem Chrysostomus in genere vniuersis Gentilibus, ita Augustinus hoc idem in specie Madaurensibus Gentilibus proponit, vt eis Diuinitatem Christi, iudicium generale, & totam Religionem Christianam inde persuadeat: admonens eos nimirum & commemorans, sicut cætera multa, ita hoc ipsum vt videmus impletum, sic fuisse prædictum. Vnde primùm generaliter sic dicit: Omnia quæ præteritis temporibus erga huma- " num genus Maiores nostri gesta esse meminerunt, nobisque tradiderunt: " omnia etiam quæ nos videmus, & posteris tradimus, quæ tamen perti- " nent ad veram Religionem quærendam & tenendam, diuina Scriptura " non tacuit; sed ita omnino cuncta transeunt, vt transitura esse prædicta " sunt. [Deinde specialiter quædam recenset. ac primùm quidem de Iudæorum desertione, quoad completionem: Videtis certè [inquit] popu- " lum Iudæorum auulsum à sedibus suis, per omnes ferè terras dissemina- " tum atque diffusum. [& subiungit prædictionem:] Et origo eiusdem po- " puli & incrementa, & regni amissio & per cuncta dispersio, sicut præ- " dicta, ita facta sunt, [Secundò de Gentium vocatione, quoad completionem:] Videtis certè ex ipso populo [Iudæorum] verbum Dei legem- " que prodeuntem per Christum, qui ex illis mirabiliter natus est, omnium " Gentium fidem occupasse atque tenuisse [& subiungit prædictionem:] " Ista hæc omnia prænunciata legimus, vt videmus. [Tertiò de Hæreticorum defectione, quoad completionem:] Videtis certè multos præci- " sos à radice Christianæ societatis, quæ per Sedes Apostolorum, & Suc- " cessiones Episcoporum, certa per orbem propagatione diffunditur, de " sola figura originis sub Christiano nomine quasi arescentia sarmenta glo- " riari, quas Hæreses & Schismata nominamus. [& subiungit prædictio- " nem:] Præuisa, prædicta, scripta sunt omnia. [Quartò denique id de quo hoc loco agimus, quoad completionem:] Videtis certè Simulachro- " rum templa partim sine reparatione collapsa, partim diruta, partim clau- " sa, partim in vsus alios commutata: Ipsaque Simulachra vel confringi, " vel incendi, vel includi, vel destrui: Atque ipsas huius seculi Potestates, " quæ aliquando pro Simulachris populum Christianum persequebantur, " victas & domitas, non à repugnantibus, sed à morientibus Christianis, " & contra eadem Simulachra pro quibus Christianos occidebant, impe- " tus suos legesque vertisse, & Imperij nobilissimi eminentissimũ culmen "

Aug. Epist. 42. ad Madaurenses.

[id est,

„ [id est, Romanos Imperatores] ad Sepulchrum Piscatoris Petri submisso
„ diademate supplicare. [& subiungit etiam istorum prædictionem:] Hæc
„ omnia Scripturæ diuinæ [quas nos infrà citabimus Motiuo 18. de Idolorum destructione, & Motiuo 19. de Regum religione] quæ in manus omnium iam venerunt [etiam Gentilium. nam priùs fuerunt in manibus
„ Iudæorum tantùm] ante longissima tempora futura esse testatæ sunt.
„ [Vnde identidem contra Gentiles triumphat, dicens: Hæc omnia tanto
„ robustiore fide lætamur fieri, quanto maiore authoritate prædicta esse in Sanctis Literis inuenimus. Vnde alibi quoque insultat Gentilibus, & di-
„ cit: Ostendatur mihi Romæ in honore tanto Templum Romuli, in quanto ibi ostendo Memoriam Petri, [& sequitur:] In Petro quis honoratur, nisi ille Defunctus pro nobis? [Et rursus alibi:] Beatissimum Petrum Piscatorem modò genibus prouolutis adorat Gentium multitudo credentium. [Eant igitur iam Protestantes, & contra Christianos succurrant socijs suis Paganis, quidque huic Motiuo quod à Supplicatione Imperatorum ad Sepulchrum Petri sumitur, respondeant, suggerant. Ac tum simul eant egregij scilicet Christiani, talesque ad Christum sequantur duces. Id quod quàm absurdum & impium sit, quis quomodolibet Christianus non animaduertat? Sapiant igitur maturè omnes, & ad religionem Catholicam redeant, quæ sola religio Christiana est, sicut ex his facillimum est videre: cùm interim Hæreticorum impietas (quid enim dicam, religio) planè Paganica sit, vel certè Paganicæ impietati tam vicina, vt breuissimo interuallo absit: quippe quam tam multis in rebus à Christianismo defecisse, & tam multis rursum gradibus ad Paganismum accessisse videamus.

*In Psalm. 44.*
*De Sanctis, Ser. 25.*

Sed post Chrysostomum & Augustinum audiamus adhuc Theodoretum tractantem hunc eundem locum, in illo doctissimo Opere quod composuit pro Christiana religione contra Gentiles, & inscripsit De curatione Græcarum affectionum. Libro igitur octauo, qui titulum habet De Martyribus, demonstrat Gentilibus Deitatem Christi ex eo,] quòd
„ Martyres suos inextincta gloria illustrauit. Nam cùm cætera [inquit]
„ omnia paulatim marcescere abolerique instituerit, horum tamen gloriam
„ incorruptam seruauit. Ac animæ quidem triumphatorum Martyrum, in
„ cælesti nunc patria vitam agunt, Angelorum choros inter sitæ. Eorum
„ verè corpora non singula quidem singulis monumentis conduntur, sed
„ ciuitates, oppida, paganique conuentus, hæc inter se sortitò partiti sunt,
„ laborantibusque animis ac ægrotis corporibus salutares eos confiteri non
„ cessant. Nihiloque secius vrbium custodes, ac locorum præsides venerantur,

*Theod. de cur. Græc. aff. lib. 8.*

rantur, quorum precibus & interuentu apud Deum vtentes, per eos demum diuina munera consequuntur. [ Ex quibus alijsque similibus paulo pòst inuehitur in Gentiles, simulque in Protestantes, dicens : Vos autem, Græci homines, ne hæc quidem adducunt, vt Deum regem Martyrum laudetis, sed cum derisu [1]. damnatis eum qui à cunctis latè mortalibus eis honor defertur, [2]. abominandum scelus admittere vos putantes si ad eorum busta propiùs accedatis. [ Vbi multis commemoratis, quibus mortuis Gentiles ipsi etiam diuinos honores tribuerunt, tandem sic concludit contra eos: ] Quid igitur, viri Græci, qui defunctos tot numero homines appellatis Deos, aduersus nos indignationem concipitis, cùm nullos quidem nostrorum hominum referamus in Deos, quanquam debitos honores Martyribus persoluamus, vt Dei testibus seruisque amantissimis? [ Tum & de altero, id est, de eorum Sepulchris incipit rationem reddere, dicens : Cur & eum inquinari polluique censetis, qui ad loculos defunctorum accedat? [ Vbi ostendit, ipsos Gentiles ad Sepulchra mortuorum etiam diuinos honores exhibuisse, & de nobis è diuerso dicit : Atqui nos, ô Græci homines, nec hostias Martyribus, nec libamina vlla deferimus : sed vt sanctos homines Deique amicissimos honoramus. tanto enim amore creatorem Deum, generisque humani vindicem prosequuti sunt, vt amabile illis fuerit, pro accepta semel religione, iugulum percussori porrigere. [ Sic igitur explicato discrimine Paganorum & Christianorum in veneratione hominum defunctorum, & deinde ostenso Martyres cùm apud Deum beatè viuere, tum hominum negocia curare : accedit propiùs ad eorum honorem maximum amplificandum : vt inde demonstret Gentilibus, quàm meritò adorandus sit Christus, & agnoscendus Deus, qui Seruos suos in tanto dignitatis culmine potuit collocare. Hinc enim docet, quòd quantacunque de suis philosophis prædicent Gentiles, tamen neque Socrates eos consequutus sit honores, quos Martyres Christi consequutos videmus, neque Anaxarchus, neque Zeno Eleates, neque cæterorum vllus. Secundò idem docet de bellicis eorum ducibus : Neque item illi [ inquit ] quibus illustria & celeberrima excitata sunt virtutis trophæa, [ siue illi fuerint Græcorum duces, vt] Miltiades, Cimon, Pericles, Themistocles, Aristides, Brasidas, Agesilaus, Lysander, Pelopides, Epaminondas : [ siue ] Romanorum præclarissimi, [ vt ] Scipio, Brutus, Cato, Sylla, Marius, Pompeius, & ipse Cæsar. [ Neque enim vel isti ( inquit ] quasi Martyres, honore affecti sunt. [ Deinde ab istis ad Reges assurgit, dicens:

PP Quid

» Quid ego autem bellicos duces commemoro, cùm ne ipsi quidem Reges
» ita vnquam honestati cultique fuerint? Non Cyrus, non Darius, non
» Xerxes, non Alexander: Non Augustus, non Vespasianus, non Traia-
» nus, non Hadrianus, non Antoninus. &c. Quis est enim homo, [inquit]
» qui Sepulchrum Xerxis, Dariive cognorit? Quis Alexandri? ne Au-
» gusti quidem Cæsaris tumulus aliorúmve superest qui post eum Roma-
» num imperium moderati nescierunt tantæ Dignitatis datorem Deum.
» &c. cùm tamen eorum stultiores quidam Deos sese declararint, vt An-
» tiochus, & Caius; sibique ipsis adhuc viui Templa construxerint, vt
» Vespasianus, & Hadrianus. Verùm [inquit] isti & vitali simul aura &
» impio honore priuati sunt. [Sed contrà de nostris ait:] Martyrum verò
» Templa, conspicua cernuntur, magnitudineque præstantia, omni præ-
» terea ornatus genere variata, splendoremque quodammodo pulchritu-
» dinis suæ latè fundentia. Neque verò hæc per annum semel, aut bis, aut
» quinquies aduentamus, sed in eis sæpenumero dies festos peragimus, sæpè
» diebus singulis eorum Martyrum Domino laudes hymnosque cantamus.
» Quique homines prospera sunt valetudine, conseruari eam sibi à Marty-
» ribus petunt: qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatem ex-
» poscunt. Insuper & steriles viri & mulieres, dari sibi filios petunt: qui
» verò parentes sunt, integra sibi & propria custodiri quæ consequuti sunt,
» dona. Item qui peregrè aliquo proficiscuntur, petunt Martyres sibi co-
» mites esse in via, vel potiùs itineris duces: qui verò iam sospites redie-
» runt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes. Non [inquit,
propter calumniam Paganorum, eandemque Protestantium] qui se ad
» deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei Martyres tanquam diuinos
» homines, intercessoresque sibi eos apud Deum aduocent ac precentur.
Pauloque pòst repetit, ac inculcat, quantam vim habeat hoc Motiuum
» ad demonstrandum, Christum quem Martyres coluerunt, verum esse
» Deum, sic declarans: Age enim, quæso, animo reputemus, quinam
» fuerint, quóve orti loco, quos tanto honore Deus dignatus est. Num
» fortè illustres quidam clarique homines, qui se generis nobilitate iacta-
» rint; aut qui diuitiarum copiâ circumfluxerint; potentatúve aliquo ce-
» lebres facti sint? Minimè quidem gentium. Nihil enim illi horum habue-
» runt, sed priuati homines gregarijque fuerunt. Nonnulli verò ipsorum,
» tenuem seruitutem famuli ancillæque seruierunt, &c. Ex ijs itaque viris
» ac mulieribus, constituti sunt Martyrum chori. [An igitur istos tam hu-
miles ac abiectos potuit Christus honoratiores facere supradictis magna-
» tibus Paganorum? Ita planè. Nam Philosophi [inquit] præclarique Ora-
tores.

tores obliuioni iam dati sunt; Imperatorum verò ac magnorum Ducum « ne nomina quidem multi hodie norunt: cùm tamen Martyrum nomina, « magis quàm familiarium, cuncti mortales sciant. Quin etiam nascenti- « bus filijs ea imponi curant, ita custodiam illis tutelamque certissimam « comparantes. Verùm assurgit adhuc altiùs Theodoretus, ac dicit: Sed quid ego Philosophos, Imperatores, Ducesque commemoro, cùm eorum « quoque qui passim dij ferebantur, memoriam è mente hominum Mar- « tyres aboleuerint? Eorum namque Templa, vnà cum suis Lucis sic de- « structa iam sunt, vt ne vlla quidem vestigia superent, nedum quâ formâ « illorum aræ constiterint scire homines possunt. Earum verò rerum ma- « teria, templis arisque Martyrum excitatis expiata est. Suos enim mor- « tuos Dominus Deus noster, in Templa pro dijs vestris induxit. Ac illos « quidem cassos gloria vanosque reddidit: suis autem Martyribus hono- « rem illorum dedit. Pro Pandijs enim, Diasijsque, ac Dionysijs, hoc est, « Iouis, Liberique patris solennitatibus, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, « Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio, alijsque sanctis Martyribus « solennitates populari epulo peraguntur. Proque illa veteri pompa, pro « turpi obscœnitate ac impudentia, fiunt modestæ, castæ, ac temperantiæ « plenæ festiuitates, non illæ quidem mero delibutæ, non comessationi- « bus leues, non cachinnis solutæ, sed diuinis canticis personantes, sacris- « que sermonibus audiendis intentæ. In quibus ad Deum preces non sine « sanctis lachrymis ac suspirijs summittuntur. [Post quæ omnia hortatur Gentiles, & concludit:] Cum itaque talem tantamque vtilitatem ex ho- « nore Martyribus collato prouenire, homines, videatis, fugite, quæso, « errorem dæmonum, præuioque ductu Martyrum facibusque vtentes, « viam capessite, quæ ad Deum perducit, vt immortali æuo illorum choris « & præsentia perfruamini. [Quod & nos eodem modò hortamur omnes seductos ab Hæreticis, & ipsos etiam Seductores: quos omnino equidem puto ignorantiâ tam claræ & tam perspicuæ Catholicæ veritatis fecisse, vt causam malam initio susceperint: qui propterea si nunc saltem moniti resipuerint, spem habent veniæ. sin minùs, eò grauiorem portabunt damnationem, quò magis nunc intelligunt, causam suam quam tuentur aduersum nos, causam esse Paganorum: & causam nostram quam habemus aduersum illos, causam esse primorum Christianorum Maiorum nostrorum, imò causam esse ipsius Christi, cuius Deitatem huiusmodi argumentis è catholica Religione nostra depromptis, solidissimè confirmatam audiunt. Quod vt magis adhuc agnoscant, maiora etiam subiungam in Motiuo proximo, ea videlicet quæ ijdem Maiores nostri pro Dei-

tate Christi contra Paganos ex virtute item & potentia Sanctorum admirabili luculentissimè disseruerunt.

---

## MOTIVVM DECIMVM-SEXTVM.

*Miraculosam virtutem Sanctorum Christi, adeóq; & Reliquiarum ipsorum, ab ijsdem Maioribus nostris vsurpatam esse tanquam solidissimum pro ipsius Christi Deitate motiuum contra Paganos: indéq; clarum denuo esse, quòd Protestantes non solùm contra nos, sed etiam contra Primitiuos Christianos, & contra Christum ipsum, stent apostaticè cum Paganis.*

IN superiori Motiuo demonstraui, honorem Sanctorum & Reliquiarum à Christianis hominibus celeberrimè frequẽtatum, inuictum præbuisse Maioribus nostris argumentũ, quo Christum Dominum nostrum, eiusque Deitatem contra Paganos adstruerent atque defenderent. Iam verò multo adhuc magis inuictum argumentum erat, quod virtus admirabilis eorundem Sanctorum, ipsarumque adeò Reliquiarũ, eisdem suppeditauit. Christum igitur Paganis euidentissimè & irrefragabiliter demonstrabant Deum esse, quoniam Sancti & Reliquiæ eorum solent euertere Idôla, id est, ipsos Deos Paganorum, cũ ipsi interim tantummodo serui sint Christi Dei nostri: & quoniam solent eijcere dæmones ex corporibus hominũ quæ possederant, & morbos omnes curare, sæpeque etiam ipsos adeò mortuos suscitare: quoniamque potenter æquè ac salutariter reformare solent corruptos hominũ & populorum mores, religioneque ac pietate erga Deum animos inflammare. Quamobrem succurrant hic iterum Paganis Protestantes, si possint, & quomodo non hinc demonstretur Deitas Christi, doceant: vel potiùs consulant saluti suæ, istamque tandem Paganicam deserant hæresim, quæ tam multis, tamque fundatis argumentis Diuinitatis Christi impiè aduersatur, proptereaque sic omnia loca repleuit nouis (vt videmus) Paganis, Atheis, & Achristis.

Primùm itaque prædictum audiant Theodoretum ex eodem octauo de Martyribus libro curantem hoc argumento Græcorum seu Gentilium affectiones & morbos, eisque inde Deitatem Christi necessariò concludentem. Hi sunt igitur [inquit de Martyribus] hominum duces, principes, pugnatores, custodes, per quos à nobis infortunia auertuntur, procul-

Theod. de cur. Græc. aff. Lib. 8.

proculque arcentur quæ à Dæmonibus inferuntur mala. [ Et aliquanto pòst pluribus demonstrat eis, posse Sanctorum animas etiam cùm extra corpus hoc fuerint, hominum curare negocia. Vnde in sequentibus ostendit, Christianos quacunque re indigentes, siue sanitate, siue liberis, siue ducatu itineris, orare eosdem Dei Martyres in Templis eorum, non tanquam Deos (vt Pagani ante Hæreticos calumniati sunt) sed tanquam diuinos homines & intercessores apud Deum; & vota eis facere: Posteaque qui petita beneficia consequuti sunt, redire ad eosdem Martyres cum gratijs & muneribus quæ vouerant: sic dicens: Piè verò fideliterque " præcatos ea maximè consequi quæ desiderant, testantur illa quæ voto- " rum rei dona persoluunt, manifesta nimirum adeptæ sanitatis indicia. " Nam alij quidem oculorum, alij verò pedum, alij porrò manuum simu- " lachra suspendunt, ex argento auróve confecta. Gratissimè namque ac- " cipit eorum Dominus qualiacunque sunt dona, nec exigua nec vilia " dedignatur, quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. Ex quibus " iam infert Theodoretus contra Paganos & concludit virtutem Martyrum, & ex illorum virtute rursus infert diuinitatem Christi: Hæc itaque [ inquit ] omnium spectaculo exporrecta, testantur mor- " borum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt, à sanitatem con- " sequutis allata, Hæc (inquam) sepultorum ibi Martyrum quæ sit virtus, " ostendunt. Martyrum autem virtus, quem ipsi coluerunt Deum, ve- " rum esse Deum declarat.

S. Augustinus similiter in celeberrimo illo contra Paganos Opere suo de Ciuitate Dei, vt persuadeat eis Resurrectionem & Ascensionem Christi, post Miracula Apostolorum, commemorat eis (inter alia) multa miracula suo tempore perpetrata per Reliquias Viginti Martyrum, per Reliquias sanctorum Geruasij & Protasij, & per Reliquias S. Stephani Protomartyris: quæ à me suprà in Motiuo De Miraculis magis specialiter indicata sunt. Inter miracula autem S. Stephani, cùm vnum retulisset factum Hippone se præsente in quadam muliere nomine Palladia, quæ vbi de gradibus exedræ descendens, in quibus eam Augustinus " stare fecerat, ad sanctum Martyrem orare perrexerat, mox vt cancel- " los Martyris attigit, sanata est horribili & diuturno tremore membrorum: Tum verò [inquit Augustinus] tantus ab vtroque sexu admiratio- " nis clamor exortus est, vt vox continuata cum lachrymis non videre- " tur posse finiri. &c. Exultabant in Dei laudem voces [eoque magis, quia " perendie sanatus fuerat ibi similiter per Martyrem frater eius Paulus] sine verbis tanto sonitu, quantum aures nostræ ferre vix possent. "

*August. de Ciu. l. b. 22. cap. 5. 8.*

*Moti. 10.*

„ [Post quæ subnotat contra Paganos, dicens:] Quid erat in cordibus exul-
„ tantibus, nisi fides Christi, pro qua Stephani sanguis effusus est? [Et
„ mox generaliter:] Cui [inquit Paganis] nisi huic fidei attestantur ista
„ miracula, in qua prædicatur Christus resurrexisse in carne, & in cælum
„ ascendisse cum carne? Nam & ipsi Martyres huius fidei martyres, id est,
„ huius fidei testes fuerunt. &c. pro ista fide mortui sunt, qui hæc à Do-
„ mino impetrare possunt, propter cuius nomen occisi sunt. Pro hac fide
„ præcessit eorum mira patientia, vt in his miraculis tanta ista potentia se-
„ queretur. Nam si carnis in æternum resurrectio, vel non præuênit in
„ Christo, vel non ventura est, sicut prænunciatur à Christo, vel sicut præ-
„ nunciata est à Prophetis, à quibus prænunciatus est Christus: quare Mar-
„ tyres tanta possunt, qui pro ea fide, qua hæc Resurrectio prædicatur, occisi
sunt? Respondeant his Hæretici pro Paganis, si queant, & ostendant, ex ista
virtute & potentia Martyrum non rectè à Theodoreto & Augustino con-
cludi Resurrectionem, Ascensionem, & Diuinitatem Christi.

Sed omnibus in tractando hoc genere argumenti, quod pro Deitate Christi sumitur à potentia Martyrum & Reliquiarum, S. Chrysostomus antecellit: in eo scilicet Libro qui inscribitur De Vita S. Babylæ contra Gentiles. Quod igitur Theodoretus & Augustinus generaliùs allegarunt Paganis de virtute Martyrum Christi, id iam exemplo declarabitur in Babyla Chrysostomi. Est autem exemplum hoc longè celeberrimum, & dignissimum quod à Christianis omnibus cognoscatur, vtpote quo omnes Gentiles & Iudæi, ac in eis etiam omnes huius temporis hæretici, penitus confundantur. Porrò S. Chrysostomus vixit in illo & loco & tempore, quo res gesta est; facitque in ipso libro quoad partem narrationis quæ maximè videbatur indigere, id est, circa incredibilem Iuliani turpitudinem, protestationem hanc, quæ tamen protestatio æquè ad totam
„ narrationem valet: propterea enim [inquit] superstitibus etiam nunc testibus hæc scribo, vt ne quis vetera recensentem me, inter eos qui rei ignari sint, magnâ licentiâ mentiri existimet. Ex ijs enim qui ea viderunt, superant adhuc & senes & iuuenes: quos omnes obsecro & obtestor, si quid à me historiæ adiectum fuerit, in medium prodeant, meque redarguant. Sed scilicet tantum abest, vt me de meo adiecisse quicquam sint redarguturi, vt deprehensuri etiam sint, multa certè à me prætermissa. [Neque verò solus Chrysostomus historiæ istius scriptor & testis est, verum etiam plerique omnes qui Historias Ecclesiasticas conscripserunt, vt [a] Ruffinus, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, Euagrius, Eutropius, Nicephorus, Simeon Metaphrastes, Vsuardus: ita vt nemo

*Chrys. tom. 5.*

*Col. 901.*

*[a] Ruf. li. 1. cap. 35. Soc. lib. 3. cap. 16. Theod. lib. 3. cap. 9. Soz. lib. 5. c. 18. 19. Euag. lib. 1. cap. 16. Eut. l. 10. Rerũ Rom. in Carolo Magno. Nicep. lib. 10, c. 18.*

nemo de veritate narrationis possit ambigere. Sed antequam accedam ad tractationem Chrysostomi, pauca de ipsa historia breuiter prælibanda sunt. Erat igitur Babylas episcopus seu Patriarcha Antiochenus anno Domini 240, tempore Philippi Imperatoris, qui [b] Christianus fuit, & prædecessor Decij, multo ante Constantinum magnum, qui licet primus Christianus Imperator extitit, non tamen primus Imperator qui Christianus homo fuit, eiusque martyrium ponit [c] Eusebius sub Decio, Nicephorus autem tum sub Decio, tum sub Numeriano. sed mihi quidem non videtur dubium, quin ponendum sit sub Philippo, quia Chrysostomus qui in eadem Antiochia & natus, & presbyter fuit, ideoque optimè scire potuit, apertè significat, Imperatorem qui occidit Babylam, fuisse Christianum, quatenus ait, quòd post filium Regis cuiusdam, obsidem, nefariè & perfidè à se occisum, tamen quasi nullo prorsus à se scelere facto, effrons, & ipsis etiam saxis durior, ad Dei optimi Maximi Templum festinabundus accurrit. [sed mox occurrit ei Babylas episcopus,] & homicidam à Dei templo exegit, tanta adeò cum constantia, atque animi præsentia, cum quanta pastor scabiosam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet ne laborantis ouis morbus ad reliquum quoque gregem contagione serpat. [Sed & cæteri quoque Scriptores, cum Philippum fuisse Christianum narrant, tum virum fuisse [d] flagitiosum simul ostendunt: ita vt tandem publicam etiam in Ecclesia egerit pœnitentiam. de qua re tota rursus à me dicetur plenius in Motiuo 19 De Regibus. Et verisimile est, Auctores nomine Persecutionis Decij intellexisse hoc quoque quod Philippus prædecessor eius in eo genere gessit, sicut videntur passim eodem nomine includere persecutionem etiam successorum eius Galli & Volusiani. Porrò Babylæ huius post martyrium Reliquiæ custoditæ sunt à Christianis Antiochenis in quodam templo Ciuitatis suæ religiosissimè, vsquedum centum postea annis Gallus Cæsar, frater Iuliani, quoniam Christianus erat [vt narrat Sozomenus] & quia imprimis eos qui pro religione Christiana martyrium obierant, colebat, constituit [suburbium quoddam Antiochiæ, nomine Daphnen, vbi Gentiles colebant Apollinem, & multa luxuriosè agebant,] purgare tum superstitione Gentilium, tum intemperantium hominum contumeliâ. Atque cùm persuasum haberet, se facilè hoc perfecturum, si modò Ecclesiam ibi in Delubri loco extrueret: transtulit in Daphnen loculum Babylæ martyris, qui Ecclesiam Antiochenam præclarè admodum rexisset, martyrioque occubuisset. Ex quo quidem tempore dicitur dæmonium [illud Apollinis] nullum oraculum, vti consueuerat, edidisse. [Aliquot autem

post an-

*Met. in vita Babylæ. Vsu. 9. Cal. feb.*

[b] *Eus. lib. 6. cap. 27.*

[c] *Eus. l. 6. cap. 32. Nic. lib. 5. cap. 26. lib. 10. cap. 28.*

*Chrysost. de vita Babyl. col. 887.*

[d] *Eus. lib. 6. cap. 27. Nic. lib. 5. cap. 25. Euag. lib. 5 cap. 7. Moti. 19. num. 32.*

*Soz. lib. 5. cap. 18.*

post annis Iulianus iam Imperator & Apostata, cùm bellum contra Persas moliretur, venit Antiochiam. & [e] vbi templa Gentilium, quæ ibi erant [quæ pridem clauserant Gallus frater eius & alij Imperatores Christiani] aperiri mandauerat, oraculum ab Apolline, qui in Daphne colebatur [iuxta fontem Castalium,] accipere maturauit. [Sed (vt narrat Ruffinus) cùm litaret Apollini, & nulla ex his quæ quærebat, responsa susciperet, causásque silentij percontaretur à sacerdotibus Dæmonis, aiunt, (quòd illis responderat ipse Apollo, vt patet ex [f] Chrysostomo) Babylæ martyris Sepulchrum propè adsistere, & ideo responsa non reddi. Tum ille, venire Galilæos (hoc enim nomine nostros appellare solitus erat) & auferre Sepulchrum martyris iubet. Igitur Ecclesia vniuersa conueniens, matres & viri, virgines iuuenésque immensa exultatione succincti, trahebant longo agmine arcam Martyris, psallentes summis clamoribus, & cum exultatione dicentes: Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui confidunt in simulachris suis. Hæc in auribus prophani Principis per sex millia passuum tanta exultatione psallebat omnis Ecclesia, vt cælum clamoribus resultaret. Vnde & ille in tantam iracundiæ rabiem deductus est, vt altera die comprehendi Christianos passim & trudi iuberet in carcerem, ac pœnis & cruciatibus affici. Sic habet nuda historiæ narratio: ex qua sola licèt facilè intelligant omnes per se admirabilem virtutem Martyrum in Reliquijs suis, & inexpugnabilem vim argumenti quod inde contra Iulianum & contra omnes Gentiles, simulque etiam contra Protestantes, pro Christo ipso, & pro Catholica religione colligitur: tamen quia vtilissimum & iucundissimum est, apponam nunc etiam Chrysostomi tractationem, ex supradicto Libro, quem ex hac ipsa historia Babylæ composuit & inscripsit contra Gentiles: vt nemini prorsus cæco esse liceat, sed videant vniuersi admirabilem splendorem religionis nostræ Catholicæ, omnes simul inimicos Christi & Ecclesiæ, Gentiles, Iudæos, & Hæreticos confundentis. Ergo hunc in modum S. Chrysostomus præfatum Librum exorditur:

Dominus noster Iesus ad Crucis supplicium iamiam accessurus, ac mortem illam viuificam moriturus, nocte ea postrema, qua Discipulos ad se suos semotis arbitris vocauit, apud eos cum permulta verba alia fecit, eosdem plurimarum rerum commonefaciens, tum inter alia & tale quiddam ipsis dixit: Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ille faciet, & his maiora faciet. [Ibique mox horum cum Magistris Gentilium comparationem instituit, dicens:] Atqui multi olim alij Magistri extitere, qui & discipulos habuerunt, & miracula item ostentarunt,

[e] Soc. lib. 3. cap. 16.

Ruf. lib. 1. cap. 35.

[f] Chrys. de Babyl. col. 904.

Psalm. 96.

Chrysost. Tom. 5. col. 179.

Ioan. 14.

runt, quemadmodum iactitantes gloriantur Gentiles. Veruntamen illorum nemo vnquam eiusmodi orationem vsurpare, ac ne animo quidem versare sustinuit. [ Adeoque nec Gentilium quempiam talem sermonem vel affinxisse vnquam vlli etiam Deorum suorum, asseuerat: &, Causam [inquit] si placet, aperiam: Nam tale quiddam profiteri, idque re ipsa præstare, ad Diuinam illam virtutē solam spectat. [Ad Christum igitur solū, qui vt Deus potuit, & vt bonus voluit suis talem potestatē cōmunicare, huiusmodi oratio pertinet. Sed quoniam Gentiles negaturi erant:] Quod si quis [inquit] fortè mecū contendat, vbinam Christi oraculū hoc finem suum sortitum sit: accepto in manus Libro eo cui Acta Apostolorū nomen est: videbit, hinc ægrotos in lectulis decumbentes, Vmbras autem Beatorum illorum solo statim corporū attactu ipsis sanitatem restituere: hinc furiosos permultos nullo prorsus alio quàm tactarum Pauli vestium remedio eguisse, vt à dæmone quo exagitabantur, liberarentur. [Quoniamque rursus negaturi erant Gentiles, hæc ita facta esse: post multa ad Apostolicæ Historiæ fidem eis faciendam allata, tandem pro clariori probatione in hunc de Babyla sermonem deuenit, & dicit: Atque quòd vetera ea [ Apostolorum ] quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna sint, quàm quæ præsentia sunt, & quæ ipsi videmus : id certè omnes fateantur, nisi si qui fortè stupidi ac delirantes fuerint. [Ac tum narrare incipit quæ suprà tetigi de Imperatore quodam homicida & sacrilego, quem excommunicauit Babylas, atque ob id ab eo vinctus & interfectus est.] sed vir [inquit] sanctus morti se propinquum dum videret, corpus suum vnà cum ferreis illis catenis sepeliendum mandauit, [ ostendens sibi illas Christi causâ pergratas & peramicas fuisse.] Et extant etiam nunc [inquit] cum Babylæ cineribus cōpedes.[Itaque demum accedit ad ea tractanda quæ huius propriè loci sunt, quæ scilicet Babylas post mortem quoque gessit. Sed priùs nonnihil in hunc communem locum disertè & deuotè disserit, Quibus nimirum de causis ipsas nobis Sanctorum Reliquias Deus reliquit.] Nam poterat [ inquit ] Babylas vel exemplo Enoch transferri, vel Heliæ modo rapi, vt qui vtriusque æmulator fuerat. At Deus, qua est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit, & hanc quoque viam nobis à se munitam esse voluit, idoneum ad virtutem capessendam stimulum, relictis scilicet interim apud nos Sanctorum Reliquijs. Nam post sermonis facultatem, ipsa certè Sanctorum Sepulchra proximum locum obtinent ad animas hominum in ipsos Sanctos intuentium, ad virtutum earundem æmulationem excitandas.

*Act. 5.* *Act. 19.* *Col. 195.* *Col. 196.* *Genes. 5.* *4. Reg. 2.* *Virtus Reliquiarū in informatione morum.*

QQ Ac sicu-

" At sicubi quis huiusmodi conditorijs adstat, suum statim sensum ab hac,
" quam dico, vi correptum animaduertit. Capsulæ enim aspectus in ani-
" mam inuadens ipsam percellit, & exuscitat, ac perinde afficit, quasi qui
" illic mortuus iacet, preces simul fundat, præsénsque adesse cernatur: de-
" inde fit, vt qui se sic affectum sentit, mira alacritate gestiens, aliusque
" prorsus quodammodo effectus, ita ex eo loco decedat. [ Atque vt ista
confirmet, post pauca subijcit, dicens : Porrò autem quòd hæc dicam
" non temerariæ cuiusdam iactantiæ causa, sed quòd idipsum emolumenti
" nostri gratiâ factum fuerit, abundè orationi nostræ fidem faciunt tum
" quæ quotidiana à Martyribus Miracula eduntur, magna affatim ad illa ho-
" minum multitudine affluente, tum illis nihilo inferiora Babylæ præclara
" post ipsius obitum virtutis egregiæ specimina. Vbi enim ita vt mandauit
" sepultus fuit, & tam longum temporis interuallum ab eius sepultura in-
" tercessit, vt non nisi ossa ac cinis in feretro superarent, placuit [inquit]
" Imperatori vni ex ijs qui postea imperarunt [ Gallus is erat, vt prædixi ]
" Deo ipsius animum ad id impellente, capsulam in suburbium istud
" Daphnen abduci. [Nam locum alioqui amœnissimum & viris honestis

*Dæ mala in Daphne.* dignum contaminauit (vt ostendit) partim corruptorum iuuenum turba,
qui ibi comessationibus, ebrietatibus, & impudicitijs seruiebant, partim
*Col. 898.* dæmonis prædicti in Idolo Apollinis habitatio.] Ad tanta porrò [inquit]
" isthæc mala tollenda inuenit Imperator sapientissimum id remedium.
" Sanctum Babylæ martyris corpus eum in locum si transferretur, existi-
" mauit perinde fore, ac si medicus ad laborantes mitteretur. &c. quem
" quidem idoneum [ inquit ] intelligebat, qui tum dæmonis potentiam
" antiquaret, tum iuuenum luxum emendaret. [Sequiturque, & dicit:] qua
" vtique spe nequaquam falsus est. [ Ac primum quidem de emendatione
luxûs eleganter ostendit, deindeque transit ad alterum, dicens : Atque
*Col. 899.* in eum, quem dixi, modum, Babylas intemperantiæ tyrannidem sub-
" uertit. At quo idem modo & Dæmonis potestatem extinxit? [ Multa
equidem breuitatis causa cogor resecare: sed Lector diligens in ipso Libro
" cuncta videat. Illud igitur [ inquit Chrysostomus ] vos annotare postu-
" lo, Babylam non statim vbi aduenit, dæmonem eiecisse : sed primùm
" [ inquit ] illi os obstruxit, ita vt vel lapidibus ipsis magis mutus redde-
retur. [quod quantæ virtutis fuerit, sequitur, & ostendit: ] Manentem
" inibi dæmonem sic superauisse, non minùs fuit, quàm si eundem de loco
" exegisset. quum qui loci illius accolis omnibus [ Gentilibus scilicet ] fu-
" cum priùs faceret, ne extincti quidem Babylæ cineres contueri sustine-
" ret. Ea est enim [ inquit ] Sanctorum potestas, vt illorum superstitum

dæmo-

dæmones ne vmbras quidem aut vestes ferre possint, vitâ autem functorum & loculos quoque reformident. [ Atque hic insurgit contra Gentiles, & ex istis audacter infert id quod cœpit, dicens:] Itaque siquis quæ ab Apostolis facta fuisse prædicantur, fidem non habet: is tandem memoriæ huius miracula intuitus ab impudentia sua desistat. Nam qui de omnibus olim Gentilibus victoriam reportabat [id est, dæmon Apollo,] à Martyre tanquam ab hero increpitus, suppressa voce latrare desijt. [Hoc igitur probaturus contra Gentiles, eorum scilicet Apollini virtute Babylæ impositum esse silentium, pergit, & dicit:] Ac primùm quidem videbatur [ sponte ] mutus esse, quòd sacrificiorum, & aliorum id genus cultuum particeps minimè fieret, [ob interdictum Christianorum Imperatorum.] Post autem conuictus fuit, violenta necessitate præpeditus obmutescere. Vnde hoc liquet? [& ante demonstrationem alloquitur Gentiles iam ista eius promissione iratos:] Sed ne [inquit] tumultuemini. Id enim commonstrabo, atque ita commonstrabo, vt ne illis quidem [ siue Gentilibus, siue Protestantibus ] quibus maximæ curæ semper fuit impudenter omnia asseuerare, in posterum eâ impudentiâ abuti liceat, quoties sermo inciderit, vel de veterum illorum dæmonum, vel de istius dæmonis infirmitate. &c. ipsum Dæmonis hac de re testimonium adhibebimus. Ipse enim letalem vobis plagam inflixit, vestramque omnem fiduciam ac libertatem concidit. At vos ne [inquit] illi succenseatis: neque enim prudens, sed à maiore quadam potestate coactus, tyrannidem ipse suam deleuit. Id verò qua tandem ratione factum est? [Atque hic narrationem attexit de Iuliano Apostata, quam paucis præmisi.

Mortuo [ inquit ] eo Imperatore qui Babylæ corpus in Suburbium transtulerat [ id est, Gallo:] huius fratrem [ Iulianum ] ad Imperij administrationem perduxit is idem qui illum Imperatorem fecerat [ id est, Constantius, filius Constantini Magni.] atque hic sine diademate imperium accipit: hactenus enim demortui quoque fratris potestas præscripta erat. Idem hic imperator [ Iulianus ] quum impostor ac scelestus esset, primùm propter eum [ Constantium ] à quo principatum acceperat, Christianum se esse simulauit. Deinde eo vita defuncto, abiectâ statim personâ, fronte perfricta, quam antea superstitionem intus celauerat, hanc in medium productam nemini non manifestam fecit, diuulgato per vniuersum terrarum orbem mandato, vt Idolorum templa instaurarentur, aræ excitarentur, pristini dæmonibus honores redderentur, magni item illis prouentus varijs ex locis suppeterent. [ Et post nonnulla: ] Daphnen itaque idem hic Imperator grauitatem ore præfe- Col. 701.

„ rens conscendit, multis quidem cũ donarijs, ac sacrificijs, manante etiam „ sanguinis torrente, quem mactatarum pecudum cædes effecerat. Tum à „ dæmone magnâ instantiâ oraculum poscit, postulans sibi ille ijs de rebus „ responsum vt daret, quas animo agitabat. [Quid igitur tum Apollo? Ibi „ [inquit Chrysostomus] strenuus ille scilicet, bellè admodum cauit, ne in „ eum sermonem deueniret, vt apertè testaretur, per S. Babylam, ac vicino„ rum [erant enim & aliorum Martyrum reliquiæ] virtutem obstructũ sibi „ esse os, ac propterea loqui nequaquam posse: nimirũ veritus, ne cultori„ bus suis ridiculus fieret. Veruntamen quum idem adunbrare vellet vi„ rium suarum à Babyla deuictarũ conditionem, eum taciturnitatis titulum, aperuit, per quem ridiculus magis reddebatur. Daphnes (inquit) locus cadaueribus scatet, id quod oraculũ arcet. [Hic scilicet erat color Dæmonis, pro quo colore pulcherrimè & copiosissimè Chrysostomus subsannat ipsum, euincens inde contra eũ & contra Gentiles contraque Protestantes virtutem Martyris. Et quanto [inquit] præstabat, pessimè dæmon, Martyris virtutem non dissimulare, quam titulum tam impudentem præ„ texere? Nam hæc quidem Dæmon. Imperator autem [Iulianus] mente „ alienata quum esset, perinde vt in scena ludens fabulamque agens, euestigio ad B. Babylã fertur. [ex quo Iuliani facto euincit Chrysostomus, agni„ tam ab eis esse virtutem Babylæ.] Quam enim [inquit] ob causam tu qui„ dem [ô dæmon] suppressis nominibus, atque in genere de cadaueribus lo„ queris: tu verò [Iuliane] quasi certi alicuius cadaueris nomen exaudisses, „ alijs intactis Babylæ vnius cadauer mouendum tibi sumis? Oportebat „ enim iuxta dæmonis sententiam conditoria ea omnia quæ in Daphne es„ sent effodere, & terriculum à deorum aspectu quàm longissimè abducere. „ At non de omnibus, inquis, mortuis dæmon verba fecit. Cur igitur id „ non apertè professus est? nempe tibi imposturæ fabulam agenti, ænigma istud reliquit. Equidem cadauera (inquit) tibi dico, vt ne palàm fiat, „ me victum esse: nam & alioqui reformido, Babylam nominatim desi„ gnare. At tu intelligito quod à me dictum est, atque vnum pro omni„ bus Martyrem amoueto. Ille enim est per quem muti efficimur. [Et „ paulo pòst:] Multorum verò canum, simiarum, asinorum ossa proxi„ mè Templum defossa sunt, quæ potiùs mouenda fuerant, nisi fortè „ censes homines simijs viliores esse. [Et iterum post pauca:] Superiore [inquit] tempore velamen silentij sui hoc prætendere poterat, sui „ cultum ab hominibus intermissum esse. hac autem iam excusatione sibi „ adempta per noua ista sacrificia Iuliani, ad cadauera confugit. Hæc „ igitur vbi audiuit fabulæ istius actor Imperator, iubet statim capsulam deturba-

*Similẽ colorem Apollinis narrat Constantinus Magnus apud Euseb. in vita Cõstant. lib. 2. c. 49. 50.*

*Paraphrasis.*

*Pag. 903.*

deturbari: quo omnibus dæmonem victum esse innotesceret. [iucundis- «
sima sunt omnia: ego non nisi pauca possum decerpere. Rursus igitur
post pauca dæmonem alloquitur, dicens: Sed tu fortasse peccasti nihil. «
Imperator verò perperam fabulæ subseruiuit. In genere enim quum de «
cadaueribus audijsset, ad Babylam solum adiens, te ille coarguit, & «
imposturam tuam denudauit. [Hinc igitur magis declarat virtutem Mar-
tyris, hæc subiungens:] Sed ne ille quidem volens id fecit: neque enim «
vnius eiusdemque erat, tot ac tanta tibi donaria honoris gratiâ of- «
ferre, & temet rursum infamare. Verùm omnium simul oculis Mar- «
tyris virtus tenebras offudit, neque passa est illos intelligere quæ fie- «
rent. quæ omnia fiebant quidem quasi contra Chrystianos, risus au- «
tem non in eos qui ea paterentur, sed in eos qui ea facerent, totus verte- «
batur. &c. Trahebatur enim capsula per totam viam, reuertebatur au- «
tem Martyr athletæ alicuius exemplo coronam alteram [hanc scilicet de «
victo dæmone] in suam vrbem ferens, in qua & priorem [Martyrij scili- «
cet] coronam reportarat.

Ibique pulcherrimum infert epiphonêma de Resurrectione corpo-
rum nostrorum, quam & S. Augustinum suprà audiuimus ex hac Marty-
rum virtute colligentem: Quamobrem [inquit Chrysostomus] si quis *Vide Paul-lin. in S. Felicis Natal. 6. & 8.*
est fortè, qui mortuorum resurrectionem neget, quum videat Martyris
nostri facta illustriora post obitum esse, in posterũ erubescat. [atque hic
elegantem instituit comparationem inter facta Babylæ viuentis & de-
functi, vt hæc illustriora esse demõstret.] Tum enim [inquit] certamen «
illi cum Imperatore solo fuerat: nunc cum Imperatore pariter ac Dæ- «
mone. &c. Ac viuentis quidem liberam orationem non tulit homici- «
da: mortui autem cineres, neque Imperator, neque Demon sustinuit, «
quo Dæmone auctore Imperator hæc agebat. [Moxque ostendit, quan- «
to maiorem Babylas Iuliano & dæmoni nunc incussit timorem, quàm
antea Philippo, quia ille captum, vinctumque interfecit, isti autem so-
lum reliquias de loco transtulere. Cur enim [inquit] capsulam in «
mare demergi neque dæmon iussit, neque Imperator voluit? cur non «
attriuit & exussit? Nam si ea piaculum & scelus fuisset, si eam abo- «
minans, ac non potiùs reformidans illinc demouisset, non intra vr- «
bem piaculum deducere, quin potiùs in montes quospiam, in saltus «
transferre oportuit. [Quid igitur erat?] Scilicet perdito huic Impe- «
ratori æquè atque Apollini Babylæ virtus, & quam cum Deo habe- «
ret fiducia cognita erat: ob id formidabat, si hoc fecisset, ne fulmen «
diuinum, néve aliquem morbum in se ipse prouocaret. «

„ Multa enim habebat Christi virtutis, tum in ijs qui ante se regnauerant,
„ tum in ijs qui vnà secum imperium administrabant, spectatæ argumenta. [inter quæ refert ibi de Patruo Iuliani sedente contumeliosè super Sacra
„ vasa, & ob id euestigio pœnas luente.] Illius enim verenda corrupta vermiculos generarunt, [qui illum demum multis diebus absumptum horri-
„ biliter perdiderunt.] Hæc igitur [inquit] animo lustrans impius Impera-
„ tor, verebatur temeritatẽ suam vlteriùs promouere. [Quod clariùs adhuc se promittit ostensurum ex eo quod secutum est circa miraculosum incendium ipsius Idoli & Templi Apollinis:

*Col. 905.* Babylas [inquit] iam intra sacri Templi septum erat, intra quod &
„ priùs fuerat, antequam Daphnen translatus fuisset. Atque ecce mali-
„ gnus dæmon statim edoctus est, frustra sibi fraudis suæ artificia confecta,
„ seque non iam certamen habere cum mortuo, sed cum eo qui viueret,
„ qui efficax esset, quique non se modò, sed omnes quoque dæmones fortitudine superaret. Is enim Deum precatus, ignem in Templum [Apollinis] cælitus vt deijceret, totum illius tectum exussit, ipsoque Idolo ad extremos vsque pedes deleto, eodemque in cinerem ac puluerem redacto, ab omnibus parietibus, qui ipsi integri adhuc stant (& ecce, [inquit *a* postea,] vicesimus iam ex eo incendio annus agitur) abstinuit. Ac si quis nunc illò accesserit, nunquam vtique dixerit factum id, ignis opus esse: sed ex composito factum incendium, & tanquam manu quadam
„ ignem circumagente atque indicante, à quibus abstinere, quæ porrò absumere oporteret, &c. [Atque hic confessionem quoque Sacerdotis Apol-
„ linis adiungit:] Hoc incendium vbi accidit: statim [inquit] dæmonis
„ sacerdos [iussu Iuliani] in carcerem rapitur, incendij auctorem indicare

*Quomodo ob hoc & Apollini suo Didymæo timuerit Iulianus a Martyribus vide Soz. lib. 5. cap. 19. a Col. 913.*

*Col. 906.* coactus. Is tamen contortus, ac fœdè laceratus, cum neminem haberet,
„ quem proderet, ignem è cælo delapsum testatus est: vt maleuolis atque
„ impudentibus nullus iam calumniæ locus relictus fuerit. [Atque hîc clarissimè demonstrat Gentilibus, quod priùs promisit, Iulianum scilicet
„ ipsum conscium fuisse virtutis Babylæ.] Etenim idem [inquit] Impera-
„ tor si minùs priùs, hoc est, quo tempore victum se esse dæmon fassus est,
„ at certè post ipsum incendium omnia subuertisset, ac perdidisset, capsu-
„ lam exussisset, vtrumque item monumentum Babylæ, tum quod Daph-
„ ne, tum quod in vrbe erat: nisi metus in eo quàm ira maior fuisset, ac
„ nisi eius mœstitiæ timor imperasset. Non procul enim à suspicione Baby-
„ las erat. Nam simul vt in vrbem peruênit, statim ignis in Templum insilijt. [Deindeque ostẽdit, quanti Gentiles eam rem fecerint:] per quam
„ [inquit] Gentilium erat lætitia omnis extincta, ac tanta mœroris nebula

illorum

illorum animis offusa, quanta certè offundi potuisset, si deorum simul "
omnium templa diruta disturbataque fuissent. [id quod demonstrat ibi "
ex Lamento, quod ciuitatis Sophista Gentilis (qui fortasse erat Libanius) in Dæmonem tum conscripsit, cui Lamento Chrysostomus illic
copiosissimè respondet, docens etiam ex confessione eiusdem Sophistæ
seu Rhetoris, quòd Babylas noster eorum Apollinem superauit; idque
ipsum] opus fuisse non praui hominis, neque mortui, sed viuentis po- "
tiùs, & opus agentis, & probi, & præsidis, & patroni, & omnia pro "
vestra ipsorum [inquit] salute procurantis, siquidem voluissetis. [In- "
sertque post nonnulla:] Ex his itaque magnam illos plagam accepisse *Col. 912.*
liquet: etenim Sophista vel in media ipsa Monodia apertè professus est, "
illos ad viuum (quod dicitur) sauciatos. Id quod certè [inquit] neutiquam leuiter tulisset Imperator, nisi illum maior metus ac formido "
distinuisset.

Post quæ exit Chrysostomus in loca quædam amplissima, & ostendit primùm huic perquam simile fuisse id miraculum, quod olim editum *1. Reg. 4. 5.*
est in Arca Dei, & Idolo Dagon: Secundò, quo consilio Dei factum sit,
vt ignis totum Templum non absumpserit, sed tectum solummodo cum
quibusdam alijs: ad perpetuam scilicet rei memoriam: Tertiò, cur
ignem iramque suam Deus non in Imperatorem, sed in Dæmonem
Templumque conuertit; vt nempe alieno ille malo edoctus, pœnam
sibi reseruatam effugeret per pœnitentiam: quod quidem cum ille nihilominus stupidissimè negligeret, mox (inquit) in illo Persico, quod tum
parabat, bello turpiter & miserabiliter extinctus est. Quartò, cur capsula non vltrà relata sit in Daphnen. Deus [inquit] rem sic dispensauit, *Col. 916.*
quò posteris testatiora sint præclara Babylæ facinora. Quisquis enim eò "
aliunde accedit Martyrem requirens, vbi illum ab eo loco abesse videt, "
statim causam sciscitatur, neque priùs de loco decedit, quam omnem eam "
historiam perdoctus fuerit. [& subijcit epiphonêma:] Ea est Martyrum "
virtus & viuentium & mortuorum, & ad loca illa vel illa adeuntium, & "
rursus ab eisdem aliò migrantium. Postremò denique Librum concludit
cum repetitione eorum quæ de S. Babyla dixit, Primùm quidem quomodo viuens excommunicauit Imperatorem. Vbi autem hinc emigra- "
uit, Dæmonis robur eneruauit, Gentilium imposturam coarguit, vati- "
cinij deliramenta detexit, personam eius contriuit, simulationem om- "
nibus denudauit: eũ qui in ea dominari videretur, obmutescere cogens. "
hodie quoque templi parietes recti stant, omnibus quasi prædicantes "
quà Dæmonis impudentiam, risum, imbecillitatem, quà Martyris co- "
ronas;

„ ionas, victoriam, virtutem. Ea sanè [inquit] est Sanctorũ fortitudo,
„ tam inexpugnabilis, & terrifica tum regibus, tum dæmonibus, tum ipsi
„ etiam dæmonum principi.

Procedant iam in medium Protestantes, & (si eos non pudet) quanquam non valent, tamen conentur saltem istis omnibus respondere. Qui si ita impudentes sint, vel quia potius ita impudentes esse debent, postquam scilicet istam sibi Paganicam hæresim elegerunt: tamen Christiani omnes videant & dispiciant, quem colorẽ habere possint, vt tales sequantur magistros, qui Iuliani Apostatæ, & istius Sophistæ, ceterorumque Gentilium, & ipsius Dæmonis, contra Christianos & contra Christum, partes agunt. Videant etiam & dispiciant, quid amplius in Religione Christiana desiderent, quàm hoc quod in Religione nostra inueniunt & experiuntur, vt contra Gentiles cæterosque inimicos Christi huiusmodi ex penetralibus dogmatum suorum Christianis hominibus argumenta suppeditet: tam firma, tam solida, tam inuicta, vt ijdem Gentiles neque per se, neque si à Protestantibus, neque si ab ipso suo Apolline cæterisque dæmonibus adiuuentur, ea conuellere vllo modo aut labefactare possint.

## MOTIVVM DECIMVM-SEPTIMVM.

*Dæmonum exorcismos, ipsos quos & hodie Ecclesia Catholica in vsu cum magna potestate habet, & semper habuit, assumptos olim esse a Maioribus nostris in solidissimum contra Idolorum vanitatem & pro Deitate Christi argumentum. Contrà autem Protestantes non esse dæmonum expulsores, sed cooperatores, atque domicilia.*

POST quatuor Motiua proximè superiora de Honore & Virtute Crucis ac Sanctorũ, habeant sibi Protestantes & quintum hoc, in quo similiter operam suam nauent Paganis & Iudæis: vt pro eisdem, si possint, & hoc refellant argumentũ, quo Idolorum vanitatem, & Christi Deitatem in libris contra Iudæos & Paganos scriptis demonstrarunt Christiani Maiores nostri per Exorcismos Ecclesiasticos: quia scilicet Christiani penes se habent ex dono Christi potestatem quandam ordinariam adiurandi dæmones, adeoque eosdem

dæmones

dæmones qui erant Paganorum dij; & immensum in eos cumulum tormentorum congerendi cum mirabili & terribili auctoritate eo vsque, dum non solùm confiteantur nomina sua & cætera omnia quæ interroganda videntur, verùm etiam postremò exeant de corporibus quæ possederant. Id quod ita etiam hodie in Ecclesia frequentari, non modò ego ipse, verùm alij etiam innumerabiles oculati testes sunt: quemadmodum & inde vsque ab Ecclesiæ nascentis exordio frequentatum esse eodem modo, pleræque testantur Historiæ, sicut docti non ignorant: nunquam scilicet vel hinc cessante Diabolo hoste nostro miseros vexare mortales, vel illinc rursus cessante Ecclesia hac sua salutari potestate opitulari omnibus qui ad eam pro ope remedioque confugiunt, sic omnibus planum & manifestum faciens, se hæredem esse tum Apostolorum, de quibus scriptum est, [a] Dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, [seu] [b] virtutem & potestatem super omnia dæmonia: tum cæterorum Discipulorum Christi, qui reuersi à prædicatione dixerunt, [c] Domine, etiam dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. [quibus ait ille:] Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Ecce, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: [se item eam esse, in qua impletur illud Saluatoris:] Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, &c. Contra quam propterea Ecclesiam non habent hic Hæretici aliud quod blasphement, quàm quod aduersum Christum ipsum, cùm eiecisset dæmonium, Iudæi blasphemarunt, dicentes, In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. quibus ibi ille pro se & pro Ecclesia sua respondet, quod meritò terrere deberet Hæreticos, nisi stupidi essent: Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum peccata, & blasphemiæ quibus blasphemauerint. qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. Quoniam [inquit Marcus] dicebant, Spiritum immundum habet, [seu,] Beelzebub habet, & in principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Quo igitur modo fit hæc per Christum & Ecclesiam suam dæmonum eiectio? Nemo potest [inquit] vasa fortis ingressus in domum eius diripere, nisi priùs fortem alliget, & tunc domum eius diripiet. [Vnde apud Lucam concludit:] Si in digito Dei eijcio dæmonia: profectò peruênit in vos Regnum Dei. Neque verò hoc loco ego tam extraordinariam quorundam potestatem vrgeo, quâ per Miraculum expelli solent dæmones (cuius rei locus fuit suprà in Motiuo decimo De Miraculis) quàm ordinariam

[a] Matth. 10. a. 1.
[b] Luc. 9. a. 1.
[c] Luc. 10. cap. 17.
Mar. 16. d. 17.
Luc. 11.
Mar. 3.

potestatem Ecclesiasticam, secundum quam in Ecclesia catholica Ordo quidam & nunc est, & semper fuit Exorcistarum. quem Ordinem, sicut alios omnes septem (de quibus infrà dicam plura suo loco) cum deseruerint Protestantes, apertissimè declarant se alienos à Christo esse, qui in illo Ordine istam, de qua nunc agimus, contra dæmonia potestatem Ecclesiæ suæ tradidit. Quod tam in Antiquitate manifestum est, vt in Concilio quarto Carthaginensi, cui interfuit S. Augustinus, ita inter cæteros Ordines de Exorcista creando traditum sit: Exorcista cùm ordinatur, accipiat de manu Episcopi Libellum, in quo scripti sunt Exorcismi, dicente sibi Episcopo, Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super Energumenum [id est, agitatum à dæmone] siue baptizatum, siue catechumenum. [Eratque tam in vsu tum (sicut & nunc) istius muneris functio, vt idem Augustinus in prouerbio etiam vsurpauerit, referens Donatistarum in Collatione Carthaginensi tergiuersationes, ne ibi quædam Acta quæ eorum Schisma manifestè conuellerent, legerentur: O magna [inquit Augustinus] sed non miranda confusio. Quando enim dæmon sic Exorcistam timeret, quomodo timuerunt Donatistæ ne illa legerentur! [qui & alicubi meminit [e] domus Exorcisterij Ecclesiastici. Sed & Paulinus scribit de B. Felice Martyre Nolano:

*primis Lector seruiuit in annis:*
*Inde gradum cepit, cui munus, voce fideli*
*Adiurare malos, & sacris pellere verbis.*
*Quod quia perspicua meriti virtute regebat,*
*Iure Sacerdotis veneranda insignia nactus, &c.*

Idem de quodam etiam Cardamate scribit: [f] assumpta de Exorcistæ nomine grauitas reuerentiam dedit. [& iterum de eodem:] [g] de nomine Exorcistæ ad frugalitatem profecit. [Pauloque pòst:] prorsus per omnia Cardamas nobis tam bellus apparuit, vt clericum probabilem hominibus, & exorcistam dæmonijs terribilem videremus. [Narrat etiam Sulpitius Seuerus de B. Martino, quòd cum S. Hilario respondisset se indignum Diaconio, tum intellexit [Hilarius] vir altioris ingenij, hoc eum modo posse constringi, si id ei officij imponeret, in quo quidam locus iniuriæ videretur. Itaque Exorcistam eum esse præcepit. Quam ille ordinationem, ne despexisse tanquam humiliorem videretur, non repudiauit. [De cuius etiam modo exorcizandi hæc idem refert:] Si quando autem exorcizandorum dæmonum Martinus operam recepisset, neminem manibus attrectabat, neminem sermonibus increpabat, sicut plerunque

Marginalia: Exorcistarum ordo. Matt. 24. — Cō. 4. Cart. cap. 7. — August. post Collat. c. 25 — e li. 4. con. Cresc. c. 47. — Paulin. Natal. 4. — f Epist. 3. ad Delp. — g Epist. 5. ad Amandum. — Seuer. in vita S. Mart. — Dial. 3. cap. 6.

runque per Clericos rotatur turbo verborum : sed in cilicio ac cinere, " solo stratus orabat &c. [Plurima huiusmodi ex Antiquitate citari possent de hoc ordine & ritu Ecclesiastico, & quòd eodem planè modo semper fuerit in vsu, quo nunc visitur in Ecclesia. Sed cæteris huius generis prætermissis, venio iam ad ea potiùs, quibus (vt incœpi dicere) non solùm hic idem vsus demonstratur, sed etiam quòd firmissimum suppeditauerit Maioribus nostris argumentum contra Iudæos & Paganos, vt hac quoque in parte videatur ab omnibus societas Protestantium cum coniuratis Christi hostibus: & vt nostra econtrà intelligatur Religio catholica sola esse quæ Christum Dominum contra omnes veritatis eius inimicos munitissimum atque inuictissimum reddit.

Hinc igitur Iustinus Martyr in Colloquio cum Tryphone Iudæo, cum citasset illud Saluatoris, quod suprà attigi, Do vobis potestatem calcandi super serpentes, scorpios, scolopendras, & super omnem virtutem inimici: subiunxit dicens: nunc quoque nos qui in Crucifixum sub Pontio Pilato Iesum Dominum nostrum credimus, dæmones omnes & spiritus malos adiuratos eijcimus, & imperata facere cogimus.

*Iusti Dial. cum Tryph. Luc. 10. Et Origen. con. Celsum lib. 7. fol. 908. 918.*

Post hunc Tertullianus in Apologetico pro Christianis aduersus Gentes, vt probet Romanis Imperatoribus Deos suos pro quibus persequebantur Christianos, esse dæmones, post quædam addit ista: Sed hactenus verba : iam hinc demonstratio rei ipsius. [Quænam illa? edatur [inquit] hìc aliquis sub tribunalibus vestris, quem dæmone angi constet: iussus à quolibet Christiano loqui, spiritus ille tam se dæmonem confitebitur de vero, quàm alibi [id est, in Templis Gentilium] Deum de falso. [Hoc vult, quòd hic coram Christiano exorcista confitebitur se dæmonem verum, licèt in templo Gentilium venditet se pro Deo falso. Quod ipsum ibi Tertullianus audacter affirmat nominatim etiam de AEsculapio, & reliquis dijs eorum, qui in Vatibus suis diuina agere videbantur: nisi [inquit] se dæmones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem illius Christiani sanguinem fundite. [& tum triumphat, dicens:] Quid isto opere manifestius? quid hac probatione fidelius? &c. Iam ergo subiecta Christianis diuinitas vestra. nec diuinitas deputanda est, quæ subdita est homini. Ac paulo pòst infert ex his pro Christo, totaque religione Christiana, & ait : Eâdem verò operâ nostrâ ab eisdem dijs vestris hoc detegentibus, quòd neque ipsi dij sint, neque vlli alij, etiam illud in continenti agnoscitis, qui sit verè Deus, & an ille, & an vnicus, quem Christiani profitemur : & an ita credendus, colendusque, vt fides, & disciplina disposita est Christianorum.

*Tertul. in Apol. cap. 23.*

Ibique tum inducit Gentiles ridentes Christum Dominum, & dicentes:
» Ecquis ille Christus cum sua fabula? ac subsannantes resurrectionem eius, & aduentum ad iudicium. quibus respondet ille rursus per istorum dæmonum qui erant dij eorum, confessionem, negare scilicet non audentium: Quod [inquit] cùm ridetis, rideant & illi vobiscum; Negent Christum, omnem ab æuo animam restituto corpore iudicaturum. Dicant hoc pro tribunali, si forte audeant, Minoën & Radamanthum secundum consensum Platonis & Poëtarum hoc esse sortitos: Suæ saltem ignominiæ & damnationis notam refutent. &c. Renuant, ob malitiam prædamnatos se in eundem iudicij diem cum omnibus cultoribus suis. [ Ac tum iterum infert pro Christo, dicens:] Atqui omnis hæc nostra in illos dominatio & potestas dominatione Christi valet. & de cõminatione eorũ, quæ sibi à Deo per arbitrum Christum imminentia expectant [quam cõminationem frequentat Ecclesia in his verbis per omnes Exorcismos suos,] Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. [Propter hanc igitur cõminationẽ, inquit Tertullianus, dæmones,] Christũ timentes in Deo, & Deũ in Christo, subijciuntur seruis Dei & Christi. ita de contactu, deque afflatu nostro [intelligit ceremonias Signationis & Exufflationis, quæ in exorcismis celebrantur] cõtẽplatione & repræsentatione ignis illius correpti, etiam de corporibus nostro imperio excedunt inuiti, & dolentes, & vobis [cultoribus suis] præsentibus erubescẽtes. Credite illis cùm de se loquuntur, qui mentientibus creditis. Nemo ad suũ decus mẽtitur, quin potiùs ad honorem. &c. Hæc denique testimonia deorum vestrorum Christianos facere consueuerunt. Ipsi literarũ nostrarum fidẽ accendunt. Ipsi spei nostræ fiduciã ædificant. [Et post pauca:] Omnis ista confessiõ illorum, quã se deos negant esse, quàque non alium Deum respondent præter vnum cui nos mãcipamur, satis idonea est ad depellendum [à Christianis] crimen læsæ Religionis. Si enim non sunt Dei pro certo, nec religio pro certo est. Si religio non est, nec pro certo rei sumus læsæ religionis. At econtrario in vos [ô Gentiles] exprobratio resultauit, qui mendacium colentes, veram Religionem veri Dei non modò negligẽdo, quin insuper expugnando, in Deum verum cõmittitis crimen veræ irreligiositatis. [ Posteaque declarat ijsdem Gẽtibus, quòd dæmones isti sunt qui obsident mentes ipsorum, & incitant ad persequendum Christianos, quasi serui rebellantes contra dominos suos. quod his verbis eleganter exprimit:

*Ibidem cap. 27.* Ille scilicet spiritus dæmoniacæ & angelicæ paraturæ (qui noster ob diuortium æmulus, & ob Dei gratiã inuidus) de mentibus vestris aduersus nos præliatur, occulta inspiratione modulatis, & subornatis ad omnẽ iudicandi

peruersi-

peruersitatem, & sæuiendi iniquitatem. Nam licèt subiecta sit nobis tota vis dæmonum & eiusmodi spiritus; vt nequam tamen serui, metui nonnunquam contumaciam miscent, & lædere gestiunt quos aliàs verentur. odium enim etiam timor spirat: præterquam & desperata conditio eorum ex prædamnatione solatiũ reputat, fruendæ interim malignitatis de pœnæ mora. Et tamen apprehensi [vt exorcizentur] subiguntur, & cõditioni suæ succinunt: & quos de longinquo oppugnãt, de proximo obsecrant. &c. [Idem etiam pro Christianis scribens ad Scapulã Præsidem Carthaginis in Africa, minantem eis mortes, nisi deos adorarent, eodem planè argumẽto causam Christianorum defendit: Dæmones [inquit] non tantùm respuimus, verũ & reuincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus, sicut plurimis notum est. [Et quibusdã interpositis:] & ipsi [inquit, Gentiles] beneficia habent Christianorum. Nam & cuiusdam Aduocati Notarius cùm à dæmone præcipitaretur, liberatus est: & quorundã propinquus, & puerulus. Et quanti honesti viri (de vulgaribus enim non dicimus) aut à dæmonijs, aut valetudinibus remediati sunt!

*Tertul. ad Scapulam.*

Insuper Tertulliani imitator, gloriosissimus ille martyr Cyprianus eodem argumento vtitur aduersus Demetrianum, eiusdem Africæ Proconsulem, torquentem Christianos inusitatis generibus tormentorum, & oblatrantem [sicut ille ei audacter exprobrat] & aduersus Deum, qui vnus & verus est, ore sacrilego & verbis impijs obstrepentem. [Sic igitur inter cætera contra deos suos dicit ei pro Christianis:] O si audire eos velles, & videre, quando à nobis adiurantur, & torquẽtur spiritalibus flagris, & verborum tormentis de obsessis corporibus eijciuntur, quando eiulantes & gementes voce humanâ, & potestate diuinâ flagella & verbera sentientes, venturum iudicium confitentur. Veni, & cognosce vera esse quæ dicimus. Et quia sic deos colere te dicis, vel ipsis quos colis, crede: [Terribile autem omnibus Gentilibus & Hæreticis est quod sequitur:] aut si volueris & tibi credere, de te ipso loquetur, audiente te, qui nunc tuum pectus obsedit, qui nunc mentem tuam ignorantiæ nocte cæcauit. [Pergit:] Videbis nos rogari ab eis, quos tu rogas: timeri ab eis, quos tu adoras. videbis sub manu nostra stare vinctos, & tremere captiuos, quos tu suspicis & veneraris vt dominos. Certè vel sic confundi in istis erroribus tuis poteris, quando conspexeris & audieris deos tuos, quid sint, interrogatione nostra statim prodere, &, præsentibus licèt vobis, præstigias illas & fallacias suas non posse celare. Quæ ergo mentis ignauia est, imò quæ desipientium cæca & stulta dementia, ad lucem de tenebris nolle venire? & mortis æternæ laqueis vinctos, spem nolle immortalitatis excipere?

*Cyp. ad Demet. nu. 6.*

» [Vnde postea hortatur:] Lædere seruos Dei & Christi persecutionibus » tuis desine, &c. [Similia disserit aduersus eosdem Gentiles in libro De Idolorum vanitate, quem ab hac propositione exorditur:] Deos non » esse, quos colit vulgus, hinc notum est. [de quibus post alia ita dicit:] Hi, » [etsi Gentilibus se pro dijs venditent, tamen adiurati per Deum verum » à nobis, statim cedunt, & fatentur, & de obsessis corporibus exire cogun» tur. Videas illos nostra voce & operatione Maiestatis occultæ flagris cædi, » igne torreri, incremento pœnæ propagantis extendi, eiulare, gemere, » deprecari: vnde veniant, & quando discedant, ipsis etiam qui se colunt » audientibus, confiteri: & vel exiliunt statim, vel euanescunt gradatim, » prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat. [eodem planè modo, quo & nunc in Ecclesia cernimus: & sicut ipsis quoque Apostolis aliquando contigit. nam licet [a] antè dederat eis virtutem & potestatem » super omnia dæmonia: tamen postea de monte descendens à Transfigu» ratione, & veniens (vt narrat [b] Marcus) ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. Et interrogauit » eos, Quid inter vos conquiritis? Et respondens vnus de turba, dixit, » Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: qui vbi» cunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, » & arescit. & dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt. » Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quamdiu apud vos » ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et » cùm vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, » volutabatur spumans. Et interrogauit patrem eius, Quantum temporis » est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia: & frequenter eum in » ignem & in aquas misit, vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, » misertus nostri. Iesus autem ait illi, Si potes credere, omnia possibilia » sunt credenti. Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aie» bat, Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et cum videret Iesus » concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi, » Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne in» troeas in eum. Et exclamans, & multum discerpens eum, exijt ab eo: » & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent, Quia mortuus est. » Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum: & surrexit. Et cùm in» troisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos » non potuimus eijcere eum? Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, » nisi in oratione & ieiunio. [Sic igitur præter potestatem alia interdum re» quiruntur: ideoque (vt dixit Cyprianus) vel exiliunt statim, vel eua-

nescunt

De Idol. van. nu 4.

[a] Luc. 9. v. 1. Mar. 3. Matth. 10.

[b] Mar. 9. Luc. 9. v. 37. Matth. 17.

nesciunt gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat. [Quibus addit dicens:] Hinc vulgus [Gentilium] in odium nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. [Et ex his inferens dicit,] Vnus igitur omnium Dominus est Deus. &c. [Idemque alibi docens, quòd ad domum orationis debemus pariter conuenire, inter alias multas rationes præclaras dicit:] Nihil illic impugnationes possunt, vbi & ipsi dæmones cedunt. &c. inter Festa sancta tentator ipse diabolus tremit.

*De sing. cler. num. 9. 10.*

Rursus Lactantius hoc Tertulliani & Cypriani contra Gentiles argumentum & ipse contra Gentiles scribens imitatus pænè ad verbum est. Cum enim contra istorum dæmonum cultum dixisset, quòd nihil aliud possunt, quàm nocere: introducit Gentilem quempiam cum huiusmodi obiectione:] Dicat fortasse aliquis, colendos esse ergo, ne noceant, si quidem possunt nocere. [Et respondet:] Nocent illi quidem, sed ijs, à quibus timentur, quos manus Dei potens & excelsa non protegit, qui profani sunt à sacramento veritatis. Iustos autem, id est cultores Dei metuunt. cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt. quorum verbis, tanquam flagris verberati, non modò dæmonas se esse confitentur, sed etiam nomina sua edunt, illa, quæ in Templis adorantur, id quod plerunque coram cultoribus suis faciunt, non vtique in opprobrium religionis, sed honoris sui. quia nec Deo, per quem adiurantur, nec iustis, quorum voce torquentur, mentiri possunt. Itaque maximis sæpe vlulatibus editis, verberari se, & ardere, & iam iamque exire proclamant. tantum habet Dei cognitio, ac iustitia potestatis. Cui ergo nocere possunt, nisi ijs, quos habent in sua potestate? [Atque vt videant Protestantes planiùs, qui tum fuerint isti tam inexpugnabiles & tam terribiles dæmonibus cultores Dei, vtrum scilicet Maiores illorum, an nostri: audiant, quomodo hac ipsa de re loquatur idem postea (quem locum suprà in Motiuo 14. pleniùs recitaui:) Sicut [inquit] olim Christus ipse verbo, ita nunc Sectatores eius, eosdem spiritus inquinatos de hominibus, & nomine Magistri sui, & Signo Passionis excludunt. Et quemadmodum Cyprianus, ita hic persecutiones Christianorum refert ex hac causa à dæmonibus fuisse excitatas, sic dicens: Sed quoniam neque accedere ad eos possunt, in quibus cælestem notam viderint, nec ijs nocere, quos Signum immortale munierit, tanquam inexpugnabilis murus: lacessunt eos per homines, & manibus persequuntur alienis. [Vnde amplius argumentatur, & dicit per dilemma:] quos profectò si esse cõfitentur, vicimus.

*Lact. lib. 2. cap. 16.*

*Lib. 4. cap. 27.*

Necesse

„ Necesse est enim veram esse hanc Religionem [id est, Christianam] quæ
„ & rationem dæmonum nouit, & astutiam intelligit, & vim retundit, &
„ eos spiritalibus armis domitos ac subactos, cedere sibi cogit. Si negant:
„ testimonijs poëtarum ac philosophorum [suorum] refellentur. [Quibus
hæc annectit, vlteriùs ratiocinando:] Quòd si esse [dæmones,] & malos
„ esse, inficias non eunt, quid superest, nisi vt alios dicant esse deos,
„ alios dæmones? [quod rursus sic confutat:] Exponant igitur nobis dif-
„ ferentias generis vtriusque, vt sciamus quid colendum, quid execran-
„ dum sit. Habeántne inter se aliquod consortium, an verò inimici sint.
„ Si sunt aliqua necessitudine copulati, quatenus eos discernemus? aut
„ quomodo vtriusque generis honorem cultumque miscebimus? Si au-
„ tem sunt inimici, cur aut dæmones deos non timent, aut dij dæmonas
fugare non possunt? [Atque id, imitatus exempla Tertulliani, sic de-
„ clarat:] Ecce aliquis instinctu dæmonum percitus dementit, effertur,
„ insanit. ducamus hunc in Iouis optimi maximi templum: vel, quia
„ [inquit Ironicè] sanare homines Iupiter nescit, in AEsculapij, vel Apol-
„ linis fanum. Iubeat vtriuslibet sacerdos, Dei sui nomine, vt nocens ille
„ spiritus excedat ex homine: Nullo id pacto fieri potest. Quæ igitur
„ vis deorum est, si subiectos sibi dæmones non habent? At verò ijdem
„ dæmones adiurati per nomen Dei veri, protinus fugiunt. Quæ ratio
„ est, vt Christum timeant, Iouem autem non timeant, nisi quòd ijdem
„ sunt dæmones, quos vulgus Deos esse opinatur? [Et aliter:] Denique
„ [ait] si constituatur in medio & is, quem constat incursum dæmonis
„ perpeti, & Delphici Apollinis vates, eodem modo Dei nomen horre-
„ bit, & tam celeriter excedet de vate suo Apollo, quàm ex homine spiri-
„ tus ille dæmoniacus: & adiurato, fugatoque Deo suo, vates in perpe-
„ tuum conticescet. Ergo ijdem sunt dæmones, quos fatentur execran-
„ dos esse, ijdem dij, quibus supplicant. Si nobis credendum esse non pu-
„ tant, credant Homero [suo,] qui summum illum Iouem dæmonibus
„ aggregauit; sed & alijs poëtis, ac philosophis, qui eosdem modò dæmo-
„ nas modò deos nuncupant: quorum alterum verum, alterum falsum
„ est. Illi enim nequissimi spiritus, vbi adiurantur, ibi se dæmonas confi-
„ tentur: vbi coluntur, ibi se deos mentiuntur, vt errores hominibus
„ immittant, & auocent à veri Dei notione, per quam solam potest mors
„ æterna vitari. [His omnibus nonnihil lucis adfert, quod postea scripsit
*Sev. in vita B. Mart. pag. 211.* Sulp. Seuerus de B. Martino, his verbis:] Frequenter autem diabo-
lus, dum mille nocendi artibus sanctum virum conabatur illudere, vi-
„ sibilem se ei formis diuersissimis ingerebat. Nam interdum in Iouis per-
sonam,

ſonam, plerumque Mercurij, perſæpe etiam ſe Veneris ac Mineruæ transfiguratum vultibus offerebat. Aduerſus quem ſemper interritus, Signo ſe Crucis & orationis auxilio protegebat.

Quamobrem prodeant iam Proteſtantes in medium, & quid ad hoc Chriſtianorum argumentum reſpondere pro Iudæis & pro Paganis, & pro ipſis dæmonibus poſſint, ſi adhuc eos iſtius Antichriſtianæ & Apoſtaticæ Hæreſeos non pudet, oſtendant. Potuerúntne rem gratiorem dæmonibus facere, quàm & Signum Crucis, & Exorciſmos omnes, & ipſum Exorciſtarum ordinem penitus amouendo? Temporibus certè Iuſtini martyris, Tertulliani, Cypriani, Lactantij, caruerunt huiuſmodi Patronis dæmones & Gentiles. Serò equidem, ſerò veniunt poſt tam multos non ſolùm annos, verùm etiam ſecula Proteſtantes, vt victoriam illam Chriſtianis iterum eripiant, ac Paganos cum dijs ſuis in integrum reſtituant. Sapiant igitur tandem aliquando quicunque Chriſtiani haberi & nominari volunt, & execratis hæreſibus, Eccleſiam noſtram ſolam Catholicam ſequantur, è cuius armario tam multa vident iam olim deprompta eſſe tela, per quæ iam tum à Chriſtianis Maioribus noſtris in Iudæis, Paganis, & dæmonibus noui Hæretici ſunt confoſſi.

Non eſt autem poſt hæc antiqua neceſſarium, aliqua proferre exempla noſtri temporis, quæ etiam paſſim, maximè per Italiam, obuia ſunt & quotidiana. Qualia ſi qui oculis non viderunt, mihiq́ue qui vidi, teſtanti non credunt, legant mirabilem Exorciſmum in Gallia Lauduni & in vicinis locis factum anno 1566 in quadam Dæmoniaca, & editum per Ioannem Boulæſum presbyterum anno 1573, dicatumq́ue Gregorio Summo Pontifici, in quo narratur mulier illa à triginta dæmonibus (in quibus erat & Beelzebub) per Epiſcopum & alios catholicos exorciſtas in multorum millium teſtium oculis liberata. Legant etiam Surium Carthuſianum illum fructuoſiſſimum in Commentario ad annum 1563 narrantem de puella viginti annorum Auguſtæ Vindelicorum in Germaniâ Dæmoniaca, filia parentum Lutheranorum: quam cùm rogati Miniſtri Lutherani curare non poſſent, deinde vexato interim à virgine quadam catholica dæmone horribiliter flagro Aquæ benedictæ, tandem rogatus Sacerdos catholicus quà per alia, quà per ſacroſanctam Euchariſtiam liberauit. Subijcitq́ue narrationi Surius: Hanc hiſtoriam quiſquis ſyncero perlegit animo, facilè videt, apud Sectarios nullam eſſe dæmonum expellendorum poteſtatem, eamq́ue apud Catholicos in hunc vſque diem permanere.

*Idem Corn. Gēms, Coſmocrit. lib. 2. cap. 2.*

*Surius. Idemque Pontacus ex edit. Fonleri.*

SS Nec erit

» Nec erit quisquam tam impudens, qui rei huius veritatem negare ausus » sit, cùm graues viri apud Augustanos compertissimam esse testentur. His adiungere licet Exorcismum quendam ab ipso Luthero tentatum Wittenbergæ anno 1545, de quo narrat Staphylus qui interfuit; quòd dæmon cùm nihil ab eo molestiæ accipere posset, tum eum contrà omnibus ridiculum fecerit. Itaque isti monacho apostatæ & hæretico multum dissimiliter accidit atque S. Bernardo monacho religiosissimo atque catholico, in cuius Vita refert Bernardus Abbas Bonævallis, hunc inter » alios Exorcismum: Mulier grandæua ciuitatis Mediolanensis [Nam ibi » tum agebat S. Bernardus] & honorata quondam matrona, vsque ad Ec» clesiam S. Ambrosij post beatum virum [Bernardum] à multis tracta est: » in cuius pectore pluribus annis diabolus sederat, & iam ita suffocauerat » eam, vt visu & auditu & verbo priuata, frendens dentibus, & linguam in » modum promuscidis elephantinæ protendens, monstrum non fœmina » videretur. Sordida ei facies, vultus terribilis, flatus fœtidus, inhabitatoris » satanæ colluuia testabantur. Hunc cùm aspexisset Vir Dei, nouit inhæ» rentem ei & inuiscatum diabolum, nec facilè egressurum de domo quam » tanto possederat tempore. Conuersus ad populum (cuius innumera ad» erat multitudo) orare iubet attentiùs, & Clericis & Monachis secum » iuxta Altare assistentibus, mulierem ibidem iubet constitui & teneri. Illa » verò reluctans, & vi diabolica non naturali virtute recalcitrans, non » sine aliorum iniuria, ipsum Abbatem [id est, S. Bernardum] pede per» cussit. Quem diaboli ausum mansuetè ille contempsit: & ad expulsionem » non indignatione iræ, sed pacifica & humili supplicatione Deum inuo» cat adiutorem: & ad immolationem [in Missa] Hostiæ salutaris accedit. » Quoties tamen eandem sacram hostiam signat, totiens ad mulierem quo» que conuersus, eodem Signo Crucis edito spiritum nequam athleta for» tis impugnat. Nam & ille malignus quotiens aduersus eum Signum Cru» cis intenditur, percussum se indicans acriùs sæuit, & recalcitrans contra » stimulum, quidnam toleret, prodit inuitus. Expleta autem Oratione » Dominica, efficaciùs hostem aggreditur Vir beatus. Patenæ siquidem » Calicis sacrum Domini Corpus imponens, & mulieris capiti superpo» nens, talia loquebatur: Adest, inique spiritus, Iudex tuus, adest summa » Potestas: iam resiste si potes. Adest ille, qui pro nostra salute passurus, » Nunc, inquit, Princeps huius mundi eijcietur foras. Hoc illud Corpus » est quod de corpore Virginis sumptum est, quod in stipite crucis exten» sum est, quod in tumulo iacuit, quod de morte surrexit, quod videnti» bus discipulis ascendit in cælum. In huius ergo Maiestatis terribili po-

Staph. in Absol. Respo. Apol. pag. 491. interprete Sur.

In vita S. Bern. lib. 2. cap. 3.

Ioan. 12.

testate

"testate tibi, spiritus maligne, præcipio, vt ab hac ancilla eius egrediens, "
"contingere eam deinceps non præsumas. Cumque eam inuitus dese-"
"rens, & manere vltrà non valens, atrociùs affligaret, tam magnam iram" *Apoc. 12.*
"quàm modicum tempus habens: rediens Pater sanctus ad Altare, fractio-"
"nem Hostiæ salutaris rite compleuit, diffundendamque in populũ Pa-"
"cem Ministro dedit: & confestim pax & salus integra reddita est mulieri."
"Sic ille nequam, Diuina Mysteria quantæ sint efficientiæ & virtutis, non"
"confessione, sed fugâ coactus ostendit. Fugato diabolo mulier quam in"
"tantorum sartagine tormentorum carnifex pestilens tanto tempore fri-"
"xerat, mentis suæ compos effecta redditis sensibus & ratione, reuolutâ"
"intra fauces linguâ, Deum confessa gratias egit, & intuita curatorem"
"suum, pedibus eius aduoluta est. Ingens per ecclesiam attollitur clamor,"
"omnis ætas iubilat Deo, personant æramenta, benedicitur ab omnibus"
"Deus, excedit veneratio modum, & seruum Dei supra hominem (si dici"
"fas est) liquefacta charitate Ciuitas veneratur. Audiebantur hæc quæ"
"Mediolani fiebant: & per totam Italiam Viri Dei discurrebat opinio, &"
"diuulgabatur vbique quòd surrexisset propheta magnus potens in opere"
"& sermone, qui inuocato Christi nomine & infirmos curaret, & ob-"
"sessos à dæmonibus liberaret.

Ex quibus vident omnes, mansisse hactenus in Ecclesia catholica potestatem hanc, eodem planè modo, eademque virtute, qua temporibus Iustini, Tertulliani, Cypriani, atque Lactantij. Vnde rursum vident omnes, eandem, contra quam tum pugnabant Gentiles & Iudæi, esse Ecclesiam hodie, contra quam pugnant Protestantes: sed omnino frustrà, quia iam tum in dæmonibus, Gentilibus, & Iudæis hoc ipso inter cætera telo Maiorum nostrorum sunt prostrati. Iterumque adhuc vident omnes ex his, quàm inanis & vana sit illa Hæreticorum istorum gloriatio, quâ Lutheri & Caluini sui noua & pseudonyma Euangelia eo nomine prædicare solent, quòd quibus in terris illa recepta sint, ex ijs terris confestim euanuerint spectra omnia quæ eas priùs infestabant. Nam si non sit vanissima hæc gloriatio, vnde quæso est, quòd horum Euangeliorum Patriarcha Lutherus non magis formidabilis fuerit Dæmonibus? Aut quem vnquam audiuimus Lutheranum, vel Caluinistam, vel alterius vocabuli Hæreticum, qui non æquè ridiculus eisdem fuerit? Cùm enim & Signum Crucis, & Salutarem Hostiam, & ordinem Exorcistarum, & cætera ferè omnia quibus Christiani semper ijsdem immundis spiritibus fuerunt formidolosi, Hæretici isti sacrilegè aboleuerint, quomodo obsecro dæmonibus terribiles, imò quomodo non eis grati, iucundi, amici,

& fœ lerati sint? Non est, non est Euangelium Lutheri, quod dæmonibus purget vel corpora, vel loca. Verùm Euangelium Christi & Ecclesiæ est, & Catholici Christiani sunt, qui vt corpora (quemadmodum nunc ostendi) ita & loca tali infestatione repurgant. Cuius rei illustrissimum exemplum est, quod testis optimus Augustinus gestum narrat à quodam Sacerdote suo, idque in eo loco, vbi contra Paganos Miracula sui temporis recenset pro Christo: Vir tribunitius [inquit] Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Cubedi appellatum: vbi cùm afflictione animalium & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros (me absente) presbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus: [& sicut modò retuli de S. Bernardo per Corpus Domini in Missa mulierem iuuante, ita presbyter hic ad domum purgandam fecit:] obtulit ibi Sacrificium Corporis Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio: & Deo protinus miserante cessauit. [Quàm bellè autem repurgarint Hæretici terras suas spiritibus malignis, declarant (præter tam multos consultores spirituum Familiarium, non infimi loci viros) innumerabiles pestilentissimi Magi & Magæ, quibus post istud receptum Euangelium, Anglia nostra, Scotia, & Geneua ipsa scatet. Et ipsa inquam Geneua (nam stupenda sunt, quæ de ipsa in hac parte ab ipsis quoque filijs suis narrantur) quæ tamen cum & huius & totius colluuionis fæce redundet, sacrilega nihilominus ausa est in nummis suis cudere titulo superbissimo, & spiritu Luciferiano, Ciuitas Sancta. quo modo olim Montanus Hæresiarcha Pepuzam suam, cupiens omnes vndique eò conuocare, Hierusalem nuncupabat, vt Apollonius testatur apud Eusebium. Quanto autem eam veriùs celebrauit vir quidam grauis & prudens, qui aliquando Anglis quibusdam eam visentibus, & iam tum obambulantibus vt omnia curiosiùs circunspicerent, applicuit se, initoque cùm eis sermone, Video [inquit] quòd peregrini estis, & studio ducimini cognoscendæ ciuitatis nostræ. Illisque annuentibus, & dicentibus, famam ipsius Ciuitatis celeberrimam vsquequaque peruagatam, ipsos ex Anglia vsque incendisse hoc studio: Et meritissimò [inquit ille.] est enim certè eximia & singularis. Hæc enim ciuitas [ne ignoretis, inquit] eiecit vno & eodem die tres Dominos. Quos illos? [inquiunt Angli. Ait ille:] Dominum Ducem, Dominum Episcopum, & Dominum Iesum Christum. Quod quidem si Motiua hæc catholica quæ libro isto continentur, grauiter & cordatè perpenderint, neque ipsi inficias ire queunt. Sed reuertor ad Angliam meam: quæ & ipsa gloriari non erubescit, ad nouam istam in

*Augustin. de Ciu. Dei li. 22. cap. 8.*

*Euseb. Hist. lib. 5. cap. 17.*

*Geneuensis cuiusdam Elogium Geneuæ.*

se introductam lucem disparuisse dæmonum spectra, cùm tamen conscia mecum sit, tantum in se vigere magiæ, tantum familiaritatis cum spiritibus infernalibus, tantum denique in omni flagitiorum genere operationis diabolicæ, quantum nullo vnquam post gentem baptizatam seculo, quantum postremò ad nudum reuelare non nostri instituti, sed accuratæ Historiæ est, quam & aliquando prodituram non dubito. Quòd nisi præstigijs Hæreticorum fascinati & prorsus extincti essent oculi mentis eius, videret & agnosceret potiùs hanc potestatem penes Catholicos esse, quemadmodum iam ab antiquissimis tēporibus ad nostram vsque ætatem deduxi. Cuius rei domesticum quoque exemplum habemus illustrissimum in S. Cuthberto nostro, catholico monacho & Episcopo, viro tam admirabili tamque glorioso apud Deum, vt corpus eius post mortem non solùm vndecim illis annis de quibus Beda, verumetiam in hunc vsque diem octingentos totos annos incorruptum duret. De hoc igitur Viro Dei referens idem Ven. Beda noster, qualis locus seu insula fuerit, quam post cœnobiticam vitā crescentibus meritis religiosæ intentionis ad agendam ibi deinceps anachoreticam in silentio vitam elegit, hæc ad verbum scribit: Erat autem locus & aquæ prorsus & frugis & arboris inops, sed & spirituum malignorum frequentia humanæ habitationi minùs accommodus. Sed ad votum Viri Dei [ inquit ] habitabilis per omnia factus est. Siquidem ad aduentum eius spiritus recesserunt maligni. [ post quæ subijcit & de aqua: ] Cùm autem ipse sibi ibidem, expulsis hostibus, mansionem angustam circumvallante aggere, & domos in ea necessarias iuuante fratrum manu, id est, Oratorium & Habitaculum commune construxisset, iussit fratres, in eiusdem habitaculi pauimento foueam facere. ( Erat autem tellus durissima & saxosa, cui nulla omnino species venæ fontanæ videretur inesse.) Quod dum facerent, ad fidem & preces famuli Dei, alio die aquâ plena inuenta est, quæ vsque ad hanc diem [ inquit Beda ] sufficientem cunctis illò aduenientibus gratiæ suæ cælestis copiam ministrat.

*Vide supra Moti. 12.*

*Bed. hist. Ang. lib. 4. cap. 28.*

Ex his (inquam) videre possunt Angli, apud quos sit potestas fugandi, vt de corporibus, ita & de locis spiritus malignos: vt non sit eis necesse, ementitam laudem Euangelio nouo à nescio quibus anilibus fabulis quærere. Quòd si quæ autem talium fabularum veræ sint (quas certè ferè falsas &, vt dixi, aniles puto) quid quæso aliud, his omnibus quæ dixi æqua lance trutinatis, consequens est, nisi spiritus istos pessimos qui sub Catholicis domos tantùm poterant infestare, nunc Hæreticorum operâ admissos esse in hominum corda, bellam scilicet fugationem dæmonū & gloriosam.

*vbi dæmonum maximè vigeat dominatio, & expulsio.*

Certè enim quo tempore Christus Dominus agebat in terris, turmas & legiones dæmonum qui tunc Hierusalem & totam Iudæam infestabant, in Euangelijs lego. Similia autem de Roma tunc, vel de Athenis, vel de cæteris Gentilium locis, nusquam lego. An igitur ex his volo concludere, quòd veram veri Dei religionem Gentiles tunc habuerint, non Iudæi? Ac non potiùs rei istius rationem reddam eam, quam Saluator

*Luc. 11.*

„ ipse? Quamnám illam? Cùm fortis armatus [inquit] custodit atrium „ suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens „ vicerit eum, vniuersa arma eius aufert in quibus confidebat, & spolia eius „ distribuit. [fortem intelligens Satanam, fortiorem autem seipsum. Huius igitur fortioris gloriosa operatio erat, quæ tunc videbatur Ierosolymis, & nondum videbatur Romæ. Huius eiusdem fortioris operatio est, quæ deinceps & inter Gentiles Christianos secundum Tertullianum, Cyprianum, & cæteros suprà allegatos, visa est, hodieque videtur Romæ maximè & in Italia. in qua postquam placuit Christo arcem Religionis collocare, placet eidem consequenter & signa virtutis suæ in dæmones ibidem eximiè ostentare. Inter Gentiles autem infideles tempore Cypriani & reliquorum talia non videbantur, sicut nec Romæ (vt dixi) tempore Christi. Veruntamen multò magis ibi tunc dominabantur dæmones, & (quemadmodum Christus dixit) in pace possidebant sua. adeò vt dicti Christiani Maiores nostri ausi sint lacessere (sicuti audiuimus) infideles, & promittere quòd si exorcizandi venirent ad Ecclesias Christianorum, ipsi ex suis pectoribus audirent dæmones respondentes: eò quòd fortis turbata semel pace eius à fortiori, recalcitrare inciperet & obstrepere. Nemo enim seducat se: nam non ij soli qui arreptitij vocantur, dæmoniaci seu à dæmonibus possessi sunt. Notum enim est, quid Saluator vel de populo Iudæorum, vel de quouis etiam peccatore relapso dicat: Cùm

*Luc. 19.*

„ immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosà „ quærens requiem. Et non inueniens dicit, Reuertar in domum meam „ vnde exiui. Et cum venerit, inuenit scopis mundatam & ornatam. „ Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi ha„ bitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. [Notum etiam, quid de Iuda Proditore scribat S. Ioannes Euangelista, scilicet, cùm cœna fieret à Christo, Diabolum iam tum misisse in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes: quippe qui pridie conuenerat etiam

*Ioan. 13. v. 2.*

*Luc. 22.*

„ de pretio cum Iudæis. vnde scribit S. Lucas: Intrauit autem Satanas in „ Iudam: & abijt, & locutus est cum principibus, quemadmodum illum „ traderet eis. Et postea inter cœnandum, cùm intinxisset panem, dedit

Iudæ

Iudæ Simonis, Iſcariotæ. Et poſt buccellam, tunc [ inquit S. Ioannes] introiuit in eum Satanas. &c. Cum ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò. [ Et non multo pòſt,] cum accepiſſet cohortem, & miniſtros, venit in hortum, vt Ieſum caperet. Neque tamen vel priùs, vel poſteriùs erat Iudas arreptitius, id eſt, vel corporis ſui, vel mentis impos, ſicut neque ſunt vel paruuli vel adulti, quos ante Bāptiſmum tamen exorcizat Eccleſia ad expellendum ex eis dæmonem & exufflat: idque ritu antiquiſſimo planeque Apoſtolico, quemadmodum aliàs demonſtrabo. Propter quam cauſam etiam Demetriano Proconſuli, qui ſibi videbatur multum ſapiens, acutus, & diſertus, tamen quia infidelis erat & Chriſtianos perſequebatur verbo & opere, audiuimus modò S. Cyprianum ei dicentem: Si volueris [à nobis exorcizari,] de te ipſo loquetur, audiente te, qui nunc tuum pectus obſedit, qui nunc mentem tuam ignorantiæ nocte cæcauit. [ Inde etiam audiuimus Tertullianum & Lactantium dicentes, quòd ſi exorcizentur is quem conſtat incurſum dæmonis perpeti, itemque. Vates Apollinis Delphici, vel alterius cuiuſcunque ex dijs falſis (qui tamen vates videbantur & ſibi & cæteris Gentilibus eximij neſcio qui planeque diuini) tam celeriter excedet de vate ſuo Apollo, quàm ex homine ſpiritus ille dæmoniacus: & adiurato, fugatóque deo ſuo, vates in perpetuum conticeſcet. Cuius rei clariſſimum exemplum edidit D. Paulus Philippis in puella illa quæ habebat ſpiritum pythonem, & quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis diuinandò. Huius generis eſt, quòd cum Montanus & duæ meretrices Maximilla & Priſcilla inſtituiſſent Hæreſim Cataphrygum, eamque vocantes Propheriam, præ ſe ferrent futura prædicere, graues viri atque Catholici quos nominat Euſebius, non dubitarunt profiteri, quòd eos agitarent dæmones: idque eo argumento, quòd contrà quàm Eccleſiæ conſuetudo cùm traditione, tum ſucceſſione antiquitus ab Apoſtolorum temporibus eo vſque deriuata poſtulabat, loquerentur & agerent, onerantes etiam Catholicam & vniuerſam ſub cælo Eccleſiam contumelijs. Zoticum propterea catholicum Epiſcopum (teſte Apollonio Scriptore Eccleſiaſtico) cùm Pepuzam aduentaſſet, ibi iam Maximilla prophetare ſe ſimulante, inſanum in illa ſpiritum coarguere conatum fuiſſe: verùm ab illis qui Maximillæ partibus fauebant, ab inſtituto prohibitum. Vbi & alius Epiſcopus Catholicus in Epiſtola Serapionis Antiocheni Epiſcopi, in hæc verba proteſtatur: Viuit Deus in cælis, quòd B. Sotas in Anchialo voluit Priſcillæ dæmonem eijcere: ſed veteratorij illi hypocritæ neutiquā permiſerunt. Huius ſimiliter eſt, quòd S. Hieronymus non dubitauit his verbis de Vigilantio

Marginal notes: Io. ibidem v. 27. — Ioan. 18. — Infra Mot. 22. num. 3. 10. — Act. 16. — Euſ. lib. 5. cap. 15. — Ibidem cap. 17. — Ibidem cap. 18. — Hier li. 18. in Iſai. cap. 65.

„ lantio & sectatoribus eius scribere: Hæretici nuper in Gallia sub magistro
„ cerebroso pullularunt: qui Basilicas Martyrum declinantes, nos [catho-
„ licos] qui ibi orationes ex more [catholico] celebramus, quasi immun-
„ dos fugiunt. [& sequitur:] Hoc autem non tam illi faciunt, quàm habi-
„ tantes in eis dæmones, fortitudinem & flagella Sancti Cineris non fe-
rentes. [Idemque in Epistola aduersus Vigilantium:] Exortus est subitò
„ [inquit] in Gallia Vigilantius, seu veriùs Dormitantius, qui immundo
„ spiritu pugnet contra Christi spiritum, & Martyrum neget sepulchra
„ veneranda. [& paulo pòst in confutatione:] Ergo [ait] sacrilegus fuit
„ Constantinus Imperator, qui sanctas Reliquias Andreæ, Lucæ, & Ti-
„ mothei transtulit Constantinopolim: apud quas dæmones rugiunt, &
„ inhabitatores Vigilantij illorum se sentire præsentiam confitentur? [Et
„ iterum post pauca:] Responde, quomodo in vilissimo puluere & fauilla
„ nescio quâ [sic enim appellabat Vigilantius Reliquias Martyrum] tanta
„ sit signorum virtutumque præsentia? [atque subijcit ipse responsionem,
„ dicens:] Sentio, sentio infœlicissime mortalium, quid doleas, quid ti-
„ meas. Spiritus iste immundus, qui hæc te cogit scribere, sæpe hoc vilis-
„ simo tortus est puluere, imò hodieque torquetur, & qui in te plagas dis-
„ simulat, in cæteris confitetur. Nisi fortè in morem Gentilium, impio-
„ rumque Porphyrij & Eunomij, has præstigias dæmonum esse confingas,
„ & non verè clamare dæmones, sed sua simulare tormenta. [propter quod
„ adiungit:] Do consilium: ingredere Basilicas Martyrum, & aliquando
„ purgaberis: [conuersoque sermone ad ipsum dæmonem qui in Vigilantio
„ latitabat,] inuenies ibi [inquit] multos socios tuos, & nequaquam cereis
„ Martyrum, qui tibi displicent, sed flammis inuisibilibus comburêris; &
„ tunc fateberis quod nunc negas, & in tuum nomen, qui in Vigilantio
„ loqueris, liberè proclamabis, te esse aut Mercurium &c, aut Noctur-
num &c, aut certè Liberum Patrem &c. Id quod S. Augustinus etiam
non dubitauit scribere de Hermete Trismegisto vate Idolorũ in AEgyp-
to, qui & ipse in Libro ad Aesculapium, quasi futura prænunciando de-
plorans, similia Vigilantio diu antea effutiuerat, dicens: Tunc terra ista
„ sanctissima sedes delubrorum atque templorum, sepulchorum erit mor-
„ tuorumque plenissima. [Propter quod qualia de Vigilantio & dæmone
eius dixit S. Hieronymus, talia & de isto Trismegisto ac dæmonibus eius
„ dicit S. Augustinus, inquiens:] Dolor dæmonum per eum loquebatur,
„ qui suas futuras pœnas apud sanctorum Martyrum Memorias imminere
„ mœrebant. In multis enim talibus locis torquentur, & confitentur, &
„ de possessis corporibus hominum eijciuntur. Ex quibus omnibus vident
euiden-

*Epist. 2. con. Vigil.*

*August. de Ciu. Dei lib. 8. cap. 26.*

euidentissimè Protestãtes, non temerè dixisse me, quod dæmones qui priùs loca tantum infestabant, ipsi in sua aliorumque & corda & corpora sese intruserint, licèt interim arreptitij non existant. Nam cũ eadem ipsi blasphement nunc, quæ olim Hermes, Vigilantius, & Mõtanus, præiudicarunt (vt audiũt) S. Hieronymus, S. Augustinus, alijq; sancti Catholici Patres nostri, & ipsos à dæmonibus agitari. Quorum Patrũ in ea re calculũ bene cõprobauit, quod cum multis alijs scribit Surius in Luthero ipso aliquãdo ostensum esse. Nam post eius quidem professionẽ Monasticam, sed ante blasphemationem hæreticam, [quædam in eo [inquit] apparebant, quæ de mali dæmonis cõmercio suspectum eum redderent, illud imprimis, quòd cùm aliquando in Missa diceretur Euangeliũ de expulso surdo & muto dæmonio, subitò corruens exclamaret, Non sum, Nõ sum. [Additq; Surius post Cochlæum, & dicit, quod etiam notoriũ est:] Imò verò ipse non semel in a suis Scriptis testatus est, se probè cognitũ habere diabolũ, & plus quàm frustum vnum salis cum eo comedisse. quæ quidem [inquit] dictu sunt horrenda.

*Surius ad an. 1517. ex Cochlæo in Actis & Scriptis Lutheri, anno 1517. pag. 2.*

*a Luth. in Sermone quodam & lib. de Angulari Missa.*

Quare cum & grauissimorũ atque sanctissimorũ Patrũ testimoniũ, & ipsius Lutheri confessio, & ipsa rei euidentia sit huiusmodi, vtinam sapiant tandem aliquãdo Hæretici, & maturè cõsulant saluti suæ; ac desinant falsò & inaniter gloriari, dæmones per se suis sedibus expulsos esse, atque intelligant potius & agnoscãt, dæmones esse inhabitatores suos, quemadmodum inhabitatores fuerunt Montani, Vigilantij, & Hermetis. Id quod omnes equidem hæreticos, maiores & pusillos, hortor & moneo, sed maximè & imprimis eos qui vel duces cæterorũ vel persecutores Catholicorũ sunt, vt pote quia maiores dæmonis cooperatores sunt, proptereaq; & in periculo grauiori ex damnabiliori cæcitate versantur. atque ij nominatim quidam viri Nobiles per nostrã Angliã, per Scotiam, per Galliam, & alias vbicunq;. Quibus multũ opto seriò inculcari (quia ad salutem suam nimis surdi sunt) historiam valde memorabilem, quã scribit Sulp. Seuerus de quodam Auitiano Comite, qui barbara nimis, & vltra omnes cruenta feritate dominabatur in Gallijs circa Turonem vbi S. Martinus tunc erat Episcopus. Qui „ [inquit Seuerus] cùm in omnibus locis cunctisq; vrbibus ederet crudelita- „ tis suæ nefanda monumenta, Turonis tantum innocens erat. Et illa bestia, „ quæ humano sanguine, & infelicium mortibus alebatur, mitem se atque „ trãquillum beato viro præsente præstabat. [Ac tum sequitur historia quam volo, dicente Seuero:] Memini quodam die ad eum venisse Martinum: qui „ vbi secretarium eius ingressus est, vidit post tergum ipsius dæmonẽ miræ „ magnitudinis assidentem. quem eminus (vt verbo, quia ita necesse est, pa- „ rum Latino loquamur) exsufflans, Auitianus se exsufflari existimans, Quid „

*Seue. Dial. 3. cap. 5. 6.*

„ me, inquit, Sancte sic aspicis? Tum Martinus: Non te, inquit, sed eum qui
„ ceruici tuæ teter incubuit. [ Subditque Seuerus, quod vtinam Comitibus nostris pari modo contingat, & dicit: Ita recessit diabolus, & reliquit fami-
„ liare subsellium. satisq; constat, ab illo die Auitianum mitiorem fuisse: seu
„ quod intellexerit, egisse se semper assidentis sibi diaboli voluntatem; seu
„ quòd immundus spiritus ab illius consessu per Martinum fugatus, priuatus
„ est potestate grassandi, cùm erubesceret minister auctorem, nec ministrum
„ auctor vrgeret. [Hoc (inquam) vehementer opto, Hæreticorum ducibus siue sæcularibus siue quasi ecclesiasticis innotescere: nempe quòd nouũ hoc Euangelium non solùm dæmones à domibus in personas hominũ intromiserit, verumetiam pro paruis dæmoniolis qui dicuntur olim infestasse domos, dæmones huiusmodi, tam miræ magnitudinis, tam magnæ feritatis, & in omni genere tam detestandæ malitiæ, qualis planè erat qui huic Auitiano Comiti assidebat. Quam ad rem (de differentia, dico, dæmonum) meliùs intelligendam, antequam finis sit Motiui huius, operæpretium & iucundum erit, vnam adhuc sed multiplicem historiam attexere, multùm pertinẽtem ad materiam huius loci, quæ & in Anglia nostra ante annos ferè quadringentos contigit, temporibus Henrici secundi Regis & S. Thomæ Cantuariensis Episcopi & gloriosi Martyris. Verba ipsa Gulielmi Neubrigensis optimi auctoris qui tum vixit, & nihil in his narrat alienum ab auctoribus antiquissimis iam citatis, more meo diffusè ponam:

*Neubrig. li. 2. Rerum Anglicarum cap. 21*

*a Sicut Amos Propheta.*

Fuit vir quidam venerabilis in nostra [inquit] id est Eboracensi prouincia apud vicum, Farneham dictum: nomine Ketellus. homo quidem
„ a rusticanus, sed innocentiæ & simplicitatis merito singularem quandam à Domino gratiam consequutus. De quo sanè plura memorabilia veracium
„ mihi virorum innotuere relatu, è quibus pauca retexam. Idem cùm esset
„ adolescens, quodam die iumento sedens domum reuertebatur ex agro. Et
„ ecce in via plana iumentum tanquam in aliquod offendiculum impingẽs,
„ in terram decidit, & sessorẽ deiecit. Qui exurgens vidit duos quasi Æthio-
„ pes paruulos sedentes in via, & corridentes. Intellexit esse dæmones non
„ amplius permissos nocere, & gaudentes se vel modicum nocuisse. Acce-
„ pitque tale donum ex Deo, vt ab illa die deinceps dæmones haberet cõspi-
„ cabiles, & quantumcunque lædere cuperent, eum latere non possent. In-
„ tuebatur eos, vt homines vel in modico læderent, oberrantes; & si fortè vel
„ modicum læsionis intulissent, exultantes. Denique huius sibi gratiæ con-
„ scius, cœpit Deo deuotus existere, orandi studio crebrius secretum captare,
„ esu carnium & lineo abstinere, Ecclesiam quantũ poterat ita frequentare,
„ vt ingrederetur primus & vltimus egrederetur. Cœlibatum amplexus de-

nuptijs

nuptijs non curauit: vsque ad finem vitæ in obsequium positus cuiusdam "
Adæ clerici de Farneham. Accepti muneris secretum tenuit, nec suas pas- "
sim voluit reuelare visiones: nisi fortè Sacerdoti, tanquam Confessionis "
mysterium, aut Domino suo; siue alicui sapienti arctiùs inquirenti. Stabat "
aliquando pro foribus Domini sui circa solis occubitum, viditque decem "
dæmones, quorum vnus maior erat, & præesse cæteris videbatur, vicum "
ingressos. Cumq; vno in loco subsisterent, & secum confabularentur, tan- "
quam secretò deliberantes de agendis: maior ille cœpit binos mittere per "
domos. Ipse autem cum vno fores, vbi stabat Ketellus, ingredi voluit. Tum "
ille: In nomine, inquit, Christi interdico vobis ianuæ huius ingressum, & "
moram in vico isto: reuocate socios vestros, & abite velociter. Paruêre in- "
uiti, sacri nominis adiurationem non ferentes, & suas molitiones ab homi- "
ne animaduersas dolentes. Idem vidit aliquãdo dæmones transeuntes cum "
carro diligenter clauso, & audiebatur foris gemitus inclusorum: porrò illi "
ridebant. Tum ille ad eos (nam solebat impauidus cum huiusmodi spiriti- "
bus miscere sermonem) Quid est, inquit, hoc? Et illi, Animas, inquiunt, "
peccatrices deceptas, captasque à nobis, ad loca pœnalia ducimus: illæ ge- "
munt, & nos ridemus. Te quoque nobis tradi optamus, vt etiam super te, "
cùm hostis noster sis, gratulantiùs rideamus. Tum ille, Abite, inquit, ma- "
lignissimi: risus vester in luctum vertatur. Contigit eum aliquando eorun- "
dem penè hostium sæuitiam experiri. fessus ex agrario opere domum re- "
uersus, dum somno grauaretur, sacri se Signaculi nequaquam impressione "
muniuit. Dormienti loco solito, soli astitêre duo dæmones, sæui nimis at- "
que terribiles, & excitatum apprehendentes, Euge, inquiunt, Ketelle in- "
cidisti in manus nostras: infestos sentire habes, quos prouocare minimè "
timuisti, quorum mysteria totiens prodidisti. Ille subito casu attonitus, "
nomen Christi inuocare, & signare se voluit, nec valuit. Manus enim eius "
& lingua tenebantur, ne sacri se vel Signi vel Nominis munimine tuere- "
tur. Noli (inquiunt) Ketelle frustrà conari, manum linguamq; tuam liga- "
uimus, vt nihil tibi aduersum nos valeat suffragari. Cumque ita de illo "
triumphare viderentur, & malum quod ei facere cogitabant, verbis mi- "
nacibus atque insultatorijs præuenirent: repentè iuuenis splendidus bi- "
pennem manu ferens introijt: stansque in medio, bipenni molliter digito "
tacta sonitum ingentem dedit. Quo sonitu exterriti dæmones, relicto, de "
quo triumphare cœperant, homine, diffugerunt. Tum accedens iuuenis, "
quem eiusdem hominis credo fuisse angelum: Ketelle (inquit) negligẽtia "
tua penè te periclitari nunc fecit. Caue ne vlteriùs inueniant insidiantes "
tibi hostes inermem. Dicebat autem idem Ketellus, esse quosdam dæ- "

» mones magnos, robuſtos, & callidos, multumque nocuos, ſi relaxentur à
» ſuperiori poteſtate: quoſdam verò paruos, ac deſpicabiles, impotentes viri-
» bus, & ſenſu hebetes. omnes tamen pro modulo ſuo infeſtos hominibus,
» multumque lætari, ſi vel parum illis moleſtiæ inferant. Vidiſſe ſe quoſdam
» talos ſedentes ſecus vias, & facientes offendicula tranſeuntibus; petulan-
» terque ridentes, cùm vel hominem vel iumentum eius pedes atterere fa-
» cerent, & maximè ſi homo hoc ipſum iumento imputans maledicto in
» iumentum calcaribus ſæuiret. Porrò ſi homo vel modicè turbatus nomen
» ederet Saluatoris (vt eſt quorundam conſuetudo valde laudabilis) triſtes &
» confuſi fugiebant. Aiebat ſe quoque aliquando domum potationis ingreſ-
» ſum vidiſſe huiuſmodi dæmones in ſpecie ſimiarum, ſingulos potatoribus
» ſingulis in ſcapula ſedentes, illiſque potantibus ſpuentes in phialas, homi-
» numque vecordiam petulanti geſtu & ludicris motibus irridentes. Cum-
» que inter potandum preces ex more indicerentur, & nomen Saluatoris
» inſonaret, exterriti exilicbant, virtutem ſacri Nominis non ferentes: ſed
» mox reſidentibus ad Phialas ruſticis, rurſus introibant, ſeſſionem priorem
» cum motibus ſolitis repetentes. [Ac demum de eo concludit, dicens:] Sanè
» cui tanta diuinitus collata eſt gratia in animaduertendis nequam ſpirituum
» actibus atque inſidijs, annis vitæ ſuæ in multa innocentia & ſinceritate ex-
» pletis, dormiuit in Domino, ſepultuſque eſt apud Farneham.

Ex his igitur vniuerſis facilè eſt omnibus non nimium ſalutem ani-
marum ſuarum negligentibus videre, quòd non ſint Proteſtantes neque
religio Proteſtantium, quibus vlli dæmones profligantur, ſed contrà planè
quibus Dominium plenum traditur dæmonibus, & quibus vbique nocen-
tiſſimi dæmones immittuntur. Solam autem religionem Catholicam eſſe,
& ſolos Catholicos, à quibus dæmones omnes, parui & magni, ſiue loca
occupent, ſiue corpora, cedere cogantur, ab exordio naſcentis Eccleſiæ
continuè in præſentem vſque diem: idque cum tanto veritatis aſſerendæ
argumento, vt Hæretici neque valeant reſiſtere; & ſi velint, non tam
ſuum negocium contra nos, quàm eâdem operâ negocium Iudæorum,
negocium Paganorum, negocium ipſorum idolorum atque dæmonum,
contra ſanctos martyres Iuſtinum & Cyprianum, contra omnem anti-
quitatem, & contra ipſius Chriſti Diuinitatem ſint acturi.

TOMI PRIMI FINIS.